

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΤΟΥ

ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ

ΚΑΙ

ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΘΡΑΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

1934 - 35

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Θραῖκας,

Τὸ «*ΑΡΧΕΙΟΝ τοῦ θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ*» ιδρύθη διὰ τὴν ἐκπληρώσῃ τὸν ὠραῖον ἐθνικὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὅποιον ιδρύθησαν καὶ τὰ «*Θρακικά*», ἤτοι τὴν δημοσίευσιν σπουδαίου λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχοντος ἐπεξεργασμένου ἐπιστημονικῶς εἰς χεῖρας τοῦ κ. Πολυδώρου Παπαχριστοδοῦλου, ἐκτὸς τοῦ καθημέραν συλλεγομένου καὶ ἀποθησαυριζομένου ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸ ἀρχεῖόν του.

Διὰ τῆς ιδρύσεως τοῦ *ΑΡΧΕΙΟΥ* θὰ ἔλθουν εἰς δημοσιότητα λαογραφικαὶ μελέται τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου τῶν Θρακῶν, μελέται γλωσσικαὶ καὶ παντοῖα γλωσσάρια τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ θρακικοῦ λαοῦ συνειλεγμένα, γλωσσάρια ἐπαγγελματικά, καὶ γενικῶς ὕλικὸν πλούσιον καὶ ἀξιόλογον, πὺν ἀφορᾷ τὴν μουσικὴν, τὰ τραγούδια, τὰς παροιμίας κλπ. ὡς ἐπίσης καὶ ἐπιστημονικαὶ μελέται ἐκλεκτῶν ἐπιστημόνων, αἱ ὅποιαι θὰ φέρουν εἰς φῶς ἀξιόλογα ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικὰ εὗρηματα.

Τὸ *ΑΡΧΕΙΟΝ* ἐπέτυχε τὴν συμπλήρωσιν μιᾶς ἀξιολόγου σειρᾶς Θρακικῶν τραγουδιῶν γραμμένων εἰς εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν ἀπὸ τὸν Θραῖκα συλλογέα μουσικὸν κ. Μόσχον Παπαχριστοδοῦλου, ἄσματα τοῦ ὁποίου βραβευμένα ἐδημοσιεύθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τέσσαρας τόμους τῶν «*Θρακικῶν*». Ἡ σειρά αὕτη τῶν τραγουδιῶν ἄρχεται δημοσιευομένη εἰς τὸ *ΑΡΧΕΙΟΝ*, ἀποτελοῦσα ἐργασίαν ἀξιόλογον, τὴν ὁποίαν οἱ Θραῖκες πρέπει νὰ ἐκτιμῆσουν καὶ νὰ συντρέξουν ὕλικῶς.

Τὸ *ΑΡΧΕΙΟΝ* δὲν ἐπιζητεῖ ἀπὸ τοὺς Θραῖκας πρὸς τὸ παρὸν τίποτε. Ἐπικαλεῖται μόνον τὴν συμπάθειαν ἐκείνων, πὺν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσουν τὸ ἔργον. Τὴν συνδρομὴν αὐτῶν θὰ ζητή-

ση μὲ τὴν παράδοσιν ὀλοκλήρου τοῦ πρώτου τόμου, καὶ αὐτὴν ἐλαχίστην καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς δαπάνας τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ εὐγνωμόνως διακηρύττουν οἱ ἰδρυταὶ τοῦ ΑΡΧΕΙΟΥ τὴν ἀξιομίμητον προᾶξιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας κ. Μιχ. Κύρκου Θρακός, ὅστις διὰ γενναίας εἰσφορᾶς ἐξησφάλισε τὴν ἴδρυσιν τοῦ περιοδικοῦ, καὶ προσκαλοῦν τοὺς δυναμένους Θραῆκας νὰ συντρέξουν καὶ αὐτοὶ ὑλικῶς τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς ὑποθησαυρίσεως ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρου ὑλικοῦ εἰς τοὺς τόμους τοῦ ΑΡΧΕΙΟΥ.

Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ ἄς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἐκτελοῦν πατριωτικὸν ἔργον.

Οἱ ἰδρυταὶ τοῦ ΑΡΧΕΙΟΥ ἀναλαμβάνοντες τὸ ἔργον τῆς ἐκδόσεώς του χωρὶς καμμίαν ἰδιοτέλειαν, ἐλπίζουν ὅτι καὶ ὁ σκοπὸς των θὰ εὐδωθῇ πλήρως, ἀλλὰ καὶ ὁ ζῆλος τῶν Θρακῶν θὰ ἐπιδειχθῇ ἀνάλογος πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου.

ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ

ΑΛΕΞ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ Διευθ. Ἐθν. Τραπ. Ἑλλάδος
 ΔΗΜ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Πολιτευτῆς
 ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρηματιστῆς
 Ἄ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΗΣ Φαρμακοποιός
 Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ἀρχιτέκτων
 Μ. ΧΑΤΖΗΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ Ὀδοντοίατρος
 ΠΟΥΛΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Καθηγητῆς

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΔΟΞΑΣΙΑΙ

ΚΑΙ

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΞ

(1822—1860)

(Ἐκ τοῦ Λεξικογραφικοῦ ἀρχείου)

Α΄.

Ὅπως εἶναι ἀναντίρροτον ὅτι τὸ ὄνομα τῆς κλεινῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀεὶ διετέλεσε συνδεδεμένον μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ, οὕτως ὥστε ἡ σύνδεσις αὕτη ἐκάστοτε ἐπέφερεν, ἵνα ἡ πατρις τῶν δραστικῶν ἀνδρῶν εἰς παντὸς εἵδους ἐπιχειρήσεις, ἢ κοιτῆς αὕτη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ προόδου τῶν ἄλλων ἔθνων ἀναδειχθῇ, οὕτω πανθομολογούμενον τυγχάνει ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ὑπὸ τῆς αἴγλης τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἐπεδείξατο κάλλιστα τοὺς πυρῆνας τῆς ἐξόχου πνευματικῆς ὑπάρξεώς του ὑπὸ τὸν γνώμονα λαμπρᾶς σταδιοδρομίας ἐν τῇ κονίστρᾳ τῆς πνευματικῆς, ἐν ἣ τὰ ἐπὶ μέρους ἔθνη εἴμαρτο οὐχὶ ἐξ ἴσου νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς ἐπίζηλον θέσιν.

Ὅτε κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος παρ' Ἑλλήσι φαίνεται ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ, ἐν ᾧ ἐναργῶς ἐξεικονίζονται αἱ περιστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐπὶ τῆς ἀντανακλάσεως καὶ ἐγκατοπτρίσεως τοῦ ὁποίου ἠδυνήθησαν οἱ μετὰ ταῦτα Ρωμαῖοι νὰ ἀναπτύξωσι τὰς γλίσχρους θρησκευτικὰς δοξασίας των καὶ οὕτω συνδυάσαντες τὸ ἰδεατὸν καὶ ὑπέροχον τοῦ Ἑλληνικοῦ μετὰ τοῦ κατακτητικοῦ καὶ μεγαλεπιβούλου χαρακτήρος αὐτῶν, νὰ κανονίσωσι καὶ ἐγείρωσι τὰ πολεμικὰ αὐτῶν τρόπαια.

Ἡ λήθη τοῦ ἀληθοῦς ὄντος καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἔχωσι τὸν Θεὸν ὡς ὁδηγὸν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πνεύματος, ἠνάγκασε τὰ ἔθνη ὅπως ὑπὸ τὸν πέπλον μυστηριωδῶν τάσεων ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξουθενιστικῶν ἐξαχρειώσεων καὶ προλήψεων ἐν ἀγνοίᾳ διατελοῦντα, νὰ θεραπεύσωσι τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ θείου, ἃς κατὰ τὰς ἐντυπώσεις τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων καὶ διαθέσεων αὐτῶν πολλάκις ἱκανοποίησαν διὰ τῶν ἀπαι-

σιωτέρων παραστάσεων ἐν πρώτοις μὲν εἰς ρωμαντικά χρυσφύγετα καὶ σπήλαια, γέμοντα ἀναθυμιάσεων, δι' ὅπερ καὶ αἱ κατ' αὐτοὺς ἐμπνεύσεις τοῦ θείου, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς περικαλλεῖς βωμούς, οὓς ἐν τῇ ὑπερκεχειλίσει τῆς δεισιδαιμονίας ἀνήγειρον προσφέροντες ἐπ' αὐτοῖς πᾶν τὸ παρ' αὐτῶν ὡς ἐπίκαιρον λογιζόμενον, οἷον καρπούς, ζῶα διάφορα κ.τ.λ. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αὐτούς, κατὰ τινάς, τοὺς ὁμοίους των. Βραδύτερον δέ, ὅτε εἰς ἱεροτελεστίας ἐλάμβανον μέρος καὶ αἱ ἀπαντήσεις τοῦ λογικοῦ ἀπλῶς, προϊόντα τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, προσευχάς, ἐπωδίας, μαγείας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν ἐφεσίων Θεῶν ἐξελάμβανον, ἐπίστευον.

Εἰς τοὺς Ἑλληνας εἰς τοὺς ὁποίους ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος ὑπῆρξεν ὑγιεστέρα ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς καλλονῆς τῆς χώρας των, τῆς ἀντιθέτου μόνον πρὸς τὴν λυπρότητα τοῦ ἐδάφους, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιβαλλομένων ἰδιοτήτων τῆς φύσεως ὑπῆρξεν λυσιτελέστερα καὶ ἀκρατέστερα. Ὡς ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται καὶ ἡ πλουσία αὐτῶν μυθολογία ἢ δι' ἐμβλημάτων δηλονότι καὶ ἀλληγοριῶν ὁμιλία περὶ διαφόρων προσόντων, ἢ προσωποποιήσις ἀφηρημένων ἰδιοτήτων, ἢ ἐξεικόνισις διαφορῶν ἰδιοτελῶν παραστάσεων καὶ ἢ ἀποθέσις γνωρισμάτων τῆς φύσεως, ὑπὸ θαυμασιώτατον ὅλως καὶ εὐφρέστερον τρόπον ἀποδεικνύοντα τὴν ὑπερφυᾶ τάσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἡ μυθολογία ἐπίσης σαφέστατα ἀποδεικνύει ὁποῖαν ἐπενέργειαν εἶχεν ἡ φύσις ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων, οὔτινες ἀπέδωκαν καὶ ὁμογνωμόνας παρεδέχθησαν οὐχὶ μόνον τὰς ἐντόνους δυνάμεις τῆς φύσεως ὑποκυπτούσας εἰς ἀνωτέρας θελήσεις ἐνεργούσας καὶ καλουμένας θεότηας, ἀλλὰ καὶ συμπλέγματα ἐπεισοδίων εὐφρεσιμάτων οὐχὶ εἰκεῖ καὶ ἀσκόπως, ἀνταποκρινομένων ἐπιτυχῶς εἰς τὴν κοινήν γνώμην διέγραψαν καὶ λόγους καὶ μύθους περὶ αὐτῶν σκοπίμως ἐποίησαντο, διὸ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τοσοῦτον δεισιδαίμων ἦτο, ὥστε ἐπικαίρως καὶ ἐν γένει πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις του ἐπιχειρεῖ συνωδᾶ τῇ γνωμοδοτήσει καὶ ἐγκρίσει μαντείων, μάντεων, οἰονοσκόπων καὶ προσώπων ἱερῶν διεπόντων τὴν τύχην αὐτῶν δι' ὀνειρῶν, ἐπωδῶν κ.τ.λ. καὶ ἐπωφελουμένων οὕτως τῇ ἀπλοϊκότητι τοῦ δεισιδαίμονος Ἑλλήνος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐκάστοτε ὁμιλίας καὶ ἀναστροφάς ὡς κύριον θέμα συνδιαλέξεως ἐλάμβανον (ὡς παρ' ἡμῖν οἱ χωρικοὶ τὰς πράξεις καὶ περιπετειάς τῶν ἁγίων) τὰς ἀνδραγαθίας τῶν ἡμιθέων καὶ ἡρώων, τὰς διεξοδικούς ἐκβάσεις τῶν ἀνὰ τὸν Ὀλυμπον συμβαμάτων, τὰς σκέψεις καὶ τὰς βουλὰς τοῦ μεγάλου Διός, τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἥρας καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια.

Ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι Ἑλληνες, τῶν ὁποίων τινὰς τῶν δεισιδαιμονιῶν, προλήψεων καὶ παραδόξων συνηθειῶν σκοποῦμεν νὰ περιγράψωμεν, δὲν ὑπολείπονται πολὺ μὲ τὰς τοσαύτας κακοδαιμονίας, ἀποχρώσεις τῶν προπατόρων των εἰς τὰ τοιαῦτα, πλείστας μὲν σῶας φυλάξαντες ὑπὸ ἀγνώριστον τύπον, ἢ καὶ παρεφθαρμένας, ἄλλας δὲ πανόμοιους τύπους καὶ παραλ-

λήλως ταῖς ἀρχαίαις βαινούσας πλάσαντες, ἀποδεικνυούσας, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔφημεν, τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ἑλληνοῦ.

Δὲν σκοποῦμεν ἐνταῦθα νὰ πράξωμέν τι ἄλλο, εἰμὴ ἀπλῶς καὶ ἐν συντόμῳ νὰ ἀναφέρωμεν δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχαίων Ἀδριανουπολιτῶν καὶ τῶν πλησίον χωρικῶν, ἀφορώσας εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν παρ' ἡμῖν βίον, περὶ γάμου, βαπτίσεως, γεννήσεως λέχους, θανάτου, ἐνταφιασμοῦ κ.λ.π., αἵτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς μικρὰν ἔχουσαι σημασίαν, ἀποκτῶσιν ὅμως ποιὰν τινα ἄξιαν ὡς δυνάμεναι νὰ πεικονίσωσι πῶς ἀμυδρῶς τὸ πνεῦμα τῆς τότε ἐποχῆς (1820 — 1860) καὶ νὰ παρᾶσχῳσι μικρὰν τινα ἰδέαν εἰς τὸν θέλοντα νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν τότε ἐποχὴν. Ἀφίνομεν δὲ ἄνευ κρίσεων καὶ σχολίων κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γραφόμενα ἡμῶν διατυποῦντες μόνον οὕτω πενιχρὰς εἰς τινα σημεῖα σκέψεις καὶ κρίσεις ἵνα δῶμεν ἀφορμὴν εἰς ὑψηλοτέρας παρ' ἡμῶν κρίσεις, ὁπότε καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀπεικονιζόμενα θέλουσιν ἀποκτήσει μεγαλύτεραν καὶ μᾶλλον ἐπιστημονικὴν ἄξιαν.

Β'. ΛΑΤΡΕΙΑ

1. Μετὰ μεγίστης ἀνυπομονησίας περιμένουσι πάντες, ἰδίως οἱ τῶν μερῶν τούτων κάτοικοι τὴν ἀνοιξιν καὶ τὴν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἐπάνοδον τῆς χελιδόνος, τοῦ προαγγέλου τούτου τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς τοῦ μυροβόλου ἀέρος. Πλὴν ὑπάρχουσι τινες πέραν τοῦ δέοντος δυστυχῶς φροντίζοντες περὶ τῆς εὐτυχίας των, δι' ἃ ἢ κοινὴ γνώμη ὡς ἄλλος Ἴδομενεύς, ζητεῖ ν' ἀπομακρύνῃ μετὰ πικρίας καὶ ἀδημονίας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὰς τόσον ποθητὰς χελιδόνας, ἐὰν αὐταὶ δυστυχῆσωσι νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ πάλιν εἰς τὰς ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιράς εὐνοουμένης χώρας κατὰ τὴν ἡμέραν του Σαββάτου. *Δυστυχία* εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, διότι αἱ χελιδόνες ἀντὶ νὰ φέρωσι τὴν τοῖς πᾶσι χαροποιὰν εἶδησιν τῆς ἐπανόδου τῆς ἀνοιξέως, ἔρχονται νὰναγγεῖλωσι τὴν θλιβεράν εἶδησιν τοῦ θανάτου ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ

2. Μολονότι δ' ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους θεωρεῖται παρ' ἀπάντων τῶν Χριστιανικῶν λαῶν καὶ ὡς τοιαύτη ἐπισήμως ἐορτάζεται ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, οὐχ ἦρτον ὅμως παραδόξως ὅλως ὡς πρώτη τοῦ ἔτους θεωρεῖται παρ' ἡμῖν καὶ ἡ πρώτη Μαρτίου. Δυνάμεθα ὅμως τόγ' ἐφ' ἡμῖν εὐκόλως νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν συνήθειαν ταύτην ἀνολογιζόμενοι ὅτι ἡ πρώτη Μαρτίου θεωρεῖται καὶ ἀρχὴ ἀνοιξέως, τῆς ἀφετηρίας ταύτης τῆς νέας ζωῆς καὶ ὑπάρξεως. Κατὰ ταύτην συμβαίνει παρ' ἡμῖν τὸ ἑξῆς: Ἀφοῦ προηγουμένως κατὰ τὴν νύκτα τῆς 28 ἢ 29 Φεβρουαρίου ἐκάστη οἰκογένεια θραύει ἅπαντα τὰ πεπαλαιωμένα καὶ ἄχρηστα ὡς ἐκ τούτου πῆλινα ἄγγεῖα, πλήρη στάχτης ἢ ἄλλης κολλητικῆς πρὸ πάντων οὐσίας, ἔμπροσθεν

τῆς θύρας οἰκίας συγγενοῦς τινος, ἢ ἄλλου οἰκείου, χάριν ἀστεϊσμοῦ ἐννοεῖται, τὴν ἄλλην ἡμέραν, τὴν πρώτην δηλονότι Μαρτίου συνέρχονται αἱ γυναῖκες, ἐκάστη ἐπὶ μέρους συνοικίας καὶ ἀποφασίζουσι νὰ διαμοιρασθῶσι κατὰ σειράν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου. Τὸ σύμπλεγμα τῶν οικογενειῶν δέον νὰ μὴ ᾖ περισσότερον τῶν δέκα πέντε. Ἐκάστη λοιπὸν οἰκογένεια λαμβάνει μίαν ἡμέραν καὶ παρατηρεῖ ὅποια τις θὰ ᾖ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη καί, ἐὰν μὲν ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα γείνη θερμὴ ἢ ἄνευ φυσιολογικῶν συμπτωμάτων, φρονοῦσιν ὅτι ὀλόκληρον τὸ ἔτος θὰ παρέλθῃ αἴθριον. ἐὰν δὲ ἡ ὀρισθεῖσα ἡμέρα ἐπισκιασθῇ ὑπὸ νεφῶν ἢ κατ' αὐτὴν ἐπικρατήσῃ ψυχρὸς ἀλλόκοτος ἢ ἄνεμος, τότε τὸ ἔτος κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην θὰ παρέλθῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνη μετὰ ποικίλων διαταράξεων, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποβλέπουσι εἰς οικονομικὰς δυσκολίας, εἰς ἀσθενείας καὶ τὰ παρόμοια τούτοις. Σημειωτέον ὅτι αἱ συμβαλλόμενα εἰς φυσιολογικὸν συνεταιρισμὸν οἰκογένεια παρακολουθοῦσι μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος τὰς ποικίλας ἀλλοιώσεις καὶ φάσεις τῆς *Μπάμπου-Μάρτας*, ὡς ἀποκαλοῦσι συνήθως τὸν Μάρτιον. ¹⁾

3. Ἄλλ' ἐνῶ ἀπὸ κοινοῦ αἱ οἰκογένεια κατὰ τὴν 1ην Μαρτίου φροντίζουν νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἑαυταῖς διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν φυσιολογικῶν φαινομένων ἔτος πλήρες ἀγαθῶν, οὐχ ἦτον ὅμως καὶ ἐν στενωτέρῳ κύκλῳ ἐκάστη οἰκογένεια ἰδιαιτέρως περὶ τῶν οικογενειακῶν τῆς φροντίζουσα, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ νέου ἔτους μεγίστην καταβάλλει προσπάθειαν, ὅπως μὴ οἱ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ ἐπιβλεψιν αὐτῆς ὄντες πάθωσι κακόν τι, μὴ εἴπωσι τί ἀπᾶδον εἰς τὰς ἐθιμοτυπίας, μὴ κλαύσωσι, μὴ δαρωῶσι, ἐὰν ὧσι μικροὶ κτλ., ἵνα μὴ ὀλόκληρον τὸ ἔτος ἔλθῃ δι' αὐτοὺς ἀπαίσιον. Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐπίσης γίνεται καὶ τὸ ἐξῆς: Τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου αἱ νεάνιδες θέτουσιν ὑποκάτω τοῦ προσκεφαλαίου αὐτῶν βλωμόν τινα ἄρτου καὶ προσπαθοῦσι τὴν πρωίαν νὰ ἐνθυμηθῶσι τὸ ὄνειρον, ἐὰν ἐννοεῖται εἶδον τοιοῦτον. Καὶ ἂν μὲν εἰς τὰς ἐκβάσεις τοῦ ὄνειρου περιπλέκεται καὶ πρόσωπόν τι, πλήρη τότε ἐπιτυχίαν φέρει τὸ ὄνειρον, καθ' ὅσον νομίζουσιν ὅτι θὰ λάβωσιν ὡς σύζυγον νέον τινα τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκεῖνου εἰς ὃ ἀνῆκεν ὁ νέος, ὃν εἶδεν ἐν τῷ ὄνειρῳ. Ἐὰν λ.χ. ἐν τῷ ὄνειρῳ νεάνις τις εἶδε νέον ἔχοντα ἐπάγγελμα τὸ τοῦ ράπτου, θὰ λάβῃ σύζυγον νέον τινὰ ἐπίσης ράπτην. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνων ὃ ὑπὸ τὸ προσκέφαλον κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην τιθέμενος βλωμὸς εἶναι ἢ λυδία λίθος ἐν ἧ δοκιμάζεται τὸ ἔγκυρον ἢ ἄκυρον τῆς μελλούσης αὐτῶν ὑπόψεως, ἐξαρωτημένης ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς λύσεως τοῦ οὐσιαστικωτέρου τούτου διὰ τὰς νεάνιδας πόθου ²⁾.

4. Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ Τσορέκ-κιοῖ καὶ λοιποῖς πλησιοχώροις τῆ Ἀδρια-

¹⁾ Πρβλ. Λαογρ. Δ'. 407, 21 (Σ. τ. Δ).

²⁾ Πρβλ. Θρακικά Α' - Β' 189. 2. (Σ. τ. Δ).

νουπόλει, περὶ ὧν ὁ λόγος, πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἀφ' ἑσπέρας τὴν παραμονὴν θέτουσι ἐντὸς μῦθου σίτου κριθῆν, ἀραβόσιτον καὶ διάφορα ἀργυρᾶ νομίσματα ἢ κοσμήματα. Τὸν μῦθον κρύπτουσιν ὑποκάτω τρσπέξης τινὸς καὶ τὸ πρῶν μετὰ τὴν θεϊαν λειτουργίαν, ὅστις ἐκ τῶν οἰκείων ἠθέλεν ἐπιστρέφει πρῶτος ἐκ τῆς ἐκκλησίας, διασκορπίζει τὸ περιεχόμενον εἰς διάφορα μέρη τῆς οἰκίας εὐχόμενος μεγάλην ἑσοδείαν ἢ καρποφορίαν. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους ἐγείρονται πάντες λίαν πρῶν, ἵνα καθ' ὄλον τὸ ἔτος ἐγείρωνται οὕτως ἀκμαῖοι καὶ κατάλληλοι πρὸς ἐργασίαν. Ὁ πρῶτος ἐγειρόμενος μεταβαίνει ἔρπων εἰς τὴν ἐστίαν καὶ ἀνάπτει πῦρ ἐν αὐτῇ, εἶτα δὲ ὀφείλει κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν νὰ μεταβῆ κρυφίως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γείτονός του καὶ νὰ κλέψῃ ἐκ ταύτης χῶμα, πέτρας ἢ ἄλλο τι καὶ οὕτω νομίζει ὅτι ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτὸν τὴν εὐτυχίαν χωρὶς νὰ συναισθάνεται ὅτι εἰς τὴν ἰδίαν ἀδικίαν ὑπεβλήθη καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ γείτονός του. Τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰσέτι θυμιάζουσιν πρὸ τῶν εἰκόνων ψάλλοντες τὰ κατάλληλα ἀπολυτίκια. Τὸ δὲ θυμιάμα ἐξακολουθεῖ καὶ κατὰ τὰς ἑορτάς τῶν Θεοφανείων καὶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, ὅτε πλέον θέτουσιν τὸ θυμιατήριον εἰς τὴν ἐστίαν καὶ τέλος εἰς τὴν θύραν, κατὰ τινὰ ἀρχαιοτέραν συνήθειαν, διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι παρῆλθε πλέον ἢ προτέρα χάρις καὶ παιδρότης τῶν διασκεδάσεων καὶ ὅτι ὁ οἰκογενειακὸς βίος λαμβάνει εἰς τὸ ἕξῃς τὴν πρώτην μορφήν.

δ. Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους ὁ οὐρανὸς εἶναι διάστερος, ἢ καλλιέργεια τῶν μεταξασκωλήκων θὰ στεφθῇ ὑπὸ βεβαίας ἐπιτυχίας. Ἐπιπομεν προηγουμένως ὅτι ὁ πρῶτος ἐγερωθεὶς ἀνάπτει πῦρ, ἀλλὰ πάλαι ποτὲ συνείθιζον νὰ διατηρῶσι κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς ἄσβεστον πῦρ μέχρι τῆς πρωίας· πρὸς τοῦτο δὲ εἷς μόνος ἢ καὶ ἄλλοι κατὰ διαδοχὴν ὤφειλον ν' ἀγρυπνήσωσι καθ' ὄλην τὴν νύκτα, ἵνα μὴ σβύσῃ τὸ πῦρ. Τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦτου τέφραν, τὴν καθηγιασθεῖσαν διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγρυπνίας ἐν οὕτω ἁγία ἡμέρα, ἐφύλασσον ἐπιμελῶς διὰ νὰ μὴ ἰσχύσωσιν καὶ αὐτῶν αἰ εὐσεβεῖς ἐνέργειαι καὶ μαντεῖαι τῶν μάντεων, τῶν *μαντατοφόρων* παρ' αὐτῶν καλουμένων.

δ. Τὴν ἑορτὴν τῆς ἁγ. Κυριακῆς καὶ τῆς ἁγ. Μαρίνης, κατ' ἀρχαιοτάτην παράδοσιν διασωθεῖσαν ἀκμαίως εἰσέτι, αἱ γυναῖκες παρ' ἡμῖν δὲν ζυμῶνουν, ἐπειδὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγουσιν ὅτι ὄφρις τις ἐξέρχεται καὶ ἐπικάθεται τοῦ φρυγιάματος· κακὸν δὲ θεωρεῖται νὰ φάγῃσι κατόπιν τοιοῦτον ἄρτον δηλητηριασθέντα ὑπὸ τῶν σατανικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ὄφρεως συντρόφου τοῦ ἐπαράτου δαίμονος. Ἐν τῷ πλησιοχώρῳ Τσορὲκ-κιοῦ τὸ Πάσχα μετὰ τὴν θεϊαν λειτουργίαν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς οἰκίας μὲ ἀνημμένας λαμπάδας καὶ ἀφοῦ εἴπωσιν εἰς τοὺς ἐναπολειφθέντας τὸ *Χριστὸς ἀνέστη* ἐγγίζουσι διὰ τῆς λαμπάδος τὰ ζῶα των, ἵνα μὴ καταλαμβάνωνται τὸ θέρος

ταῦτα ὑπὸ πυρετοῦ, τὴν δὲ ἑναπολειφθεῖσαν λαμπάδα μεταχειρίζονται μετ' εὐλαβείας εἰς θρησκευτικὰς μόνον περιστάσεις¹⁾).

7. Τὰ Δωδεκαήμερα οὐδεμίαν αἱ γυναῖκες ἐργασίαν ἐκτελοῦσιν πλὴν τῶν τακτικῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν καθ' ἡμέραν οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν· ἡ ἀποχὴ καὶ ἐκχειρία αὕτη γίνεται καὶ λόγῳ θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ λόγῳ ἐνδοιασμοῦ προερχομένου ἐκ δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεως. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας οἱ *καρχαντζέλ* καὶ οἱ *βρουκόλακάδισ*, τὰ μᾶλλον ἐπιβλητικὰ καὶ ἐπίφοβα στοιχεῖα εἰς τοὺς μέγροι σήμερον εἰσέτι παρ' ἡμῖν δεισιδαίμονα, ἔχουσι τὴν περιοδεῖαν τῶν καὶ κολάζουσι τοὺς μὴ σεβομένους τὴν παρουσίαν καὶ ἐργαζομένους κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας. Τὰ αἰσχρὰ ταῦτα φρόνητρα τῆς κοινῆς συνειδήσεως ἀπαιτοῦσι κατὰ τὴν γνώμην τῶν γυναικῶν σέβας καὶ τιμὴν, ἅτινα πρέπει νὰ ἐκδηλωθῶσιν πανηγυρικῶς, διὰ τῆς ἐν τόπῳ ἀργίας καὶ φρόβου — ὁσάκις πρόκειται νὰ μνημονεύσωσι τοῦ ὀνόματος αὐτῶν — καὶ λατρείας. Οὐαὶ δὲ εἰς τὴν γυναῖκα ἐκεῖνην, ἣτις μὴ διατελοῦσα ὑπὸ τὸ κράτος τούτων καὶ ἀδιαφοροῦσα περὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἐπιφρόβων στοιχείων ἐργάζεται, ἐνῶ μάλιστα ὁ σύζυγός της εὐρίσκειται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διερχόμενος δι' ὄρεων καὶ ἀκατοικητῶν μερῶν χάριν τῶν ὑποθέσεών του. Τῆς τοιαύτης γυναικὸς τὸ στήριγμα κατασπαράσσεται ὑπὸ λύκων τῇ ὑψηλῇ ἐπινεύσει τῶν φροβερῶν ἐναερίων πνευμάτων²⁾).

Ἡμεῖς τοῦλάχιστον τὴν πρὸς τὰς δεισιδαιμονίας καὶ τὰς τοιαύτας δοξασίας λογικὴν συνοχὴν τῶν γυναικῶν, ἀνεκάθεν ἐθεωρήσαμεν ὡς ἀκρόπολιν ἀπὸ πάσης μολυσματικῆς ἐπιδρομῆς ἐν χαλεπαῖς ἡμέραις, καθ' ἃς βεβαίως αἱ δλίγαι παραδόσεις ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐπυργώθησαν μέχρι τοῦ ὕψους εἰς ὃ πρὸ ἑβδομήκοντα ἔτων ἄλλοτε εὐρίσκοντο. Καὶ σήμερον δὲ ὁπότε ὁ ἐξευγενισμὸς καὶ ἡ ψευδὴς μόρφωσις τινῶν, ἀφορῶσα εἰς τὴν περὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους διαφορὰν καὶ ἐπιτηδειότητα, μετὰ χλεύης καὶ οἴκτου προσβλέπει ταύτας· εἰς τὰς πλείστας τούτων ἀκριβῶς ἐξετάζοντες τὰ αἴτια καὶ συζητοῦντες τὰς ὠφελείας, εὐρίσκομεν σχετικὴν τινὰ καὶ μερικὴν ὠφελειαν, ἣν περ παραθέτομεν ἐνίοτε ἐν τῇ οἰκείᾳ περιοκῆ. Ἐὰν ὅμως τινὰ τῶν παρ' ἡμῖν δημιῶδῶν τούτων ἀξιομάτων δὲν φέρουν τὸ κύρος τῆς ἀληθείας πολλῶ δ' ἦττον τῆς ὠφελείας, ἀλλὰ μᾶλλον προκαλοῦσι τὸν γέλωτα καὶ τὴν θυμηδίαν τῶν ἀκούοντων, ἐκ τούτου δὲν ἔπεται καὶ ἡ πρὸς ταῦτα ἀσέβεια καὶ περιφρόνησις, καθότι πολλὰ τούτων ἔσωσαν τοὺς πρὸ ἡμῶν καὶ διετήρησαν ἐν τῇ θρησκείᾳ, εἰς ταύτην δὲ πανθομολογουμένως ὀφείλονται τὰ ἀγνὰ ἡμῶν ἦθη καὶ ἡ πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς καὶ ἠθικοὺς δεσμοὺς εὐλάβεια. Ἐπειτα δὲ ἀπεδείχθη ἐπίσης ὅτι καὶ βλάβη οὐδεμία ἐπῆλθεν οὔτε παρακώλυσις τις πρὸς χριστιανικὴν καὶ ἀληθῆ μόρφωσιν, καθότι εἶδο-

¹⁾ Πρὸβλ. Λαογραφ. Β. 406. 13, (Σ. τ. Δ.)

²⁾ Πρὸβλ. *Θρακικά* Α' 192 - 23. (Σ. τ. Δ.)

μεν ἀνεπτυγμένας καὶ πεπαιδευμένας γυναῖκας μετὰ σεβασμοῦ προσφερομένας πρὸς τὰ γνωμικὰ ταῦτα τῆς δημώδους σοφίας.

Γ'. ΓΑΜΟΣ

8. Μίαν ἑβδομάδα πρὸ τοῦ γάμου ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη δὲν ἐπετρέπετο νὰ περιπατῶσι μόνοι, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ συνοδεύωνται πάντοτε ὑπὸ τινος, διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ δαίμων φθονῶν τὴν μέλλουσαν τύχην καὶ εὐμερίαν τῶν νεονύμφων, διότι «οἱ δύο τύχης σένα μέρος θὰ ἔρτουν», προσπαθεῖ παντοιοτρόπως νὰ κακοποιήσῃ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἢ καὶ νὰ ἐμβάλῃ πονηρὰς σκέψεις εἰς τινὰ τῶν δύο καὶ οὕτω ματαιωθεῖ ὁ ἄρρηκτος δεσμός. Ἡ ἀρχαία αὕτη συνήθεια διειρηθήθη καὶ μέχρι σήμερον ἐν ἄλλῃ ὅμως ἀποχρώσει. Ὁ γαμβρὸς τουτέστι δὲν μένει μόνος ἵνα μὴ κακοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ μετὰ τῆς μηστῆς του μέχρι τῆς στέψεως.

9. Κατὰ τὴν στέψιν τῶν νεονύμφων ἐπρόσεχον πολὺ ἵνα μὴ πέσῃ ὁ στέφανος, διότι τότε ὁ εἶς, οὕτινος ἔπεσε ὁ στέφανος, μετὰ παρέλευσιν καιροῦ τινος θὰ ἀπέθνησκε. Ἐπίσης ὅταν ἐστέφοντο, εἰν κακῇ μοίρᾳ καὶ ἐξ ἀπροσεξίας ἔπιπτε τὸ δακτυλίδιον, ἐφρόνουν, ὅτι, ὅταν θὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖνος οὕτινος ἔπεσε τὸ δακτυλίδιον, τότε ἐξάπαντος θὰ ἔπιπτε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς ὃ καὶ τὸ δακτυλίδιον ἔπεσε. Οὕτω διὰ τοιούτων ἀβλαβῶν δοξασιῶν προσπαθοῦν νὰ ἐκτελῶσι τὰς ἱερὰς τελετὰς μετὰ τῆς θεούσης εἰς ταῦτα προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, ἵνα μὴ συμβαίῃ ἀπενυκτέον τι κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας καθ' ἃς ὄλων ἢ προσοχῆ εἶναι ἐστραμμένη εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν στεφάνων καὶ τῶν δακτυλίων.

10. Αἱ νυμφικαὶ λαμπάδες ἔκαιον ἐπὶ πολὺ καὶ εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο μετ' αὐστηρότητος νὰ λάβῃ φῶς ἐκ τούτων, διότι ἐπίστευον ὅτι τότε διοχεγετεύετο καὶ μετελαμπαδεύετο, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἐναύσματος τοῦ Προμηθέως, ἡ εὐτυχία καὶ τὸ φῶς τῶν ἐργασιῶν καὶ ἀγαθῶν τοῦ νυμφίου εἰς τὸν λαμβάνοντα

11. Ἡ γαμήλιος τελετὴ ἐγένετο ὅπως καὶ εἰς τὰς πλείστας ἑλληνικὰς κοινότητας. Εἰς τὸ μετὰ τὴν τελετὴν ὅμως γεῦμα τὸ παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἢ δεῖπνον, ἐν πρώτοις προσέφερον εἰς τοὺς νεονύμφους ἵνα φάγωσι «γλυκὸ» διὰ νὰ διέλθωσι γλυκέως, «γιά νὰ περάσουν γλυκὰ» καὶ ἄνευ περισπασμῶν τὸν οἰκογενειακὸν βίον αὐτῶν.

12. Αἱ νύμφαι ἄλλοτε προσδιώριζον πρὸ πολλῶν ἡμερῶν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμελλον νὰ μεταβῶσι εἰς τὸ λουτρό. ¹⁾ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν

¹⁾ Ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν ἦσαν τὰ θερμὰ Τουρκικὰ λουτρά, δι' ὃ εἴρηται καὶ κολοσσιαῖοι λουτρῶνες.

εἰσέτι συνήθειαν μετ' ὄλων τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ τοῦ γαμβροῦ, ὅποτε οἱ συγγενεῖς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν «οἱ συμπεθέρες» καλούμεναι διεσκέδαζον ἐν τῷ λουτρῶνι μέχρι τῆς Τετάρτης μετὰ μεσημβρίαν, τρώγονσαι διάφορα καλὰ φαγητὰ ἐν οἷς καὶ τὴν περίφημον «*μηλίαν*», πλακοῦντα δηλονότι παρασκευασμένον δι' ἐκλεκτοῦ βουτύρου, ἀλεύρου, γάλακτος, τυροῦ, ὄλων καὶ ἄλλων μυρωδικῶν. Δὲν ἐπετρέπετο δὲ εἰς δύο νύμφας νὰ παρευρεθῶσι κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸν λουτρῶνα, διότι τότε κατελαμβάνοντο, ἔλεγον, ὑπὸ ἰλιγγιάσεως καὶ παρουσιάζετο αὐτοῖς τάσις καὶ διάθεσις πρὸς μανίαν. Δι' ὅ προσεπάθουν παντοιοτρόπως νὰ προλάβωσι τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάντησιν τῶν δύο νυμφῶν. Ἐὰν ὅμως ἐκ κακῆς συνεννοήσεως παρευρίσκοντο καὶ αἱ δύο, τότε πρὸς πρόληψιν κακοῦ ἐφίλουντο αὐταί, διότι δὲν ἐπετρέπετο καὶ νὰ ἀποχωρήσῃ ἢ μία. Οὕτω ἐγίνοντο *φιλινάδες* καὶ ἀπεχωρίζοντο ἵνα ἐκάστη εἰς ἰδιαίτερον μέρος λουσθῇ.

Ἡ νύμφη ἀροῦ ἐλούετο ἔπρεπε νὰ ἀσπασθῇ μετ' εὐλαβείας τὴν χεῖρα τῶν μεγαλυτέρων, αἵτινες τὴν ἐφίλουσαν εἰς τὸ μέτωπον, τὰς δὲ μικροτέρας ἐφίλουσαν εἰς τὸ στόμα μετὰ προφανοῦς τρυφερότητος. Τὰ αὐτὰ ἐφηροῦντο καὶ εἰς τὰς λεγούσας, αἵτινες τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν τοῦ τόκου μετέβαινον καὶ μεταβαίνουσιν εἰσέτι εἰς τὸν λουτρῶνα, ἵνα καθαρισθῶσιν.

Δ'. ΤΟ ΠΑΙΔΙ

13. Ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ τοκετὸς συνηθοῦζοντο αἱ συγγενεῖς καὶ φίλαι τῆς ἐπιλεχοῦς καὶ διεσκέδαζον ἐπὶ μίαν ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ἡ συνάθροισις δ' αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν δυναμένη παρὰ εἰς τὴν προδιάθεσιν — ὡς ἀπόμαχοι καὶ μεμνημένα — καὶ διευκόλυνσιν τῆς βαρείας θέσεως τῆς ἐπιλεχοῦς, ἣτις διὰ τῆς παρούδου ταύτης πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν σκηνὴν τῆς τελειοτέρας φάσεως τῆς γυναικειᾶς φύσεως. Μία δὲ τῶν ἐμπειροτέρων γραιῶν ἀνελάμβανε νὰ κατασκευάσῃ πλακοῦντα καὶ προσέφερεν εἰς ἐκάστην τῶν παρευρισκομένων ἐν τεμάχιον μετὰ ποικίλων ἀστεῖσμων, ἐπευχομένη εἰς μὲν τὰς γραιᾶς νὰποκαταστήσωσι τὰ τέκνα των, καὶ μετὰ τοῦ πλακοῦντος καὶ ἐν προσκέφαλον λέγουσα: «*ὅπως σοὶ φορτούσαμι ἐμεῖς, ἔτσ' νὰ σοὶ φουρτώσ' κὶ Θεός*» Τοὺς λόγους τούτους τοὺς λεγομένους διὰ νὰ προκαλέσωσι μᾶλλον θυμηδίαν καὶ ἰλαρότητα, (διότι αἱ πολυτέροι γραιᾶι κάλλιστα γνωρίζουσιν ὅτι ἡ πραγματώσις τῶν εὐχῶν των, ἂν ὕχι ἀδύνατος τοῦλάχιστον δυνητικῆ ἀποβαίνει,) παρηκολούθει ἄκρα εὐαρέσκεια, διὰ παρατεταμένων καὶ ἀσβέστων γελώτων, καὶ ποικίλα σχόλια κατάλληλα τῇ παρούσῃ περιστάσει.

14. Μεγίστη εὐτυχία ἐθεωρεῖτο ἡ ἀπόκτησις υἱοῦ ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν τὸ γεννηθὲν ἦτο θῆλυ, τότε ψυχρότης ἢ ἀπλῶς δυσαρέσκεια ἐπεκράτει

παρὰ τῆ οἰκία τῆς λεχοῦς. Ὅπισσον ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀποκτῆσαι υἷὸν κατέχει καὶ σήμερον τὸ πνεῦμα τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρώπων, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἕξῃς παροδόξου ἔθους τῶν γυναικῶν. Οἱ συγγενεῖς μιᾶς ἐγκύου γυναικὸς ἐπιθυμοῦντες νὰ πληροφορηθῶσι, ἐὰν ἡ ἐγκυος θὰ τέξῃ ἄρρεν ἢ θῆλυ, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἐγκύου θέτουσιν ὀπισθεν αὐτῆς ἡμέραν τινά, καθ' ἣν τυχαίως πως ἡ ἐγκυος ἤθελεν ἐπισκεφθῆ αὐτάς, δρᾶκα ἄλατος. Ἐὰν ἡ ἐγκυος τυχαίως εὐρισκομένη ἐν συνδιαλέξει ἐγγίσῃ διὰ τῆς χειρός της τὴν οἶνα, θὰ τέξῃ υἷον, ἐὰν δὲ τὸ στόμα, θυγατέρα ¹⁾). Ἀλλὰ ὡς ἂν μὴ ἤρκει ὁ δεισιδαίμων οὗτος τρόπος τοῦ νὰ γνωρίσωσιν αἱ γυναῖκες τὸ εἶδος καὶ τὸ προῖόν τοῦ τοκετοῦ καὶ ἄλλον ἐφεῦρον προχειρότερον κρίνοντες περὶ τοῦ πόθου των ἐκ τῶν φυσιολογικῶν συμπτωμάτων τῶν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἐγκύου. Λέγουσι δηλονότι ὅτι ἡ ἐγκυος, μέλλουσα νὰ γεννήσῃ ἄρρεν γίνεται τὸν ἕβδομον μῆνα καὶ ἐφεξῆς ἀσχημοτέρα, ἐνῶ ἡ μέλλουσα νὰ τέξῃ θῆλυ, γίνεται ὠραιοτέρα. Πόσον τοῦτο ἔχεται ἀληθείας ἀποφεύγομεν νὰ εἴπωμεν, καθότι πρόκειται περὶ ἰατρικῶν παρατηρήσεων. Ἀπλῶς μόνον λέγομεν ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῆς διαγνώσεως δὲν ἀπομακρύνονται πολὺ τῆς ἀληθείας ὡς στηριζόμεναι ἐπὶ καθημερινῶν παρατηρήσεων.

15. Εἰς τὰς ἐν τῷ τοκετῷ δυσκολευομένας καὶ παραρριπτομένας παρῆχον αἱ χωρικαὶ γυναῖκες στάκτην προερχομένην ἐκ δέρματος προβάτου, τὸ ὁποῖον λίαν ἐδυσκολεύθη ἢ καὶ ἀπέθανεν κατὰ τὸν τοκετόν. Λυσιτελεστέρα ὁμως θεωρεῖται ἡ στάκτη προβάτου ἐμβροῦ ἀποθανόντος.

16. Πολλάκις τὸ μικρὸν παιδίον, ἅμα γεννηθῆ, ἔχει ἐν τῷ προσώπῳ ἢ καὶ ἐν τῷ λαιμῷ ταινίαν τινά ἢ ἕτερον περιτετυλιγμένον, τότε αἱ γυναῖκες ἀπεφαίνοντο καὶ ἀποφαίνονται νῦν ἔτι, ὅτι ἡ λεχὼ ἐγκυος οὔσα ἐν ἀπροεξία διήλθεν ὑπεράνω ράβδου κειμένης ἐπὶ τῆς γῆς. Τοῦτο δὲ ἐκάλουν καὶ καλοῦσι «βέρογα πῆδηξε». Ἐὰν δὲ τὸ παιδίον εἰς μέρος τι τοῦ προσώπου κυρίως πλησίον τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ οὖς, ἔχει ἐρυθρῶπὸν ἢ ἐρυθρόν καὶ ὑπομέλαν τι σημεῖον, τότε ἔλεγον καὶ λέγουσιν ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου ἐγκυος οὔσα ἐκλεψε σταφυλάς. Τέλος δὲ ἐὰν τὸ παιδίον ἐν τινι μέρει τοῦ σώματος ἔχῃ μελανὴν κηλίδα, ἣτις σιγήθως μετὰ ταῦτα τριχοῦται, ἔλεγον καὶ λέγουσιν ὅτι ἡ ἐγκυος ἰδοῦσά που βερούκοκα, δαμάσκηνα καὶ ἐν τι παρόμοιον ἄλλο, ἐπεθύμησε μὲν νὰ φάγῃ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐνεκα αἰτίας τινὸς δὲν ἠδυνήθη καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ σχῆμα τοῦ καρποῦ ἐκεῖνον ἀπετυπώθη εἰς τὸ ἐμβρονον. Ἐνεκα τούτου ἀπέφευγον νὰ τρώγωσιν ἐμπροσθεν τῆς ἐγκύου, ἐὰν δὲ ἔτυχε ἐκ τῶν γειτόνων τις νὰ παρασκευάζῃ ὀσιμηρόν φαγητόν, ἀμέσως ἀποστέλλει ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐγκυον.

17. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ ἔψαυον ὀπισθεν τὸ νήπιον εἰς τὸν λαιμόν καὶ παρετήρουν τὴν διάταξιν

¹⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β. 413.66.67. (Σ. τ. Δ).

τῶν νεύρων καὶ φλεβῶν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν ἕαν ἐκ τῶν τυφλῶν τούτων παρατηρήσεων ἐξηγόν τι θετικὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεύρων· τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι, ἕαν παρετήρουν διατίραξιν τινα κατ' αὐτάς ἐννοεῖται τῶν νεύρων, τότε ἔλεγον ὅτι τὸ νήπιον εἶναι «*γαλτσαλίτικου*» *πεταλωμένον* δηλαδὴ κυρίως ἐν τῷ λαιμῷ διὰ περιττῶν νεύρων καὶ ἀμέσως ἐγήτευον τοῦτο. Τὸ δὲ γητεύειν συνίστατο εἰς τὸ ἐξῆς: Ἐλάμβανον δρᾶκα ἄλατος λεπτοῦ καὶ ἔτριβον ἐπιτηδεῖως τὸν λαιμὸν τοῦ μικροῦ παιδίου, ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ἕως ὅτου ἐνόμιζον ὅτι ἐπ' ἀρκετὸν ἐγένετο ἤδη τοῦτο.

Ταῦτα συμβαίνουνσι παρὰ τοῖς χωρικοῖς καὶ σήμερον.

Ε΄. ΒΑΣΚΑΝΙΑ

18. Ὅπως εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἀπήτουν σιωπὴν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἐπέβαλλον ταύτην ἀπομακρύνοντες τὸν ἀμύητον ὄχλον ἐπαναλαμβάνοντες πάντοτε τὸ: *σιγαῖτε*, σιωπάτε, εὐφημεῖτε, *favette linquis* κλπ., οὕτω καὶ τότε εἰς πολλὰς περιστάσεις ἢ κοινὴ γνώμη ἀπήτει σιωπὴν. Εἰς τὴν οἰκίαν λ. γ. ἐνθα ὑπῆρχε νεογνὸν ἄρτι γεννηθέν, μετ' αὐστηροτήτητος ἐσιώπων τὴν νύκτα κλείοντες ἐρημητικῶς τὰς θύρας τοῦ δωματίου τῆς λεγοῦς, ἵνα μὴ ἔλθῃ ὁ κακὸς δαίμων καὶ κακοποιήσῃ τὸ νεογνόν. ¹⁾

Τὴν νύκτα λοιπὸν ὄχι μόνον δὲν ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τὴν λεγὼν δὲν ἠνώχλουν μετ' ὀμιλίας, ἐπειδὴ διὰ τοῦ θορύβου καὶ τῶν συνηθῶν ὀμιλιῶν ἐνόμιζον ὅτι ἐπισπῶνται τὴν προσοχὴν τῶν ταραχοποιῶν πνευματικῶν, ἅτινα ἐν τῇ συγχύσει καὶ τῇ ταραχῇ δαιμονίως ἐνεργοῦσι ἐπὶ τῆς καταστάσεως—τῆς τε πνευματικῆς καὶ σωματικῆς—οὐ μόνον τοῦ βρέφους, ἀλλὰ καὶ τῶν λεγῶν—καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν *ἀρμέν'σαν* δηλ. ταρῦττουσι καὶ χαλαροῦσι τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν αὐτῆς εὐεξίαν, καὶ τότε ἢ λεγὼ ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰς εὐχὰς καὶ προστασίαν Ἁρμενίου ἱερέως, ὅταν ἢ λεγὼ καὶ αἱ περὶ αὐτὴν εἰσὶ τετυφλωμένοι ὑπὸ δυσειδαιμονιῶν καὶ ἐσχάτης ἀμαθίας καὶ εὐρηγνται ἐν ἀγνοίᾳ καὶ παντελεῖ λήθη πρὸς τε τὰς ἐθνικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ὑποχρεώσεις. ²⁾ Αἱ τοιαῦται ὅμως κακοδαιμονίαι πρὸ πολλοῦ ἔπανσαν πιστευόμεναι καὶ τελούμεναι, σὺν τῇ ἐκριζώσει ὅμως τούτων μαραινόνται δυστυχῶς καὶ αἱ ἱερώτεραι ἐθνικαὶ παραδόσεις κατακλυζόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀδεσπότητος καὶ ἐθνοφθόρου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

19. Τὴν λεγὼ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἤρχιζον νὰ τὴν ἐπισκέπτωνται. Οἱ ἐπισκέπται ὄφειλον ν' ἀφήσουν ἐπὶ τοῦ βρέφους—τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον—νῆμά τι ἐκ τοῦ ἐπανωφορίου τῶν. Σκοπὸς τῆς ἀστείας ταύτης πράξεως, εἶναι νὰ παρᾶσχωσι διαρκῆ καὶ εὐχάριστον ὕπνον εἰς τὸ

¹⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α' 194. 41. (Σ.τ.Δ.)

²⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α' 193. 33. (Σ.τ.Δ.)

νήπιον. Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον τὸ νῆμα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει συνετέλει εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου. Τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς εἰκονικῆς ταύτης πράξεως εἶναι ὅτι τὸ νῆμα ἐνταῦθα δὲν ἐπιδορᾷ βεβαίως ὡς μαγικὴ ράβδος ἐπὶ τοῦ βρέφους, ἀλλ' ἴσως ὅτι εὐχονται αὐτῷ ὕπνον συνεχῆ ὡς τὸ νῆμα. Πιθανὸν δὲ νὰ ἔθετον τοῦτο διὰ νὰ μὴ βυρακαθῆ τὸ νήπιον. Ἐάν δὲ τοῦτο ἀνησυχεῖ ἢ ἐκλαιε ἐπὶ πολὺ, τότε ἔκαιον ἐκ τῶν ἀφεθέντων ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτῶν νημάτων καὶ ἐκάπνιζον τὸ βρέφος διὰ τοῦ καπνοῦ. Ὅταν οἱ ἐπισκέπται ἀνεχώρουν ἐκ τοῦ δωματίου τῆς λεχοῦς δὲν ἐχαιρέτων οὐδὲ ἔλεγον τὸ σύνθημα «πουλλὰ τὰ ἔτ'», ἀλλ' ἀπήρχοντο ἐν σιωπῇ ἐκ τοῦ δωματίου τῆς λεχοῦς, διότι διὰ τῆς φωνῆς τοῦ χαιρετισμοῦ ἐκόπτετο τὸ γάλα τῆς λεχοῦς. Σήμερον λέγουσιν «ἀντίο σας».

20. Περίεργος ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον συνήθεια ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἧς ἔχει ἀνάγκη, τῆς εὐαισθήτου λεχοῦς. Δὲν ἐπιτρέπεται δηλονότι εἰς τὸν ἐρχόμενον ἐν τῇ πόλει μακρόθεν καὶ εἰσελθόντα ἐν ταύτῃ διὰ γεφύρας, νὰ πηγαίη εἰς τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς καὶ πατῆρ ἀκόμη ἂν εἶναι τοῦ νεογνοῦ. Τὸ τοιοῦτον τηρεῖται μετ' αὐστηρότητος, ἐπειδὴ μετὰ θρησκευτικῆς σχεδὸν πεποιθήσεως πιστεύεται — ὡς ἐπιστεύετο, — ὅτι αἱ γέφυραι εἶναι ἐνδιαιτήματα τῶν κακῶν στοιχείων, ἅτινα κακοποιουσι, εἰσερχόμενα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τὸ νεογνὸν παντοιοτρόπως καὶ διεκδικουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦδε τοῦ μέλλοντος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀντιστρατευομένης αὐτοῖς χριστιανικῆς ὁμομελείας τοῦ βαπτίσματος.

21. Εἰς τὴν λεχῶ ἀπηγορεύετο νὰ ἴδῃ νεκρὸν κατὰ τὴν ἐκφορὰν, διότι μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀφεύκτως, κατὰ τὴν ἀλάνθαστον γνωμοδότησιν τῶν γυναικῶν, θάποθάνη. Ἔνεκα τούτου σπουδαῖαι φιλονικίαι συνέβαινον, ὅτε ἡ λεχῶ ἐπέμενε νὰ ἴδῃ νεκρὸν συγγενῆ ἢ φίλον τῆς μετὰ τῶν πέριξ αὐτῆς. Τὸ τοιοῦτον καίτοι ἐν πρώτοις παρουσιάζει τι τὸ κοινὸν καὶ ἀσήμαντον, ἐν τούτοις συμβαίνει κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐμπειρικῆς ψυχολογίας. Ἡ λεχῶ βεβαίως μετὰ τὸν τοκετὸν εὐρίσκεται εἰς παντελῆ ἐξάντλησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων τῆς καὶ εἰς ἐξασθένεωσιν καὶ χαλάρωσιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος αὐτῆς, ἐπομένως ἀρκεῖ μικρὰ σύγχυσις ἐξ αὐτοψίας νεκροῦ καὶ μάλιστα γνωστοῦ ἢ συγγενοῦς διὰ νὰ διαταράξῃ τὴν ὀμαλὴν καὶ προοιῶσαν κατάστασιν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν φοβερὰς συνεπείας, ἂν ὄχι τὸν θάνατον. Οὕτω πολλάκις αἱ παρὰ τῷ λαῷ διατάξεις τῆς ὑγιεινῆς μετετρόπῃσαν εἰς θρησκευτικὰ δόγματα ἐπιμελῶς ἐκπληρούμενα καὶ διατηρούμενα εἰσέτι

22. Τὸ πρῶτον πανίον τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον «*κωλόπανον*» ἄμα ἐλερώνετο ὑπὸ νηπίου, ἐτίθετο παρὰ τὸ κατώφλιον τοῦ δωματίου τῆς λεχοῦς δι' ὀλίγον χρόνον, ἵνα ὑπεράνω αὐτοῦ διέλθῃσι πᾶσαι αἱ εἰς τὴν οἰκίαν πρὸς ἐπίσκεψιν προσερχόμεναι.

23. Ἡ λεχὼ εὐρίσκετο πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἢ ἀπλῶς ὑπὸ συντροφίαν ἄλλου τινος προσώπου ἔστω καὶ μικροῦ παιδίου. Ἐὰν ὅμως ἔνεκα πενίας ἢ ἄλλης τινος οἰασδῆποτε αἰτίας ἡδυνάτει ἢ λεχὼ νὰ κρατῆ παρ' αὐτῆ συντροφον, τότε ἐτίθεται παρὰ τὴν κλίνην αὐτῆς σάρωθρον ὡς φύλαξ καὶ ἀντικαταστάτης τοῦ ἀπουσιάζοντος συντρόφου. Τοῦτο ἐγίνετο καὶ μετὰ τὸ «*συνκλάκ*», τὸ ὅποῖον ἦτο μία κυλινδρική ράβδος δι' ἧς αἱ γυναῖκες ἀκούη, πλάθουσαι τὴν μηλίαν, λεπτύνουσι τὰ ἐκ ζύμης φύλλα. Εἶναι καὶ ἡ ἄλλως *μηλινόβιτσα* ἐν Θράκῃ λεγομένη.

24. Ὅταν δὲ ἡ λεχὼ ἐξήρχετο τοῦ δωματίου διὰ πρώτην φοράν ἔθετον εἰς τὸ κατώφλιον ἕνα κορμίμυον, τὸ ὅποῖον ἡ λεχὼ ἐπάτει, ἵνα ἀναλάβῃ ἐκ τῆς ἀδυναμίας ἣν ὑπέστη καὶ γίνῃ ἀκμαία ὡς βολβός, ὅστις κατὰ τινα κοινήν γνώμην εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἰσχύος καὶ οὔτε ἀπὸ χιόνα οὔτε ἀπὸ βροχῆν φοβεῖται.

25. Ἔθος ἀξιοπαρατήρητον ἐπεκράτησε παρ' ἡμῖν, ὅπως ἡ λεχὼ μὴ ἐξέροχεται τῆς οἰκίας της, ἐνόσω δὲν συνεπληροῦντο αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι. Ἡ λεχὼ κατὰ τὰς παραστάσεις καὶ συμβουλὰς τῆς μαίας δὲν κατέροχεται τῆς εὐνῆς πρὶν συμπληρωθῶσι ἔννεα ἡμέραι. Αἱ δὲ μαῖαι παρ' ἡμῖν εἰσι εἰσέτι ἐκ τῶν παλαιῶν, αἵτινες οὐχὶ ἐπιστημονικῶς διδασκίονται, ἀλλ' ἐκ συνηθείας ἐθισθεῖσαι, ἐπαγγέλλονται τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο. Αἱ μαῖαι χαιρετίζουσι τὰς λεχούσας τὴν ἐνάτην ἡμέραν προσαγορεύουσαι αὐτὰς οὕτω :

*Νὰ σηκῶνησι στις ἐννιά
γιὰ νάσαι πάντα νιά.*

Ἄφου δὲ τὴν ἐνάτην ἡμέραν ἡ λεχὼ κατέλθῃ τῆς εὐνῆς περιπατεῖ μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' οὐδόλως ἐπιτρέπεται αὐτῇ νὰ ἐξέλθῃ πρὶν, ὡς εἴπομεν, συμπληρωθῶσιν αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι «*πρὶν σαραντίσ*».¹⁾

Καὶ ὄχι μόνον αὐτὴ δὲν ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν ἐπέτρεπον τὴν εἴσοδον, καθότι ἐνόμιζον ὅτι ἕάν, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, κλεισθεισῶν τῶν θυρῶν, εἰσέλθῃ τις ἔξωθεν, τότε κρουλογοεῖ τὸ νήπιον καὶ πάσχει. Ἐὰν δὲ μεθ' ὅλας τὰς προφυλάξεις εἰσῆρχετο τις τῶν οἰκείων ἐξ ἀνάγκης νυκτὸς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς λεχοῦς, τότε ἤρχοντο αἱ προλήψεις καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ νομιζομένου κακοῦ τοῦ θανάτου, ἔστελλον τὸ νήπιον εἰς τινα ἱερέα Ἀρμενιον, ὡς καὶ προηγουμένως ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει εἴπομεν, ὅπως διαβασθῆ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔλεγον: «*Ἡ λεχὼ ἀρμενιάσκι*».²⁾

26. Δὲν γνωρίζομεν πῶς ἀνέκαθεν ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ λεχὼ πρὶν «*σαραντίσ*», ὅπου καὶ ἂν πατήσῃ ἔξω τοῦ δωματίου δὲν φύεται χόρον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Οὐδὲν ἐμάθομεν ἐρωτήσαντες περὶ τούτου. Καθό-

¹⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α'. 193. 30. (Σ. τ. Δ).

²⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α'. 193-33. (Σ. τ. Δ).

σον ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἢ νύμφη ὀφείλει ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ οἰκουρῆ. Διὰ νὰ δεῖξωσι δὲ αἱ γυναῖκες τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως τῆς λεχοῦς κηρύττουσιν ὅτι δὲν φύεται χόρτον ὅπου αὕτη ἐπάτησε, δηλ. δὲν πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου. Ἐὰν κακῆ τύχῃ βασκαθῆ τὸ βρέφος, αἱ γυναῖκες ἀπομακρύνουσι τὸ ἐκ τῆς βασκανείας κακὸν λείχουσαι τὸ μέτωπον τῶν ἀσθενῶν νηπίων διὰ τῆς γλώσσης των. Οὕτω διὰ τῆς τρυφεράς ταύτης μητρικῆς ἐνέσεως ἐλπίζουσιν αἱ τάλαιναί νάπομακρύνωσι τὸ κακὸν ἀπὸ τὰ τιμαλφέστατα αὐτοῖς ὄντα. ¹⁾

27. Ὡς γνωστὸν ἢ λεχῶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας οἰκουρεῖ διὰ νὰ ἀναλάβῃ. Μετὰ παρέλευσιν τούτων σὺν τῷ νεογνῷ, πρὶν μεταβῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ καθαγιασθῆ τὸ νεογνὸν καὶ αὕτη καθαρισθῆ πνευματικῶς, μετέβαινε ἐν πρώτοις μετὰ πολλῶν συγγενῶν εἰς θερμὸν λουτροῶνα, ἵνα καθαρισθῆ σωματικῶς. Ἐὰν ἡ συνοδεία καθ' ὁδὸν ἀπήντα σκύλλον, τὸ παιδίον θὰ ἐγίνετο ὡς τὸ ζῶον τοῦτο, φιλόνεικον μὲν καὶ αὐθάδες, ἀλλ' ὡς πιστὸν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, ἐὰν γαλῆν ἀπιστον καὶ πείσμον ὡς αὕτη κ. τ. τ. Καὶ ἐν γένει ᾧ τινι ζῳῷ ἤθελε συναντήσῃ, τὸ παιδίον θὰ ἐπροσλάμβανε τὰς ἰδιότητας καὶ προτερήματα ἢ ἐλαττώματα τούτου. Εἶναι φαίνεται καὶ τοῦτο μία ἀπὸ τὰς δοξασίας τοῦ λαοῦ, αἵτινες ἐγεννήθησαν διὰ τῆς τυχαίας συνδέσεως δύο παραστάσεων. Μὴ λησιμονῶμεν δὲ ὅτι τοιαῦται συνδέσεις εἶναι μᾶλλον ἐροισκωμένα εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, αὐθαίρεται δὲ καὶ παρὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ οὔσαι, ἐπιβάλλονται περισσότερον εἰς τὴν πτωχὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ.

28. Καθὼς εἶδομεν ἅμα ἢ λεχῶ «σαραντίσ» ὀφείλει ἐν πρώτοις νὰ μεταβῆ εἰς τὸν λουτροῶνα, κατόπιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετὰ ταῦτα ὀφείλει νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς συγγενεῖς, ὅτε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ νήπιον κρατεῖται ὑπὸ τῆς μαίας. Παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν πύλην τοῦ λουτροῦ αἱ φίλαι καὶ συγγενεῖς ἠῦχοντο εἰς τὸ νήπιον ὅπως «μὴ μάννα κὶ μὴ μπαμπὰ ζήσ». Πρὶν λουστῆ ἢ λεχῶ ᾤφειλε παρὰ τὴν γούρναν νὰ πῆν ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἔχον αἱ παριστάμεναι συγγενεῖς ἐπὶ τῶν ὤμων πρὸς τοὺς μαστούς. Τὸ ὕδωρ, ὡς ἄλλοτε ἐπὶ τῶν *χριστῶν* βασιλέων χυνόμενον ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἔρρεεν ἀνω τῶν μαστῶν καὶ συνηθροίζετο ἐντὸς χαλκίνου τριβλίου (τασσίου) τιθεμένου ὑπὸ κάτω τούτων. Τοῦτο δὲ ἐγίνετο ὅπως καταβῆ ἀφθονον τὸ γάλα εἰς τὴν λεχῶ, ὅπως διὰ τοῦ χρίσματος ἢ σύνεσις καὶ ὁ εὐθυδικία εἰς τοὺς βασιλεῖς. Ἡ λεχῶ τέλος δὲν ἔπρεπε νὰ ἴδῃ νύμφην καὶ μάλιστα ὅταν αὕτη στεφανοῦται.

29. Τὸ λίκνον τοῦ παιδίου δὲν ἔπρεπε νὰ κινῆται ἄνευ τοῦ νηπίου, διότι ἔλεγον ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ νήπιον θ' ἀπέθνησκε ταχέως ²⁾.

30. Ὅταν ἐβάπτιζον τὸ βρέφος εἴτε εἰς τὴν οἰκίαν, εἴτε εἰς τὴν ἐκ-

¹⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α' 193. 31. (Σ. τ. Δ.).

²⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α' 143. 38. (Σ. τ. Δ.).

κλησίαν δὲν ἔπρεπε ὁ πατήρ νὰ παρευρίσκειται εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐτελεῖτο τὸ μυστήριον.

31. Ἐπειδὴ ὡς ἐδίδετο τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου εἰς τὸ βρέφος, τότε ἔτρεχον πρὸς τὸν πατέρα τὰ μικρὰ παιδιά καὶ εἰπόντα τὸ ὄνομα, ἐλάμβανον παρ' αὐτοῦ τὸ σχετικὸν ὄνομα.

32. Ὅσοι ἐκ τῶν παρισταμένων εἶχον τὸ ὄνομα τοῦ βρέφους, ὄφειλον ἐπειδὴ τιμῶνται καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ὀνόματός των, ὅπερ οὕτω διαδίδεται εἰς εὐρύτερους κύκλους, νὰ ρίψωσι κατὰ τινα ἀρχαιοτάτην παραδόσιν, διατηρηθεῖσαν μὲν ἀγαθῇ τύχῃ μέχρι σήμερον ἐν τῷ στόματι τοῦ κοινῷ λαοῦ χάριν ἀστείσμου, μηδέποτε ὅμως πραγματοποιήσασθαι, τὸ ἐν τῶν ὑποδημάτων εἰς τὰ *κεραμίδια*, ἐκδηλοῦντες οὕτω διὰ τοῦ κινήματος τούτου τὴν ἄκραν ἐπὶ τῷ γεγονότι εὐαρέσκειαν αὐτῶν.

Κατὰ τὴν βάπτισιν, ὁ ἀνάδοχος ἀνήρτα τὰ ἐνδύματα τοῦ νηπίου, ὅπερ ἀνεδέχετο, «*τοῦ ἀδιξιμνιοῦ τ'*», πρὶν ν' ἀφιερῶσιν ταῦτα, ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ μέρους, ἵνα καὶ τὸ νήπιον αὐξήσῃ ταχέως καὶ φθάσῃ κατὰ τὸ ἀνάστημα τὸ ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ὑποδειχθὲν μέρος.

33. Ἡ λεγῶ, ὅπως εἶπομεν, ἅμα «*σαραντίσ'*», ἐποιεῖτο ἐπισκέψεις εἰς τὰς συγγενεστέρας καὶ γνωστοτέρας οἰκογενείας, ὅποτε καὶ ἀνταπέδιδε τρόπον τινὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτῶν.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνήθιζον αἱ λεγοῦντες νὰ πηγαίνωσιν εἰς τρία ἢ πέντε μόνον μέρη, ἵνα μετὰ τρία ἢ πέντε ἔτη πάλιν ἀποκτήσωσιν τέκνον. Αἱ συγγενεῖς ἐπίσης καὶ φίλοι εἰς ἃς ἡ λεγῶ μετέβαινε πρὸς ἐπίσκεψιν, συνήθιζον νὰ θέτωσι εἰς τὸν «*κόρφον*» κόλπον τοῦ νηπίου λευκὸν μαλλίον ἢ τολίπην βάμβακος καὶ ἄλευρον εἰς τὸ πρόσωπον, διὰ νὰ γηράσῃ τὸ βρέφος καὶ ἀξιωθῇ λευκῶν τριχῶν ἐπὶ τοῦ πώγωνος καὶ τοῦ κρανίου. Εὐτυχῆ σύμβολα λευκοῦ γήρατος, ἅτινα μετὰ τὴν γέννησιν καὶ ἀπλότητος ἠῦχοντο εἰς τὸν νεαρὸν βλαστὸν αἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες. Ὅταν τέλος ἐμεγάλωνον αἱ τριχες τοῦ νηπίου, ἔκοπτεν αὐτὰς ἡ μήτηρ καὶ περισυνάγουσα ἐπιμελῶς τὰ τεμάχια, ἔρριπτε ταῦτα εἰς τὰ βαλάντιον τοῦ συζύγου της, ἵνα πλουτίσῃ τὸ παιδίον διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς ἐργασίας τοῦ πατρὸς, ὅστις βλέπων ταύτας καθ' ἑκάστην, πλείονας κατέβαλλε προσπαθείας, ὅπως προικοδοτήσῃ εἰς τὸν υἱὸν του κατὰ τὴν κανονικὴν ἡλικίαν του ποσὸν τι χρηματικόν.

34. Ὡς ἀνοιξὶς ἀνεμῶντο τὰ πρῶτα βήματα τοῦ παιδός. Διὸ μετὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τοῦ βηματισμοῦ συνήθιζον αἱ μητέρες νὰ διαμοιράζωσι εἰς τοὺς στενωτέρους καὶ οἰκειοτέρους των τεμάχια πλακοῦντος, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ παρεσκεύαζον, οὐχὶ ἐννοεῖται ἀπλοῦν καὶ τυχαῖον, ἀλλ' ἐφωδιασμένον μὲ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ κινήσῃ εἰς ἐνέργειαν τὴν συμπαθείαν τῶν μυζιτικῶν ὀργάνων τοῦ στομάχου. Αἱ οἰκογένειαι εἰς ἃς διανεμέτο ὁ πλακοῦς προσεκαλοῦντο ἰδίᾳ, ὅπως μετάσχωσιν αἰνιγματώδους ἱεροπραξίας, ἥτις εἶναι ἡ ἐξῆς:

Ἄφ' οὗ ἤδη οἱ γονεῖς ἐξησφάλισαν εἰς μόνιμον θέσιν τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου των, ἠθέλον ἤδη νὰ βεβαιωθῶσιν, ἔαν τὸ τέκνον των τυγχάνει ἄσθεν. εἰς ποῖον ἐπάγγελμα μέλλει νὰ ἐπιδοθῇ. Ἐάν δηλ. τοῦτο θὰ ἦτο τοῦ πατρὸς τὸ ἐπάγγελμα ἢ τι ἄλλο λυσιτελέστερον πρὸς γνῶσιν τούτου καὶ πρὸς καθήσυχασιν τῆς περιεργείας τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀνάκαθεν προσεπάθησαν ὅπως προσκλήσωνται τὸ προνόμιον τοῦ εἰδέναι τὰ αἰνίγματα καὶ τὰ περιέργα αἰνίγματα τῆς φύσεως. Τίθεται λοιπὸν ἐν μέσῳ δωματίου εἰς ὃ εἰσὶ συνηθροισμένοι, χαμηλὴ τις τραπέζα, ὧς ἐκεῖνη ἐξ ἧς συνήθως κατασκευάζουσι τοὺς πικκοῦντας. Ἐπὶ τῆς τραπέζης τακτοποιοῦσι τὰ διάφορα ἀντικείμενα λ. χ. ἐν πρώτοις βιβλία, μελανοδοχεῖα, ὑφάσματα, ὥρολόγιον, ὑποδήματα μικρὰ καὶ ἄλλα παρόμοια, πρὸς δὲ καὶ προῖον τι τοῦ πατρικοῦ ἐπαγέλματος ἢ ἐπιτηδεύματος. Καὶ ἂν μὲν ὁ ἀφιέμενος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς τραπέζης παῖς ἐν πρώτοις ἐγγίση, εἰ καὶ λάβῃ ἀνὰ χειρας τὸ βιβλίον, ἔλεγον ὅτι θὰ γίνῃ ἱερεὺς, κληρικὸς ἢ διδάσκαλος, ἔαν μελανοδοχεῖον γραμματεῖς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Εὐκόλως ἐννοεῖται ὅτι τὰ ἐκ τῶν τυφλῶν τούτων εἰκασίῶν πορίσματα θὰ ᾖσιν διασκέδασις καὶ τρυφή εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς οἰκίας καὶ μάλιστα, ὅταν τὸ ἐνστικτὸν τοῦ παιδίου ἰδιαζόντως προτιμήσῃ προῖον ἐπιτηδεύματος ὑπισχνουμένου μέλλουσαν εὐτυχίαν.

35. Ὅταν οἱ παῖδες μεταλάβωσι τῶν ἀγράντων μυστηρίων, οἱ γονεῖς φροντίζουν λίαν, ὅπως κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην μέχρι τῆς ἑσπέρας μὴ πτύωσι. Ἐάν ἀσυναίσθητως οἱ παῖδες ἔπτυν, τότε ἐλάμβανον οἱ γονεῖς τεμάχιον ὑφάσματος καὶ δι' αὐτοῦ συνῆγον ἐπιμελῶς τὸν σίελον καὶ ἔροριπτον τὸ ὑφασμα εἰς τὸ πῦρ, ἵνα μὴ καταπατηθῶσι τὰ τίμια δῶρα. Τὸ τοιοῦτον ἂν καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς θρησκευτικὴ προύληψις, προσερχομένη κατ' ἄλλους ἐκ δεισιδαίμονος νοός, οὐχ' ἦττον ὅμως εἶναι καὶ νῦν ἔτι μία καλλίστη ἕξις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, κινουσα τὴν εὐλάβειαν τοῦ παιδὸς καὶ τὸ σέβας πρὸς τὰ ἄχραντα μυστήρια καὶ πρὸς πᾶν ἐν γένει θρησκευτικόν.

36. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεταλήψεως τῶν ἀγράντων μυστηρίων προέτρεπον οἱ γονεῖς τοὺς παῖδας, ὅπως μὴ ἀπρόσεκτοι καὶ ἐν παιδικῇ ἀπερισκεψία ὄντες κόψωσι τὴν χεῖρα ἢ κτυπήσωσί που καὶ τοιουτοτρόπως ρεῦσῃ αἷμα, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἀπαίσιον. Πρὸς τούτοις οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεταλήψεως, ἦτις κατὰ τοὺς παλαιούς καιροὺς ἐκαλεῖτο *Πασχαλιά*, ἐπροτρεπέντο νὰ μὴ κλαύσωσι, νὰ μὴ φάγωσιν τι ὅπερ ἡδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἔμετον, νὰ μὴ εἴπωσι δυσφήμους λέξεις, διότι τότε ἡ μετάληψις γίνεται *φουτχιά* (=φωτιά).

37. Μετὰ τὸ ἑβδομὸν ἔτος, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀρχεται ἡ δευτέρα ὀδοντοφυΐα εἰς τοὺς παῖδας, συνηθίζουσιν οἱ παῖδες τῇ προτροπῇ τῶν γονέων των νὰ ρίπτωσι τοὺς πίπτοντας ὀδόντας εἰς τὰς χαμηλὰς κεράμιους τῶν οἰκιῶν των καὶ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν Θεὸν νὰ εἴπωσι τρίς: «Νά σοι δώσω κονκαλένιου, δώσι μοι σιδερένιου» καὶ ἔπειτα νὰ ρίψωσι τὸν ὀδόντα. Οὕτω διὰ τῆς πα-

ρακλήσεως ταύτης ἐξήτουν παρὰ τοῦ παντοδυνάμου, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς ὀδόν-
τας ἰσχυροὺς ὡς σίδηρον. ¹⁾

38. Μεγίστην ἀπέδιδον σημασίαν εἰς τὴν βασκανίαν: «τὸ βάσκαμα». Ἐπειδὴ ἡ ἀσθενεία τοῦ παιδίου καὶ μάλιστα εὐτραφές καὶ ὠραῖον ἠσθένει, ἢ πρώτη σκέψις τοῦ γυναικείου συμβουλίου ἦτο ν' ἀποδώσῃ τὰ πρῶτα συμπτώματα ἐπὶ τοῦ παιδὸς εἰς τὴν βασκανίαν, δι' ἧς καὶ ἀμέσως πρὸς θεραπείαν τῆς ἀσθενείας ἢ προσεκαλεῖτο ἱερεὺς, ὅπως διὰ τῆς καταλλήλου εὐχῆς ἀποσοβῆσθαι τὸν κίνδυνον, ἢ, ὅπερ τὸ συνηθέστερον, ἐσκέπτοντο εἰς πῦλον μέρος ἐστάλη ὁ παῖς ἢ καὶ τίνες διηλθον αὐτόσε, ἵνα ἐκ τούτου ἐννοήσωσι, διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τίνος ἀνθρώπου προῆλθεν ἡ βασκανία. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ μακρὸν οὕτω σκεφθῶσι, ἐκ τῆς ἀνακυκλώσεως τέλος πολλῶν προσώπων, ἅτινα διηλθον πρὸ ὀλίγου ἐκεῖθεν καὶ ἔσθλησαν τυχαίως τὰ βλέμματά των ἐπὶ τοῦ παιδός, ἐξελέγετο τὸ καταλληλότερον καὶ πρὸ παντὸς τὸ οἰκειότερον ὑπὸ τῆς ἐμπειροτέρας καὶ ἐπιτηδειότερας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τῶν συνεστιατόρων καὶ ἐκ τοῦ φροῦδατοῦ αὐτοῦ λαμβάνουσαι δι' ἀποστολέως νήματά τινα, ἕκαστον ταῦτα καὶ διὰ τοῦ καπνοῦ τούτου ἐκάνιζον τὸ ἀσθενὲς παιδίον. Ὁ καπνός, ὁ παραχθεὶς ἐκ τοῦ καπνοῦ καιομένου νήματος, ἀφήρει τὸ βάσκαμα. Ἐπειδὴ ὁμοίως πολλάκις δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι, ἐὰν βασκανία ἢ ἄλλη τις ἀσθένεια κατέτρυχε τὸ παιδίον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μάλιστα οἱ χωρικοὶ κατέτρυγον εἰς τὸ ἐξῆς πείραμα: Ἐλάμβανον δηλ. ὀλίγον ἄλας καὶ τὸ ἔθετον ἐντὸς θερμοῦς στάκτης καλουμένης *ξιάρας* (ἐκ τοῦ ξέω) καὶ ἂν με ἐκρότει ἐντὸς τῆς στάκτης ταύτης, ὅπερ φυσικώτατον πρὸς τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ, τότε τὸ παιδίον εἶχε προσβληθῆ ἐξάπαντος ὑπὸ βασκανίου ὀφθαλμοῦ, ἐὰν δὲ δὲν ἐκρότει, ὅπερ σπανιώτατον, εἴτε διότι ἢ στάκτη ἦτο ἐντελῶς ἀποτερωμένη καὶ ψυχρά, εἴτε τὸ ἄλας εὐρίσκετο ἐν ἀποσυνθέσει ἐκτεθὲν εἰς τὸ ὕδωρ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ οὐσίαν, τότε δὲν ὑπῆρχε ζήτημα βασκανίας, ἀλλ' ἄλλη τις ἀσθένεια ²⁾).

39. Ὅταν τις κατελαμβάνετο ὑπὸ φόβου ἀπροόπτως καὶ ὡς ἐκ τούτου κατελάμβανεν αὐτὸν σπασμωδικὴ κίνησις, τότε πρὸς καθησύχασιν τῷ διέττατον νὰ οὐρήσῃ καὶ νὰ πτύσῃ εἰς τὸ στήθος του ἢ ἐλάμβανον ἀμέσως παρὰ μιᾶς γείτονος ὀλίγον ἄλευρον καὶ ἔθετον τοῦτο εἰς κύπελόν τι ἀναμιγνύοντες μεθ' ὕδατος. Τοῦτο τὸ (κράμα) προσέφερον εἰς τὸν φροβηθέντα, ἵνα πῆχον πρὸς ἐπάνοδον τῆς διαταραχθείσης ἰσορροπίας τῶν νεύρων καὶ καθησύχασιν τῶν παλμῶν τῆς καρδίας ³⁾).

40. Οἱ χωρικοὶ οἱ θεροῦντες τοὺς ἀνθρώπους ἀσθενεῖς μόνον ὅταν τοὺς ἴδωσι κλινῆρεις, ὅταν παρατήρουν τινὰ καταβαλλόμενον καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ διαγνώσωσι τὴν κατατρώχουσαν τὸν ἄρρωστον ἀσθένειαν, τότε

¹⁾ Περὶ. «Θρακικά» Α. 193. 37. (Σ. τ. Δ.)

²⁾ Περὶ. Λαογρ. Β. 410. 46. (Σ. τ. Δ.)

³⁾ Περὶ. Λαογρ. Β. 422. 46. (Σ. τ. Δ.)

ἔπραττον τὸ ἐξῆς: Ἐλάμβανον τὸ κάλυμμα τοῦ ἀσθενοῦς, τὸ ὁποῖον ἦτο λεπτόν τι χρωματιστὸν πανίον, εἰς τὰς γυναίκας τὸ *τσεμπέρι*, καὶ ἐν πρώτοις ἐμέτρων αὐτό. Ἄν τὸ εὗρισκον λ. χ. ἕναν πῆχυ, μετὰ τὴν καταμέτρησιν ὑπέθετον μίαν ἀσθένειαν καὶ ἔλεγον οὕτως: «ἄραγίς ἔχ' θερμασιά;» καὶ μετὰ τὸν διαλογισμὸν τοῦτον ἐμέτρων ἐκ δευτέρου τὸ κάλυμμα καὶ ἐὰν μὲν τοῦτο ἔμενε πάλιν εἰς πῆχυσ, τότε ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶχε τὴν ὑπολογισθεῖσαν ἀσθένειαν, ἐὰν δὲ τανυόμενον ἐγίνετο μεγαλύτερον τοῦ πῆχως, τότε εἶχε τὴν ἀσθένειαν ταύτην. Τοιοῦτοτρόπως ἐξηκολούθει ἡ ὑπόδειξις διαφόρων ἀσθενειῶν, συνάμα δὲ καὶ ἡ μέτρησις τοῦ καλύματος, ἕως ὅτου σὺν τῇ ὑποδείξει μιᾶς ἀσθενείας εὗρεθῆ τὸ κάλυμμα μεγαλύτερον. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ κάλυμμα ἐγίνετο μεγαλύτερον οὐχὶ ἐκ τῆς ὑποδείξεως σχετικῆς ἀσθενείας ὑφ' ἧς κατήχεται ὁ ἀσθενῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι τὸ κάλυμμα ἀδιακόπως τανυόμενον γίνεται ἀναμφιβόλως μεγαλύτερον καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι λεπτόν.

41. Ὑπάρχουσι μέρη τινὰ καὶ ἀικοδομήματα, τεμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ λουτροῦνες πανάρχαιοι βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἅτινα ἡ κοινὴ γνώμη ἐξωγράφησε καὶ ἀπεικόνισε διὰ τῶν ἀπαισιωτέρων παραστάσεων καὶ παρεδέχθη ὡς ἐνδιαιτήματα τῶν φανταστικῶν τούτων πνευμάτων, τῶν παρ' ἡμῖν καλουμένων *στοιχειῶν*. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν αὐτοκαλουμένων ἐνδιαιτημάτων τῶν πνευμάτων συναριθμοῦνται καὶ τὰ ρωμαντικά δένδρα, ἐξ ὧν εἰς πλεῖστα μέρη παρ' ἡμῖν εὗρονται τοιαῦτα. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεκαίθεν ἐπεκράτησεν ἰδέα περὶ τοιούτων φαντασμάτων εἰς τὸ πνεῦμα, πλουτίσασα τὰς παρουστάσεις τοῦ λαοῦ, τοῦ λίαν δεισιδαίμονος παρ' ἡμῖν ἐν Θράκῃ, διὰ τοῦτο ἤκουέ τις τὰς μητέρας παροτρυνούσας τοὺς παῖδας, ὥπως μὴ οὖρῳσι τυχαίως εἰς τοιαῦτα μέρη, ἔνθα κατοικεῖ τὸ πνεῦμα, διότι οὕτω ὀργιζόμενον τοῦτο ἐπιτίθεται τὴν νύκτα πρὸ πάντων κατὰ τῶν παιδίων καὶ ἐπικαθήμενον περὶ τὴν ὄσφιν παραλύει τὰ νεῦρα, ἀφαιρεῖ τὴν εὐχὴν καὶ δὲν ἀφίνει τὸν παῖδα νὰ ἐγερωθῆ. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ παιδὸς προέροχόμενη ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἐκλύσεως τῶν ὑγειονομικῶν ἀρχῶν, ἐκ κροσολογήματος καὶ λοιπῶν, ἀποδιδουμένη δ' ἐμμέσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ προσβληθέντος πνεύματος, παρ' ἡμῖν καλεῖται «*τσαλαπάτημα*»¹⁾. Ὅταν μάλιστα ὁ παῖς οὖρησῃ ἐκ τοῦ παραθύρου, τότε τὸ τσαλαπάτημα ἐπέροχεται ἰσχυρότερον, καθότι τοῦτο συνίσταται εἰς στρέβλωσιν καὶ ἀπονέκρωσιν τῶν κάτω ἄκρων. Μετὰ τὸ *τσαλαπάτημα* πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ λαμβάνουσι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὀλίγην σάκχαριν ἢ ἄλλην τινὰ γλυκεῖαν οὐσίαν λ. χ. μέλι καὶ ῥίπτουσιν αὐτὴν συνεχῶς εἰς τὸ πῦρ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἵνα ἐκ τοῦ καπνοῦ ἱκανοποιηθὲν τὸ πνεῦμα φύγῃ καὶ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν παῖδα ἐλευθέραν ἐνέργειαν. Τοῦτο συνέβαινε καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους καὶ παρ' ἡμῖν. Οἱ χωρικοὶ δὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐλάμβανον δοχεῖόν τι, πρὸ παντὸς πινάκιον, ὕπερ δέον

¹⁾ Πρὸβλ. «Θρακικά» Α. 193. 33. Σ. τ. Δ.

νά ἢ πράσινον, ἐμπεριέχον μέλι ἢ σάκχαρον, καὶ ἔροριπτον τοῦτο εἰς τὸ μέρος ἐνθα κατὰ τὴν ἰδέαν των «*τσαλαπατίθικι*» ὁ παῖς καὶ τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα τὸ πνεῦμα ἱκανοποιηθὲν κατευνάσῃ τὴν ὀργὴν του.

42. Ἐν καιρῷ εὐλογίας κατεσκευάζον πλακοῦντας οἱ χωρικοὶ καὶ ἐκρέμων αὐτοὺς ὑπεράνω τῆς θύρας, ἵνα ὡς ὁ ἄγγελος ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως ἡ εὐλογία ἴδῃ, φράγῃ ἐκ τοῦ πλακοῦντος καὶ ἀναχωρήσῃ. Ἐνίοτε δὲ ἀντὶ πλακοῦντος, ὅστις εἰρήσθω κατασκευάζετο στρογγύλος, προσεδένετο διὰ νήματος τεμάχιον σακχάρους ἐκ τοῦ παραθύρου. Ἐνίοτε δὲ ἔθετον μέλι ἐντὸς πρασίνου πινακίου καὶ ἐξέθετον ταῦτα εἰς τὰς ὁδοὺς. Παρατηρήθη δὲ ὅτι οἱ ἐντυζάνοντες τοῦτο ἔφρευγον, ἵνα μὴ προσβληθῶσιν ὑπὸ τῆς εὐλογίας. Καὶ νῦν ἔτι, ὅταν τις προσβληθῇ ὑπὸ τῆς εὐλογίας, λαμβάνουσι λεπτοκόρυά τινα καὶ ἀφοῦ περιτριγυρίσωσι ταῦτα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀσθενούντος, θέτουσιν εἰς τι κάλυμμα καὶ λίαν πρῶι ῥίπτουσι ταῦτα εἰς τὴν ὁδὸν ἵνα φύγῃ ἡ εὐλογία.

43. Εἰς τὰς ὁπὰς τὰς ὁποίας σχηματίζει ὁ κεραυνὸς εἰς τὴν γῆν ἐκρηγνύμενος, ἐν ᾧ οἱ φυσικοὶ ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς ἀνεύρεσιν ὑαλίνων σωλήνων, ὁ πρακτικώτερος τοῦ χωρικοῦ νοῦς ἀείποτε ἐξήτησε λιθάριά τινα ἔχοντα ὁσμὴν θείου. Τοὺς λίθους τούτους λαμβάνουσιν οἱ χωρικοὶ καὶ τρίβουσιν ἐντὸς ὕδατος ἐν λεκάνῃ. Τὸν ἀφρὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λίθους ἐκθέτουσιν ἐν τῇ λεκάνῃ τὴν νύκτα εἰς διάστημα οὐρανὸν καὶ τὸ πρῶι διὰ τοῦ ὕγρου τούτου τρίβουσι τὰ ἄκρα τῶν χειλέων, ἐνθα σχηματίζεται ἀσθνεῖά τις καθ' ἣν τὰ χεῖλη εἰς τὰ ἄκρα λευκαίνονται. Ἡ ἀσθνεῖα αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ καλεῖται ὑπὸ τῶν χωρικῶν *γιαλαμάς*. Τρίβοντες δὲ διὰ τοῦ ὕγρου τὰ χεῖλη λέγουσι «*ὄπους οὐ διάβολους μ' ἔβαλι τοῦ γκέμι (χειλίνον), θὰ τοὺν βάλου κι γῶ*» δι' οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι τὴν ἀσθνεῖαν ταύτην ἀπέδιδον εἰς σατανικὴν ἐπενέργειαν.

Ἄλλὰ τὴν ἀσθνεῖαν ταύτην καὶ ἄλλως ἐθεράπευον οἱ παλαιότεροι. Δηλαδή πρὶν εἰσελθῆ τις ἀκόμη, λίαν πρῶι, ἢ ἐξέλθῃ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ἐν ἣ ἡσθνεῖ τις ἀπὸ *γιαλαμάν*, πρὶν ἐπομένως ἐγγιχθῶσι τὰ πλήκτρα τῆς οἰκίας, — *οἱ χαλκάδες*, — ἐπήγαιεν ὁ ἀσθενὼν καὶ ἔτριβε τὰ χεῖλη του τὰ πάσχοντα ἐπὶ τῶν σιδηρῶν πλήκτρων τῆς θύρας.

44. Τὰς λεχώνας ἐθεράπευον διὰ στάκτης. Οὕτω ἐλάμβανον τὸ ἐν τῇ στάκτῃ εὐρισκόμενον πανίον, ὅπερ παρ' ἡμῖν καλεῖται «*πινακοπλύτσ*», ἐπειδὴ διὰ τούτου καθαρίζομεν καὶ πλύνομεν τὰ τριβλία, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατὰ σειρὰν ἐπὶ τινὰς στιγμάς ἔτριβον διὰ τούτου τὰς λεχώνας μετὰ τοῦ ἐξῆς δημόδους συνοδεύοντος τὴν πρᾶξιν: «*Οὐβρός (ἐβραῖος) ἀμπέλι σπέρει, δὲν πχιάν*». Τὴν τρίτην ἡμέραν ἔροριπτον πλέον τὸν πινακοπλύτην εἰς τοὺς κεράμους τῆς οἰκίας ὡς θυσίαν διὰ τὴν ἀσθνεῖαν καὶ ὡς μὴ χρησιμεύοντα πλέον ὡς μολυσμένον.

45. Πρὸς θεραπείαν τῶν χοιραδικῶν παιθῶν ἐλάμβανον τὴν δρόσον

τὴν σχηματιζομένην εἰς τὰς ὁπὰς τῶν ἐπὶ τῶν μνημείων πλακῶν καὶ διὰ ταύτης ἔτριβον τὰ ὑποδήματα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλον περιεργότατον τρόπον ἐπενόησαν πρὸς θεραπείαν τούτων. Ἐπὶ τῶν χοιράδων δηλονότι ἔθετον κύκκινον μανδήλιον καὶ προσεκάλουν κοράσιον *κοιλάρφανον* (οὕτω καλεῖται τὸ κοράσιον τὸ στερηθὲν πατρὸς ἐν τῇ κοιλίᾳ εὐρισκόμενον), ὅπως τοῦτο, ἐὰν ἐννοεῖται συγκατετίθετο εἰς τὸ φρικῶδες τοῦτο ἐπιτήδευμα, διήξη τὰς χοιράδας ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχε τετῆ τὸ μανδήλιον.

46. Πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ πυρετοῦ ἐξήγον τρίχας ἄρκτου ἢ καμήλου καὶ τὰς ἔκαιον. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἐκ τοῦ παραγομένου καπνοῦ ἔφρευγεν ὁ πυρετός.

47. Ὅπως ὑπάρχει παράδοσις περὶ εἵδους τινὸς ἀγρίας περιστρεῶς, οὕτω καὶ περὶ εἵδους τινὸς μικρᾶς γλαυκῆς, ἣτις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρέσκειται νὰ διατριβῆ εἰς δένδρα, ἐκεῖθεν δὲ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκπέμπει γροῶς κραυγὰς μὲ τὸ μονότονον καὶ θλιβερὸν don, don, don, περὶ οὗ ἡ παράδοσις διέσωσεν ἡμῖν τὸ ἐξῆς: Τὸν παλαιὸν καιρὸν ὑπῆρχον δύο ἀδελφοί, Παῦλος καὶ Ἀντώνιος, υἱοὶ ποιμένος τινός. Λύκος ἀπηνῆς ἤρπασεν ἡμέραν τινὰ ἐκ τῆς τόσον ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν καλῶν ἀδελφῶν φυλασσομένης ποιμνῆς πρόβατον, καὶ πρὸς καταδίωξιν τοῦ θηρίου ἐστάλη ὁ Ἀντώνιος, πλὴν κακῆ τύχῃ δὲν ἐπέστρεψεν. Εἰς μίτην ὁ Παῦλος ἀνεζήτησεν αὐτὸν περιπλανηθεὶς εἰς ἐρήμους κοιλιάδας. Ἐπὶ τέλους ἀπελπισθεὶς ἐπεκαλέσθη τοῦ Ὑψίστου καὶ παρεκάλεισεν αὐτόν, ὅπως τὸν μεταμορφώσῃ εἰς ταχύτερον πτηνόν, ἵνα οὕτω πετῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, κατορθώσῃ νὰ εὔρῃ τὸν ἀδελφόν του. Ἐντεῦθεν αἱ ἀτέλιδες φωναὶ τοῦ Παύλου τῇ στερήσει τοῦ ἀδελφοῦ θλιβεραὶ κραυγαὶ don! don! don! *)

48. Κατὰ παράδοσιν, δυστυχῶς ἀπολεσθεῖσαν, ἡ ἄρκτος ἠτό ποτε θηριώδης καὶ ἀγροῖκος γυνὴ μεταμορφωθείσα εἰς θηρίον διὰ τὴν σκληρότητα της. Δημῶδης ῥῆσις ὑπάρχει παρ' ἡμῖν καθ' ἣν ὁ βούβαλος θέλει μὲν νὰ τρέξῃ, ὅμως φοβεῖται μὴ βυθισθῆ ἢ γῆ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξηγεῖται, λέγουσιν, ἡ ἀποφασιστικότης καὶ ὁ περὶ τὰς κινήσεις ἐνδοιασμός. Τὸν ἄνθρωπον θεωρεῖ ἔμπροσθέν του εὐρισκόμενον ὡς λόφον. Ἀστειὸν δὲ φαίνεται ἡμῖν ὁ τρόπος δι' οὗ αἰτιολογεῖται τὸ πρὸς τὸ πρόβατον ἀμοιβαῖον μῖσος τοῦ βουβάλου. Συνεφώνησαν, λέγουσιν, ποτὲ βούβαλος καὶ πρόβατον ἐν τινι λειμῶνι μετὰ προηγηθεῖσαν ἔντονον φιλονικίαν, ὅπως φάγωσι ἀμφοτέροι χόρτον ἐκ τοῦ λειμῶνος μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, χωρὶς νὰ φροδεύσωσιν. Καὶ τὸ μὲν πρόβατον πανούργως πολιτευθὲν κατώρθωσεν ὑποβοηθούμενον ὑπὸ τῆς λεπτῆς κατασκευῆς τῆς κόπρου του καὶ τῆς πλατείας οὐρᾶς του νὰ κοπρίσῃ κρυφίως, ὁ δυστυχὴς ὅμως βούβαλος μὴ δυνάμενος νὰ κατέλθῃ εἰς τοιοῦτον ἄνευ φανερᾶς θελήσεως καὶ ἐκ φιλοτιμίας φαίνεται θέλων νὰ ὑπερι-

*) Πρβλ. Λαογραφ. Β' 412, 54. (Σ. τ. Δ.)

σχύση καὶ νὰ νικήσῃ εἰς τὴν πονηρὰν ταύτην ἀμιλλαν, ὑπέμενε μέχρι τέλους, μέχρι τῆς προσδιωρισμένης ὥρας, ὅτε ἐξοιδωθείς ὑπὲρ φύσιν, ἐτελεύτησεν οἰκτρῶς, ἐννοήσας ὁ τάλας τὴν οἰκτρὴν καὶ γελοίαν ἀπάτην του. Καὶ ἐν στιγμαῖς ἀγωνίας θανάτου εὐρισκόμενος κατηράσθη τὸ πανοῦργον πρόβατον, ὅπως μὴ εὐρίσκη ἡσυχίαν, ἀλλ' ἵνα τὸ μέσον ὄπερ μετεχειρίσθη πρὸς ἀπάτην, ἐνοχλῇ αὐτὸ ἀδιαλείπτως, οὐδὲ κατὰ τὴν ὥραν τῆς τροφῆς του παρέχων αὐτῷ ἡσυχίαν.

49. Ὅταν οἰκοδομῶσι οἶκον ἐν Ἰσορὲκ-κιόϊ συνειθίζουσι νὰ σφάζωσι εἰς τὸ μέρος ἔνθα θέτουσι τὸν θεμέλιον λίθον ἕνα ἀλέκτορα, Ὁ ἀλέκτωρ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς μέλλει νὰ γίνῃ φάντασμα, ἵνα προφυλιῇ τὴν οἰκίαν ἀπὸ ἐπικειμένης προσβολῆς φαντάσματος ξένου.

ΣΤ΄. ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ

50. Ὅταν σχηματίζονται βροχαί, βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ἐπίκειται θύελλα, τότε ἐν τῷ χωρίῳ Ἰσορὲκ-κιόϊ λαμβάνουσι *πυροσιές*, τοὺς τρίποδας δηλ. τῶν ἐστιῶν των, καὶ τοὺς οἴπτουσιν εἰς τὸν ἀέρα, συγχρόνως δ' ἄρχονται ἐκπυροσκοπήσεις πυροβόλων καὶ συνεχῆς κοῦσις κωδῶνων τῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα δὲ πράττωσι ὅπως ἐκφροβίσωσι τὸν κεραυνόν, ὃν περ θεωροῦσιν ὡς κακὸν καὶ ταραχοποιὸν στοιχεῖον, ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσβάλλῃ βία εἰς τὴν χώραν, καὶ τὸ ὅποιον ἀποκρούουσι διὰ τῶν κραυγῶν των τὰ εὐμενῆ καὶ εὐδιάθετα τῆ χώρα στοιχεῖα.

51. Ὅταν δὲ ἐπὶ πολὺ ἐπικρατήσῃ ἀνομβρία, τότε πρὸς ἀποσώβησιν αὐτῆς λαμβάνουσι ἢ μᾶλλον κλέπτουσι τρεῖς νέας κεράμους καὶ οἴπτουσιν αὐτὰς εἰς τὸν ποταμὸν κρυφίως ἵνα βρέξῃ. Δένδρον δὲ τὸ ὅποιον ἐκτυπήθη ὑπὸ κερανοῦ δὲν χρησιμοποιεῖται εἰς καῦσιν, διότι κατεδικάσθη ἤδη καὶ ἐκάη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Παρ' ἡμῖν ὅταν ἀστράπη καὶ βροντᾶ, τότε λέγουσι μέχρι σήμερον οἱ στερηθέντες εὐρείας παιδείας ἢ μᾶλλον οἱ τῶν πρώτων γραμματῶν ἄνω ἱστάμενοι, ὅτι διέρχεται ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ Προφήτης-Ἡλίας, καὶ ἐκ μὲν τῆς κινήσεως τῆς μᾶστιγος παράγονται αἱ φοβεραὶ ἀστραπαί, ἐκ δὲ τῆς κινήσεως τοῦ ἄρματός του, τοῦ συρομένου ὑπὸ τεσσάρων πυριπνῶων ἵππων, αἱ βρονταὶ καὶ ὁ κεραυνός, ὁσάκις τὸ ἄρμα κτυπήσῃ ἐπὶ λίθου.

52. Ὡς γνωστὸν οἱ ἅπλοϊ ἄνθρωποι οὐδεμίαν ἀκριβῆ ἀστρονομικὴν ἰδέαν ἔχοντες θεωροῦσι τοὺς ἀστέρας ἅπλως ὡς φωτεινὰ φλόγια. Ἐντεῦθεν δι' αὐτοὺς διάκρισις ἀστέρων καὶ μετεώρων πιπτόντων καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἰδίως εἰς ὠρισμένας ἐποχάς, ἀμα τῇ προστριβῇ τοῦ ἀέρος, δὲν ὑπάρχει. Ὅταν λοιπὸν πίπτῃ εἰς τῶν παρ' αὐτῶν νομιζομένων ἀστέρων, λέγουσιν ὅτι ἠλευθερώθη εἰς αἰχμάλωτος καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἰδὼν τὴν πτώσιν τοῦ ἀστέρος εἴπῃ αὐτὴν εἰς τὸν τυχόντα πλησίον του, τότε ὁ αἰχμάλωτος πάλιν συλλαμβάνεται, ἐὰν δὲ σιωπήσῃ, ἔλευθεροῦται ὁ σκλαβομένος διὰ φυγῆς.

Ὅταν, ὡς εἴπομεν, εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς πίπτωσι πολλοὶ διάττοντες ἀστέρες τοῦτο κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην προέροχεται ἐκ πολέμου, ὅστις συμβαίνει, καὶ κατὰ τὸν ὅποιον ἀποθνήσκουσι πολλοί.

Ζ'. ΜΑΝΤΕΙΑΙ, ΟΙΩΝΟΙ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

ᾠ3. Οἱ μετεροχόμενοι τὴν μαντείαν «μαντατοφῶρ» ἐν Τσορέκ-κιόϊ καλούμενοι συνήθιζον νὰ πράττωσι πρὸ 30 ἐτῶν τὸ ἔξῃς: Κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐλάμβανον πῆλινον ἀγγεῖον ὅπερ ἐπλήρουν κέγχρου. Ἐπειτα, ἀφροῦ ἐτρωγον τρεῖς φορὰς διὰ τοῦ δακτύλου ἐκ τῶν περιττωμάτων των, ἐτρεχον ὄλως γυμνοὶ εἰς τοὺς ἰδικούς των ἀγρούς καὶ εἰς τοὺς παρακειμένους καὶ ἔρριπτον τῆδε κακεῖσε τὸν κέγχρον· τοῦτο δὲ ἔπραττον, ἵνα ὅλη ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εὐτυχία τῶν γειτόνων των ἔλθῃ εἰς αὐτούς. Τὸ τοιοῦτον πρωτάκουστον γεγονός, θὰ ἐδυσκολοεύμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς πραγματικῶς γενόμενον, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ τὰς ἀπαιτήσεις οὐχὶ πλέον τῆς ἠθικῆς, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐὰν δὲν ἐβεβαιούμεθα περὶ τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως παρὰ προσώπων ἀξιολπίστων, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ὁποίων ἡ εἰδεχθῆς αὕτη μαντεία ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ νὰ ἐκτελεῖται.

ᾠ4. Ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν οἱ ἀπλοῖ ἄνθρωποι λίαν ἐφοβοῦντο καὶ μέχρι τῆς σήμερον δὲ πλεῖστοι ὑπάρχουσι τοιοῦτοι, τὰς μαντείας καὶ ἐσέβοντο τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους. Ὅσάκις πρὸ παλαιῶν χρόνων ἐδίδον τροφήν εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας, ἐλάμβανον τὰ φύλλα τῆς συκαμινέας καὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν τὰ μεταβίβασον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, ὑπεράνω τῶν εὐαισθητῶν τροφίμων. Τοῦτο δ' ἐγένετο ἵνα μὴ δυνηθῇ τις διὰ τῶν μαντεῶν καὶ τῆς μαντικῆς του τέχνης ν' ἀφαιρέσῃ τοὺς βόμβυκας.

ᾠ5. Ἀλλ' αἱ μᾶλλον παραδόξοι προλήψεις τοῦ λαοῦ εἰσὶν ἀποτυπωμέναι εἰς τὰς συνηθείας καὶ ἀναμεμυμέναι εἰς τὰς ὀμιλίαις καὶ ἀναστοφάς. Μεγίστην ἐξασκοῦσιν ἐπιροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ συμπτώματα, ὡς λ.χ. φωναὶ πτηνῶν, φυσιολογικαὶ καταστάσεις, ὡς δεῖλον τοῦτο καθίσταται ἐκ τῶν ἐπομένων. Ἡ δὲ ἐπὶ μέρους σχέσις τοῦ λαοῦ καὶ ὀμιλία παρουσιάζει ἀστείαν καὶ ποικίλην ὄψιν εἰς τὰ περὶ τὰ τοιαῦτα εἰθισθέντα, ὅταν ἀκούῃ τις τῶν γυναικῶν φλυαρουσῶν εἰς τὰς συνδιαλέξεις περὶ ἀνέκδοτα, παροιμίας καὶ δεισιδαιμονίας, ἅτινα ἀπὸ κοινοῦ ἐθέσπισαν, ἂν ὄχι ὡς δόγματα τοῦ βίου αὐτῶν, τοῦλάχιστον ὡς ἀξιώματα, ὧν τὸ κῦρος εἶναι ἀμφίβολον καὶ ἐδράζεται εἰς τὴν καθημερινὴν πείραν καὶ τὴν ἀλάνθαστον ἀγγίνοιαν καὶ παράδοσιν τῶν προπατόρων, τῶν ὁποίων τὴν ὁργὴν κινεῖ τις ἐπὶ τῆς ἀσεβοῦς κεφαλῆς του, ἐὰν δὲν ὁμολογήσῃ καὶ παραδεχθῇ τὸ κῦρος τῶν τοιούτων.

ᾠ6. Αἱ παλαιαὶ γυναικες καὶ πρὸ πάντων οἱ παλαιοὶ ῥάπται συνειθίζον, καὶ μέχρι τῆς σήμερον συνειθίζουσι, ὅταν ἐπιδιορθῶσι τὸ φόρεμα τινός,

ὅστις φέρει τοῦτο ἐπάνω του, ἵνα δίδωσι αὐτῷ νὰ κρατῆ εἰς τὸ στόμα σίδηρον π.χ. ψαλίδιον ἢ βελόνην διὰ νὰ γίνῃ ἰσχυρὸς ὡς ὁ σίδηρος¹⁾).

57. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκάστου Μαρτίου, ὅτε κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐπειδὴ εἶναι πρωτομηνιά, ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς πιστοὺς, συνειθίζον κατὰ τοὺς παλαιοὺς καιροὺς αἱ γυναῖκες, ἀφοῦ ἐσάρωναν ἐπιμελῶς ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν κατὰ τὴν τελευταίαν τοὺς μηνὸς Φεβρουαρίου, διότι πρόκειται νὰ ἐπανέλθῃ τὸ ἔαρ, ἡ ἀρχὴ νέας ζωῆς, νὰ ρίπτωσι τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης προερχόμενα, ὅταν εἰσῆρχετο ὁ ἱερεὺς, ἵνα πηγαίνωσι ὅλοι οἱ ψύλλοι εἰς αὐτόν. Ὅταν δ' ἤθελον νὰ θέσωσι ὠὰ εἰς τὴν ὄρνιθα, διὰ νὰ γίνωσι τὰ μικρὰ κουκουλάτα, τὰ ἔθετον ἐκείνην τὴν ἡμέραν²⁾).

58. Παρ' ἡμῖν τὸ φίλερι πνεῦμα εὐρίσκεται εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον· τὴν παρατήρησιν ἡμῶν ταύτην δικαιοῖ ἡ ἐξῆς περίπτωσις, καθ' ἣν, ὅταν δύο γείτονες ἐρίζωσι δημοσίᾳ σφοδρῶς, οὐ μόνον δὲν καταβάλλεται ἡ δέουσα προσπάθεια, ὅπως τὰ δύο ἀντιπρόσωπα μέρη διαχωρισθῶσι ἀντιμαχόμενα, ἀλλ' ἐνῶ οἱ περὶ αὐτοὺς μετ' εὐχαριστήσεως παρακολουθοῦσι τὰς φάσεις τῆς ἐριδος, λίαν λυποῦνται τινὲς ἐπὶ τῇ διαλύσει αὐτῆς, δι' ὅτις αὐτῶν σπεύδει ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ταράσσει σφοδρῶς τὰ κοιλιάκια, ἅτινα παρ' ἡμῖν εὔρηται τοποθετημένα ἐν ἰδιαιτέρω φξυλίῳ κατασκευάσματι καλουμένῳ «χουλιαροτήκα» (=χουλιαροθήκη), ἵνα ἡ ἀποσβεσθεῖσα ἔρις ἐπαναληφθῆ σφοδροτέρα.

59. Ἐάν τις ἐντὸς δωματίου εὐρισκόμενος ζητήσῃ ὕδωρ παρὰ τινος γραίας μενούσης ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ θελήσῃ συντομίας χάριν νὰ τὸ λάβῃ διὰ τοῦ παραθύρου καὶ ὄχι διὰ τῆς θύρας, τότε παρ' ἡμῖν ἀκούει παρὰ τῆς γραίας, ὅτι, ὅστις πίνει ὕδωρ ληφθὲν διὰ τοῦ παραθύρου, οὗτος ἀσθενεῖ ἀπὸ ἐξειδώσεως καὶ φρουσκώματα εἰς τὸν λαιμόν.

60. Οὕτω τινὲς συνειθίζουσι παρ' ἡμῖν χάριν εὐκολίας νὰ δίδωσι τὰ ζητούμενα πράγματα παρ' ἄλλων οὐχὶ διὰ τῆς θύρας, ἀλλὰ διὰ τοῦ παραθύρου καὶ εἷς τινὰς μὲν περιπτώσεις ἐπιτρέπεται παρ' ἡμῖν τὸ τοιοῦτον ὄχι ὅμως καὶ ὅταν ζητῶσι νὰ λάβωσι διὰ τοῦ παραθύρου μικρὸν παιδίον, διότι ἐν τοιοῦτῃ περιπτώσει νομίζουσι ὅτι τὸ μικρὸν παιδίον θὰ μείνῃ κατὰ τὸ ἀνάστημα καθ' ὅλον τὸν βίον του πολὺ μικρόν.

61. Ἐπίσης ὅταν διέλθῃ τις ἄνωθεν μικροῦ παιδίου ἐξηπλωμένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, λέγουσιν ὅτι μένει μικρὸν καὶ ἔνεκα τούτου ἀναγκάζουσι τὴν διελθόντα νὰ **ξαναπιράσῃ**, νὰ διέλθῃ ἐκ δευτέρου ἄνωθεν αὐτοῦ ἀντιστροφῶς δηλ., ὅπως προληφθῆ τὸ κακόν. Ἐν γένει τὸ διέρχεσθαι ἄνωθεν ἀνθρώπου ἐξηπλωμένου θεωρεῖται κακὸν καὶ ἀπαγορεύεται αὐστηρότατα.

62. Μεγίστην ἀπονέμει σπουδαιότητα ἡ κοινὴ γνώμη εἰς τὰς καθ' ὁδὸν συναπαντήσεις καὶ πιστεύουσι μετὰ πεποιθήσεως εἰς τοὺς ἐνοδίους συμβό-

¹⁾ Πρβλ. Λαογραφία Β. 413. 69. (Σ. τ. Δ.).

²⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β. 405. 6. (Σ. τ. Δ.).

λους τοὺς διδαχθέντας ὑπὸ τοῦ Προμηθέως εἰς τοὺς βροτούς. Α. χ. ἔαν συναντήσωσι καθ' ὁδὸν ἐν πρώτοις τὴν πρώϊαν ἱερέα ἢ ἐν γένει κληρικόν, φρονούσιν ὅτι οἱ ἐφήμεροι ὑποθέσεις κακῶς θὰ διεξαχθῶσιν. Περὶ τούτων καὶ εἰς τὰ περὶ τῆς λεχούης λεχθέντα ἐσημειώσαμεν τινα καὶ ἐνιαῦθα ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι οἱ πορευόμενοι πρὸς τι μέρος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασίας τινός, ἔαν ἀπαντήσωσι καθ' ὁδὸν ἄτομόν τι φροτωμένον ἢ κρατοῦν τι ἀνὰ χεῖρας, νομίζουσιν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεώς των ἀφεύκτως θὰ πραγματοποιηθῇ. Ἐπίσης, ὅταν τις ἀπαντήσῃ καθ' ὁδὸν ὄφιν διαβαίνοντα ἔμπροσθέν του καὶ ὁ ὄφιν κόψῃ τρόπον τινα τὸν δρόμον, τότε οὗτος ὀφείλει νὰ ὀπισθοδρομήσῃ καὶ νὰ μὴ διαβῇ τὴν ὁδὸν ἐκείνην, διότι μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων οὗτος θὰ ἀποθάνῃ. Γενικὴ δὲ πεποίθις παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ, ὅτι, ὅστις διβαίνει γέφυραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, κακοποιεῖται διαφροστρούτως ἀπὸ τὰ στοιχεῖα.

63. Ἐπειδὴ ἄλλοτε τρόμος ἐκράτει τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας, — τοῦτο δὲ ἐγένετο πρὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἐξηκολούθησε δὲ ἀμυδρότερον μέχρι τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου, — νὰ ἐξέλθωσι εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ πρὸ πάντων τὰς ἐρήμους διαβατῶν, ὁσάκις γυνὴ τις ἐξ ἀνάγκης ἐξήρχετο εἰς τὴν ἀγορίαν, καθ' ὁδὸν ἀπαντῶσα Τοῦρκον ἔλεγε κατὰ νοῦν, οὕτως: «Χριστὸς ὅταν γινῆθαι τὰ σκυλιὰ τυφλά ἦταν». Ἡ φράσις αὕτη ἐπιστεύετο ὅτι ἐπαισθητῶς ἐπιδρωῖσα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Τοῦρκων, ὡς ἡ ῥάβδος τοῦ Μωϋσέως, μετέτρεπε τὰς ἐξουθενιστικὰς τάσεις αὐτῶν καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἐγένοντο ἥσυχοι. Τὸ τοιοῦτον ἐλέγετο μεταφορικῶς καὶ εἰς ὄρμῶντας ἀγρίως κύνας.

64. Ὅταν ὄφρις ἐξαγοιωθῇ καὶ ὀρμήσῃ κατὰ τινος, τότε ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τις καθ' ἑαυτὸν κατ' ἀρχαιοτάτην συνήθειαν τὴν φράσιν: «χειρὸμυλου σίδηρου» καὶ ἀμέσως ὁ ὄφρις συσπειροῦται καὶ γίνεται ἄκακος.

65. Ὅταν τις, λέγουσι παρ' ἡμῖν τὰ γοαῖδια, βλέπῃ τὴν νύκτα ὄνειρον καὶ ἐν τῷ ὄνειρῳ παρουσιάζονται διάφορα πρόσωπα περὶ ὧν ὁ ὄνειροδόμενος διὰ πολλοὺς λόγους ἐνδιαφέρεται, τότε δύναται, ἐν ἐξυπνήσῃ, ν' ἀνατρέψῃ τὸ προσκέφαλον αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὸ προσφιλέστερον μετὰ τῶν περιπετειῶν τοῦ ὄνειρου του συνδεδεμένον πρόσωπον. θὰ ἴδῃ καὶ ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὄνειρον μὲ τὰς ἰδίας περιπετείας καὶ ἐκβάσεις.

Τὸ τοιοῦτον βεβαίως εἶναι τέχνασμα μεγάλης στενοχωρίας προερχομένης ἐκ τῆς σκληρᾶς στερήσεως τῆς πραγματικότητος.

66. Ἀρχαία συνήθεια διατηρηθεῖσα ἀκμαία παρὰ τοῖς ἀγροτικοῖς πληθισμοῖς ἡμῶν, ἵνα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἔσπειρον εἰς τοὺς ἀγρούς, μὴ δίδωσιν ἐργαλεῖον ἢ ἄλλο τι οἰκιακὸν σκεῦος ἔξω τῆς οἰκίας των, ὅπως μὴ μεταβῇ μετὰ τοῦ διδομένου ἢ δανειζομένου πράγματος εἰς ἄλλον ἢ εὐδαιμονία τῆς οἰκίας. Ὅταν δὲ λάβωσι τινές, τῶν ἄγαν εἰσέτι παρ' ἡμῖν συντηρητικῶν πρὸς τὰς ἀρχαίας συνηθείας καὶ παραδόσεις, πῦρ ἐκ τινος παρακειμένης οἰκίας, προσέχωσιν ὅπως μὴ συνοδεύηται

τὸ πῦρ ὑπὸ καπνοῦ, διότι ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ ἰδίου καπνοῦ εἰς δύο οἰκίας ἢ ἀπροκύψωσιν ἀφεύκτως ἔριδες καὶ θά συναφθῶσι λογομαχίαι, αἵτινες παρ' ἡμῖν εἰσι συχνόταται, προερχόμεναι ἐκ τοῦ ἀεικινήτου καὶ λίαν περὶ τὰ ἀλλότρια προσεκτικοῦ χαρακτήρος καὶ πνεύματος τῶν κατοίκων, ὧν τὸ φίλερι, τὸ κρίνειν ἐπιπολαίως καὶ ἐπικρίνειν τυχαίως, εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν εἰσι πυρωμένα.

67. Κατὰ τὰς εἰσηγήσεις ἀρχαιοτάτης συνηθείας τὸ ἑσπέρας δὲν δίδουσιν ἄλας, διότι λέγουσι φεύγει ἡ εὐτυχία τῆς οἰκίας καὶ μεταβιβάζει εἰς τὴν τοῦ γείτονος εἰς ὃν ἔδωκαν τὸ ἄλας. Πρὸς τούτους δὲν ἐξάγῃσι τὴν νύκτα ἐκ τοῦ βαρελίου ὄξος καὶ δὲν δανείζουσι εἰς τοὺς γείτονας σκευὸς ἔχον μέλαν χροῶμα, ὡς τηγάνιον ἢ ἄλλο παρόμοιον, διότι ὁ λαμβάνων παρὰ τοῦ ἄλλου τοῦτο τὴν νύκτα θ' ἀσθενήσῃ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ *μαυροτήγανον*. Τὸ δὲ μαυροτήγανον τοῦτο εἶναι ἀσθένεια καθ' ἣν ὁ μὲν λαιμὸς τοῦ πάσχοντος ἐξοιδουῖται ἐκ τούτου καὶ μελανίζει, τὸ δὲ πρόσωπον διασταυροῦται ὑπὸ ἐρυθροπῶν ταινιῶν. Ἄρχει ὅμως κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην ἡ παρουσία εὐφροῦς τεχνομάντιδος, ἵνα διὰ τῆς θείας καὶ ἀποστολικῆς κατ' αὐτὰς τέχνης ἀπομακρυνθῇ ἡ ἐπενέργεια καὶ ἡ ὄργη τοῦ διαβόλου, οὗτινος τὴν μὴνιν προυκάλεσαν διὰ τοῦ παρατόλμου διαβήματος.

68. Ἐν τῇ τραπέζῃ ὁ ξενιζόμενος δέον μετὰ τὸ δεῖπνον νὰ μὴ διπλώσῃ τὸ εἰς αὐτὸν προσφερόμενον χειροῦμακτρον, διότι τὸ τοιοῦτον παρ' ἡμῖν θεωρεῖται ὡς σημεῖον δυσαρεστήσεως, καὶ ἐπομένως ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν οἰκίαν ἐκ δευτέρου. Τὴν παρὰ τοῖς ἀνεπτυγμένοις ἀνθρώποις τὸ ἀπλοῦν τούτο ἔθιμον θεωρεῖται ὡς προσὸν πεπολιτισμένου ἀνθρώπου. γινώσκοντος τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τοῦ πολιτισμοῦ. ¹⁾

69. Συνήθεια ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἵνα ὅταν ἐν τῇ τραπέζῃ παρακάθηται ξένος, ὁ ἄρτος κόπτεται ἀντιστροφῶς τιθέμενος (τὸ ἐπάνω γίνεται κάτω) πρὸς τὸ μέρος τοῦ ξένου.

70. Κατὰ τὴν 29ην Αὐγούστου, καθ' ἣν ἐπιτελεῖται ἡ μνήμη τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπειδὴ ἐχύθη τὸ αἷμα τοῦ Προδρόμου δὲν πίνουσιν οἶνον, οὔτε τρώγουσι κοκκίνην σταφυλὴν, πρὸς δὲ ὁ ὑδροπέπων δὲν κόπτεται κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, ἵνα μὴ ἐξαχθῇ τὸ ἄνω μέρος τοῦ ὑδροπέποντος καθ' ὃν τρόπον ἀπετάμη ἡ κεφαλὴ τοῦ Προδρόμου. Ἐπειδὴ λόγος περὶ ὑδροπέποντος συνήθεια ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἵνα τὸ ἄνω μέρος τοῦ κοπτομένου ὑδροπέποντος κόπτεται σταυροειδῶς εἰς τέσσερα μέρη. Τοῦτο, ἐνῶ ἐν πρώτοις γίνεται πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὐχ ἦττον ὅμως ἔχει καὶ πρακτικὸν σκοπὸν, ἐπειδὴ τὸν φλοῖον τοῦ ὑδροπέποντος οἱ χωρικοὶ, ἀφοῦ κόψωσι εἰς τεμάχια μικρὰ, παρέχουσιν ὡς τροφήν εἰς τὰς ἀγε-

¹⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α 197. 88. (Σ.τ.Δ.)

λάδας. Ἐὰν δὲν θραυσθῆ τὸ ἄνω μέρος εἰς τέσσαρα μέρη, φόβος ὑπάρχει νὰ καταπιῆ τὸ στορογγυλὸν τοῦτο ἢ ἀγέλᾳς καὶ νὰ πνιγῆ.

71. Ἐπίσης παρ' ἡμῖν, ὅταν κόψωσι ὄρνιθά τινα ἢ ἄλλο τι πτηνόν, ἀφαιροῦν τοὺς πόδας ἐκ τῶν μηρῶν διὰ σταυροειδοῦς τομῆς. Μολονότι τὰ τοιαῦτα θεωροῦνται ὡς δεισιδαιμονίαι, οὐχ ἦττον διὰ τῶν τοιούτων ἐνισχύεται ἢ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν ἀνάμνησις, καὶ ὅτι ταῦτά εἰσι τὰ ζῶντα μνημεῖα καὶ σήματα τοῦ λόγου περὶ τὴν εὐσέβειαν ἐπαγωγοῦ κοινοῦ λαοῦ. Νομιῶντι τις, βλέπων τὴν πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους ἐμμοιῶν καὶ τὰς πρακτικὰς συμβουλὰς ὑποτυπώσεις, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθ' οὓς ἔβλεπον οἱ διώκται τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰς κατακόμβας τὰς εἰκονικὰς παραστάσεις τούτων, τὴν ἄγκυραν δηλονότι, τὸν ἰχθῦν καὶ τὰ παρόμοια. Καὶ τοιαῦτα μὲν οἱ πρότεροι θεράποντες καὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ ἀπετύπουν εἰς τὰς κατακόμβας, ὁ δὲ παρ' ἡμῖν ἀπλοῦς λαὸς εἰς τὰς κατ' ἡμέραν βιωτικὰς ἀπαιτήσεις.

72. Ὅταν αἱ γυναῖκες καθήμεναι ἐν ἀναστροφῇ ὁμιλῶσι τυχαίως περὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν, λέγουσιν ὅτι εἷς τινα οἰκίαν τὰς κατηγοροῦσι, ὅταν δὲ ὁμιλῶσι περὶ τῶν ποδῶν, τότε τὰς ἐπαινοῦσι.¹⁾

73. Ὅταν τις καθήμενος κλειδῶνῃ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων του, τότε διατείνονται αἱ γυναῖκες ὅτι «κλειδῶνι τὴν τύχην του». Τοῦτο εἶναι τέχνασμα δι' οὗ ἀποτρέπεται ἡ ἀργία.

74. Ὅταν γελῶσι πολὺ, προμηνύεται εἰς αὐτοὺς ἀμέσως δυστύχημά τι διὰ τοὺς γέλωτας τῶν παρ' ἡμῖν παρακολουθεῖ καὶ ἡ ἐξῆς ρῆσις: «**πρὸς γέλασάμι, ἀμὰ γιὰ καλὸ μας εἶνι;**»

75. Ὅταν τὰ ζῦλα καιόμενα ἐν τῇ ἐστία κροτῶσι, τότε πιστεύουσιν ὅτι κατηγοροῦνται παρὰ τινος.

76. Ὅταν ἐρεθίζεται ὁ λαιμὸς τῶν γυναικῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ξύψωσι αὐτὸν ἀπάνστως, τότε πιστεύουσιν ὅτι ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῶν εἷς τι μέρος, εἴτε ἐπὶ καλῶ εἴτε ἐπὶ κατηγορίᾳ.²⁾

77. Ὅταν ἡ ρίς ἐρεθίζεται καὶ ἐνοχλῆ τὰς γυναῖκας, τότε πιστεύεται παρ' αὐτῶν ὅτι θὰ κλαύσωσιν.³⁾

78. Ἐπίσης ὅταν βάζ (πιθανὸν τὸ Ὀμηρ. βάζω) τὸ δεξιὸν οὖς ἢ παιῖς ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς, θεωροῦσι τὰ συμπτώματα ταῦτα, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι. ὡς αἴσια σήματα, ὅταν δὲ βάζ τὸ ἀριστερὸν οὖς καὶ παιῖς ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς, νομίζουσι ταῦτα ὡς ἐνδείξεις μελλούσης κακοδαιμονίας.

79. Ὅταν τρώῃ ἢ παλάμη, αἱ γυναῖκες πιστεύουσιν ὅτι, ἐὰν μὲν ἐρε-

¹⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α' 195. 61. (Σ. τ. Δ.)

²⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α' 195. 62. (Σ. τ. Δ.)

³⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β' 413. 58. (Σ. τ. Δ.)

θίξη ἢ δεξιά παλάμη, (χούφτα,) τότε θὰ δώσωσιν εἰς μέρος τι ἐκ τῶν πραγμάτων των, ἐάν δὲ ἡ ἀριστερὰ θὰ λάβωσι¹⁾).

80. Ἐπίσης ὅταν τρώῃ ἡ ράχ, τότε θὰ ξυλοκοπηθῶσιν. «Θὰ φάουν δαυμό».

81. Ὅταν ἐν τῇ ἐστίᾳ ὁ τήγανις ἢ ἡ χύτρα ἐν ὑπερμέτρῳ πυρῶ ὑποκάτωθεν πυρωθῶσι, καὶ ἔνεκα τούτου ὁ εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα προσκεκολλημένος ἄνθρωξ καὶ, τότε προμηνύεται εὐτυχία μεγάλη, ἐάν δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ὑπάρχει νεάνις τις, τότε θὰ γείνη ἀροαβῶν καὶ γάμος εὐτυχίᾳ μετὰ πλουσίου νέου.

82. Ὅταν χυθῆ ἔξ ἀπροσεξίας οἶνος, τότε προμηνύεται καλόν, ὅταν οἰνόπνευμα κακόν, καὶ ὅταν ἔλαιον ἀνατόφρευκτος ζημίᾳ

83. Οἱ χωρικοί, καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ἀκόμη, δέν κοιμῶνται ἐστραμμένοι πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸν ἥλιον, διότι συνήθεια ἐπεκράτησε νὰ στρέφωσι πρὸς ἀνατολὰς μόνον τοὺς νεκρούς,

84. Ὅταν δύο φίλοι ἐρίσωσι καὶ διακόψωσιν πλέον τὰς σχέσεις τότε, ἐάν τις αὐτῶν ἐρωτηθῆ παρὰ τινος νὰ εἴπῃ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπῆλθεν ἡ ψυχρότης, πρὸς ἀπάντησιν δικαιολογοῦσαν συνήθως λέγουσι παρ' ἡμῖν: «Μαύρη γάτα πέρασι ἀπ' ἀνάμισά μας».

85. Ὅταν κόραξ τις καὶ μάλιστα καρακάξα φωνάζει τὴν ἡμέραν, θὰ θὰ ἔλθῃ τις τῶν οἰκιοτέρων μακρόθεν νὰ ἐπισκεφθῆ, ὅταν δὲ νύκτα, θὰ συμβῆ κακόν τι.

86. Ὅταν ἡ γλαυῆ (κουκουμνιάφρα) φωνάζῃ εἰς τὴν στέγην οἰκίας τινός, τότε θὰ ἀποθάνῃ τις ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ²⁾.

87. Ὅσάκις ὁμως φωνάζει πετῶσα, θὰ ἐπακολουθήσῃ χολέρα, πανώλης ἢ ἄλλη τις ἐπιδημικὴ ἀσθένεια. Ἐάν ὁμως αὕτη ἐκπέμπῃ τὸ γοερόν καὶ διακεκομμένον αὐτῆς ἄσμα ἐπανειλημμένως ἐπὶ τῆς ἰδίας κατημένη στέγῃς, ταχεῖα τότε, ὡς εἴπομεν, ἐπίκειται ἐν αὐτῷ λύσις λυπηροῦ ἐπισοδείου, θανάτου τοῦτέστι. Ὁ σκύλος δὲ ὁσάκις σύρεται κατὰ γῆς, τότε θὰ ἀποθάνῃ τις τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ. Ἐπίσης θὰ ἀποθάνῃ τις, ὅταν ὁ κύων σφραλιὰξ ἔμπροσθεν οἰκίας τινός³⁾,

88. Ὅταν λούεται ἡ γαίῃ διὰ τῶν ποδῶν της τότε θὰ βρέξῃ. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ὀρθή⁴⁾.

89. Ὅταν ἡ ὄρνις μείνῃ ἐπὶ πολὺ ἄνευ πετεινοῦ, τότε φωνάζει ὡς ἀλέκτωρ, νομίζουσι δὲ ὅτι θὰ ἀποθάνῃ τις, διὸ καὶ ἀμέσως πωλεῖται ἡ ὄρνις, καὶ ὀλίγα μὲν χρήματα δίδονται εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἄλλα δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

90. Ὅταν εἷς τινὰ οἰκίαν τρέφονται περιστρεφαί, τότε νομίζουσιν ὅτι

¹⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β. 413. 57. (Σ. τ. Δ).

²⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β'. 412. 54). (Σ. τ. Δ).

³⁾ Πρβλ. Λαογρ. Β. 412. 54). (Σ. τ. Δ').

⁴⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α. 195. 51. (Σ. τ. Δ).

θὰ ἀποθάνη τις, διὸ αἱ γυναῖκες, θεωροῦσαι κάκιστον καὶ ὀλέθριον νὰ τρέφωσι περιστερὰς, ἀπαγορεύουσιν αὐστηρῶς τοὺς παῖδας τοῦ νὰ διατηρῶσι τοιαύτας.

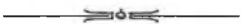
91. Ἐάν τι τῶν ὑποζυγίων ἀσθενῇ, τότε οἱ χωρικοὶ λαμβάνουσι τοῦτο καὶ τὸ φέρουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ δὲ πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ περιτρέχουσι τὴν περιφέρειαν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τρεῖς φορὰς.

92. Οὐδέποτε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δίδουσιν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἕυδι, διότι νομίζουσιν ὅτι ὅλη ἡ ποσότης αὐτοῦ καταστρέφεται, ἐὰν ἀνοιχθῇ τὸ βαρέλιον.¹⁾

93. Ὄταν τις ἀναχωρήσῃ εἰς μακρὸν ταξειδίον, οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ῥίπτουσιν ἀμέσως κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἕξω εἰς τὸν δρόμον ποσότητά τινα ὕδατος, ἵνα αἰσίως ταξειδεύσῃ ὁ ἀναχωρήσας καὶ ἐπανέλθῃ ὁμοίως.²⁾

94. Οὐδέποτε ὅταν νίπτωνται δίδουσιν εἰς χεῖρας ἄλλου τεμάχιον σάπωνος, διότι λέγουσιν ὅτι τοῦτο εἶναι σημεῖον μελλούσης διχονοίας καὶ δυσαρρεσκείας.

95. Ὄταν ὁ τρίπους τῆς ἐστίας μένη καθήμενος ἄνευ χύτρας ἄνωθεν, λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τούτου κάθεται «ὁ διάβουλος», καὶ ἐκ τούτου μεγίστην καταβάλλουσιν ἐπιμέλειαν ἵνα ἐπανορθώσωσιν αὐτὸν πάντοτε.

¹⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α. 196. 72. (Σ. τ. Δ).

²⁾ Πρβλ. «Θρακικά» Α' 197. 87. (Σ. τ. Δ).

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΝΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

(Αἶνος 1885)

Αἱ γυναῖκες τῆς ἐνορίας τῆς Παναγίας ¹⁾ (Παναγιώτισσαι) ὠνομάζοντο *πουτανοκαφασοῦσες* ²⁾ ὡς δῆθεν καθήμεναι πάντοτε εἰς τὸ καράσι=δικτυωτὸν παρὰ ἄθυρον.

Αἱ τοῦ ἁγίου Νικολάου ³⁾ (Ἁγιονικολιώτισσαι) ὠνομάζοντο *ἀσημένιες κανδηῆλες* (εἰκόπων.)

Αἱ τοῦ Χριστοῦ Καταντιᾶς (Καταντιανές) ὠνομάζοντο *Ροκοῦσες, Πανοῦσες καὶ Κωλοχωματοῦσες* διότι ἐνιθον, ὕφαινον καὶ ἔρραπτον καθήμεναι πρὸ τῆς θύρας κατὰ γῆς.

Αἱ τῶν Κάτω ἐνοριῶν ὠνομάζοντο *Γανωμένες καντηῆλες*, διότι ἐρημιθοῦντο.

Αἱ δὲ τῶν Κάτω ἐνοριῶν (ἁγ. Βλασίου, Προφήτου Ἡλιοῦ, ἁγ. Δημητρίου, Χαριτωμένης, Τριῶν Ἱεραρχῶν) *Κατωμαχαλιώτισσες, Κληματοιδάδαινες*, διότι οἱ ἄνδρες αὐτῶν λέγονται *κληματοσιδάδες* ὡς ἀμπελουργοί.

¹⁾ Αἱ δύο αὗται ἐνορίαι μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ δύο παρεκκλησιῶν καὶ ὅλης τῆς ἀγορᾶς ἀπετεφρώθησαν ὀλοτελῶς κατὰ τὸ 1867.

²⁾ Καὶ ὁμοῦς ἑαυτὰς ὠνόμαζον: φιόρος (=ἄνθος) τὰς δὲ τῶν ἄλλων ἐνοριῶν γυναῖκας καὶ ἄνδρας *μιτούλες* καὶ ἑποκορ. *μιτουλιά* καὶ ἐπὶ τὸ ὑβριστικὸν *μίτλαρος* (μεγεθ.)

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΔΟΓΑΝ-ΚΙΟΥ ΜΑΛΓΑΡΩΝ

(Κατά διήγησιν Παναγιώτου Μπουτράκη ηλικίας 52 ἐτῶν)

1) Ἔθιμο τῶν Χριστουγέννων

Τὸ «πάντρεμα τοῦ τζακιού»

Σπιτουνοικουκὸς βρυστὰ ἀπ' τὴ Χριστοῦ κόβ' τρία ξύλα τριῶν λογιῶν ἴσαμ' ἓνα μέτρο ἀπὸ δέντρο π' κάνουν καρπό, κὶ τὰ βάζ' στοῦ τζάκι, ἀπὸ βραδὺς τὴ Χριστοῦ, ὄντ' ὄχινοῦν τὰ γζάνια κὶ τραγοῦν τὰ Χριστούγεννα κὶ γυναῖκες ἀνάφτουν τὰ καντήλια. Θὰ καίουντι ἀπὸ λίγο ὡς τὴν παραμονὴ τὸν Φῶτον κὶ κείνα π' θ' ἀπομείνουν μαζί μὲ τὸν ἁγιασμό, τὰ παίρν σπιτουνοικουκὸς κὶ τὰ μπήγ' στοῦ χουράφ', χύν' καὶ τὸν ἁγιασμό. Αὐτὸ τὸ κάνουν γιὰ νὰ μὴν μποροῦν οἱ μαγίστρος νὰ πάρουν τὸν καρπὸ ἀπ' τὰ γεννήματα (!) κὶ νὰ καρπίζουν τὰ σιάρια, κὶ τοῦ λέμι «πάντρεμα τοῦ τζακιού».

2) Κάλαντο

2 Χριστούγεννα Χριστούγεννα πόφι Χριστὸς γηνῶτι,
 πόφι Χριστὸς γηνήθηκι κὶ κόσμους δὲν τὸν νοιώσαν,
 κὶ κόσμους κὶ τὰ κούμπηλα (;) κὶ ὁ βασιλιάς ἀτός του
 τρία βαγγέλια λειτουργοῦν κὶ δυὸ ἀπουστόλια φέλκουν,
 5 κὶ φέλκουντας, διαβάζουντας χρυσὸ δηντόιτσι ξέβγει,
 τὸ δέντρο ἦταν τοῦ Χριστέ, τὰ κλώνια τ' ἀηβαγγέλια,
 τ' ἀοργροφυλίτσα του ἦταν οἱ προφητάδεις,
 ποὺ προφητοῦσαν κὶ ἔληγαν γιατί, Χριστέ μ', τὰ πάθια σ'
 γιατί, Χριστέ μ' γιατί λιχνέ μ', στοὺν κόσμου σταυρουμένους
 10 κὶ ἀπὸν κηρὸ σταυρώθηκες κ' ἐπέσις μέσ' τὸν τάφου
 κὶ ἀπὸ τὸν τάφου σ' ξέβηκες ψηλὰ ἴπ'άν' δὰ οὐράνια
 κὶ ἴποφι θελὰ κατεβῆς σιῆς Ἡκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
 νὰ στοῦσει τὸ στρωμάκι του διξιά ποὺ τ' ἀηδήμα,
 νὰ κάτς, νὰ κριν', νὰ δικιοκριν' ὄλων τὰ σχολιασμένα.
 15 Τὸν γάλκο τὸν παράγγειλαν νὰ κόψει δυὸ πηρόνια

(!) Βλέπε τὰ σχετικὰ εἰς «Θρακικά» Τόμ. Δ'. σελ. 223—224.

- κι κείνος τὰ παρόμοι κι ἔκομι κακοπένη.
 σὺ Φαραέ μ', ποῦ τᾶκομις πρέπει γὰ τὰ διδάξεις·
 τὰ δυὸ τὰ βάζ' στὰ πόδια του τᾶλλα τὰ δυὸ στὰ χέρια,
 τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ τὸ βάλει στὴ καρδοῦλα τ',
 20 γὰ στάζει γαῖμα καὶ ἰηρὸ γὰ λιγυνθμῆσ' καρδοῦλα τ'.
 Κῆ Παναγιὰ τὸν σφούγγιζι μ' ἕνα χροσὸ μαντήλι·
 νωρὶς νωρὶς τὸν σφούγγιζι νωρὶς νωρὶς τὸν κλαίει,
 «κοῖμα σ' κοῖμα σ' τὸ νιούτσικο, κοῖμα σ' κι τὸ ληβέντι
 ποῦχει τὸ στόμα μάλωμα, τὴ γλώσσα ζαχαρένια.
 25 ὅποιος τὰ λέγει χαίρητι κι' ὅποιος τ' ἀκούει ἀγιάζει
 κι' ὅποιος τὰ καλοφρουγκασιεῖ πιραδέισο θὰ λάβει.»
 Κι' ἐμεῖς σᾶς τραγουδήσαμε Θεὸς γὰ σᾶς φυλάγει.

3) Τοῦ Ἁγίου Βασιλείου

- Ἦ Βασίλης ἔρχητι Γηνάοης ξημηρώνει.
 — «Βασίλη μ', ποῦθι νέρχησι, Βασίλη μ', ποῦ πααίνεις;
 — «Νάποῦ τὴ μάνα μ' ἔρχουμι σιουὸ δάσκαλο πααίνω
 Κι δάνης¹⁾ (;) ὁ γραμματικὸς γὰ πεῖς τὴν ἀλφαβῆτα.
 5 Κι σιὸ ραβδάκι κούμπησι γὰ πεῖ τὴν ἀλφαβῆτα
 σιὴν ἀκουροφὴ στὴ βλαστουργιὰ περδίκια φουλιασιμένα
 δένδαν βεοδέκια μοναχὰ λαλᾶν καὶ πηριστέρια
 κι κατηβαίν' ἢ βάσκαντος κι πίνει τὸ νηράκι
 κι βρέχει τὴ φτηροῦδα του, ρητᾶει κι τὴν κυρὰ του.

4) Τῶν Φώτων

Σήμερα 'ν' δὰ Φῶτα κι φωτισμὸς	10	κι τοῦ ἅγιο πνέμα κατέβηκι
σήμερα ὁ μέγας ὁ ἴγασμὸς		τῆς περιστεράδος τὴν κεφαλὴ
καὶ σιὸν Ἰορδάνο τὸν ποταμὸ		ἔλα ἔλα, φίλε, μὴν διλιέ ²⁾ ,
ἔκανε οὐ Γιάννος τὸν βαφτισμὸ.		γὰ σὲ πῶ δυὸ λόγια κρυφούτσικα
5 — « Πῶς γὰ σὲ βαφτίσω γιὰ πές μου πῶς;		μέσα εἰς τ' αὐτάκια σ' χιυκούτσικα,
'γώ'μαι τὸ χοστάρι κι σὺ τοῦ φῶς.	15	γὰ τὰ πάρουν οὐλοὶ καθολικὰ
τρέμει τὸ χηράκι μὴν (ιλιέ (;)		ἄντροις καὶ γυναῖκις κι τὰ πηδιά,
ποῦθι γὰ σὲ πιάσω θαλὰ καῶ		νάγιασαν οἱ βρούσις κι τὰ νηρά,
θάλασσα σὲ εἶδε κι ἔφυγι		νάγιασι κι' ἀφέντης με τ' φαμιλιά.

¹⁾ = Πιθανῶς σὰν εἶσαι.

²⁾ Φαίνεται ἢ λέξις εἶνε παρμένη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὑμολογία «Μὴ δειλιάσης βαπτίσαι με.»

5) Τι λέγει τό χελιδόνι
τὴν ἀνοιξη, ὅταν γυρίζει ἀπ' τὸ μακρυνὸ ταξίδι του.

« Ἄφκα μῆλο κί σταφίδα
κί Σταυρὸ κί λιχμιστήρα

πῆγα ἦρα δὲν τὰ βροῆκα.
βροῆκα τρυφεροῖ ἰ ἰ ἰ τς» (1)

6) Τι λέγει τὸ πουλὶ (ὁ σπῖνος) τὸν χειμῶνα, ὅταν πρόκειται
νὰ διορθωθῇ ὁ καιρός.

« Σφίτι τρίνκ, σφίτι τρίνκ, τὰ θωλιά μου (λένκ»²). Ἐνῶ ὅταν πρόκειται
νὰ χαλάσει λέγει μονάχα « τσόν, τσόν, τσόν, τσόν».

7) Παιχνίδια καὶ τραγούδια παιδικά.

1.—Σχηματίζουν κύκλο καθιστὸ 10 καὶ παραπάνον ἀκόμη κοριτσάκια.
Δύο γίνονται ἀρχηγοὶ καὶ δύο ὑπαρχηγοί. Μὲ πιασμένα τὰ χέρια ἓνα μὲ τὸ
ἄλλο καὶ φέροντάς τα στὰ γόνατα ρυθμικά, λέγουν οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς δύο πρῶ-
τους στίχους. Τοὺς ἴδιους στίχους τοὺς ἐπαναλαμβάνουν οἱ ὑπαρχηγοὶ μὲ τὰ
ἐπίλοιπα κορίτσια λύνοντας τὰ χέρια καὶ χτυπώντας ρυθμικά τὶς παλά-
μες τους :

Οὐλὶς δάφνης δα ρά φνης
κί οὐλὲς θαφνουπου-νού λης
ν' ἄλλ' καλῆ δὲν εἶ-νί-νι
θὰς Φροσύνης μας δα-ρά-φνης
5 δὲν μπόρ τῆ μηρω-νώ-σουν
τὴν πηριγιαλα ρά-σαν.
Στέλνει γιὸς παπου ρού τσια

κί κουντούρια μὲ νέστια²)
δὲν δα στέλνει σε νιέ-να
10 μόν' τὰ στέλνει με-νιέ-να
σὺ 'σι γουρλουμα-νά τα
'γὼ εἶμ' καραγκιο ρό-ζα
σὺ 'σι τσιουμβλιουμα-νά-τα
'γὼ εἶμ' καγγιοφρου νί-θα³)

2) Ὅρθια τώρα τὰ ἴδια κοριτσάκια πιάνονται ἀπὸ τὰ χέρια καὶ κά-
νουν κύκλο. Βηματίζοντας κατὰ τὸν χρόνον τοῦ τραγουδιοῦ λέγουν τὸ παρα-
κάτω τραγουδάκι, ἔτσι πού, ὅταν λέν τὸν πρῶτο στίχο, κάνουν βηματισμοὺς
ρυθμικοὺς, ἐνῶ στὸν δεῦτερο στίχο χτυποῦν τὶς παλάμες τους στεκούμενα :

1) Δηλ. χόρτο τρυφερό.

2) Ὁρθότερον μέστια. Λέξις Ἀραβικὴ, = ὑποδήματα λεπτά χωρὶς τακούνια, πού
φοροῦνται μέσα σὲ ἄλλα χονδρότερα.

3) Ὅλοι οἱ στίχοι λέγονται διπλά.

Ναί μαρή Ρουμα-νά-να
 κι Ρουμανοπούλα ¹⁾
 δέν βοο' τή μρω-νώ-σουν
 τήν θηριγελω νώ-σουν
 5 γιάτος γιάς πού πε-νιέ-ρα
 πέρα 'πό ταμπε-νιέ-λια
 πού λαλει' φλογε-νιέ-ρα
 φέρειν ρου'χα ρου ρου'χα
 ρου'χα κι σαντάλια

10 κι' άργυροστεφάνια.
 Φέρειν γυός παπου-νού-ταια
 κι κοντουόρια με νέστια
 δέν δά φέρειν με νιέ να
 μόν' τὰ φέρειν σε-νιέ να
 15 σ'ν 'σι γουρλουμα-νά-τα
 γώ ε'μ' καραγκιο νό-ζα
 σ'ν 'σι τσιουμβλιουμα-νά τα
 'γώ ε'μ' καγγιοφρου-νι-δα

8) Τραγούδια χορευτικά, πού τὰ τραγουδοῦν στό συρτό χορό

1—

Χαιτζοῦδα, Δέσπω τούρκημι
 καγένας δέν (απεικασι,
 Χαιτζή παπούς ταπεικασι.
 — Δέσπω μὴν κάνεις τό σταυρό σ'
 5 κι μὴν βαγαίνεις στήν 'Ηκκλησιά

τόν κόπο πούρθα ὡς ἡδῶ
 τόν τόπο σας δέν ἄρησα,
 μόν' τὰ κουρίτσια γάρρησα,
 πῶχουν χιλιδονοῦ λιαλιά
 10 κι' ὄπου ληυκαίνουν τὰ πανιά ¹⁾).

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἔχει καὶ γύρισμα «μαρ' Δέσπω μου» καθὼς : «Χαιτζοῦδα Δέ-μαρ' Δέσπω μου-Χαιτζοῦδα Δέσπω τούρκημι... Χαιτζή παπούς-μαρ' Δέσπω μου-Χαιτζή παπούς τ' ἀπεικασι κ. ο. κ.»

2 — ('Ομοίως πρὸς συρτόν)

'Ο Γιῶργος μας ἀρωώθησι
 μέσα στήν 'Αραβία·
 μάννα δέν ἔχει νὰ τὸ διῆ
 κυρὴ νὰ τὸν λυπαῖ,
 5 μόν' ἔχει τρεῖς γειτόνισις
 κι τρεῖς γειτονοπούλις.
 Μίνια τὸν φέρο κρούου νηρὸ
 κι γήάλλ' ἀφράτου μῆλου

κὴ τρίτη ρῆ μικρότηρη
 10 βασιλικὸ μὴ τάνθη.
 — Δὲ θέλω γὼν κρούου νηρὸ
 νουιδὶ ραφράτου μῆλου
 βασιλικὸ με τάνθη,
 μόν' θέλω τὴ μαννούλα μου,
 15 πού'νε μακρὰ στά ξένα.

Καὶ αὐτὸ ἔχει γυρίσματα «Γυαλένια μ' Γυαλένια μ'» καὶ «Γυαλένια μ' Κρουσταλένια μ'» ἔτσι : 'Ο Γιῶργος μας ἀρωώθησι, Γυαλένια μ' Γυαλένια μ', μέσα στήν 'Αραβία, Γυαλένια μ' Κρουσταλένια μ'» κ. ο. κ.

1) *Όλοι οἱ στίχοι διπλά.

3—Όμοίως. Χορεύεται με πατήματα και πιάσιμο «Τράτας»,

Ναΐ-μαρή Θουδώρου
 κι Θούδωροπούλα,
 θυμᾶσ' ἀντὰ σὲ πῆραν
 τί κηρὸ σὶ πῆραν;
 5 σὺν (ἄρθαν τὰ σφερία¹⁾
 πῆσφαζαν τὶς Τοῦρκοι,
 σκλάβωναν σ' Ῥωμαῖοι,
 σκλάβουσαν κι μέγα
 κι μέγα τὸν καημένο
 10 κι τοῦ διλιβιέρη.²⁾
 Ναΐ πῶσπησαν τοῦ χρόνο
 τρία καπάκια στάρι
 κι ἓνα σημηδέρι(;))
 τῶσπησαν κι κελίνο
 15 στὰ κορφή στὰ δέντρα
 ψηλά στὰ καραγάσια.³⁾
 Τῶμαθαν τ' ἀηδόνια
 κι τὰ χιλιδόνια
 πῶν κι τὸ βοσκοῦσαν
 20 κι τὸ τοιγνηδοῦσαν.⁴⁾
 Τῶμαθι Μαρία
 πάει κι τὰ προγοῦσι⁵⁾
 κι τὰ ξηρομοῦσι(;))
 κάνουν νὰ πητάξουν
 25 πέφτουν τὰ φτηροῦδια τς
 τᾶμασε Μαρία

τᾶβαλε τζουλοῦφι
 πάει στὸ παναγύρι,
 Στὴ στρατάν πὺν παραίνει,
 30 στὸ δρόμο πὺν διαβαίνει,
 σταύρωσ' ἓνα γέρο
 κι δυνὸν βαλικάρια,
 — «Ναΐθιν παλικάρια μ'
 σὲ ποιὸν θὰ πέρσ' Μαρία;»
 35 Κι' ἔφησε τοῦ γέρον
 κι τὴν πῆρε γέροντος
 κι τὴν πάει σταμπέλια,
 τ'ν ἔρκιασε κορβάτι,
 κάτσαν νὰ φειροστοῦνι
 40 νὰ φειροδιαληχτοῦνι,
 ἀποκμήθκι γέροντος,
 σκῶνγητι Μαρία
 πάει στὰ παλικάρια,
 σκῶνγητι κι γέροντος
 45 τρίβγοντας τὰ μάτια,
 ξυώντας τὸν κεφάλι,
 πάει στὰ παλικάρια.
 — «Βρέ μ' βαλικάρια,
 δὲν εἶδατι τ' Μαρία
 50 Μαρία ροῦσα ροῦσα
 κι τὴν ξανθομαλλοῦσα;»

1) Ὁρθότερον σφερία = στρατιῶται.

2) Κακομοίρης.

3) Πτελέα, δένδρον.

4) Τσαλαπατοῦσαν.

5) Ἐδιωχνε.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΞ ΑΨΑΛΟΥ ΕΔΕΣΣΗΣ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἐποβάλλω πρὸς δημοσίευσιν τὴν παροῦσαν λαογραφικὴν συλλογὴν ἀπὸ λαογραφικὸν ὑλικὸν ἐκ Θράκης. Τὸ ἐν λόγῳ ὑλικὸν κατέγραψα μόνος μου πιστότατα καθ' ὑπαγόρευσιν διαφόρων ἀτόμων καὶ σύμφωνα μὲ τὰς ὁδηγίας τὰς περιεχομένας ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ λαογραφίᾳ» Κυριακίδου καὶ ἐν τῷ ὁδηγῷ τοῦ «Συλλόγου Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν μελετῶν».

Τὸ καταγραφὴν ὑπ' ἐμοῦ λαογραφικὸν ὑλικὸν κατέγραψα εἰς Ἄψαλον (τέως Δραγουμάνιτσαν), χωρίον νομοῦ Πέλλης, κατοικούμενον ὑπὸ Ποντίων καὶ ὀλίγων Θρακῶν. Οἱ Θραῖκες τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου προέρχονται ἐκ τῶν κατοίκων Ἐξαμιλλίου (κἄτοιχοι Ἐξαμιλλιῶται), χωρίον ἀπέχον ὀλίγον τῆς Καλλιπόλεως.

Οἱ κἄτοιχοι τοῦ χωρίου τούτου κατόκουν ἀνέκαθεν εἰς αὐτό, ἦσαν δηλαδὴ ἐντόπιοι, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου μετετέθησαν εἰς Ἡρακλείτσα, ὅπου διέμειναν τρεῖς μῆνας, καὶ ἔνεκα τοῦ διαρκούντος πολέμου ἐξεδιώχθησαν εἰς Μ. Ἀσίαν (Ἀδᾶ-παζάρ), ὅπου διέμειναν πέντε περὶ-που ἔτη.

Κατόπιν τὸ 1917 ἦλθον πάλιν εἰς τὴν κατασκαφείσαν καὶ παραμορφωθεῖσαν ἔνεκα τοῦ πολέμου πατρίδα των (Ἐξαμίλλιον), ὅπου ἔμειναν ἐπὶ ἄλλα δύο ἔτη.

Καὶ τὸ 1922 ἦλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅπου διεσπάρθησαν πολλαχοῦ. Οἱ περισσότεροι ἐγκατεστάθησαν εἰς Γαλατάδες (τέως Κατίνοβα), χωρίον ἀπέχον 7 ὥρας περίπου τῆς Ἀψάλου, καὶ τεσσαράκοντα περίπου οἰκογένειαι ἐγκατεστάθησαν εἰς Ἄψαλον.

Οἱ καταφυγόντες εἰς Ἄψαλον Ἐξαμιλλιῶται διετήρησαν πιστῶς μετὰ τῆς γλώσσης των καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των, ἅτινα εἶναι πηγὴ μεγάλου λαογραφικοῦ θησαυροῦ ἐντελῶς ἀνεχμεταλλεύτου μέχρι τοῦδε.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Α΄. ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ (τὸ πῶδι)

(Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς Ζαφειρίτσας Κ. Ζαχαράκη κατοίκου Ἀψάλου, γεωργοῦ, ἡλικίας 65 περίπου ἐτῶν ἀγραμιμάτου, ἣτις ἐγεννήθη εἰς Ἐξαμίλλιον καὶ κατὰ γεται ἐξ αὐτοῦ, τὸ λαογραφικὸν δὲ κάτωθι στοιχεῖον εἶναι κοινότατον εἰς ἅπαντας τοὺς Θράκας (Ἐξαμιλλιῶτας) καὶ οὐχὶ εἰς ομάδας.

Ι. Δεισιδαιμονίαι κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην

1. Ἐὰν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγκυμοσύνης τυγχάνῃ νὰ εἶναι ἡ ἐορτὴ τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Στυλῆτου (24 Μαΐου) (τ' Ἄη Συμιοῦ), ἡ ἔγκυος συνήθως στολιζέται καλά, διὰ νὰ ἀποβῇ τὸ μέλλον νὰ γεννηθῇ βρέφος ὁμοιοφρο.

2. Ἐπίσης ἐὰν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἔγκυος κηλιδωθῇ (συνήθως κηλιδώνεται ἀπὸ τὰ οἰκιακὰ σκευῆ, τὰ ὁποῖα βεβαίως ὡς οἰκοκυρὰ τοποθετεῖ, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰς χύτρας, αἱ ὁποῖαι μαυρίζουν ἀπὸ τὸν καπνὸ τοῦ τζακιοῦ) εἰς κάποιο μέρος τοῦ σώματός της, καὶ ὅταν μάλιστα ἴδουν καὶ ἄλλοι τὴν κηλίδα αὐτή, τότε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς μητρός, ὅπου ἦτο ἡ κηλὶς, ἐκεῖ ἀκριβῶς θὰ γίνῃ καὶ εἰς τὸ βρέφος μέλαν τι σημεῖον.

3. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἔγκυος καὶ ὁ σύζυγός της δὲν πρέπει νὰ ἐργάζονται διόλου, διότι ἄλλως θὰ δευχθῇ κάποιο σωματικὸ ἐλάττωμα εἰς τὸ σῶμα τοῦ μέλλοντος νὰ γεννηθῇ βρέφους. Ἴδου καὶ ἓνα παράδειγμα:

Κάποιος, ὅστις μάλιστα ὠνομάζετο Γιαννάκης, εἶχε τὴν γυναῖκα του ἔγκυον, καὶ τὴν ἡμέρα ἀκριβῶς τοῦ Ἁγίου Συμεῶν οὐκάνιζε (πελεκοῦσε) ἓνα ξύλο. Τυχαίως μία γοαῖα τὸν εἶδε, θυμήθηκε τὴν γυναῖκα του καὶ τὴν ἐορτὴ τοῦ Ἁγ. Συμεῶν καὶ πῆγε κοντὰ του καὶ τοῦ εἶπε:

— Βρὲ Γιαννάκι τί πελεκᾶς; σήμερα εἶν' τ' ἄη Συμιοῦ, εἶν' κι' ἡ γυναῖκα σ' γκαστρομέν'. (ἔγκυος).

— Ἄς εἶν' τ' ἀχειλὶ τ' κομμένο τῆς ἀπήνησε.

Καὶ ἔτσι τὸ νεογνόν, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἐλέγετο Μιλτιάδης, εἶχε τὸ κάτω χεῖλος του κομμένο, ὥστε πολλάκις μάλιστα ἔτρεχε καὶ σιέλος.

4. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ γιὰ τὰ ζῶα τὰ ἔγκυα, γι' αὐτὸ τὰ ἀφεντικά τους δὲν πρέπει νὰ ἐργάζονται κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτή.

Ἴδου καὶ ἓνα παράδειγμα ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ ζῶα:

Ὁ γαμβρὸς τῆς ὑπαγορευούσης πῆγε τὴν ἡμέρα αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Συ-

μεῶν σὲ κίποια γειτόνισσα, τῆς ὁποίας αἱ αἴγες ἦσαν ἔγκυοι καὶ αὐτὴ εἰργάζετο μὲ χειρομύλους ¹⁾ καὶ ἐνθυμηθεὶς τὴν ἑορτὴ αὐτῆ, τῆς εἶπε :

— Γιατί χειρομύλις, ²⁾ σήμερον εἶν' τ' ἄη Συμιοῦ κ' ἔχ' τὰ κατσίκια σ' γκαστρομμένα ; Καὶ ἐκεῖνη τοῦ ἀπήντησε :

— Σὰν εἶν', τί νὰ κάμω τώρα, μιὰ πού χειρομύλιζω :

Αὐτὰ εἶπε ἡ ἐργαζομένη, καὶ ὅταν γέννησαν αἱ αἴγες τῆς, ἓνα μικρὸ ἔριφιο ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του, γυροῦσε γύρω, γύρω σὰν στρόφιγγας, καὶ σὰν χειρομύλος καὶ ὕστερα ἔπεφτε κάτω. Αὐτὸ γινότανε συνέχεια τρεῖς μέρες, ἕως ὅτου ψόφησε.

δ. Ὅταν τρῶς ἀπέναντι γυναικὸς ἔγκυου, ἢ σὲ ἰδεῖ τρώγοντας, πρέπει νὰ τῆς δώσης ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τὸ φαγώσιμο ἐκεῖνο, διότι ἂν δὲν φάῃ παθαίνει ἀποβολή, καὶ ἂν μάλιστα τύχη ἢ ἀποβολὴ 6—8 μηνῶν, κατ' αὐτὴν πεθαίνει καὶ ἡ ἔγκυος.

II. Δεισιδαιμονίαι κατὰ τὴν γέννησιν καὶ λοχείαν

β. Τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησιν, ἡ μαῖα θὰ λούσῃ τὸ νεογνὸν καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας θὰ δωρίσουν εἰς τὴν μιᾶν ὄ,τι εὐαρεστοῦνται.

Κατὰ τὸ τριήμερον αὐτὸ διάστημα ἡ λεχῶνα πρέπει νὰ συλλέξῃ ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενά της (χορήματα, κοσιμήματα, κ. ἄ.) καὶ νὰ τὰ θέσῃ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον (μαξιλάρι) τοῦ βρέφους, καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν τριῶν ἡμερῶν θὰ τὰ ἀφαιρέσῃ, λέγοντας ὅτι κατὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας δὴθεν ἡ μοῖρα ἔγραψε τὸ πεπωμένον (γραπτὸ τ') του. λ.χ. θὰ γίνῃ πλούσιος-α, ἢ εὐτυχὴς ἢ ὄχι, ἢ ἂν θ' ἀποθάνῃ ἀπὸ φυσικὸ θάνατο ἢ ὄχι κτλ.

7. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἡ λεχῶνα θὰ στρώσῃ γεῦμα εἰς τοὺς παρευρεθέντας ἐκεῖ κατὰ τὴν γέννησιν. Τὸ γεῦμα αὐτὸ λέγεται «τραπέζ' τῆς Παναγιάς» (τραπέζι τῆς Παναγίας). Πρὸ τοῦ βαπτίσματος πᾶς συγγενῆς ἢ γειτῶν (συνήθως αἱ γυναῖκες) θὰ προσφέρῃ ὄ,τι εὐαρεστῆται (συνήθως φαγητὰ καὶ γλυκύσματα) εἰς τὴν λεχῶνα, καὶ θὰ δωρίσῃ εἰς τὸ βρέφος ἐπίσης ὄ,τι εὐαρεστῆται (κυρίως νομίσματα, πολύτιμα ἀντικείμενα κ. ἄ.) λέγοντας στὴν λεχῶνα αὐτοῦ διαφόρους εὐχάς : νὰ «σοῦ ζήσ'» ἢ «καλορίζκο» κ. ἄ.

III. Τὰ κατὰ τὴν βάπτισιν

8. Τὴν 8ην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησιν ὁ ἀνάδοχος (ὁ νγνὸς=νουνὸς) θὰ βαπτίσῃ τὸ βρέφος εἰς τὸν ναὸν (ἀμφοτέρωτα ὑποχρεωτικά). Μετὰ τὴν βάπτισιν θὰ

¹⁾ Ὁ χειρομύλος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο λιθίνας πλάκας ἀρκετοῦ πάχους καὶ περμετρῶν, χρησιμοποιεῖται δὲ εἰς τὸ νὰ λειοτριβοῦν διαφόρους δημητριακοὺς καρπούς.

²⁾ Χειρομύλιζεις.

γίνῃ τὸ λεγόμενον «τραπέζ' τ' ννννουνοῦ», δηλαδή θὰ παρατεθῇ γεῦμα διὰ τὸν ἀνάδοχον στὸ σπῆτι ὅμως τοῦ βαπτιστικοῦ του (ἀδεξιμῖος).

Ὁ ἀνάδοχος θὰ χαρίσῃ εἰς τὸν βαπτιστικὸν του μιὰ φροεσιά, καὶ ἐὰν ἐπιθυμῇ (προαιρετικὸ) χαρίζῃ ἕνα φλωρί¹⁾ εἰς τὸν βαπτιστικὸν του, ἐὰν εἶναι ἀγόρι, καὶ ἐὰν κορίτσι ἕνα ζευγάρι, σκουλαρίκια²⁾ (ἕνα ζιβγάρ³⁾ σκλαρίκια).

9. Ὄταν ἀποθάνῃ τὸ βρέφος, τότε ὁ ἀνάδοχος ἀναλαμβάνει τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας καὶ μάλιστα ὁ ἴδιος μεταφέρει τὸ πῶμα στὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὴν κηδείαν ἀκολουθοῦν ἅπαντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γονεῖς τοῦ βρέφους. Ἡ μήτηρ, ἐὰν τὸ βρέφος εἶναι θῆλυ, ἀκολουθεῖ τὴν κηδείαν, ἐὰν ἄρρεν ἐπίσης, ἀλλὰ ὅταν εἶναι τὸ πρῶτο παιδί της ἀποχωρεῖ, ἄλλως ὄχι.

IV. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀναδόχου

10. Ὁ ἀνάδοχος ἔχει ἱερὸν καθῆκον, ἐὰν ὁ βαπτιστικὸς του εἶναι ἀγόρι, νὰ τὸν στεφανώσῃ, ὅταν ἀνδρωθῇ. Τὴν τρίτην ἡμέραν, πρὶν γίνῃ ὁ γάμος ὁ βαπτιστικὸς πρέπει νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ ἀναδόχου του.

Ὁ ἀνάδοχος δὲν ἀλλάσσει, δηλαδή εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ βαπτίσῃ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ κουμπάρου του καὶ νὰ στεφανώσῃ ἕξ αὐτῶν τὰ ἀγόρια, καὶ ἂν ζήσῃ νὰ βαπτίσῃ καὶ τὰ παιδιὰ των κ.ο.κ. Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἀνάδοχος, τὸ ἔργον του ἐκπληροῦται ὑπὸ τῶν τέκνων του.

11. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναδόχου πρὸς τὸν βαπτιστικὸν δὲν εἶναι καὶ μεγάλο. Ὄταν τὰ τέκνα μιᾶς οἰκογενείας πεθαίνουν διαδοχικῶς, τότε ἡ μαῖα λαμβάνει τὸ βρέφος καὶ τὸ θέτει εἰς τὸν πλησιέστερον δρόμον καὶ κρύπτεται. Αὐτὸ γίνεται μόλις γεννηθῇ τὸ βρέφος. Τότε ὁ πρῶτος διαβάτης ὁ ὁποῖος θὰ πλησιάσῃ, βεβαίως ἐλκνόμενος ἀπὸ τὰς κραυγὰς τοῦ βρέφους, πρέπει νὰ τὸ βαπτίσῃ. Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, ἐξέρχεται ἡ μαῖα ἀπὸ τὴν κρύπτην της καὶ λέγει εἰς τὸν τυχαῖον διαβάτην: «Εἶν' ἡ τύχησ'» δηλαδή εἶναι ἡ τύχη σου, ἐσὺ θὰ τὸ βαπτίσῃς, ἀνεξαοτήτως βεβαίως τῆς ἡλικίας. Ἄν π, χ. εἶναι μικρᾶς τοιαύτης, θὰ τὸ βαπτίσουν οἱ γονεῖς. Παρελείψαμεν ὅμως ὅτι αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβῇ καὶ σὲ γυναῖκα ἐπίσης ἀνεξαοτήτου ἡλικίας.

¹⁾ Φλωρί=μικρὴ τοῦμπλα, μικρὸ πεντόλιρο καλούμενο πολλάκις.

²⁾ Σκουλαρίκια=κοσμήματα ἅτινα φέρουν τὰ κοράσια εἰς τὰ ἄφτιά των.

Β΄. ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΑΣΜΑΤΑ

(Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς Χαρικλείας Σπ. Γιαννακάρη, κατοίκου Ἀψάλου, γεωργοῦ, τελειοφοίτου Δημοτικοῦ Σχολείου Ἐξαμιλλίου, ἡλικίας 40 περίπου ἐτῶν, ἣτις ἐγεννήθη εἰς Ἐξαμιλλίον, καὶ κατὰγεται ἐξ αὐτοῦ. Τὸ κάτωθι δὲ λαογραφικὸν στοιχεῖον καθὼς καὶ τὸ προηγούμενον εἶναι κοινότατον εἰς ἅπαντας τοὺς Θράκας τοὺς ἐξ Ἐξαμιλλίου).

I. Ἀρραβῶν

12. Πρὸ τοῦ γάμου γίνεται ὑποχρεωτικῶς ὁ ἀρραβῶν. Ὁ ἀρραβῶν διαρκεῖ τέσσαρα ἕως πέντε καὶ περισσότερα ἀκόμη ἔτη, ἕως οὗτου τελειώσει ἡ μὲν κόρη τὰ προικιά της καὶ τὰ γαμπρικὰ ροῦχα, καὶ ὁ ὑποψήφιος γαμβρὸς τὰ φλωριά (φλουριά) 40—50 καὶ νυφικὰ ροῦχα.

Τὴν 8ην ἡμέραν μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ὁ ὑποψήφιος γαμβρὸς θὰ πάη, μαζὶ μὲ μερικὸν φίλους (παλκάκια) στὸ σπίτι τῆς ἀρραβωνιαστικίᾳς του. Ἐκεῖ θὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ μέλλοντος πεθεροῦ καὶ πεθεράς του, καὶ ἡ πεθερὰ τότε θὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ ὤμου του ἓνα μανδῆλι. Αὐτὸ λέγεται «μαντήλωμα».

Μετὰ τὸ μανδήλωμα ὁ ἀρραβωνιαστικὸς εἶναι πλέον ἐλεύθερος νὰ πηγαίνεσθετα στὸ σπίτι τῆς ἀρραβωνιαστικίᾳς του, καὶ τὴν ἡμέρα μάλιστα καὶ ἐνώπιον τοῦ πεθεροῦ καὶ πεθεράς του, τὴν νύχτα ὅμως κάπως λάθρα, ὅπου πολλὰκις κατακλίνονται δοῦ. Αὐτὸ τὸ πῆγαινε-ἔλα διαρκεῖ μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου.

II. Γάμος

13. Ὁ γάμος ἀρχίζει¹⁾ τὴν Τετάρτην καὶ ἐτελείωνε τὴν ἄλλην Τετάρτην, διήρκει δηλαδὴ ὀκτὼ ἡμέρας.

14. Τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ γάμου, δηλαδὴ τὴν Τετάρτην, ἔστηνον ἀπὸ ἓνα ἐρυθρὸν μαντήλι εἰς τὰ σπίτια τῶν μελλονύμφων, σημεῖον ὅτι ἀρχισε ὁ γάμος. Ἡ μελλονύμφος κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν θὰ προσκαλέσῃ τὶς φίλες της, γειτόνισές της κ.ἄ. (χορίτσα) νὰ ἐτοιμάσουν τὴν προῖκα της (νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ προικιάτ²⁾).

15. Τὴν Πέμπτην τὰ ἴδια χορίτσια θὰ πᾶνε στὸ σπίτι τῆς νύφης²⁾ καὶ θὰ βάλουν στὰ μαλλιά της (κνὰ) βαφή (μπογιὰ) χρώματος καφέ, γιὰ νὰ γίνουν τὰ μαλλιά τῆς νύφης καστανά.

¹⁾ Θέτω αὐτὴν τὴν λέξιν, διότι δὲν συμβαίνει καὶ σήμερον ἢ δήμερος αὐτὴ διαρκεία τοῦ γάμου. Τὰ ἔθιμα αὐτὰ ὅσα ἀνέφερα καὶ ὅσα θὰ ἀναφέρω, ἄλλα ἐξακολουθοῦν νὰ ἐφαρμώζωνται καὶ σήμερον ἄλλα ὅμως ὄχι.

²⁾ Νύμφη ἀντὶ μελλονύμφος καὶ γαμπρὸς ἀντὶ ἐπίσης μελλονύμφος

16. Τῇ Παρασκευῇ τὰ ἴδια ἐπίσης κορίτσια μένουν μαζί τῆς καταγι-
νόμενα σὲ διαφόρους στολισμοὺς καὶ προετοιμασίες.

17. Τὸ Σαββάτο τὰ ἴδια πάλι κορίτσια θὰ λουσοῦν στὸ σπίτι τῆς
νύφης. Τὸ ἀπόγευμα οἱ τῆς νύφης γονεῖς θὰ δώσουν σὲ ἓνα ὁποιοδήποτε
παιδί μιὰ μποτίλια (τσότρα) ἀρκετὰ μεγάλη γεμάτη κρασί διὰ νὰ προσκαλέ-
σῃ εἰς τὸν γάμον. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ. Τὸ βράδυ τὰ
ἀνωτέρω κορίτσια θὰ ἔλθουν στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ θὰ τὴν χενίσουν. Ἡ
μητέρα τῆς προηγουμένως θὰ ἔχῃ ἐτοιμάσει μιὰ πῆττα ἀπὸ σταπίδα καὶ πε-
τιμέξι σ' ἓνα ταψί¹⁾ (πῆττα) (μὴ πιτιμέξ κὶ σταπίδα). Καὶ τὴν ὥρα ποὺ τε-
λειώνει τὸ πλέξιμο τῶν μαλιῶν θὰ βάλλουν τὴν πῆττα ἐπάνω στὸ κεφάλι τῆς
νύφης καὶ ἀφοῦ κόψουν ἀπὸ ἓνα κομμάτι κάθε κορίτσι, θὰ φᾶνε. Ἡ πῆττα
αὕτη λέγεται Χριστόπηττα (ξτόπτα). Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ χενίσμα-
τος καὶ τοῦ πλεξίματος καὶ μετὰ τὸ τέλος των ψάλλουν τὰ κορίτσια τὸ λε-
γόμενο τραγοῦδι τῆς νύφης (τὸ τραγοῦδ' τῆς νύφης):

*Ἔλα Χριστέ παι Παγαγιὰ καὶ οὐ καὶ τὸ παιδί σου
καὶ τὴ βουλή²⁾ πὸν βίλαμε νὰ δώσεις τὴν ἐφκὴ σου.*

*Ἀπὰ στὴν πέτρα φύτωσε τὸ στᾶρι καὶ τὸ ῥίζι,
ἢ μίνα κάμει τὸ παιδί κὶ ἀγάπη τὸ χωρίζει.*

— *Ἔλα μίνα στὸ πλάϊ μου καὶ δός μου τὴν ἐφκὴ σου
καὶ πέ, πὼς δὲ μ' ἀνάθρεις, δὲ μ' ἔχεις πιά παιδί σου.*

— *Ἦρα καλὴ κοπέλα μου, καὶ χλις νὰ μὴ σὲ νοιάζει,
τὸ ταῖρι πὸν σὲ δώσαμε καὶ κεῖνο σένα μοιάζει.
Χρυσὴ ὄσαι σὺ, χρυσᾶ φορεῖς, χρυσα ν' καὶ τὰ μαλλιά σου,
χρυσὸς εἶναι κὶ ὁ σταυραῖτός πὸν θὰ σταθῆ κοντά σου.*

*Τρία γαρύφαλα χρυσᾶ σὲ ἀσημέριο τάσι
τ' ἀνδρογυνο πὸν γίνεται νὰ ζῆ καὶ νὰ γεράσει*

— *Δῶσε με μίγνα, τὴν ἐφκὴ νὰ κατεβῶ στὴ σκάλα
καὶ πές, πὼς δὲ μ' ἐγέννησες, δὲν μ' ἔδωσες τὸ γάλα.*

— *Ἦρα καλὴ, κορίτσι μου, καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα
ὄθεν περάσεις ν' ἄβγουνε τριαντάφυλλα καὶ ῥόδα.*

Τὸ ἴδιο βράδυ οἱ προσκεκλημένοι ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ
κουμπάρου θὰ πᾶνε μὲ ὄργανα³⁾ στὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἐπίσης μαζί τους θὰ

¹⁾ Ταψί, ὅπως ἀκριβῶς τὰ ταψὶ τοῦ μπακλαβά.

²⁾ Βλέπε ὑπογεγραμμισμένας λέξεις εἰς τὸ τέλος.

³⁾ Τὰ μουσικὰ ὄργανα τῶν Θρακῶν ἦσαν 1) ἡ γκάιτα (ὄργανον ἀποτελούμε-
νον ἐκ δέρματος ἀμνοῦ, πρὸς ἐναποταμίευσιν ἀέρος, καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου
φέρει διπλοῦν ποιμενικὸν αὐλὸν (κοινῶς φλογέραν). 2) τὸ νταβούλι (τὸ τύμπανον).
3) μπουραζάνι (τὸ κλαρίνο). Καὶ 4) ἡ νταποῦρκα (ὄργανον ἐκ δέρματος, ὅμοιον τοῦ

πάρουν καὶ τὰ νυφικὰ φορέματα καὶ τὰ φλωριά ἐπάνω σ' ἕνα (σνί) μεγάλο δίσκο.

Τὸ ἴδιο βράδυ πάλιν θὰ σταλοῦν καὶ τὰ ρούχα τοῦ γαμβροῦ στὸ σπίτι του. Στὸ σπίτι τῆς νύφης γίνεται μεγάλη διασκεδάσις, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι πρωίας. Ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύφη δὲν λαμβάνουν μέρος στὴ διασκεδάσι.

18) Τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς μεσημβρίας διάφορα κορίτσια θὰ στολίσουν τὴ νύφη. Ἐπίσης καὶ ὁ γαμβρὸς θὰ μαζεύσῃ τοὺς φίλους του κ. ἄ. μαζί με αὐτοὺς δὲ καὶ ἕναν κουρέα γιὰ νὰ τὸν ξυρίσῃ. (ξυρίσινα ἢ ξυραφίσινα)

Ὁ γαμβρὸς γιὰ νὰ ξυρισθῇ κάθεται ἐπάνω σ' ἕνα (τρανὸ σνί) πολὺ μεγάλο δίσκο γεμάτο (ζαχαρκούκια) κουφέτα καὶ ἄλλα εἶδη ξηρῶν γλυκυσμάτων. Ὅταν τελειώσῃ τὸ ξύρισμα τότε βάζουν ἐπάνω στὸ κεφάλι του μιὰ πῆττα (ὅμοια με τῆς νύφης) ἡ ὁποία λέγεται (ξτόπτα) Χριστόπτητα. Ὑστερα τὴν μοιράζουν στοὺς παρευρισκομένους.

Καθ' ἣν ὄμως ὥραν ξυρίζεται ὁ γαμβρὸς, οἱ φίλοι του τραγουδοῦν τὸ κάτωθι τραγούδι, τὸ ὁποῖον λέγεται τραγούδι τοῦ γαμβροῦ, (τὸ τραγούδ' τ' γαμπροῦ):

*Παίρνω τὸ δρομὶ δρομὶ τὸ μονοπάτι,
βροίσκω ἕνα δεντρί τὸ λένα κυπαρίσι.
— Δὲν με λές δεντρί σ' ἀποῦ γὰ μείν' ἀπόφα ;
— Νὰ ἡ ρίζα μου καὶ δέσε τ' ἄλογό σου,
γὰ κι' ὁ κλόνος μου, καὶ κρέμασ' τ' ἄρματα σου
γὰ κι' ὁ ἥσκιος μου καὶ πέσε καὶ κοιμήσου
κι' αὔριο πρῶτ' τοῦ δίκιου γὰ πληρώσεις
δώδεκα φλουριά καὶ δεκαπέντε γρόσια.
Τρέχουν τὰ νερά τρέχουν οἱ βρύσες
τρέχουν κι' ἔμορφες γὰ δγιοῦν τίς νύφες καὶ ἀρχόντισες
γὰ τίς ξενοιάσουν οὔλο μάλαμα κι' οὔλο λουγάρι
κι' οὔλ' ἀδρι μαργαριτάρι.*

Ὅταν τελειώσῃ τὸ ξύρισμα καὶ ὁ μερισμὸς τῆς πῆττας, τὸν γαμπρὸν ἐνδύουν οἱ φίλοι του τὰ γαμβρικὰ φορέματα (τὰ ὁποῖα εἶχε ἐτοιμάσει ἡ νύφη πρότερον) καὶ τὸν ἀνεβάζουν ἐπὶ τῶν ὤμων των λέγοντες εἰς αὐτὸν τοὺς κάτωθι στίχους:

*Νὰ τὸν ἀνεβάσουμ' πᾶν' στὰ κυπαρίσσια
γὰ τὸν κατεβάσουμ' μέσα στὰ κορίτσια.*

Μετὰ ταῦτα ὁ γαμβρὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μαζί με τοὺς τοῦ κουμπάρου

τυμπάνου (μικροῦ), με τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ τὸ τύμπανον ἔχει δύο ἐπιφανείας, ἡ νταποῦρκα μίαν καὶ εἰς τὰ ἄκρα φέρει μικρὰ κουνουνάκια πρὸς ποικιλίαν τοῦ ἤχου τοῦτο δὲ πάλλεται διὰ χειρὸς.

του, πᾶνε στὸ σπίτι τῆς νύμφης με μουσική, γιὰ νὰ τὴν πάρουν. Ἐκεῖ ὅμως ὁ γαμβρὸς θὰ πάρῃ ἓνα μανδῆλι, καὶ ἀφοῦ δέσῃ εἰς τὸ ἄκρον του ἓνα φλωρί, θὰ τὸ σταυρώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς νύμφης, καὶ ἔπειτα θὰ τῆς τὸ δώσῃ. Κατόπιν θὰ ἐκκινίσουν διὰ τὸν ναόν. Πρῶτον ὅμως ἡ νύμφη ἐξέλιθη, θὰ προσκυνήσῃ τὴ θύρα τοῦ πατρικοῦ τοῦ οἴκου καὶ μετὰ τὴν ἀγκαζάρουν δυὸ κορίτσια καὶ θὰ τὴν ὀδηγήσουν στὸ ναό. Καθ' ἣν ὅμως στιγμὴν τὴν βγάξουν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ τραγουδοῦν τοὺς κάτωθι στίχους:

— *Ξέβγα (ἢ ἔβγα) τὸ πουλί, ἔβγα τ' ἀηδόνι, ἔβγα πέροδικα ἀπ' τὸ κλουβί σου καὶ χρυσὸς ἀητὸς σὲ περιμένει, νὰ σὲ πάρῃ στὰ φτερά του, νὰ σὲ πάῃ στὰ γονικά του, καὶ στὰ σπίτια τὰ δικά του. Θὰ σὲ βάλ' χρυσὸ στεφάνι κι' ἀργυρὸ χρυσὸ καβάνι.*

Καθ' ὃν χρόνον τὴν ὀδηγοῦν στὸν ναό¹⁾, στὴν κάθε πόρτα ἐκάστης οἰκίας τῆς γειτονιάς, αἱ γυναῖκες θὰ τὴν κερᾶσουν (ζαχαροκούκι). Πρὸς τὴν πόρτα τῆς Ἐκκλησίας πρῶτα θὰ προσκυνήσῃ καὶ κατόπιν θὰ εἰσέλθῃ. Ἐκεῖ πλέον γίνεται ἡ στέψις. Κατὰ τὸ τέλος ταύτης ἡ κουμπάρα πετᾷ, μέσα ἀπὸ δίσκο, κουφέτα, ρίζι, χρήματα κ. ἄ. Τὰ στέφανα θὰ χαιρετίσουν πρῶτα ἀπ' ὅλους οἱ γονεῖς τῶν νεονύμφων καὶ κατόπιν ὅλοι οἱ ἄλλοι. Ὅταν χαιρετοῦν χαρίζουν στὴν νύμφη κυρίως ὑφάσματα. Ὁ κρατῶν αὐτὰ πολλὰκις ὀρατίζεται (ἐλαφρῶς) διὰ νὰ προξενῇ τὸν γέλωτα τοῦ κόσμου.

Μετὰ ταῦτα βγαίνουν ἀπὸ τὸν ναὸ διευθυνόμενοι πρὸς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ. Πρὸς τὴν πόρτα ἀπ' ὅλους προχωρεῖ ἡ μουσική καὶ ὕστερα οἱ νεόνυμφοι καὶ ἀκολουθοῦν ὅλος ὁ ὄχλος. Ὁ κουμπάρος καὶ ἡ κουμπάρα κρατοῦν τὰ στέφανα τῶν νεονύμφων μέχρι τῆς ἀφίξεώς των εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ πεθερὰ (ἂν ὑπάρχῃ) περιμένει στὴν πόρτα τὴν ἀφίξιν τοῦ ζεύγους, ὅταν δὲ φθάσουν βάζει σ' ἓνα φιλιτζάνι μέλι καὶ τρία κουφέτα, καὶ ἀφοῦ λάβει τὸ χέρι τῆς νύμφης (τὸ μικρότερο δάκτυλο) σταυρώνει τὴν πόρτα, καὶ μετὰ δίδει τὰ τρία κουφέτα εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ τὸν κουμπάρον. Μετὰ ταῦτα, οἱ νεόνυμφοι ὀδηγοῦνται εἰς τὴν αἴθουσάν των, ἐνῶ κάτω ὁ κόσμος διασκεδάζει μέχρις ἐσπέρας.²⁾

Τὸ βράδυ οἱ προσκεκλημένοι θὰ δειπνήσουν. Τὸ φαγοπότι γίνεται στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ δαπανάει αὐτοῦ. Μετὰ τὸ δεῖπνο διαλύονται.

19. Τὴν Δευτέραν, τὴν μεσημβρίαν, θὰ παρατεθῇ γεῦμα ἐκ μέρους τοῦ κουμπάρου. Πρὸ ὅμως τοῦ γεύματος, δηλαδὴ τὴν πρωίαν οἱ προσκεκλημένοι θὰ πᾶνε στὴν οἰκία τῆς νύμφης, καὶ κατόπιν τοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ

¹⁾ Ἡ στέψις ὑποχρεωτικῶς ἐγένετο πάντοτε εἰς τὸν ναόν, ἐκτὸς ἐὰν οἱ νεόνυμφοι ἐπέμθουν ὅποτε ἐγένετο ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ χωρὶς μεγάλα γλέντια.

²⁾ Πρῶτον ὀδηγηθῆ ἡ νύμφη καὶ καθ' ὃν χρόνον ὀδηγεῖται εἰς τὸν ναόν, ἡ πρῶτα τοῦ μεταφέρεται δι' ἀμάξης στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ.

ὄμως, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, προηγουμένως θὰ ἔχουν ἐτοιμάσει γιὰ μεζέδες κομμάτια (φρέτες) λεμονιοῦ μὲ ἄφθονο ἄλατι ἐπιφορτισμένα, εἰς τοὺς προσκεκλημένους.

Θὰ τοὺς κεράσουν λοιπὸν ἐκεῖ, καὶ γιὰ μεζάδες θὰ τοὺς δώσουν τὰ κομμάτια τῶν λεμονιῶν μὲ τὸ ἄλατι. Ἐπειδὴ ὄμως δυσκολεύονται νὰ φάνε τοιοῦτου εἶδους μεζέ, οἱ ἄλλοι τραγουδοῦν εἰς ἓνα ἕκαστον χωριστὰ ἀπὸ τοὺς τρεῖς στίχους.

Στὸν πρῶτον λ.χ. λέγεται τὸ ἑξῆς :

«Τίγος εἶν' ἡ κοῦπα κι ἡ μαναγοσιά ;
Εἶν' τοῦ κύρο . . . (Δημήτρη) τοῦ μπέη τοῦ πασαῦ»

Εἰς ἄλλον ὁ ὁποῖος λόγῳ τῆς δυσαρέστου γείσεως τὸ πτύει :

«Πιέ το μπέη μ', πιέ το και βρε τὴ συντροφιά σου,
και ξαναγέμοσέ το ποῦ κἀθεται κοντά σου» κ. ἄ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας καθέννας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους θὰ πάη στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, μαζί ὄμως μὲ τὸ φραγοπότη του γιὰ νὰ διασκεδάσουν. Ὅποιος δὲν εἶρχετο κατ' ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους, τὸν ἐσαυτοῦρίζαν παρομοιάζοντες αὐτὸν μὲ διάφορα ζῶα. Π. χ. ἔλεγε οἱ . . . (Κώστας). Τότε οἱ ἄλλοι (οἱ ἐλθόντες) ἐπαινον ἓνα ζῶο καὶ τὸ ἔλεγαν. — «Ἐλα Κώστα νὰ φᾶς». Καὶ τὸ ἔδιναν νὰ φάη γιὰ νὰ προξενοῦν τὸν γέλωτα καὶ συγχρόνως τὴν χλεύην τῶν ἀπόντων, εἰς τοὺς παρευρισκομένους. Ἐδῶ πλέον τελειώνει ὁ γάμος.

Δὲν τελειώνει ὄμως τελειωτικὰ ὁ γάμος, ἀλλὰ ἡ πομπώδης καὶ μόνον διασκεδάσις καὶ νὰ γλέντια. Διαρκοῦν δὲ ἀκόμη αἱ οἰκογενειακαὶ διασκεδάσεις μέχρι τῆς Τετάρτης ὁπότε παύουν τελειωτικῶς. Τὴν ἄλλη Κυριακὴ δηλαδὴ ὀκτῶ ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον, ἡ μητέρα τῆς νύφης θὰ πάη νὰ ἰδῇ τὴν κόρη της μαζί μὲ τίς φίλες της, συγγενεῖς κ. ἄ. καὶ μὲ ἓνα πιάτο χαλβά, μαζί μὲ αὐτὲς δὲ καὶ ἡ κουμπάρα ἔχουσα ἐπίσης καὶ αὐτὴ χαλβά. Μόνον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν θὰ χορέψουν οἱ νεόνυμφοι ἀπ' ὄλας τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου των.

Στὰς 15 μετὰ τὸν γάμον ἡ κόρη θὰ πάη στὸ σπίτι τῆς μητέρας της μαζί μὲ τὸν σύζυγόν της, καὶ τοὺς κουμπάρον καὶ κουμπάραν, καὶ ἄλλους συγγενεῖς ἐκ τοῦ γάμου. Ἐκεῖ θὰ γίνῃ διασκεδάσις (οἰκογενειακὴ) ὅπως ἀκριβῶς ἔγινε καὶ στὸ σπίτι της τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν.

Στὰς 22 θὰ πάη ἡ νύφη καὶ ὁ γαμβρός στὴν ἐκκλησία. Ἐως τότε ἡ νύφη δὲν ἔπρεπε νὰ βγῇ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, μόνον ὁ γαμβρός.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν 22 τοῦ γάμου της καὶ ἐντεῦθεν ἀρχίζει ἡ ζωὴ τῶν νεόνυμφων ὅφ' ὄλας τὰς κοινωνικὰς συνθήκας.

Γ'. ΘΑΝΑΤΟΣ

(Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς Στρατηγούλας Ἰωάν. Δίκηκου, γεωργοῦ ἡλικίας 60 περίπου ἐτῶν ἀγραμμάτου, ἣτις ἐγεννήθη εἰς Ἑξαμίλλιον, καὶ κατάγεται ἐξ αὐτοῦ, γυνὴ δὲ εἶναι κάτοικος Ἀψάλου. Τὸ ἐπόμενον λαογραφικὸν στοιχεῖον, καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ, εἶναι κοινότατον εἰς ἅπαντας τοὺς Θράκας.

Ι. Θάνατος καὶ ἔθιμα κατ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκψύξεως μέχρι τῆς κηδείας καὶ μετὰ ταύτην.

20. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἐκψύξεως ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ μελλοθανάτου ἀπέρχονται τῆς αἰθούσης εἰς τὴν ὁποίαν κείμεται, καὶ μένουσιν μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ τῶν πλησιεστέρων ὅμως συγγενῶν τοῦ μελλοθανάτου.

Αἱ γυναῖκες σαβανώνουσι τὸν νεκρό. Ἄν ὁ νεκρὸς εἶναι νέος, τὰ σάβανα ἐτοιμάζονται ἐκείνην τὴν ὥρα, ἂν δὲ περασμένης ἡλικίας, τὰ σάβανα πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμασμένα ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ νεκροῦ, ὅταν ἦτο ἐν τῇ ζωῇ, κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ ἔτη.

Ἢὰν ὁ νεκρὸς εἶναι ἄγαμος, εἴτε ἀνὴρ εἶναι, εἴτε γυνή, κατὰ τὸ σαβάνωμα τὸν ἐνδύουσιν τὰ φορέματα τοῦ γάμου, τὸν μὲν ἀνδρὰ τὰ γαμβρικά, τὴν δὲ κόρη τὰ νυφικὰ μαζὶ μὲ τὰ στέφανα.

Τὰ ἄνθη εἶναι ἀπαραίτητα δι' ὁποιασδήποτε ἡλικίας νεκροῦ.

Ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀγίων τόπων ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων (ἡλικίας 50—60 καὶ ἄνω ἐτῶν) εἶναι προαιρετικὴ, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐπισκεπτόμενον τὰ μέρη ἐκεῖνα, εἶναι ἱερὸν καθήκον· νὰ φέρῃ κατὰ τὴν ἄφιξίν του σάβανα καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ τοὺς γονεῖς του (ἐὰν ἔχη) καὶ διὰ τοὺς φίλους του ἢ συγγενεῖς του. Τὰ σάβανα δὲ αὐτὰ λέγονται Χατζήδικα.

Ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκψύξεως τυγχάνῃ νὰ εἶναι τὸ ἀπόγευμα, τότε ὁ νεκρὸς πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὸ σπῆτι τῆς οἰκογενείας εἰς ἣν ἀνήκει. Ἡ παραμονὴ αὕτη λέγεται «παραμονὴ τοῦ νεκροῦ».

Ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκψύξεως τύχη νὰ εἶναι τὸ πρωῒ, ὁ νεκρὸς κηδεύεται τὸ ἀπόγευμα.

Κατὰ τὴν «παραμονὴν τοῦ νεκροῦ» ὅλοι οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ ξενυχτοῦν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. τὸν δὲ νεκρὸν τὸν σκεπάζουσιν μὲ ἓνα λευκὸ σινδόνι, τὸ ὁποῖον τὴν πρωῒαν τὸ ἀφαιροῦν. Μαζὶ μὲ τὰ ἄνθη στὸν νεκρὸ φέρουσιν καὶ κηρία καὶ λιβάνι, καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ μεγάλα κηρία (λαμπάδες).

Τὴν πρώτην βραδυὰ μετὰ τὴν κηδεῖα μαζεύονται οἱ συγγενεῖς στὸ σπῆτι τοῦ κηδευθέντος, ὅπου γεμίζουν ἓνα πιάτο νερό, καὶ ἀφοῦ στήσουν στὰ χεῖλη του τρία κηρία τὸ τοποθετοῦν εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς τῆς ἐκψύξεως. Πέριξ αὐτοῦ κἀθιναῖται οἱ συγγενεῖς μέχρις ὅτου λυώσονται τὰ κηρία καὶ σβύσουν μόνον τῶν. Κατόπιν, ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ ἐν λόγῳ πιάτου, πίνουν ὅλοι οἱ παρευ-

ρискόμενοι, πρώτα όμως οι πλησιέστεροι συγγενείς, και κατόπιν όλοι οι άλλοι έως ότου τελειώσει. "Αν ο νεκρός ήτο ο πατήρ της οικογενείας, πρώτη πίνει η μήτηρ, αν είναι η μήτηρ, πρώτος πίνει η πατήρ.

Μετά ταύτα όλοι διαλύονται. Αυτό διαρκεί τρεις νύχτας, και λέγεται «ξενύχτι».

II. Μνημόσυνα

21. Την τρίτην ημέραν μετά τον θάνατον οι συγγενείς του νεκρού θα κάνουν μνημόσυνον (σε μικρό δίσκο), και εάν η τρίτη ημέρα τύχη να είναι Κυριακή, τα κόλλυβα φέρονται εις τον ναόν, άλλως εις το μνημα, επάνω εις το όποιον ο ιερεύς θα αναγνώση τα πρόποντα. Αυτό θα γίνη και την 9ην μετά τον θάνατον. Στην 40ην τοιαύτην οι συγγενείς του θανόντος θα κάνουν μνημόσυνο (σε μεγάλο δίσκο), και κατ' εκείνην την ημέρα θα μοιράσουν κηρία και γλυκύσματα (λοκουμάδες). Αυτό το μνημόσυνο πρέπει να γίνη Κυριακή, ασχέτως αν η 40η ημέρα είναι καθημερινή. "Ομοιο μνημόσυνο θα κάνουν (υποχρεωτικώς) και στους τρεις μήνας και στους έξι, και στους έννεα, και στο έτος, άρχόμενοι από της ημέρας της εκψύξεως. "Αν το έτήσιο μνημόσυνο γίνεται εις μνήμην θανόντος πατρός ή μητρός, τότε τα τέκνα των έχουνσι Ιεράν υποχρέωσιν να άγρουπήσουν εις τον ναόν, το έσπέρας της ημέρας κατά την όποιαν έκαμαν το μνημόσυνο, και τα έξοδα επίσης του ναού εν γένει (ψαλτών, Ιερώως κλπ.) να αναλάβωσιν εις βάρος των. Προαιρετικό μνημόσυνο γίνεται και το δεύτερον έτος μετά τον θάνατον. Σημειωτέον δέ και το έξης: "Οτι εις παν μνημόσυνον οποιασδήποτε οικογενείας και εις μνήμην οιουδήποτε νεκρού, πάντοτε παρατίθεται γευμα, διά τον Ιερέα, ψάλτας, συγγενείς, κ. ά. Μετά το γευμα, δύο μικρά κοράσια μοιράζουν κόλλυβα έντός μικρών υποκυπέλων (μικρά πιατάκια) εις όλα τα σίτια. Τα υποκύπελα τα τοποθετούν έντός ενός δίσκου. Αυτά γίνονται εις όλα εν γένει τα μνημόσυνα.

III. Πένθος

22. Το πένθος, διά μέν τα μέλη της οικογενείας του θανόντος διαρκεί τρία έτη, διά δέ τους συγγενείς μόνο τεσσαράκοντα ημέρας. Το πένθος, διά μέν θανόντας πρεσβυτέρους τη ηλικία, είναι ούτως ειπείν υποχρεωτικό μέχρι της λήξεως των ημερών, διά δέ νήπια όχι και τόσον. Τας πρώτας τεσσαράκοντα ημέρας μετά τον θάνατον τα μέλη της οικογενείας του θανόντος δέν έξέρχονται της οικίας των, τας δέ εργασίας των βεβαίως έκτελοῦσι πλησιέστεροι συγγενείς.

Κατά την διάρκειαν του πένθους αι γυναίκες ένδύονται από κορυφής μέχρις ονύχων τρόπον τινά, με μαύρα φορέματα. Κατά το πρώτον έτος

φέρουν αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των δύο μαῦρα τουλπάνια (τσιμπέρι), καὶ τὸ μὲν ἔσωτερικὸν φθάνει μέχρι τῶν ὀφρυῶν, τὸ δὲ ἄλλο ἐπὶ τοῦ πρώτου.

Μετὰ ἓνα χρόνον ἀφαιροῦν τὸ ἔσωτερικὸν (τσιμπέρι) καὶ φοροῦν μόνον τὸ ἔξωτερικόν. Οἱ δὲ ἄνδρες τυλίσσουν πέριξ τῆς κεφαλῆς των, ἐπάνω εἰς τὸ (φέσι ¹⁾) των, ἓνα μαῦρο πανί, σημεῖον πένθους, μέχρι ἀκριβῶς τῆς λήξεως τῶν ἡμερῶν τῶν τριῶν ἑτῶν. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ εἶναι χῆρος, τὸ μαῦρο αὐτὸ πανὶ πρέπει νὰ τὸ φορῇ μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἄν ὁ ἀνὴρ χηρέψῃ νέος, τότε μόνον νυμφεύεται, ὁπότε καὶ ἀφαιρεῖ τὸ μαῦρο ἐκείνο πανί. Ὁ γενικὸς ὅμως κανὼν εἶναι ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε εἰς τὸν ἄνδρα οὔτε εἰς τὴν γυναῖκα, νὰ νυμφευθῇ ὁ μὲν, νὰ ὑπανδρευθῇ ἡ δέ, δύο φορὰς. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔθιμο ὄλων. Μόνον εἰς νέον, καθὼς πρότερον ἀνεφέραμεν, καὶ εἰς ἔχοντα τέκνα ἐκ προτέρας γυναικός, ἥτις ἀπεβίωσε, καὶ ἔχοντα ἀνάγκην ἀνατροφῆς οἰκιακῆς καὶ γενικῶς ἔχοντα ἀνάγκην μητρος, χωρεῖ ἡ ἐξαίρεσις, ἄλλως ὅμως δὲν δικαιολογεῖται.

IV. Τάφοι καὶ ἐπιγραφαὶ

Ἐπὶ τοῦ τάφου μόνον ἓνας σταυρὸς τίθεται. Ἄν ὅμως ὁ θανὼν εἶναι νεαρὸς ἡλικίας, τότε τίθεται ἐπὶ πλέον στέφανος καμωμένος ἀπὸ ἄνθη.

Ἐπίσης εἰς τὸν τάφον νέου ἢ νέας γράφονται καὶ μερικοὶ στίχοι, εἴτε ἔρωτικοί, εἴτε συγκινητικοὶ καὶ διάφοροι.

Γενικῶς δὲ εἰς τὸν τάφον κάθε νεκροῦ τίθεται ἡ φωτογραφία του, καὶ γράφεται τὸ ὄνομά του, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς γεννήσεώς του, καὶ ἡ ἡλικία του, ὁ τόπος τῆς ἐκνήξεως καὶ κηδείας του.

Ἄγνωστοι λέξεις

βουλή—ἀπόφασις

ἀπά—ἐπάνω

στάρι—σιτάρι

χλις—καθόλου (διόλου)

γαρύφαλο—υάκινθος

τάσι—βαθὺ πιάτο (σὰν γλάστρα)

δρομι—στενὸς δρόμος

σ' ἀποῦ—ποῦ (σὲ ποιοὺ μέρος)

ξενοιάσουν—δωρίσουν

κούπα—ποτήρι

μαγαγοσιδ—εἶδος ἄνθους (ἴσως, μενεξές)

καβάδι—κορώνα νύμφης

λουγάρι—πολύτιμος λίθος ἀκριβώτερος ἀπὸ μαργαριτάρι

ἀδρι—βαρύτιμο, ἀκριβὸν

λουγάρι, καβάδι, αἱ λέξεις αὐταὶ εἶναι μὲν εὐχρηστοὶ εἰς τὰ ἄσματα, τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ αἱ ὑπαγορευέουσαι τοῦλάχιστον, καθὼς καὶ ἄλλαι, ἀγγοῦσι τί σημαίνουσι.

ἀδρι μαργαριτάρι—πιθανόν, καθαρό, καλὸ μαργαριτάρι

¹⁾ Φέσι, τοῦτο ἔφερον εἰς τὰς πατρίδας των οἱ Θωῶκες, καὶ πέριξ ἐτύλισσον τὸ μαῦρο πανὶ εἰς σημεῖον πένθους, νῦν ὅμως δὲν τὸ φοροῦν, ἀλλὰ τὸ πένθος ὅμως διατηρεῖται.

Δ' ΑΣΜΑΤΑ

(Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς Χαριζκείας Σπ. Γιαννακάρη γεωροῦ, ἡλικίας τριάκοντα πέντε ἐτῶν, τελειοφοίτου τοῦ ἐν Ἐξαμιλλίῳ Δημοτικοῦ Σχολείου, γεννηθείσης εἰς Ἐξαμίλλιον καὶ καταγομένης ἐξ αὐτοῦ. Τὰ κάτωθι ἄσματα εἶναι κοινὰ εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς Ἐξαμιλλιῶτας).

Τὰ κάτωθι δύο ἄσματα «τοῦ Ἁγίου Γεωργίου» ἐπάλλοντο εἰς μίαν πανήγυριν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Μακρὰν τοῦ Ἐξαμιλλίου εὐρίσκετο ἐπὶ ἑνὸς λόφου ἡ Μονὴ τοῦ ἐν λόγῳ Ἁγίου, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἠπλοῦτο ἀπέραντη ἡ θάλασσα, καὶ ἐν ὀλίγοις ἦτο μία θαυμασία, μαγευτικὴ καὶ θεαματικὴ τοποθεσία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτησίως προσήρχοντο ἅπαντες ἐν γένει οἱ Ἐξαμιλλιῶτες καὶ ὁμοῦ ἐπανηγύριζον εἰς τὴν ὥραίαν αὐτὴν τοποθεσίαν.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνείθιζον νὰ τραγουδοῦν τὰ ἄσματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Ἁγιον Γεώργιον. Ἡ πανήγυρις διήρκει ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ συνίστατο εἰς διασκεδάσεις, γλέντια, χοροὺς καὶ ἀπαραιτήτως εἰς ἄσματα καὶ δὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἑξῆς:

I.

Τ' αἰ-Γιώργη τὸ τραγούδ'

Δώδεκα χρόνους δούλευα σ' ἔναν πασῶ κοπέλι ¹⁾,
 μιὰ Ρωμιοπούλ' ἀγάπησα καὶ θέλω νὰ τὴν πάρω,
 κι ἡ Ρωμιοπούλα τ' ἄκουσε σηκώνεται καὶ φεύγει,
 καὶ παίρνει δίπλα τὰ βουνὰ καὶ δίπλα τὰ λαγκάδια,
 ὃ σιὸν Ἄϊ Γιώργη ἔτρεξε νὰ πάει νὰ τὴνε πάρει.
 — Σῶσε μ' αἰ Γιώργη Στεργιανέ ²⁾, κούρψευ' αὐτὴν τὴν ὥρα,
 νὰ φέρνω λίτρες τὸ κηρὶ καὶ λίτρες τὸ θυμιάμα,
 μὲ τὸ βουβαλοτούλουμο ³⁾ νὰ κουβαλῶ τὸ λάδι.
 Ἄνοιξανε τὰ μάομαρα καὶ κούρψανε τὴν κόρη.
 10 Κι' ὁ Γενιτσάρης ⁴⁾ τ' ἄκουσε σιὸν Ἄϊ Γιώργη τρέχει.
 — Σῶσε αἰ Γιώργη Στεργιανέ, φανέρωσε τὴν κόρη,
 νὰ φέρνω ὀκάδες τὸ κηρὶ κι' ὀκάδες τὸ θυμιάμα,
 μὲ τὸ βουβαλοτούλουμο νὰ κουβαλῶ τὸ λάδι,

1) κοπέλι=δοῦλος, ὑπηρέτης.

2) στεργιανέ=στερεωμένε στὴν πίστη.

3) βουβαλοτούλουμο=ἀσκὸς ἀπὸ δέρμα βουβάλου.

4) γενιτσάρης=Τουρκοσ.

γὰ βαρτιστιῶ στήν πίστη σου καὶ τῶνομά μου Γιώργης.

15 Ἀνοίξανε τὰ μάγμαρα καὶ βγάλανε τὴν κόρη.

— Δὲν εἶδγια ἄγιο χαραμῆ ¹⁾, δὲν εἶδγια ἄγιο ψεύτη,
γὰ παραδίν' τίς χριστιανὲς σὲ Γεντισάση χέρια.

(Πρβλ. Θρακικά Γ. Β' σ. 422. 21)

II.

— Σῶσ' ἄη Γιώργη ἀφέντη μου ἀφέντη μ' καβαλάση,
θηριὸ βγαίνει στὸν τόπο μας σ' ἓνα βαθὺ πηγάδι,
ἀνθρώπους τὸ ταγίζουμε πᾶσα πρωὶ καὶ βράδυ.

Μιά μέρα δὲν τὸ δώσαμε ἄνθρωπο γὰ δειπνήσει,

5 σταλιά νερὸ δὲν ἄφισε τὸν κόσμο γὰ δροσίσει.

"Ἄς ρίξουμε τὸν μπουλετή ²⁾ γὰ δγιουῦμ' σὰ ποῦ θὰ πέσει,

καὶ τὸ μπουλέτι ἔπεσε σὲ μιὰ βουσιλοπούλα,

ποῦ τὴν ἔχει ὁ βασιλεὺς μιὰ καὶ μοναχοπούλα

Ἄν τᾶκουσεν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν τὸν λόγον εἶπε :

15 — Παρῆτε τὸ βασίλειο μου, καὶ τὸ πηδίμ' ἀφίστε.

Σὰν τᾶκουσε καὶ ὁ λαὸς τρέχει στὸ βασίλειο.

— Γιὰ (ἦ) δόσ' μας τὸ παιδάκι σου, γὰ πέρονουμε καὶ σένα.

— Παρῆτε τὸ παιδάκι μου, στολίστε το σὰ νύφη
καὶ δόστε το στὸ λιονταριὸ ³⁾ ἀπόφα γὰ δειπνήσει.

15 Τὸ πῆραν καὶ τὸ πῆγανε στὸ λιονταριὸ πισκέσι ⁴⁾,

καὶ τὸ θεριὸ στὰν ἔβγαине τρέμουν τὰ ὄρη τρέμουν.

Κάθονταν κόρη κι' ἔκλαιγε καὶ κάνει τὸ σταυρὸ της
καὶ περικάλει τὸ Θεὸ γὰ ζεῖ τὸ ριζικό ⁵⁾ της.

Σηκώνετ' ἀνατολικά καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του,

20 μιὰ κονταριά τὸ ἔδωσε καὶ κόψε τὸ λαιμὸ του,

πάλι ξανασηκώνεται καὶ δίνει μιὰ στὸ στόμα,

τὴν ιαραχὴ ποὺ ἔκανε στὶς πέτρες καὶ στὸ χῶμα.

— Νὰ πᾶ γὰ πῆς τὸν κύρη σου γὰ κάνει ἐκκλησιά,

τρογύρω γύρω μάγμαρα καὶ μὲ χρυσᾶ καντήλια,

καὶ σὺ γὰ γράφεις γράμματα ἐβίβα ⁶⁾ τῆ Γιώργη,

ποῦ γλύτισε τὴν κοπελιά ⁷⁾, ποῦταν μοναχοκόρη.

(Πρβλ. Θρακικά Γ. Β' σ. 422. 21)

1) χαραμῆ=ὄστις ξοδεύει ἄδικα (χαραμίζει).

2) μπουλετή=κλῆρος «ἄς ρίξουμε τὸν κλῆρο».

3) λιονταριὸ=τὸ θηριὸ.

4) πισκέσι=δῶρον.

5) ριζικό=τύχη, τὸ γραφτό.

6) ἐβίβα=εἰς ὑγείαν.

7) κοπελιά=κοπέλλα, κορίτσι.

III.

Τὰ ἀκόλουθα Βαίτικα ἄσματα ἐψάλλοντο ὑπὸ παιδῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαίων, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει νὰ ψάλλωνται σήμερον τὰ κάλανδα τῆς Πρωτοχρονιάς, ἀλλὰ μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐνῶ τὰ κάλανδα καὶ τὰ ἄλλα ἄδονται κυρίως τὸ ἑσπέρας, ταῦτα τοῦναντίον ἄδονται κατὰ τὴν ἡμέραν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται καὶ σήμερον. Εἰς τὴν πατρίδα των (Ἐξαμίλλιον) εἰς παῖς κατεσκευάζε στέφανον ἐκ βάμβακος καὶ ἐπισκεπτόμενος τὰς οἰκίας ἔψαλλε τὰ κάτωθι δύο Βαίτικα ἄσματα (κατὰ βούλησιν, κυρίως τὸ πρῶτον) καὶ ἔδιδε εἰς ἑκάστην ἐπισκεπτομένην οἰκίαν καὶ τεμάχιον ἐκ τοῦ βάμβακος, καὶ ἐλάμβανε συνήθως ὡς δῶρον ὠά. Τοῦτο τὸ τελευταῖον τὸ ἔπραττε κυρίως εἰς παῖς, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐκράτουν εἰς τὰς χειρὰς των μικροῦς καλάθους διὰ τὴν ἀποταμίευσιν τῶν ὠῶν. Τὰ ἀδόμενα ἄσματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Α΄.

<p>Σήμερον ἔρχεται Χριστός
ὁ ἐπουράνιος Θεὸς
ἐν πόλει Βιθανία
μὲ κλάδους καὶ βαῖα.
5 Ἐβγάτε σὰς παρακαλοῦμεν
διὰ νὰ τὸν ἰδοῦμεν,
διὰ νὰ μάθετε τί ᾿γίνη
σήμερον ἐν Παλαιστίνῃ
σήμερον ἐν Βιθανία
10 Μάρθα κλαίει καὶ Μαρία
Δάζαρον τὸν ἀδελφόν της,
τὸν γλυκὺν καὶ καρδιακόν της.
Τὸν μοιρολογοῦν καὶ κλαίγουν
τὸν μοιρολογοῦν καὶ λέγουν
15 Τρεῖς ἡμέρες τὸν θρηνοῦσαν
καὶ τότε μοιρολογοῦσαν.
Τὴν ἡμέρα τὴν Τετάρτη
κίνησε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰρθεῖ,
καὶ ἐβγήκε καὶ Μαρία
20 ἔξω ἀπ' τὴ Βιθανία.
— Ἄν ἐδῶ ἦσουν Χριστέ μου,
δὲν ἀπέθνησκε ἀδελφός μου,
πλὴν καὶ τώρα πῶς πιστεύω
πάλιν νὰ τὸ ξαναἶδω!</p> | <p>25 Τότε ὁ Χριστὸς δακρύζει
καὶ τὸν Ἄδη φοβερίζει.
— Ἄδη, Τάρταρο καὶ Χάρο,
Δάζαρον θερὰ σοῦ πάρω.
Δευρο ἔξω Δάζαρέ μου,
30 φίλε καὶ ἀγαπητέ μου.
Καὶ παρευθὺς ἀπὸ τὸν Ἄδη,
ὡς ἐξαίσιον σημάδι,
Δάζαρος σαβατωμένος
εἰτινάχθη τρομασμένος
35 καὶ μὲ τὸ κηρὶ ζωσμένος.
— Δάζαρε, εἰπέ μας τί ᾿δες
εἰς τὸν Ἄδη ὅπου πηγες.
— Εἶδα φόβους, εἶδα τρόμους,
εἶδα βάσανα καὶ πόρους.
40 Δῶτε με νερὸ λιγάκι,
νὰ ξεπλύνω τὸ φαρμάκι
ἐκ καρδίας τῶν χειλέων
καὶ μὴ μὲ ρωτᾶτε πλέον.
Τοῦ χρόνου πάλι νὰρθοῦμε
45 μὲ ὑγεία νὰ σὰς εὔρουμε
στοὺς οἴκους σας χαρούμενοι,
κι ὅλοι νὰ τραγουδοῦμε
καὶ εἰς ἔτη πολλά.</p> |
|---|---|

B'.

Ἦλθ' ὁ Λάζαρος, ἦλθαν τὰ Βάτια, Γράψε Λάζαρε, γράψε Δημήτρη,
 ἦλθ' ἡ Κυριακή πὸν τρωῶν' τὰ ψάρια. γράψε λεμονιά καὶ κυπαρίσσι.
 — Σήκω Λάζαρε, καὶ μὴν κοιμᾶσαι, Τὸ χερᾶκι μου θέλει λεπτούτσκα ¹⁾
 ἦλθ' ἡ μάγνα σου ἀπὸ τὴν Πόλη τὸ καλαθάκι μου θέλει αὐγούτσκα. ²⁾
 ὁ σ' ἔφερε χαρτὶ καὶ κομπολόγι.

IV.

Τὰ ἐπόμενα ἀποκριάτικα τραγούδια ἄδονται (συμβαίνει τοῦτο καὶ σήμερον) κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἀποκρέω, διὰ νὰ προξενούν τὸν γέλωτα οἱ διασκεδάζοντες ἀναμεταξύ των. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς :

A'.

Πέντε δέκα παπαδιές	15 τὰ πονκιμισάκια της
κι ἄλλες τόσες καλογοριές	καὶ διλι ³⁾ καλόγηρος
τὸ μπαμπάκι σκάλιζαν	πίσω πῶνα πλάτανο,
τὸ μουσκοβουτίνιζαν.	παίρνει τὰ ρασάκια της,
5 Δίψασαν οἱ παπαδιές	τὰ πονκιμισάκια της.
πλάνταξαν ²⁾ καλογοριές :	20 — Βρὲ διλι καλόγηρε,
— Ἄϊντε νὰ πᾶμ' νὰ πιούμ' νερό	δόξ' μας τὰ ρασάκια μας
κάτω σὶν ἄσπρο ποταμό.	τὰ πονκιμισάκια μας
Βοίσκουν τὸ νερὸ ζεστό	κι ὅ,τι θέλεις κάνε μας.
10 τὸ ποτάμι σιγανό,	— Γὺν δὲ θέλω τίποτα
μιὰ ἴτην ἄλλη λέγανε.	35 ἄϊντε νὰ χορέψουμε.
— Ἄϊντε νὰ κολυμπήσουμε	διπλωτά, ⁴⁾ τρισκιλωτά,
νὰ ξεμπαγιλίτσουμε. ⁴⁾	καὶ καλόγηρος μπροστά
Βγάζουν τὰ ρασάκια της	κι' ἢ καλογοριὰ κορτά.

B'. (ἀποκριάτικον ἐπίσης).

Σαράντα παλλικάρια ἀπ' τὴ Λιβαδεῖα
 φωτιά ἀρματωμένα καὶ πᾶνε γιὰ κλεψιά,
 πᾶνε γιὰ νὰ πατήσουν τὴν Τριπολιτσιά.
 Στὸ δρόμο πὸν πηγαίνουν γέρος τοὺς ἀπαντεῖ.

¹⁾ Λεπτούτσ'κα=λεπτά, ὑποκοριστικῶς.

²⁾ Αὐγούτσ'κα=αὐγά, ὑποκοριστικῶς.

³⁾ Πλάνταξαν=ἀνησύχησαν ὑπερβολικὰ γιὰ τὴ δίψα των=ἔσκασαν.

⁴⁾ Ξεμπαγιλίτσουμε=ξελιπιθυμήσουμε.

⁵⁾ διλι=τρελλός, λέγεται καὶ delí.

⁶⁾ Διπλωτά, τρισκιλωτά=ὀλόγυμες.

- 5 — «Ὦρα καλὴ τὸ γέρο». — «Καλῶς τα τὰ πιδιά
 «ποῦ πᾶτε παλικάρια, ποῦ πᾶτ' ὄρε πιδιά».
 — «Πᾶμε γιὰ νὰ πατήσωμε τὴν Τριπολιτσά.
 — «Δὲν ἤμπορῶ παιδιὰ μου, γιὰ τ' ἔχω γηραιά,
 περῶσι' ἀπ' τὸ χωριό μου κι' ἀπ' τὸ σπίτι μου
- 10) καὶ πάρετε τὸ γυιό μου, τῷχο μικρότερο,
 ποῦχει λαγοῦ ποδάρια καὶ πέροδικας φτερά
 ποῦ ξέρ' τὰ μοροπάτια ἀπ' ὄλους πιὸ καλιά.
 Στὸ δρόμο ποῦ πηγαίνετε χωριό σᾶς ἀπαντῶ,
 πῶχ' ἔμορφα κορίτσια, μὰ καὶ γλυκὰ κροασιά,
- 15) μὴν πιῆτε καὶ μεθύσετε καὶ σᾶς ἐπιάσουνε
 στὴ φυλακὴ σᾶς βάλουν καὶ σᾶς χαλάσουνε».
 Τοῦ γέρου τὴν δομήνια τήνε ξεχάσανε,
 ἤπιανε καὶ μεθύσαν καὶ τοὺς ἐπιάσανε,
 στὴ φυλακὴ τοὺς βάλαν νὰ τοὺς χαλάσουνε.
- 20) Σὰν τᾶκουσε ὁ γέρον ἐξαμογέλασε
 ἐξώθη κι' ἀρματώθη τὸ δρόμο ἔπιασε.
 — Ἄράπη¹⁾, βγάλε τὰ παιδιὰ, γιὰτὶ θὰ σῶσθῃ κουμπουριά,
 γιὰ²⁾ θὰ μᾶς στείλτε τὰ παιδιὰ
 γιὰ θὰ σᾶς κάρουμ' τὰ χωριά.
- (Ποβλ. Ἐκλογαὶ Ν. Π. σ. 38. 22) (Σ. τ. Δ.)

Ε΄.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

- 1) Πειτεινὸς βαρβᾶτος κουτσοποδαρῶτος,
 Σὰν ἀνοίξ' τὰ φτερά τ'
 δὲν κουτᾶς τὰ πᾶς κοντὰ τ'. — Τί εἶναι; (Ἄνεμόμυλος)
- 2) Δώδεκ' ἀδελφάρικια τῶνα μὲ τᾶλλο δὲν φτάνονται. — Τί εἶναι; (Ἄνεμόμυλος)
- 3) Ἐνα μούντζουρο μουσκάρι, τὰ πουρογάρια κατιλάει. *) — Τί εἶναι;
 (Ἄφορνος)
- 4) Ἐπὸν πάν' πεισί, Ἐπὸν κάτ' πεισί
 μέσα κόρη κεληδεῖ. — Τί εἶναι; (Ἡ γλῶσσα)
- 5) Ἦταν ἕνα πραγματάκι, κι εἶχε τρεῖς τρύπες κ' ἕνα κερατάκι. — Τί εἶναι;
 Ἡ παλαμαριά, ποῦ εἶναι ἕνα ξύλινο γάντι τῶν τριῶν μεγάλων δακτύλων,
 τὸ ὅποιον χρησιμοποιοῦν οἱ θερισταὶ διὰ νὰ συλλέγουν τοὺς στάχεις.

1) Ἄράπη=Τοῦρκος. *) ἦ.

2) μούντζουρο=μαῦρος, μουσκάρι=μόσχος, κατιλάει (καταλύω)=τρῶει.

- 6) Τὸ τίρι, τίρι, κρέμεται, τὸ τίρι τυραγνιέται,
τὸ λιγδερό τὸ κόκκαλο στήν κοπιεργιά κυλιέται.—Τί εἶναι ;
Ἡ ἑλιά. Τὸ κόκκαλο εἶναι τὸ κουκούτσι.
- 7) Ἄσπρο, ἄσπρο σὰν τυρὶ καὶ τυρὶ δὲν εἶναι
κι ἢ οὐρά τ' σὰν τοῦ πιτκοῦ καὶ πιτκός ¹⁾ δὲν εἶναι.—Τί εἶναι ;
(Τὸ ρεπάνι)
- 8) Ἐνα σωρὸ Τουρκάκια, μὲ τὰ καλπακάκια.—Τί εἶναι ;
(Τὸ κουτὶ μὲ τὰ σπύριτα)
- 9) Μακρός, μακρός κι ἀνήσκιωτος, [χωρὶς ἤσκιο].—Τί εἶναι; (Ὁ δρόμος).
- 10) Μακρός, μακρός καλόγηρος καὶ τὸ κιάλι τ' πῆττα.—Τί εἶναι ;
(πτυάριον) (φριάρι)
- 11) Ἄσπαρτο κι' ἀφύτρωτο κι ἀπρασιολόγητο,
ὄλος ὁ κόσμος τῷφαγε καὶ βασιλιάς ἰτός του.—Τί εἶναι ; (Τὸ ἄλάτι)
- 12) Νταιῆς μου κοιτοδόδωρος, μπαλούκια φορτωμένος.—Τί εἶναι ;
(Ἄκανθόχοιρος)
- 13) Εἶν' ἔνα πραγματάκι, κ' ἔχ' στὸν κῶλο τ' ἀγκαθάκι.—Τί εἶναι ;
(Ἡ μέλισσα ἢ ἡ σφίγγα)

ΣΤ'.

ΔΙΣΤΙΧΑ ΕΡΩΤΙΚΑ

- 1) Καλῶς τὰ μάτια μου τὰ δυὸ καὶ τὸ πουλί μου τῶνα
ἦρθε καὶ καλησπέρησε μὲ ζαχαρένιο στόμα.
- 2) Τὴν καλησπέρα σῆφερα χρυσὸ μου καναρίνι,
Μαγνήτη ἔχ' τὸ σπῆτι σου, γὰ φύγω δὲ μ' ἀφίνει.
- 3) Ὅταν σὲ βλέπω κι' ἔρχεσαι τρέχω πάω στὴ σκάλα,
βάζω τὰηδόνια κελαηδοῦν ὄλα μὲ τὴν ἀγάδα.
- 4) Ὅταν σὲ βλέπω κι ἔρχεσαι μὲ τὰ παλλκαράκια
Ἐσοῦ σαι ὁ χρησὸς ἀητός κι γοὶ ἄλλοι τὰηδονάκια,
- 5) Ὅταν σὲ βλέπω κι' ἔρχεσαι κι ὅταν σὲ συντυχαίνω,
μοῦ φαίνεται, πουλάκι μου, τρεῖς πῆχες ἀνεβαίνω.
- 6) Στὸν τόπο ὅπου κάθεσαι θέλω γὰ τὸν ζυγιάσω,
κι' ἂν κάμει γρόσια καὶ φλωριά, ἐγὼ θὰ τὰ ζοδιάσω.

¹⁾ πιτκός=ποντικός.

- 7) Ὅταν μοῦ εἶπε «σ' ἀγαπῶ» τ' ἀγγελικό σου στόμα,
Σ' ὅλη τῆ γῆ ἐχύθηκε τριανταφυλλέιο χοῶμα.
- 8) Ὅταν μοῦ εἶπες ἔχε γειὰ καὶ γύρισες καὶ μ' εἶδες,
κλονι ἄπ' τὴν καρδοῦλα μου ξερίζωσες καὶ πῆρες.
- 9) Μάτια μὲ μάτια βλέπονται, χεῖλι μὲ χεῖλι μιλιέται,
κορομί ἂν δὲν ἀγκαλιασθῆ, ἀγάπη δὲν λογιέται.
- 10) Ἀγάπησ' εἶναι φεύτικη σὰν τ' Ἀποριλιοῦ τὸ χιόνι,
ὅπου τὸ ὄιχνει ἀπὸ βροαδὺ καὶ τὸ πουροῦ τὸ λιώνει.
- 11) Μάτια καὶ φροῦδια ἤβλεπα καὶ πίστευα καυμένη,
μὰ τὴν καρδιά δὲν ἤξευρα καὶ βγῆκα γελασμένη.
- 12) Κι ἂν ἤξευρα τὸ τέλος μου τὸ πῶς θὰ καταστήσω,
δὲν ἄνοιγα τὸ στόμα μου ἀνθρώπους νὰ μιλήσω.

Z'.

ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρατήσατε τὴ μέθη καὶ τὴ τεμπειά,
ἀροπάζτε τὸ δροπᾶνι καὶ τὴν παλαμαροιά¹⁾
Γιὰ τὴν φτώχεια εἶν' βασιλείο, δόξα μοναχῆ.

Οἱ τεμπέληδες οἱ ὅποιοι τεμπελιάζουν νὰ σκίψουν κυρίως, τὰ ἀμπέλια
λέγουν τὰ ἐξῆς:

Τὸ τσαπὶ καὶ τὸ δικέλι,
ἢ καρδιά μου δὲν τὸ θέλει.

¹⁾ Ἰδε αἰνίγμα ὄον σελίς 54.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΥ

1. Ἕσματα ἐν παιδικαῖς

1. Νύφη, νύφη μὲ τὰ τέλια, καὶ γαμπρὸς μὲ τὰ σκουτέλια.

2. Διάλογος τοῦ γάτου μὲ τὴν γάταν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων :

— Μάρω, Μάρω θὰ σὲ πάρω, — Δὲ σὲ θέλω!
 — Δὲ σὲ θέλω! — Θὰ σὲ πάρω κουδουνάκια.
 — Θὰ σὲ πάρω λαχανάκισ, — Δὲ σὲ θέλω!

3. Λέγεται κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τῶν παιδιῶν, ὅταν τὸ πρῶτον βλέπουν τοὺς πελαγοῦς ἐπανερχομένους :

Τσάπλιακος νὰ κάθεται καὶ γὼ νὰ πετῶ.

4. Ὁμοίως κατ' ἐπανάληψιν ἀποτείνουν στὰς χρυσαλίδας διὰ νὰ τὰς γοητεύσουν αὐτὰ τὰ λόγια.

Κάτσι, κάτσι πεταλούδα πλάκωνε ταῦγά σ' ¹⁾

5. Ἐάν ὁ ἥλιος κρυφθῇ ὀπισθεν τῶν νεφῶν :

Ἕλιε μ' παραῆλιε μ', ἔβγαλε τὰ μαῦρα σου
 χουσό μ' παλλικάρι, καὶ βάλι τὰ χουσά σου

6. Εἶδος ἐπωδῆς ἀκαταλήπτου :

Ἕλιανο, παπέλιανο μὲ τὸ γιαλί, μὲ τὸ σπαθὶ
 παπέλο βελονᾶτο μὲ τῆς καρυᾶς τὸ φύλλο.

7. Ὅταν πίπτη χιόνι.

Χιόν' χιόν' χιονίζει παπαδιὰ τὸ κοσκινίζει
 καὶ παπᾶς τὸ μανταλίζει

8. Ρίπτοντες πρὸς τὰ ἄνω μῆλον, λέγουν τ' ἀκόλουθα, καὶ ὕστερον ρίπτοντες αὐτὸ καὶ λαμβάνοντες διὰ τῆς χειρὸς, ἀριθμοῦσι τὰ ἔτη.

Ἄνέβα μῆλο νὰ σὲ ρωτήσω
 κατέβα ροῖδο πόσα χρόνια θὰ ζήσω.

¹⁾ Σαρ. Ἐκκλησιαί ὁμοιον:

(Κόν, κόν τσελεμπή, νὰ σὲ κάτσω στὸ σκαμνί, νὰ σὲ δώκω λεμπλεμπί). (Σ.τ.Δ.)

9. Ρίπτοντες τοὺς πίπτοντας γαλαξίας ὀδόντας εἰς τὴν στέγην καὶ εὐχόμενοι ὑγιεῖς τοὺς μετὰ ταῦτα, λέγουσιν τὰ ἑξῆς:

Νά σι, κῶϊνο, — κόκκαλο, καὶ δός μου σιδερίνιο.

10. Εἰς διαφόρους παιδιάς, δε πρέπει νὰ φύγουν καὶ σκοροπισθοῦν οἱ παίζοντες λέγουσιν

α. Μέλι μελιδόνη	τὸ λεπτὸ τὸ σιγανὸ
ὅποιος ἀπομείνει	σέρον' ἢ μπάμπου τὸ κοντάρι
νὰ τὸν φάει τὸ φίδι	καὶ χτυπάει τὸν καβαλλάρη.
καὶ τὸ καραβίδι	— Τί γυρνεύεις καβαλλάρη;
ὠριμὸ σταφύλι	— Γυρνεύω ξύδι, γυρνεύω λάδι,
κούφιο καρύδι.	νὰ θρέψω τὰ παιδιὰ μ'
β. Τοίπ, τοίπ, τὸ λεπτό,	καὶ τὰ σκυλοκούταβά μ'. ¹⁾

11. Παιδιά, καθ' ἣν οἱ συμπαίζοντες θέτουν ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ ἑνὸς ἀνά δύο δακτύλους τῆς χειρὸς (τὸν λιχανὸν καὶ τὸν μέσον) κυκλικῶς, καὶ εἶτα εἰς τούτων τσιμπῶν καθ' ἑκάστην συλλαβὴν τοὺς δακτύλους ἀνά ἕνα, ἀπαγγέλλει τοὺς στίχους τούτους; εἰς ὄντινα δὲ καταλήξῃ ἢ τελευταία συλλαβή, οὗτος ἀποσύρει τὸν δάκτυλον καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τελευταίου.

Κουκουρίζου, πέτνε,	— Ποῦν ἢ βροχίτσα,
— Τί κλαῖς, πέτνε;	— Τὴν ἔπιαν τὰ βουδάκια.
— Μεδειῶν γυναῖκες.	— Ποῦν τὰ βουδάκια;
— Ποῦν οἱ γυναῖκες;	— Τὰ ἔσφαξ' ὁ κασάπης.
— Πάν' σιὰ ξυλάκια.	— Ποῦν ὁ κασάπης;
— Ποῦν τὰ ξυλάκια;	— Πῆγε σὴν Πόλη.
— Τᾶκαψε φωτιέτσα.	— Τί θὰ σὲ φέρῃ;
— Ποῦν ἢ φωτιέτσα;	— Γιαλὶ καὶ χτένι
— Τὴν ἔσβυσ' ἢ βροχίτσα.	καὶ χρυσὸ λεγένι (ἢ μπεδένι)

12) Δύο τῶν παιζόντων σχηματίζουν διὰ τῶν χειρῶν ζυγὸν ὑφ' ὃν οἱ λοιποὶ διέρχονται κατὰ ζεύγη καὶ ἐπαναλαμβάνουσι ἕξ' ὑπαμοιβῆς τὸ κατωτέρω. Οἱ δὲ σχηματίζοντες τὸν ζυγὸν συλλαμβάνουσι τὸ τελευταῖον ζεῦγος, ὅπερ τοποθετεῖται ὀπισθεν αὐτῶν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

— Περονᾶτε, περονᾶτε	κανέναν δὲ ρωτοῦμι.
κανέναν μὴ ρωτᾶτε.	— Ἄν εἶν' καλὰ τὰ δόσια σας,
— Περονοῦμε, περονοῦμε	καλὰ θὰ νὰ περάττε.

2. Νανούρισμα

Κοιμᾶται νὸς κι' ἀγγελινός, κοιμᾶται νὸς φεγγάρι,
κοιμᾶται ὁ ἥλιος ὁ μισὸς καὶ ὄλο τὸ φεγγάρι.
Κοιμᾶται τοῦ Ρήγα τὸ παιδί τοῦ Βασιλιὰ τᾶγγόνι

¹⁾ Εἰς τὰς Σ. Ἐκκλησίας ῥέλεγαν παρόμοιον. Βλέπε «Θρακικὰς Ἡθογραφίαις» Πολ. Παπαχριστοδούλου, Τ. Γ'. σ. 88. (Σ. τ. Δ).

καὶ τῆς μικρῆς βασιλίσσας τὸ πρῶτο τὸ ἀγόρι.
 Κοιμήσου καὶ παρήγγειλα σὴν Πόλη τὰ καλὰ σου,
 σὴ Βενετιά τὰ ροῦχα σου καὶ τὰ διαμαντικά σου.
 Χρυσὴ εἶναι ἡ κούνια σου, χρυσὸ τὸ πάπλωμά σου.
 Ἐγὼ κουνῶ τὴν κούνια σου καὶ ἀέρας τὰ πανιά σου
 καὶ γὰρ σὲ διῶ τῆς παντροῦς, καὶ τότε ἄς ἀποθάνω.

3. Παίγνια λεκτικᾶ

1. " Ἀσπρη πέτρα ξέξασπρη ἀπὸ τὸν ἥλιο κόμα ξεξασπρότερη.
2. Φάε, παπά, παχιά φακίη.

4. Δεισιδαιμονίες καὶ πίστεις

1. Αἱ ἐπὶ τῶν βράχων ὄπαι θεωροῦνται ὡς ἕχη ἰπείων ποδῶν, διαφόρων ἀγίων ἢ ποδῶν ἡρώων.

2. Τὸ ἐν ταῖς ὄπαις ταύταις ἐκ τῶν βροχῶν συναγόμενον ὕδωρ θεραπεύει, λέγουσι, καὶ ἐξαλείφει τὰ ἐπὶ τῶν χειρῶν τυλήματα (τὰς κότσας).

3. Ὁ ἥλιος δσάκις κρύπτεται ὀπισθεν νέφους, πηγαίνει νὰ πιῇ νερὸ.

4. Ἐν τῇ Σελήνῃ νομίζουσι ὅτι διακρίνουσιν ὠραίαν μορφὴν προσώπου.

5. Τὰ στοιχεῖα τοῦ ποταμοῦ εἶναι κορίτσια, συνεχῶς λουόμενα, πάντοτε δὲ παρίστανται μετ' ἐπέλεγα μαλλιά.

6) Ἡ νυκτερὶς ἦτο ποντικός, μεταβληθεὶς εἰς πουλί, ἐπειδὴ ἔφαγε τὸ ὕψωμα (τὸν ἄρτον τῆς προσκομιδῆς).

7. Εἰς τὰς νεοδημήτους οἰκίας οἱ τέκτονες βάλλουσι θεμέλια τὸ ἕχνος τοῦ διαβάτου (ἰδίᾳ νέου ἢ νέας), ὅστις μετὰ 40 ἡμέρας ἀποθνήσκει καὶ γίνεται τὸ στοιχεῖο τῆς οἰκίας· διὰ τοῦτο διαβαίνοντες παρ' οἰκίαν οἰκοδομουμένην συγγέουσι τὰ ἕχη τῶν ποδῶν αὐτῶν.

8. Ὅταν τις τρομάξῃ, πρέπει νὰ πῖν νερὸ στάκτης, ἢ νὰ οὐρήσῃ ἐπὶ λίθου λευκοῦ.

9. Ἐάν τις πατήσῃ βάτραχον, μουχλιάζει ὁ ἄρτος αὐτοῦ.

10. Ὅταν τις αἰσθάνεται κνισμὸν ἐν τῇ παλάμῃ, σημεῖον ὅτι θὰ λάβῃ χορήματα.

11. Ὅταν τις κλωζᾷ (λύξῃ), σημεῖον ὅτι φίλος ἢ συγγενὴς ἀπὸν τὸν ἐνθυμεῖται, παύει δὲ ἡ λύξ, ὅταν ὀνοματίσῃ τὸν φίλον· διὸ ἀναφέρει τοὺς ἀπόντας ἕνα πρὸς ἕνα, μέχρις οὗ παύσῃ ὁ λύξ.

12. Ὅταν ὀχληρὸς τις ἐπισκεπτόμενός τινα μένη πολλὸν χρόνον, (ὄν δὲ καὶ καλοῦσι παλιόψαθα), θέτουσιν εἰς τὰ ἔξω τῆς θύρας ὑποδήματά του ἄλλας, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὴν ἀναχώρησίν του.

13. Μυθωδῶς λέγεται, ὅτι βρέφος σφίγγαν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ὄφιν, ἀπῆγξε αὐτόν.

14. Ὅταν βοῖξουν τὰ ὄτᾳ τινος, σημεῖον ὅτι τὸν καταλαλοῦσι.

15. Ὅταν παίξῃ τὸ βλέφαρον τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ προσμύομεν εὐτυχίας, τοῦ δ' ἀριστεροῦ δυστυχίας.

I. ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Α΄ Η ΑΡΑΚΛΕΙΑ (ΗΡΑΚΛΕΙΑ) ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

(Κατ' ἀφήγησιν Δ. Σωτηράκη Ἀρακλειανοῦ)

1. Ὄταν ἔπεσε ἡ *Πόλη* καὶ τὴν πήρανε οἱ Τοῦρκοι, ἡ Ἀρακλειὰ δὲν παραδόθηκε καὶ βάσταξε ἑφτά χρόνια, γιατί εἶχε γερούς *καλέδες*¹⁾. Τὰ ἑφτά αὐτὰ χρόνια οἱ Ἀρακλειανοὶ μὲ τοὺς Τοῦρκους ἔκαμαν *μπαρίς*²⁾ καὶ συμφώνησαν νὰ μὴ πειράξουν κανένα καὶ νὰ μὴ ἀρπάξουν τίποτα, καὶ ἔτσι μπῆκαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἅμα μπῆκαν ἄρκεσαν νὰ σφάζουν καὶ νὰ τζαλαπατοῦν. Ἄμα εἶδαν αὐτὰ οἱ Ἀρακλειανοὶ συνεννοήθηκαν καὶ σὲ μιὰ νύχτα χωρὶς φεγγάρι σκόνονται καὶ μὲ μπαλτάδες καὶ *σόπες*³⁾ τοὺς μπῆκαν τοὺς Τοῦρκους, καὶ ὅσοι ἀντιστάθηκαν τοὺς σκότωσαν καὶ τοὺς ἔβγαλαν ὄξω ἀπὸ τὸν καλὸ καὶ σφάληξαν τίς πορτάρες. Ἄμα τὸ ἔμαθε ὁ Σουλτᾶνος, πρόσταξε ξανά νὰ πάγει στρατὸς νὰ τὴν ξαναπάρουν τὴν Ἀρακλειὰ καὶ ἦρθε ὁ στρατὸς ξανά καὶ τὴν ἔκανε *μπλόκο*⁴⁾ καὶ ἔκοψαν τὸ νερὸ πὺν ἤρχουνταν 4 ὥρες μακρὰ ἀπὸ τὴν Ἀρακλειὰ ἀπὸ τὸ Σσικουρ-Τσεγγέλι τὸ βουνό, πὺν σήμερα ἀκόμα φαίνεται ὁ χαζνὲς καὶ εἶχε τέτοια *κιούνια*⁵⁾ ὅλα μὲ *χάρτζι*⁶⁾ φκιασμένα, καθὼς τὰ βλέπουμε καὶ σήμερα. Ἄμα εἶδαν τὰ *ζόρια*⁷⁾ οἱ Ἀρακλειανοὶ, ἔφυγαν οἱ πλούσιοι ἀπὸ τὸ μεγάλο λάκκο μὲ τὰ καράβια καὶ πῆγαν στὴ Βενετιά, ὅπου σώζεται καὶ τώρα ἡ *σκλητάδα*⁸⁾ καὶ τὸ λένε πὺν ἡ *κόνδα*⁹⁾ τοὺς βασιτᾶ ἀπὸ δῶ. Κ' ἦρθαν πολλοὶ καπιταναεοὶ ἀπὸ κεῖ καὶ τὸ εἶπαν, πὼς ἀπὸ τὴν Ἀρακλειὰ εἶναι ἡ *σκλητάδα* τους. Ἐνας μάλιστα ἔφερε καὶ χρονογράφο.

Ἄμα μπῆκαν οἱ Τοῦρκοι, ὅσους ἤβραν τοὺς πέρασαν ἀπὸ τὸ μαχαῖρι. Μερικοὶ ψαράδες καὶ γεωργοὶ γλύττωσαν καὶ ὁ Σουλτᾶνος πρόσταξε καὶ τοὺς ἔβγαλαν σ'ένα χωριὸ δυὸ ὥρες μακρὰ ἀπὸ τὴν Ἀρακλειὰ καὶ τὸ ὀνομάτι-

1) Φρούρια. 2) Συμφωνία. 3) Βέργες, ρόπαλα 4) Πολιορκία. 5) Σωλῆνες. 6) Φορολογία. 7) Δυσκολίες. 8) Ἡ καταγωγή τους. 9) Ὄπως ἡ σκούφια.

σαν Ἀρακλειὰ καὶ πρόσταξε ἀπὸ θεμέλια νὰ τὴν χαλάσουν καὶ ἔκανε *ναλετ-λεμέ*¹⁾ νὰ μὴ κατοικήσει κανένας.

Μόνε τὴ μητρόπολη ἄφκαν μισοκρεμισμένη, ἴσως μὲ καιρὸ, γιὰ νὰ τὴν κάνουν τζαμί, ποιὸς ξαίρ²⁾.

Ὑστερα ἀπὸ καιρὸ, μετὰ 600 χρόνια ἦρτε μὲ τὰ καράβια ἓνας Ἀλῆ πασᾶς καπετάνιος τοῦ Σουλτάνου καὶ ἄραξε στὸ λιμάνι καὶ βγῆκε ὄξω καὶ εἶδε τέτοιο ἓνα καλὸ μέρος καὶ πῆγε καὶ γύρεψε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν τότε Σουλτάνο νὰ ξαναγένει ἡ Ἀρακλειὰ, γιὰτὶ εἶχε καλὸ λιμάνι σὲ καλὸν τόπο κοντὰ στὴν Πόλη καὶ μπόρεσε καὶ τὴν πῆρε καὶ ὁ ἴδιος, ἔκανε τὸ τζαμί, ἓνα *τσεσμέ*³⁾ καὶ ἓνα λουτρό, γιὰυτὸ καὶ τὸ τζαμί λέγεται *Ἀλῆ Τσετίτ πασά τζαμισι*, καὶ στὸν τσεσμέ μπροστὰ εἶχε μάρμαρο πλάκα, ποὺ ἔγραψε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ἔτος, καὶ αὐτὴ τὴν πλάκα τώρα τὴν ἔχουν στὸν *μπελεντιέ*⁴⁾. Αὐτὸς ὁ Ἀλῆ Τζετίτ πασᾶς εἶταν Χριστιανὸς καὶ γένηκε Τοῦρκος, ὅπως λένε. Αὐτὸς στὴν *Ἐδιρνέ*⁵⁾ ἔκανε καὶ ἓνα σκεπαστὸ τζαρσί, ποὺ τὸ λένε *Ἀλῆ Τσετίτ πασά τζαρσί*⁶⁾. Αὐτὸς πῆρε καὶ τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸ Σουλτάνο, γιὰ νὰ ξαναγυρίσουν οἱ Ἀρακλειανοὶ στὸν τόπο τους. Καὶ ἀπὸ τὰ περὶχωρα μαζεύτηκαν καὶ καταστάλαξαν στὴν Ἀρακλειὰ Τοῦρκοι γεωργοί.

Τὸ ξαναγύρισμά τους οἱ Ἀρακλειανοὶ τῶκαμαν χρονολογία κἔλεγαν *«ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἤρθαμε ἀπὸ τὴν παλιὰ Ἀρακλειὰ»* καὶ ἔτσι ἔμεινε καὶ λέγεται ὡς τα σήμερα. Καὶ θὰ εἶναι τώρα παραπάν' ἀπὸ 350 χρόνια ποὺ ἤρθαμε στὴν Ἀρακλειὰ, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ μάρμαρο, ποὺ ἔγραψε στὸν τσεσμέ ὁ Ἀλῆ Τσετίτ πασᾶς.

Οἱ Ἀρακλειανοὶ σὲ λίγον καιρὸ πλούτηναν, καὶ ἓνας πολὺ πλούσιος ἦταν ὁ Μαῖχᾶς τζορμπαιζής, ποὺ ὅταν θὰ πῆγαινε στὸ λουτρό, ἔβγαινε *τελάλης*⁶⁾ καὶ διαλαλοῦσε: *«νὰ μὴν πάγει σήμερα κανεὶς στὸ λουτρό, γιὰτὶ θὰ πάγει ὁ Μαῖχᾶς τζορμπαιζής»*.

Καὶ διαβασμένους εἶχε ἡ Ἀρακλειὰ. Ἦταν ἓνας μουσικολογιώτατος Κωνσταντάκης, ποὺ ἔκαμε *χειρουβικὸ* δικό του καὶ ἀπὸ τὰ *σπασμένα τζάμια ἔπαιρνε φωνές*, καὶ οἱ Τοῦρκοι στὸ ραμαζάνι τὸν προσκαλοῦσαν στὸ τζαμί καὶ τοὺς ἔψαλνε. Σπούδασε στὸ Κουρού-Τσεσμέ στὸ σχολεῖο καὶ τὸν γνώριζαν καὶ στὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἀπὸ κεῖ κάποιος τοῦ ἔστειλε ἓνα ποίημα γιὰ τὴν ψαλτοσύνη του. Αὐτὸς κρατοῦσε καὶ χρονογράφο, ἀλλὰ χάθηκε.

Μέσα στὸ βιβλίο ποὺ ἔγραψε τὸ χειρουβικό του, ἦταν γραμμένο καὶ αὐτὸ τὸ ποίημα:

*Ὅρφεῖς μὲν καὶ Ἀμφίωνες Ἀορίωνες καὶ Λίνοι
καὶ τῶν λοιπῶν οἰγάτωσαν συναοιδῶν τὰ σμήνη.*

1) Ἀφορισμός, διαταγή. 2) Βρύση. 3) Δημορχία. 4) Ἀδριανούπολη. 5) Ἀγορὴ τοῦ Ἀλῆ πασά. 6) Διαλαλητής, κήρυκας.

Ἴδού γὰρ ἀντιτάσσεται κινάρα Σιωρῆτις
 ἐξ ἧς ἐκχέεται ἄφρετος οὐράνιος γλυκύτης.
 Οὐ θήρας τιθασεύουσα, οὐ λίθους ἐκκυλοῦσα,
 ἀλλὰ ψυχᾶς εἰς οὐρανὸν ἐκ γῆς ἀνακαλοῦσα,
 τὰς δὲ νευρὰς συνήροσε οὐ Τέρπανδρος, οὐ Δίος
 ἀλλ' ἀηδῶν ἀφαίρετος ἀπάντων Κωνσταντῖνος.
 Παντοίων ἀπὸ λειμώνων ὡς ἡ μέλισσα τὸ μέλι,
 σοφώτατα ὁ Κωνσταντῖνος ἀνθολόγησε τὰ μέλη.

2. Ἐμφιθέατρον. Σώζεται στὴν Ἀρακλειὰ καὶ ἀμφιθέατρο ἐρειπω-
 μένο, πού βρῆσκειται στὴ νότια πλευρὰ τῆς πόλεως καὶ πού τὴ λένε οἱ Ἀρα-
 κλειῶτες **μέγας λάκκος**. Τὸ δούλεψαν ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, καὶ μπροστὰ ἀπὸ
 100 χρόνια σώζονταν. Ἡ Τουρκ. Κυβέρνησις πῆρε τὰ μάρμαρα καὶ μὲ 4 κα-
 ράβια τὰ πῆγε στὴν Πόλη καὶ ἔχτισε τὸν ταρσανά. Τὸ τόξο τῆς εἰσόδου εἶταν
 τόσο καλλιτεχνικὰ φτιαγμένο, πὺν οἱ ντόπιοι τὸ νόμαζαν **στεφάνι τῆς Πανα-
 γίας**. Τὸ στεφάνι αὐτὸ τὸ κατέβασαν οἱ Τοῦρκοι στὴν παραθαλασσιὰ, γιὰ νὰ
 τὸ πάρουν, μὰ οἱ πρόκριτοι παρεκάλεσαν τὸ ναύαρχο νὰ τὸ ἀφήσῃ, διότι εἶναι
 ἱεροσκευτικὸ. Καὶ ὑποσχέθηκε ὁ ναύαρχος, μί. δυστυχῶς, τὴ νύχτα τὸ μετέ-
 φεραν στὰ καράβια ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα μαρμάρινα κειμήλια, καὶ σχεδὸν ὁ
 Ταρσανὰς τῆς Πόλης ἔγινε μὲ τὰ μάρμαρα τῆς Ἀρακλειᾶς.

Πάνω στίς πλαγιᾶς τοῦ λόφου τῆς Ἀρακλειᾶς σωζότανε τὰ εἰρηία
 τῶν ἀνικτόρων τῶν βασιλιάδων καὶ μεγιστάνων. Οἱ ντόπιοι τὰ ὠνόμαζαν
 «**μπεζεστένι**».

Β' ΣΟΥΦΛΙΟΥ

Τὸ κουκούλι.

2. Ἦταν Μεγάλη Παρασκευή. Τὸ Χριστὸ τὸν εἶχαν σταυρώσει πιά.
 Ἡ Παναγία κάθονταν στὸ χαμόσπιτό της ἀπαρηγόρητη. Γιὰ παρηγοριὰ
 ὅλα τὰ ζῶα τῆς ἔφεραν λογῆς λογῶ δῶρα καὶ κάθησαν γύρω της νὰ τὴν
 κρατήσουν συντροφιά.

Ἡ χελώνα, πὺν δὲν εἶχε τίποτε ἢ καημένη νὰ τῆς πάει, πῆρε κιἔβρασε
 φρακί, ἔβαλε τὸ τσουκάλι στὸ καύκαλό της καὶ σιγά-σιγά πῆρε τὸ δρόμο γιὰ
 τὸ σπίτι τῆς Παναγίας. Τὰ μονοπάτια καὶ τὰ χωράφια τὰ κατάφερε νὰ τὰ
 περάσει, μὰ ὅταν ἔφτασε στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ, κεῖ, μῶλα τὰ δυνατὰ πὺν
 ἔβαλε, δὲν κατάφερε νὰ περάσει καὶ χύθηκε ἢ φρακὴ.

Ἡ Παναγία βλέποντας, μῶλη της τὴν πίκρα γέλασε, ἀλλ' ἀμέσως
 ἦρτε στὸ νοῦ της τὸ μαρτύριο τοῦ μονάκριβού της καὶ εἶπε: — «Σήμε-

ρα σταυρώσανε τὸ παιδί μου καὶ γὼ γελῶ! Νὰ σκουληκιάσουν τὰ χεῖλια μου!»

Καὶ στὴ στιγμὴ ἔπιασε ἓνα σκουληκάκι στὰ χεῖλια της. Τὸ πῆρε στὰ δάχτυλά της, τὸ κοίταξε τρυφερὰ καὶ εἶπε: «Εὐλογημένο νὰ εἶσαι καὶ νὰ ζοῦν οἱ φτωχοὶ ἀπὸ σένα.» Ἔτσι γεννήθηκε τὸ κουκουῦλι.

Γι' αὐτὸ καὶ τῆ Μεγ. Παρασκευῆ, κάθε χρόνον, σῶλα τὰ σπίτια μαγειρεύουν φακιές.

II.

ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

α') Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

1. *Τρέγνα τὰ σάλια τ'* = πολὺ ἐπιθυμεῖ κα̑τι.
2. *Τῶκοψε λάσπη* = ἔδραπέτευσε.
3. *Ἔχασε τὰ πάσματά τ' ¹⁾* = ἔχασε τὴ δουλειά του, καταστράφηκε.
4. *Σὲ τρώγ' ἢ ράχ' σου* = θέλεις ξύλο.
5. *Ξεφορτώθισε μ' πὲ καὶ νά* = φύγε, πήγαινε.
6. *Ἔφαγε φασούλια* = ἔμεινε ἔγκυος.
7. *Τί ξυνίς τὰ μοῦτρα σ'*; = γιατί δυσανεστήθηκες;
8. *Ἔννε τὰ μοῦτρα τ'* = δυσανεστήθηκε.
9. *Πάει, τίναξε τὰ πέταλα* = ἀπέθανε, ψόφησε.
10. *Σὰ σὲ βαστᾶ, ἔλα ντέ;* (ἀπειλή, πρόκληση) = δὲν ἔχεις θάρρος.
11. *Τὰ μυρίσκει γοῦλα* = ἔμαθε ὅλα τὰ μυστικά.
12. *Κατάλαβα γοῦλα τὰ βρώμκα ντους* = ἔνωσα ὅλες τὶς βρωμιές τους.
13. *Ἔπεσα μ' ὄξω* = ζημιωθήκαμε.
14. *Δουλεύ' ἢ τύχ' ντου* = εἶναι τυχερός, προδεύει.
15. *Ὁ φτωχὸς κὴ μοῖρα τ'* = λόγος ἀνω στὴ ζημιὰ τοῦ φτωχοῦ.
16. *Ὅποιος κούγ' σὲ ξέν' πόρτα, κούγ' τὰ δικά τ'* = ὅταν κρυφακοῦς κιάκουεις νὰ σὲ δυσφημοῦν.
17. *Γένσετόννα πὲ τύχ' καὶ ρίξιτόννα στὰ σκουπίδια* = γιὰ τὸν τυχερό.
18. *Τῶβαλε στὰ τέσσερα* = ἔτρεξε, ἔφυγε μ' ὄλη του τὴ δύναμη.
19. *Τοῦ κάκου* = μάταια.
20. *Ἦστανα τᾶγρια νὰ διώξω τὰ ἡμερα* = ὅταν ἀνακατεύεται κανεὶς σὲ ξένες ὑποθέσεις.
21. *Τὸν πάει ριμπιτ' καὶ Τὸν πάει χαρντάλ'* = γιὰ τὸ φόβο, τὸν πολὺ φόβο.

¹⁾ *Πάσματα* = τὸ στημόνι, τὰ νήματα τοῦ στημονιοῦ στὴ διάστρα

22. *Μιά χαρά και τρεῖς τρομάρες* = ἡ λύπη πού αἰσθάνεται κανένας στὴν ἀποτυχία.
23. *Φτοῦ, σκόρδα πουλεῖ* = εἶναι καλὰ στὴν ὑγεία του.
24. *Τὶ σύρτα φέριτα ἐν' αὐτά;* = Τὶ ἄσκοποι κόποι εἶναι αὐτοί.
25. *Ἀνάποδος χρόνος δέκα τρεῖς μῆνες* = σὲ στιγμὲς πού ἔρχονται
26. *Κάνε καλὰ τὴ γκαρδιά σ'* = παρηγορήσου.
27. *Τώρα σιὰ γεράματα, μάθε γέρο γράμματα* = ματαιοπονία.
28. *Δεῦτε προσκυνήσωμεν* = πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή.
29. *Βάλ' εὐλογητό* = κάμε ἀρχή.
30. *Τὸν φουσαῖ* = εἶναι πλούσιος.
31. *Τὸ φουσαῖ και δὲν κρυών'* = μετανοεῖ, δὲν τὸ χωνεύει, γιὰ αὐτὸ χημα δικό του, ποῦναι φταιχτής ὁ ἴδιος.
32. *Ἄδρας εἶμαι γώ* = παλλικάρη εἶμαι γώ, δὲ φοβάμαι.
33. *Δὲ ξαίρ' νὰ βγάλ' τὰ μάτια τ'* = εἶναι ἀνεπιτήδεις σῶλα.
34. *Δὲ μὲ κόφτ'* = δὲ μὲ μέλει.
35. *Δὲ μὲ ζάφτ'* = δὲ μὲ μέλει, δὲ λογαριάζω.
36. *Χίτς πιά δὲν τὸ φορεῖ* = δὲν ἔχει μυαλό.
37. *Ἄ τὸ κομπόσ' δά . . .* = δὲ θὰ ἐπιτύχει.
38. *Χίτς πιά δὲ σὲ κόφτ'* = δὲν ἔχεις μυαλό.
39. *Καρφὶ δὲν τὸν καίγεται* = εἶναι ἀδιάφορος.
40. *Τὸ σίδερο ὅσο ἐν ζεστό δέρονται* = γιὰ τὴν ἀναβολὴ μιᾶς ὑποθέσεως.
41. *Τὰ μυαλά τ' και μιὰ λίρα* = γιὰ τὸν ἀνόητο.
42. *Σάν τῆς παλαβῆς τὰ μαλλιά* = γιὰ τὴν ἀταξία.
43. *Ἄρὰν ταράν* = ἄνω - κάτω.
44. *Μαλλιά κουβάρια* = μαλώματα.
45. *Γιὰς πούς ἔγιναν* = ἐσπαταλήθηκαν (φρ. Τουρκική).
46. *Γιὰς πούς ἔκαναν τὸ βιό 'ντους, λίτζες-φοίτζες γίνκαν* = ὁμοίως
47. *Κουβάρια - κουρδουκέλια* = ὁμοίως
48. *Τὸν ἔφαγε ἡ ψεῖρα* = ὁ ἀνυπόφορος.
49. *Πῆρ' ὁ τυφλὸς κατήφορο* = πῆρε τὸ κακὸ και προουδέει,
50. *Τὸν φοριώθηκε στὴ ράχ' νιου σὰ σαμὰν τσουβαλί¹⁾* = ἀνέλαβε ἓνα βύουρς φιλικὸ πολὺ μεγάλο.
51. *Δὲν ἔχουμ' νύχια νὰ ξυστοῦμ'* = ἔχουμε πολλὴ φτώχεια.
52. *Πὲ τὴ μάννα ὡς τὴ μαμὴ πάει τὸ παιδί* = γιὰ τὶς μπερδεμένες δουλιές.
53. *Ὁ παιδὸς ἐν δεύτερος γιατροῦς* = ἡ πείρα.
54. *Ὁ Θεὸς τὸν ἀγαπὸν πεδεύγει* = παρηγοριά.
55. *Τὸν ἔροριξα σιάχτ' σιὰ μάμια τ'* = προσπάθῳ νὺ τὸν ἀπατήσω μὲ ψεύτικη πολιτικὴ.

¹⁾ σαμὰν τσουβαλί = ἀχροτσούβαλο. Λεξ. τουρκ.

56. Μὴ μᾶς κᾶνς τὸν κουτὸ = γιὰ τὸν πολυέξυπνο, τὸν ὑποκριτῆ.
 57. Τέροισαμ' καὶ συμπεθέροισαμ' = γιὰ τοὺς ὅμοιους χροαχτήρας.
 58. Γάδαρος φορεῖ σαμὰρ πορπατεῖ καὶ δὲν τὸ νιών' = γιὰ τὸν ἀτιμέλητο.
 59. Γὼ δὲνεῖμαι ζουλιὰς, μὸν εἶμαι παραπονιὰς = ὁ διαρκῶς παραπονούμενος.
 60. Ἔγιναν μαλλιά κουβάρια = μάλωσαν.
 61. Ἔγιναν γυαλιὰ καρφιὰ = ζήμωσαν, χάθηκαν.
 62. Ὁ Ὀβοριγιὸς σὰ δὲν ἔχ' δουλιές, τὰ παλιὰ τὰ τεφτέρια σκαλίζ' = γιὰ τὰ παλιὰ παθήματα ποὺ ξαναθυμοῦνται.
 63. Σκύλος κι' ὄβοριγιὸς = λόγος ὁμωτικὸς.
 64. Αὐτὰ ἔχ' ἡ ρόκα, ὥσπου γὰ γεμίσ' τ' ἀδράχτ' = τὰ βύσανα εἶναι πολλά.
 65. Ἔρομα μου νῦατα ποὺ τσιγαρίζετε = στὸ πέρασμα τῆς ἄτυχης νεότητος.
 66. Κεῖνο ποὺ φέρον' ἡ ὦρα δὲν τὸ φέρον' ὁ χρόνος = γιὰ τὰναπάντεχα κακὰ.
 67. Λεῖψε ὦρα κακιὰ, γὰ ζήσς χρόνια = ἀπόφευγε τὶς κακοτοπιές.
 68. Ἡ ρησικιὰ ἡ ὄρνιθα στὸν ὕπνο ριτς γλέπ' ποὺ κοιμᾶται μέσ' τὰμ-
 πάρια = γιὰ τοὺς εὐφάνταστους.
 69. Παρηγοριά στὸν ἄρρωστο, ὥσπου γὰ βγῆ ἡ ψυχὴ τ' = γιὰ κεῖνον ποὺ
 ἔχει πάθει ἀνεπανόρθωτα.
 70. Τὶ γυρεὺ' ἡ ἄλεπονὸ σιὸ παζάρ' = γιὰ τὸν πονηρὸ καὶ προφύλαχτικὸ.
 71. Ὅποιος πηδᾷ πολλὰ παλούκια = γιὰ τὸν ἀκατακάθιστο, ποὺ τὴν παιθαίνει.
 72. Βρέξε κῶλο φάγε φάρια = γιὰ κεῖνον ποὺ τὰ περιμένει ἔτοιμα.
 73. Πὲ μένα μιὰ πιθαμὴ μακροῦ ἄς ἔν, κι' ὅπου θέλ' ἄς ἔν = γιὰ τὸν κακὸ.
 74. Ὅταν χηρεῖρ' ὁ παπάς, ἡ παπαδιὰ πατρύνεται = ἄγνωστο τὸ νόημά της.
 75. Ρωτώντας, ρωτώντας καὶ σὴν Πόλ' γράινς = γιὰ εὐκόλο πράμα.
 76. Πέσε ἀπὶδ' γὰ σὲ φάγω = γιὰ αὐτοὺς ποὺ τὰ περιμένουν ἔτοιμα.
 77. Μάστορας ἔν καὶ τῆς κατοίκας ὁ πισνὸς = γιὰ τὸν καυχησάρη, ποὺ καυ-
 χιέται γιὰ τιποτένια πράματα.
 78. Ἔχς χιμοθεγὸ, ἔχς θεγὸ = γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν ὑποστήριξη ἰσχυρῶν.
 79. Ἡῦρες ψωμι φάγε, ἠῦρες ξύλο φεύγα = γιὰ κείνους ποὺ ἀρνοῦνται νὰ
 καθήσουν σὲ ξένο τραπέζι.
 80. Ἔλα δά, δέ σε γεῖπαμ' καὶ καμποῦρ' = γιὰ τὸν εὐαίσθητο.
 81. Τραβᾶτε μ' κι' ἄς κλαίγω = γιὰ ὅσους προσποιοῦνται πὼς δὲ θέλουν.
 82. Νὲ ντροπὴ, γὲ τσίπα = γιὰ τὸν ἀδιάκριτο, ἀδιάντροπο.
 83. Μιὰ φορὰ γὰ μὴ σπᾶσ' ἡ τσίπα = ὁμοίως.
 84. Ζέψε, κάμνε κένας ἄρτοσε = γιὰ τὸν ἀνόητο καὶ ἠλίθιο.
 85. Καθένας πὲ τ' ἀκίλ' ντου κᾶν' μπαριάμ = γιὰ τὸν εὐφάνταστο.
 86. Μάζευε κιᾶς ἔν καὶ ρῶγες = οἰκονόμη τὸ χρῆμα σου.
 87. Ὅπως τὸ βγάλ' ἡ φάμπρικα = ὅπως κιᾶν ἔρθη ἡ ὑπόθεση.
 88. Ἐφαγε τὰ μούσπουλα ἢ τὴ χιλόπητια = δὲν ἔγινε δεκτὸς, δὲν ἐτιμῆθη
 ἀπὸ μιὰ κόρη ἢ οἰκογένεια γιὰ γαμπρὸς.
 89. Αὐτὸς ἀνεβάζ' κεπέγια = δὲν κᾶνει καμιὰ δουλειά.

90. *Ξυεῖ κοιλιές καὶ φκιάν' φανάρια* = ὁμοίως τεμπέλης.
91. *'Αλογάριστος προματεντής, καθάριος ἀγέλαρος* = γιὰ κείνον πού πάει χωρὶς λογαριασμό.
92. *"Εφαγαμ' τὸ βῶκο καὶ πόμκε ἢ νουρά* = εἴμαστε στὸ τέλος, ὑπομονή.
93. *Τὸ κακὸ λήγορα ἔρχεται, μὰ πὲ γάλια (ἀγάλια) περνᾶ* = χροιάζεται ὑπομονή.
94. *Γέγκα (ἐγινα) ἕνα χρόνο παραπάν* = ἔμαθα κάτι πού δὲν τῷξαιρα.
95. *Τὸν ἔδεσαν τὸ ἀνεκὲ στή νουρά τ'* = τὸν πόμπεψαν.
96. *Πὲ τὸν κῶλο ἀνέσα παίρνει* = εἶναι πολὺ ἐξυπνος.
97. *Τὸ πολὺ πάει, τὸ λίγο πέμνε (ἀπέμεινε)* = χροιάζεται ὑπομονή.
98. *'Α (=θά)σὲ πνίξ' πὲ τὸ κατούρ'μα τ'* = εἶναι πολὺ δυνατός.
99. *Κρεμασταργιὰ ἀ γίν'* = γιὰ τιποτένια πράγματα.
100. *Μπᾶτε οκὺλ' ἀλέστε κιἀλεσιτὰ μὴ δῶκτε* = γιὰ ἀπροφύλαχτα πράγματα, γιὰ τὴν ἀκαταστασία νοικοκυρῶς ἢ σπιτιοῦ.
101. *Νὰ τρώγ' ἢ μάνα καὶ νὰ μὴ δίν'* τὸ παιδί = ἔπαινος γιὰ φραγὶ νόστιμο.
102. *Νὰ γλύφ'ς τὰ δαχτύλια σ'* = ὁμοίως.
103. *Νὰ τρέχγα τὰ σάλια σ'* = ὁμοίως.
104. *Τὸ φουᾶ καὶ δὲν κρυών'* = γιὰ ἕνα ἀτύχημα, πού φταίει κανεὶς μοναχὸς του.
105. *Λεῖψ' ὥρα κακιά νὰ ζήσ'ς χρόνια* = γιὰ τὸ στιγμιαῖο κακὸ.
106. *"Οπου τὸ βγάλ' ἢ ἀκριγια* = στὴν ἀπελπισία.
107. *Σάν τὸ τζαγαρὸ στὰ κάρβουνα* = γιὰ κείνους πού δυστυχοῦν στίς δουλειές τους.
108. *Πὲ ξένα φτερά πετᾶ (κορδών')* = γιὰ κείνους πού ἐπιδείχονται μὲ ξένη προστασία.
109. *Δὲν τὸν χωρεῖ ἢ τρύπα τ', σέρνει καὶ μὰ κολοκύνθα* = γιὰ βαρετὸ μουσαφίρη ἢ φορτικὸ ἄνθρωπο, πού θέλει κάτι νὰ κάνει πέρα ἀπὸ τὴ δύναμή του.
110. *Στὰ κοῦα τῆ λουτροῦ πόμκε* = γιὰ κείνους πού ἀπέτυχαν σὺ,τι ἔλπίζαν.
111. *Κάηκε ἢ τσέργα τ'* = γιὰ τοὺς καταστρεμμένους.
112. *Ζῆ καὶ βασιλεύ'* = γιὰ τοὺς πρώην δυστυχεῖς, πού τώρα καλοπερνοῦν.
113. *Ζῆ καὶ ζῶνται* = γιὰ τοὺς κακοζῶητους.
114. *Πὲ τὸ Ντουῆρο φάγε πὲ καὶ τὸ γῶλο σ' φύλαγε* = δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευώμαστε στὸν καθέναν.
115. *Δὲν κοιτάζ' τίς μπομπές του* = γιὰ αὐτοὺς πού ὄνειδίζουν ἄλλους, αὐτοὶ γιομάτοι σφάλματα.
116. *'Η πάστρα ἔνε μοῆ ἀρκοντιὰ* = ἢ φτώχεια σκεπάζεται ἀπὸ τὴν καθαριότητα.
117. *"Αδειασέ μας τὸν τόπο (τῆ γωνιά)* = μὴ μᾶς ἐνοχλῆς.

118. *Ἄρες μάρες κουκουνάρες* = γιὰ κείνους ποὺ μιλοῦν χωρὶς σειρὰ καὶ σκέψη.
119. *Γιὰ τὰ μαῦρα μάτια* = γιὰ ἀνθρωποαρέσκεια.
120. *Γλυφτοπινάκας* = γιὰ τοὺς κόλακας καὶ χαμερπεῖς.
121. *Στὸν ἥλιο μοῖρα* = γιὰ τὸν πολὺ ἄτυχο.
122. *Δὲν κὰν' παράδες* = δὲν ὠφρελεῖ.
123. *Δὲν ἰδριὼν' τήφτιτ'* = δὲν φοβᾶται, δὲ φροντίζει.
124. *Δίβουλος καὶ τρίβουλος* = γιὰ τοὺς ἀσταθεῖς καὶ ὑστερόβουλους.
125. *Ἔνε γιὰ τὰ σίδερα* = (ἔλλεβόρου δεῖται) τρελλάθηκε.
126. *Ἔνε γιὰ τὸ διάβολο πεσκέσ'* = ἔχασε τὸ μυαλό του.
127. *Τὸν ἔμασα τὰ λουριὰτ'* = τὸν φύβησα, τὸν περιώρισα.
128. *Τὸν πῆρα τὸ τσόλ' ντου* = τὸν πρόσβαλα, τὸν ἀπόδιωξα.
129. *Ἔπεσε ἡ μύτ' ντου* = ταπεινώθηκε.
130. *Τίναξε τὰ πέταλα* = πέθανε.
131. *Ἔβγαλα τὸ λαιμό μ'* = ἀγωνίστηκα.
132. *Κάλτσα τοῦ διαβόλου* = πονηρότατος, τετραπερασμένος.
133. *Πλάκωνε τὰ βγά σ'* = μὴν ἀνακατεύεσαι.
134. *Λόγια τῆς καρβάνας* = λόγια, ποὺ δὲν ἔχουν νόημα.
135. *Μέσες ἄκρες μὲ εἶπε* = μοῦ μίλησε σύντομα.
136. *Μιὰ τρύπα στὸ νερό* = γιὰ τοὺς ματαιόπονους.
137. *Σφάζ' πὲ τὸ μπαμπάζ'* = γιὰ κείνους ποὺ σὲ βλάπτουν ἀνεπαίσθητα.
138. *Τὸν μπῆκα στὸ ρουθοῦν'* = τὸν ἐρέθισα, καὶ τὸν περιώρισα.
139. *Τὸν μπῆκα στὸ μάτ'* = τὸν ἔκαμα νὰ μὲ ζηλέψη.
140. *Τὸ κάτω τῆς γραφῆς* = γιὰ νὰ πῶ μὲ συντομία.
141. *Τοῦριξε στάχιτ' στά μάτια* = τὸν ἀπύτησε.
142. *Τοῦψησα τὸ ψάσ' στὰ χεῖλια* = τὸν ἐβασάνισα τὸν ἀδύνατο.
143. *Ἔφαγε τὰ σίδερα* = ἐξαγοριώθηκε, προσπάθησε πολὺ.
144. *Τὸν δῶκαν δρόμο* = τὸν ἔδιωξαν.
145. *Βάλτου ρίγανη* = γιὰ τὰ δίδοθωτα καὶ τὰ θεράπευτα.

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

146. *Τάχασι τὰ πάσματά τ'* = ἔχασε τὴ λογικὴ σειρὰ του, τὴν οἰκονομικὴ του εὐεξία.
147. *Σὶ κείνου τοῦ χτέν' πανὶ δὲν ἔχου* = δὲν ἀνακατεύομαι, δὲν ἔχω ἰδέα.
148. *Ἄχαρα τὰ ἔχ* = εὐρίσκεται σὲ κίνδυνο, δὲν ἔχει ἐλπίδες.
149. *Ἄπο χέσιμου ἢ ἀποὺ πέσιμου θὰ πηθάν'* = τὸ μοιραῖον τέλος τῶν γερόντων καὶ γραιῶν.

150. "Ανοιξι πάλι του ξηρό τ' = "Ανοιξε πάλι τὸ κακό του στόμα καὶ κλαίει ἀδιάκοπα.
151. Τὸν πάντρωμα = στὸ σπάσιμο τῆς λαγήνας, πιάτου κλπ.
152. Νὰ φουμολιμάζ = κατάρρα.
153. Τὰ δείχν' ὄφρουδα = δείχνω μὲ τὰς ὀφρῦς μου, συγκατανεύω, ὑποχωρῶ στῶν παιδιῶν τὰς ἀπαιτήσεις.
154. 'Απ τοῦ χεῖλι τ' φαρομάκ' στάζ' = χαρακτηριστικὴ ἔκφρασις λύπης καὶ πένθους.
155. Καλῶς τὰ ξυπνητούργια = φράσις τῶν μητέρων στὰ παιδιά, ὅταν ξυπνήσουν ἤσυχα καὶ γλυκά, καὶ σὲ κείνους ποὺ ξυπνοῦν ἀπὸ ὕπνο μακρῶ (χάριν ἀστεϊσμοῦ).
156. 'Εγὼ τοῦ καβοῦκι μ' καίητι, κείνους τοῦ τσιγάρου τ' θέλ' γὰ γάψ' = σχῆμα ἀνακόλουθο ἀντὶ ἐμένα ἢ ἐμοῦ τοῦ καβοῦκι μ' κλπ. Σημαίνει δὲ τὴν προμυθία μερικῶν γὰ ὠφελήθουν τὴν ὥρα, ποὺ ἄλλος δυστυχεῖ οἰκτρά.
157. Θαρρεῖς πουροδὴ εἴταν κι τὸν ἔκλασι = γιὰ τὰ παιδιά ποὺ ἀπομιμήθηθησαν τὰ ἐλαττώματα τῶν πατέρων.
158. Θαρρεῖς ἔφαγι κι δὲ χέσκι = κακεντρεχῶς γιὰ κείνους ποὺ πάχυναν σὲ λίγον καιρό.

ΑΙΝΟΥ

159. Πιάνε τὰ χέρια σου = κάνε γρήγορα.
160. Χρewisτῆ τὰ μαλλοκέφαλατ' = εἶνε καταχρεωμένος.
161. Πάρης ἀφήσης . . . (ἔχει τὸ πρόσωπό σου κλπ.) = εἶναι ἀπαραλλάκτος.
162. Μποῦφος ξειδᾶτος = εἶναι βλάκας.
163. Τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα = ἐπὶ ἀφθονία παντοίων ἀγαθῶν.
164. Κουρεμὸς γὰ τὰ βαρίση = ἄς εἶνε ὅπως εἶναι (κατάρρα).
165. 'Ηρε-προῆρε ἔγιναν = καταστράφηκαν.
166. 'Αρτωλοι καὶ ξαμάρτωλοι = τὰ ἄρπαξαν οἱ τυχόντες.
167. 'Επιασε ψάρια = κατοικήθηκε.
168. Στιλβόνει ἢ καρδιά μου = Ἐκ τῆς θλίψεως οὔτε τὰ εὐχάριστα μὲ τέρπουν.
169. 'Ο νοῦς μου εἶναι σιὰ χίδβαλα (= κίβδηλα) = φρονεῖ ὄχι ἐπαινετά.
170. Εἶναι τοῦ σχοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ = κακοῦργος.
171. 'Απὸ δῶ πᾶν οἱ ξένοι = δραπέτευσε.
172. Τῶκοψε λάσπη = ἔφυγε.
173. Τὸ κόβγω παραλίκι = ποιῶ τὴν φυσικὴ μου ἀνάγκη.
174. 'Αλείφω τὰ φαλάγγια = ραδιουργῶ, διαβάλλω.
175. Τὸν παίρνω στὸ λαιμό μου = προσπαθῶν γὰ βοηθήσω τινά, τὸν ζημιῶνω.

167. **Έχω κακή καρδιά* (κατά τινος) = είμαι ώργισμένος.
 168. *Γέμισε τὸ μάτι μου* = ἔκ τινος παθήματος φοβοῦμαι, ἀπελπίσθηκα.
 169. **Άμπακας είναι* = ἔμπειρος, σοφός.
 170. **Ότουμώτανε* = (ἔτοιμον ἦτον, μικροῦ δεῖν).
 171. *Βρὲ τὸν κόρακα!* = πρὸς τὸν εἰπόντα ἢ πράξαντά τι.
 172. *Νὰ τριῖξει ἢ Πάτρα καὶ τὸ Μεσολόγγι* = νὰ εὐφημισθῆ.
 173. *Πάσας καρδιᾶς καρῦδι* = ἔκ πολλῶν μερῶν.
 174. *Νὰ τρῶς νὰ ρεύγεις* = γιὰ τὰ ρυπαρά.
 175. *Ποῦ σὲ τρώγ' ποῦ σὲ πονεῖ;* — *Νὰ, δῶ νὰ* = ἔκ μέρους τοῦ διηγουμένου περὶ θαρέντος.

ΡΗΤΑ

ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, πὸν ὁ λαὸς τὰ κατάντησε σὲ παροιμιώδεις φράσεις, τὸ πλιότερο ἀκατάλληλες γιὰ τὸ νόημα.

1. Ἁλλὰ οὔσαι ἡμᾶς = Θεέ, φύλαξέ μας ἀπὸ τὸ δεῖνα πρόσωπο ἢ πρῶμα.
2. Ἁμαρτία ἐξωμολογημένη = νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, ζητῶ συγνώμη.
3. *Ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων* = προκειμένου γι' ἀνθρώπους ἀνοήτους καὶ ὕλικούς ἢ γιὰ κοινωνία πὸν ἔχει πολλοὺς τέτοιους.
4. Ἄρατε πύλας = σὲ περιστάσεις πὸν χρειάζεται θάρρος καὶ τόλμη.
5. Ἄρον ἄρον = γιὰ τοὺς αὐθαίρετους καὶ παραβιαστάς.
6. *Βίβλος γενέσεως* = γιὰ κείνους πὸν διαρκῶς μιλοῦν.
7. *Γεύσασθε καὶ ἴδατε* = δοκιμάστε πρὶν ἀποφανθῆτε γιὰ κάτι. Ὑπάσχει καὶ τὸ ἀνέχδοτον, πὸν ὁ παππᾶς τοῦ χωριοῦ, τόσο συνήθιζε τὴ φράση, ὥστε, ὅταν κάποτε στὸ χωριό του ἔφρασε ὁ δεσπότης τῆς ἐπαρχίας, ὁ παππᾶς παρουσιάζοντας τὴν παπαδιά του τοῦ εἶπε: *γεύσασθε καὶ ἴδατε*.
8. *Δεῦτε προσκυνήσωμεν* = γιὰ τὴν ἐπανάληψη διηγήσεως.
9. *Δι' ἄλλης ὁδοῦ* (καὶ *δῶ πᾶν κιᾶλλ'*) = γιὰ κείνους πὸν τὸ σκάνουν κρυφά.
10. *Δόσε τόπον τῇ ὄργῃ* = μὴν ἐξάπτεισαι, ὑποχώρησε, ὑπόμεινε.
11. *Ἐγινε γῆς Μαδιάμ* = γιὰ μιὰ φαμίλια ἢ κοινότητα πὸν καταστράφηκε.
12. *Ἐγινε ἀνάστα ὁ Θεὸς* = γιὰ πρόσφατη ἀναστάτωση ἢ συμπλοκή.
13. *Εἶτὸ τὸ ὄνομα Κυρίου* = ὅταν γίνεται ἀρχὴ σπουδαίας ἐπιχειρήσεως ἢ κινήματος.
14. *Εἶπε καὶ ἐγένετο* = γιὰ τοὺς ἰσχυρογνώμονες, πὸν ἐπιμένουν νὰ νικᾷ ἢ γνώμη τους.
15. *Ἐκ Ναζαρετ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;* = γιὰ κείνους πὸν δὲν εἶναι ἐπιδεκτικοὶ γιὰ τίποτε καλό, οὔτε εὐδιάθετοι.
16. *Ἐλεον ἁμαρτωλοῦ* = ἄς λείψη τὸ καλό σου.

17. Ἐν τῇ παλάμῃ καὶ οὕτω βοήσωμεν = δός μου τὴν ἀξία ἢ τὴν ἀμοιβή μου προκαταβολικά.
18. Ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῶ = γιὰ πράξη πολυκροτη ἢ καὶ ἀξιοκατάκριτη.
19. Ἐπέρασε ζωὴ χαρισάμενη = γιὰ κείνους πὺν πέρασαν ἐποχὴ καλή.
20. Ἐπὶ τὸ ποτήριον = βάσταξε στὴ θλίψη.
21. Ἐπὶ ξύλον κρεμάμενος = γιὰ τοὺς ἀπελπισμένους καὶ πολὺ φτωχοὺς.
22. Ἐπὶ πτερόγων ἀνέμων = γιὰ κείνους πὺν ἀεροβατοῦν καὶ ἀνοηταῖνον.
23. Ἐρχου καὶ ἴδε = μὴ πιστεύης πρὶν δῆς.
24. Ἐσφαλεν εἰς τὸ ὄμοσόνιον = καταδικάστηκε ἀναπολόγητος.
25. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς = γιὰ ἀπόφραση, γιὰ ἐπιχείρηση σπουδαία.
26. Ἐφαγε τῶν παθῶν του τὸν τάραχον = τὸν ξυλοκόπησαν λαμπρά, «αὐτύχησε».
27. Ἐφθασεν εἰς τὸ νῦν καὶ ἀεὶ =(ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς)=στὸν ἔσχατο κίνδυνο.
28. Ἐχει ἢ εἶναι τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν = γιὰ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ αὐθαίρετους.
29. Ἐχουσι τὴν γνώσιν οἱ φύλακες = μὴ ἐνδιαφέρεσαι, μὴ ξενογονιάζεσαι.
30. Ἡσαῖα χόρευε κῆδον θέλεις πῆδα = στὸ κέρι γλεντιοῦ ἢ γάμιου.
31. Καὶ ὑπερηνφῶνται = μετὰ τὸ παραιτίω, ἀρκεῖ, δὲ γυρεῦω πλιότερο.
32. Καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δειλὸν (ἀντὶ δῆλον) σὲ ποιεῖ = Τὸ μολογοῦν τὰ λόγια σου.
33. Καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης = ὅταν χειροτερεῖ κατὰ ἢ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ χειροτερέψη.
34. Κοντὸς ψαλιμὸς ἀλληλοῦτα = λίγο σύντομα. Τὰ πολλὰ λόγια φτώχεια.
35. Κύριε πλήθυνον τὸν θυμόν σου = ὁ Θεὸς νὰ τὸν φωτίσει.
36. Μακάριοι οἱ κρατοῦντες = χροῖα σὲ κείνον πὺν κρατᾷ κατὰ, στὸν ἰσχυρόν.
37. Μὴ μου ἄπτου = αὐτὸς εἶναι ὀξυθύμος, σκυφόβος, δὲ μπορῆς νὰ τοῦ μιλήσης.
38. Μία ροπὴ καὶ ταῦτα πάντα=ὅταν δ'κακὸς καταστρέφεται καὶ τιμωριέται.
39. Ζίφει τελειοῦται = κατεστράφη, τίναξε τὰ πέταλα.
40. Ὅστις ἐπρόλαβε τὸν Κύριον εἶδε. = μὴ παραλείψης τὴν εὐκαιρία. Ἔλεγαν: Ἴς προφτανῖν=ἡ δουλεία εἶναι κείνου πὺν προφταίνει. Ἡ φρο. Τουχοποιημένη.
41. Ὅριον ἔθου = γιὰ τοὺς χαμένους, πὺν τὰ μυαλά τους ἔπιθαν.
42. Οὐκ ἔχει πῶς τὴν κεφαλὴν κλῖναι = γιὰ κείνους πὺν ἔφτασαν στὴν ἐσχάτη φτώχεια.
43. Οὐκ ἠβουλήθη συνίεναι = ἐπιμένει στὸ κακό.
44. Οὐκ ἦν φωνή, οὐκ ἦν ἀγρόσσις = δὲν ὑπάντησε. Γιὰ τοὺς σκληροὺς καὶ φιλάργυρους. Ὅταν δὲν ὑπάρχει εἶδηση γιὰ κατὰ πὺν χάθηκε.
45. Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος σωθήσεται = γιὰ τοὺς ἀνυπόμονους ἢ χάνοντας τὸ θάρος.
46. Προηγῶνται τῶνασάσια = γιὰ τὰ ἄξια νὰ προτιμηθοῦν.

47. *Πρὸς τὸ θεαθῆναι* = γιὰ δόλιους καὶ ὑποκριτάς.
 48. *Προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις* = γιὰ κείνους πού δὲ θέλουν νὰ κάμουν κάτι, πού τοὺς παρακαλοῦν καὶ προφασίζονται
 49. *Σόδομα καὶ Γόμορα* = γιὰ τοὺς κακούργους καὶ αἰσχροῦς.
 50. *Σοὶ Κύριε* = γιὰ κείνους πού λένε πάντα τὸ ἀμῆν, τοὺς δειλοῦς, τοὺς ἔξαρτωμένους.
 51. *Τὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ* (ἄφησε) = γιὰ κείνον πού χάθηκε κακὸς-κακῶς.
 52. *Ἔπαγε ὀπίσω μου Σατανά* = ἄς μὴ ἀνακατευθῶ καὶ κάμω τὸ κακὸ.
 53. *Φλυαρίας τὸ ἀνάγνωσμα* = γιὰ τοὺς φλύαρους καὶ πολύλογους.
 54. *Φοῖζον ἦλιε* = γιὰ κείνους πού ἐμπνέουν φόβο.
 55. *Χαῖρε βάθος ἀμέτροτον* = γιὰ πράγματα ἀκατάληπτα καὶ ἀνεκτίμητα.
 56. *Ψώρα καὶ τῶν γονέων* = γιὰ τοὺς ἄξιους ἀποστροφῆς καὶ περιφρονησεως.
 57. *Εἶπα κέλάλησα* = ἔκαμα τὸ χρέος μου.

III.

ΕΥΧΕΣ, ΟΡΚΟΙ, ΚΑΤΑΡΕΣ ΤΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΘΡΑΚΗΣ

α'. Εὐχές *)

—Νᾶξς τὴν εὐκὴν.—Νᾶξς τὴν εὐκὴν τῆ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας.—
 Τῆ Ἀβραάμ καὶ τῆ Ἰσαὰκ τὰ καλὰ νὰ δγῆς.—Χῶμα νὰ πιάνς καὶ μάλαμα
 νὰ γίνται.—Καλὰ γύστερνὰ παιδί μ'.—Ζήσς χρονίςς κακὸ νὰ μὴ δγῆς.—
 Κυλὰ γύστερνὰ καὶ καλὰ γεράματα.—Πὲ δεξιά.—Καλὴ ψυχὴ στὸ Θεγὸ νὰ
 παραδώξς.—Θεγὸς σωφρὸς² τῆ μάννα σ'.—Ἡ Παναϊὰ νὰ σὲ φυλάγ' πὲ τὴν
 ὠρα τὴν κακιά.—Μὲ ὠρες καλέξς.—Μὲ γιέξς. ¹⁾—Ἄ Χριστὸς κῆ Παναγία μα-
 ζίτσα σ'.—Πολλὰ καλὰ νὰ δγῆς.—Πὲ τὴν εὐκὴν τῆ Θεοῦ νὰ πᾶς.—Ἄϊ στὴν
 εὐκὴν τῆ Θεοῦ.—Ἄ Θεγὸς μαζί σ'.—Ἄ Ὅσα καλὰ ἔκανεξς, τόσα καλὰ νὰ δγῆς.—
 Ἄ λόγος σου καὶ στὴ Θεοῦ τάρτι.—Ἄ Θεὸς νὰ στὰ χιλιάσ'.—Νὰ δῆξ
 καλό.—Μέι' καὶ γάλα πᾶν' σου.—Κακὸ μάτ' νὰ μὴ σὲ διτῆ.—Νὰ κόβ'
 ὁ Θεγὸς τίς μέρες μου καὶ νὰ τίς δίν' σένα.—Μεῖξς τὰ ξίκεψαμ', ὁ Θεγὸς
 νὰ τὰ πλουθαίν'.—Μπερεκετλίδικα.

β'. Ὁρκοί

Μὰ τὸ Θεγὸ.—Μὰ τὴν Παναγιά.—Νὰ μὴ με βοῆ χρόνος.—Νὰ μὴ
 χαρῶ τὰ μάτια μ'.—Νὰ μὴ σώσω.—Νὰ τυφλαθῶ.

*) (Ποβλ. Εὐχαὶ κατάραι ἐκ Σωζοπόλεως Λαογραφία Τ. Δ' Α' Β' σ. 289—294).

¹⁾ Μὲ ὕγιες = μὲ ὑγεία. Ἐλεξαν τὴν φράση:—Πᾶμ' στὸ «μὲ γιέξς» = πᾶμε νὰ
 ἐβληθοῦμε. στὸ γάμο, στὸ καινούργιο σπίτι, καὶ πληθ. «τὰ μεγέσια» φρ.—Πήγαμ'
 στὰ μεγέσια.

γ'. Κατάρεις

Πὲ τὸ θεγὸ τὰ τὸ βοῆς. — Ψαστιζ' νὰ δρολίξ' τὰ γένς. — Κακοχροῖνο νᾶξς. — Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ γυρίσς. — Πὲ πᾶν' νὰ μιᾶξς καὶ πὲ κάτ' νὰ μὴ. — Νὰ σκιάς καὶ νὰ πλαντάξς. — Τύφλες καὶ μὀντζες. — Κακὸ φόρο νᾶξς. — Νὰ χαθῆς πὲ τὰ μάτια μ'. — Στὰ μάτια μ' νὰ μὴ σὲ ξαναδιῶ. — Ἐξ καὶ ποῦξ. — Χαῖρο νὰ μὴ δγῆς. — Νὰ σὲ κάψ' ἢ πάχνη. — Ἡ ἀστροπῆ νὰ σὲ κάψ' καὶ νὰ σὲ τσουρουφλήσς'. — Στᾶνάθειμα καὶ κόμ' πὲ κεῖθε. — Τρισκατάρατε! — Τρισαναθεματισμένε! — Τυφλὸν να νὰ σὲ δγιῶ. — Στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα νὰ σὲ διῶ, πὲ τὸ τασόπλο. — Πὲ τὰ παιδιὰ σ' νὰ τὸ βοῆς. — Νὰ τῶρεσαι. — Ἄρα-κατάρει νᾶξς. — Φωτιὰ στὸ κεφάλ' σου. — Αἷμα νὰ φτύνς. — Νὰ ξεραθῆς. — Ἐξ καὶ ξερός. — Ἄξεινος καὶ ποῦξεινος. — Νὰ ξεραθοῦν τὰ χεῖλια σ'. — Ζούτουλα νὰ σὲ δγιῶ. — Γκαβὸς νὰ περπατᾶς. — Σὺ μῆκαρες, νὰ καγῆς. — Νὰ κοπῆ ἢ οἶζα σ'. — Νὰ χαθῆ ἢ φύτρα σ'. — Μέρα καλὴ νὰ μὴ δγῆς. — Πῶς μῆκαρες νὰ καγῆς καὶ σύ. — Τὴν τύφλα καὶ τὴ σκοτίδα σ'. (καὶ τὴ ρούφια σ'.) — Στῆς Πέτρας τὴ Παναγία νὰ σὲ πᾶν. 1) — Πᾶδικη ὥρα νὰ μὴ γλυτώσς. — Νὰ μὴ ξημερωθῆς — Νὰ μὴ σώσ' νὰ νᾶοι. — Νὰ σέρονται στὸν κῶλό τ'. — Νὰ κουλαθῆς. — Κουλὸ νὰ σὲ δγιῶ. — Νὰ σαπίσ' ἢ γλώσσα σ'. — Νὰ σαπίσς καὶ νὰ σέρονται. — Ποῦ νὰ σὲ φράῃ ὁ Χάρος. — Νὰ σὲ πάο' ὁ διάβολος. — Μάλαμα νὰ πιάνς καὶ χῶμα νὰ γίνται. — Σκατὰ στὴν ψυχὴ σ'. — Σκατὰ στὸν τάφο σ'. — Τύφλα νὰ σὲ δγιῶ. — Σκατὰ νὰ σὲ πάνα 2) σπὶτ' σου. — Νὰ μὴ χε γένς 3). — Νὰ μὴ χε βρεθῆς. — Νὰ βουβαθῆς καὶ νὰ λωλαθῆς. — Ποῦ νὰ μὴ χε λάχς 3). — Ποῦ νὰ μὴν ἔσωνες. — Ὁ διάβολος νὰ σὲ πάο'. — Νὰ κωλοσέρονται. — Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ γυρίσς. — Ταμιᾶς νὰ τὸν κατέβ'. — Νὰ σὲ πάο' ὁ Χάρος. — Πὲ τὸ Θεὸ νὰ τῶρες. — Νὰ σὲ φάγ' ὁ λύκος. — Νὰ μὴ σὲ χαρῆ ἢ μάννα σ'. — Νὰ σὲ πῆ ὁ πατὰς στᾶφτί. — Τὰ σκυλιὰ νὰ σὲ τσαοπαλίξνα. — Νὰ σὲ πάο' ὁ Χάρος καὶ νὰ μὴ σὲ φῆκ'. — Νὰ καίγεται καὶ νὰ μαοάινεται. — Προκοπῆ νὰ μὴ δγῆς. — Νὰ βγοῦν τὰ μάτια τ'. — Τυφλόνα νὰ τὸν διῶ. — Νὰ τσακιστῆ καὶ νὰ γκρεμιστῆ. — Πὲ τὰ παιδιὰ σ' νὰ τὸ βοῆς. — Ἀσχώρετος νὰ πᾶς. — Σαράδα νὰ νῆν οἶ μέρης σου κα' ἐκεῖνες μαυρισμένες. — Στραβὸ νὰ τὸν διῶ. — Φίδια νὰ σὲ ζῶνα. — Φυτίλια νὰ ξεονᾶς τὰ λόγια σ'. — Ποῦ νὰ σὲ φράῃ ἢ πανούκλα. — Σαράδα βοῦζούνια νὰ βγάλ'ς. — Νὰ ὄρεσαι. — Σκατὰ νὰ τὸν διῶ. — Στὰ σπιτάλια νὰ σὲ πᾶν. — Νὰ χιτσιάσς. — Νὰ πᾶη καὶ νὰ μὴ ξαναοῖτ'. — Ἡ γῆ νᾶνοῖξ' καὶ νὰ τὸν καταπιῆ. — Σκύλλ' τὰ κόκκαλά τ' νὰ σέρονουνα. — Φαρμάκια νὰ καταπίν'.

1) Δηλ. τρελλόν. Τοὺς τρελλοὺς τοὺς πῆρμιναν στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ Πέτρας, ὅπου ὑπῆρχε εἰκόνα τῆς Παναγίας.

2) Πηγαίνουν.

3) Ἡ προφορὰ = ποῦ νὰ μὴ χελάχς = ποῦ νὰ μὴ εἶχες λάχεια.

» = ποῦ νὰ μὴ χεγένς = ποῦ νὰ μὴ εἶχες γίνει.

IV.

ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΙΚΑ

Καημοὶ καὶ βάσανα τῆς ἀγάπης.

1. Ἄγγελοι, δόστε με φτερὰ καὶ δύναμη στῆς πλάτες,
γιὰ νὰ πετώ καὶ κυνηγῶ ξανθιῆς καὶ μαυρομάτες.
2. Τὸ ἐπιθυμῶς ἐσὺ κ' ἐγώ, ὁ Θεὸς νὰ μᾶς τεριάση,
νὰ κάμουμι ἕνα πηδὶ τὸν ἔροντα νὰ μοιάση.
3. Θὰ πάρον λόγγους καὶ βουνά, τὰ γκρέμια θὰ ρουτήσου,
ἴσως μὲ βροῦν τὸ γιατρικὸ γιὰ νὰ σ' ἀλησμονήσου.
4. Ἰνσάφι¹⁾ κάμε, ἄπονη, καὶ ἄλλαξε πλιὰ ἦθος,
δγές τὶ γιαγκίνι²⁾ μ' ἄναφες σιὸ ἄθλιό μου σιῆθος.
5. Θέλω νὰ πάγου στήν Ἀραπιά, νὰ βρω ἕναν Ἀράπη,
νὰ τὸν ρουτήσου νὰ μοι πῆ, πῶς πιάνει³⁾ ἡ ἀγάπη.
6. Πάλιν σ' εἶδαν τὸ μάτια μου, πάλ' ἄνοιξ' ἡ καρδιά μου.
πάλι ξαναεωθήκανε τὰ σπλάγγνα τῆς καρδιᾶς μου.
7. Γαρόφαλο μὴν μαρανθῆς, κοντσέ μου, μὴ μαδήσης,
καὶ σὺ ἄσπρου γιασεμάκι μου, σιὰ ξένα μὴν ἀοργήσης.
8. Γαρουφαλάκι μ' κόκκινο, πλερμένο μὲ χρυσάφι,
ἂν σ' ἔβαζα στὰ χέρια μου θὰ μοῦ ἔταναν τὰ πάθη.
9. Χειλιδονάκι θὰ γενῶ στὰ χεῖλη σου θὰ κάσω,
νὰ σὲ φιλήσω μιά καὶ δυὸ κ' ὕστερα θὰ πετάξω.
10. Χίλια μαχαίρια καὶ σπαθιά χάμω στήν γῆς στρωμένα,
γλυκοπατῶ καὶ τὰ περνῶ καὶ ἔρχομαι σὲ σένα.
11. Φρανσέζικο κριτήριο καὶ Ρούσικη καμπάνα,
γιὰ κάμε τὴν ἀπόφαση νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα.
12. Παπάδες καὶ πνευματικοὶ τὸ βρήκανε γραμμένο,
ἔπου ἀγάπη ἀρνηθῆ δὲν εἶναι σχωρεμένο.
13. Ὡμορφα παλληκάκια μου, τὴ νιότη σας χαρῆτε,
γιατὶ θὰ ἔρτ' ἕνας καιρὸς καὶ θὰ τὴ στερηθῆτε.
14. Πάλιν σ' εἶδαν τὰ μάτια μου, πάλ' ἄναιψ' ὁ γερός μου,
πάλ' ἄναψαν καὶ κόρωσαν τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου.
15. Σὲ τὶ ἀκμὴν μὲ ἔφερες σκέψου καὶ συλλογίσου,
ἂν δὲν φοβᾶσαι τὸν Θεόν, τὰ νιάτα μου λυπήσου.
16. Παλιὸς μπινᾶς³⁾ κ' ἂν καίεται, καινούργιος δὲν πατζέται,
καινούργια ἀγάπ' ἀγάπησα, παλιὰ δὲν λησμονιέται.
17. Στὰ μακρινὰ ἀρρώστησα, ἔλα κοντά μ' νὰ γιάνω,
ἔλα τὸ γληγορότερο, μὴν πέσω καὶ πεθάνω.

1) Ἐλεος, 2) φωτιά, 3) χτίριο.

18. Δέν νταγιαριτω¹⁾ στην ξενιτιά, δέν εἶμαι μαθημένη,
 ὅσου νά πᾶς κι' ὅσου νὰ ροθῆς, θά μ' εὔρης πεθαμένη.
19. Δέν τόλπιζα τ' ἄγρια βουνά λειβάδια νά γεοῦνε,
 καί τόν δικό μας χωρισμό τὰ μάτια μου νά διοῦνε.
20. Εἶναι τὸ αἶμα σου γλυκὸ μιλλᾶς καί ζαχαρόνια,
 γι αὐτὸ κ' ἐγὼ σε ἀγαπῶ καί χάνομαι γιὰ σένα.
21. "Εἶλα νά σε φιλήσω καί γλήγορα νά πᾶς,
 νά μὴν σε ἰδῆ κανένας καί πῆ πῶς μ' ἀγαπᾷς.
22. Ψυχίτσα μου ζωήτσα μου, παρηγοριά τοῦ κόσμου,
 τὸν νοῦν μου καί τὸν λογισμόν, ὅπου μὲ πήρες δός μου.
23. Θάλασσα, λόγγοι καί βουνά, κρούα νερό καί δάση,
 ἓνα πουλάκι βάλθηκε φέτος νά μὲ χτικιάση.
24. Οἱ πίκρες καί τὰ βίασα γιὰ μένα γεννηθῆκαν,
 βροῆκαν τὰ στήθια μ' ἀνοιχτά καί στήν καρδιά μου μπῆκαν.
25. "Εμεῖς οἱ δυὸ ἀγαπιούμεστε, ὅποιος ζηλέψ' ἄς σκάση,
 τῆς πικροδάφνης τὸ νερό ἄς πηῆ²⁾ νά τὸν περᾶση.
26. "Ακόμα δέν βαρέθηκες τὰ μ' ἔχεις καιωμένα,
 μόν' θέλεις καί τὰ μάτια μου νά τὰ ἰδῆς κλεισμένα.
27. "Αηδόνι τοῦ περιβόλου μὴν κελιάδης κοντά μου,
 μ' αὐτό σου τὸ κελιάδιμα μ' ἔκαιρες τὴν καρδιά μου.
28. "Αγγελοὶ ἅπ' τοὺς οὐρανοὺς βοηθῆτέ με καί μένα,
 πὸν ἄναψα καί καιομαι γιὰ ξένης μάννας γέννα.
29. "Αν ἴσως καί δέν σ' ἀγαπῶ, νά δῶς³⁾ ὁ θεός, κυρά μου,
 τὸ μαχαιράκι, πὸν βαστώ, νά μπῆ μὲς στήν καρδιά μου.
30. "Αν ἴσως καί μὲ ἀρνηθῆς, ὁ οὐρανὸς ν' ἀστράφη,
 ἀστροπελέκι καί φωτιά νά πέση νά σε κάρη.
31. "Ανοιξε, κόρη μ', ἀνοιξε τὴν πόρτα τὴν γυαλένια,
 ἔχω δυὸ λόγια νά σε πῶ κ' ἐκεῖνα ζαχαρόνια.
32. "Όλα τὰ δένδρα πράσινα, μόν' τὸ δικό μ' μαράθκη,
 ὅλι τὰ ταίρια εἰν' ἐδῶ, μόν' τὸ δικό μου χάρθκη.
33. Σκάσε, καρδιά, καί πλάνταξε, γένε χίλια κομμάτια,
 πράγματα, πὸν δέν ἤλιτζα, εἶδαν τὰ δυὸ μου μάτια.
34. "Όλην τὴν νύχτα περπατῶ μὲ βάσανα μὲ πόνοους,
 ἂν δέν πιστεύης, ἄπονη, ρώτησε τοῦ γειτόνοους.
35. "Όλην τὴν νύχτα περπατῶ, κανέναν δέν πειράζω,
 στὸν τόπον, πὸν σε φίλησα κλαίγω κι' ἀναστενάζω.
36. Ξύπνα ἐσύ, πὸν μ' ἔκαρες, ἀγάπη νά γνωρίσω,
 καί μιὰ στιγμὴ δίχως ἐσὲ νά μὴν μπορῶ νά ζήσω.

¹⁾ βαστώ ²⁾ ἄς πῆι.

37. Ὡς πότε ἄχ; ὡς πότε βράχ; ὡς πότε ὁ καυμένος,
μακρὰν ἀπ' τὴν ἀγάπη μου θὰ ζῶ βασανισμένος;
38. Τρώγω, μὲ τρώγ' ἡ ἔννοια σου, μασιῶ δὲν καταπίνω,
καὶ τὸ νερὸ στὸ στόμα μου φαριμάκ' εἶνε κ' ἐκεῖνο.
39. Ἀγάπα με, πουλάκι μου, πῶς μ' ἀγαποῦσες προῦτα,
τοῦ κόσμου λόγια μὴν ἀκοῦς, μὲν τὴν καρδιά μου ρώτα.
40. Βάσανα, πίκρες καὶ καῦμοί, ἀφῆτέ με νὰ ζήσω,
σ' αὐτὸν τὸν δύστιχο καιρό, πὺν βροῆκα ν' ἀγαπήσω.
41. Βασιλικὸς κι' ἂν μαρανθῆ τὴν μυρωδιά τὴν ἔχει,
κ' ἡ ἀγάπη μου ἂν κακιωθῆ, τὴν ἔννοια μου τὴν ἔχει.
42. Βουνὰ μὴν πρασινίζετε καὶ δένδρα μὴν ἀνθῆτε,
ἂν μαρανθῆ ἡ ἀγάπη μου καὶ σεῖς νὰ μαρανθῆτε.
43. Ἐγὼ κι' ἂν παίζω, κι' ἂν γελῶ καὶ δυὸ καρδιές κι' ἂν ἔχω,
ἡ μία παίζει καὶ γελᾷ, κι' ἡ ἄλλη ξεύρει τ' ἔχω.
44. Ἀγάπα με νὰ σ' ἀγαπῶ, θέλε με νὰ σὲ θέλω,
γιατὶ θάρτη ἕνας καιρὸς θὰ θέλης δὲν θὰ θέλω.
45. Δὲν εἶνε κοῦμα κι' ἄδικο, δὲν εἶνε ἄμαρτία,
νὰ τυραννοῦνται δυὸ ψυχὲς χωρὶς καμμιάν αἰτία;
46. Γὼ εἶμι' ἐκεῖνο τὸ πουλί, ὅπου τὸ λέν' σαχίνι,
πὺν χάνει τὸ ταιράκι του καὶ πὰ νερὸ δὲν πίνει.
47. Τί νὰ τὸν κάμω τὸν μπαχτσέ. πὺν ἔφυγε τῆθόνοι,
καὶ μ' ἀφῆσε τὸν δύστιχο στής Ἀδριανοῦς τὸν ὁρόμο;
48. Μελαγχροινούλα φίλησα τ' Αὐγούστου μιὰν ἡμέρα,
καὶ μὸσχιζε ὁ στόμας μου σαρανταμιὰν ἡμέρα.
49. Ὡ οὐρανέ μου ἀρηλέ, κατέβα κάμε κρίση,
ἀγάπη δώδεκα χρόνῶ γυροῦει νὰ μ' ἀφήση.
50. Κλαίω κρυφά, γιατί κανεῖς δὲν θέλω νὰ τὸ μάθη,
πῶς βροσκομαι σὲ βάσανα καὶ σὲ μεγάλα πάθη.
51. Δὲν τρέπεται τὴν γειτονιά, οὐδὲ θεὸν φοβᾶσαι,
τόσον καιρὸν μὲ τυραννεῖς χωρὶς νὰ μὲ λυπᾶσαι.
52. Ὅσα φτερά καὶ πούπουλα ἔχει τὸ περιστέρι,
τόσα κομμάτια γίνομαι γιὰ νὰ σὲ κάμω ταῖρι.
53. Τσιαλιὰ κι' ἀγκάθια πάτησα, ὅσο νὰ σ' ἀγαπήσω,
καὶ τώρα πὺν σὲ ἀγαπῶ, πῶς νὰ σὲ λησμονήσω;
54. Ξενιτευμένο μου πουλί κι' ὠραῖο μου ταιράκι,
ἡ ξενιτιά σὲ χαίρεται κ' ἐγὼ πίνω φαριμάκι.
55. Ἀχ γοάμμα μου γλυκόστιχο, χαρτί μ' εὐτυχισμένο,
ἔσὺ θὰ πᾶς στὸ ταῖρι μου, μὰ ἐγὼ ἐδῶ θὰ μένω.
56. Ὅταν περῶ καὶ δὲν γελῶ, νὰ χαίρειτ' ἡ καρδιά σου,
τὸ κάνω γιὰ τὴν γειτονιά μὴν βγάγη τ' ὄνομά σου.

57. Κοιμουμαι σ' δνειρεύομαι καί σε φιλω στό στόμα,
ξυπνω καί νιώθω μυρωδιά στά χείλη μου άκόμα.
58. Ξύπνα άγάπη μου γλυκειά καί πές μου τί νά γένω,
μ' άρνήθηκες; νά σκοτωθώ. Με άγαπās; νά μένω.
59. Σε άγαπώ πουλάκι μου, καί τί μπορώ νά κάνω;
νά σκίσω την καρδοϋλα μου καί μέσα νά σε βάνω.
60. Μιά τριχα άπ' τα μαλλάκια σου τά μάτια μου νά ράψω,
δορον σε κάνω στον Θεόν, άλλην νά μην κυττάξω.
61. Άσκάμνα, άσκομονόφυλλα, που κάμνουν τó μετάξι,
κι' εγώ πουλί μου σ' άγαπώ με του Θεου την τάξη.
62. Γυρίζω εδώ, γυρίζω εκεί, ίσως σε άπαντήσω,
γά νά σου πώ τά πάθη μου, την φλόγα μου νά σβύσω.
63. Δέν σ' έλεγα, πουλάκι μου, νά μην άγαπηθοϋμι,
γιατ' είν' τά σπίτια μας κοντά καί θά φανερωθοϋμι.
64. Στόν ουρανó νά ανεβής, στά σύννεφα νά κάτσης,
στον κόρφο του ήλιου νά κρυφτής, πάλι δική μ' εγρόφης.
65. Έγώ, πουλί μου, σ' άγαπώ με όλα μου τά μέλη,
ρώτσα καί την μητέρα μου κ' εκείν' έσένα θέλει.
66. Ο έρωτας καί τó χτικιό άδέροφια του θανάτου,
δποιος τά μεταχειρισθῆ, δέν βλέπει την υγεία του.
67. Άνοιξε τά χειλάκια σου καί πές μου μιάν άλήθεια.
με την καρδιά σου μ' άγαπās, ἢ με τά παραμύθια,
68. Σε τάξω Παναγίτσα μου κηρι με τó λιβάνι,
νά μās εβάνης καί τά δυó στην κεφαλή στεφάνι.
69. Άγάλ' άγάλια γίνεται ἢ άγουρίδα μέλι,
καί τó σταφύλι ζάχαρη καί σὺ δικό μου ταϊρι.
70. Κυριακή ξημέρωνε στην πόρτα καρτεροϋσα,
καί όλες τις περίπαιζα καί σένα άγαποϋσα.
71. Ο έρωτας τόν έρωτα πάντα ρωτῶ νά μάθη,
της νύχτας τά καμώματα καί της αύγῆς τά πάθη.
72. Όλα τά μάτια είναι στεγνά καί τά δικά μου κλαίνε,
φωτιά στά στήθη μ' άναψα καί την καρδιά μου καίνε.
73. Λατρεύω γώ την Παναγιά, λατρεύω καί έσένα,
καί σὺ ἄν είσαι Χριστιανή, μη μ' άρνηθῆς έμένα.
74. Η παντρεία, ἢ ορφανιά, ἢ άγάπη καί τά ξένα,
τά τέσσαρα τά ζύγισαν, βαρεία ἤσαν τά ξένα.
75. Όλα τά δέντρα άνθισαν καί τó δικό μ' μαράνθη,
όλα τά ταϊρια σμίγονται καί τó δικό μου έχάθη.
76. Κλαίω πουλί μ', γιατί καρεις δέν θέλω νά τó μάθη,
πώς εξανακαινούργισαν τά παλαιά μου πάθη.

77. Καμπάνα τῆς μητροπόλεως, κορώνα τοῦ δεσπότη,
ὄν εἶσαι ἢ ἀγάπη μου ἢ ὑστερονῆ κ' ἢ πρώτη.
78. Πάντα μὲ ἀναστεναγμούς βραδιάζει, ξημερώνει,
γιὰ σένα ἢ καρδούλα μου κλαίει καὶ δὲν μουλώνει.
79. Βασιλικὸς ζουγορὸς ζουγορὸς, ζουγορὰ καὶ τὰ μαλλιά σου.
νὰ πεταχτῶ σὰν πέροδικα νὰ ρθῶ στὴν ἀγκαλιά σου.
80. Τί νὰ τὰ κάμω τὰ καλά; νὰ τᾶχω τί τὰ θέλω;
"Ἄς ἔχουν κόσμους τὰ καλά, κ' ἐγὼ κείναν ποῦ θέλω.
81. Σὲ στέλνω προσκυνήματα σαράντα τὴν ἡμέρα,
μὲ τὰ πουλιά, ὁποῦ πετοῦν ψηλὰ εἰς τὸ ἄερα.
82. "Ἄν εἶσαι κ' εἰς τὰ μακρὰ, πάλιν σὲ ἐνθυμοῦμαι,
τὸ ὄνομά σου προσκυνῶ καὶ ἔπειτα κοιμοῦμαι.
83. "Όταν, πουλίμ', σ' ἀγάπησα ὁ νοῦς μου ἦταν νέος,
καὶ μπῆκε στὴν καρδούλα μου ἕνας κοντοῦς ὥρατος.
84. Πότε καὶ πότε, μάτια μου, πότε θ' ἀνταμωθοῦμεν,
σὰν τὰ πουλάκια στὶς φωλιές τὰ πάθη μας νὰ εἰποῦμεν.
85. Πῶς εἶσαι ἄσπρη καὶ παχειά, νᾶχης καὶ μαῦρα μάτια,
νᾶχης καὶ μακρὰ μαλλιά, θὰ γίνουμαν κομιμάτια.
86. "Όλος ὁ κόσμος νὰν' ἐδῶ, καὶ μιὰ ψυχὴ νὰ λείπη,
ὅλα μοῦ φαίνονται σιραβὰ καὶ σκοτεινὰ τὸ σπίτι.
87. Τὰ μάτια σου τὰ δλόμανρα ἀπὸ μέσα ψυχαλίζουν,
ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὸ ψυχάλισμα ἀγγέλοι σεργιανίζουν.
88. Τὰ μάτια σου, τὰ μάτια μου, διὰν ἀντικρονοθοῦνε,
σπαδιά, κομιμάτια γίνονται, ὅσο ν' ἀνταμωθοῦνε.
89. Πῆγα στὴν πόλη κι' ἄκουσα ἄσπρες δὲν κυνηγοῦνε,
μὰ μόνον τὲς μελαγχροινὲς στὰ χεῖλη τίς φιλοῦνε.
90. "Ἄχ! σχίσε τὴν καρδούλα μου νὰ ἰδῆς μέσα τί ἔχει,
ἀπ' ἕνα μέρος βάσανα, κι' ἀπ' ἄλλο αἷμα τρέχει.
91. Ἐὐὲ ἄσπρη πέτρου τοῦ γιαλοῦ δὲν πιάνει προσιμάδα,
ἀγάπη δίχως σκάνδαλα δὲν ἔχει νοστιμάδα,
92. Ἄρα γε θὰ ἀξιωθῶ νὰ λάβω αὐτὴν τὴν χάρη,
νὰ σηκωνόμαστε τὰ δυὸ ἀπ' ἕνα προσκεφάλι;
93. Κριτὰ καὶ πρωτομάστορη, δασκάλεψε τὴν κόρη,
διὰν περῶ νὰ μὴν γελᾷ, γιατί μὲ θανατώνει.
94. Ἐὐὲ πὸ κεῖ μαραίνεσαι κ' ἐγὼ ἀπ' ἐδῶ λυποῦμαι,
δὲν εἶνε τὸ καλλίτερο τὰ δυὸ μας νὰ παρθοῦμε;
95. Ἐὐὲ θάλασσα εἶνε πράσινη κ' ἢ βάρκα πωσωμένη,
ἀργὰ καὶ ποῦ νὰ βροῖσκειται ἀγάπη μπιστεμένη.
96. Μέσα στὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς, στοῦ Ἐρωτα τὸ θρόνο,
ἐκεῖ ἔχω τὴν ἀγάπη σου καὶ δὲν τὴν φανερώνω.

97. Στὰ χίλια ἐνιακόσια δεκαπέντε ἦταν κι' αὐτὸ γραμμένο,
μέσα στὰ ἄγρια βουνὰ γράμματα νὰ σὲ στέλνω.
98. Ἐγάπα με, πουλάκι μου, κι' ὡς εἶμαι ἀσκεράκι,
καὶ μένα μάνα γέννησε, δὲν εἶμ' ἀπ' τὸ σοκάκι.
99. Ἄν θέλεις, πουλί μ', νὰ ἔρχουμε κρυφὰ ἀπ' τοὺς γειτόνους,
σπεῖρε μηλιά στὴν πόρτα σου νὰ κούβωμαι στοὺς κλώνους.
100. Παλληκαράκι μ' ὤμουρφου μὲ τὴν μαβιά τὴν φούντα,
ποὺ ἤθελες νὰ παρδρευθῆς καὶ τὰ φλουράκια σ' ποῦντα;
101. Τὸ ντέρτι στὴν καρδίτσα μου πῆρε νὰ περισσεύη,
καὶ τὸ κορμάκι μ' ἔλυωσε, κι' ἀγάπη δὲν πιστεύει.
102. Γαρουφαλιά μ' γαρούφαλο καὶ κανελλιά μ' κανέλλα,
βαρέθηκε τ' ἀχνίλι μου νὰ σὲ φωνάζω ἔλα
103. Νᾶμαι στὸ κίστρον καττεινὸς καὶ στὸ χωριὸ χωριάτης.
νᾶμαν καὶ τῆς καρδούλας σου κλειδί καὶ κλειδοκράτης.
104. Δυὸ ἀδερφάδες εἴσθε σεῖς κ' οἱ δυὸ χαριτωμένες,
μ' ἀλήθεια ἢ μικρότερη ἔχει καρδιὲς καμένες.
105. Ἄσπρη εἶσαι, ἄσπρα φορεῖς, ἄσπρ' εἶνε ἢ φορεσιά σου,
ἄσπρα λουλούδια φύτρωσαν εἰς τὴν περπατησιά σου.
106. Ἐσὺ ποὺ δῶ κ' ἐγὼ ποὺ κεῖ νὰ στήσουμε γεφύρι,
ἔσὺ νὰ βάλῃς μάλαμα κ' ἐγὼ καθάριο ἄσπρι.
107. Ὅταν ἀναστενάξω γὰρ ἢ θάλασσα σηρεῖνε,
καὶ τὰ πουλιά δὲν κλαῖδοῦν κι' ὁ ἥλιος βασιλεύει.
108. Ἐρθεῖς ἀντίκριμ' κ' ἕκατοις σὰν ἥλιους σὰν φεργάρι,
μὲ ρούφηξις τὸ αἷμα μου σὰν τὸ στεγνὸ σφουγγάρι.
109. Ἀνάθημα τῆ μάνα σου τὴν σκύλαν τὴν Οὐβροέσσα,
ποὺ δὲν σ' ἀφήνει νὰ σὲ δγιῶ, κι' ὄλου σὲ κούβῃ μέσα.
110. Ψιλέ, λιγνέ μου Τσελεμπῆ, ζαρίφη μ' χαζνατάρη,
στὴν μιὰ τὴν τζέπ' ἔχς τοὺ φλουροὶ στὴν ἄλλ' μαρμαριτάρι.
111. Ὅλουν τὴν κόσμου γύρισα Ἄνατολὴ καὶ Δύση,
μὰ σὰν ἐσέγα ἔμουρφου δὲν εἶδα κυπαρίσσι.
112. Ἄγγελος ἐζωγράφισε τ' ὠραῖο προσωπὸν σου,
καὶ μὲ τὴν πένναν ἔσταξι ἐλιά εἰς τὸν λαϊμόν σου.
113. Ὁ διαμαντένιος ὁ σταυρὸς κρέμεται στὸν λαϊμόν σου,
ὄλοι φιλοῦνε τὸν σταυρὸ κ' ἐγὼ τὸ μάγουλόν σου.
114. Μελαγχροινό μου πρόσωπο, σὰν χύσης κοκκινάδι,
ἀποθαμμένοι καὶ νεκροὶ σηκώνοντι ἀπ' τὸν Ἄδη.
115. Μερτζιάν' εἶναι τὰ χεῖλη σου, κρουσιάλι ὁ λαϊμός σου,
καὶ διαμαντένια ἢ ἐλιά πῶχεις στὸ μίγουλό σου.
116. Μέσ' στὴν καρδιά μου φύτρωσε ἕνας κοντσὲς τῆς βάτου,
καὶ μ' ἄφησε λαβωματιῆς καὶ πόρους τοῦ θανάτου,

117. Μὲ τ' ἄσπρα σ' εἶδα σήμερον καὶ σ' ἔβγαλα τραγοῦδι,
τῆς Βενετιάς γαρούφαλο, Μαϊῦτικο λουλοῦδι.
118. Μὲ πόρους ἐγεννήθηκα, μὲ πάθια θὰ πεθάνω,
καὶ οἱ καῦμοί μου θὰ γραφιοῦν στὸν τάφον μου ἅπάνω.
119. Αὐτὸ πουλί μου, δὲν μπορῶ γιὰ νὰ τὸ ἐννοήσω,
τὸ πῶς μὲ ἐκατάφερες πιστὰ νὰ σ' ἀγαπήσω.
120. Βασιλικὸ ἐφύτευσα ὀπίσω ἀπ' τ' αὐτί σου,
κ' ἐξάπλωσε καὶ φούντωσε σ' ὄλην τὴν κεφαλὴ σου.
121. Μέσα στοὺς δρόμους γύριζα ἴσως καὶ σ' ἀπαντήσω,
γιὰ νὰ σὲ πῶ τὰ πάθη μου, τὴν φλόγα μου νὰ σβύσω.
122. Ψιλή, λιγνή μου, νεραντζιά, νεράντζια εἶσαι γεματη,
καὶ ἀπὸ τὲς ἀδερφάδες σου ἐσένα ἔχω στὸ μάτι.
123. Ἀγαπημένο μου δενδρί, κ' ὠραῖο μου πουλάκι,
ἢ ξενιτιά σὲ χαίρεται κ' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.
124. Γιὰ ἰδὲς αὐτὲς ποὺ ἔρχονται μὲ χάριν ἀπὸ πέρα,
ἢ μάνα εἶναι πέροδικα κ' ἢ κόρη περιστέρα.
125. Πῶς μ' ἔκαψες νὰ καίεσαι σὰν τὸ κηρί νὰ λυώνης,
μέσα στὰ ξυλοκάραβα ψυχὴ νὰ παραδιώνης.
126. Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἀγάπα με, ἂν δὲν μὲ θέλῃς, πέ το,
νὰ οἶξω τὴν ἀγάπη μου εἰς ἄλλο μέρος φέτο.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΝ

(Βλ. Σκορδέλλη 1873)

Ἀμπέλιος = συνοικία ἀπέναντι τοῦ ἰδίου Στενιμάχου, χωριζομένη διὰ ποταμοῦ.

Τσηπροχῶρι = τρίτη συνοικία Στενιμάχου.

Ἐμπλήτσος, Νόχθος (ὄχθος).

Καψίδα (ἦ) = πεδιάς ἔρημος καὶ ἀμμόχωστος.

Σαρανταβρούσεις = θέσις ἐξ ἧς πολλὰ ἀναβλύζουσιν ὕδατα.

Σκλόϊα ἢ Σκλόγια, Παρακάλωβο, Πετρίτσα, Μαρμαρόγουρα, Ἀγίασμα, Βαρδακλίμ(νη) μέρος τοῦ ποταμοῦ, Στραβὴ (Ἰτιά) ὁμοίως, Μάουρη (λίμνη), Καλὲς = φρούριο βυζαντινὸν, Λουκοβίτσα, Πετρίτοι, Παβδίνα(τά), Κούτρα = κορυφὴ κλάδου τινὸς τῆς Ροδόπης. Χτένια ὁμοίως.

Ἀναθεμαίστρα = Ἐξοχὴ τις τῆς Κούτρας, ἣν πλάττουσι ὡς γυναῖκα νήθουσαν, φέροντες τὰ ἐξῆς: «Ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι ἐπολιόρχουν τὸν Στενιμάχον, ἰδίᾳ τὸν Καλέν, καὶ ἦσαν ἐν ἀπορίᾳ μὴ δυνάμενοι νὰ κυριεύσωσιν αὐτόν,

γυνή τις ἐκεῖ ἰσταμένη καὶ νήθουσα ἔδειξεν αὐτοῖς δίοδόν τινα· ὁ δὲ βασιλεὺς προδοθεὶς κατηράσθη τὴν προδότριαν μεταβληθεῖσαν, ὡς εἶχεν, εἰς λίθον.»

Πλεῖσται ἄλλαι κορυφαὶ βουνῶν φέρουσιν ὀνόματα ἁγίων ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῶν σωζομένων πολυπληθῶν (περὶ τὰ 40) παρεκκλησιῶν. Τινὰ τῶν παρεκκλησιῶν εἶναι βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἐντὸς ἐνὸς τούτων ἐν τῷ ἱερῷ περιθῆει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή γραμμασι βυζαντινοῖς :

«αηγερθι εκ βαθρον και ανιστοριθη ο πανσεπιτος της αγιας ΚΑΛΗΨ και αθληφορον παρασκευης επι βασιλειας μεγαλου βασιλεος και αυτοκρατορος ρωμειον Μιχαηλ του παλεολογου. . . . ΝΑΓΟΜΗΣ και κοπου Μιχαηλ ιεροεοσ μετα και τον τεκνον αυτου επι του ετους 5790 ΝΕ. . . ΑΤΕ. . . του δουλου του Θυ γεωργιου του σπανου και αδελφου. . .» Ἐκτίσθη δηλαδή τὸ παρεκλήσιον τοῦτο τῷ 1262 μ. Χ.

Χρονογραφικά γεγονότα Φιλιππουπόλεως ἐκ χειρογράφων

Ἐν τινι χειρογράφῳ βιβλίῳ (εὑρισκομένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἑλλ. Σχολῆς Φιλιππουπόλεως) ὑπάρχουσι τὰ δε ἐν τῇ ἀρχῇ γεγραμμένα :

«Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐμοῦ πέφυκε κτήμα Χριστοφόρου τοῦ ἐν ἱεροδ. ἐλαχίστου Πελοποννησίου καὶ ἐκ χώρας ὀνόματι Ἀνδριτζαίνης τῆς κατὰ φανάριον ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Χριστιανουπόλεως ἐπαρχίᾳ».

Ἐν τέλει περιέχει αἰνίγματά τινα, γνώμας Εὐριπίδου. Εἶτα δὲ τάδε :

*«Καρδία ἡ βασιλικὴ γνωρίζεται, δπόταν
οἱ δυστυχίαις ἔρχονται κι αὐτὴ ἀνδρεία στέκη·
ἔργον τοῦ γενναιόφρονος, εἶναι νὰ μὴ ἐκπίπτη,
τόπον νὰ δίδῃ τοῦ καιροῦ εἶν' ἔργον τοῦ προσίμου...»*

Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ σελίδι γράφει τάδε :

«Ἐλαβον κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ οἰκοδεσπότου μου Τζελεπὴ Γρηγοράσκου γρόσια 20

καὶ ἔπειτα ἐν τῇ Θεραπείᾳ (sic) χωρίῳ γρ. 3

αὐθις ἐν τῷ Φαναρίῳ γρ. 20

1783 ἀπριλίου α' ἡνοιξά τὸ σχολεῖον εἰς τὴν Ἀνδριτζαίναν.

«Ἐλαβα παρὰ τοῦ ἀναστασίου παπασκαδινόπουλου γρ. 5 παρὰ τοῦ ζαρίφη Πολυχρ. γρ. 5 παρὰ τοῦ κῆρ Νικολάου Τζανετοπούλου γρ. 5 παρὰ τοῦ Παναγιώτου Κώστα γρ. 2, παρὰ τοῦ κῆρ γεωργίου Νικολάου παρ. 130 παρὰ τοῦ ἰδίου ἑτέρας 60».

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΘΡΑΚΙΚΑ

Τὰ δημοσιεύόμενα ἑνταῦθα 24 τραγούδια, ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐξ ἑκατὸν καὶ πλέον τραγουδιῶν συλλογῆς τοῦ κ. Μ. Παπαχριστοδούλου, ὅστις περιτρέχων τοὺς συνοικισμοὺς, περισυλλέγει ταῦτα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ. Ὁ ἴδιος ἐδημοσίευσε τοιαῦτα εἰς τοὺς 4 τόμους τῶν «ΘΡΑΚΙΚΩΝ» περὶ τὰ 50 ἄλλα τραγούδια, βραβευθέντα εἰς τὸν λαογραφικὸν διαγωνισμὸν τῶν «ΘΡΑΚΙΚΩΝ».

Περὶ αὐτῶν ἔγραψε μελέτην εἰς τὸν Ε' τόμον τῶν «ΘΡΑΚΙΚΩΝ» (σελὶς 281 καὶ ἐξῆς), ὁ **Κωνστ. Δ. Οἰκονόμου**, καθηγητῆς τῆς μουσικῆς. Ὁμοίως πρόκειται νὰ γράψῃ εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ Α' τόμου τοῦ ΑΡΧΕΙΟΥ ὁ κ. Π. Φορμιῶζης διευθυντῆς τῆς Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης. Ἡμεῖς, ἐκτελοῦντες καθήκον λαογραφικόν, δημοσιεύομεν ταῦτα παρὰ τὸ πολυδάπανον τῆς ἐκτυπώσεώς των, ἐκφράζομεν δὲ τὴν χαρὰν μας, διότι τὸ Θρακικὸν τραγούδι γίνεται ἀντικείμενον σπουδῆς καὶ μελέτης, οἷανδῆποτε καὶ ἂν ἔχη σημασίαν τοῦτο ὡς μέλος, ὡς μουσική.

1 — ΕΡΩΝ, ΕΡΩΝ, ΕΡΩΝ ¹⁾

Χορὸς εὐθύμος

Σαφρανταεκκλησιῶν

'Ε - ρων ἔ - ρων ἔ - ρων ἄγ - γέ - λων, χαρ - χαγ -

γέ - λων· διο - λι διο - λί διο - λά - κι τα - μάμ' οὐ -

ζέ - ε ζιν - τζι' φάμ οὐ - ζέ -

1) Ἐχορευέτο ὁ χορὸς οὗτος μόνον ἀπὸ ἄνδρας σὲ βραδυνὴς συναναστροφές. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν στίχων προσέθετον καὶ τὰ ὄργανα λ. χ. λαγούτο-λαγουτάκι, σαντούρι - σαντουράκι, ταμποῦρλο, νταβούλι, κλαρίνο, διολί καὶ ὅ,τι ἄλλο, μιμούμενοι συγχρόνως μὲ τὰ χέρια καὶ τὸ παίξιμο καὶ τὴν φωνήν. Καὶ γιὰ τὸ κλαρίνο παίζοντας μὲ τὰ δάχτυλα ἔλεγαν, τουρουτουτού, γιὰ τὸ φλάουτο, φίου φίον, γιὰ τὸ νταούλι, ντούμι ντούμι. Ὅταν ἔφθαναν εἰς τὸ ταμαμουζέσταματοῦσαν συγχρόνως καὶ ἤρπυαν τὰ χέρια, ὅπως στὸ ναμάζι οἱ Τούρκοι καὶ ἐτόνιζαν τὴν τελευταία συλλαβὴ πολὺ δυνατά. Ἐπειτα πάλι ἐπιάνοντο μὲ τὰ χέρια καὶ ξανάρχιζαν τὸ τραγούδι καὶ τὸ χορὸ.

2 — Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Χορευτικό

(Άδριανουπόλεως)

12 μ. 22" Ρυθμός διαπόνδειος —:—

Ξέ-νος θά πάη στην Ξε-νη - τειά, για - λεί - νια, για - λεί - νια

θά κάμ' σα-ράν-τα μέ-ρες για - λέ - νια, κρουστα - λέ - νια.

Ξένος θά πάει στη ξενητεία, γιαλείνια, γιαλείνια,
 θά κάμ' σαράντα μέρες, γιαλείνια, γιαλείνια,
 κ ή ξενητεία τόν πλάνεψε καί κάμ' σαράντα χρόνια.

*Έπεσε κι' άρρώστησε στοῦ караβιου τήν πλώρη.

5 Δέν ἔχει μένα νά τόν δῆ, ἄδέρφι νά τόν κλάψει,
 Μον' ἔχει τρεῖς γιαρένισες καί τρεῖς γιαρενοπούλες.

Ἡ μία τοῦ δίν' κρύο νερό, ἡ ἄλλ' ἄφράτο μῆλο,
 ἡ τρίτη ἡ μικρότερη τοῦ στρώνει νά πλαγιαίσει.

— Σήκω ψηλέμ μ', σήκω λιγνέ μ', σήκω γιά νά πλαγιαίσεις.

10 — Ἐγώ σοί λέγω δέν μπορῶ καί σὺ μέ λέγεις σήκω.

Δώστε μελάني καί χαρτί νά κάτσω γιά νά γράψω,
 νά στείλω στή μανοῦλα μου καί νά τήν πῶ παντρέφκα,
 πῆρα τήν πέτρα πεθερά, τήν μαύρη γῆς γυναῖκα.

3 — Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΠΑΙΝΕΥΤΗΚΕ

Χορευτικό

(Βυζηνό)

χρόνος 4 μέτρα 8" διάμβος

Τραγουδιστής Δ. Παπαϊκονόμου

Ο — : Ο —

Ἵ Κω-σταν-τῆς παι - νέ-φτη - κε προ - χτές στοῦ πα-ρα -

κά-θι — ἐ - γώ(ν), ἐ-φέν-τημ, θά-λασ-σα πε-ζός θά τήν πε -

ρά-σω. —

4 — Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ

Πολύ αργά, 35' περίπου. Τραγουδιστής Δημ. Φτουχίδης ἐκ Σαμακοβίου

Μαῦ - ρα μου χε - λι - - - δό - - -

νια κι'ό - - λό - α - σπρα που ου - λιά - - πο -

λύ ψη - λά - - - πε - τᾶ - - - α - τε - - -

για χα - - μη - λώ - - σε - τε - -

- Μαῦρα μου χελιδόνια κι' ὀλόασπρα πουλιά,
ἐσεῖς ὅταν περνᾶτε ἀπὸ τὴν Ἄραπιά,
φέρτε με καλαμάρι, φέρτε με καὶ χαρτιά,
νὰ γράψω στὰ φτερά σας καὶ στὰ φτερούγια σας,
- 5 δυὸ λόγια δυὸ μαντᾶτα, τρία μηνύματα,
νὰ πᾶτε στὴν καλή μου καὶ γυναῖκα μου,
νὰ μὲ τὴν χαιρετᾶτε γιὰ νὰ παντρευεταί,
τὶ γὼ ἐδῶ πού ἦρτα καὶ γὼ παντρέφτηκα.
Πῆρα γυναῖκα χήρα κ' ἔνε καὶ μάγισσα,
- 10 μαγεύ' τὴ θάλασσα καὶ δὲν κυματεῖ¹⁾,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν περπατοῦν
καὶ μάγεψε καὶ μένα καὶ δὲν μπορῶ νὰρθῶ.
Σὰν τ' ἄκουσ' ἡ καλή του καὶ ἡ γυναῖκα του,
μαῦρα ροῦχα ἔβαλε, γένκε καλογρηά.
- 15 Μπῆκε μὲς στὸ καράβι, βγῆκε στὴν Ἄρμενιά,
ρωτᾶ τοῦ Γιάνν' τὰ σπίτια, τοῦ Γιάννη τὰ τσαρσιά.
- Ὁ Γιάννης πάει στὴν Πόλη, τ' ἔνεπραματευτὴς
πῆγε γιὰ νὰ ψουνίσει τῆς μόδας τὸ βλατί.
- Νὰ μὲ τὸν χαιρετᾶτε, ὅταν ἔρχεται.
Ἦρτε μινὰ καλογριούδα, μινὰ κοντοχάμαδη,
- 20 κοντηλοδαχτυλοῦσα καὶ ποτηρόχειλη.

¹⁾ Ὁ στίχος κολοβός, ἴσως = τὴ θάλασσα μαγεύει. (Σ. τ. Δ.).

5 — Ο ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

Χρόνος 8 μέτρα 15"

('Αθριανουπόλεως)

Ρυθμός Σπονδαίος

Μαυ.ρου-δῆς που - λάει κρα - σί - ι στο Ἄμ -
πά-τζι - λάρ-μπα - σῆ — πί νουν τοῦρ κοι
και - με - θοῦν — και πα - ρά δεσ δεν — δί -
νουν ὄλ' οἱ τουρ-κοι — τῶ - περ - να - - αν
— και στή γῆ — τὸ ἔ - - χυ - ναν

Μαυρουδῆς πουλάει κρασί στο Ἄμπαζιλάρ - μπασῆ

ὄλ' οἱ Τοῦρκοι τῶπερναν και στή γῆ τὸ ἔχυναν.

Θύμωσε ὁ Μαυρουδῆς κ' ἔβρισε τὴν πίστη τους,

ἔβρισε τὴν πίστη τους και τὸ ντὶν ἱμάνι τους.

5 — Τούτουνουζ σοῦ γκισουροῦ, ἄτιν ἀτεσέ γιανσίν¹⁾.

— Ντούρου,ντούρου, βρέ σκυλιά, νάρθ' ἡ μάνα νά τὴν πῶ.

Νάτην, νάτην ποῦρχεται, με δυὸ πέτρες δέρνεται.

— Τί με λέγεις, μάνα μου, νά τουρκέσω ἢ νά καῶ;

— Νά τουρκέψεις Μαυρουδῆ, νά χαρεῖς τὰ νιάτα σου.

10 — Ντούρου,ντούρου,βρέ σκυλιά, νά τὸ πῶ τὴν ἀδελφή μ'.

Νάτην, νάτην, ποῦρχεται, με δυὸ πέτρες δέρνεται.

— Τί με λέγεις ἀδελφή μ' νά τουρκέσω ἢ νά καῶ;

— Νά καῆς, βρέ Μαυρουδῆ, νά χαρεῖς τὴν πίστη σου.

ὅσες τρίχες στο κορμί σ', ὅλες γιατρικά θά γέν'.

15 Ἐκαψαν τὸν Μαυρουδῆ και τὴν ἀδελφή μαζύ.

¹⁾ Πιάστε αὐτὸ τὸν ἄπιστο και φύγετε τον στή φωτιά νά καῆ.

6 — Η ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ

(Αδριανουπόλεως)

Χορευτικό, Ρυθμός σπονδειός — —
Χρόνος διά κάθε 8 μέτρα 15"

Πᾶν τὰ πουλά, χαι.δε. μέ. νο μου που.
 - λί — πᾶν τὰ πουλά - κια στη βο. σκη κ'η
 ἔμ.μορ.φες στο πλέ.μα, χαι.δε. μέ. νο μου που.λί κ'η
 ἔμ.μορ.φες στο πλέ.μα, χαι.δε. μέ. νο μου που.λί

Πᾶν τὰ πουλάκια στη βοσκή κ' οἱ ἔμμορφες στο πλέμα.
 Πῆρα κ' ἐγὼ τὸ γλήγορο μ' νὰ πᾶ νὰ τὸν ποτίσω.
 Βρίσκω μιὰ κόρη ὠμορφη, πλένει καὶ σκαμαγκίζει,
 νὰ τὴν ρωτήσω ἐντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι.
 5 — Κόρη μ', κορίτσι εἶσαι σύ, γιόξαμ ¹⁾ ἀρραβωνιασμένη,
 — Οὔτε κορίτσι εἶμ' ἐγώ, οὔτε ἀρραβωνιασμένη,
 ἔχω καλὸν στὴν ξενητεία, εἶναι δώδεκα χρόνια.
 κι' ἀπ' ἓνα χρόνο κ' ὕστερα, τὰ μαῦρα θὰ φορέσω.

7 — ΚΑΑΑΝΔΟ

(Αδριανουπόλεως)

8 μέτρα 8"

Πᾶρ.χον.τι - κό κι' ἀνβγήκα.με σᾶρ.χον.τι - κό θά πᾶ - με.

¹⁾ ἦ.

8 — ΑΧ ΚΙ' ΑΣ ΤΗΝ ΦΙΛΟΥΣΑ

(Σαμακοβίου)

Τραγουδιστής Δημ. Φτουχίδης ἐκ Σαμακοβίου.

Χρόνος διὰ κάθε 4 μέτρα 9'

Ρυθμός σπονδείοις, ἦχος Α' ἐπιτελεῖται καὶ κατὰ ὄην ὀξύτερον

Μά - να μ τήν κό - - - ρη
 πού - ου - - - ουεῖ.δα ψές στῆς ἐκ -
 κλη - σιάς τήν πό - - ορ τα ἄχ! κι' ἄς
 τήν φι - λοῦ - σα μιά φο - ρά

— Μάνα μ', τήν κόρη πού εἶδα ψές, στῆς ἐκκλησιάς τήν πόρτα,
 ἄχ! κι' ἄς τήν φιλοῦσα μιά φορά, κι' ἄς βγῆ καί ἡ ψυχὴ μου.

— Σώπα νυῖγέ μου νυγιούτσικε μ', μονάκριβέ μ' Γιαννάκι,
 ἐγ' ἄ!) σέ κάνω νά τήν δεῖς, νά τήν φιλήσεις κι' ὅλα.

5 Γυναίκια ρούχα φόρεσε, κοριτσίστικα φακιόλια.

Σῦρε πάνε στήν πόρτα της καί κράξε σάν κοράσιο,
 καί κείν' ἄ ξέβει νά σέ ἰδῆ, νά σέ συντύχει κι' ὅλα.

— Ἡ μάνα μου μέ ἔστειλε ξόμπλι γιά νά μέ μάθεις,
 τᾶστρι καί τόν αὐγερινό καί τὸ φεγγάρι μέσα.

10 — Σῦρετε σκλάβες 'νοῖξετε τήν ξένη νᾶρθει πάνω,
 στρώστε φαρδιά, στρώστε πλατειά, στρώστε γιά δυὸ νομάτους.

— Καί μέσα τὰ μεσάνυχτα κοντά τὸ μεσονύχτι,
 ἀκοῦν τήν κόρη νά βογγᾶ, νά βαρυαναστενάζει.

— Τί ἔχεις κόρη, μ' καί βογγᾶς καί βαρυαναστενάξεις;

15 — Μάνα μ', ψύλος μέ τίμησε στή ρόγα τοῦ βυζιοῦ μου.

1) Ἐγὼ θά.

9 — Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

(Σαμακοβίου)

Ἄργα, 16 μέτρα 30" Τραγουδιστής Δημ. Φτουχίδης ἐκ Σαμακοβίου
Ρυθμὸς Σπονδαίος

Ἔ - λα - - - Χρι - - - στέ - - -
 - - - καὶ - - - Πα - - - να - - - γιά - - - τὸ - -
 δρό - - - μο - - - πᾶ (ποῦ θά) - α - κι -
 νή - - - η - - - - - σω, - - - ἄς

- Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιά, τὸ δρόμο πᾶ¹⁾ κινήσω,
 νὰ σφίξω τὴν καρδοῦλα μου, νὰ μὴ λιγοθυμῆσω.
 — Ἐχετε γειᾶ γειτόνισσες, καὶ σεῖς παραδερφές μου,
 τόσο γκαιρὸ πού εἴχετε τὸ ντέρτι τὸ δικό μου.
 3) Βουνά μου, χαμηλώσετε καὶ σύννεφα μ' σταθῆτε,
 γιὰ νὰ περάσει ἡ νιόφυη, κ' ὕστερα περπατεῖτε.
 — Σ' αὐτὴ τῆ πόρτα πού θά μῆς²⁾ καλά νὰ προσκυνήσεις,
 τὴν πεθερά, τὸν πεθερό, πολὺ νὰ τοὺς τιμήσεις.

10 — Ο ΜΠΑΡΜΠΑΝΤΩΝΗΣ

Χορευτικὸ, 4 μέτρα 9" (Ἄδριανουπόλεως)

Ὁ Μπαρμπαντώ - νης ἔ - λε - γε κ' ἡ ἄ - μνι - α ἔ - λε - νί - τω - α.

¹⁾ Ποῦ θά. ²⁾ Τὸν στίχο αὐτὸ τὸν λένε καὶ στὴν ἐκκλησία καὶ στὸ σπίτι.

11 — ΤΙ ΜΕ ΘΩΡΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΥΒΕΣΑΙ

(Σαμακοβίου)

Χρόνος ½ μέτρα 18''
Πλ. Α'

Τραγουδιστής Δημ. Φτουχίδης ἐκ Σαμακοβίου

Τι με_ θω_ ρεις και κου_ βε_ σαι —

και μπαίνεις και κλει_ δώ_ ω_ νεις φτε_ ρά να κά_ νης

να πε_ τᾶς — πέ με_ να δὲν γλυ_ τώ_ νεις —

—Τί με θωρεῖς και κρύβεσαι και μπαίνεις και κλειδώνεις,
φτερά να κάνεις να πετᾶς πέ μένα δὲ γλυτώνεις.—Κόψε κλωνι βασιλικό και μέτρησε τὰ φύλλα,
λογάριασε και τὸν καιρό, πού με παιδεύεις, σκύλλα.

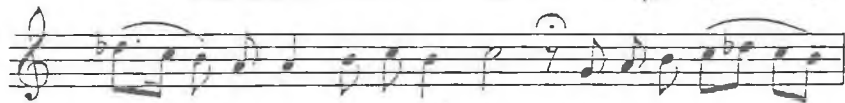
12 — ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΜΟΥ

(Γέννας Σαρανταεκικλησιῶν)

Ρυθμός ἐλεύθερος εἰς δύο πολὺ ἀργὰς κινήσεις διάρκεια 35'' περίπου.

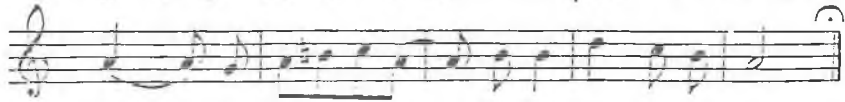
Δια_βαί_νει κλαί_ν' — τα — — — μά — — —

α — — — τια μου τὸ μι_κρό μου κλαί_νε και τὰ — — —

δι — — — κά — — — α — — — μου Τρα λα λα λα

λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα

13 — ΝΑ ΜΗ ΜΕ ΕΙΧΕΣ ΚΑΝΕΙ

(Βασιλικού)

Ρυθμός Σπονδείοσ
διάρκεια χρόνου 1' λ.

Τραγουδισταί Δημοσθ. Βουτσά και Γιάννη Τουραλή
'Η ποιήσις βλέπε *Θρακικά*, τ. Γ' σελ. 283

Ποῦ εἶ-γου-νε γιέ μου κί'ε - - λει-πε - - -
 ες τώ-ρα — μιάν — — — έ - - - βδο -
 μά - - - α - - - δα και τὸ ψω - μι - -
 - - ι 'ε! και τὸ ψω-μι — — — στό στό - - -
 μα — — — — — μου.

14 — ΚΑΘΗΜΑΙ ΚΑΙ ΣΕ ΚΥΤΤΑΖΩ

'Ηχος πλ. Α'

Τραγουδιστής Δ. Κάβρας ἐκ Φιλιππουπόλεως

Κά-θη-μαι — — — και σε — — — κυτ-
 τά - - ζω Μα-ρι-γώμ — — — και — — — κου.σού-ρι
 ΤΕΛΟΣ.
 θέν σε βρι-σκω 'αχ! χε.λι.δό.νά - κι — — μου κά-θη

15 — ΜΕΤΑ ΤΑ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΑ

(Όταν σέρνει ή νύφη τὸ χορὸ)

χρόνος 8 μέτρα 10"

(Σαμακοβίου)

Τραγουδιστής Δημ. Φτουχίδης

P — — —

^{Ἦχος}
^{πλ. δ'} ♩

Ἄσπρη σταφί - δα ρα, - λα - κιὰ καί
τρο - γυ νο που στερ - γιω - σε ν'ά -

κόκ - κι - νο — κε - ρά - α - σι, τ'άν -
επρί - ση να γε - ρά - α - ση, Ἄ ♩

ΕΠΟΔΟΣ. Ἦχος Α'

σπρό χαρ - τί με γράμ - μα - τα νά -
χουν κα - λά γε - ρά - μα - τα.

Ἄσπρη σταφίδα ραζακιά καὶ κόκκινο κεράσι,
τ'άντρογγο πού στέργιωσε ν'άσπρισει νά γεράσει.
Ἄσπρο χαρτί με γράμματα,
νάχουν καλά γεράματα.

16 — Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ¹⁾

(Σαρανταεκκλησιῶν)

'Αργά, χρόνος 45"

Ἄ ἦχος λέγεται, τελειώνει δὲ εἰς πλ. β'

Ἡ ξε νη - τειά — ἡ ξε - - νη -
- τειά κ' ἡ ὀ - - ορ - φα - νιά — στα

¹⁾ Παραλλαγή, Θρακικά τόμ. Β' σ. 201.

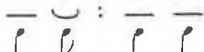
ζύ - για ζυ - - - για - σμέ - ε - ε -
 - νη λαύ - - - ρα και φω - τιά
 ἔρ - μη ξε - - - νη - - - η - τειά

Ἡ ξενητιά κ' ἡ ὄρφανιά, στὰ ζύγια ζυγιασμένη,
 λαύρα και φωτιά ἔρμη ξενητιά.
 Ἡ ξενητιά παραβαρεῖ, γιατί εἶν' ὠνειδισμένη,
 λαύρα και φωτιά ἔρμη ξενητιά.
 5 Χωρίς θυμιάμα και κερί, δίχως παπᾶ και ψάλτη,
 λαύρα και φωτιά ἔρμη ξενητιά.

17 — ΒΑΡΕΘΗΚΑ ΝΗΝΕ ΜΟΥ

Τῆς τάβλας και χορευτικό (Σαμακοβίου) Τραγουδιστῆς Δημ. Φτουζίδης
 β' ἐπίτροπος

$$2 + 1 = 3 + 2 + 2 = \frac{7}{8}$$

Βα - ρέ - θη - κα νη - νέ - - - μου βα -
 νέ - - - μου βα - ρέ - θη - κα νη - νέ μου - - - μαν.
 δύ - λια νά κεν - τῶ , ἄ - μά - αν βα - ρέ - θη - κα νη -
 νέ μου - - - μαν δύ - λια νά κεν - τῶ - - -

— Βαρέθηκα, νηνέ μου, μαντύλια νά κεντῶ,
 τώρα θά παρατήσω νά πά νά παντρευτῶ.
 — Περίμενε, κόρη μου, τήν φετεινὴ χρονιά,
 νά γίνουν τὰ σιτάρια καὶ τὰ γλυκὰ κρασιά,
 5 κ' ὕστερ' ἀ σέ παντρέψω στῆς Προύσας τὰ χωριά,
 νά πάρεις παλληκάρι εἰκοσιδυὸ χρονῶ.

18 — ΕΒΓΑ ΔΙΕΣ ΜΕ ΜΙΑ ΦΟΡΑ

(Σαρανταεκκλησιῶν)

Χρόνος 12 μ. 14"

Τραγουδισταί Γ. Κουτσανδρέα καὶ Ν. Παπουτσόγλου

Ἄ - νί - σως ἔ - - ε - ξου - σί - α - ζα —
 θρό - νον ἔ - - ε - θυ - σί - α - ζα —

— και βα - σι - λέ - ως θρό - νον, — τον
 — δι' ἔν σου βλέμ - μα μό - νον. —

— Ἔβ - γα διέσ με — ἔβ - γα διέσ με —

— μιά φο - ρά - - - - α ἡ - ψυ -

— χή πού - σ' ἀ - γα - πᾶ α - - - -

— α πά - σχει, ὁ - - μως σι - ω - πᾶ —

Ἄνισως ἔξουσίαζα καὶ βασιλέως θρόνον
 τὸν θρόνον ἔθυσίαζα δι' ἔν σου βλέμμα μόνον.

Ἔβγα διέσ με μιά φορά

Ἡ ψυχὴ πού σ' ἀγαπᾶ

πάσχει, ὅμως σιωπᾶ.

19 — ΝΑ ΣΥΡΩ ΤΟ ΧΟΡΟ¹⁾

(Σαρανταεκκλησιών)

Χορευτικό
χρόνος 4 μέτρα 6 1/2"

P. $\bar{\text{r}} \ \bar{\text{r}} \ \bar{\text{r}}$

'Ε - σύ στο πα - ρα - θύ - ρι κέ - γώ στο κα - πη -

λιό έ - λιό, στεί - λε με τον τλε - βρέ - σου να

συ ρω το χο - ρο στεί - συ - ρω το χο -

ρο - Τρα λα λα λα λα λα λα

λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα Τρα λα λα.

20 — ΕΛΑ ΤΟ ΜΙΚΡΟ Μ¹⁾

(Σαρανταεκκλησιών)

Ήχος βαρύς

διατονικός ή λέγετος (Χορευτικό)

Ν. Παπουτσόγλου Γ. Κουτσανδρέας

Ανάλυσις του ρυθμού $\frac{9}{8}$

μολοσσός			τροχαίος		
1	2	3	1 2	3	
r	r	r	r	r	3/8
$\frac{3}{4} = \frac{6}{8}$			$\frac{3}{4} = \frac{6}{8}$		

Α - γί - σως - έ - ά - νί - σως
Τον - θρό - νον - έ - τον θρό - νον

¹⁾ (Παραλλαγή βλ. Θρακικά Τόμ. Β. σ. 389)

ἔ-ξου-σί-α - - - Ζα - και ' βα - σι -
 ἔ-θυ-σί-α - - - Ζα - δι' ἔν-σου -
 - λέ-ως θρό-νον } Ἔ-λα τό μι - κρόμ' βαρεῖα κι' ἀρ -
 βλε-μα μό-νον }
 - γά. ΕΠΟΔΟΣ

21 — ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΛΕΝΕ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ

Χρόνος 10 μέτρα 18"

(Σαρανταεκκλησιῶν)

'Ηχος Δ'

Τραγουδιστής Παπαχριστοδούλος Ἱερεὺς

Τὰ μά-τια λέ-ε-νε - - - τὴν -
 σεις τὸ ξέρ-τε - - - μά -
 καρ-διά - - καρ-διά - - γι'ατ' ἔ - - χει - - εις
 τια μου - - τὸ 'ται - - ρι-σας - - πῶς -
 λύ-πη - - "Ἀχ! Ἐ-λέν-κωμ' Ἐ - -
 λει-πει - -
 λέ - - εν κά-κι - - σὺ με πό-τι-γες - -
 φα - - αρ-μά-κι - - "Ἀχ! Ἐ - -

22 — Ο ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΗΣ

(Σαρανταεκκλησιών)

Ήχος πλ. Α' χρόνος 8 μέτρα 15"

Τραγουδίστρια Ζηνοβία Γιαλαντζή

Ε - - νας — μπέ - ης έ - νας μπέ -
 ης πρα - μα - - τευ - - τής — — — — — έ -
 ν'ά - ξιο - πα - - - λη - κά - - - ρι 'πέ τη Βλα -
 χιά — — — κα - τέ - - - βη - κε .

23 — Η ΚΑΤΕΡΙΝΑ

(Πέτρος Σαρανταεκκλησιών)

Χορευτικό — — — δάκτυλος

Ήχος Β' χρόνος διά κάθε 4 μέτρα 6"

Ευ - χνο - λα - λούν τ'άρ - νί - θια ση - μαί - νει κι' ο πα -
 1. 2.
 πās, ου πās, σή - κω μωρ'κα - τε - ρί - νη στήν
 1. 2. ΤΕΛΟΣ
 εκ κλη - σία νά πās, σή - εκ - κλη - σία νά πās. Ευ -

24 — ΒΟΥΡΓΑΡ' ΑΓΑΠΗΣΑ

Χορευτικό 12 μέτρα 10"

Σκεπαστός έτος 1891

Ρυθμός σπονδαίος

Μά - νά μ' βουρ - γάρ' α - γά - πη - σα βουρ - γά - ρα
 θέ - νά - πά - ρω, βουρ - γά - ρα θέ - νά
 πά - - ρω.

— Μάνα μ', Βουργάρ' αγάπησα, Βουργάρα θέ νά πάρω.

— Και σύ, υιέ μ' γραμματικός, Βουργάρα δέ σε πρέπει.

— Και γώ μάνα μ' γραμματικός κ' εκείνη άρχοντοπούλα.

"Έχει χιλιάδες πρόβατα, χιλιάδες άγελάδια.

5 — Λύκος νά φάγ' τά πρόβατα και ψόφος τ' άγελάδια.

— Κ' έγώ μάνα μ', τήν άρεσα θά στείλω νά τήν πάρω.

Και τó νταούλι βρόντησε, τή νύφη πάλν νά φέρουν.

Κ' ή πεθερά κι' ό πεθερός τά δέντρα ξεριζώνουν.

Βγάζουν όχρες φαρμακερές, φείδια φαρμακωμένα.

10 Και στό φαγι τά ρίξανε κ' ή νύφη φαρμακώθηκε.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

(Συλλογεύς Βλ. Γ. Σκορδέλης 1873)

Ἔτος

1719. Ἐγινε θανατικὸς πολὺς.

1720. Ἦλθεν (εἰς Φιλίππουπολιν) ὁ Χρῦσανθος ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων.

1750. Τῆς μεταμορφώσεως ἔγινε μέγας σεισμός, ὅλα τὰ τζαμιὰ ἔπεσαν καὶ μερικὰ σπίτια.

1762. Ἐπέρασε ὁ Σουλτάν Ἀχμέτης ἀπὸ τὴν Φιλίππουπολιν καὶ πῆγε ἕως τὸ Ντοσπάτ (Ροδόπην).

1770. *Φεβρ. 12.* Ξημερόνοντας Σαββίτον πάγεσαν νὰ πατήσουν οἱ γενίτσαροι τοὺς κάτω μαχαλέδες, καὶ ἔρριξαν καμπόσα τουφέκια οἱ Ρωμαῖοι διὰ νὰ φυλαχθοῦν. Καὶ τὸ πουρνὸ λιάνισαν εἰς τοῦ Χασάν-ἄγᾶ τὸ κονάκι τρεῖς ὀνομάτους Ρωμαίους καὶ ἕναν κρέμασαν, λέγοντες ὅτι οἱ Ρωμαῖοι σήκωσαν κεφάλι.

1770. *Μαρτίου 4.* Ἐγινε γιαγκίνι (πυρκαϊὰ) εἰς τὴν Φιλίππουπολιν μεγάλο καὶ κήκαν μὲ σπίτια, ἀργαστήρια, χάνια, μαγαζιά, Τζαμιὰ, ὅλα 500. Εἴκοσι ὀνομάτοι ἦταν πὸν τὰ ἀναφαν.

1771. *Μαΐου 10.* Γέννησε τοῦ Μιχάλη τοῦ γούναρη ἡ ὄρνιθα ἕνα αὐγὸ 30 δράμια.

1771. *Μαΐου 16.* Ἦλθε ὁ ἠλτζῆς τοῦ Μόσκοβα ὁποῦ ἦταν στὰ Δυμότεια κλεισμένος, διὰ νὰ περάση ἀπὸ τῆς Νεμπτζιάς τὸν τόπον νὰ πηγαί-νη εἰς τὴν Μοσκοβίαν.

1771. *Ἰουνίου 5.* Ἐγινε θανατικὸς μέγας καὶ ἔφυγαν ὁ κόσμος εἰς ταῖς χώραις.

1772. *Φεβρ. 22.* Ἦλθε ἕνας Κιουτσουκ τσαούσης ἀπὸ τὴν πόλη καὶ καθὼς ἦλθε ἀρχίνησε νὰ πνίγη, νὰ κρεμνάγη, ρωμαίους, τούρκους, κατσιβέλους, ἀρμένους, καὶ κάθισε, ἔβαλε καὶ ἔκαμαν κατὰστιχα τὰ ρουφέτια, οἱ ἀρχοντες, τὰ χωριά καὶ βγῆκαν αὐτὰ ὁποῦ ἔδωσαν τοὺς γενιτσαρούς πουργιά. Πορπατοῦσε καθημέραν μὲ *τεπίλι* λογιῶν τῆς λογῆς καὶ δὲν ἀπόμεινε οὔτε ἕνας γενίτσαρος, τοὺς ἔβαλε καὶ ἔδωσαν *κεφίληδες* ἕνας τοῦ ἄλλου.

1772. *Σεπτεμβρ. 30.* Ξημερόνοντας Ὀκτωβρίου ἀπὸ ἐσπέρας Κυριακῆ βράδου ἔγινε ἔκλειψις σελήνης καὶ ἦτο πανσέληνος.

1772. *Ἰαν. 10.* Ἡμέρα τρίτη φώναξεν ὁ τελλάλης διὰ νὰ σφαλίσουν τὰ τσαρσιὰ καὶ νὰ ὀρίσουν οἱ τούρκοι εἰς τὸ Μεγκαμὲ καὶ οἱ ρω-

- μαῖοι εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἔκαμαν κάμποσους **ξάπι** καὶ ὁ κόσμος θάρρειψι θὰ μᾶς κόψουν καὶ ἔγινε ἀλαλαγμός,
1778. **Φεβρ. 18.** Ἐκαψαν τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγ. Θεοδώρου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μακαρίου εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον ὅπου τὸ ἔκαμε.
1778. **Αὐγ. 15.** Ξεγύμνωσαν τὸ μοναστήρι τῆς Ρίλλας καὶ τὸ ἔκαψαν 150 κλέπτες, σκότωσαν καὶ μερικοὺς καλογέρους.
1788. **Ἰουλιῶν. 17.** Ξημερόνοντας τρίτη, ἔγινε πυρκαϊὰ καὶ κάγηκαν ἕως τρεῖς χιλιάδες ἐργαστήρια, χάνια, τῆραμιά, ὀσπίτια, μαγαζεῖα. Ἐργαστήρι δὲν ἀπόμεινε.
1730. Διδάσκαλος τοῦ φροντιστηρίου (σχολείου) Λεοντάριος ἐπὶ μητροπολίτου Θεοκλήτου ἐπὶ μισθῷ ἔτησίῳ γρ. 200 (ἐκ τοῦ Κώδικος).
- Σημειώσεις δαπάνης:** Ἐναν παρὰ κρομμύδια, ἕναν παρὰ σκόρδα, μία ὀκτὼ ἐλαῖς παράδες 10, μία ὀκτὼ παστουρμᾶ παρ. 16, παξιμάδια ὀκ. 12 παρ. 36, μία ὀκ. λάδι παρ. 24.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΛΩΠΟΣ

ΚΡΙΤΗΣ ΘΡΑΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὰ δύο βυζαντινὰ θέματα Θράκης καὶ Μακεδονίας ἠνώθησαν εἰς ἓν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖται πλὴν ἄλλων πηγῶν (1) καὶ ἐκ περισωθέντων μολυβδοβούλλων.

Μεταξὺ τῶν μολυβδοβούλλων τούτων ἄξια μεΐζονος προσοχῆς εἶναι τὰ ἑξῆς :

α') Νικολάου μαγίστρου, κριτοῦ τοῦ βήλου Θράκης καὶ Μακεδονίας. (2)

β') Νικολάου πρωτοσπαθαρίου καὶ κριτοῦ τοῦ βήλου Θράκης καὶ Μακεδονίας τοῦ (3)

γ') Νικολάου τοῦ Ζωναροῦ κριτοῦ Θράκης καὶ Μακεδονίας. (4)

δ') Κωνσταντίνου τοῦ Ἀλφείου μαγίστρου, βέστου, κριτοῦ τοῦ βήλου Θράκης καὶ Μακεδονίας. (5)

ε') Κωνσταντίνου τοῦ Ἀλωποῦ μαγίστρου, βέστου κριτοῦ τοῦ βήλου Θράκης καὶ Μακεδονίας. (6)

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν δύο τελευταίων μολυβδοβούλλων εἶναι ἀκριβῶς ὅμοιαι, διαφέρουσαι μόνον κατὰ τὸ ἐπάνυμνον τῶν κτητόρων αὐτῶν. Ἄλλ' ἢ σύγκρισις αὐτῶν καθιστᾷ φανερόν ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μολυβδοβούλλου (7). Τὰ γράμματα, ὁ χωρισμὸς τῶν στίχων καὶ αἱ συντημίσεις τῶν λέξεων εἶναι ὅμοια. Οὕτω ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου, τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Sorlin Dorigny, ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς :

(1) Θέμα Θράκης καὶ Μακεδονίας μνημονεύεται ἐν νεαραῖς αυτοκρατορῶν κατὰ τὰ ἔτη 1153 καὶ 1181. Zachariae, Nouvellae Constitutiones Aevi. 1857, σ. 448 καὶ 506.

(2) Schlunberger, Stigillographie de l' Empire Byzantin. σ. 162.

(3) Schlunberger, αὐτόθι σ. 163. Mordtmann. Παράρτημα ΙΓ' τόμου Φιλ. Σουλ. Κωνσταντινουπόλεως σελ. 87.

(4) Schlunberger, αὐτόθι σ. 162.

(5) Sorlin Dorigny, Revue Archeologique 1877, Γ'. σελ. 87. Schlunberger, αὐτόθι σ. 162.

(6) Mordtmann, Παράρτημα ΙΓ' τόμου τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως σ. 87. Schlunberger, αὐτόθι σ. 163.

(7) Ὁ Mordtmann σημειοῖ ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευόμενον μολυβδοβούλλων προέρχεται ἐκ τῆς συλλογῆς Sorlin Dorigny.

† Κ Ε Ρ Θ'
 Κ Ω Ν Μ Α Γ Ι
 Σ Τ Ρ Ω Ρ Ε Σ Τ Η
 Κ Ρ Ι Τ' Τ Ο Υ Ρ Η Λ
 Θ Ρ Α Κ' Σ Μ Α Κ Ε
 Δ Ο Ν Ι Α Σ Τ Ω
 Α Λ Φ Ε Ω

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Mordtmann, ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

† Κ Ε Ρ'.
 Κ Ω Ν Μ Α Γ Ι
 Σ Τ Ρ Ω Ρ Ε Σ Η Ν
 Κ Ρ Ι Τ' Τ Ο Υ Ρ Τ Λ'
 Θ Ρ Α Κ' Σ Μ Α Κ Ε
 Δ Ο Ν Ι Α Σ Τ Ω
 Α Λ Ω Π Ω

Ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν δύο τούτων ἐπιγραφῶν τῶν μολυβδοβούλλων συνάγεται ὅτι τὸ ἐπώνυμον ἀνεγνώσθη ἐσφαλμένως ὑπὸ τοῦ ἐκδόσαντος τὸ πρῶτον Sorlin Dorigny, ὅστις καὶ εἰς ἄλλα ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντα μολυβδόβουλλα πολλάκις παρηγόησε καὶ παρανέγνωσε τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν. Ὡς συμβαίνει συχνότατα εἰς τὰ μολυβδόβουλλα, τὰ γράμματα τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν φθείρονται ἢ παραμορφοῦνται, ὡς ἐκ τῆς μαλακότητος τοῦ μολύβδου, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ παρανόησις αὐτῶν.

Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μολυβδοβούλλῳ, τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἐπωνύμου, τὸ ἐκληφθὲν ὑπὸ τοῦ Sorlin-Dorigny ὡς Φ εἶναι Ω παραμορφωθὲν, τὸ δὲ τέταρτον εἶναι ὄχι Ε Π ἐφθαρμένον, οὕτω δ' ἀντὶ ΑΛΦΕΩ ἀναγνωστὸν ΑΛΩΠΩ. Ἡ ἀνάγνωσις λοιπὸν τοῦ Mordtmann εἶναι ἀσφαλῆς, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ διαπρεπὴς οὗτος βυζαντινολόγος εἶχε μεγάλην ἐμπειρίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιγραφῶν τῶν βυζαντιακῶν μολυβδοβούλλων. Ὅτι δὲ καθιστᾷ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπωνύμου Ἀλωπὸς βεβαίαν, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐμφανίζονται πολλὰ μέλη τῆς ἐπιφανοῦς ταύτης οἰκογενείας, ἕξ ὧν ἑξέχει ὁ πρόεδρος Θεόδωρος Ἀλωπός, ὅστις ὑπῆρξε ἐκ τῶν κορυφαίων ἀντιπροσώπων τῆς τότε ἐμφανισθείσης πολιτικῆς μερίδος τῶν λογίων, τῆς ἀντιδρώσης κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας. Ὡς γνωστὸν ὁ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς μερίδος ἀναδειχθεὶς αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς, συστηματικῶς ἐπιδιώξας τὴν ταπεινώσιν τῶν περιφανῶν στρατηγῶν Κατακαλῶν Κεκαυμένου, Νικηφόρου Βρυεννίου, Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, Βούρτζη, Βοτανειάτου καὶ ἄλλων, προεκάλεσε τὴν στρατιωτικὴν στάσιν, ἣτις κατέληξε εἰς τὴν παρὰ τὴν Νικαίαν μεγάλην μάχην, καθ' ἣν κατετροπώθη-

σαν οἱ στρατηγοὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ. Τότε ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς νικητὰς ὡς πρέσβεις οἱ τρεῖς προῖστάμενοι τῆς πολιτικῆς μερίδος τῶν λογίων, ὁ πρόεδρος Κωνσταντῖνος Λειχούδης, ὁ βραδύτερον γενόμενος πατριάρχης, ὁ πρόεδρος Θεόδωρος Ἀλωπός καὶ ὁ ἕπατος τῶν φιλοσόφων Μιχαήλ Ψελλός, ἵνα διαπραγματευθῶσι τοὺς ὅρους, οὓς θὰ ἐδέχετο ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνός ἵνα συμβιβασθῆ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὡς γνωστὸν αἱ διαπραγματεύσεις αὗται κατέληξαν, μετὰ πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις, εἰς τὴν παρὰ αὐτῶν Μιχαήλ τοῦ Στρατιωτικοῦ καὶ τὴν ἀναγόρευσιν καὶ στέψιν ὡς αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1057.

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ ΕΣΝΑΦΙΟΥ ΤΩΝ ΤΕΚΤΟΝΩΝ (ΔΟΥΛΓΕΡΗΔΩΝ)

§ 1) Τὸ ἐσνάφιον ἢ ρουφέτιον τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἐπὶ τουρκοκρατίας τεκτόνων (τουρκ. δουλγέρηδων = οἰκοδόμων, κτιστῶν), ὅπερ σήμερον ἔνεκα τῆς μεγάλης τῆς πόλεως ἀναπτύξεως εἶναι τὸ πολυπληθέστερον τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαγγελματικῶν σωματείων, ἀριθμοῦν ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας μελῶν ἐν οἷς πολλοὶ εἰδικοὶ ἀρχιτέκτονες, ἀπόφοιτοι διαφόρων τῆς Εὐρώπης πολυτεχνείων, ἦτο ὀλιγάριθμον καὶ πτωχὸν καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν σπουδαίων τῆς πόλεως *). Εἰκάζεται ὅτι συνεστήθη κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ὁπότε ἄσπαι αἱ ἐν τῇ τουρκικῇ αὐτοκρατορίᾳ συντεχνίαι ἤρξαντο διοργανοῦμεναι εἰς σωματεία (ρουφετία), ὅπως τυγχάνωσι τῆς προστασίας τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν συμφώνως τῷ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ III ἐκδοθέντι τῷ 1773 φερμανίῳ, ἐν ᾧ καθορίζονται αἱ τε ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα τῶν μελῶν ἐκάστου ρουφετίου 1). Ἐν τῷ κώδικι τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἄπαντᾶ

*) Σήμερον, ἀνασταθὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων πρὸ τινων ἐτῶν ἐπὶ νέων ὅλων βάσεων καὶ μὴ ἔχον τὴν παλαιάν του διοργανώσιν, καλεῖται «σύνδεσμος τῶν ἐν Φιλιππουπόλει τεκτόνων».

1) Πρὸ βλ. Β. Τσόνεφ, Ἀναμνηστικὸν βιβλίον τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἐσναφίου τῶν ραπτῶν σελ. 31. βουλγαριστί (Στοιμένα κνίγα νά Σοφίσινα ροργιάσκι ἐσνάφ). Ἀξιοσημείωτοι εἶναι διατάξεις τινές τοῦ φερμανίου τούτου, οἷον: διατάσσει τοὺς διοικητάς, ἄστυ νόμους κτλ. νά προσέχωσιν, ὅπως οἱ ἐσναφικοὶ ὄμιλοι, οἱ ἀποκλειστικῶς ἀσχολούμενοι περὶ τὴν βιομηχανίαν, τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὰς τέχνας, μόνου ἐσναφικῶς ἐξετάζωσι, κρίνωσι καὶ ἀποφασίζωσι περὶ τῶν ἀναφερομένων μεταξύ τῶν μελῶν τῶν διαφορῶν καὶ ὑποθέσεων φύσεως ἐπαγγελματικῆς κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν θέσμια ἐπέχοντα τόπον νόμου καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τούτων λύωσιν ὀριστικῶς αὐτάς. . . Μόνον τὸ διοικητικὸν τοῦ ἐσναφίου συμβούλιον δικαιούται νά κρίνη καὶ ν' ἀποφασίῃ περὶ ὑποθέσεων ἀφορῶσιν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἐσναφίου, τιμωροῦν τὸν πταιστένην διὰ δημοσίας ἐπιπλήξεως, δι' ἐκδιώξεώς του ἐκ τοῦ ἐσναφίου, δι' ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξουσιάζσεως τοῦ ἐπαγγέλματός του, διὰ σωματικῆς ποινῆς καὶ διὰ προσκαίρου φυλακίσεως. . . Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν πρόσωπα μὴ ἀνήκοντα εἰς τὸ ἐσνάφιον. οἰαδῆποτε καὶ οἰανδήποτε θέσιν κατέχοντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἤθελον ἐπέμβη καὶ πειραυῆ νά ἐμποδίσωσι διὰ τῆς βίας ἢ τῆς δυνάμεώς των τὴν ἐκτέλεσιν τῆς σωματικῆς ποινῆς, τῆς ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ ἐσναφίου εἰς τὸ καταδικαζόμενον μέλος, πάντες οἱ κρατικοὶ ὑπάλληλοι ὀφείλουσι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας παντὶ μέσῳ νά ἐμποδίζωσι τὴν ἀνάμειξιν ξένων προσώπων εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἐσναφίων» . .

τὸ πρῶτον τῇ 1η Ἀπριλίου τοῦ 1821, ὅποτε ὁ πρωτομαῖστωρ καὶ τρεῖς τῶν μαῖστώρων αὐτοῦ, ὡς ἐκπρόσωποι αὐτοῦ, ὑπέγραψαν ἀναφορὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας πρὸς τὸν τότε ἀοίδιμον οἰκουμενικὸν πατριάρχη Γρηγόριον τὸν Ε'. Ἐν ταύτῃ ἐξεφράζετο ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας πρὸς τὸν Σουλτάνον καὶ τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν ἐπὶ τῇ καλῇ διοικήσει πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων σφαγῶν καὶ καταδιώξεων αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἕνεκα τῆς ἐκκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῆς ἀναφορᾶς, κατακεχωρισμένῳ ἐν τῷ προειρημένῳ κώδικι, μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τότε μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παΐσιου¹⁾, τῶν ἱερέων καὶ τῶν προεστώτων τῆς πόλεως ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν πρωτομαῖστώρων καὶ τινῶν μαῖστώρων τῶν ἐπισημοτέρων ἐσναφίων τῆς πόλεως, 15 τὸν ἀριθμὸν. Κατὰ τάξιν τὸ τῶν τεκτόνων ἔρχεται 13ον ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ τῶν Ζαφζαβατσῆδων (λαχανοπωλῶν) καὶ τῶν Ταχτατζῆδων (ἐμπόρων οἰκοδομησίμου ὕλης).

Τὸ ρουφέτιον δὲν εἶχε γραπτὸν κανονισμὸν (σύμφωνον), ὡς τὸ τῶν ἁμπατζῆδων,²⁾ ἕνεκα τῆς ἐντελοῦς ἀγραμματωσύνης τῆς πλειονοψηφίας τῶν μελῶν του, ὧν οἱ πολλοὶ οὐδὲ μόνιμοι τῆς πόλεως κάτοικοι ἦσαν, ἀλλὰ ξένοι (ξενικοὶ) ἰδίως ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Ροδόπης κωμῶν καὶ τῆς Μακεδονίας, προσερχόμενοι εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἑαρινὴν καὶ θερινὴν περίοδον, ὅποτε συνήθως ὑπῆρχεν ἐργασία ἕνεκα τῶν κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀνεγειρομένων μεγάλων κτιρίων καὶ ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου ἐπανακάμπτοντες εἰς τὰς ἐστίας τῶν πρὸς διαχείμασιν παρὰ τοῖς οἰκείοις των. Ἐκ τούτου καὶ οἱ πλείονες ἦσαν Βούλγαροι, ὡς διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις ὀνομάτων καὶ ἐπωνύμων των. Οἱ ἐν Φιλιππουπόλει ὅμως διαμένοντες ἦσαν Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι ἐξελληνισμένοι ἐκ τῶν προαστείων αὐτῆς Καρσι-γιακὰ (Πέραν) καὶ Μαρασίου, φέροντες τὰ τοπωνυμικά των ἐπίθετα Καρσιγιακαλῆδες καὶ Μαρασλῆδες, οἵτινες ἐπῆρχουν εἰς τὰς χειμερινὰς καὶ φθινοπωρινὰς οἰκοδομητικὰς τῆς πόλεως ἀνάγκας. Τὸ ρουφέτιον λοιπόν, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τῆς πόλεως, ἦτο ἑλληνικὸν καὶ παρέμεινε τοιοῦτον μέχρι τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστώτος καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν Βουλγαρικῆς κοινότητος ἐν Φιλιππουπόλει (1862), ὅποτε ὁ σάραξ τῶν φυλετικῶν ἐρίδων ὑπεισήληθεν καὶ εἰς τὰ ρουφέτια, καὶ ἄλλα μὲν ἐχωρίσθησαν εἰς Βουλγαρικὰ καὶ Ἑλληνικά, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν ὡς ὀργανισμοί. Ὅτι τὸ ρουφέτιον παρέμεινεν ἑλληνικὸν μαρτυροῦσιν οὐ μόνον τὰ ἀρχεῖά του συντασσόμενα ἑλληνιστί, ἀλλὰ καὶ ἡ

¹⁾ Κώδ. ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἐτῶν 1781—1845, σελ. ξη' (νέας ἀριθμῆσεως 76). Ἴδε τὴν ἀναφορὰν ἐν τοῖς Ἐθνακοίσις, τόμ. 3ος, ἔτ. 1932, σελ. 29, ἐν τῇ περὶ τοῦ μητροπολίτου Παΐσιου μελέτῃ ἡμῶν.

²⁾ Ἴδε τὸν κανονισμὸν τοῦ ρουφετίου τῶν ἁμπατζῆδων ἀπὸ τοῦ 1805 ἐν τοῖς Ἐθνακοίσις Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἔτ. 1929, σελ. 329 κέξ. *Μυστ. Ἀποστολίδου*, Δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως.

ἴδρουσις ὑπ' αὐτοῦ προκαταρκτικοῦ σχολείου ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς σταυροπηγιακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐν ᾧ τόπῳ ἀνηγέρθη βραδύτερον ἡ ἄστικὴ ἑλληνικὴ μεγαλοπρεπὴς σχολὴ Μαρασλῆ. Ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ, εἰς ὃ εἰργάσθησαν ἀμισθὶ ἐκ περιτροπῆς πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει παραμένοντα μονίμως μέλη του, τῆς οἰκοδομησίμου ὕλης του δωρηθείσης ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ἀνεγερθέντων κτιρίων, λειτουργήσαντι μέχρι τοῦ 1874, ἐφοίτων παῖδες τῆς ἐνορίας τῆς προειρημένης ἐκκλησίας διδασκόμενοι ὑπὸ ἐνὸς δημοδιδασκάλου, μισθοδοτουμένου ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος. Τοῦτο ὁμολογεῖ¹⁾ ὁ ὀψιγενὴς Βούλγαρος Κ. Μωροβένωφ, ὅστις, ὡς αὐτὸς λέγει ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ βιβλίου του, ἔμαθε τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν! τὴν Βουλγαρικὴν τεσσαρακονταετῆς ὢν. Ἐνεκα δὲ τῆς ἀγραμματοσύνης των πᾶν μέλος ἦτο ἐφωδιασμένον ὑπὸ ρουφετίου διὰ σφραγίδος (βούλλας) φερούσης τὸ ὄνομά του, ἦν ὑπέθετεν ἀντὶ ὑπογραφῆς εἰς τὰ συμβόλαια καὶ ἄλλας πράξεις, ὧς γίνεται καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἰθαγενέσι, τοῖς φελλάχοις.

Τὸ ρουφέτιον διηρθνύετο ὑπὸ δωδεκαμελοῦς ἐπιτροπείας μαϊστόρων, καλουμένης *δωδεκάρα* ἢ *οἱ δώδεκα*²⁾ ἐκλεγομένης ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ³⁾ τῶν ἐν τῇ πόλει παρόντων μελῶν δι' ἐν ἢ καὶ πλείονα πολλάκις ἔτη. Ἡ ἐπιτροπεία δὲ ἐξέλεγε τὸν πρόεδρόν της, τὸν *πρωτομαῖστορα* (τουρκιστὶ *οὐστάμπασί*), ὅστις κυρίως διῶκει μόνος τὸ ρουφέτιον ἐπὶ τῇ βίᾳ κατὰ παράδοσιν διατηρουμένων θεσπίων, ρυθμιζόντων τὰς μεταξὺ τῶν μαϊστόρων σχέσεις καὶ τὰς τῶν ὑφισταμένων πρὸς τοὺς προϊσταμένους καὶ τὰνάπαλιν.⁴⁾ Πρωτομαῖστορες συνήθως ἐξελέγοντο οἱ προσβύτεροι καὶ μᾶλλον πεπειραμένοι τῶν μαϊστόρων, οἵτινες προσελάμβανον πολλάκις καὶ τὸν τίτλον *κάλφας* (ἀρχιτέκτων) καὶ εἰς αὐτοὺς ἀντίθετο ἢ ἀνέγερσις μεγάλων κτιρίων (γεφυρῶν, λιθοκτίστων ξενοδοχείων, ἐκκλησιῶν, τεμενῶν, πρᾶτηρίων καὶ μεγάλων οἰκιῶν). Οἱ καλφάδες δὲν εἰργάζοντο, ἀλλ' ἐπέβλεπον ἐπὶ τῆς ἐργασίας πληρωνόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη, ἔφερον δὲ ἀείποτε εἰς τὰς χεῖρας τὸν ξύλινον πῆχυν ὡς σύμβολον τῆς ιδιότητός των, καὶ ἀπήλασον μεγάλης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ παρὰ τε τοῖς τεχνίταις, εἰς οὓς ἐξεύρισκον ἐργασίαν, καὶ παρὰ τῇ κοινωσίᾳ.

¹⁾ Κ. Μωροβένωφ, ὑπόμνημα περὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τοῦ ἔτ. 1869, ἐκδοθὲν τῷ 1930 ὑπὸ 'Αλεξ. Πέερ βουλγαριστί, σελ. 140.

²⁾ Ἐντεῦθεν προήλθεν ἡ παροιμία : «κι αὐτὸς μὲ τοὺς δώδεκα» ἢ «μὲ τὴ δουδικάρα» εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν παρ' ἀξίαν προαγομένων κοινωνικῶς.

³⁾ Ἡ τε γενικὴ συνεδρία τῶν μελῶν τοῦ ρουφετίου καὶ ἡ τῶν δώδεκα ἐκαλεῖτο *λόντζια* ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *loggia*.

⁴⁾ Περὶ τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ρουφετίων ἢ ἐσναφίων ἴδε ἐκτενῶς τὴν ἐν τοῖς *Θρακικοῖς* μελέτην ἡμῶν, τόμ. II, ἔτ. 1929, σελ. 323 κέξ. ἐξ ἀφορμῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κανονισμοῦ (συμφώνου) τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ρουφετίου τῶν ἀμπατζήδων.

Ὁ πρωτομαῖστωρ ἐν ἀνάγκῃ προσεκάλει εἰς συνέλευσιν τοὺς δώδεκα πρὸς λῆψιν περὶ διαφόρων ζητημάτων τοῦ ρουφρετίου ἀποφάσεων καὶ ληγούσης τῆς θητείας του παρέδιδεν εἰς αὐτοὺς τοὺς λογαριασμοὺς τῆς διαχειρίσεώς του καὶ οὐχί, ὡς παρὰ τοῖς ἄλλοις ρουφρετίοις, εἰς τὴν γενικὴν τῶν μελῶν συνεδριάσιν, ἣτις συνεκαλεῖτο μόνον πρὸς ἐκλογήν τῶν δώδεκα. Οἱ μαῖστορες ἦσαν πεπειραμένοι τεχνῖται περὶ πάντα τοὺς τῆς οἰκοδομητικῆς κλάδους, πολλοὶ ὅμως τούτων ἦσαν εἰδικοί ἐν τινὶ κλάδῳ, οἷον ἄλλοι ἦσαν τοιχοποιοί, ἄλλοι τορρευτοί, ἄλλοι χρῖσται κλπ. Ἐκαστος δὲ τούτων εἶχε τοὺς βοηθοὺς του (καλφάδες-τσιράκια), οἵτινες μετὰ χρονίαν παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν καὶ ὀδηγίαν των ἄσκησιν ἐμορφοῦντο εἰς τεχνίτας. Οὗτοι ἀνηγορεύοντο ὑπὸ τῶν δώδεκα, προεδρεύοντος τοῦ πρωτομαῖστορος, εἰς μαῖστορας μετὰ πρότασιν τοῦ παρ' ᾧ ἐμαθήτευσαν μαῖστορος, βεβαιοῦντος ἐνόρκως ὅτι εἶναι κάτοχοι τῆς τέχνης των καὶ μετὰ πρόχειρόν τινα θεωρητικὴν ἐξέτασιν. Ὁ μαῖστωρ ὡς σύμβολον τῆς ἰδιότητός του ἔφερε τὸ σκέπαρον ὀπισθεν ἐπὶ τῆς ζώνης του. Ἡ σφραγὶς τοῦ ρουφρετίου κατ' ἐπίσημα τῆς ἱεράς μητροπόλεως ἔγγραφα χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1851 καὶ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: ΡΟΥΦΡΕΤΙ ΔΟΥΛΓΡ. 1851.

§ 2) Δέον νὰ ρηθῆ ἑνταῦθα ὅτι ἐν Φιλίππουπόλει μετὰ τὴν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1846 πολυήμερον μεγάλην πυρκαϊάν, ἣτις ἀπετέφρωσε πλεῖον τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς πόλεως μετὰ τῆς ἀγορᾶς, ἐμορφώθη ὑπὸ τῶν καλφάδων Φιλίππουπολιτῶν ἀρχιτεκτονικός τις οἰκιῶν τύπος, ἐπιχωριάζων ἐν τῇ πόλει καὶ μεταφυτευθεὶς ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς ἄλλας περὶ αὐτὴν κομοπόλεις. Κατὰ τοῦτον, κινουῦντα καὶ σήμερον τὸν θαυμασμόν τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἐκτίζοντο οἰκίαι τριώροφοι συνήθως, ὧν ὁ πρῶτος ὄροφος ἦτο λιθόκτιστος καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐν τῇ γῇ, ἐπ' αὐτοῦ δὲ κατεσκευάζετο ὁ σκελετὸς τῆς κυρίας οἰκίας ἀντισεισμικῶς διὰ ξύλων, τοιχιζομένης διὰ πλίνθων ὀπτῶν ἢ μί. Ἡ ὄψις τῆς οἰκίας ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὴν περιτετοιχισμένην πλακόστρωτον αὐλήν, ἀφ' ἧς δὲν ἔλειπεν ἡ ὑπογεία κτιστὴ στέγνα (cisterna) πρὸς συλλογὴν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων τῶν διὰ μεταλλίνων σωλήνων ἐκ τῆς στέγης συρροέντων εἰς αὐτήν, καὶ εἶχε στοᾶν ἐκ τεσσάρων συνήθως κυλινδροειδῶν ξυλίνων κίωνων, ὑποβασταζουσῶν ἐν μέρει τὸν ἄνω ὄροφον. Ἐκ τῆς μαρμαροστρώτου στοᾶς ἀνήρχετο διὰ διπλῆς ἐκατέρωθεν λιθίνης κλίμακος, εἰς τὸ δεῦτερον ὄροφον, εἰς οὗ τὸ βάθος ἦτο ἢ πρὸς τὸν τρίτον ὄροφον διπλῆ ὠσαύτως, ἀλλὰ ξυλίνῃ κλίμαξ. Ὅτε δεῦτερος καὶ τρίτος ὄροφος ἦσαν ὁμοίομορφοὶ καὶ συνέκειντο ἑκάτερος ἐκ μιᾶς μεγάλης αἰθούσης ἐπιμήκουσ ἢ ὠσειδοῦς, ὡς ἐκατέρωθεν ἦσαν τὰ δωμάτια 4 ἢ 6 τὸν ἀριθμόν, ἀνὰ δύο δηλ. ἢ τρία ἰσομεγέθη. Αἱ ἄλλαι τῆς οἰκίας πλευραὶ εἶχον τοὺς ἐστεγασιμένους ἐξώστας των (τσιμαδες) πρὸς τετραγωνισμόν καὶ ἐξοικονόμησιν τοῦ χώρου καὶ πολλὰ παράθυρα. Ἡ θέα τῶν ὑψωρόφων τούτων οἰκιῶν, ἰδίως, ὅταν αἱ πλευραὶ των, πλὴν τῆς τῆς εἰσόδου, εἶναι ἐκτισμέναι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἢ ἐπὶ τοῦ χεῖλους

τῶν λόφων, εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη. Τὸ μαγειρεῖον ἐκτίζετο ἐκτὸς τῆς οἰκοδομίας ἐν τῇ αὐλῇ, ὃ δὲ πρῶτος ὄροφος ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη καὶ κατοικία τῶν ὑπηρετῶν. Πλεῖσται δὲ τῶν τοιούτων οἰκιῶν δὲν ἐστεροῦντο καὶ τοῦ τουρκικοῦ τῶν λουτροῦ.

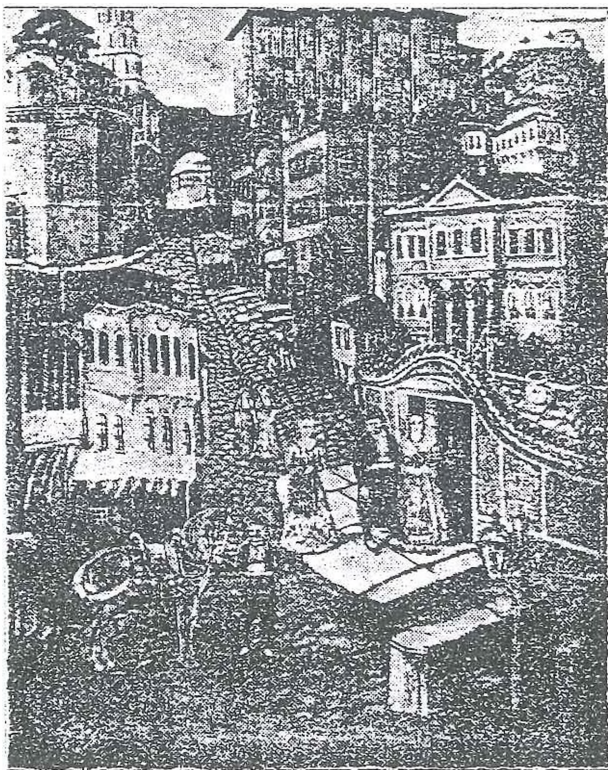
Ἰδίως ὁμοῦ προσοχῆς ἀξία ἦτο ἡ διακόσμησις τῶν ξυλίνων ὄροφῶν τῶν τε αἰθουσῶν καὶ τῶν δωματίων, τῶν ἐρημιῶν καὶ μουσανδρῶν ¹⁾ διὰ ξυλογλυφημάτων καὶ ἄλλων τορευμάτων, ἀπερ ὃ συγγραφεὺς τῆς Πλώβδηφ αὐταπατώμενος ὑπολαιμβάνει ὡς ἔργα τῆς Βουλγαροφιλίας ἐν τῇ πόλει ξυλογλυφείας, παρέχων ἡμῖν ἅμα φωτογραφικὰ δείγματα ἐκ τοῦ νῦν γηροκομείου Κ. Χατζηκάλτσεφ ²⁾, πρῶην οἰκίας τοῦ ἐξ Ἀγοράων ὀρωμένου Ἑλληνοσ μεγαλεμπόρου Γεωργιάδου, ἐνὸς τῶν τριῶν ἐπ' ἀδελφῆ ἀνεπιῶν τοῦ μεγαλεμπόρου ὡσαύτως Ἰωάννου Ἰωαννίδου Νέμτσουλου. Δυστυχῶς ἡ ξυλογλυφία ἐκείνη ἦτο ἐπέισακτος, ὅθεν καὶ συνεξέλιπεν ἤδη μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυλογλυπτῶν καὶ τορευτῶν τῆς, πρὸ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1877. Πολλὰ τῶν ὠραίων καὶ ἀρχοντικῶν τούτων ἑλληνικῶν οἰκιῶν ἀπετερωθήσαν ὑπὸ πυρκαϊῶν ἢ κατερρίφθησαν ἢ ἀνεκαινίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ τούτων εἰσέτι σφύζονται. Ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Εὐμοπλιάδος σφύζονται πλὴν τῆς προμνησθείσης τοῦ Γεωργιάδου ἢ τοῦ Κεντιτένογλου καὶ Χατζηβασιλείου Ἑλλήνων μεγαλεμπόρων καὶ κτηματιῶν, ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν ἢ τοῦ Σαρῆ-Σταύρου Κοσμά, μεγαλεμπόρου καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος, διατελέσσασι οἰκοτροφεῖον τῶν ἀρχόντων τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων, ἢ τοῦ Ζ. Νέμτσουλου καὶ Ἀθ. Θωμίδου, μεγαλεμπόρων, ἐπὶ τοῦ Μουσαίου λόφου παρὰ τῇ πύλῃ τῆς ἀκροπόλεως τῇ ἀνατολικῇ ἢ μεγίστῃ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ πασῶν τοῦ μεγαλεμπόρου Χρήστου Κοϊμτζόγλου. Αὐταὶ εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἐκτὸς δὲ ταύτης ἐν μὲν τῷ ἀνατολικῷ τῆς πόλεως μέρει σφύζονται ἢ τοῦ Θ. Κατσίγρα μεγαλεμπόρου, ἢ τοῦ Νικολάκι Νέτιωβιτς μεγαλεμπόρου ἑλληνίζοντος, μητροῦθεν ἕλληνοσ καὶ πατροῦθεν ἑλληνίζοντος Βουλγαροφιλίας ἐκ Καρλόβου, ἔχοντος σύζυγον ἑλληνίδα τὴν Χαρίκλειαν Ἀντωνάκι, ἀνάδοχον τοῦ γράφοντος ταῦτα, ἢ τοῦ Χατζῆ Κωστάκι Κοϊμτζόγλου μεγαλεμπόρου ἐξαδέλφου τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Γρηγ. Μαροσλῆ καὶ τοῦ φιλικῶν Ἄντων. Κομίζοπούλλου, ἧς δυστυχῶς κατερρίφθη ὁ ἄνω ὄροφος καὶ ἐπὶ τοῦ λουτροῦ ἧς, κειμένου ἐν τῇ αὐλῇ, ὑπάρχει ἐπὶ πλακῶς ὁ δικέφαλος ἀετὸς ἀνάγλυφος ἐντὸς κύκλου περιβαλλομένου

¹⁾ Μουσάνδρα ἢ μεσάνδρα, ἢ πιθανῶς ἐκ τοῦ μέσα-ἀνδραμιδα, ἅτε τιθεμένων ἐν αὐτῇ τῶν ἀνδραμιδῶν, ἐλέγετο τὸ ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ δωματίου εὐκαιρον διαμέρισμα, ὅπου ἐτίθεντο, στρώματα, ἐνδύματα, οἰκιακά σκευῆ, κιβωτίδια κτλ. Τουρκιστὶ ἐλέγετο γιούκερ. Ἡ μουσάνδρα ἦτο διάφορος τῆς ἀχρηβάδας, καθ' ὅσον ἐκλείετο διὰ ξυλίνου ἐπιθέματος, φύλλου ξυλογλυπτῶν, τῆς ἀχρηβάδας οὔσης ἀνοικτῆς.

²⁾ Ἴδε Chichkoi, Ρλονιν, ἱστορία τῆς Φιλιππουπόλεως, βουλγαριστὶ μετὰ παραλλήλου γαλλικῆς μεταφράσεως, ἔτ. 1926. σελ. 101, 105, 113, 119.

ὑπὸ ἀκτίνων ἄνωθι τῆς θύρας μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Τὸ μὲν ἴδρυμα ἦδε βασιλεῖον Χ' Κωνσταντίνου Χ' Ἰωάννου Κοϊμτζόγλου τῷ 1857, Σεπτεμβρ.», ἢ τοῦ Παυλίτου, ἢ τοῦ Σατηριάδου, ἢ τοῦ Πάντσογλου, ἐμπόρων, ἐν δὲ τῷ νοτίῳ μέρει κάτωθι τοῦ λόφου τῆς Εὐμολπιάδος ἢ τοῦ Καζαντζόγλου Ἕλληνας ἐμπόρου, καὶ ἢ οἰκία τοῦ Ἕλληνος γουναραεμπόρου Ἀνδρονίκου ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς μητροπόλεως, καταρριφθεῖσα. Ὁμοίωται ὅσαύτως οἰκία ἦσαν αἱ πυροποληθεῖσαι, ἐπὶ μὲν τοῦ λόφου τῆς Εὐμολπιάδος, οἱ τῶν μεγαλειπόρων ἑλλήνων Μήτσορα Δημ., Θεοδοράκι, Νέμτσογλου Μ. καὶ ἢ τοῦ Παναγιωτοπούλου καταρριφθεῖσαι, ἐπὶ δὲ τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατιῶν αἱ τῶν Παπαδάτη Κ., Γεωργιάδου Γ., Ἀχλιανῆ, Ἀργύρογλου καὶ Κύρου 1).

§ 3) Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ρουφετίου (ἐσναφίου)τῶν ἐν Φιλιππουπόλει τεκτό-

Ἡ οἰκία τοῦ Νικολάου Νέτκοβιτς κατ' εἰκόνα τοῦ ζωγράφου
Λαυρένφ ἔτος 1865.

1) Ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα αἱ οἰκίαι μνημονεύονται ὑπὸ τὰ ὀνόματα τῶν κτιστῶν καὶ πρώτων ἰδιοκτητῶν αὐτῶν. Σήμερον ἐκποιδεῖσαι ἀνήκουσιν εἰς Βουλγάρων.

νων εἶναι τρία βιβλία (κατάστιχα) ἐξ εὐτελοῦς χάρτου, δεδεμένα διὰ ναστοχάρτου. Ἐν τοῖς βιβλίοις εἶναι καταγεγραμμένα ἀτάκτως καὶ ἄνευ χρονολογικῆς τάξεως διάφορα σημειώματα ἀφορῶντα εἰς τὰ τοῦ ρουφετίου ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 1845 μέχρι τοῦ 1880 συμπεριλαμβανομένου, ὅποτε διελύθη τὸ ρουφέτιον. Εἶναι συντεταγμένα εἰς τὸ βόρειον γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης μᾶλλον ὑπὸ ἀνθρώπων στερουμένων καὶ αὐτῆς τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, γινωσκόντων μάλιστα ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἐξ οὗ καὶ αἱ ἐν ἐκάστη λέξει ἀπαντῶσαι ἀφόρητοι ἀνορθογραφίαι καὶ ἡ διήκουσα πολλαχού ἄσυνταξία. Μόνον ὁ κατάλογος τῶν μελῶν τοῦ 1859 καὶ τινὰ ἄλλα σημειώματα φαίνονται ὅτι κατεγράφησαν ὑπ' ἀνθρώπου εὐπαιδευτοῦ πως καὶ οὗτος ἀναμφιβόλως δὲν ἦτο τέκτων, ἀλλ' ἔμισθός τις γραφεὺς ὑποσημειούμενός που. πιθανῶς γραμματοδιδάσκαλός τις. Ἡ σπουδαιότης τῶν ἀρχείων ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐξ αὐτῶν δηλοῦται περιτράνως ὅτι τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν Φιλιππουπολιτῶν, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 17ου ἡδη αἰῶνος, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ρουφετίου τῶν ἀμπατζήδων (1685—1872), ἦτο κοῤῃμα τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου, ἔνεκα τῆς ἐν τῇ πόλει ἐγκαταστάσεως παντοδαπῶν ἐλλήνων, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος ἠρξάτο ἀποκρυσταλλοῦμενον εἰς τὸ βόρειον ἰδίωμα, τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς τέκτοσιν, οἵτινες ὡς ὄλως ἀπαίδευτοι παρέμειναν ἐλεύθερο, ἐπιδράσεως τῆς σχολικῆς (καθαρευούσης) γλώσσης.

Τὰ ἐν τοῖς ἀρχείοις σημειώματα ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν πρωτομαίστορος (δοτᾶ-μασί), εἰς τὴν ἀναγόρευσιν μαϊστόρων, εἰς τὴν μίσθωσιν μαθητῶν (τσιρακίων) ὑπὸ μαϊστόρων, εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ἔσναφίου (εὐτελῆς ἐνιαυσία ἐκ 2 ἢ 5 ἢ 10 ἢ 15 γροσιῶν συνδρομὴ ἐκάστου μέλους ἐπὶ τῇ βράσει συντεταγμένου κατ'ἀλόγου τῶν μελῶν (*δνόματα*), προαιρετικὴ συνδρομὴ ριπτομένη εἰς τὸ κυτίον (κουτί) περιηγόμενον ὑπὸ τοῦ κλητῆρος (τσαοῦση) μεταξὺ τῶν μελῶν, τὰ καταβαλλόμενα τέλη 80—200 γρ. ὑπὸ τῶν ἀναγορευομένων ὑπὸ τῆς δωδεκάρας μαϊστόρων, ἐνοίκια ἐργαστηρίου καὶ μετοχίου, ἰδιοκτησιῶν τοῦ ρουφετίου καὶ μικραὶ τινες δωρεαί), καὶ εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ρουφετίου (ἐλεημοσύνη εἰς πενόμενα μέλη καὶ χήρας μελῶν τοῦ ρουφετίου, εἰς ἐγκαθεύκτους ἰδίως κατὰ τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα καὶ εἰς πτωχοὺς, μισθὸς κλητῆρος, ἀρχιερατικὴ λειτουργία καὶ δια-

ρους, πλὴν τριῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν κτιστῶν αὐτῶν. Μελέτην περὶ αὐτῶν μετὰ σχεδιογραφημάτων καὶ εἰκόνων ἐφιλοτέχνησεν ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως φιλόσοφος Βούλγαρος ἀρχιτέκτων Χρ. Πέεφ, ἦν ἀνέγνω ἐν τινι συνεδρίῳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τῆς πόλεως συνδέσμου καὶ ἦν προσεχῶς θὰ ἐκτυπῶσιν. Δυστυχῶς ὅμως καὶ οὗτος κατεχόμενος ὑπὸ τῆς βουλγαρομανίας τοῦ νῦν νομίζεται πᾶν τὸ ἐν τῇ πόλει Βουλγαρικόν, φρονεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἦσαν Βουλγαρικαὶ καὶ ὑπὸ Βουλγάρων καλφάδων ἐκτίσθησαν. Ὅθεν ποιεῖται τὸ ἐγκώμιον τῆς ἀκμασάσης ἐν τῇ πόλει κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα Βουλγαρικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τορευτικῆς! :

σκέδασις τῶν μελῶν ἐπὶ τῇ ἑτησίᾳ τοῦ ρουφετίου ἑορτῇ κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, πάτρωνος τοῦ ρουφετίου, φόροι τινὲς καὶ τινα ἔκτακτα). Δυστυχῶς οὐδὲν πρακτικὸν ἀπαντᾶ συνεδρίας γενικῆς τῶν μελῶν ἢ τῆς δωδεκάρας, ὡς ἀπαντῶσι πλείστα συνεδριῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ρουφετίου τῶν ἀυπατζήδων ¹⁾).

Τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν ἀρχείων πλάτους 0.10, ὕψους 0.38 καὶ πάχους 0.01 τοῦ μέτρου ἔχει σελίδας 174 ὑφ' ἡμῶν ἀριθμηθείσας, ἐξ ὧν αἱ πλείσται τυγχάνουσιν ὄλως ἄγραφοι. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1845 Σεπτεμβρίου, πρωτομαῖστοροῦντος τοῦ μαῖστορος Θεοχάρους καὶ τελευτᾶ εἰς τὸ 1848. Βραδύτερον ἐν ταῖς μεταξὺ ἀγράφοις σελίσιν κατεγράφη ὁ κατάλογος τῶν μελῶν τοῦ ρουφετίου τῶν ἐτῶν τοῦ 1858 καὶ 1859 καὶ τινα σημειώματα τῶν αὐτῶν ἐτῶν. Τὰ εἶδη τῆς ἐν αὐτῷ γραφῆς (χεῖρες) εἶναι ἕξ, ὧν ἓν μόνον ἀνδρὸς εὐπαιδέτου πως, τοῦ προυνησθέντος γραφέως. Τὸ δεύτερον βιβλίον πλάτους 0,18, ὕψους 0,44 καὶ πάχους 0,03 τοῦ μέτρου φέρει ἕξωθι ἐπὶ λευκοῦ ἐπικεκολλημένου χάρτου τὴν ἐπιγραφὴν: «1849 τῇ 5ῃ Ἰουνίου κώνδικας τῶν δουλγέρηδων ἑσναφικός». Παρεσκευάσθη, ὅπως συμπεριλάβη πολλῶν ἐτῶν σημειώματα, δυστυχῶς ὅμως μόνον ὀκτὼ σελίδες αὐτοῦ ἔχουσι καταγραφῇ, πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι εἶναι ἄγραφοι καὶ ἀναορίθμητοι. Τὰ ἐν αὐτῷ εἶδη γραφῆς εἶναι τρία. Τὸ τρίτον βιβλίον πλάτους 0.15, ὕψους 0.35 καὶ πάχους 0.15 τοῦ μέτρου εἶναι πρόχειρον καθημερινὸν καὶ ἔχει τὰ πλείονα σημειώματα, ὧν τινα καὶ διὰ μολυβδίου γεγραμμένα. Ἐξωθι φέρει ἐπὶ λευκοῦ ἐπικεκολλημένου χάρτου τὴν ἐπιγραφὴν: «1849 τῇ 5ῃ Ἰουνίου κατάστιχον πρόστιχον ἑσναφικὸν τῶν δουλγέρηδων». Ἐχει σελίδας ἐν ὄλῳ ἀναριθμητούς 199, ὧν αἱ πλείσται ἄγραφοι. Ἄρχεται ἀπὸ τῆς 6 Ἰουνίου τοῦ 1849 καὶ τελευτᾶ εἰς τὸ 1880. Τὰ εἶδη τῆς ἐν αὐτῷ γραφῆς ὑπερβαίνουναι τὰ 15.

Ἐν τῇ ἀντιγραφῇ τῶν ἀρχείων διετηρήσαμεν πιστῶς τὴν τε φθογγολογίαν καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ κειμένου ὀρθογραφήσαντες μόνον αὐτὸ πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστου. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον προετιμήσαμεν ἀντὶ τῆς κατὰ βιβλία τὴν κατὰ διαδοχικὴν χρονολογίαν κατὰτάξιν τῶν σημειωμάτων λαμβάνοντες αὐτὰ ἐκ πάντων τῶν βιβλίων, ὅπου ἀτάκτως εἶναι ἐρριμένα καὶ παραπέμποντες εἰς τὰς σχετικὰς τῶν βιβλίων σελίδας.

Ἐν τέλει σημειοῦμεν τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ ἀρχεῖα διατελεσάντων πρωτομαϊστροῦν ἀπὸ τοῦ 1845—1880 ὑπαρχόντων ἐν τῷ μεταξὺ κενῶν: 1845—1846 μάλιστα Θεοχάρης, 1846—1848 μαστρο Χαιτῆ Νεδέλτσος, 1848 Χρηστος Χρήστου, καλούμενος καὶ Χρηστάκις, 1849 Χαιτῆ Διαμαν-

¹⁾ Ἴδε *Μυροῦλ. Ἀποστολίδου*, Archiv de la societé des abat jis à Plovdiv βιβλ. I καὶ II (1685—1772) καὶ βιβλ. III. (1811—1870), μετὰ παραλλήλου βουλγαρικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ἀλεξ. Πέεφ, δικηγόρου, ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ μουσείου Φιλίππουπόλεως τῶν ἐτῶν 1928—29 καὶ 1930, σελ. 1—170 καὶ 1—186 εἰς 4ον.

τῆς, 1850 Χατζῆ Δημόσιος, 1851 Χρηστός Χρήστου, 1852 μάστρω Κωνσταντίνος 1853—1859 κενόν, 1859—1860 Χρηστός Θωμᾶ, 1861—1862 κενόν, 1863 Προδρομόου, 1864—1866 κενόν, 1867—1870 μάστρω Τροῦτσος, 1870 Χατζῆ Διαμαντῆς, 1871—1872 Γιάγκος Μποριμέτσας ὁ καὶ Γιάγκος Βουκοβάλας λεγόμενος, 1873—1875 Νωότης ἀρχιερέων 1876—1878 μάστρω Ἰωάννης, 1879—1880 κενόν.

§ 4) Τὸ κείμενον τῶν ἀρχαίων.

Παρεδόθη ¹⁾ εἰς τοὺς μαστόρους ²⁾ 1845 μηνὸς Σεπτεμβρίου 16. Οὐσιπᾶ μπασιῆς ³⁾ ἐγένετο ὁ μάστρου-Θεοχάρης, (βιβλ. I, σελ. 1).

1845, Σεπτεμβρίου 16. Ἐπὶ οὐσιπᾶ-μπασιῆς Θεοχάρης γρόσια ἀπὸ τζιαούσης ⁴⁾ τοῦ κινούργιου ⁵⁾ ἀπὸ κουραμάδης ⁶⁾ ἀπὸ 16:—55, ἀπὸ Γιάγκου Τοπρελῆ ⁷⁾—50, ἀπὸ Μανόλκογλου τζιράκι ⁸⁾—2, ἀπὸ Πίλιτζαν Ἐντζερετζῆ—10=117 (I, 2).

1845, Ὀκτωβρίου 6. Ἰδοὺ σημειώνομι ⁹⁾ ἐγὼ οὐσιπασιῆς Θεοχάρης ὅσα ἔξοδα κάνω διὰ τὸ ἔσναφι ¹⁰⁾. Τὰ γράφω ἐξ ὀνόματος. ¹¹⁾ (Ἰσάδες) 8 ἀλεύρι διὰ τὸν ἄγιον Θωμᾶ, ¹²⁾—γο. 5.8, κηρία νεκρῶσιμου ¹³⁾—5, σιτάρι, καγιβέ διὰ γλυκὸ—5.20, ψηστικό, ζάχαρ, λάδι, κανέλλα, κρασί, ρακή—7, καρούδια, μέλι, θυμαμάμα.—2.23=25.11. Παπα-Θεόφιλου—16.20. Παπα-

1) Δηλ. τὸ παρὸν κατάστιχον. Μέχρι τοῦδε δὲν ἐτηροῦντο βιβλία ὑπὸ τοῦ ρουφετίου.

2) μάστρω ἐκ τοῦ λατ. magister. ἰταλ. maestro. γαλλ. maître, λέγεται καὶ μαῖστρω ὁ ἀνεγνωρισμένος τεχνίτης, ἐπαγγελματίας ἐν τοῖς ρουφετίοις. Τουρκιστὶ οὐσιπᾶ.

3) ἡ λέξις τουρκικὴ ὁ πρῶτος τῶν οὐσιπᾶ, δηλ. τῶν μαῖστροῶν. ὁ πρωτομαῖστωρ ἢ πρωτομάστορος. Σημειωτέα ἡ κώφωσις τοῦ ρθόγγου ο ἐν τῷ μάστρω ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀπὸ (ἀπὸ) τοῦ (τόν), κτλ.

4) τζαούσης, ὁ ἢ λ. τουρκ.=κλιτήρ.

5) κινούργιος, καινουργῆς. ὁ νεοστὶ διορισθεὶς, νέος.

6) κουραμάς, ὁ ἢ λ. τουρκικὴ συνδρομὴ προαιρετικῆ

7) Τοπρελῆς καὶ Ἐντζερετζῆς, ἐπίθετα τοπωνυμικά.

8) τζιράκι ἢ λ. τουρκ.=μαθητευόμενος.

9) ἀντὶ σημειώνομεν σημειωτέα ἡ κώφωσις τοῦ ρθόγγου μεν- εἰς μι.

10) ἔσναφι ἢ λ. τουρκικὴ λέγεται καὶ ρουφεί=συντεχνία, σωματεῖον ἐπαγγελματιῶν corps de metiers. Κατὰ παρετυμολογίαν ὑπὸ τινῶν ἀποδίδεται διὰ τῆς λ. συνάφιον (συνάφεια) ἐκ τοῦ συνάπτω.

11) ἐξ ὀνόματος=ὀνομαστί, λεπτομερῶς κατ' εἶδος.

12) Τὸ ἄλευρον ἦτο πρὸς κατασκευὴν τῶν πέντε ἄρτων διὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ρουφετίου ἐορτὴν πανηγυριζομένην τῇ Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ, πάτρωνος τῶν τεκτόνων. Μετὰ ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς ἁγίας Μαρίας, κατὰ τὸ τέλος ἧς ἐψάλλετο νεκρῶσιμος ἀκολουθία εἰς μνημόσυνον τῶν ἀποθανόντων μελῶν, ἠκολούθει εὐχία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρωτομαῖστορος δαπάνῃ τοῦ ρουφετίου.

13) τὰ ἀναπτόμενα κηρία κατὰ τὴν νεκρῶσιμον ἀκολουθίαν.

Λάμπρου μητροπόλι ¹⁾—12, τὶς κραχτάδες, ²⁾ ἐκκλησίες τρεῖς—5, ἐλεγημοσύνη—5, = 63.31, τοῦ Τζώρτζη Θανῆ σανίδα ³⁾—6, τεςκερὲ ⁴⁾ καὶ μακαργιά ⁵⁾—10.20, σάβαννου τοῦ Τζώρτζη—6, Παπᾶ-Τσιγγέλ ⁶⁾ γρ. 4, φύλαξ γρ. 2 = 92.11, εἰς μακαργιά τοῦ κρασί, ρακὴ ἔξοδα—6, τοῦ σιγμένου—2, = 100.11, δάνεια τοῦ μάστορο Χρήστου Περιντσαμπαρλῆ με τοὺς μαστόρους τὴν ἄδεια Ἀγγελῆς Τομοχτζῆς προσταγῆ τοῦ μάστορο-Δήμου σύντικνός του ⁷⁾ —30 = 130.11 (I, 166).

1845, Δεκεμβρίου 14. Ἐλεγημοσύνη καὶ κράχτης Νάζος, ἔδωσα—10, ἐλεγημοσύνη Καρότς Βούλτσος ⁸⁾ ράφτης—3 = 143.11, Μπάλα πουγιούκ σιγμένου ἀγιάκτρι ⁹⁾ διὰ Γιαπράκ, καγινῆ Κωστῆ—2, Μπάλα πουγιούκ ἀγιάκτρι διὰ Σερπέξ 2 = 147.11. (I, 166).

1845, Δεκεμβρίου 18. Κάρβουνα—5, τὰ πάγισι τσαούσης ζητὴ λόντζα ¹⁰⁾. Χριστούγεννα, ἐλεγημοσύνη Περιντσαμπαρλῆ Γιουβάν γρ. 5.20, τὸν Νικολῆ Μαράς—5, τοῦ Τροκάν τὴν γυναῖκα—3, Χαματζῆ Μήτου τὴν γυναῖκα—3,

1) Παπᾶ-Θεόφιλον—Παπᾶ-Λάμπρον μητροπόλεως' σημειωτέα ἢ κώφωσις τοῦ ἀτόνου φθόγγου ο(ν) εἰς ου.

2) κραχτάδες καὶ κράχτηδες ἐκ τοῦ κραζω=οἱ νεωκόροι τῶν ἐκκλησιῶν, διότι πρὶν ἢ ἐπιτραπῆ ἐπὶ τουροκοκρατίας ἢ χρῆσις τῶν σημάτων καὶ τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς πρόσκλησιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας, οἱ νεωκόροι περιερχόμενοι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς ἐκκλησίας ἔκραζον αὐτοὺς διὰ τοῦ: ὀρίστε χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι ἡ ὥρα.

3) Σανίδα διὰ τὸν τάφον τοῦ ἀποθανόντος Τζώρτζη, ὃν ἐκῆδενσεν ὡς ἀπορον τὸ ρουφρέτιον ἠανῆ=θάνατος, τὸ δὲ ὄνομα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.

4) τεςκερές, ἢ λ. τουρκ. ἐπίσημος γραπτὴ ἄδεια φαίνεται ὅτι ὁ μακαρίτης ἦτο χολερόβλητος, ὅθεν ἀπητήθη ἄδεια πρὸς ταφήν του, ἐπληρώθη καὶ ὁ φύλαξ (φρουρός).

5) μακαργιά, ἢ, ἐκ τοῦ μακαρία (μνήμη) τὸ προσφερόμενον κατ' οἶκον δεῖπνον ἢ ποτὸν ἢ ἔδεσμα μετὰ τὴν ταφήν τοῦ νεκροῦ καὶ τὴν ἐκ τοῦ τάφου ἐπιστροφὴν πάντων τῶν συνοδευσάντων τὴν κηδείαν. Ἀρχαῖον ἐλληνικὸν ἔθιμον.

6) Παπᾶ-Τσιγγέλης, περιώνυμος τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἱερέυς, θάπτων τοὺς χολεροβλήτους, προσονομασθεῖς οὕτω, διότι ἔφερε βακτηρίαν μετ' ἀγγίστρου (τουρκ. τσιγγέλ).

7) Ἡ ἔννοια: τῆ ἄδειᾳ τῶν μαστόρων ἐδόθη δάνειον εἰς τὸν μάλιστα Χρηστον Περιντσαμπαρλῆ, προσταγῆ τοῦ πρωτομάστορος μάλιστα Δήμου, ἦν ἐκόμισεν ὁ σύντεκνος του Ἀγγελῆς.

8) Καρότς Βούλτσος, ὡς καὶ τὰ ἀκόλουθα Τρακάν, Μήτος, Τρένος, Νεδέλτζος εἶναι Βουλγαρικά.

9) Ἀγιάκτρι σιγμένου ἢ σιγμενικά, εἶναι φόρος τις ἢ ἀμοιβὴ ὑπηρεσίας, πάλαις μνημονευομένη. Αἱ λέξεις τουρκικαί. Ἐνταῦθα δίδεται εἰς τὸν Μπάλα-πουγιούκ (μέγαν) μέσω τοῦ Γιαπράκ καὶ τοῦ Σερπέξ.

10) Τὰ κάρβουνα μετεζόμεσεν εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς συνεδριάσεως (λόντζα) ὁ κλητῆρ τοῦ ρουφρέτιου. Πάγισι καὶ πάϊσι, ἄορ. τοῦ ρ. πα(γ)αίνω—πγαίνω ἐκ τοῦ ὑπάγω· ρ. μετβ. καὶ ἀμετβ.

τοῦ Στέφρου τὴν γυναῖκα—3,=19.20, τὴν Τρένου—3, τοῦ μπάγιου ¹⁾ τὸν Ἀργύρο—3, τοῦ Θανάς Δούκογλου—0,20, διὰ Κωστή σιγμενικά—2=28, διὰ Σεοπέξ σιγμενικά—2, τοῦ Μίκακα—3, τοῦ Χατζῆ—Νεδέλτζου—8,=41, Γεώργις τσαούσης Κασίδας—10, Βοῦλκος Ἀργύρις—3, τὴν ἀπουκριά διὰ συχωριου ²⁾ κρασί—1, τὸν σιγμένου ἔδουσα—3, Μαρτίου 3 ἔδουσα τὸν σιγμένου—5, Μαρτίου 10 ἔδουσα τὸν σιγμένου—5, τοῦ καλόγηρου διὰ ληγμοσύνη ³⁾ ἔδουσα 20,=94, ἔδουσαμι διὰ τὸν ἅγιον Θωμᾶ τοῦ Στέφανου τὸν κουϊτζῆ⁴⁾—210, τὸν Ἀναστάσι τὸν κάπηλα ἔδουσα 100,=404, ἔδουσα τοῦ Κιουλάφη τοῦ Σταύρη δάνεια—36, ἔδουσα τὸν Κουτουτζῆ διὰ γιμηνία ⁵⁾—10, Μαρτίου 17 τοῦ σιγμένου ἔδουσα—4, Μαρτίου 22 ἔδουσα τοῦ Κιουλάφη τοῦ Σταύρη διὰ τὸν Χατζῆ—Νιδέλτζου τὴν γυναῖκα ἄλλα—50, τοῦ σιγμένου ἔδουσα Μαῖου 12 ἄλλα—5, τοῦ Ἀναστάς τὸν κάπηλα ἔδουσα γρ.—30, τὸν Πιλάτου ἔδουσα—5, τὸν Πιλάτου ρεσίμ ⁶⁾ ἁγιάκτερι—10, διὰ τοῦ λείψανου ἀπὸ τοῦ Ζαγαρά, ὅπου ἦρθι κι' ἀπόθανι ⁷⁾—12, τὸν Τάτσου υἱὸς εἰς τὴν κρίσι Μουραφᾶ, ὅπου τὴν κάμν ⁸⁾—1.20, διὰ τοῦ Λάμπρη, ὅπου μι σίκουσι ⁹⁾—1.575.20, Μουλδάβα διὰ τὴν λαλητάδις ¹⁰⁾—10, (I, 167),

1846, Ἀπριλίου 5. Διὰ τὸν ἅγιον Θουμᾶ λειτουργία ¹¹⁾—28, διὰ λη-

¹⁾ μπάγιας καὶ μπάης, ἢ λ. βουλγαρική —μπάη, προσαγόρευσις τῶν πρεσβυτέρων καὶ σεβασμιῶν, ἀνάλογον τοῦ ἡμετέρου —θεῖος.

²⁾ συχώριο, τὸ=συγχώρησις. Ἦτο συνήθεια τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῶν ἀπόκρσεων μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ἑσπερινοῦ οἱ χριστιανοὶ ὡς εἰσερχόμενοι εἰς τὴν μεγάλην διὰ τὸ Πάσχα νηστειᾶν νὰ συγχωρῶσιν ἀλλήλους καὶ νὰ εὐωχῶνται εἰς τὰ κατηλεία.

³⁾ ληγμοσύνη, ἐλεγημοσύνη, ληγμοσύν κτλ. ἢ ἐλεγημοσύνη.

⁴⁾ κουϊτζῆς, ἢ λ. τουρκ.=χουσοχός.

⁵⁾ γιμηνιά=διμηνία, πρόκειται περὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ κλητήρος, πληρωνομένου κατὰ διμηνίαν.

⁶⁾ Ἡ λ. τουρκική. Φόρος τις ἢ ἀμοιβὴ ὑπηρεσίας.

⁷⁾ Συνδρομὴ τοῦ ρουφετίου διὰ τὴν κηδεῖαν τινὸς ἐλθόντος ἐκ Ζαγοράς καὶ ἀποθανόντος ἐν τῇ πόλει.

⁸⁾ Συνδρομὴ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Τάτσου ἀναγαγόντα εἰς δίκην (κρίσιν) τὸν Μουραφᾶ.

⁹⁾ Ἀμοιβὴ εἰς τὸν Λάμπρον βοηθήσαντα τὸν πρωτομαίστορα πεσόντα, πιθανῶς καὶ πληγέντα.

¹⁰⁾ Τὰ ρουφετία τῆς πόλεως, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ρουφ. τῶν ἀμπατζιῶδων. ἐπεσεκρίοντο κατ' ἔτος τὰ διάφορα ἐπὶ τῆς Ροδόπης μοναστήρια, ὅπου διεσκέδαζον. Παρηκολουθοῦντο δὲ καὶ ὑπὸ ὀργανοπαικτῶν (λαλητάδες, ἐκ τοῦ λαλῶ, διότι τὴν ὀργανοπαιξίαν συνώδενον δι' ἡμάτων—λαλήματα). Ἡ μνημονευομένη ἐνταῦθα Μουλδάβα εἶναι ἢ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆ 4—5 χιλιομετρα ἀνατολικῶς τοῦ Στενιμάχου.

¹¹⁾ Πρόκειται περὶ τῆς ἀρχιερατικῆς λειτουργίας ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ ρουφετίου ἑορτῇ κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ.

γμουσύνη ἔδουσα τὸν Γιουβάν Πιριντσαμπαρλῆ ¹⁾ ἄλλα—5, τὸν Καλῆ Μαρασλῆ ²⁾ ἄλλα—5, τὸν Στέφανου τῆ γυναῖκα ἄλλα—3, τοῦ χαματζῆ ³⁾ Μήτου τῆ γυναῖκα ἄλλα—3, τοῦ Τρένου τὴν γυναῖκα ἄλλα—3, διὰ τοῦ Γιουβάνη τῆ θανῆ ἔδουσα ἄλλα—15, ἔτι πάλι ἔδουσα διὰ τοῦ Γιουβάνη τῆ θανῆ ἄλλα—5, =42, ἔδουσα διὰ τοῦ Χατζηάννη ληγουσύνη ἄλλα—25, =67. Διὰ τὰ αὐτὰ τῆς Πάσχα, ⁴⁾ ὑποῦ μοίρασα, ἄλλα—15, 11 ὀκάδες ἀλεύρι διὰ τὰ τζουρέκια, ⁵⁾ ἄλλα—8.32, σουσάμι κὶ μύγδαλα, ἄλλα—2.5, ψηστικὸ τοῦ φούρνου—0,28, =93,25. Διὰ τὸν ἅγιον Θωμᾶ τοῦ ἔξουδου, ὁποῦ ἐκάναμι τοῦ ἑσναφίου ἔδουσα διὰ τὶς παπάδεις τῆς ἁγίας Μαρίνης ἄλλα—30, ἔδουσα διὰ τὶς παπάδεις τῆς ἁγίας Κυριακῆς ἄλλα—5, ἔδουσα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τὶς παπάδεις ἄλλα—5, τοῦ κράχτη τῆς ἁγίας Μαρίνης ἔδουσα ἄλλα—3, τοῦ κράχτη τῆς ἁγίας Κυριακῆς ἔδουσα—1, τοῦ κράχτη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἔδουσα—1, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ⁶⁾ τοῦ κράχτη ἔδουσα—1, 5 ὀκάδεις ρακὴ πρὸς 4 γρ. ἄλλα—22, 15 ὀκάδεις κρασί ἔδουσα ἄλλα—10.20, =83.20, ἔδουσα διὰ τὶς πουγάτζις ⁷⁾ ὀκάδεις 10 ἄλλα—29,20, 300 δράμια γλυκὸ ἔδουσα ἄλλα—1.20, 200 δράμια ζάχαρι ἄλλα—4, διὰ καβγὲν ⁸⁾ ἔδουσα—3.10, ἔδουσα διὰ κανέλλα κὶ σουσάμι ⁹⁾ ἄλλα 0,20, ἔδουσα γιὰ τοῦ φούρνου κὶ λάδι ἄλλα—1.10, διὰ καρύδια ἄλλα—2, διὰ μέλι δράμια 100 ἔδουσα ἄλλα—1.5

1) Πιριντσαμπαρλῆς, τοπωνυμικὸν ἐπίθετον ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *πιριντσαμπάρ* (ὄρουζαποθήκη), συνοικίας κειμένης ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς πόλεως μέρει παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Κυριακῆς καὶ λαβούσης τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ κειμένης μεγάλης κρατικῆς ὄρουζαποθήκης.

2) Κουλῆς, συντεταγμένος τύπος τοῦ Νικόλαος, Μαρασλῆς δὲ τοπωνυμικὸν ἐπίθετον ἐκ τοῦ τουρκ. *Μαράσι* (ἐμποροπανήγυρις), ὀνόματος προαιστείου τῆς πόλεως κειμένου δυτικῶς αὐτῆς παρὰ τῇ δεξιᾷ τοῦ Ἐβρου ὄχθη ὀπισθεν τοῦ λόφου *Κρηνίδος* (Μπουναρτζίκι). Κατῳκεῖτο ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

3) Χαματζῆς, ἐκ τῆς τουρκ. λ. *χαμάμ* (λουτρῶν)· ὁ ἐν λουτρῶνι ὑπηρετῶν.

4) Τὸ Πάσχα φέρεται ἐν τοῖς ἀρχείοις ἢ Πάσχα· πιθανῶς ἐκ τοῦ ἢ *εορτῆ τοῦ Πάσχα*. Τὸ ρουφέτιον τὴν μεγάλην Παρασκευὴν ἐμοίραζε κόκκινα αὐτὰ εἰς τὰ μέλη του ἐπὶ τῇ εορτῇ.

5) Ἡ λ. τουρκικῆ. *πλακοῦντες*. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ ἰῶν τιμῆς ἔνεκα ἐμοιράζοντο ὑπὸ τοῦ ρουφετίου εἰς τὰ μέλη τῆς δωδεκάρας καὶ τοὺς διατελέσαντας πρωτομαῖστορας.

6) Αἱ μνημονεύμενα ἐκκλησίαι ἅπασαι ἑλληνικαί, κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ ἀνθελληνικὸν κίνημα 1906 πλὴν τῆς ἁγίας Κυριακῆς καταληφθείσης πρότερον τῷ 1892.

7) Πουγάτσα, ἢ, ἢ λέξις τουρκικῆ.

8) Καβγές, καβιγές, ὁ καφές.

9) Σημειωτέα ἢ μὴ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ ἀτόνου φθόγγου ἢ ἐν ταῖς λέξεσι· σουσάμι, λάδι, ἑσνάφι, ζάχαρι, ἀλεύρι καὶ εἴ τι ἄλλο, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ νοτίῳ γλωσσικῷ ἰδιώματι· λέγονται ὁμως παρὰ τῷ λαῷ καὶ σουσάμ, λάδ, ζάχαρ, ἀλεύρ, ἑσνάφ κτλ.

=132,25, 7 ὀκάδεις ἀλεύρι πρὸς παράδεις 30 ἄλλα—5.10, διὰ κηρυγὰ τὶς παπάδεις κί τοὺς ἄρτους 1) κηρυγὰ ἔδουσα ἄλλα—8.20. (I, 168).

1846 Νοεμβρίου 10. Σημειώων ἐγὼ πίτρουπους 2) οὐ Χρηστος ὁ, τι ἔξουδου κάνου εἰς τοῦ ἐσνάφι. Διὰ κάρβουνα γρ. 5, τοῦ Κουτουτζῆ Γεώργι διὰ γιμηνία—13, διὰ τοῦ Χρήστου ληγμοσὺν—25, τοῦ σιγμέν ἀγιάκτερι—5 =48, διὰ καβῆ—0.20, τοῦ σιγμέν ἀγιάκτερι—5, τοῦ γιαζατζῆ 3) γρ. —10, =63.20, διὰ τοῦ θείου ἄρτου, ἀγιασμόν, ὅπου εἶδαν κί ἔκαναν μαστράφι 4) —6.10, τοῦ σιγμέν ἀγιάκτερι—5, τοῦ Δημήτρι Κιτεντέλιολου—10, διὰ τῆ Πάσχα, πὸν συχουρήθησαν ἔξουδα—8,20. μινιά ψάθα—3, =101.10, τοῦ σιγμέν ἀγιάκτερι—5, τοῦ σιγμένου Μαρτίου 9—5, διὰ τοὺν Ἀναστάς τοὺν κάπηλα—55, =166.10 (5,4).

1847 Μαρτίου 16. Διὰ λεγμοσὺν Μαρασλῆ Νικουλιῆ—5, τοῦ μάστουρ-Στέφου τῆ γυναῖκα—3, τοῦ Τρακάν τῆ γυναῖκα—3, τοῦ χαμαιτζῆ Μήτου τῆ γυναῖκα 3, Τρίνου—3, τοὺν αὐτοῦ—5, Πίπης Γιώργις—2.20. Τούκογλους —2.20, τοῦ Μήτσου Μαρασλῆ γυναῖκα—3, =196,10, διὰ τῆ φυλακῆ 5) γρ. —25, διὰ αὐγὰ γρ.—10, διὰ πουγιά 6)—0.25, διὰ τζουρέκια κί στύβι—4,10 =236.5, διὰ τοὺν Πιλάτου ἀγιάκτερι—5, διὰ ρακῆ—2=243,5, διὰ τοῦ κιοῦπι 7) γρ.—20, διὰ τοῦ σιγμένου—4, ἄλλα 3, =270, διὰ τοὺν ἄγιον Θουμᾶ τὰ οὐνόματα βγῆκαν 4±0 8), ἔκαναν ἔξουδου 177=γρ. 4±5.15, (I,4).

1847 Μαρτίου 23. Τὰ ἄνωθεν ἡ σοῦμμα 4±5.15, διὰ κικαμίδια—12, διὰ τοῦ σιγμένου—6=463.15, ὅσα τοῦ μάστουρ-Στέφου, ὅπου ἔδωσα μὲ ὁμολογία—100=563,15, ἔξουδου διὰ τοὺν Πιλάτου κουραμῆ, ὅπου ἔμασιν 9)

1) Οἱ πέντε ἄρτοι οἱ προσφερόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ οἴνου καὶ ἐλαίου ὑπὸ τοῦ πνιγηρῶντος ρουφетиου ὡς καὶ παντὸς εορτάζοντος τὴν παραμονὴν τῆς εορτῆς. Ἡ λ. παρέμεινεν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ὡς καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρτοκλασία — ἀρτοφόριον. Οἱ ἄρτοι ἀγιαζόμενοι κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς εορτῆς κόπτονται εἰς τεμάχια καὶ διανεμόνται εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους ὑπὸ τῶν ἱερέων. Τὸ τεμάχιον καλεῖται ὕψωμα.

2) Τοῦ πρωτομαίστορος Χατζῆ Νεδέλτσου ὄλωσ ἀγραμμάτου ὄντος ἀναλαμβάνει τὸν καταγραφὴν τῶν ἐξόδων ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ Χρηστος, ὅστις καὶ τὸν διαδέχεται εἰς τὴν προεδρείαν.

3) Γιαζατζῆς ὁ, ἡ λ. τουρκικῆ=γραφεὺς.

4) Μαστράφι τό, ἡ λ. τουρκικῆ = διασκεδάσις, εὐωχία. ἡ γενομένη κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ρουφетиου.

5) Ἐλέη εἰς τοὺς ἐγκαθεύκτους Χριστιανοὺς ἐπὶ τῇ εορτῇ τοῦ Πάσχα.

6) Πουγιά—μπουγιά, ἡ, ἡ λ. τουρκικῆ = βαφή πρὸς χρωματισμὸν τῶν ὠῶν τοῦ Πάσχα.—Στύβι καὶ στύπι (ς) = στυπηρία.

7) Κιοῦπι τό, ἡ λ. τουρκικῆ, = πίθος.

8) Τὰ ὀνόματα τῶν μνημονευθέντων μαϊστόρων, νεκρῶν καὶ ζόντων, κατὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὸ μνημόσυνον τῆς ἐπετείου ἀνήλθον ἐκ 4±0, διὰ τὴν μνημόνευσιν τῶν ὁποίων ἐπληρώθη ὁ κλήρος γρ. 177.

9) Ἐμασε, ὄρο. τοῦ ρ. μαζέω, μαζώνω=συλλέγω· λέγεται μάζουσα, μάζεψα.

—8, Κασιδιᾶς Χρηστους διὰ γιμηνία—12,=583.15, τοῦ σιγμένου τοῦ Ρουσιέν—5,=583.15, θὰ ξεπέσουμι τοῦ Τόλογλου ἀπὶ τὶ σοῦμμά του γρ. 10=578.15, διὰ ρεσίμι ¹⁾ διὰ τὸν Πιλάτου—8.20, τὸν τζαοὺς Γιώργι διὰ γιμηνία—15, διὰ τοῦ σιγμένου ἀγιάκτιρι—10,=611.35, διὰ λιγμουσὺν τὸν αὐτοῦ—2. (I,5).

1847 Δεκεμβρίου 4. Διὰ λιγμουσὺν Μαρασιῆ Νικολῆ—5, Χαματιῆ Μήτου γυναῖκα—3, αὐτοὺς—5, Πίπης Γιώργις—3, Δούκογλους—2.20, Πιριντσιχαπαργῆς—3, τοῦ Κουτουτζῆ τοῦ Χατζῆ Λάμπρη—5, διὰ λαμπάδα χιούσιμου ²⁾—1.20, διὰ γιμηνία τὸν τζαοὺς Γιώργι—15=656.35 διὰ λιγμουσὺν τὸν Τριαντάφυλλου τοῦ μακαρίτ—45 (I, 5).

1848 Ἰανουαρίου 18. Ὁ εὐρισκόμιμος πρωτομάστορος Χατζῆ Νιδέλτιους πρωτομάστορος κὶ σημειώων ἐγὼ δὲ πῆτροπος Χρηστος ὅ,τι ἔξοδο κάνου διὰ τοῦ ἑσναφι. Διὰ κόρβουνα γρ. 1.30, διὰ λαμπάδες χιούσιμου—1.20, διὰ τὴν ἀποκρὰ συχώριου κρασί—ρακῆ—15=18.10, διὰ λιγμουσὺν αὐτοὺς—2.20, Πίπης Γεώργι—2.20, Δούκογλου—2.20,=24.10, τὰ σημειώων τὰ ὀπισθεν διὰ τοῦ Τριαντάφυλλου τὴ θανὴ τοῦ μακαρίτη—45, ἔδωκα διὰ πιγάτσα ³⁾—34.20, ἔδωκα τὸν τζαοὺς διὰ τοῦ Δεσπότη τὴ λειτουργία ⁴⁾—40=143.30 (I,6).

1848 Ἀπριλίου 11. Ἐξοδου διὰ τὴ Πάσκα, διὰ αὐγά—19.20, διὰ πουγιά—1.15, κιρμιζ ⁵⁾—τσουρέκια—10, διὰ τὴ φυλακῆ λιγμουσὺν—25, διὰ λιγμουσὺν—16.20, τοῦ τζαοὺς Γιώργι γιμηνία—15,2 λαμπάδες—20=251.15 (I,6).

1848 Ἰουλίου 12. Γιάγκου Κουτουτζῆ διὰ γιμηνία—15=266, διὰ ἀγκιέρ—γρ.—9=275.05 (I, 6).

1848 Σεπτεμβρίου 5. Εὐρισκόμενος πρωτομάστορος μίστορο Χρηστάκις κὶ σημειώων τὰ ἔξοδα ὅ,τι ξοδιάζου. Διὰ ἀγκιέρ γρ.—7.20, διὰ ἀγκιέρ γρ.—26 ⁶⁾, διὰ τὸν Κορνάτζογλου τὴν θανὴ, ὁποῦ ἀπόθανι, γρ. 20=

¹⁾ Ἡ λ. τουρκικὴ = φορολογία εἰς ἡ ἀντιμισθία.

²⁾ Χιούσιμου λαμπάδος=τήξις κηροῦ πρὸς παρασκευὴν λαμπάδος. Σημειωτέα ἡ μεταβατικὴ κατάστασις τοῦ ἀρχαίου φθόγγου ν (—ου) εἰς ἰοῦ (Γερμ. ü) εἰς τὴν λέξιν χιούσιμου ὡς καὶ εἰς τὴν χιούσ' (=χύσις) καὶ τὸ ρῆμ. χιούνω (χύνω). Ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν λ. κιούπι, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι εἶναι αὕτη ἡ ἀρχαία κύπη (κύπελλον) συμπίπτουσα πρὸς τὴν Τουρκικῆν.

³⁾ Πιγάτσα ἀντὶ πουγάτσα.

⁴⁾ Διὰ τοῦ κλητῆρος παρεδόθη εἰς τὸν ἀρχιερέα ὡς ἀμοιβή του διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ρουφείου.

⁵⁾ Κιρμιζ, λ. τουρκικὴ, ἐρυθροδανον πρὸς βαφὴν τῶν ὄων τοῦ Πάσχα.

⁶⁾ Ἐκαστον ρουφέτιον ἔδωρετο κατ' ἔτος εἰς τὰς ἐκκλησίας ποσὸν τι κηροῦ, ὃν αἱ ἐκκλησῖαι μεταποιοῦσαι εἰς κηρία καὶ λαμπάδας ἐπώλουν πρὸς ὑφελὸς τῶν εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ποινὴ τῶν κολαζομένων ἐπὶ παραπτώμασι μαιστόρων ὠρίζετο ὑπὸ τοῦ πρωτομάστορος ἢ τῆς συνελεύσεως εἰς ποσὸν κηροῦ.

53.20, τὸν τζαοὺς Γιώργι, πὶ πῆρα διὰ τὴ θανά, ἔδωκε γρ. 25 (I, 7).

1848 Δεκεμβρίου 22. Διὰ ἔλεγκουσὴν διὰ τοῦ Χρησίου τοῦ Νικολίου Μαρασλῆ—5, αὐτοῦς—5, Ἀγγελῆ—5, Μητουβίτσα—3, Πιριντσαμπαρλῆ υἱὸ Βαγγιέλη—3, Μίτης Γιώργι—3, Δούκογλου Μαρᾶς—2.20=105, δάνεια τοῦ οὐσταπασῆ τοῦ Χρησιάκι—50. Πίτης Γιώργι διὰ τῆς γυναῖκά του τὴ θανά λιγμοσὴν—20, διὰ κίθρουνα εἰς τὸ μετόχ¹⁾—6.10, διὰ κρασί-ρακὴ εἰς τοῦ σύνουδου—3, διὰ λιγμοσὴν τοῦ Χατζῆ Νεδέλτζου τὴ γυναῖκα—10, τοῦ τζαοὺς γιμηνία—15=209, 10 (I, 7).

1849 Μαρτίου πρώτη. Φανερώνομι διὰ τοῦ μετζιτ τίς μαστόροι, ὁποῦ δούλιψαν στὸν οὐντᾶ τὸν ἔσσαφικόν.²⁾ Ἀγγελῆς δούλιψιν μετζ. 5, Γιάγκους—4, Τζιουλᾶ Χρησίου—7, Σταμπολοῦς³⁾, Πέτρος—3, Χρησίου κιάφας—6, Τοτζινογλους Γ.—3, Ἰγνάτις Μαρασλῆς—3, Μάνιου Γεώργις—2, Καραγιουβάνης μεγάλους—3, Τσαλαπίτσαλις⁴⁾ Νικόλας—3,=39, Φίλιπας Μαρασλῆς—6, Παύλης Μαρασλῆς 3=48 (III, 199).

1849 Μαρτίου 20—27. Τοῦ αὐτοῦ διὰ τὴ θανά—25, λαμπάδα κηρὶ—13, διὰ τῆς Πάσχας τὴν ἀπούκρσι⁵⁾—5,=252.10, διὰ τὴν Πάσχα 300 αὐγά—27,30, ἔννεα τζουρέκια—9, Κουστῆ διὰ τὴ θανά του—20, διὰ τοῦ τζαοὺς Γιώργι γιμηνία—15, διὰ τὴν Πάσχα ἔλεγκουσὴν αὐτοῦς—5. Πίτης Γιώργις—2, Δούκογλου—2, Νικολῆ Μαρασλῆ—5, Ἀγγιλῆ κράχτη—5, διὰ Πιριντσαμπαρλῆ γυναῖκα—3, Χατζῆ Νιδέλτζου γυναῖκα—10, Μητουβίτσα—3=360, ζάχαρ-καγβέ—10, τὸν ἅγιον Κουσαντίνου τοῦ πατᾶ—5, τὴν ἅγια Μαρίνα τὸν ψάλτη—10,=385, τὰ ὀπισθεν ἡ σοῦμμα γρ. 385, τὴν ἅγιαν Μαρίναν κράχτης—3, πουγάτζα—44, κρασί-ρακὴ—3, τῆς ἁγίας Μαρίνας πίτροπος—21, λαμπάδα—7,=490, τῆς μητροπούλης παπᾶ Στουγιάν—50, 148 δράμια λαμπάδα—10,10, διὰ τὰ τεφτέρια⁶⁾ τοῦ ἑσνάφ—52.10,=602.20, τοῦ οὐσταπασῆ τὸν Χρησιάκι χρέος—10. (I, 7—8).

1849 τῆ 6 Ἰουνίου ἐν Φιλιππουπόλει, κατάστιχον πρόχειρον τῶν τεκτόνων. Δωδεκάρα τοῦ ἔσσαφικιοῦ, 1 πρωτομάστορος Χατζῆ-Διαμάντις, 2 Νιώτης κιάφας, 3 Βασίλεις Καρατζᾶς, 4 Φιδάνης Μαρασλῆς, 5 Ἀργυρίς

¹⁾ Μετόχι, οἰκία ἀνήκουσα εἰς μοναστήριον, εἰς ἣν κατέλουν οἱ ἐπιδημοῦντες μοναχοὶ ἐν τῇ πόλει. Εἰς τι δωμάτιον τοῦ μετοχίου, ὅπερ βραδύτερον περιήλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ρουφετίου, συνήχρητο ἡ δωδεκάρα, ὡσαύτως καὶ τὰ μέλη τοῦ ρουφετίου εἰς γενικὴν συνέλευσιν (σύνουδον), προσφερομένων καὶ ποτῶν εἰς τοὺς συνερχομένους.

²⁾ Εἰς τὴν ἀνέγερσιν δωματίου χάριν τοῦ ρουφετίου εἰργάσθησαν ἐκ περιτροπῆς μαῖστορες δωρεάν, ὑπολογισθείσης τῆς ἐργασίας των εἰς μετζίτια (ἀργυρᾶ Τουρκ. νομίσματα ἀξίας ἐκάστου 4.5 γρ. φράγκα).

³⁾ Σταμπολοῦς ἐκ τῆς Σταμπόλ, Κωνσταντινουπόλεως.

⁴⁾ Τσαλαπίτσαλις ἐκ τῆς κώμης Τσαλαπίτσα παρὰ τῆ Φιλιππουπόλει.

⁵⁾ ἀπούκρσι—ἀπόκρσει (ἀποκρέω ρ.). ἀπόκρως.

⁶⁾ τεφτέρια, ἢ λ. τουρκικῆ=κατάστιχον, βιβλίον· ἐκ τοῦ ἑλλ. διφθέρα.

Γιαπρακᾶς, 6 Κωνσταντῆς Μπουζατζῆς, 7 Γιάγκους Μπουριμέτζικα, 8 Χατζῆ Δήμου, 9 Μήτης Μαρασλῆς, 10 Χρήστους Καρσιακαλῆς, 11 Γληγόρις, 12 Γιάγκος Τολοσκόκης, 13 Γεώργιος Νικολάου γραφεύς, ¹⁾ (III, 1).

1850 τῆ 14 Μαΐου, Σημειώνουμεν εἰς τοῦ κατάστιχου τοὺς μαθητάδες, ὅπου στοιχοῦνι, ²⁾ τοῦ μιστοῦ τους, νὰ ξεύρουνι τοὺν κυριό τους. (III, 1).

Σημειώνουμεν εἰς τοῦ Χατζῆ Δήμου τοὺν καιρὸ ὅποιους βγαίνει μάστουρης εἰς τοῦ νέου κατάστιχου εἰς ἔτους 1850 τῆ 8 Μαΐου.

1850 τῆ 14 Μαΐου βγαίνι τοῦ Χρήστου - κάλφα ³⁾ κάλφας μάστουρης Δημήτρις Κούρη διὰ γρόσια 70. Τεσλίμ ⁴⁾ γρ. 70.

1850 τῆ 23 Ἰουλίου βγαίνει μάστουρης τοῦ Χατζῆ - Μιάκου κάλφας Κωσταντίνους Γεωργίου διὰ γρόσ. 80. Τεσλίμ λέγου 80.

1850 τῆ 23 Ἰουλίου βγαίνει μάστουρης τοῦ Ντουμᾶ κάλφας Γαβριήλ Βούλκου διὰ γρόσια 80. Τεσλίμ λέγου 80.

1850 τῆ 15 Νοεμβρίου, Δημήτριος, τοῦ Τατζιόλου Μαρασλῆ κάλφας διὰ γρόσια 80. Τεσλίμ λέγου 80. (II, 2).

Ἔτους 1851 Ἀπριλίου 18. Πρωτομάστουρης Χρήστους. ὅπου σύναξι διὰ τοῦ κουτι πρὸς πέντι γρόσια ⁵⁾. (III, 29 — 30).

Ἔτους 1851 Ἀπριλίου 28. Ἄκυρον. Χρηστος Χρήστου ⁶⁾. Βγαίνει μάστουρης τοῦ Ἀναστάς καϊνῆς Ἀργύρης διὰ γρόσια 133.

Ἔτους 1851 Ἀπριλίου 28. Ἄκυρον, Χρηστος Χρήστου. Τοῦ Νάσου μαθητῆς Γιάγκους διὰ γρόσια 133.

Ἔτους 1851 Ἀπριλίου 28. Ἄκυρον, Χρηστος Χρήστου. Τοῦ Χαματζῆ Μανουὴλ μαθητῆς του ἔγεινε μάστουρης διὰ γρ. 133. (II, 3)

1) Τὰ ὀνόματα καὶ ἐπωνύμια Φιδάνης, Μπουριμέτζικα, Μήτης, Γολοσκόκης, Στουγιάν, Βούλκος εἶναι Βουλγαρικά.

2) Στοιχῶ, ρ. Ἐπὶ τῶν συμφωνούντων ὑπηρετῶν καὶ βοηθῶν μετὰ τῶν προϊσταμένων των ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῶ.

3) Κάλφας ἢ λ. τουρκικῆ. Τιθεμένη παρὰ τῷ μάστουρης σημαίνει ἀρχιτέκτων, ἄλλως σημαίνει βοηθός, μαθητευόμενος· διαφέρει τῆς λ. τσιράκι, ἣτις σημαίνει τὸν ἀρχάριον.

4) τεσλίμ· ἢ λ. τουρκικῆ·=παρεδόθησαν, ἐμετροῦθησαν, κατεβλήθησαν τὰ γρόσια.

5) Ὁ πρωτομάστορ Χρηστος Χρήστου περιήγαγε μετὰ τῶν μαϊστόρων τὸ κυτίον τοῦ ρουφετίου πρὸς συλλογὴν ἐράνων. Παρέσχον τὴν συνδρομὴν των 76 μέλη, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ ἐπωνύμια ἀναγράφονται. Τούτων πολλὰ εἶναι Βουλγαρικά. Παρὰ τισι παρατίθεται καὶ τὸ τοπωνυμικὸν ἐπίθετον, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι οὗτοι ἦσαν ἄλλοδαποὶ ἐπιδημιούντες ἢ ξενονίμως ἐγκαταστάσαντες ἐν τῇ πόλει. Οὕτω τινὲς προέρχονται ἐξ Ἀδριανουπόλεως, Ἰσιρπᾶν, Ἡπείρου (Ἀρβανίται), Δίβρης, Ἀλβανίας, (Ἀρναοῦται).

6) Ὁ αὐτὸς πρωτομάστορ ἀκυροῖ τὸ δικαίωμα τῆς μαστορείας τριῶν, μὴ μνημονευομένου τοῦ λόγου τῆς ἀκυρότητος. Πιθανῶς ἔνεκα τῆς μὴ καταβολῆς εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ τέλους τῆς μαστορείας ἢ ἔνεκα ἀνικανότητος.

Ἔτους 1851 Ἀπριλίου 28. Ἐτι λέγου προουτουμάστουρης Χρήστου διὰ μαστουργές.

Ἔτους 1851 Μαγίου 26. Βγαίνει μάστουρ τοῦ νακαρίτη ¹⁾ Κώστα μαθητῆς Γιβάντζου διὰ γρόσια 130.

Ἔτους 1851 Μαγίου 26. Βγαίνει μάστουρης τοῦ Μουμτζῆ ²⁾ ὁ γυιός του Παναγιώτης γρ. 65.

Ἔτους 1851 Αὐγούστου 4. Βγαίνει μάστουρης Λάμπρης, τοῦ Στέφαν κατῆνης διὰ γρόσια 130. (II, 3).

1851 τῆ 19 Αὐγούστου. Βγαίνει μάστουρης Θεοδουρῆς τοῦ Γιουβάν γυιός του διὰ γρόσια 50. Τεσλίμ λέγω 50.

1851 Αὐγούστου 19. Γιώργης τοῦ Γιακώβη, κάλφας τοῦ Γιουβάν διὰ γρόσια 80. Τεσλίμ λέγω 80.

1851 τῆ 2 Σεπτιμβρίου. Δεπριλῆ ³⁾ Θανάσις διὰ γρόσια 50.

1851 τῆ Σεπτιμβρίου 10. Τοῦ Γουλουσκό κάλφας τοῦ Καρσιακαλιῆ Ράγκιλος ⁴⁾ βγαίνει μάστουρης, γρ. 80.

1851 Δεκεμβρίου 9. Τοῦ Πεστερλῆ ⁵⁾ Γιαννάκι κάλφας τοῦ Κουσταντίν βγαίνει μάστουρης διὰ γρόσια 80.

1851 Σεπτεμβρίου 16. Τοῦ Χρήστου Κιουστιντελῆς ⁶⁾ βγαίνει μάστουρης Γεώργης διὰ γρόσια 50, (II, 2).

1851 ἔτους Ἀπριλίου 23, ὅπου στοιχοῦμι τὰ μαθητοῦδια ζτοῦ χρόνου Χρήστου προουτουμάστουρης ⁷⁾.

1851 τῆ 20 Μαΐου στοίχησιν Ἀργύρης Λαντατζῆς μαθητὴ διὰ γρόσια 120 διὰ χρόνου, τεσλίμ γρ. 30.

Ἔτους 1851 Ἰουνίου πρώτη, στοίχησιν Τούσου Λακτοδούρης μαθητὴν διὰ χρονικὴν γρόσια 100.

1851 Ἰουνίου 24, Νεμερτῆς Κόλους στοίχησι τσιράκι ⁸⁾ διὰ χρονικὴ διὰ γρ. 100.

1851 τῆ Ἰουλίου 20 Καρατζήουλου στοίχησι τσιράκι διὰ γρ. 140.

¹⁾ *Νακαρίτης* ἀντὶ *μακαρίτης*.

²⁾ *Μουμτζῆς* ἢ λ. τουρκικὴ=κρηστοιός. Τὸ ἐπαγγελματικὸν ἐπίθετον μεταβάλλεται εἰς ἐπωνύμιον, πρβλ. καὶ *χαμαμτζῆς*.

³⁾ *Δεπριλῆς*, ὁ ἐκ Δίβρης.

⁴⁾ *Ράγκιλος*, ὄνομα Βουλγαρικὸν ἐκ τοῦ Ἀρχάγγελος.

⁵⁾ *Πεστερλῆς* ὁ ἐκ τῆς *Πέστερα*—*Περιστερᾶς* ἐπὶ τῆς Ροδόπης.

⁶⁾ *Κιουστιντελῆς* ὁ ἐκ *Κιουστεντίλ* τῆς Βουλγαρίας.

⁷⁾ Ἀπὸ τῆς προεδρείας τοῦ πρωτομαίστορος Χρήστου ἢ μίσθωσις τῶν μαθητευομένων παρὰ τῶν μαϊστόρων ἐγένετο ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ρουφετίου πρὸς πρόληψιν ἀδικιῶν, καταγραφομένου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ὀνόματος τοῦ μισθοῦντος μαίστορος, τοῦ ἐτησίου μισθοῦ τοῦ μαθητευομένου καὶ τῆς προκαταβολῆς μέρους τοῦ μισθοῦ, ἂν ἐγένετο τοιαύτη.

⁸⁾ τὸ *τσιράκι* καλεῖται καὶ *μαθητῆς* καὶ *μαθητοῦδι*.

1851 τῆ Ἰουλίου 22 στοίχησιν Τένολους Δημητράκις μαθητὴν διὰ γρ. 110, τεσλίμ, 2.30. Στοίχησε Βούλτσους τσιράκι διὰ γρ. 160.

1851 τῆ Σεπτεμβρίου 8 στοίχησι Θανάσις τσιράκι διὰ γρ. 120.

1851 Σεπτεμβρίου 30 στοίχησε Γουλουσζὸκ γεγγουνὸ ¹⁾ τοῦ Καρζαλά διὰ χρονικὴν διὰ γρ. 230.

1851 Ὀκτωβρίου 14 στοίχησι Κωνσταντίνους Κουλαπατζζόλου μαθητὴν διὰ γρ. 300.

1851 Ὀκτωβρίου 26 Ναούνης Κουλαπατζζόλου στοίχησι μαθητὴ διὰ χρονικὴν ²⁾ διὰ γρ. 250.—Στοίχησι Δογίλης Ἀπουστόλης μαθητὴ διὰ χρονικὴν κί ἕνα φέσι κί πλύσιμου γρ. 200.—Στοίχησι Κασάπογλους Τριαντάφυλλος τσιράκι διὰ χρονικῆς γρ. 120,

1851 Νοεμβρίου 25 στοίχησι Δέλιους Δημητράκις τσιράκι διὰ χρονικῆς διὰ γρ. 110.

1851 Δεκεμβρίου 2 στοίχησι Στέργιου τσιράκι διὰ χρονικῆς διὰ γρ. 110 (III, 1—3).

1851 Ἰουλίου 22. Δίδουνι διὰ τοῦ κουτι βοήθεια προ(αιρε)τικῆ εὐφροσκούμενοι μαστόροι ἱσναφικῶς ³⁾ (III, 21).—Διὰ τοῦ κουτι. ὅπου μαζώνουμι ἀπὸ σουβατζζήδης ⁴⁾.

1851 Ἰουλίου 22. Ἴδου σημειώνουμι διὰ τίς μαστόρους, ὅπου θὰ δίνουμι χρονικῆς διὰ τοῦ ἱσναφικὸ τοῦ κουτι ὅ,τι τοῦ καθέναν τὴν προυαίησις του ⁵⁾. Καρσιακαλῆδες, ὅπου δίδουνι σημειώνων. (III, 22—25).

1852 Ἰουναρίου 31, Τενεζέολου Θουδωρῆς στοίχησε τσιράκι διὰ χρονικὴν γρ. 210 Ἰουναρίου 18, στοίχησι τσιράκι Παναγιώτης Τζεραμελκα διὰ χρονικὴν γρ. 215.

1852 τῆ Μαΐου 8, στοίχησι μαστορο Σταύρη Κιουλαφλῆς μαθητὴ διὰ χρόνου γρ. 120, Μαγίου 10, στοίχησι Πάτης Πέτρης τσιράκι διὰ ἱφτά

1) γεγγουνός, ὅ, = ἔγγονος.

2) διὰ χρονικὴν δηλ. περίοδον. ἐνὸς χρόνου - ἔτους περίοδον, λέγεται καὶ (διὰ) χρονικῆς,

3) Αὕτη ἡ προαιρετικὴ συνδρομὴ χάριν τοῦ ρουφειοῦ ἀνά δύο γρόσια ἐγένετο μεταξύ τῶν εὐφροσκομένων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συλλογῆς ἐν τῇ πόλει μαϊστόρων, οἵτινες ἀνήλθον εἰς 15.

4) Σουβατζζῆς, ὅ, ἢ λ. τουρκικῆ = ἀσβεστοχορίστης.

5) Ἡ προαιρετικὴ αὕτη συνδρομὴ, οὐχὶ κατωτέρα τῶν δύο γροσίων, ἦτο ἡ ἐτησία τῶν μαϊστόρων, ὧν ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων κατεγράφη ἐν τοῖς ἀρχείοις. Εἰσεπράττετο διὰ τοῦ κλητῆρος περιάγοντος τὸ κυτίον μεταξύ τῶν μαϊστόρων καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαϊστόρων κατὰ τὸ ἔτος 1851 ἀνήλθεν εἰς 130, ἐξ ὧν οἱ 11 ἦσαν Καρσιακαλῆδες, Βούλγαροι ἐκ τοῦ προαστείου τῆς πόλεως πέραν τοῦ Ἐβρου Καρσι ἀκᾶ, ὧν τὰ ὀνόματα φέρονται ἰδιαιτέρως ἐν τῷ τέλει τοῦ καταλόγου. Σημειωτέον ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ ἀναγραφομένων, ἂν κρίνη τις ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἐπωνύμων των, ἦσαν Βούλγαροι ἐξηλληνισμένοι.

μῆνις διὰ γρ. 130.—Μαΐου 20, στοίχισι Δεπριλῆς Ἀναστάσις τσιράκι διὰ χρονικὴ γρ. 100,

1852 Ἰουνίου 29, στοίχισι Τάσους μαθητὴν ἔους Ὀκτουβρίου 26 διὰ γρ. 160.

1852 Αὐγούστου 24, στοίχισι μάστουρ-Γεώργις Τασούλους μαθητὴ διὰ χρονικὴν γρ. 200.

1852 Σεπτιμβρίου 25 Γάνους Δουμουστῆς στοίχισι τοῦ Κατζούλου διὰ χρονικὴν διὰ γρ. 250.

1852 Ὀκτωβρίου πρώτης, στοίχισι Ναούνης τσιράκι διὰ χρονικὴ διὰ γρ. 130.—Ὀκτωβρίου 26 στοίχισι τσιράκι Χρήστου Τσαούσης διὰ χρονικὴν διὰ γρ. 155 (III, 1—2).

Ἔτους 1852 Ἰουνίου 8 ἀπὸ Μαρασλῆδες διὰ τοῦ κουτι ¹⁾ (III, 20).

1852 τῆ Ἰουλίου 20. Ἐδοῦ σημειώνου τὶς μαστόρους, ὅπου δίδουσι κουτοῦ-παρασί ²⁾ χρονικῆς Ἰσναφικῶς. Χρονικῆς του κάθα ἕνας μὲ τὴν προουίρεσίν του τὰ δίδει. (III, 26—27).

1852 τῆ Ἰουλίου 13 βγαίνει μάστουρης τοῦ Θεοχάη Νακατζῆ κάλφας Γιάγκους τοῦ Παπασίτα διὰ γρ. 80.—Ἰουλίου 21 βγαίνει μάστουρης Γιουβά(ν)τζους Σαμουκοβλοῦς ³⁾ διὰ γρ. 70.—βγαίνει τοῦ Χατζῆ Δήμου μαθητῆς Γιάννης διὰ γρ. 70. Ἰουλίου βγαίνει μάστουρης Μανιστιρλῆς ⁴⁾ Κώστας τοῦ Δημήτρι ἀδερφός διὰ γρ. 70.

1852 τῆ 24 Αὐγούστου βγαίνει μάστουρης Παρασκιυᾶς τοῦ Νιώτη Τσερναμέλκα κάλφας(ς) διὰ γρ. 70. Τῆ Αὐγούστου 31 βγαίνει μάστουρης Ἀντρέας Παυλικιάνους ⁵⁾ τοῦ Τουμουστῆ Στουγιάν κάλφας διὰ γρ. 60.

1852 τῆ Δεκεμβρίου 1 βγαίνει μάστουρης Τοντουρης, ⁶⁾ τοῦ Κωσταντίνου κάλφας διὰ γρ. 60 (II, 2—3).

1) Προαιρετικὴ συνδρομὴ τῶν ἐκ τοῦ προαστείου τῆς πόλεως Μαρασίου μαστόρων (Μαρασλῆδων), ριπτομένη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ κλητῆρος περιεγόμενον κυτίον τοῦ ρουφετίου. Συνέδραμον δέκα μαστορες.

2) Ἡ φράσις τουρκικῆ=χοῆμα διὰ τὸ κυτίον. Συνέδραμον 51 μαστορες, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ ἐπάνωμα ἀναγράφονται. Συνδρομὴ ἀπὸ 1—3 γρ. 250. Οἱ πλείονες Βούλγαροι.

3) Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Αἴμου κομποπόλεως Σαμοκοβίου.

4) Ἐκ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Μοναστηρίου (Βιτωλίου).

5) *Παυλικιᾶνοι* καλοῦνται καὶ σήμερον, καίπερ ἀπὸ δύο αἰῶνων ἀσπασθέντες τὸ καθολικὸν δόγμα οἱ ἄλλοτε αἵρετικοὶ Μανιχαῖοι, οὓς οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐκ τῆς Συρίας μετώπισαν εἰς τὴν βόρειον Θράκην πρὸς πύκνωσιν τοῦ ἀραιοθέντος πληθυσμοῦ καὶ ἄμυναν τῶν συνόρων κατὰ τῶν Βουλγάρων. Σήμερον εἶναι πάντες Βουλγαρόφωνοι καὶ καλοῦνται ἐπισημῶς Βουλγαροκαθολικοί. Τὸ ὄνομα *Παυλικιᾶνος* κατήντησε φυλετικόν.

6) Ὄνομα Βουλγαρικὸν ἐκ τοῦ Θεόδωρος-Θεοδωρῆς. Βουλγαρικὰ ὠσαύτως καὶ τὰ *Τσερναμέλκα*, *Πόπης* (ἐκ τοῦ *Πόπ=παπῆς*), *Γάνος* (Γκάνο), *Γιουβάντζος*, *Στουγιάν*, *Στοῆλ*, *Νέσιος*, *Πέτκος*, *Στόγιος*, *Νετέλκος*, *Τράιτζος*, *Στάντζος*, *Σλαῦος*.

1853 Φεβρουαρίου 1, στοίχησι Καραγιουβάνης μαθητὴν διὰ χρονικῆς διὰ γρ. 140. Μαρτίου πρώτη, στοίχησι μαθητὴ Τζεροναιέλκουλου Νιώτης διὰ χρονικὴν γρ. 180. (III, 2).

1853 τῇ Ὀκτουβρίου 18, τοῦ Χρήστου κάλφας του βεγαίνει μάστορης Κωσταντίνους διὰ γρ. 80.

Ἔτους 1853 Ὀκτουβρίου 4, κουτοῦ-παρασί, 1) (III, 28).

1854 τῇ Αὐγούστου πρώτη, βαίγει μάστορης Γιουβάνης τοῦ Μαυρουδῆ γιυὸς ἀπὸ τοῦ Μαράς διὰ γρόσια 40. (II, 3).

Σημειώσεις τοῦ πότε ἐβγαίνει τις μάστορης εἰς τὸ ἐσνάφι (ἔτ. 1857). Ὁ Γιουβάντζος τῆς Λαμπρίνας 2) Μαΐου 26-1857.—Ὁ Παναγιώτης τοῦ Μουμιτζῆ υἱὸς Μαΐου 26-1857.—Τοῦ Στεφάν 3) καίνης Λάμπρος Αὐγούστου 4-1857.—Τοῦ Ἀναστάς καίνης Ἀργύρις Αὐγούστου 4-1857.—Τοῦ Ναοῦ μαθητῆς Γιαγκος Αὐγούστου 4-1857.—Τοῦ Χατζῆ Μηγκιὺς Χαματιτζῆ Κωστάκις Τότης Αὐγούστου—1857, (III, 5).

1857, Ἰουλίου 5, ὁ Ἀναστάσις ἐβγάζει μάστορα τὸν Δημήτριον Στάντζιου μὲ ἐγγύησιν τριῶν ἐβδομαδῶν γρ. 200. Τεσλίμ γρ. 100. Τεσλίμ 40—80 (I, 12).

1858 Ἰουνίου 1, ὁ Στογιάνης Καρσιακαλῆς διὰ μαστοργεῖα γρ. 160, τεσλίμ 82.20.—Ὁ Ἀργύρις μάστορης διὰ καίνῃ του μαστοργεῖα γρ. 100, τεσλίμ 100 (I, 34).

Μηνὸς Μαρτίου 1-1858. Καταγραφή γενικὴ τῶν ἐσναφίων τῶν τεκτόνων. Ἐνταῦθα. Διὰ κουτίον, 4) (I, 14—26).

Σημειώσεις τοῦ πότε ἐβγαίνει τις μάστορης εἰς τὸ ἐσνάφι (ἔτ. 1858). Ὁ Γεώργιος Νευροκοπλῆς 5) Ἀπριλίου 27-1858.—Ὁ Γεώργιος τοῦ Μανόλ-

1) Οἱ παρασχόντες τὴν προαιρετικὴν τῶν συνδρομῶν ἀπὸ 2—5 γρ. ἀνήλθον εἰς 23, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπωνύμια ἀναγράφονται πρωτομαϊστορευόντος τοῦ μαστορος Κωσταντίνου.

2) Τινὲς τῶν μαστόρων ἀντὶ τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος φέρουσι τὸ μητρικὸν εἴτε διότι ἦσαν μικρόθεν ὄρφανοὶ πατρὸς εἴτε, διότι ἡ μήτηρ τῶν ἦτο κοινωνικῶς γνωστὴ καὶ ἐπισημοτέρα τοῦ πατρὸς τῶν. Δαμπρίνα ἐκ τοῦ Δάμπρος, σύζυγος τοῦ Λάμπρου ἢ θυγάτηρ. Δαμπρινῆ κύριον ὄνομα.

3) Στεφάν, Γιουβάνης, Γιουβάντζος (ὑποκοριστικόν) Μηγκιὺς (Μῆγκος-Δημήτριος), Στάντζιος, Στογιάνης, Ἀγγέλτζος (ὑποκοριστικόν), Σφετάνογλους, Σπὰς (Σωτήριος), Φιτάν, ὀνόματα Βουλγαριζα.

4) Ὁ πρῶτος συστηματικὸς κατάλογος τοῦ ρουφετίου συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ γραφέως πρὸς τακτικὴν εἰσπραξίν τῆς ἐτησίως συνδρομῆς τῶν, ὁρισθείσης εἰς 10 γρ. πληρωτέα ἐπάταξ ἢ εἰς δύο δόσεις ἀνά πέντε. Εἰσπράκτωρ διωρίσθη Ἰωάννης τις, ὅστις μονογραφεῖ τὴν πληρωνομένην συνδρομὴν διὰ τοῦ Ἰω. Τὰ μέλη τοῦ ρουφετίου κατὰ τὸ ἔτος 1858 ἀνήλθον εἰς 151, πρωτομαϊστορευόντος τοῦ Χρήστου. Τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι Βουλγαρόνυμα, οὐκ ὀλίγα δὲ ἄλλοδαπά.

5) Ἐκ τοῦ Νευροκοπίου τῆς Μακεδονίας.

κογλου Σαμακοβλοῦ Γιουβάντζιου τζιράκι Μαΐου 10-1858.—Τοῦ οὐστᾶ ¹⁾ Πέτρη κάλφας Ἀθανάσις Πεστερλῆς Ἀπριλίου 23-1858.—Νικόλαος Κράχτογλους Ἰουνίου 22-1858.—Σιρὲτ Πέτρη υἱὸς Νικόλαος Ἰουλίου 7-1858,—Νικόλαος τοῦ Ἀγγέλτζου υἱὸς Ἰουλίου 7-1858.—Νικόλαος Σφετάνογλους ὀστάογλους Αὐγούστου 3-1858.—Χατζῆ Νικόλας Μάρογλους Αὐγούστου 3-1858.—Ἀποστόλης Παναγιώτου Σεπτεμβρίου 21-1858.—Γιουβάντζιος Σπᾶς Σαμοκοβλοῦς Σεπτεμβρ. 28-1858 (III, 5).

Ματρονῆς ²⁾ Ἀγγελῆ μίστορης Ἰουνίου 22-1859.—Γεώργιος Φιτάν κάλφας Νοεμβρίου 22-1859.—Γεώργιος τῆς μπάμπω ³⁾ Χατζίκας Νοεμβρ. 22-1859, (III, 5).

1859 Μαΐου 17. Ὁ Γεώργιος Καμενετζῆς διὰ βοῦλλες ἀπὸ τοὺς ξενικούς, ὅπου θὰ συναῖξη. Ἐδώσαμεν βοῦλλες 29, ἄλλες 24, ἄλλες 14, ἄλλες 22=94, Ἰουλίου 26 ἄλλες βοῦλλες 26, 7βρίου 6 ἄλλες βοῦλλες 20=140, 10βρίου 24 ἕτερες βοῦλλες 43=183+5. Ἐλογαριάσαμεν 915 γρ. 10βρίου ἕτερες βοῦλλες 51+5. Ἐξωδεύσαμεν 255+915=1170, Μαΐου 30 τεσλίμ γρ. 182, Ἰουλίου 5 τεσλίμ γρ. 52=234, Ἰουλίου 26 τεσλίμ γρ. 100=134, 7βρίου 6 τεσλίμ γρ. 173=507, 10βρίου 22 τεσλίμ 297=804, 10βρίου 24 τεσλίμ 255=1059, ἔξοδα 60=1999 γρ. (I, 2--3).

1859 Ἰουνίου 14. Ὁ Γιουβάντζιος Στοῆλ διὰ μαστοργεῖα νὰ δίδῃ γρ. 200, τεσλίμ 100.—Λόντζια, Κυριακή. Ἀπὸ κουραμάδες ἐσυνάξαμεν γρ. 99, ἀπὸ μαστοργεῖα—160, ἀπὸ ἀγιουκέρ 35, ἀπὸ κουραμάδες ἄλλων 10=304.—Ὁ Ἰωάννης Τσιαούσης νὰ δίδῃ εἰς τὸ ἐσνάφι γρ. 85, ἕτερα διὰ μάζωμα 35=120.—Ἰουνίου 25, ὁ Μαρασλῆ Φιτάνης ἐβγάξει μίστορα καὶ γίνεται ἐγγυητῆς μετὰ 60 ἡμέρες νὰ πληρώσῃ γρ. 250, Μαρτίου 10 τεσλίμ 150, τεσλίμ ἕτερα διὰ ποιήν 50=200.—Ἰουνίου 14, ἔξοδα εἰς τὴν λόντζαν διὰ τοῦ Πιλάτου γρ. 7, ἕτερα 3, ἐπέρασαν εἰς τὰ ἔξοδα γρ. 10. Ἰουνίου 21, Νικόλας Γιουβάνογλου Σαμακοβλοῦς μετὰ διορίαν 7 νὰ πληρώσῃ 200 καὶ θέλομεν τὸ γνωρίσει διὰ μίστορα, (I, 28—29).

1859 Ἰουλίου 19. Τοῦ Νιώτη κάλφας Νικολάκις παρακάλεσεν διὰ μαστοργεῖα ὁ ὀστάογλου νὰ δώσῃ γρ. 100, τεσλίμ γρ. 60+40.—Τοῦ Μανόλογλου ὁ κάλφας παιδεύεται μετὰ μίαν ὀκᾶν ἀγιουκέρ.—Ἀθανάσιος 1/2 ὀκᾶ ἀγιουκέρ.—Ἰουλίου 26, ὁ Γεώργιος Μπυγατζῆς ἐβγαίνει μίστορας εἰς

¹⁾ Ὁστᾶ, ἡ λ. τουρκικὴ = μίστωρ, ὅθεν Ὁσταπασῆς καὶ ὀστάογλου ὁ υἱὸς τοῦ ὀστᾶ.

²⁾ Ματρονῆς ἐκ τοῦ λατινικοῦ *Matrona*, ὄνομα ἀπαντῶν παρὰ τοῖς καθολικοῖς Παυλικανοῖς.

³⁾ Μπάμπω, ἡ λ. συμπίπτει τῇ Βαβῶ, φαίνεται ὅμως ἡμῖν Βουλγαρικὴ. = Πᾶσα γραῖα γυνή, παροιμ. «Ἄν εἶχε ἡ μπάμπω μας ἀργεῖδια, θὰ τὴν ἔλεγον παπποῦ» ἐπὶ ἀνυπόρκτων. Συνεκδοχικῶς ἡ *μαῖα*, διότι ἄλλοτε τὸ μαιευτικὸν ἐπάγγελμα ἐξήσκουν, ὡς καὶ νῦν ἐν τοῖς χωρίοις, γραῖαι πεπειραμέναι ἀμειβόμεναι διὰ δώρων.

τὸ ἑνάφι γρ. 200, τεσλίμ 68.—Ὁ Γιάγκος Μαρασλῆς Ντίρηλης ἐγγυητὴς διὰ Γεώργι κάλφα του τὴν μαστουργεῖά νά πληρώσῃ, διορία 21 ἡμέρες γρ. 200. 7βρίου 6 τεσλίμ γρ. 101, 8βρίου 18 τεσλίμ 69.20—170.20. 9βρίου 22 τεσλίμ 29.20—γρ. 200.—Αὐγούστου 9 ὁ Γκάνος Πανλικιάνος παιδεύεται μὲ μιὰ δακτὴ ἀγιοκέρι—Σεπτεμβρίου 6, ὁ Ἰάκωβος Μπογιατζῆς ἐγγυητὴς διὰ τὸν Ἀναστάσι Μανόλογλου διὰ μαστουργεῖά του γρ. 200, διορία μετὰ 8 ἡμέρας νά πληρώσῃ τὰ ῥέστα· δίδει ὁ Ἰάκωβος τεσλίμ γρ. 79 ¹⁾ (I, 30—33).

1859. *Νά δώσῃ* τὸ κυτίον τῶν τεκτόνων νά λάβῃ ²⁾ (III, 35—46).

1860. *Νά δώσῃ* τὸ κυτίον τῶν τεκτόνων νά λάβῃ ³⁾ (III, 47—48).

Ἔτει 1863 Ἀπριλίου 6, διὰ συχώρησι ἔδουσαν διὰ ἀκέρι γρ. 100 Οὐσταπασῆ Προδρομίου, Γιουβάν Νένου, Πέτκου Σλαίου, Στόγιου Νετέλκου. (II, 10).—9βρίου 2, ἀκόμα ἡ οὐσταπασῆς Κατζηδήμου (II, 11).

Ἔτος 1867 Μαΐου πρώτη, ἔγινε πρωτομάστορος Τραϊτζίους 3 τοῦ ἑνάφι κί ὅσα χοήματα ἔλαβε ἀπὸ μαστορικά (II, 13).

1867 τὸ ἔτος Ἰουνίου 4. Τοῦ μαστορο-Γιάγκο Μποριμέτζικα τὸ παιδί ἐβγαίνει μαστορῆς, δίδει γρ. 50.—Τριαντάφυλλος τοῦ Τραϊτζίου τζιράκι ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 190, τεσλίμ γρ. 26.—Ἀργύρις Δούκογλου ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 50, τεσλίμ ἔδωσε γρ. 17.20.—Ἀγγελῆς Ἰγνάτι Καρσιακαλῆς ἐβγαίνει μαστορῆς καὶ ἔδωσι γρ. 50.—Τάσκογλου Γεώργις Μαρασλῆς ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 100, τεσλίμ ἔδωσι γρ. 60.—Μποζίλιας τοῦ Νιώτη κάλφας ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 100, τεσλίμ ἔδωσι 53.20.—Ἀνδρέας Περοστίτζαλης, τοῦ Γιαννάκι κάλφας ἐβγαίνει μαστορῆς, γρ. 100, τεσλίμ ἔδωσι γρ. 36.—Σωτήρις Μετζικάνος, τοῦ Κίτσου κάλφας, ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 100, τεσλίμ γρ. 18.10.—Ματούσης τοῦ μαστορο-Βασίλει Καρατζιῶ υἱὸς ἐβγαίνει μαστορῆς, ἔδωσι γρ. 50.—Γεώργιος Κωσταντίνου, τοῦ Μποζιατζῆ υἱός, ἐβγαίνει μαστορῆς, ἔδωσι γρ. 50.—Ἀντώνις τοῦ Παρασκευᾶ κάλφας, ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 100, τεσλίμ 25.—Καρσιακαλῆ Νέσιου ἐβγαίνει μαστορῆς γρ. 100, τεσλίμ ἔδωσι γρ. 100.—Καρσιακαλῆ Ἀτανᾶς ἐβγαίνει μαστορῆς γρ.

¹⁾ Μὴ δυναμένων τῶν ἀναγορευομένων μαϊστορῶν νά καταβῶσι τὸ τέλος τῆς μαστορείας ἐγγυηταὶ αὐτῶν ἐγίνοντο συνήθως οἱ προτείναντες αὐτοὺς εἰς τὴν δωδεκάραν πρὸς ἀναγορευσιν μαϊστορῆς των, οἵτινες πολλάκις καὶ ἐπλήρωνον τὸ τέλος ὅλον ἢ μέρος αὐτοῦ.

²⁾ Πρωτομαϊστορευόντος τοῦ Χρήστου Θωμᾶ (1859) συνετάχθη νέος τῶν μελῶν κατάλογος ὁρισθείσης τῆς ἐτησίας συνδρομῆς εἰς γρ. 15, πληρωτέα εἰς δύο δόσεις ἢ ἐπάπαξ κατ' ἀρέσκειαν. Τὰ μέλη τοῦ ρουφετίου ἀνήλθον εἰς 169.—Περί τῆς χορήσεως τῶν βουλλῶν ἴδε εἰς τὴν εἰσαγωγὴν.

³⁾ Τὰ μέλη τοῦ ρουφετίου, πρωτομαϊστορευόντος τοῦ αὐτοῦ, κατήλθον εἰς 72. Ὡς φαίνεται ἐνταυθεῶν εἰς τὸ ἔπακρον τῶν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων φυλετικῶν ἐριδῶν κατὰ τὸ 1860, ἐξ οὗ μετὰ ἔν ἔτος ἐπικολοῦθησεν ὁ ἀποσχισμὸς τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος, πολλοὶ τῶν Βουλγάρων μαϊστορῶν πιεζόμενοι ἀπεχώρησαν τοῦ ρουφετίου.

100, τεσλίμ ἔδωσι γρ. 100.—Τοῦ Μιχάλη υἱὸς Γεώργιος ἐβγαίνει μάστορος γρ. 50, τεσλίμ ἔδωσι 35.—Δημήτριος Μυρασλῆς Ταμπάκης ἐβγαίνει μάστορος γρ. 100, τεσλίμ ἔδωσι γρ. 6.—(III, 55—57).

1869 Ὀκτωβρίου 17. Δίνομι τὸ σπ(ίτι) τῆ παπαδιὰ τὸ χρόνο γρ. 300, ἐλάβαμεν γρ. 665: 30, ἐλάβαμεν ἕτερα 61=726.30 (III, 1).

1870 ἔτει Μαρτίου πρώτη ἐβγήκε Χατζῆ Διαμαντῆς πρωτομάστορος τὸ ἐσνάφι, δίνει κουραμῆ γρ. 3. (7 μαστόροι) 21, ἀπὸ κέφι¹⁾ ἔλαβα γρ. 27.20, ἀπὸ κείφανου γρ. 5, (11 μαστόροι) γρ. 39=95.20, διὰ κισὰ ἔλαβα γρ. 104, ἀπὸ μετόχι κισὰ²⁾ γρ. 50, ἀπὸ Γληγόρη κουραμῆ 3, ὅπιστεν σοῦμα 277.10 ἀπὸ κουραμάδης γρ. 30=307.10.—Στὰ 1870 Ἀπριλίου 30 ἐμάσαμε ἀπὸ δνόματα³⁾ γρ. 304.20. Στὰ 1870 Ὀκτωβρίου 6 τοῦ ἁγίου Θωμῆ ἐμάσαμε γρ. 131.20, ἀπὸ κισὰ τὸ μετόχι ἔλαβα γρ. 50=793.10, ἔλαβα ἀπὸ Κούροτλου διὰ τὸ μετόχι τὰ κεραμίδια γρ. 40=833.10 (III, 8—9).

Ἐτει 1780 Μαρτίου 30, στοιχοῦμε τοῦ Ματρονή τὸ τζιράκι Κωστάκι διὰ ὀλόκληρον χρόνον γρ. 250.—Ἀπριλίου 6, στοιχοῦμε τοῦ Γιαγκου Γολοσκόκη τὸ τζιράκι Δημήτρι γρ. 125. (III, 6).

Ἐτει 1870 Ἀπριλίου 6, ὅ,τι ἔξοδα κάμει Χατζῆ Διαμαντῆς πρωτομάστορος ἐσνάφι. Τοῦ Κωσταντῆ Μπουζατζῆ δίνω διὰ ἁγιοκέρι τὸ πολυέλαιο γρ. 17, διὰ ἐλεημοσύνη τὸ Πάσχα γρ. 60 διὰ κηριγιά—14, τῆ γιμνία τοῦ τζαούση—22, τοῦ δεσπότη—52, τοῦ διακού—10.10, τὸν ἁγίου Θωμῆ κηριγιά—⁴⁾ 32.30, διὰ ἐλεημοσύνη τοῦ Δαφᾶ—26, διὰ τὰ ἐδέκια—⁵⁾ 12.10, ἄλλα λειανώματα—⁶⁾ 10 τοῦ μάστουρ Ἀναστάσι—5=261.10, τοῦ Νάσκου μηχανατζῆ—⁷⁾ 24.20, τοῦ Γεώργι κάπηλα—14.20, =γρ. 300.10, ἀπὸ φλουρι—⁸⁾ 2. Ὀκτωβρίου 6, τὸν ἁγίου Θωμῆ ἔξοδα γρ. 182.20=739.10 τοῦ τζιαούση τῆ γιμνία—22, διὰ τὸ μετόχι τὰ κεραμίδια—40 γρ. (III, 17).

1) κέφι, τὸ ἡ λ. τουρκικὴ=διασκεδάσις, εὐωχία, καθ' ἣν ἐγένετο ἔρανος μετὰ τῶν εὐωχομένων.

2) κισὰς, ὁ, ἡ λ. τουρκικὴ=ἐνοίκιον. Τὸ ρουφέτιον ἐκτίσατο ἐργαστήριον καὶ τὸ μετόχιον ἰδιοκτησίαν.

3) μέλη, ὧν τὰ δνόματα ἦσαν καταγεγραμμένα ἐν τῷ καταλόγῳ ἐντεῦθεν *νομάτοι*,=ἄνθρωποι.

4) Τὰ ἔξοδα ἐγίνοντο ἐπὶ τῆ ἑορτῆ τοῦ Πάσχα καὶ τῆ ἐπετείῳ τοῦ ρουφετίου κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

5) ἡ λ. τουρκικὴ=στήριγμα.

6) *λειανώματα*—μικρότερα ἔξοδα ἐκ τοῦ ρ. *λειανώνω*, ὅπερ λέγεται καὶ *λειανίζω* (τεμαχίζω) ἐκ τοῦ *λειανός* (λείος) ἀντιθ. τῷ *ἀδρός*.

7) *μηχανατζῆς* καὶ *μηχαντζῆς*, ἡ λ. ἐλήφθη ἐκ τῆς τουρκικῆς, προελθοῦσα πάντως ἐκ τοῦ *machina*, σημ. οἰνοπνευματοπώλης, *μηχανᾶς*=οἰνοπνευματοπώλειον, καπηλεῖον.

8) *φλουρι*=χρυσοῦν νόμισμα ἐκ τοῦ λατιν. *florus·florius* Παρομι. «ἔχεις φλουριά· ἔχεις θουριά, ἔχεις γρόσα, ἔχεις γλῶσσα».

1870 τὸ ἔτος ἀπὸ τὸν μάστορ-Τραῦτζον τὸν καιρὸν χρεωστῶ ἐγὼ ὁ Γεώργιος Παλαγκιάς γρ. 100, δίνω τεσλίμ γρ. 71=29, δίνω τεσλίμ 10=19, — 1870 τὸ ἔτος ἀπὸ τὸν μάστορ-Τραῦτζου ἔλαβα δάνεια ἐγὼ ὁ μάστωρ-Βασίλτζιους, γρ. 45. (III, 61).

1871 Νοεμβρίου 18. Ἐπεράσαμε τὸν μάστορ-Γιάγκο Μουριμέτζικα ¹⁾ πρωτομάστορη.

²⁾ Ἐλαβα διὰ κερὰν ἐγὼ ὁ πρωτομάστορης ἀπὸ τὴν παπαδιά γρ. 130, ἔλαβα ἀπὸ κοτὶ γρ. 13.20, +8+33.20+16.20+19+9+19=248.20 ἔλαβα ἀπὸ τὴν παπαδιά γρ. 26+5.5+10, ἔλαβα ἀπὸ κοτὶ γρ. 22, ἀπὸ Γληγόρι κάλφα γρ. 20, ἀπὸ κοτὶ γρ. 15=346.25, ἔλαβα ἀπὸ κοτὶ γρ. 8+48=402.25. ἔλαβα διὰ λείψανον³⁾ γρ. 10=412.25. (III, 11).

1871 Νοεμβρίου 18. Ἐξοδα ὁποῦ κάνω ἐγὼ ὁ πρωτομάστορης διὰ τὸ ἐσνάφι. Διὰ τὸ ἀργαστήρι³⁾ μεριμέτι ⁴⁾ ἐξοδα γρ. 36. Διὰ τὸ ἱμιλιάκι⁵⁾ τὸ ἀργαστήρι ἔδωσα δυὸ φορὲς πρὸς—30—ἔδωσα γρόσ. 60.—Ἀπὸ κοτὶ γρόσια ἔδώσαμε διὰ τὸ Τζαννῆ γρ. 70) διὰ ἀρζογάλι⁶⁾ γρ. 5, διὰ γιμνία κοτὶ ἄλλα ἐξοδα γρ. 42=213, ἔλαβα ἐγὼ ὁ μάστωρ-Γιάγκος ὀσταπαση⁷⁾ γρ. 17.20=230.20—60=170.20 (III, 12).

1872 Ἀπριλίου 16. Ἀπὸ τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἔμεινε χρεώστης ὁ μάστωρ-Κωσταντῆς Μποζατζῆς εἰς τὸ ἐσνάφι γρ. 62, διὰ ἄγιοκέρι 15=47, τεσλίμ 10=37.—Ἀπὸ τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἔμεινε χρεώστης ⁷⁾ ὁ μάστωρ-Παρασκευᾶς γρ. 28, τεσλίμ 10=18, ἔλάβαμε 18=00. (III, 61).

1872 Αὐγούστου 12. Εἰς τοῦ ὀσταπαση τοῦ μάστωρ-Γιάγκο Μουριμέτζικα τὸν καιρὸν διὰ παιδεύμας, ⁸⁾ ὁποῦ συνάξομεν. Ἀπὸ Τιουὺς μισὴ ὀκτὴ ἄγιοκέρι, τεσλίμ γρ. 6,5+2. (III, 15).

1) Τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο ὡς καὶ τὸ *Γολοσκόκης* εἶναι Βουλγαρικά.

2) *λείψανον*=νεκρός. Ἀντιπρόσωποι τῆς συντεχνίας συνώδεον τὴν κηδεῖαν ἀποθανόντος μέλους τῶν· πολλάκις δὲ εἰς τὴν κηδεῖαν τῶν πλουσιωτέρων, ὅπως γεινή ἐπιβλητικῇ, προσεκαλοῦντο πολλὰ ρουφέτια πρὸς συνοδείαν· διὰ τὴν τιμὴν ταύτην ἀπεστέλλετο εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ρουφετίων ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀποθανόντος χρηματικὸν τι ποσόν.

3) *ἀργαστήρι*—ἐργαστήριον· κατ' ἀφομοίωσιν, πρ. βλ. *μαναστήρι* (μοναστήρι).

4) ἢ λ. τουρκικῆ=ἐπιδιόρθωσις ρ. *μερμετζῶ*.

5) ἢ λ. τουρκικῆ=φόρος ἐγγειος· *δῶσιμο(ν)*.

6) ἢ λ. τουρκικῆ=ἀναφορά.—Σημειωτέα ἢ διόρθωσις τῆς γλώσσης ὀλίγον καὶ ἢ ροπή τῆς πρὸς τὴν καθαρεύουσαν. Αἱ τουρκῶνιμοι λέξεις ἦσαν καθιερωμέναι ὡς ἐπίσημοι.

7) Ὡς φαίνεται οἱ ἐπιμελούμενοι τῆς ἐπετείου ἐσοτῆς τοῦ ρουφετίου ἔλαμβανον ἐκ τοῦ ταμείου ὠρισμένον ποσὸν διὰ τὴν δαπάνην· κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ λογαριασμοῦ εἰς τὸν πρωτομάστορα μὴ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ ποσοῦ ἔμειναν χρεώσται εἰς τὸ ἐσνάφι.

8) *παιδεψι* (παιδευσες - παιδεύω)=τιμωρία, ποινὴ μαίστωρος ἐπὶ παραβάσει καθηγόντων.

1872 Σεπτεμβρίου 10. Εἰς τὴν μαστοργειάν του τὸν καιρὸν ἐγὼ ὁ Γληγόρ-κάλφας ἔστοιχῆσα ἕναν κάλφα διὰ γρ. 600, ἕνα ζευγάρι πουτουῖρες ¹⁾ καὶ ἕνα φέσι τὸν χρόνον ἔχει ἀπὸ ἐμένα τὸν Γληγόρ-κάλφα. (III, 9).

Γεώργιος Κουτοζῆς Παζαρτζικλῆς. . . (III, 11).

1872 Ὀκτωβρίου 8. Γεώργιος Σμιάρος εἶναι ἰγγυητῆς καὶ πληρωτῆς διὰ τὸν Χρήστου Σόφιαλη ²⁾ διὰ γρόσια 38 μὲ διορίαν μεθ' ἡμέρας 31. III, 4)

1872 τὸ ἔτος ἐλάβαμεν διὰ κισρὰν ἀπὸ τὸ ἀργαστήρι τοῦ φρουτζιτζῆ ³⁾ γρ. 330.—Δεκεμβρίου 25 ἔλαβα ἀπὸ τὴν παπαδιὰν διὰ κισρὰν γρ. 56, ἔλαβα ἀπὸ κουτί γρ. 5, ἀπὸ Παρασκευᾶ τοῦ τζηράκι 5, ἀπὸ τοῦ τζιαούση τὸν υἱὸν ἔλαβα γρ. 5, ἔλαβα ἀπὸ κουτί γρ. 38.—(III, 63).

1873 Ἰανουαρίου 28, βάζομεν τὸν μάστορ-Νιώτη ἀρχιτέκτον πρωτομάστορη.

Ἐξοδα :διὰ ἀγιοκέρια ἔδωσα γρ. 7, διὰ τὸν ἅγιον Χαράλαμπον—6, διὰ τὴν ἀποκρειὰν 16, διὰ τὰ Χριστούγεννα ἐλεημοσύνη 56=85, διὰ ἐλεημοσύνην γρ. 2.20, διὰ τοῦ τζιαούση τὸν υἱὸν ἐλεημοσύνη—10, διὰ φυλακὴ ἔδωσα ἐλεημοσύνη 10, διὰ τὸν γραμματικὸν 81.20, διὰ ἐλεημοσύνη τὸ Πάσχα 78, ἀπὸ τὸ σιτούκι ⁴⁾ τὸν τζιαούση—20, τὸν τζιαούση Γεώργι δάνεια 25, ἀπὸ σιδούκι τὸν ἅγιον Θωμᾶ 172, τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἔξοδα 404.25=849.25, ἐδούσαμι διὰ τὸ μοναστήρι—10=859.25, ἐλεημοσύνη διὰ Χριστόγινα 69, διὰ τὴς παλτάδης ⁵⁾—12, διὰ τὴ φυλακὴ ἐλεημοσύνη 10=950.25, τὴν ἀποκρῖα 71, ἐλεημοσύνη τὸ Πάσχα 56, τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἔξοδα 359.20, τὸν τζιαούση 13, τὸν ἅγιο Χαράλαμπο 45, τοῦ Γιάγκου ἔξοδα 20, τζιαούση Γιάγκου διὰ γιμηνία 40, διὰ λεμοσύνην 5=1560.5, ἀπὸ Δημήτρι 5, διὰ λείψανο τὸ Γιουβάντζιου 20, ἔξοδα μαζωμένα γρ. 520.20, τοῦ Γιαπρακᾶ Ἀργύρι ἔξοδο 91.20, τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἔξοδα 300=932, ὄπισθε σοῦμμα 1565.5=2497.5, τὸν καλόγερον 10. (III, 67—69).

1873, 28 Ἰανουαρίου. Βάζομεν ἡμεῖς οἱ μαστόροι μικροὶ καὶ μεγάλοι, (ὅπως ἠῤῥαμεν εὐλόγον, τὸν κύριον μάστορ-Νιώτη ⁶⁾) ἀρχιτέκτον πρωτομάστορη.

1) πουτουῖρα ἢ καὶ πουτούρι, τό, ἢ λ. τουρκικὴ=περικελὶς μαλλίνη στενωτέρα τῆς βράκας.

2) Ἐκ Σοφίας--Σοφιανός. Σμιάρος λ. Βουλγαρικὴ.

3) Ἡ λ. τουρκικὴ=βαρελοποτιός.

4) Ἡ λ. τουρκικὴ=κιβώτιον, συνεχδ. ἐνταῦθα τὸ ταμεῖον.

5) παλτάς - μπαλτάς, ὃ ἢ λ. τουρκικὴ=πέλεκυς.

6) Ὁ μάστορ - Νιώτης ἦτο γνήσιος Ἕλλην Φιλιππουπολίτης, οὗ οἱ πρόγονοι προήρχοντο ἐξ Ἡπείρου. Ἐμαθῆτευσε πολὺν χρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει πλησίον ἀνεγνωρισμένων καλφάδων. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγε τὴν λέξιν ἀρχιτέκτων ἀντὶ τῆς τουρκικῆς κάλφας. Ἀπήλαυε πολλῆς φήμης καὶ ἔκτισε πολλὰ κτίρια. Δυστυχῶς τὸ τέλος του ἦτο οἰκτρον. Τῷ 1880 ἔκτισεν ἐν τῇ

Ἐλαβα ἐγὼ ὁ πρωτομάστορος κύριος Νιώτης ἀπὸ τὸν προτυτερινὸν πρωτομάστορη Γιάγκο Μποκοβάλα, ἔλαβα γρ. 124, Μαρτίου 11 ἔλαβα ἀπὸ κουτί γρ. 45, Ἀπριλίου 6 ἔλάβαμεν ἀπὸ παπαδιὰν διὰ κιρὰν γρ. 100, ἔλαβα ἀπὸ κουτί 6, ἀπὸ γραφίματα ἔμασι Ἀργύρις Γιαπρακᾶς 252, 20, ἔλαβα ἀπὸ Πέτρη Πέστερη 3, 28 Ἀπριλίου ἔλαβα ἀπὸ κουτί 12, 20 Μαΐου ἀπὸ κουτί 13.20, ἐλάβαμι ἀπὸ πάπαδιὰ 61, ἐλάβαμι ἀπὸ κουτί 21, Δεκεμβρίου 2 εἰ ἐλάβαμι ἀπὸ ἀργαστήρι 425, ἀπὸ κουτί 26. 20, ἀπὸ λείψανο 10, ἀπὸ σκουπες 5 = 1543. 20, ἀπὸ Παρασκευᾶ 10, ἔλαβα ἀπὸ Παλαγκιᾶ 70, ἀπὸ κουτί 15. 20 = γρ. 1640 (III, 63).

1873 Ἀπριλίου 6 ἔλαβε ὁ τζιουούσης μᾶστωρ-Γιάγκος δάνεια γρ. 20, τὰ Χριστούγεννα δάνεια 12. (III, 61).

Ἐτει 1873 στοιχοῦμι τὰ τζιράκια, Μαρτίου πρώτη στοίχησι τὸ Παρασκευᾶ τοῦ τζιράκι διὰ γρόσια ἕναν χρόνον 150 (III, 72).

1874 Μαρτίου 24. Ἐλαβα ἀπὸ τοῦ Γιώργι ἀπὸ κουτί γρόσια 38, ἀπὸ ὀνόματα 206, ἀπὸ ὀνόματα 1) ἄλλα 54, ἔλαβα ἀπὸ κουτί 9, ἀπὸ παπαδιὰ 47.20, ἀπὸ Παλαγκιᾶ 10, ἔλαβα ἀπὸ τζιράκι 3.30 ἀπὸ μᾶστωρ-Πέτρη 3, ἀπὸ Παρασκευᾶ 18, ἄλλα δυὸ—2, Λάμπρης Γιαπρακᾶς 3. ἀπὸ κουτί ἔλαβα 13.20, διὰ ἐλεμοσύνη δίνω 5, ἀπὸ Παλαγκιᾶ ἐλάβαμι 14, ἀπὸ Κωσταντῆ μᾶζωξι ἐλάβαμι 10, ἀπὸ ἐνοίκιον 297.20=734.15, ἀπὸ κουτί 20, ἀπὸ κιρὰ τοῦ ἀργαστήρι 5τὰ 1874 Νοεμβρίου 16 γρ. 425. (III, 64). Μαρτίου 25, ἔλαβι Λάμπρης ἀπὸ κουτί γρ. 23. 20 (III, 61).

1874 Ἀπριλίου 24. Στοίχησι Δούκλους τὸν ἀδελφόν του Κόλου γρ. 150. Ἐλάβαμι ἀπὸ Παλαγκιᾶ γρ. 5, τεσλιμ 14=00. (III, 61).

1875 Νοεμβρίου 16 ἐλάβαμι (ἀπὸ κιρὰ τοῦ ἀργαστήρι) 425, ἀπὸ

κεντρικῆ ἀγορᾶ λιθόκτιστον θολωτὸν μαγαζεῖον τῶν μεγαλειπόρων Παυλικιανῶν ἀδελφῶν Κοβάτσογλου, ὁ θόλος ἦτο μέγας ἕνεκα εὐρύτητος τοῦ κτιρίου, ἀλλ' ὁ ἀρχιτέκτων εἶχε πεποιθῆσιν εἰς τὴν ἀντοχὴν αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ πάχους καὶ τῆς στερεότητος τῶν τοίχων τοῦ κτιρίου. Βραδυνούσης τῆς παραδόσεως τοῦ κτιρίου οἱ ἰδιοκτῆται ἐπέμεινον, ὅπως ἀφαιρεθῶσι τὰ ὑποβαστάζοντα τὸν θόλον ἰκρίωματα καὶ ἄρξηται ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις τοῦ κτιρίου. Ὁ ἀρχιτέκτων δὲν ἐνέδιδε καὶ δικαίως ὡς τοῦ θόλου ὕψος ἀκόμη ὄντος καὶ ἀπειλοῦντος πτώσιν. Ἡμέραν τινα ἀσθενούντος τοῦ Νιώτη καὶ μὴ προσελθόντος εἰς τὸ κτίριον οἱ ἰδιοκτῆται διέταξαν τὴν ἄρσιν τῶν ἰκριωμάτων. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ μετ' ὀλίγον πτώσις τοῦ θόλου καὶ ὁ θάνατος τῶν ἐν τῷ κτιρίῳ ἐργαζομένων πέντε ἐλλήνων μαϊστόρων. Ὁ Νιώτης ἐγκαθειρθη, ἀλλ' ἀποδειχθεῖσης τῆς μὴ ἐνοχῆς του κατὰ τὴν δίκην ἠθρώθη τῶν ἰδιοκτιτῶν ἀποζημιωσάντων τὰς οἰκογενεῖας τῶν θυμάτων. Μὴ δυνάμενος ὁμως νὰ καθουχάσῃ τὴν συνείδησίν του, διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν ἔνοχον διὰ τὸν θάνατον τῶν ἐργατῶν, καθ' ὅσον ἂν παρίστατο, θὰ ἐκώλυε τὴν ἄρσιν τῶν ἐκριωμάτων, ἔπεσεν εἰς βαρεῖαν μελογχολίαν καὶ ἀπέθανεν ἐκ μαρασμοῦ.

1) Συνδρομὴ γινομένη ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ καταγεγραμμένων ὀνομαστί μελῶν τοῦ ρουφετίου.

ἐνοίκιο τοῦ μετόχι 147, ἀπὸ καζάνι¹⁾ κιρὰ 15, ἀπὸ κουτί 178, βερσεδέια²⁾ 3 = 1947. 15, ἔλαβα ἀπὸ ἐνοίκιον 14. (III, 64).

1876 Σεπτεμβρίου 12. Βάζομεν τὸν μάστορ-Ἀργύρι πρωτομάστουρη μέσα στοῦ ἐσνάρι. Μὲ ὥρα καλή του. Μάστορ-Βασίλεις Καρατζιάς Ματρόνης, μάστουρ-Γιάγκους Μποριμέτζικας, μάστουρ-Μήτησιου, μάστουρ Χρήστους Καροιακαλῆς, μάστουρ Κωσταντῆς Μποζατζῆς, μάστουρ Ἰωακείμης, μάστουρ Θανάσις, Γιαμαλῆς, μάστουρ Νιούμης Γκιουλλαχτζελλῆς, μάστουρ-Παροασκευᾶς, μάστουρ Θανάσις Ταρατίλης, μάστουρ Γιάγκους Τζιαούσση, μάστουρ-Παναγιώτης.—Σημειώνομεν ἑμεῖς οἱ δώδεκα ὅτι, ἂν δὲν ἔλθῃ, ὅταν φωναχθῇ τῇ λόντζα γιὰ ἔσναφιοῦ τὴν ὑπόδεισιν εἶτι δι' ἄλλο τίποτε τοῦ ἔσναφιου, νὰ εἶναι παιδευμένος μισὴ ὀκτὼ ἀγιοκέρι.

Ἐλαβα ἀπὸ κουτί γρ. 30, ἀπὸ ἐνοίκιον τὸ μελόχι 60, ἀπὸ λείψανο 10.10.—Νοεμβρίου 7 ἀπὸ κουτί 30, ἀπὸ κουτί 44, ἀπὸ ἐνοίκιον τὸν μετόχι 32, τὸ ἀργαστήρ³⁾ ἔλαβαν ἀπὸ ἐνοίκιον γρ. 425. (III, 74)

Ἐτι 1876 Σεπτεμβρίου 12, ὅτι ἔξοδα κίμνει μάστουρ-Ἀργύρις, διὰ τζιούμια γρ. 2, διὰ καρφιὰ 7.30, τὸν Πασκάλη μισούσιου⁴⁾ 10, διὰ τὴν ἀναφορὰν 6, διὰ τὸν ἅγιον Θωμᾶ ἀπὸ τὴν κάσσα⁵⁾ 300, τζιούμια τοῦ σχολείου⁶⁾ 17.20, διὰ τοῦ κιοῦπι καπάκι, ⁷⁾ διὰ καλαί⁸⁾ τοῦ καζάνι 16.20 (III, 77)

Ἐτι 1876 Σεπτεμβρίου 12, ὅτι ἔξοδα γίνονται τοῦ μάστουρ-Ἀργύρι, τοῦ Πιλᾶτου γρ. 10.10, διὰ τὸ λείψανο 10 = 20.10, κατιβάζω 5.10 = 15 (III, 80).

Μαγίου 2 — 1877. Εἰς τοῦ μάστουρ-Ἀργύρ τοῦ κιρὰ ὅσες βγίνουιν μαστόρ:—Δάμπρης τοῦ μάστουρ-Ἀργύρ ἀνεψιός, γρ. 50—Τοῦ μάστουρ-Ἀργύρ τοῦ τζηράκι Πέτρης Νικολάου γρ. 100.—Τοῦ Τίνη τοῦ τζηράκι Νικόλας Βασιλείου γρ. 50.—Οὐστάουλου τοῦ Γιαννάκι ὁ γιός του Ἀργύρις Ἰουάννου γρ. 50.—Παναγιώτης Τασκούουλου γρ. 50.—Καλιτζιούουλου Σωτήρις Γεωργίου γρ. 50.—Τοῦ μάστουρ-Νιώτη κάλφρας Γιώργις Νένου.—Τοῦ

1) Καζάνι, τό, λ. τουρκικὴ=μέγας λέβης, ἰδιοκτησία τοῦ ρουφετίου. Παρεδίδετο εἰς ἰδιώτας πρὸς χρῆσιν ἐπὶ ἐνοικίῳ.

2) Ἡ λ. τουρκικὴ=χρῆ, καθηστρούμεναι ὀφειλάι.

3) Ἐκ τῶν προειρημένων δηλοῦται ὅτι τὸ ρουφετίον κατὰ ῥωσικὴν νὰ γείνη ἰδιοκτήτης τοῦ μετοχίου. ὅπερ μεταβαλὼν εἰς οἰκίαν ἔδιδεν ὑπ' ἐνοίκιον εἰς οἰκογένειάν τινα καὶ ἐνὸς ἐργαστηρίου - βαρελοποιείου.

4) ἡμεροῦσιον, κατ' ἀναλογίαν τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἐπιούσιον=ἡμερομίσθιον.

5) ἡ λ. Ἰταλικὴ=ταμῆιον, ὅπερ ἐν τοῖς προηγουμένοις λέγεται σιντούκι.

6) τζάμι, τό, ἡ λ. τουρκικὴ=ῥαλος, ῥαλοπίναξ. Σχολεῖον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ρουφετίου ἀνεγερθὲν χάριν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἴδε εἰσαγωγὴν. Ἡδη οἰκία.

7) ἡ λ. τουρκικὴ=ἐπίθεμα· πρὸβλ, καὶ ρ. καπακάνω - καπακωτός.

8) ἡ λ. τουρκικὴ=κασσίτερος· πρόκειται περὶ τοῦ γυνώματος τοῦ λέβητος τοῦ ρουφετίου.

μαίστορο Δημητράκι γυιός του Κατηφές Σωτήρ· μαίστουρής του Γιακείμ, γρ. 50.—τοῦ Κίτσου τοῦ τζηράκι Νάκου Γεωργίου 100.—

Λάμπρος Ἀργυρίου τεσλίμ γρ. 25.— Πέτρος Νικολάου τεσλίμ 10,— Νικόλαος Βασιλείου τεσλίμ β.— Ἀργύρης Ἰουάννου τεσλίμ 10,— Παναγιώτης Τασκούλου τεσλίμ 10.— Σωτήρης Γεωργίου τεσλίμ 20.— Γεώργιος τοῦ Νιώτη κιάρας τεσλίμ 20.— Σωτήρης Δημητρίου τισλίμ 10.— Νάκου Γεωργίου τισλίμ 10. ¹⁾ (III, 83—86).

1877 Μαῖου 20. Ἐλάβαιεν ἀπὸ τοῦ σκουλειοῦ ²⁾ διὰ τοῦ κισὰ γρ. 20.— Διὰ τοῦ Θεόδωρου τὰ κρασιά β. 20.— Ἀπὸ κουτί 11.— Ἀπὸ ἐνοίκιον τὸ μετόχι 215.— Ὀκτωβρίου πρώτη ἔλάβαιμ ἀπὸ τὸ μετόχι κισὰ γρ. 170.— ἀπὸ κουτί τοῦ Νέγκου ³⁾ 2.20.— ἀπὸ Ἀνδρέα β.— ἀπὸ καζάνι δ.— ἀπὸ κέφι τοῦ Γιώργι Μπατσοβαλῆ ⁴⁾ 16.— ἀπὸ κουτί τοῦ Νάκου ⁵⁾ 17.20.— Ἀπριλίου 12 ἔλάβαιμ ἀπὸ τὸ μετόχι διὰ τὸν κισὰν γρ. 130.— Ὀκτωβρίου 26 ἔλάβαιμ ἀπὸ τοῦ Νέγκου γρ. 425. (III, 74—75).

Ἔτει 1878 Ἀνουαρίου 2. Τὰ πόσα χορήματα μοιράζονται ἀπὸ τὴν Κάσσαν τοῦ ἑσναφιοῦ τὴν σήμερον ἡμέραν εἰς δάνειγα τοῦ ἑσναφιοῦ. ⁶⁾ (II, 14).

1) Ἐνεκα ἐλλείψεως ἐργασιῶν, διότι πάσα οἰκοδομικὴ ἐν τῇ πόλει ἐργασία ἀνεστάλη ἔνεκα τῶν παραχωρῶν χρόνων τῶν προηγηθέντων τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1877), οἱ ἀναγορευόμενοι μαίστορες δὲν δύνανται νὰ καταβῶσι τὸ γλισχρον τέλος τῆς μαστορείας 100·50 γρ. καὶ προκαταβάλλουσι ποσοστὸν τούτου 10·25 γρ.

2) Ἀπὸ τοῦ 1874 μὴ λειτουργούντος τοῦ σχολείου τοῦ ρουφeticίου ἐλλείπει μαθητῶν προσιόντων τὰ παρακείμενα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Νικοδήμου, τὸ κτίριον διαρρυθμισθὲν μετετρόπη εἰς κατοικίαν, τὸ δὲ ὑπόγειον αὐτοῦ εἰς οἶναποθήκην.

3) Νέγκος - Νέννος, Βουλγαρικόν.

4) Ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης κώμης Μπάτσοβο. ἔδεν ἡ φερώνυμος παρ' αὐτῷ κειμένη Βυζαντιακὴ σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Πετριτσοντίσης. Ἡ κώμη παρέμεινε μέχρι τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστώτος πατριαρχικὴ καὶ ἑλληνίζουσα. Οἱ πλείονες τῶν κατοίκων τῆς ἡσχολοῦντο περὶ τὴν τεκτονικὴν κατερχόμενοι εἰς Στενίμαρον καὶ Φιλιππούπολιν.

5) Νάκος - Νάκος - Νίτσης - Ἀθανάσιος.

6) Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς καταλήψεως ὑπὸ τῶν Ρώσων. ὅτε αὕτη ἐνδύσαστο ἐπὶ τῆς ἀκμῆς ἀπειλούμενη νὰ βομβαρδισθῇ ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν πασά, τὸ ὑπάρχον ἐν τῷ ταμεῖῳ χορήμα μοιράσθη μεταξὺ τῶν 40 ἀπομεινάντων ἐν τῇ πόλει μελῶν τοῦ ρουφeticίου. Τούτων 7 ἔλαβον ἀνά 60 γρ., 26 ἀνά 50, 5 ἀνά 20, 1—30 καὶ 1—10. Τὸ ποσὸν ὅλον ἦτο 2360 γρ. Ἀνακρησυχδεΐσις τῆς πόλεως πρωτευούσης τῆς ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἤρξατο ζωηρὰ ἐν αὐτῇ οἰκοδομικὴ ἐνέργεια, τὸ ρουφeticιον ὅμως ὡς ὄργανος παρέλυσε καὶ κατελύθη μετὰ τὸ 1880. Σὺν τῷ χρόνῳ πλῆθος Βουλγάρων τεκτόνων συνέρρευσε εἰς τὴν πόλιν πάντοθεν καὶ ἐπιστημόνων ἀρχιτεκτόνων σπουδασάντων ἐν διαφόροις τῆς Εὐρώπης πολυτεχνείοις. Οἱ Ἕλληνες καλφάδες παρηγηκωνίσθησαν, οἱ δὲ μαίστορες σφοδρὸν ἀνταγωνισμὸν ἔχοντες βαθυμῶν καὶ αὐτοὶ ἐξέλιπον. Ἐκ τῶν ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μνημονευετοὶ οἱ καλφάδες Κωνσταντινοπολίτης Γαϊτανίδης καὶ

Ἔτει 1878 Ὀκτωβρίου πρώτη· ἐλάβαμι ἐνοίκιον τὸ μετόχι ἀπὸ Ἐλέγκου γρ. 350.—Ὀκτωβρίου 26· ἐλάβαμι ἀπὸ Νέγκου διὰ τὸ ἐνοίκιο τὸ ἀργαστήρ γρ. 400.—ἐλάβαμι γρ. 400=000. (III, 73).

1879 Ὀκτωβρίου πρώτη· συμφωνήσαμεν τὸ ἐνοίκιον τὸ μετόχι ἀπὸ 13 Ὀκτωβρίου 1879 γρ. 400· ἐλάβαμι διὰ ἐνοίκιον γρ. 400.=000.—Ἔτει 1879 πρὸς ἑξακόσια θὰ πληρώνη Νέγκος φρουζιτζῆς, ἔτι 600 (III, 73).

Ἔτει 1880 συμφωνήσαμεν μὲ τὴ κυρίαν Ζώγκα ¹⁾ τὸ μετόχι ἐνοίκιον διὰ γρ. 400.—(III, 73).

Μαδύτιος Ἰωακείμ Μουρκίδης, καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἀρχιτέκτονες, ἀπόφοιτοι τοῦ ἐν Ἀθήναις Μετσοβείου πολυτεχνείου Φιλιππουπολίται Στογιαννόπουλλος καὶ Δημ. Ἀνδρόνικος, ἀνεγείραντες ἐν τῇ πόλει ἱκανὰ κτίρια, ἐν οἷς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον (Μουρκίδης) καὶ τὴν ἀστικὴν σχολὴν Μαρασλή (Ἀνδρόνικος).

¹⁾ Ζώγκα - Ζώικα - Ζαίτσα ἐκ τοῦ Ζωή.—Τὰ παρόντα ἀρχεῖα περισυλλεγέντα σήμερον φυλάσσονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ δημαρχείου τῆς πόλεως.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

† Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ

[Τὸ δημοσιευόμενον τεμάχιον εἶναι ἀπομεινάρι ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ μακαρίτη γλωσσολόγου Μ. Φιλήντα, πού ἔκαμε πάνω σιὸ γλωσσάριον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ κ. Πολ. Παπαχριστοδοῦλου καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «ΘΡΑΚΙΚΑ» Τ. Δ' καὶ Ε'].

Κῶλος (ὁ) εἶναι τὸ ἐπιθ. *κῶλον* προσδιοριστικὸ τοῦ: *ἔντερον*, ὅπου ἀποσιωπᾶται τὸ: *ἔντερον* καὶ μένει στὴ θέσις του τὸ: *κῶλον* ὡς οὐσιαστικόν: *κῶλον ἔντερον* (=ἄκρον ἔντερον) > *κῶλον* (ΓΓΕ. γ', 48 κ. π.). Κατόπι τὸ οὐδ. *κῶλον* ἀλλάζει γένος καὶ γίνεται ἄρσενικόν: ὁ *κῶλος* κατὰ τὰ ὁμοιονόημα: ὁ *πρωκτός*, ὁ *ἀφροδῶνας*, ὁ *παινός*, ὁ *πάτος* κτλ. (ΓΓΕ. γ' 2 κ. π. καὶ εἰδικὰ 14). Ἡ λέξις βρίσκεται καὶ στοὺς Βυζαντινοὺς (Ἡρωδιαν. Α', σελ. 156, 5' καὶ σχόλιο στὸν Πλοῦτο τοῦ Ἀριστοφ. 152' καὶ Σουίδ. στή λ. *πρωκτός*). Ὡστε ἡ γνώμη πὼς εἶναι ἀπ' τὸ ἰταλ. *culo* (ἴδιο νόημα), πού γίνεται ἀπ' τὸ λατ. *culus* (=πρωκτός) δὲ μοῦ φαίνεται ψυχολογικὰ σωστή, γιατί οἱ ἀκατάλληλες, ἄς ποῦμε, λέξεις σπάνια κυκλοφοροῦνε καὶ δὲν πολιτογραφοῦνται ἀπὸ μιὰ γλώσσα σὲ ἄλλη. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸ *μουλί* πού ὄλοι τῶχουνε ἀπ' τὸ ἰταλ. : *la mona* (ἴδια σημασία) συγκοπὴ τοῦ *madona* (=χυρία), κατὰ τὴν γνώμη μου εἶναι ἐπίσης λέξις ἑλληνικότητα· γίνεται ἀπ' τὸ: *μύιον*, ὅπως τὸ *γουδι* ἀπ' τὸ (*ι*)*γδίων*, ὅπως τὸ *γουλί* ἀπ' τὸ (*ἀ*)*γλίον* (Φάβης), κοίτα καὶ Φιλην. Γραμ. § § 309, 310.

Τὸ *μύιον* εἶναι ὑποκ. τοῦ *μύος* > *μνοῦς* = *χνούδι*, *ἀπαλῆ θοῖξ* (Σουίδας) καὶ σήμαινε εἰδικὰ μικρὸ φυτό τῆς θάλασσης, πού ἔχει φύλλα μαλακὰ σὰ μαλλί, πρβ. *μυός* = ἀπαλὸς καὶ ἄλλο μεταγενέστερο ὑποκορ. *μνούδιον* ἰδιονόημο τοῦ *μνοῦς* (κοίτα γιὰ λεπτομέρειες τὰ λεξικά). Γιὰ τὴ μεταφορικὴ σημασία παρατηροῦμε πὼς τὸ ὄνομα τοῦ θηλ. αἰδίου εἶναι ὄλο λέξεις μεταφορικές: *ρόδον*, *δέλτα* κτλ. *ζάκατο*, *πράμα* κτλ. πβλ. *καρκάλι* ἢ *γλωσσίδι* κτλ. (=κλειτορίδα) — *ἀχαμνά* (=ἀπόκρουμα μέλη)· κτλ.

Ἄλλα ὀνόματα τοῦ θηλ. αἰδίου εἶναι: τὸ *πουσί* ὑποκορ. τοῦ *πούτσα* δηλ. ἡ ἀρχαία *πόσθη*· τὸ *σθ* κανονικὰ σι (Φιλ. Γραμ. § 241 ὅπου λείπει

κατὰ τυπογρ. λήθης τό: *ξαικολουθητικά*). τὸ σι κατὰ μετάθεση τσ' (κοίτα Θρακικά τ. γ', σ. 358 στή λ. *ἄσαιος* καὶ ΓΓΓ. α', 150). Τὸ *πουτί* τὸ λένε λένε χαϊδεφτικότερα *πουτί* (*ἄδραϊμα* τοῦ *τα σέ τ.*)

Ἄπὸ δῶ βγαίνει ἡ *σταχοπούτα*, πού εἶναι δηλ. τὸ *πουτί* τῆς ὄλο στά-
χη, γιατί κάθεται κοντὰ στή *γωνιά*=*τζάκι* στή λέξη *σταχοπούτα* οἱ περισ-
σότεροι δὲν ἀισθάνονται τὸ ἄπρεπο, γιατί ἡ λ. *πουτί* εἶναι ἰδιωματική καὶ
τὸ νόημά της ἄγνωστο στοὺς πολλούς, γιὰ τοῦτο ἔκαμαν καὶ ἄρσενικό:
σταχοπούτης=*ἀφτός* πού μένει πάντα σίτι. ὁ *σπιτολός*, πού λένε στήν
Αἴγινα (ΓΓΕ. α', 10).

Τὸ *πουτί* τὸ εἶπανε κατόπι καὶ *κουτί* (Θρακικά τ. β' σ. 463), γιατί καὶ
ἡ λέξη καὶ τὸ πράμα μοιάζοντε ὅπωςδῆποτε κι ἔγινε παρετυμολογία (κοίτα
Νέα Ἑοία τόμ. 11 ἀριθ. 126 φύλ. 15 Μαρτ. 1932), σελ. 306, στήλ. β'
ἀράδα 22 καὶ *πέρα* καὶ *Ναυτική Ἑλλάς* ἔτος ε' ἀριθ. 50 (φύλ. Νοεμβρίου
1932), σελ. 1218, στήλ. β' ἀρδ. ἀπὸ κάτω 4 κ. π.).

Τὸ γυναικίο αἰδοῖο οἱ ἄρχαῖοι τῶλεγαν ἀκόμα: ὁ *κύσθος* (πβλ. *κεύθω*
κύστις cunnus κτλ.) οἱ νέοι Ἑλλ. παρετυμολογώντας ἀπ' τὸ *χύνω* τὸ εἶπανε
χύστος ἢ *χύστρος* (ΓΓΕ. β'. 217). Τὸ ὑποκορ. λοιπὸν τοῦ *κύσθος*, τό: *κῦ-*
σθυλος μετὴν ἀρχ. προφορῆ τοῦ *υ*=*υ* (πβλ. *ἔλη*=*οὔλη* καὶ *οὔλιε* *διωφῶ*=
ζουφῶνω, *βρυχῆται*=*βρουχῆται* κτλ.) εἶναι τὸ νεοεὶ. *κουτσουλιός*=ὁ σχημα-
τισμὸς τοῦ γυν. αἰδοῖου μετὸ γούθο, πού ἀνάμεσα ἀπ' τὸ δέριτερο καὶ τρί-
το δάχτυλο βγαίνει ὁ ἀντίχειρας σὰν κλειτορίδα (τὸ ἴδιο σῆμα λέγεται καὶ
πούλος καὶ *σπάκελο*). Γιὰ τὸ σθ>στ>τσ> πρβλ. ἀκόμα: *Δημοσθένης*>
Δημοστένης>*Μοιστένης*, *Ἐρατος*>*Ἐραττος* (*Κάλυμνο*), *Σταμίτο*>*Τσα-*
μάτο, *κλωστάτο* (*Πτωχοπρ.*)>*κλωτσάτο* (*Πολιτ. Παρ. γ', 597*), (*κλειστοτόπια*):
κλεισιτόπια>*κλεισιτόπια* (=κλεισιώρειες), *στουράκι*>*τσιουράκι* (*Πόντος*), *στύ-*
μαχος>*ισόμαχος* (*Δουκάντζιος*)>*μοῦστος*>*μοῦτσος*, (ὁ ἴδιος), καὶ τὰ Ἰσα-
κῶνικα: *σταλούλα*>*τσα'ου'α*, *στύλος*>*τσιου'λε* κτλ.

Σ. τ. Δ.—Ὁ μακαρίτης Μ. Φιλήντας πέθανε τὸ φρετεινὸ καλοκαίρι ἀφίροντας
πίσω του ἐργασία σπουδαία ἀδημοσίευτη καὶ τῆ γραμματικῆ του.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΣΑΡΑΝΤΑΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Τὸ δημοσιευόμενον γλωσσάριον ἀπὸ τὸ Ξ γράμμα καὶ ἐξῆς ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ γλωσσαρίου Σαρανταεκκλησιῶν, ποῦ ἐδημοσιεύθη μέχρι καὶ τοῦ Ν συμπεριλαμβανομένου εἰς τὰ «ΘΡΑΚΙΚΑ» (τόμος Α', Β', Γ', Δ').

Ξαδειάζω = ἀδειάζω ὀλότελα.

— Πότε δὰ καὶ μεῖς ἀ ξαδειάσουμ'; — Κόμ' δὲ ξάδειασαμ'. — Μεῖς καμμιά βολὰ δὲ ἀ ξαδειάσουμ'.

Ξακούγονμ' = ἀκούομαι πολὺ καὶ μακρυνί' 2) δυσσημίζομαι.

— Πολὺν ξακούσκει ὁ ἄνθρωπος. — ἀ ξακουσιῆς πὲ τῆ δουλειά, ὅχ' πὲ τῆ δευτελιά. — Ξακούσκαμ' = δυσσημισθήκαμε. — ἀ ξακουστοῦμ' = θὺ δυσσημισθοῦμε.

Ξανάμανα = ἐπιρο. καὶ πάλι, ἐκ νέου.

— Ξανάμανα δὲ βηγαίνω. = Ξανάμανα πέμ' τέτοιο λόγο καὶ ἀ δγῆς. — Ξανάμανα τίποτε δὲ λέγω. — Νὰ πάγω γὼ ξανάμανα μαζίτ'. . .

Ξανεσάνω = παίρνω τὴν ἀναπνοή μου ἀπὸ τῆ δουλειά, ξεκουράζομαι σὲ μέρος ἀερικό.

— Πάγω νὰ ξανεσάνω κομμιάτ'. — Γὼ ἀ ξανεσάνω στὸν ἄλλ' τὸ ῥόσμο.

Ξαντερίζω = βγάζω τὰ ἔντερα.

— Μὴν πολυμιλᾶς, γιατί στὸ λεπτό σὲ ξαντερίζω.

Ξαποσιαίνω = ξεκουράζομαι.

— Ξαπόσιασα λιγάζ'. — Κάτσε νὰ ξαποσιάσουμ'. — Σὰ ξαποσιάσουμ' πάλ' ξεκινουῦμ'.

Ξαρίζω = ἀποδιώχνω. Στὴν Ἠπειρο ξυαρίζω.

— Τὸν ξάροσανα πιά = τὸν ἀπομάκρυναν. — Πότε πιά θεγιέμ' ἀ τὸν ξαρίσνα πὲ δῶ νά; — Δὲ ἀ σὲ ξαρίσνα, μπρέ, νὰ γλιτώσουμ'. — Α σὲ ξαρίσω γὼ μόν', νὰ διοῦμ' πότε.

Ξάστριγια = (ῆ) τὸ ἐργαλεῖο ποῦ ξαίνουν τὰ μαλλιὰ (λανάρι).

Ξάστρα = ῆ αὐτὴ ποῦ ξαίνει.

Ξαίνω = τὸ ἴδιο τὸ ἀρχαῖο ξαίνω: τὸ ἐργαλεῖο λέγεται καὶ λανάρα καὶ ὄ. λαναρίζω (βλ. λαναρίζω) στὸ λ. «Θρακικά».

— Ξαίνομ' τὰ μαλλιά μας. — Ξαίν'να οἱ ξύστερες. — Πῆρα ξάστερες καὶ μὲ ξαίνα τὰ μαλλιά μ'.

Ξαυρίζω = 1) κάνω τι κάτασπρο σὺν αὐγῇ, 2) καθαρίζω.

— Τὰ ροῦχά μ' ξαύρισαν (ἔσπρισαν σὺν τὴν αὐγῇ) καὶ προπομαχοῦν.

— Ἄ ξαυρίσνα τὰμερικάνια (=πανιά τῆς Ἀμερικῆς). — Ξαύρισε ὁ οὐρανός. — Σὺν ξαυρίσ' ὁ οὐρανός.

Ξαύρισμα = (τὸ) τῆσπρισμα.

Ξαφριάζουμ' = ἔξαφνίζομαι. πέφτω σάπορῖα.

— Σὰ πὸν εἶδα, ξαφριάσκα. — Δὲ ξαφριάζουμ' γὰ πὲ τέτοια πράματα. —

Ξαφριάσκα ὁ ἄνθρωπος. — Πᾶμ' γὰ τὸν ξαφριάσουμ'.

Ξαφρίζω = βγάζω τὸν ἄφροδ κάθε φαγιού.

— Ξάφορῖα τὸ φαγι' = πῆρα ἀπὸ πάνω τὸν ἄφροδ, ὅπως στὸ βραστό. —

Τὸ νερό ξάφορῖσε = ἔχρῖσε τὸν ἄφροδ του, ποὺ ἔβγαλε τὸ σαποῦνι. —

Ἄφροϊζ' δὲ ξαφορίζ' ἂ τὸ φᾶμε! (φρ. παροιμιώδης).

Ξεβαίνω καὶ ξυβαίνω = βγαίνω ἔξω.

— Ἄ ξέβω ὄξω. — Ἄντε ἄς ξέβουμ' λιγάκ' γὰ ξεδώσω = ἄς βγοῦμε νάνα πνεύσω — Πὲ τίς βδομάδες δὲ ξέβκα. — Μόν' ξέβκα, γὰ καινός. — Ἄ ξέβς'

— Δὲ ἂ ξύβω.

Ξεγδύνω = 1) βγάζω τὰ ροῦχα ἀπὸ ἕναν.

— Τὸ ξεγδυσσα τὸ παιδί.

2) κλέβω, παίρνω τὸν παρὰ κάποιου.

— Τὸν ξεγδυσαν = τὸν ἄφῆκαν δίχως παρά.

— Ξέγδυσαν τὸ σπιτ' ντου = τοῦχλεισαν. — Ἄ σὲ ξεγδύσσα μπρὲ παιδίμ! —

Τὸν ξεγδυσάνα σιὰ χαοτιά = στὸ χμοτοπαίγνιο.

Ξεγελιοῦμ' = γελιοῦμαι.

— Πῶς ξεγελάσκα, δὲ ξαίρω. — Μὴ ξεγελαστῆς. — Σὰ ξεγελαστῆς, χάθρες.

Ξεγέρω — 1) οἶχτω κάτι, γέρονω,

— Ξέγερομ' τὸ σπιτ' μας.

2) πέφτω.

— Ξέγερε τὸ ντουβλό' μας. — Ξέγερε τὸ παιδί καὶ χτύπε. — Ξέγερα καὶ

χαλαβρώθηκα. — Ἄ ξεγείρς λέγω, πρόσεχε. — Δὲ ξεγέρονω γὰ, βαστῶ. —

— Γλέπε μὴ ξεγείρς καὶ σπάς τὸ πιάτο.

Ξεγλυῶ = βγάζω ἀπὸ τὸ γλυτήρι τὸ μαλλί κλωσμένο. — Γλυῶ ξεγλυῶ, δουλειὰ δὲ λείπ'.

Ξεδίνω — ἀναπνέω ψυχικά, ἀλλάζω ἐντυπώσεις, σκορπῶ τὸν πόνο μου, ἀλλάζω παραστάσεις.

— Ἄς πάει γὰ ξεδώκ' λιγάκ'. — Πὰ γὰ ξεδώσς, παιδίμ, μὴ γάθεσαι μέσα. — Πῆγα καὶ ξέδωκα λίγο. — Πᾶμ' γὰ ξεδώκουνι'.

Ξεξεύγω = λύνω τὰ βώδια, τυλόγα ἀπὸ τὰμάξι.

— Ξέζειρες τὰ πράματα ; (τὰ ζῶα).— *Α* ξεζέσω κῦστερα ἀ γάρτω.— *Σ*ὰ ξεζέρω ἀ σέ πῶ.

Ξεζουμίζω, (ἐκ-ζουμίζω)=ἀπορροφῶ, ἐκμεταλλεύομαι πέρα, πέρα.

Τὸν ξεζούμισε τὸν ἄνθρωπο,

Ξεζουμίζουμ'=Χάνω ὅλη μου τὴ δύναμη.

— *Ξεζουμίσκα πιά δλότελα, - Ξεζουμίσκαμ', δέν ἔχουμ' ἕναν παρά.*

Ξεκλειδώνω = ἀνοίγω μὲ τὸ κλειδί, ἀφίνω τὴν καρδιά μου ἐλεύθερη.

— *Ξεκλειδῶσ' καὶ σὺ πιά τὴν καρδιά σ'.*

Ξεκλήρίζ' = παύει τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας, ἐλλείπει ἀρρένων τέκνων.

— *Ἡ φαμίλια τ' ξεκλήρῃσε.— Πᾶν αὐτοὶ, ξεκλήρῃσαν.*

Ξεκολνῶ = ἀποκολλῶ κάτι.

— *Δὲ μπορῶ νὰ τὸ ξεκολλήσω.— Αὐτὸς δὲ ξεκολνᾷ πὲ τὰ χαρτιά.*

2) ἀπομακρύνομαι.

— *Δὲ ξεκολνᾷ πὲ τὸ καφενεῖο.— Πὲ τὸ πιετὸ δὲ ξεκολνᾷ.*

Ξεκόφτω = 1) παύω νὰ πηγαίνω κάπου ὅπου σύναξαμ.

— *Α τὸν ξεκόφω γὰ τὰ χούγιατ'.— Ξέκοφα νὰ παραίνω.— Νὰ ξεκόψω νὰ παραίης.*

2) προσδιορίζω τὴν τιμὴ γιὰ κάποιο πράγμα.

— *Πόσο τὸ ξέκοφαν.— Τὸ ξέκοφαν. σαράντα γρόσια.— Ξεκομιέν' τιμὴ θέλω γώ.— Ξεκομιένα πράματα=ὠρισμένα πράματα.*

3) ἀποβάλλω παλιὰ συνήθεια.

— *Δύσκολα ξεκόφτ' κανένας.— Νὰ διοῦμ' πῶς ἀ ξεκόψ'.*

4) ἀπομακρύνω ἕναν.

— *Τὸν ξέκοψαμ' πὲ τὸ ζόρ' καὶ δέν ἔρχεται πιά.*

Ξεκωλιάζουμ'=ἀπογυμνώνομαι.

— *Ξεκωλιάσαμ' πιά = ἀπογυμνωθήκαμε.— Α τὰ ξεδεύουμ', ὡς πού νὰ ξεκωλιαστοῦμ'.*

Ξελαιμίζουμ'=φωνάζω δυνατά.

— *Τὴ ξελαιμίζεσαι, καημένε, ἄδικα.— Ξελεμίσκα σήμερα νὰ τὸν φωνάζω.*

Ξεμαθαίνω = ξεχνῶ δλότελα, (οἱ ἄρχαῖοι)=ἐκμανθάνω=τέλεια μαθαίνω).

— *Ξεμαθαμ' νὰ τρωῦμ' πὰρ' ἄρμυρό.— Ξεμαθαμ' πιά τὰ καλά, τώρα ἔχουμ' φτώχεια.— Α ξεμάθς σιγά-σιγά.— Α ξεμάθς, τί ἂ κάνς.— Ξεμαθε νὰ χαιρετᾷ, νὰ μιλᾷ.*

Ξεμολογῶ = παίρνω τὸ μυστικό.

— *Τὸν ξεμολόγησα.— Ἄς τον σὺ, ἀ τὸν ξεμολογήσω γώ.*

Ξεμολογιόμ'=ἐκμυστηρεύομαι.

— *Τὸν ξεμολογήθηκα = τοῦ εἶπα τὰ μυστικά μου.— Ξεμολογήθηκαμ' = μιλῆσαμε τὰ μυστικά μας.— Πᾶ νὰ ξεμολογηθῆς = πήγαινε στὸν παπὺ νὰ πῆς τὰ μυστικά σου.*

Ξενασαίνω = ἠσυχάζω, ἐλεύθερα ἀναπνέω γλιτώνοντας ἀπὸ ὀχληρῆ παρουσίας.—*Ξαναόσαιναι μ' πιά και παυτόν γα.*

Ξενοιάζω = τελειώνω ἐνοχλητικῆ δουλειά, βγάζω κάθε ἔγνοια, γλυτώνω ἀπὸ φροντίδα.

— *Μεῖς ξενοίασαιμ' — Α ξενοιάσουμ' και μεῖς. — Τ' ἄφαγαμ' (τὰ λεφτά) και ξενοίασαιμ'. — Ξενοίασα πέ τὸ γαμπρό μ'.*

Ξεπαραλλῶ = ἐνεργ. διωλύω τίς ραφές τῶν ραμμένων πραγμάτων ἀπὸ τὸνα μέρους μόνο. (Πόβλ. Πλουτάω. Π. Παίδων ἀγωγῆς 13,20), ξεσκίσω, καταστρέφω.

— *Τὰ ξεπαραλλάτσαιμ' πιά.*

Ξεπαραλλαντίζουμ' = ξεσκίζω και κομματιάζω τὰ ρούχα, τὸ ἔχει μου.

— *Ποῦ μπρέ, πῆρες και ξεπαραλλαντίσκες;*

Ξεπαρμένος = ὁ ἀνόητος, ὁ φρουσκωμένος.

— *Ἡ ξεπαρμέν' κιαυτή. — Ἄφριονα τὸ ξεπαρμένον.*

Ξεπαιτώνω - ρουμ' = ξεκαθαρίζω κάποιον ἢ κάτι βυζάνω, ὡς τὸν πῆτο του ἔνα προῖμα.

— *Τὸν ξεπάτωσαιμ' = τὸν ξεκαθάροσαιμ', - Ξεπαιώθηκα γὰ σφουγγαρῶ.*

— *Ξεπαιώθηκα πέ τῆ δουλειά.*

Ξεπεβγάζω - ζουμ' = πληρώνω πέρι πέρι τὰ χρῆμ' μου.

— *Εἶδαμ' τίς λογαριασμοί μας και ξεπεβγάλαμ' — Ξεπέβγαλα τίς λογαριασμοί μ' — Νά δ' ἰωῶ πῶς ἂ ξεπεβγάλω τὸ χρῆός μου. — Δὲ ξεπεβγάξται ἔις ἔνα χρῆός. — Γὰ καλὴ πὸν μῆς ἔκαρες, γὰ διοῦμε πῶς ἂ σὲ τὰ ξεπεβγάλουμ'.*

Ξεπελιούμ' = δὲ στενοχωριούμαι, ξεκουράζομαι, εἶμαι ἥσυχος.

— *Τί ξεπελύθηκες μπρέ. — Μὴ ξεπελύσαι, παιδί μ'.*

2) βασιζομαι, στηρίζομαι.

— *Σὲ μένα σὺ ξεπελυθῆς, σώθηκες! — Μὴ ξεπελύθηκες σὲ μένα γουῆ! —*

— *Πολὸν ξεπελύθηκες, παιδί μ'.*

Ξεπελυμένος = αὐτὸς πὸν δὲ στενοχωριέται.

— *Τί ξεπελυμένος ἄνθρωπος! — Ἄμμα ξεπελυμένος πὸν εἶσαι και σὺ!*

Ξεπελυμός = ἀμέλεια, τεμπελιά.

— *Αὐτὸς ὁ ξεπελυμός δὲν ἔν σωστός. — Τί ξεπελυμός ἔν αὐτὸς πέ σένα, παιδί μ' ;*

Ξεπειτούμ' = μεγαλώνω γρήγορα.

— *Πότε ξεπειτάξαν, λεγῶ, τὰ παιδιὰ σ' ; — Α ξεπειταχτοῦν λήγωρα. —*

2) Πετιούμαι ξαιρνικά. — *Ξεπειτάχα ἀπανσίχα (ξαιρνικά) μπροστά ντους.*

Ξεπειταχτό = ψηλὸ σπῆτι, ἔτοιμο νὰ πέσει.

Ξεπεισώνουμ' = γίνω τῆ ντροπή μου.

— *Ντίπ' ξεπεισώθηκε. — Νά μὴ ξεπεισωθῆ καρεῖς, μιά βολά, εἰδεμῆ . . .*

Ξεπλανῶ = πλανῶ ἔναν.

— Τὸ ξεπλάνεσαν τὸ παιδί.— Ἄφσε γὰρ ἂ τὸ ξεπλανεῖνω.— Κύνταξε μὴ σὲ ξεπλανεῖνω.

Ξεπλανιοῦμ' = ἀποπλανιοῦμαι.

Γὼ δὲ ξεπλανιοῦμ' πὲ λόγια.— Ξεπλανέθηκε τὸ παιδί καὶ πάει.

Ξεπλερώνω = πληρώνω ὀλότελα.

— Τὸν ξεπλέρωσα τὸ χρέος μου.

2) ἀνταποδίδω τὸ κακό.

— Ἄ τὸν ξεπλερώσω γὰρ, μὰ ! ἔγνωια σου.

Ξεποδιάλεγω = ξεκαθαρίζω κάτι καὶ μὲς ἄπὸ χαλασμένα.

— Νὰ δῶ τί ἂ ξεποδιάλεξω — Ξεποδιάλεξα αὐτανή. — Τί γὰρ ξεποδι-
λέξω, πὸν γούλα ἔνε σάπια.

Ξεποδιάλεγουμ' = περιορίζομαι.

— Νὰ δοῦμ' πὸς ἂ ξεποδιαλεχτοῦμ'. — Δὲ ξαίρω πὸς ἂ ξεποδιαλεχτῶ.

Ξεποντυλίγω - χυλνῶ ἕνα κουβάρι κλωστή, ἕνα μακαρό.

— Ἔλα γὰρ ξεποντυλίξομ' τὸ ρῆμα. — Μὲ ξεποντυλίξε τὸ κουβάρι μου.

— Ἐνκόλα δὲ ξεποντυλίζεται ἔισ' πὸν ποντυλίγχε.

Ξεπορδαλίξομ' 1) κάνω πολλές πορδέξ.

— Ξεπορδαλίσκε πιά.

2) παίρνω πολὺ θάρρος. . .

— Δὲν εἶπαμ' δὰ καὶ γὰρ ξεπορδαλιστῆτε

Ξεπουπουλίξω = βγάξω τὰ πούπουλα τῆς ὄρνιθας, τῆς χήνης.

— Τὴν ξεπουπούλσα — Ἄ ξεπουπουλίσω τὴ χίνα

2) παίρνω λίγο λίγο τοῦ ἄλλου τὸ ἔχει καὶ τὸν ἀφίρω γυμνῶ

— Τὸν ξεπουπούλσα σὰ τὴν κόττα. — Ἄ τὸν ξεπουπουλίσα σὲ μὰ μέρα.

Ξερογοπανίζω = καθαρίζω τὶς γωνιὲς τοῦ σπιτιοῦ ἄπὸ τὰ ρογοπάνια, δηλ.
ἀπὸ τὰ πανιά τῆς ἀράχης¹⁾).

— Ξερογοπάνιασα τὴ γίσιμα. — Ποῦ γὰρ τὸ ξερογοπανίσις, κεῖνο δὲ φαί-
νται πὲ τὰ ρογοπάνια.

Ξεροχάνω = χασμοῦμαι = ἀνοίγω τὸ στόμα ἀπὸ νύστα.

— Τί ξεροχάνω σὺ κεῖ πέρα. — Δὲ ξεροχάννα σὶτὸ μάνθημα, παιδί μ'. —

Οἱ κοιμομέν' ξεροχάννα.

Ξεσαλιάξομ' = τρέπομαι σὲ ἀηδεῖς τρόπους, λέγω ἀνόητι λόγια σ' ἐρω-
τικὴ παραφορά.

— Ξεσαλίσκε πιά! . . — Μὴ ξεσαλιάξομαι δὰ τότο!

Ξεσκίζω - ζοῦμ' = βγάξω φωνὲς πὸν ξεσκίζεται τὸ λαούγγι μου.

— Τί ξεσκίζομαι ἔισ'. — Ξεσκίσκε γὰρ φωνάζ'. — Ξεσκίσα γὰρ τὸν φωνά-
ζω, μὰ πὸν. . . — Δὲν πᾶς γὰρ ξεσκίζομαι ὅσο θῆλξ.

2) Σχίζω τὰ ροῦχα μου, κομματιάξω.

¹⁾ ῥόγα = ἀράχη.

— Τὸν ξέσκισε σὰν τὸ ψῶρ' — Ἄ τὸν ξεσκίω σὰ δὲ βάρθρακα. — Ποῦ ξεσκίσκες, μπρέ, καὶ κομματιάσκες;

Ξεστρεμνιά = ἀνάποδη μεριά τοῦ πανιοῦ, τοῦ ρούχου ποῦ δὲν ἀξίζει ὅσο ἢ καλὴ μεριά.

— Γιατροὶ ἔχ τῶρα καὶ γιορτιά καὶ ξεστρεμνιά. = δηλαδή ποῦ ἄλλοι κερδίζουν καὶ ἄλλοι δὲν κερδίζουν. — Φόρεσε ξεστρεμνιά τὸ ρούχό ε'. — Πειὰ ἐν ἢ ξεστρεμνιά τ'; — Πὲ τὴ ξεστρεμνιά τ' τῶκακα.

Ξεστρεμνιάζω = γυρίζω ἀνάποδα ἓνα ρούχο.

Ξετάζω = κοιτάζω μὲ προσοχή.

— Γοῦλα πιά τὰ ξετάζ' αὐτός. — Τί ξετάζεις λεγῶ εἶσ'. — Μὴ τὰ ξετάζεις γοῦλα.

Ξεταστούρα (ἦ) = κεῖνος ποῦ ξετάζει.

— Ξαίρος τί ξεταστούρα ἐν αὐτός;

Ξετσιπώτος (δ) = ποῦ δὲν ἔχει τοίπα, ντροπή.

— "Ἄνθρωπος ξετσιπώτος. Δὲν ἔχ' μῆτε ντροπή, μῆτε τοίπα

Ξεσκατώνω - νουμ' = 1) καθαρίζω ἓναν ἀπὸ τὰ σκατά τ', κ' ἐγὼ ἀπὸ τὰ δικά μου.

— Τὸν ξεσκάτωσα. — Ξεσκατώθηκα.

2) ἀπὸ μιὰ βρωμερὴ ὑπόθεση γλυτώνω.

— Νὰ διοῦμ' πῶς θὰ ξεσκατωθοῦμ'. — Δύσκολα θὰ ξεσκατωθῆς. — "Ἐστ' εὐκόλα μόν' δὲ ξεσκατών'ται κανεὶς! — Πὰ νὰ ξεσκατωθῆς σὺ πὲ τίς βρωμιές σου κῦστερα νὰ μιλάς.

Ξεσπιτώνω - ὄνουμ' = βγάζω ἓναν ἀπὸ τὸ σπίτι του.

— Τὸν ξεσπίτωσε ὁ τριοκατάρατος. — Πῶς μπορῶ νὰ ξεσπιτωθῶ δὰ γιὰ τόσο χρέος; — Ξεσπιτώθηκαμ', λεγῶωω, ξεσπιτώθηκαμ'.

Ξεστοχῶ = λησμονῶ ὀλότελα, ἀφαιροῦμαι.

— Τί ξεστοχιέσαι σὰ ζωῶ. — Ξεστοχήθηκα πὲ τίς ὀμιλίες καὶ πάει τὸ φαγί.

Ξεφυτρώνω = φυτρώνω ἀμέσως.

— Ποῦ μόν' ξεφυτρώσες; — Σὰ μανιτῶρ' ξεφυτρώσες. Ξεφυτρῶνς καὶ σὺ παντοῦ σὰ μανιτῶρ'.

Ξεφριῶ, Ξεφριοῦμ' — ξεποτυλίγομαι ἢ βγάζω τὴν κλωστή ἀπὸ ἓνα πλεχτό, ξεποτυλίγοντάς το.

— Ξέφρισα τὴν κάλτσάμ'. — Δὲν ξεφριέται εὐκόλα. — Ἄ ξεφρίσω τὴ φανέλα μ'. — Ξεφρίσκε τὸ κουβάρ'. = ξεποτυλίχτηκε.

Ξεφαχνίζω - ζουμ' = ψάχνω καλά, πολὺ καλὰ καὶ ψάχνομαι.

Ξεψειριάζουμ' = βγάζω ἀπὸ πάνω μου τίς ψεῖρες μου.

— Σὺ κόμ' δὲ ξεψειριάζσκες μπρέ! — Ξεψείριασ' τὰ παιδιὰ σ' πρώτα κῦστερα νὰ νῶρτς μπροστά μ'.

Ξεφυλλιάζω = παστρεύω ἀπὸ τοὺς ψύλλους.

— Ξεφυλλιάσα τὸ πάπλωμά μ'.

Ξεφυλλίζουμ' = καθαρίζομαι ἀπὸ τοὺς φύλλους.

— Πὰ νὰ ξεφυλλιστῆς. — Ξεφυλλίζομαστε στὸ γῆλιο.

Ξινίλα = ἡ ξινή μυρωδιά.

— Μυρί ζ' ξινίλα. — Τί ξινίλες ἔν αὐτιές πὲ σέα!

Ξοδιάζω = ἐξοδεύω τὸν παρᾶ μου.

— Ξοδιάσαμ' τὸν παρᾶ μας. — Καταξοδιάσκαμ' πιά παυτὸ τὸ σπῖτ'! —

Ξοδιάσκα λεγώω, **ξοδιάσκα!**

Ξόμπλι = τὸ κέντημα, *exempleur*.

— Ξόμπλια δὲ θέλω. — Τὰ ξόμπλια τ' ἔν καλά.

Ξομπλιάζω = σχεδιάζω, κεντῶ.

— Νὰ σὲ ξομπλιάσω γὼ και νὰ δῆς. — Ξομπλιάζω ἔμορφα γὼ!

Ξομπλιασμένος = ὁ ἱστορημένος, ὁ κεντημένος μὲ κεντήδια.

Ξουφλιάζω = ἐξοφλῶ ἕναν, νικῶ πέρα πέρα στὸ παιγνίδι τὸν ἀντίπαλό μου, πὸν τίποτε νὰ μὴν ἔχει πλιά.

— Τὸν ξούφλιασα. — Σὰ σὲ ξουφλιάσω νὰ μὴ κλαῖς. — Μὲ ξούφλιασαν.

Ξουφλιάζουμ' = νικοῦμαι πέρα πέρα.

— Ἀ ξουφλιαστοῦμ' θαροῶ. — Πάει ξουφλιάσκαμ'.

Ξούφλιασμα = ἡ ἦττα (ἐξόφλημα) καὶ ξούφλια.

— Ἔφαγε ἕνα ξούφλιασμα.

Ξυλιάζω = δέρονω, ξυλοφορτώνω.

— Τὸν ξύλιασα. — Ἀ σὲ ξυλιάσω ἕνα ξύλο, πὸν ἂ νῆν γοῦλο δικό σ'. — Τὰ μύδαλα ὅταν σκληρύνται τὸ φλοῦδ' (λουζ, ξυλιάζνα, 2) παγώνω.

— Ξύλιασαν τὰ χέρια μ' = πάγωσαν. — Ξύλιασα, παιδί μ', ξύλιασα = πάγωσα. — Ἀ ξυλιάσας, μπρέ, τί κάθσαι μῆσ' τὸ χιόν' ;

Ξυλοπινάκα = (ἡ) πινάκι ἀπὸ ξύλο καὶ συνεκδ. ὁ βλάκας, ὁ ἀμόρφωτος.

— Τί ξυλοπινάκα πιά ἔν αὐτός! — Ἔγε κιαὐτός μιὰ ξυλοπινάκα πού . . .

Ἔτσι ἔλεγαν τοὺς Βουργάρους, πὸν τὸν παλιὸν καιρὸ δὲ μάθαιναν γράμματα κῆταν σάν ξύλα.

Ξυλόχτενο = τὸ μέρος τοῦ ἀργαλειοῦ — τοῦ λάκκου — πὸν στηριζότανε τὸ χτένι, ἀπόπου περνοῦσε τὸ στημόνι. Αὐτὰ τὰ ἔκαμναν Ἡπειρώτες, πὸν ἔρχονταν τὸ καλοκαιρι καὶ τὰ πουλοῦσαν ἢ διώρθωναν τὰ παλιὰ φωνάζοντας: — Χτένια παλιὰ καινούργια νὰ φτιάσομε.

Ξυπάζω = (Φιλῆντας, ἐκσυσπάζω) σαστίζω, θαμιάζω, τὸ παίρνω πάνω μου.

— Τί ξυπάσκες μπρέ; = γιατί τὸ πῆρες πάνω σου. — Δὲ ξυπάζουμ' γὼ πὲ τίποτε! — Τί γελῶ για νὰ ξυπαστῶ ;

2) τὰ χάνω ἀπὸ φόβο,

— Ξυπάσκα λεγώ! = φοβήθηκα ἀπροσδόκητα.

Ξυπασμένος (δ) = αὐτὸς πὸν τὸ πῆρε πάνω του. — Ξυπασμένος κι' αὐτός!

Ξυπόλιτος = χωρὶς παπούτσια.

— *Μὴ πορπατᾶς ξυπόλιτος.* — *Ξυπόλιτος* πὰ σὰ χιόνια, *Θεγέ μ'.*

2) ἀπέντιρος.

— *ξυπόλιτος γύρσε πὲ τὴν ξενητειά.* — *Πὲ τὸν ξυπόλιτον να νὰ φοβᾶται.*

— *Ἄφρσε τους τίς ξυπόλιτοι! Λέγεται καὶ ἀξυπόλιτοι,*

Ξύστρα = τὸ ἐργαλεῖο τοῦ κουβαλοῦν κάρβουνα ὅπ' τὴν καρβουναποθήκη.

— *Δάρνη, φέρ' μιὰ ξύστρα κάρβουνα.* — *Ποῦν ἢ ξύστρα λεγῶ;* — *Τὴ γούστρα γυρεύρω.* — *Ἐχασα τὴ γούστρα μ'.* — *Ἄ σὲ κόρω μιὰ πὲ τὴ γούστρα.* — *Ἄ φᾶς καμιὰ ξύστρα κατακέφαλα.*

Ξύνω = 1) τὸ σκάνω, φεύγω κουρά.

— *Τὸ ξύσε.* — *Ἄρτε ξύστο καὶ διάβαιν'.*

2) κάνω μύτη, κάτι σουβλερό.

— *Ξύσε μ' τὸ μολύβ' μου.* — *Μὴ ξύνς τὸ δοῦχο.*

3) πληγώνω ἄλαφρά.

— *Ἐξυσα τὸ χέρ' μου.* — *Μὴ ξύνς τὴ μύτ' σου.* — *Μὴ ξύνεσαι.* — *Ξύνουμ' γιατί μὲ τρώγ' τὸ κεφάλ' μου.*

Ξύστρος (ξύστρα) γιὰ κείνον τοῦ τῶσκασε καὶ ἔφυγε.

Ξυνίξ' = 1) γίνεται ἓνα πράγμα ξυνό.

— *Ἄ ξυνίξ' τὸ κρασί μ'.*

2) δὲν ὑπάσχει.

— *Δόμ' λεγῶ λίγο γλυκό;* — *Ποῦντο, ξύνσε τὸ γλυκό.* = *Τὸ φάγαμε.*

— *Ξύνσαν οἱ παράδες* = *δὲν βροίσκουνται.*

Ξυνῶ = ξύνω (βλ. ξύνω).

— *Τὶ κάν' αὐτός;* — *Ξυνεὶ κοιλιές καὶ κάν' φανάρια* = *δὲν κάνει τίποτε.*

Ξώρας = πολὺ ἀργία.

— *Ἐρε ξώρας.* — *Ποιὺν ξώρας γῆροτες.* — *Τόσο ξώρας νὰ μὴν ἔρκεσαι.*

— *Σήμερα ἔφαγα μ' ξώρας.*

○

Ὀβριγιός = ὁ φιλόσοφος

— *Αὐτός ἔρε ἔνας ὀβριγιός!* — *Σὰ πὸν ὀβριγιό κάν' 1)* = δηλ. φέρεται τσιγγούνικα. — *Μὴ φωνάζς σάν ὀβριγιός* = δηλ. ἀπὸ δειλία.

Ὀγος = ἔγγονος.

— *Νὰ ὁ ὀγος μου.*

Ὀδες = ὄταν.

— *Ὀδες πῆγαινες σὺ, γὼ ἤροκουνα.* — *Ὀδες τῆς τὸ γεῖπα, πέμμε ἔισ'!*

1) Τὰ γράμματα κ, γ, χ, ν, λ, εἰς τὴν προφορὰν τῶν Σαραντα Ἐκκλησιῶν διατηροῦν καὶ μετὰ τὴν ἀπόλειπιν τοῦ εἰ τὴν οὐρανικὴν προφορὰν τοῦ εἶχαν καὶ προτιότερα.

= ἔξεπλήγη ἔμεινε ἐνεός.— "Οἶδες τὴν εἶδε, σάσισε.— "Οἶδες πέθνησε εἶπε γὰρ μὴ μὲ φάνα τὸ δίκιο μ'.

"Οἶος = μυρωδιὰ τοῦ στόματος, τὸ χυῶτο.

— Τὸ ὄδος ντου βρώμοσε πὲ τὴν πείνα.

"Οκ¹⁾ = ἐπιφώνημα, ἔ, σύ.

— "Οκ, ἔλα δῶ = ἔ σύ, ἔλα δῶ.

— "Οτι μπρέ = ὄχι δά.

Οικονομῶ = ἀνταποκρίνομαι στὶς ὑποχρεώσεις μου.

— Γῶ τὰ οικονομῶ! = τὰ διευθύνω μὲ οἰκονομία.— Λίγα παίρνωμ', μὰ τὰ οικονομῶμ'.— "Εἶρα γκαϊρὸ τὰ οικονομῶσαν οἱ ἀθρόπ'.— Τὸν παρὰ σ' γὰ τὸν οικονομῶς παιδί μ', = γὰ τὸν κορύβεις.

Οκνός = βαριοκίνητος,

— Τί δκνός πού ἔρε!— "Οκνός ἄθροπος.— "Ἡ δούλα μ' ἔρε πολὺ δκνή.

Οκνῶ = βαριέμαι.

Ολιγοζώητος καὶ λιγοζώητος = βραχύβιος.

Ολοίσθια = τὰ λοιίσθια = ὁ θάνατος Φρ. : — πνέει τὰ ολοίσθια = ξεψυγῆ.

Τὴν ἴδιον ἔννοια τὴν ἔλεγαν: χωρέθηκε, τίναξε τὰ πέταλα, τῶπε τὴ τὴ μάννα τ', λυτρώθηκε, μᾶς ἄρκε χρόνια κλπ.

Ολόοριζος = θαλλερός.

— "Ολόοριζος, σὰ γοτσάν, (στέλεχος)— Εἶδες τὸν παλιόγερο, δλόοριζος στέκεται.

Ολόρτος = ὄλος ὄρθιος.— "Ολόρτος σκώθηκε πὰ στὸ σκαμνί.

"Ομνοστος = εὔνοστος = νόστιμος.

— "Ομνοστο φαγί.— "Ομνοστα μαγειρεύς.

"Ομπυος = Τὸ ἔμπυον, ὁ μαϊουζιάρης, ὁ κίτρινος.

"Ομπιάρος = ὁ ἔμπυασμένος, ὁ κίτρινιάρης.

— "Αἶε μπρέ ὄμπυο! = πού κίτρινίζεις σάν τὸν ὄμπυο, ἀπὸ θυμό.

Ονομασία καὶ ὄνομασίες = ἡ ὄνομαστικὴ γιορτή.

— "Εχονμ' αὔριο ὄνομασία = κάποιος στὸ σπίτι μας γιορτάζει.— Εἶχαμ' ὄνομασία καὶ τὸ σπίτι' μας γέν'κε ἄν κάτ' = (ἄνω-κάτω).

Οξοχή = ραβδί μακρό, πού ξετυλίγεται τὸ στημόνι. ὅταν εἶναι περιτυλιγμένο στὸν ἀργαλειό.

"Οππαλα = λέξη πού τὴν μεταχειρίζονται σάν θέλουν γὰ σηκωθοῦν ἢ γὰ ξεσηκώσουν ἕναν πού κάθεται.

— Σήκω, παιδί μ', γὰ πᾶς στὰ ξύλα.— Δὲ θέλω λεγῶ μάννε μ'.— Σήκω, παιδίμ' γὰ φᾶμ' τσορμπά.— "Οππαλα, μάννεμ', γὰ φᾶμ' τσορμπά.
"Οππαλα τὸ παιδί μ' = ὅταν σηκώνουν τὸ παιδί πιάνοντάς το ἀπὸ τὰ χερσάκια.

¹⁾ Τὸ κ πλαγιόπρῳφερο, ὄχι οὐρανισκόφορο.

Ὁρμηνεύω = συμβουλεύω.

— *Τὸν ὠρμήνευρα, μὰ τοῦ κάκου.*

Ὁρμήνια = ἡ συμβουλή.

— *Πε δορμήνιες δὲ βαίρνει.*

Ὁρτιά = ἡ καλὴ ἐπιφάνεια τοῦ πανιοῦ. Τὸ ἀντίθετο *ξεστρεμιά* (βλ. λέξη).

— *Ποιά ἐν ἡ ὀρτιά τ' καὶ ποιά ἡ ξεστρεμιά τ' ;* (ρωτοῦν, ὅταν ἓνα πανὶ ἔχει ὅμοιες τὶς δυὸ ἐπιφάνειες).

Ὁσπίδα = εἶδος φιδιοῦ (ἡ ἀρχαία *ἀσπίς*, Ψάλλτης).

— *Αὐτὸς ἔνε μιὰ ὀσπίδα! — Σὰν τὴν ὀσπίδα κυττάζ' νὰ δαγκάσ'.*

Ὀυρανίσκος = (γουρανίσκος) = ὁ οὐρανίσκος τοῦ στόματος.

— *Δὸς λιγάκ' ρακὶ νὰ βροῦξω τὰν οὐρανίσκο μ'.* — *Στέγγωσε ὁ οὐρανίσκος μου.*

Ὀφκαιρος = εὐκαιρος—ἄδειος.

— *Ὁ κάδος ἔνε ὀφκαιρος.* — *Δὲν εἶμαι ὀφκαιρος* (ρῆμα φκαιοῶνω = ἀδειάζω). — *Πε ὀφκαιο' κοιλιὰ μὲ γῆριτες ;* — *Ὁφκαιο' ἔνε ἡ κουλκούτα* = τὸ σταμνί. — *Ὁφκαιορο μυαλό.*

Ὀρίζω = προστάζω.

— *Α μὲ ὀρίσ'ς ἐσύ ; — Δὲ ἀ μὲ ὀρίσ'ς ἐσύ.*

Ὀρσε μνιά κι' ἄλλ' μνιά = μούντζα.

Ὀρίστε = περάστε (ὅταν καλοῦν ἓναν γιὰ ἐπίσκεψη).

— *Τὴν ἔκανε τὸ ὀρίστε καὶ σύ !* = τὴν προσκάλεσε. — *Μᾶς ἔκανε τὸ ὀρίστε* = μᾶς προσκάλεσε. — *Κάν' τες ὀρίστε* = προσκάλεσέ τες.

Ὁχεῖρα εἶδος ἔρπετοῦ, ἡ ἔχιδνα (μεταφ. ὁ ἄνθρωπος ποὺ δηλητηριάζει μὲ τὰ λόγια καὶ τὶς πράξεις του).

— *Ἐνε αὐτὸς μιὰν ὀχεῖρα ! — Σὰν ὀχεῖρα δαγκάν'.*

Ὁχιά = φίδι ποὺ δηλητηριάζει.

Ὁχτρομαχιά = δυσμένεια, ἐχθροπάθεια.

Ὁχτρομάχος = ὁ γεμῆτος ἐχθροῖτα. — *Ἐνε αὐτὸς ἓνας ἔχτρομάχος ποῦ . . .*

Ὁψ' = ὄψη = χρῶμα, θωριά. — *Ἐχασε τὴν ὄψ' ἰου.* — *Ὁψ' δὲ ἰὸν πέμκε.*

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ΤΟΥ ΔΟΓΑΝ-ΚΙΟΪ—ΜΑΛΓΑΡΩΝ

Τῆς γεωργίας

Ἀγκήσια (τά) οὐσ. = κιγκλιδωτά στενόμακρα κρεββατάκια, πού τὰ βάζουν ἀπ' τὶς δύο μεριές τοῦ ἀμαξιοῦ γιὰ τὸ φόρτωμα τῶν δεματιῶν.

Ἀρίς (τὸ) οὐσ. = ὁ ρυμὸς τοῦ ἀμαξιοῦ.

—*Τσακίσηκε τὸ ἀρίς.*— *Παράγγειλα στὸν ἀραμπατζῆ γὰ μὲ κὰν' ἓνα ἀρίς.*

Γριβέλα (ῆ) οὐσ. = μικρὸν γεωργικὸν ἐργαλεῖον μὲ τὸ ὁποῖον μαζεύουν τὰ ἄχυρα εἰς τὰ ἀλώνια.

Δρασκελιά (ῆ) οὐσ. = τὸ βῆμα.

—*Εἴκοσ' δρασκελιές ἀπὸν πὰν' μέτροσα.*— *Μιά δρασκελιά τόπος εἶν' ἀπὸν δῶ.*

Καλάθ' (τὸ) οὐσ. κοφίνι.

—*Τὸν ἔδωκα ἓνα καλάθ' ἄχερο.*

Καμώνω ρῆμα = ὀργώνω.

—*Κάμωσα τὸ χωράφ'.*— *Δὲν καμώνεται τὸ χωράφ'.*— *Ἐχ' ρότ' (= ὑγρασία) πολλή.*

Μαλάθα (ῆ) οὐσ. = τὸ καλάθι.

—*Βάλ' τὸν ψουμὶ μέσ' τ' μαλάθα.*

Προγκάει ρῆμα = Διώχνει.

—*Τὸ βόδ' μὲ τιν οὐρά προγκάει τς μύγες.*

Τεζέκες (οἱ) οὐσ. = αἱ βώλακες.

—*Μέσ' τεζέκες πόνεσαν τὰ ποδάρια μ'.*— *Πολλές τεζέκες σκώθηκαν.*

Χαϊδάω ρῆμα = ἐλαύνω.

—*Χαϊδάω τὰ πράματα = ἀναγκάζω νὰ κινηθοῦν τὰ ζῶα.*— *Μὴ γιτὸ χαϊδάεις, βρὲ τὸ πράμα = (ζῶο).*

Σχολικά

- Γραμματικὸς* (ὁ) οὐσ. = ὁ δάσκαλος, ἀλλὰ καὶ ὁ παπᾶς, μὲ τὸ νὰ διάβαζεν μιὰ φορὰ οἱ παπάδες τὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο.
- Γραμματικούδια* (τὰ) οὐσ. = οἱ μιθηταὶ τοῦ σχολείου.
— *Τὰ γραμματικούδια οὐλα σήμερα ἤρταν σὲ ἐκκλησιά.*
- Γρουνίζ'* ρῆμ. = γνωρίζει.
— *Αὐτὸς γρουνίζ' τὰ Βουργάρα.* — *Ἐγὼ τὸν πρόεδρου δὲν τὸν γρουνίζω.*
- Μολύδ'* (τὸ) οὐσ. = τὸ μολυβοκόντυλο.
- Μπέτσα* (τὰ) οὐσ. = οἱ ἀστράγαλοι τῶν προβάτων, τὰ κότσια, πού τὰ παί-
ζουν οἱ μικροί.
— *Ἐγὼ ἔχω τὰ μπέτσα μ'.* — **Ἐλα, μαρή, νὰ παίξουμε' μπέτσα.*
- Τορβάς* (ὁ) οὐσ. = ἡ σάκκα τῶν βιβλίων.
— *Τὸ γζάν' πῆρι τὸν τουρβά τ' κι' πάγ' στοῦ σκουλεῖο.*
- Τσάγια* (τὰ) οὐσ. = τὰ στρουγγυλά πετραδάκια, τὰ πεντόβολα, πού τὰ παίζουν.
— *Ἐγὼ μάξηρα τσάγια ἀπ' τὸ ρέμα.* — *Δῶσ' τὰ τσάγια μ' μαρή.*

· Ἀπὸ τὸν φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμον

- Ἀρμένηδες* (οἱ) οὐσ. = τὸ χαμόμηλον.
- βάβω* (ἡ) οὐσ. = ὁ στόμαχος τῶν χοίρων, πού τὸν κάνουν παραγεμιστὸ κατὰ
τὰ Χριστούγεννα καὶ πού τρώγεται στὸ πρῶτο ἀφύσιμο τραπέζι.
- βοδέκα* (ἡ) οὐσ. = τὸ θηλυκὸ βουβαλάκι.
- βοδέκ'* (τὸ) οὐσ. = τὸ ἀρσενικὸ βουβαλάκι.
- Γορτζέλ'* (τὸ) οὐσ. = τὸ ἀρσενικὸ μικρὸ γουρουνάκι.
- Γορτζελάκ'* (τὸ) οὐσ. = τὸ θηλυκὸ μικρὸ γουρουνάκι.
- Γαιζέλ'* (τὸ) οὐσ. = τὸ ἀρσενικὸ μικρὸ γαϊδουράκι.
- Γαιζέλα* (ἡ) οὐσ. = ἡ γαϊδάρα,
- Γαογαβανιά* (ἡ) οὐσ. = ἡ πασχαλιά, τὸ δένδρον πού ἀνοίγει κατὰ τὸ Πάσχα.
- Κοπίδια* (τὰ) οὐσ. = μικρὰ κομματάκια κρέας πού ψήνονται στὴ σούβλια.
- Μεργκήξια* (τὰ) οὐσ. = ἄνθος κερκιδῆς χρώματος πορτοκαλλιοῦ.
- Περγτιὰ* (ἡ) οὐσ. = ἡ χαιτή τοῦ ἀλόγου.
- Πράματα* (τὰ) οὐσ. = τὰ βόδια ἐν γένει.

Οἰκογενειακὰ

- βατζῆς* (ὁ) οὐσ. = προσωνύμιον ἀδελφοῦ.
— *Βάτζηζ μ' πάγ' στοῦ παζάο.* — *Βάτζηζ μ' δὲν ἤρει ἀκόμα.*
- βοῦλα* (ἡ) οὐσ. προσωνύμιον τῆς ἀδελφῆς.

— *βοῦλα μ' ἄ ζιμός*, — *βοῦλα μ' Κατηρίν' ἤρι.*

Γζάν' (τὸ) οὖσ. = τὸ μικρὸ παιδί.

— *Πάρ' τὸ γζάν' ἀπὲ κει.* — *Τὸ γζάν' κλαίγ'.*

Θράκα (ἡ) οὖσ. ἡ φωτιά.

— *Ἔσβησι θράκα.* — *Στοὺ τζάκ' εἶνι θράκα.*

Κατήκ' (τὸ) οὖσ. = ἀποβουτυρωμένο ξυνόγαλο, πού τὸ θέτουν μέσα σὲ τουλούμια καὶ τὸ μεταχειρίζονται διὰ προσφάγι.

Μούτεψε ρῆμ. = ἐσιώπησε, ἐβωβάθη.

— *Παποῦς Ἀνεγνώστς μούτεψε* (= ἐσιώπησε καὶ ἐπομένως θὰ ἀποθύνει).

Μοῦτος (ὁ) οὖσ. = βωβός.

Νεῖρτο (τὸ) οὖσ. = τὸ ὄνειρον.

— *Ἐφές εἶδα ἓνα νεῖρτο πολὺ κακό.* — *Τὰ νεῖρτα π' εἶδγια, βγῆκαν.*

Σομούν' (τὸ) οὖσ. = τὸ ψωμί.

— *Πέντι σομούνια πέρνει φουῆρος μας.* — *Ἔνα σομούν' τῶφαγε μὲ μιάς.*

Τέτα (ἡ) οὖσ. = ἡ θεία.

— *Τέτα μ' Πασχάλω πάγ' στοὺ ξηροχώρ* (ξένο χωριὸ) — *Τέτα Μαρία.*

— *Τέτα μ' Πατένια.*

Τῆς Ὑφαντικῆς

Μπρογκίδια (τὰ) οὖσ. = Ἴὰ στενόμακρα σιδηρᾶ ἐλάσματα. πού τὰ μεταχειρίζοντα διὰ νὰ τεντώνει τὸ ὕφασμα: ἡ κεντίκλα.

Φελεμέν' (τὸ) οὖσ. = βαμβακόνημα οἰουδήποτε εἶδους καταλλήλου πρὸς ὕφανσιν — *Εἶπα τοῦ βαβᾶ μας νὰ μὲ πάρ' φελεμέν'* — *Πόσου φελεμέν' σὶ πῆρι, μαρή;*

Ἀξίνω: ρῆμ. = μεγαλώνω.

— *Τὸ βοτέκ' ἄξιγε.* — *Τὰ μοκάρια ἄξινουν.*

Γκιόλα (ἡ): οὖσ. = μικρὸς λιμνοῦλες, πού σχηματίζονται ἀπ' τὶς βροχές.

Γοῦρα (ἡ): οὖσ. = μνήμα.

— *Πάντε ν' ἀνοῖξετε τ' γοῦρα.* — *Τ' γοῦρα δὲν τῆν ἄνοιξαν ἀκόμα.*

Κομμάτια (τὰ): οὖσ. = μικρὰ κομμάτια μνημονευθέντος ἄρτου τῶν μνημοσύνων ἢ τῆς ἀροτοκλασίας.

Κοτσάρα (ἡ): οὖσ. = πλεχτὴ καλυβοῦλα, πού βάζουν μέσα τὰ καλαμπόκια, ἢ πού κλείνουν τὰ γουρουνία γιὰ νὰ παχύνουν.

Δαμπρό (τὸ): οὖδ. = τὸ φρεγγάρι.

— *Μὲ τὸ λαμπρὸ κάμωσα.* — *Ἀκόμα δὲ βγῆκε τὸ λαμπρό.*

Παλιούτσκα, παλιούτσκα: ἐπίρρ. = σιγά, σιγά.

— *Ἦρι κονιά μας παλιούτσκα, παλιούτσκα.*

Ρουκόνομαι: ρῆμ. = μπαίνω, ἀναλαμβάνω.

— Τὸ ρουκόθκε μιὰ τὸ χουράφ, σὶ μισὴ ὥρα τὸ βίτσε (= τὸ τελείω-
σε). — Ρουκῶνονι μέσα κὶ μιὰ τί νὰ διῶ!

Σύντραφλος (δ): οὐσ. = μακρὸν ξύλο εἰς τὴν ἄκρη τοῦ ὁποίου δένουν πα-
λιόπανα, γιὰ νὰ καθαρίζουν τὸν φουῖρνο ἀπὸ τὶς στάχτες.

Τσὰκ ὀλοκοντά: ἐπίρρ. = τελευταῖα, πὶδ πίσω.

— Τσὰκ ὀλοκοντά ἤρι κὶ γραμματιζός.

Υῤωμα (τὸ): οὐσ. = τετραγωνικὴ μερίδα βγαλμένη ἀπὸ μνημονευθέντι
ἄρτον καὶ τὴν ὁποίαν προθυμοποιοῦνται νὰ παραλάβουν ἀπὸ τὴν
χεῖρα τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου εἰς τὸ τέλος τῆς
ἱερᾶς λειτουργίας.

— Ἐλάτε πάριε τὸ ὕρωμά σας. — Δῶσ' μας τὸ ὕρωμά μας, παπᾶ.

Ὅνόματα τῶν δώδεκα μηνῶν ἐν Μαδύτῳ

Γινᾶος, Φλιβᾶος, Μάρτις, Ἀπρίλις, Μᾶς, Θιριστιῆς, Ἀλουντιῆς, Ἀξίτους,
Σταυρός, Ἀγιουδημητηγιαῖς, Νόγιους, Δικέβς.

Ὡραι τοῦ ἔτους

Ἀγξ, Θέρου, Σινόπουρου, Σιμώνας.

Ὅνόματα μηνῶν ἐν Στενιμάχῳ

Τρανός (Ἰανουάριος), Μικρός (Φεβρ.), Μάρτης, Ἀπρίλις, Μᾶς, Θε-
ριστιῆς, Ἀλωνιστιῆς, Αὔγουστος, τοῦ Σταυροῦ, Ἄις Δημήτηρς, Ἅγιος Δο-
ξιάρης (τῶν Ταξιαρχῶν), Ἅγιος Νικόλας.

ΣΚΟΡΠΙΑ ΛΟΓΙΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΓΥΡΩ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

- Παππαδιά* και *παππαδίτσα*, (ἡ) (Σκεπ.)¹⁾ = (βοταν.) χαμομήλι.
Φλάδα, (ἡ) (Σκεπ.) = φυλλάδα. φυλλάδι ('Ελλ. βιβλίον).
Καλομούνης (Καρατζάκιοι, Τσατάτζα)· παρανόμι ἐνοῦς ἀνθρώπου· (ἐπειδὴ εἶχεν ὁμορφη γυναῖκα).
Καφοβίλης (Κρουόνερο Βιζύης)· παρανόμι ἐνοῦς ἀνθρώπου· (ἐπειδὴ ὑπῆγε σὲ μιὰ γυναῖκα, καὶ τὸν πιάσανε καὶ τοῦ κάψανε τὴ φύση του).
Σκανιάρης (Σκεπ.) = ζηλιάρης.
Τσιγκιά (τὰ) (Σκεπ.) = ἀτσιγγάνες, χορευτρες, π.χ.: *Ἦσαν τὰ τσιγκιά* = ἦσαν οἱ ἀτσιγγάνες, οἱ χορευτρες.
Ἄδραχτοβίλης, (Σκεπ.)· παρανόμι ἀθρώπου· (ἐπειδὴ εἶχε μακροῦ φύση).
Καφομούνης (Κρουόνερο Βιζύης)· παρανόμι ἀθρώπου.
Παππαδιά, (ἡ) (Σκεπαστός) = ἡ γυναῖκα τοῦ παππᾶ. Βρίσκεται στοὺς παρακάτω στίχους:

*Κύριε λήσο, παππαδιά,
 πέντε μῆνες δυὸ παιδιά!
 Τᾶλλο τὸ καλύτερο,
 Ἕνα σιάνο πίτερο.*

- Σιάνο*, (τὸ) (Σκεπ.)· μέτρο· ἓνα τέταρτο τοῦ κοιλοῦ· ἰσ ὀκάδες.
Τσαγανός, (ὁ) (Σκεπ.) = κάβουρας.
Σεμπαίνω (Σκεπ.) = μπαίνω· μπαίνω μέσα.
Μπριμπιτισούλι, (τὸ) (Σκεπ.) = ἡ μηχανὴ πὺ ἐχουνη τὰ μπουκάλια τῆς λεμονάδας (γκαζόζας) καὶ πὺν χρησιμεύει γιὰ νὰ βγαίνη ἡ λεμονάδα.
 Ἡ μηχανὴ αὐτὴ ὑπάρχει καὶ στὰ μπουκάλια πὺν ἔχουν ἄλλα πιωτὰ (οὔζο κτλ.)
Τσικούρι, (τὸ) (Κρήτη) = γυναῖκεια βρακοζώννα.
Καμμύτσι, (τὸ) (Σκεπ.) = παιγνίδι τῶν παιδιῶν· ὁ κρυφτός, ἡ χωστός.
Τσίγκλι, (τὸ) (Σκεπ.) παιγνίδι παιδιακήσιο· τὸ ξυλίκι.

¹⁾ Σκεπ. = Σκεπαστός.

Μακρογαϊδούρα, (ἡ) (Σκεπ.)· παιδικήσιο παιχνίδι.¹⁾

Ζούβελη, (ἡ) (Σκεπ.) = δραμπάλα, κακαβούρα (ἡ)· (ἔτσι ἐλέγονταν στὸν Τσεσμέ, ἀντικρὺ στὴ Χίο.)

Σκαμνίτσια, (τὰ) (Σκεπ.)· παιδικήσιο παιχνίδι.

Μακρουλός = μακρουλή γαϊδούρα (Σκεπ.)· παιδικήσιο παιχνίδι.

Γαϊδούρα, (ἡ) (Σκεπ.)· ἴδε μακρουλή γαϊδούρα, καὶ μακρογαϊδούρα.

Μπιρ ντιρ μπιρ (Σκεπ.) παιδικήσιο παιχνίδι· ἐδῶ λέγεται βαρελάκια.

Πὸ πὰ (Σκεπ.) ἐπίρρ. = ἀπὸ πάνω· βρῖσκεται σὲ στίχους:

*Τὸ χελιδόνι πέταξε — πὸ πὰ στὴν "Ἀσπρη Θάλασσα..."*²⁾

Λαζαροσάββατο, (τὸ) (Σκεπ.) = τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου.

Ἀνέστη (Σκεπ.) βρῖσκεται σὲ τραγουδι πὸν λέγουν τὰ παιδιά τὸ Λαζαροσάββατο.

*Κάμε, δέσποινα, ὑπομονή,
κάμε, Δέσποινα, ἀνέστη. "*

— *Πῶς γὰ κάμω ὑπομονή,
πῶς γὰ κάμω ἀνέστη,
πὸν σταύρωσαν τὸ γνιόκα μου
καὶ τὸ μορογενῆ μου;*

Χελιδόνι, (τὸ) (Σκεπ.) = πουλί.

*Τὸ χελιδόνι πέταξε
πὸ πὰ στὴν "Ἀσπρη Θάλασσα"
κάθισε κι' ἐλάλησε
κι' ἀποθμελιώσε*

Ἀποθμελιώνω (Σκεπ.) = γεννῶ πουλιά. Λέγεται μόνο γιὰ τὰ χελιδόνια.

Μπούλα, (ἡ) (Σκεπ.) = θεία, τσάτσα.

Παιδιά, (τὰ) (Σκεπ.). *Τὰ παιδιά π' ἔναν παρᾶ* (=δύσε στὰ παιδιά ἀπὸ ἕναν παρᾶ).

Ποδωνά (ἡ: πὸ δωνά) (Σκεπ.) = ἀπ' ἐδῶ. (ἐπίρρ.).

*Τὰ παιδιά π' ἔναν παρᾶ
γὰ παγαίνουν ποδωνά* (= γὰ φύγουν ἀπ' ἐδῶ).

Βαρελάκια, (τὰ)· παιδικήσιο παιχνίδι. Στὸ Σκεπαστὸ λέγεται: *μπιρ ντιρ μπιρ.*

Μισοφλιντζανο, (τὸ) = ζάροφι· ποτηράκι μεταλλينو πὸν βάνουνε μέσα σ'

¹⁾ Βλέπε παιχνίδια Σαράντα Ἑκκλησιῶν «Θρακικά» Τ. Γ' σ. 288 κ. ἔξ.

²⁾ Ἄσπρη Θάλασσα = Αἰγαῖον πέλαγος.

³⁾ Δὲν ἠμπόρεσα γὰ καταλάβω τί θὰ πῆ τοῦτο τὸ ἀνέστη καὶ πῶς πρέπει νὰ γραφεῖ.

αὐτὸ τὸ φλιντζάνι, γιὰ νὰ μὴν καίωνται τὰ χέρια.

Κατσιβελος, (ὁ) (Σκεπ.) ὄνομα φυλῆς = γύφτος, ἀτσιγγανος.

Κατσιβέλα, (ῆ) (Σκεπ.) = ἡ γυναῖκα τοῦ Κατσιβέλου.

Γκαγκλᾶς, (ὁ) (Σκεπ.) = κουδουνᾶτος, μασκαρᾶς ἀποκορηάτικος, (ἴσως ἀπὸ τὸ χτυπο ποὺ κάνουνε τὰ κουδούνια· γκάγκλα γκάγκλα).

Γκαγκλαδάκια, (τὰ) (Σκεπ.)· χιθευτικὸ τοῦ γκαγκλᾶς = παιδιὰ ποὺ ἄλλαξε ρούχα τὶς ἀποκορῆς· ποὺ ἔγινε μασκαρᾶς.

Γκαγκλόπουλα, (τὰ) (Σκεπ.)· χιθευτικὸ τοῦ γκαγκλᾶς = μασκαραδάκια· παιδιὰ ποὺ γινήκανε τὶς ἀποκορῆς κουδουνᾶτοι.

Κοντάρι, (τὸ) (Σκεπ.).

*Παίρνει ὁ δρόκος τὸ κοντάρι — καὶ χτυπᾷ τὸν καβαλόρη.*¹

Μπουχάνι, (τὸ) (Σκεπ.) = φουσερὸ τῶν γύφτων.

Τρικίτσι, (τὸ) (Σκεπ.) = σφυρί.

Καραμπόλα, (ῆ) (Σκεπ.).

*Σ' ἀφίνω τῆ παλίδα μου — νὰ γίνῃ καραμπόλα.*²

Καιρός τοῦ καιροῦ (Σκεπ.) = ὁ χρόνος ποὺ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο.

Μηδειάτης (ὁ) (Σκεπ.)· ὁ κάτοικος τῆς Μηδείας.

Μπελίδα (ῆ) (Σκοπὸς) = μαχαίρα, σουγιάς, τσακῆς, κολοκοτρώνης, σφαλιχτάρι. (Τὸ ὕστερον τοῦτο εἶναι Κρητικόν).

Κανόνι (τὸ) (Σκεπ.) = μουσικὸ ὄργανο, σαντούρι.

Ἀβράκωτος (Σκεπ.) = ἄξεβράκωτος· δίχως βρακί.

Κουρνούφωλιά (ῆ) (Σουφλί) = ὄνομα χωριοῦ (ἀπὸ τό: κοριὸς — φωλιά).

Κουρνούφωλιώτης — ισσα (Σουφλί) = ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ Κουρνούφωλιά.

Παγγυρεῦω (Σουφλί) = κᾶνω παναγύρι (ἑλλ. πανηγυρίζω) π. χ. — *Παναγύρι-ψες φέτος*; = ἔκανες παναγύρι φέτος;

Πανηῦρ· (τὸ) (Σουφλί) = παναγύρι.

Κουφὸς (ῆ, ὁ) (Ἀδριανόπολη)· φρ. *Κουφὸ τοῦ διαβόλου τ' ἀφτί* = νὰ μὴν ἀκούσῃ ὁ διάβολος καὶ μᾶς χαλάσῃ τὴ δουλειά.

Ἀφτί (τὸ) (Ἀδριανόπολη)· ἰδὲ κουφός. Στὸ Σκεπαστὸ λέγεται φτί.

Χωρατιά (ῆ) (Σουφλί) = μέτωρο, χωρατό.

Ἀμπόρετος (ῆ, ὁ) (Σουφλί) = ἐκείνος ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ γένη. ὅχι μπορετός, ποὺ δὲν εἶναι βολετὸ νὰ γένη. (Ἑλλ. ἀδύνατος).

Κύρης (ὁ) (Ἀδριανόπολη) = πατέρας· ἡ γενικὴ τοῦ κύρη, (Ἄλλου λέγεται: τοῦ κιορσοῦ).

Ἀφέντης (ὁ) (Σουφλί) = πατέρας, μπαμπᾶς.

¹) Στὶς Σαράντα· *Ἐκκλησίαι τὸν καφαντάρ*'.

²) Δὲ γνωρίζω τί θὰ πῆ ὁ λόγος: *καραμπόλα*.

Τᾶψα (Κρουόνερο Βιζύης) τὰ ἔποισα, ἐποίησα, = τὰ ἔκαμα.

Ἄσκος (ἡ) χωριὸ τῆς Τσατάλτσας.

Τῆσπες; (Κρουόνερο Βιζύης) τί ἐποίησες; = τί ἔκαμες;

Σύρεγκέλα (Ἄσκος Τσατάλτσας) = σύρε κ' ἔλα, ἄμε κι' ἔλα, παροιμία:

Σύρεκέλα σὴν Ἄσκό. — Τρία ἄσπρα μερτικό.

Λέγεται γιὰ κείνους πὺν ταξιδεύουνε γιὰ τιποτένιο κέρδος.

Μερτικό (τὸ) (Ἄσκος Τσατάλτσας) = ὄφελος, κέρδος,

τρία ἄσπρα μερτικό (Ἄσκος) = κέρδος.

Κάθομαι (Σκεπ.)· παροιμιακὴ φράση:

Κοθόμαστε στὰ πονά μας — καὶ πλακάνομαι τ' ἄβγά μας.

Λέγεται γιὰ τοὺς γέροντες πὺν δὲ μποροῦνε νὰ δουλέψουνε.

Ξαδειάζω (Σουφλί) = ἔχω καιρό· μοῦ μένει καιρὸς νὰ κάμω κάτι τι.

Ξάδικος (Σουφλί) = ἐκεῖνος πὺν ἔχει καιρό· ἄδειος.

Κοψοπαράγκα (ἡ) (Σκεπ.) = πρόστυχη παράγκα· μικρὴ παράγκα.

Τέτραδος (ὁ) (Σκεπ.) = τετράδι.

Βδόμαδος (ὁ) (Σκεπ.) = ἐβδομάδα· λέγεται τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ τέτραδος:

ἦρθ' ὁ τέτραδος — πάει ὁ βδόμαδος.

Μά (Σκεπ.)· φανερώνει ὄρο.

Μά τῆ μαχαίρα μου! (Σκεπ.)· παροιμιακὴ φράση:

Μά τῆ μαχαίρα μου = μετ' τῆ μαχαίρα μου θὰ ζήσω. (Λέγεται γιὰ κείνους πὺν γυρίζουν ἄρματωμένοι καὶ φοβερίζουνε).

Ἄστοχῶ (Σκεπ.) = λησιμονῶ.

Χορεύω (Σκεπ.)· χορεύω ἀβυστάκωτος = χορεύουνε ἀξεβράκωτοι·

Χωριανικός (ἡ, ὁ) (Σκεπ.)· ἐκεῖνος πὺν ἀνήκει στοὺς χωριανούς,

Φτι (τὸ) (Σκεπ.) = 1) ἀφτί. 2) φτι τοῦ φλιτζανιοῦ = τὸ χερσὺλι τοῦ φλιτζανιοῦ.

Κουρελίδα (ἡ) (Σκεπ.) = τὰ περιτώματα τοῦ ἀθρόπου,

ἔτρεχεν ἡ λίγδα του — καὶ ἡ κουρελίδα του.

Καρὰ μπουνάρ, (τὸ) (Σουφλί)· τούρκικο ὄνομα τοῦ χωριοῦ Κουρνούφουλιά.

Χωριό, (τὸ) (Σκεπαστός): λέγουν τὴν παροιμία:

Ἔνα δυό, ἔνα δυό — ὅσο νὰ πᾶμε στὸ χωριό.

Λέγεται γιὰ κείνους πὺν δὲ βιάζονται.

Μάγκανος (ὁ) (Σκεπ.) = γερογκέφι, τελάρο.

Μαγκανώνω (Σκεπ.) = κεντῶ στὸ τελάρο, στὸ γερογκέφι. (Λέγεται γιὰ τὶς γυναῖκες πὺν κεντοῦνε).

Φαίνει, κεντάει και μαγκανώνει — κ' ή μάγνα της τηνέ μαλώνει.

Παλιοκόφινας, (δ) (Σκεπ.) = παλιό κοφίνι. Π. χ. — Θα νόν πετοῦσα ἀπὸ τῆ σκάλα κάτω, καί τὰ κομμάτια του θὰ τὰ μαζεύανε στὸν παλιοκόφινα.

√ Ροδάνι (τὸ) (Σκεπ.) = σβία, τσιγκίκι.

Σπουργίτης, (δ) (Σκεπ.) = πουλί· ὁ σπουργίτης.

Μουσκή (δ) (Μήδεια)· κύριο ὄνομα ἀθρώπου· Μόσχος.

Καλντιρινᾶς (δ) (Μήδεια)· ἔξοχικό μέρος τῆς Μήδειας στὴν ἀκρογιαλιά.

Ἔλα, Μουσκή μου, ἔλα — κάτω στὸν Καλντιρινᾶ...

Μηδειάνης, (δ) (Σκεπ.)· ὁ κάτοικος τῆς Μηδείας.

Δουλεμπουργαζιανός, (δ) (Σκεπ.)· ὁ κάτοικος τοῦ Δουλέμπουργαζ.

Σκοπιανός· ἡ, (δ) (Σκεπ.) ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ Σκοπός.

Σκοπιανὸ τραγοῦδι :

— Καὶ σὺ ἀπ' τὸ Σκοπὸ — Καὶ γὰ ἀπ' τὸ Σκοπὸ·

— Βγάλ' τῆ μπελίδα σ' γὰ τῆ δῶ.

Σκεπαστιανός· ὁ κάτοικος τοῦ Σκεπαστοῦ.

Σκεπαστιανὸ κρασὶ = κρασὶ τοῦ χωριοῦ Σκεπαστός.

Δαφτοῆς (δ) (Σκεπ.) = φτωχός· μικρῆς τίξεως ἀνθρώπος.

Δαφτοῆ-μαχαλᾶς (Σκεπ.)· ὄνομα μιανῆς πιφοικίας (= ἐνοῦς μαγιλά) στὸ Σκεπαστό.

Ξεροβρόχι, (τὸ) (Σκεπ.) = ψιλὴ βροχή.

Δουλεντάρης, (δ) (Σκεπ.) = ἀνθρώπος ποὺ ἀγαπᾷ τὴ δουλειὰ (ἕλλ. φίλεργος).

Σορβάτκα, (ἡ) (Σκεπ.) = τσίφος (τοῦ γαλάτου). (ἕλλ. ἄρρὸς τοῦ γάλακτος).

Δούλα, (ἡ) (Σκεπ.) = δουλεύτρα, πιφακώρη, φαντέσκα.

Κατσικότριχα, (ἡ) (Σκεπ.) = τρίχα τῆς γίδας.

Ἄοχιός, (δ) (Κίος) = ὁ ταβλᾶς ποὺ βάνουνε τὰ κοιλούρια.

Κασσερία, (ἡ) (Λουλέ-μποουργαζ) = τὸ μαγαζὶ ὅπου φριάνουν κασσέρια (κασκαβίλια).

Μαρίτσα, (ἡ)· μέγανος ποταμὸς τῆς Ροῦμελῆς. — Θα σὲ κάμω γὰ μὴ σὲ ξεπλένη ἢ Μαρίτσα = θα σὲ κάμω γὰ μὴ σὲ ξεπλένη ἢ Καλλιροόη (= ὁ Ἰλισσός).

Ζάω (Σουφλι) = ζῶ, ζάω, ζᾶς, ζᾶει· ζᾶμε, ζᾶτε, ζᾶν'.

Ἄλογάτης, (δ) (Σκεπ.) = ἀλογάτης, καβαλλάτης

Μέγας, (δ) (Σκριποῦ τῆς Βοιωτίας) = νοτιά, ὄνομα τοῦ ἀγέρον ποὺ φουσᾷ ἀπὸ τῆς νοτινῆς χῶρης.

Παλαμίζω = ἀσπρίζω στίτι· σουβατίζω.

Σκριποῦ, (ἡ)· χωριὸ τῆς Λειβαδιᾶς.

Τσίφος, (δ) (Σκεπ.)· ψάρι· «τσίφοι τοῦ βρακιοῦ» = οἱ διαλεχτοὶ τσίφοι ποὺ τοὺς ἔκλεφταν καὶ τοὺς ἔκρουβαν στὰ βρακιά των οἱ γυναῖκες. Εἶναι πολὺ καλύτεροι ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους τσίφους.

Πολίτης, (ὁ) = 1) ὁ κάτοικος τῆς Πόλης, 1) στὸ Σκεπαστό, ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος λέγεται Πολίτης, ἐπειδὴ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Πόλην.

— *Τί ἀέρας φυσᾷ*; — *Πολίτης*.

Γκουγκούνα (ἡ), **γκουγκοῦνες**, (οἱ) θηλ. ἀραποσίτι.

Παπαδιά, (ἡ) (Ἐδριανόπολη)· (βοταν.)· ἀραποσίτι.

Νεροπεπονέλι (τὸ) (Σαμάκοβο)=καρπούζι, χειμωνικό, ἀδιάγηστρο (τὸ). (Τὸ ὕστερον τοῦτο λέγεται στὸ νησί Σίινο).

Φουσκοστάρο (τὸ) (Σαράντα Ἐκκλησιές)= (βοταν.) ἀραποσίτι.

Πεπονέλι (τὸ) (Σαμάκοβο)=πεπόνι.

Βαρδάρης (ὁ)=1) Μεγάλος ποταμὸς τῆς Μακεδονίας. 2) Στὴ Σαλονίκη ὁ ἀέρας πὺν ἔρχεται ἀπὸ τὸ Βαρδάρι. — *Τί ἀέρας φυσᾷ*; — *Βαρδάρης*.

Καλαμπόκι (τὸ) (Σκεπ.)=ἀραποσίτι.

Ἀκράνα (τὰ) (Σκεπ.)=κράνα.

Μισίρι (τὸ) (Θράκη)= (βοταν.) ἀραποσίτι.

Βλάσκα (ἡ) (Σαμάκοβο)= (βοταν.) ἀραποσίτι.

Κουκουνάρα (ἡ) (Σκεπ.)=ἀραποσίτι.

Τεφαρίκι (τὸ) (Σκεπ.)=ἀριστοτόρημα.

Ἀχνάρι (τὸ) (Σκεπ.)=πάτημα, πατήματα π. γ. — *Πὰ σι' ἀχνάρια μου ἦρθες*; =κατόπιν μου;

Κρίνα (ἡ) (Σκεπ.)=ταμπακιέρα.

Πελεκιδᾶς (ὁ) (Σκεπ.)=ὁ τεχνίτης πὺν δουλεύει τὰ ξύλα· μαραγκός.

Πετρινὸς (ὁ) (Σκεπ.) = ὁ κάτοικος τῆς Πέτρως, κοντιὰ στίς Σαράντα Ἐκκλησιές.

Χομαῖ (τὸ) (Σκεπ.) = ἀμερικάνικο πανί· πανί, «40 πῆγες χομαῖ». (Τὸ πανί πὺν κάνουνε οἱ βρακῶδες βρακιά).

Ψυχιδᾶς (ἡ) Ψιχιδᾶς· παρανόμι ἐνὸς κατοίκου τοῦ Σκεπαστοῦ.

Παράγκα (ἡ) (Σκεπ.)· ἰδὲ καὶ κοψοπαράγκα.

Ταβλᾶς (ὁ) (Σκεπ.)· στὴν Κίο λέγεται ὄχιός.

Λίγδα (ἡ) (Σκεπ.)=λέρα, κάσα, λέγεται στὸ παρικίτω παιχνιδιάρικο τραγούδι.

*Ἐταν καιρὸ κι' ἕνα ζαμίρι
πάντρεναν τὸν καλπαζάνη⁽¹⁾
μέσ' στὸ τρύπιο τὸ καζάνι·*

ἔτρεχεν ἡ λίγδα του καὶ ἡ κουρελίδα⁽²⁾ του.

Δέλεκας (ὁ) (Σκεπ.)· στὰ χωριά Σκοιποῦ καὶ Πετρομαγούλα τῆς Λειβαδιᾶς, λέγεται: καλέμ—κανᾶς.

¹⁾ καλπαζάνης (ἐπίθ.)=ὄχνος, ἀκαμάτης.

²⁾ κουρελίδα. (ἡ) = τὰ περιττώματα. Κυρίως τῆς κατοίκας.

Χωρατεύω (Σκεπ.)=μιλῶ.

Στιά (ἡ) (Σκεπ.)=φωτιά. Βρίσκεται στὸ παρῳκίτω παιδιακήσιο τραγούδι:

πὰ στοῦ παπᾶ μου τῆ σιά,
κάνταν (=ἐκάθονταν) ἔνα πλί·
ἐγὼ τοῦ λέω ξοῦ!
κι' ἐκεῖνο δὲν τὸ κρεῖ (=δὲν τὸ κουνεῖ, δὲν φρέυγει).

ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΥ

ΒΛ. ΣΚΟΡΔΕΛΛΗ (1873)

(Ἐκ τοῦ λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου)

Κύρια ὀνόματα, ἐπίθετα, παρανόμια.

Ἄγγελης, Ἀγγελῆς, Ἀγγελάκης, Ἀνθούλα, Ἄνκα, Ἀννίτσα, Ἄννα, Ἀννέτα, Ἀννίκα, Βιτάνης (ἐπ.), Βίνιος (ἐπ.), Βασίλης, Γεωργίτσας, Γκόρης (ἐπ.), Γιάνκοτσος (Ἰωάννης), Γιωργάκης, Γκαδίνης (Κωνσταντῖνος), Δῆμος, Ἐλέγκω, Ἐλενίτσα, Ἐλενιώ, Ἐλέγεζω, Ζιμπίλλας (ἐπ.), Εὐγενή, Βγενή, Βγενίτσα, Ζαμπουλιά, Ζώικα, Ζωίτσα, Καρπάξης (ἐπ.), Κόνσολας (ἐπ.), Καμποσοῦτσικος (ἐπ.), Κακαμάντης (ἐπ.), Καζαμίας (ἐπ.), Κουκούσης (ἐπ.), Καραβάτσος (ἐπ.), Κότος (Κωστής), Λογοθέτης (ἐπ.), Λαπατάρας (ἐπ.), Λάπτσιος (ἐπ.), Λάμπης Λώλας (ἐπ.) (=μωρός), Μίξεβίρης (ἐπ.) (=ψεύτης), Μαυροσκαινιά (θηλ. ἀλλὰ καὶ ἀνδρὸς ἐπιθ.), Μυρμηγκας (ἐπ.), Μούντζας (ἐπ.), Μαντῆς (Διαμαντῆ) Ματσούκας, Μπάνιος, Μῆτκος (Δημήτριος), Μήνιος, Μήμης, Μίχος, Μαρκέλλα, (ἡ) Μαρίνα, Μιμῆδας, Ντέρας (ἐπ.), Νότσας, Νιώτης (Παναγιώτης), Ξοβέορης (Χρυσοβέορης), Ξαφίτσας (Χρυσαφίτσας), Πουπόλης (ἐπ.), Πασπαλᾶς (ἐπ.), Πέστροιβας (ἐπ.), Πετέλης (ἐπ.), Ποτιὸς (Δημητρός), Πρίμος, Πραύης (ἐπ.), Σαγγᾶς, Σιμίνης (ἐπ.), Σταθῆς (ἐπ.), Στάμος, Σταμάτης, Σταμάτα, Σταυρῆς, Σπέντζος (ἐπ.), Τραντάφυλλος, Τρανταφύλλου, Τάτσος (Ἀναστάσιος), Τράτσος (ἐπ.), Τάκος, Τόρης, Τζίνας (Κωνσταντῖνος), Φωτεινίτσα, Φώτσιος Χάχος (ἐπ.).

Τὰ θηλυκὰ σχηματίζονται εἰς -ινα, ἢ -αινα ὡς Γιώογινα, Δημήτριαινα.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς -οῦ. Μπακαλοῦ, Ράφταινα=ράφτρια.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Παρά τοῦ διαπρεποῦς γλωσσολόγου τοῦ ἐν Σόφρια Πανεπιστημίου Δρος Στ. Μλαντένωφ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποταθέντες ἐζητήσαμεν ἐτυμολογίας τινὰς θροακικῶν λέξεων, καὶ δὴ τῆς λέξεως **μακάριτ**, ἐλάβομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν βουλγαριστί, ἣν δημοσιεύομεν ἐν μεταφράσει.

Ἄξιότιμε Κύριε,

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλική σας ἐπιστολὴ καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε, γιὰτὶ ἀνεξάρτητα πρὸς τὴ θέλησή μου δὲν ἠμπόρῃσα νὰ σὰς ἀπαντήσω.

Χαίρω παραπολὺ γιὰ τὸ ὅτι σὰς Ἀθήνας ὑπάρχει ἤδη μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς θροακικὰς ἐτυμολογίας καὶ ὅτι ὡς φιλόλογος σεῖς συντάσσετε τὸ περιοδικὸν τὰ «**Θροακικά**», τὰ ὁποῖα παρακαλῶ πολὺ νὰ στείλετε καὶ στὴν Ἐθν. Βιβλιοθήκην τῆς Σόφριας.

Ἡ λέξις «**μακάριτ**», ποῦ οἱ Ἕλληνες στὴ Σηλυβριά καὶ Συράντια Ἐκκλησίαις μεταχειρίζονται ἀντὶ τοῦ ξυνόγαλο, εἶναι ἐξαιρετικὰ περίεργη, ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ σαφῆς ἀπὸ ἐτυμολογικῆς ἀπόψεως.

Θάλεγα ὅτι τὸ πρῶτο μέρος τῆς λέξεως αὐτῆς (*makart*), θάχει σχέση μὲ τὴν ἀρμενικὴν ρίζα *mac*, ποῦ σημαίνει «πηχτὸ» «πυκνόν». Ἀπὸ τὸ ἀρμενικὸ *mac* εἶναι σχηματισμένη ἡ λέξις *macun*, ποῦ σημαίνει **ξυνόγαλο**.

Ἡ λέξις αὐτὴ ἔχει διαδοθῆ στὴν Τουρκικὴ καὶ Ἑλληνικὴ (μαζοῦν) καὶ στὴ Γρουζινικὴ (*maconi* = lait caillé).

Μιὰ δυσκολία ἐπιφανειακῆ κορύβεται στὴ διαφορὰ τῶν συμφώνων : Ἑλλ. *mak art*, ἀρμενικὴ *mac-un*, ὁμοῦς τὸ ἀρμενικὸ *c* μπορεῖ νὰναι *k*.

Στὸ *art* ἴσως κορύβεται ἡ ἀρμ. λέξις μὲ τὴν ἔννοια μορφή (*ard*, *art*). Τότε *ma-kart* ἔξ ἀρχῆς θὰ σήμαινε : «γάλα πυκνωμένον» γαλλ. lait caillé.

Ἡ λέξις αὐτὴ παραπολὺ μὲνδιαφέρει, καὶ γιαντὸ μετχαριστήση δέχομαι τὴν πρότασή σας νὰ μοῦ στείλετε κατάλογο τῶν λέξεων τῆς **ποιμενικῆς τερμινολογίας**.

Κιὰκόμα μιὰ παρακλήση ἔχω νὰ μὲ πληροφορήσετε, μήπως ὑφίσταται στοὺς Ἕλληνας τῆς Θράκης ἴχνος τῆς ἐννοίας **μαζοῦν**, ποῦ συναντᾶται στὶς ἐτυμολογικὰς μελέτες καὶ μήπως προφέρεται σὲ κάποια διάλεκτο καὶ *ma-tsart* ἀντὶ *ma kart*.

Προσμένων ἀπάντησιν, διατελῶ μὲ τιμὴν καὶ χαίρετισμοὺς
ΣΤ. ΜΛΑΔΕΝΩΦ

(Σ. τ. Δ.) Στὴ Σωζόπολη λένε :— Σήμερον **μακάριτσια** γάλα = σήμερον παρεσκεύασα γιαούρτι.

Στὰ Βοδενὰ γύρω βρίσκεται ἡ λέξις **μακάριτ** στοὺς Βλάχους.

Τὴ λέξις ἐπίσης τὴν ἀκούσαμε πρὸ μηνὸς καὶ στὸ Παπαποῦλι, τὰ παλιὰ μας σύνορα, ἀπὸ γυναίκα τοῦ λαοῦ.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Ροδόπη ἄνωθεν ἀκριβῶς τοῦ χωρίου Ἀγίασμα τῆς περιφερείας Κομοτινῆς καὶ περὶ τὰ 1000 μέτρα ἐντὸς τοῦ δάσους Κάρλικ, πέρισυ οἱ ὕλοτόμοι τῆς περιφερείας εὔρον μαρμαρίνην κιλινδροειδῆ στήλην ὕψους 1 μέτρον καὶ διαμέτρον 0,50. Ἐπὶ ταύτης δὲ εἰσὶν κεχροαγμένα αἱ κατωτέρω σημειούμεναι λέξεις, ἃς παρέλαβον ἐκ τοῦ ἀποκομισθέντος μοι τεμαχίου. Ἀλλὰ παρὰ τὰς προσπαθείας μου δὲν κατώρθωσα μέχρι σήμερον ν' ἀναγνώσω τὴν πλήρη ἔννοιαν τῶν γραμμάτων λόγῳ τῆς ἐσβεσμένης δεξιᾶς πλευρᾶς ταύτης, εἰς ἣν συμπεραίνω ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ψηφία, ἅτινα ἐκ τῆς πολυκαιρίας κατεστράφησαν.

Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς.

Δ Ι Ι Ζ Β Ε Λ . . .
 Θ Α Ο Υ Ρ Δ Ο
 Θ Ε Ω Σ Π Η . . .
 Κ Ο Ω Η Ρ Λ . . .
 Κ Λ Ε Ι Δ Η Σ
 Τ Η Ρ Ε Υ Σ . . .
 Χ Α Ρ Ι Σ Τ Η
 Η Ο Ν

Κατ' ἀκριβεστάτην ἀποτύπωσιν

Ἄναστ. Καροῦς, Θεοῦξ

Σ. τ. Δ. Ἡ ἐπιγραφή θέλει ἀποκατιστιαθῆ καὶ ἐρμηνευθῆ ὑπὸ ἐιδικοῦ εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

(Ἐκ τοῦ τμήματος χειρογράφων Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης)

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ

Εἰς ἕκ τῶν προθύμως καὶ ἐνθουσιωδῶς ἐνστερνοισθέντων τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, μὴ φρεισθεῖς μήτε κόπων, μήτε δαπάνης, μήτε καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως καὶ ὁ ἀοίδιμος, ἀλλ' ἤδη εἰς παντελεῖα περιπεσὼν λήθην, Κυριακὸς Κουμπάρης. Γεννηθεὶς ἐν Μεσημβρίᾳ κατὰ τὸ 1760 ἕκ πατρὸς Δημητρίου καὶ μητρὸς Σουλτάνας, ἐπεδείξατο λίαν ἐνωρὶς σπανίαν εὐφυΐαν καὶ τόλμην εἰς τὸ ἐμποροναυτικὸν στάδιον δι' ἰδιοκτητῶν πλοίων, εἰς ὃ τοσοῦτον ἠδδοκίμησεν, ὥστε ἐν βραχεῖ διαστήματι σημαντικὴν ἐσχημάτισε περιουσίαν, ἐπιτρέψασαν αὐτῷ ἵνα ἐγκαταστή μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρέδωκε δὲ τὴν διοίκησιν τῶν πλοίων αὐτοῦ εἰς πλοιάρχους ἐπὶ ἀναλόγῳ συμμετοχῇ τῶν κερδῶν. Ἄμα ἀποκαταστάς εἰς τὴν πρωτεύουσιν, πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ προαγωγὴν τῶν πολλαπλῶν συμφερόντων αὐτοῦ, ἐφρόντισε ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ προστασίαν τοῦ πρέσβεως τῆς Αὐστρίας, γενόμενος καὶ ὑπήκοος τῆς δυνάμεως ταύτης· ἀλλ' ἐγίνωσκεν ἕκ πείρας ὅτι οὐδεμία ξενικὴ προστασία ἦτο τόσον ἀποτελεσματικὴ, ὅσον ἡ τῶν ἰσχυόντων Ὀθωμανῶν καὶ ἰδίως ἡ τῶν Γενιτσάρων, ὧν τὴν εὐνοίαν ἐκαλλιέργει διὰ παροχῆς πλουσιῶν δώρων.

Μεταξὺ τῶν μέγα τότε δυναμένων ὀθωμανῶν ἦτο καὶ ὁ διαβόητος Καραλῆς, ὁ διατρέψας ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τῶν Μαιμελούκων, διαρκούσης τῆς Γαλλικῆς ἐκστρατείας, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιωθεὶς τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας τοῦ Ναπολέοντος· αὐτὸς ἐκεῖνος δὲ μετὰ ταῦτα ἀρχιναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου, οἰκτρὸν σχὼν τέλος κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ ἠρωϊκοῦ Κανάρη. Μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ λοιπὸν τούτου ὀθωμανοῦ συνέδεσεν στενοτάτην φιλίαν ὁ δεξιὸς καὶ ἔμπροσθεν Κυριακός, ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Καραλῆς ὑποπεσὼν εἰς δυσμένειαν ἐφυλακίσθη εἰς τοὺς ἑπτὰ Πύργους καὶ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ θανατωθῇ, ὁ Κυριακὸς οὐδενὸς ἐφείσατο μέσου ὅπως ὑποκλέψῃ αὐτὸν τῆς εἰρκτῆς καὶ φυγαδεύσῃ διὰ τινος τῶν ἰδιοκτητῶν πλοίων αὐτοῦ. Πολὺς ὅμως δὲν παρήλθε χρόνος καὶ ὁ Καραλῆς τυχὼν χάριτος, προήχθη εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα, εὐγνωμονῶν δὲ πρὸς τὸν σωτήρα αὐτοῦ, δὲν ἔπαυσε παρέχων αὐτῷ πᾶσαν προστασίαν καὶ ἐκδούλευσιν. Πόσον δὲ ζωηρὸν εἶχεν ὁ Καραλῆς τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς παραδείγματος. Ὅτε, προσκληθεὶς εἰς τοὺς γάμους τοῦ Κυριακοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχιφαραμακοποιοῦ τῶν ἀνακτόρων Κωνσταντινίου

Καβάκου, ἐδωρήσατο τῇ νύμφῃ τὸ πολυτιμώτερον αὐτοῦ κειμήλιον, ἦτοι τὸ χρυσοῦν ἄριστεϊον, ὅπερ τοῦ εἶχε ἀπονείμει ὁ Ναπολέων, μεταποιήσας αὐτὸ εἰς ταμβακοθήκην καὶ πληρώσας αὐτὴν ἐκ λεπτῶν μαργαριτῶν.

Μέχρι τοῦ 1818 ὁ Κυριακὸς Κουμπάρης διῆγε βίον ὄλως εἰρηνικόν, πλουτῶν ὅσον ἡδύνατο. Ἐσκιότησεν ὁμως ἐκ χαρᾶς ἢ φιλογενῆς καὶ φιλόπατρις καρδία αὐτοῦ, ὅτε ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ὁ σκοπὸς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τοῦ κατηγήσαντος αὐτὸν Παναγιώτου Σέκερη. Τότε τῷ ἐνεπιστεύθη ἡ φύλαξις τῶν χρημάτων καὶ ἐγγράφων τῆς Ἐταιρείας, τῷ ἀνετέθη δὲ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παραβόλου ἐκείνου σχεδίου, δηλ. ἡ πυρπόλησις τοῦ Τουρκικοῦ ναυστάθμου καὶ ἡ ἀπαγωγή τοῦ Σουλτάνου.

Ἄμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐξεπλήρωσεν καθήκον ἐκ τῶν ἱερωτάτων, διέσωσε δηλ. διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πλοίων, ἢ καὶ δι' ἄλλων ὄσους πλείστους ἡδυνήθη ὁμογενεῖς ἐκ τῆς Τουρκικῆς ἐκδικήσεως. Ἐπωφελοῦμενος θαυμασίως τῆς φιλίας καὶ προστασίας τοῦ ἐν τῷ κατακορύφῳ τῆς ἰσχύος εὐρισκομένου τότε Καραλῆ, ἔσπευδεν αὐτοπροσώπως πρὸς διάσωσιν τῶν κινδυνευόντων, παρέχων αὐτοῖς ἄσπλον ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ καὶ ὁδηγῶν εἶτα αὐτοὺς ἐν καταλήλῳ στιγμῇ εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι ἠγκυροβολημένα πλοῖα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν πλοῖον ἡδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ Βοσπόρου ἄνευ σουλτανικῆς ἀδείας, δὲν ἐξεδίδετο δὲ τοιαύτη, εἰμὴ προηγεῖτο λεπτομερῆς ἔρευνα τοῦ μέλλοντος ν' ἀποπλεύσῃ πλοῖον, ὃ αἰοίδιμος Κυριακὸς καὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὸ σχετικὸν φρομάνιον τοῦ ἀπόπλου ἀντικατέστησε διὰ τοῦ φίλου του Καραλῆ ἀρχιναύαρχου τότε ὄντος, ὡς ἐξῆς: Ἄμα πλοῖόν τι τοῦ Κυριακοῦ ἢ ἄλλο τι τῶν γνωρίμων, ἠτοιμάζετο πρὸς ἀπόπλου, οὗτος ἐξήτει παρὰ τοῦ Καραλῆ ὑπάλληλόν τινα ἵνα ἐρευνήσῃ τὸ πλοῖον καὶ προπέμψῃ αὐτὸ πέραν τῶν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ βόσπορου φρουρίων. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καραλῆς δὲν ἤρνεϊτο τὴν χάριν ταύτην πρὸς τὸν σωτήρα αὐτοῦ, ὃ δὲ Κυριακὸς ἐφρόντιζε νὰ ζητῇ πάντοτε ἐκείνους τοὺς ὑπαλλήλους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην. Οὗτοι εἰσερχόμενοι μόνον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ τύπου ἐν τῷ ἀποπλέοντι πλοίῳ, ἐφώνουν τοῖς φρουροῖς ὅτι τὸ πλοῖον εἶχεν τὴν ἀδειαν τοῦ ἀπόπλου, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ Κουμπάρης ἡδυνήθη νὰ σώσῃ ὑπὲρ τὰς 1000 ψυχὰς καὶ ἀποστείλῃ αὐτὰς εἰς Ὀδησσόν, πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἐγκατεστημένους ἀδελφοὺς αὐτοῦ Ἀλέξανδρον καὶ Σταμάτιον, παρ' ὧν ἔτυχον πᾶσαν προστασίαν καὶ περιθάλψιν. Μεταξὺ τῶν διασωθέντων ἦσαν ἡ οἰκογένεια Μουρούζη, ἡ τοῦ Μαυροκορδάτου, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ὁ Ἱεροπόλεως Φιλόθεος, καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς τοῦ γένους. Περιελθόντος ὁμως τοῦ πράγματος εἰς τὰ ὅτι τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Κυριακὸς βλέπων κινδυνεύουσαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ κρύφα εἰς Ὀδησσόν, ἐγκαταλιπὼν εἰς τὴν τύχην ἅπασαν τὴν μεγάλην κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ. Ἄλλὰ καὶ ἐν Ὀδησσῷ δὲν ἔπαυσε συνεχίζων ἦν εἶχε ἀναλάβει πατριωτικωτάτην

δοῦσιν, μέχρις οὗτου ἐπετεύχθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἧς ὅμως τὰ ὄρια ἤλπισεν εὐρύτερα.

Μετά τὴν ὀριστικὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὁ αἰόδιμος Κυριακὸς ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπεμψεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εὐθύς, ἵνα ποτισθῶσι τὰ τῆς Ἐλευθερίας νάματα εἰς τὰ σπουδαστήρια τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἐν Ὀδησσῷ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, *μεγάλως* καὶ αὐτοὶ δρᾶσαντες ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐσχάτως ἀνευρεθείσης αὐτοβιογραφίας τοῦ Σταματίου Κουμπάρη, ἀπηύθυναν τὴν ἐλαχίστην ἀξίωσιν ἀπέναντι τῶν τοσούτων ἐκδουλεύσεων καὶ ὑλικῶν αὐτῶν θυσιῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν, ἀλλ' οὔτε κ' ἂν ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ὁποίου τόσον ἐμόχθησαν. Ἀείποτε δὲ διατελέσαντες μακρόθεν οἱ ἐνθερμότεροι συνήγοροι καὶ οἱ γενναιότεροι συνδρομηταὶ παντὸς ἐπαγγελλομένου ὠφέλειαν καὶ κλέος τῇ πατρίδι, ἔζησαν ἐνδόξως μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, ἀνὰ τὰ χεῖλη πάντοτε ἔχοντες τὸ γλυκύτατον αὐτῆς ὄνομα, καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς ὀνειρουόμενοι. Ἀπεβίωσαν δὲ ἐν Ὀδησσῷ μὲν ὁ Σταματίος τῷ 1857 καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τῷ 1881, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ὁ Κυριακὸς τῷ 1860. Χαρακτηριστικὸν τοῦ Κυριακοῦ ἦτον ὅτι εἰς οὐδένα ἐπέτρεψεν ἵνα ζωγραφήσῃ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, οὐδὲ ἔφερε ποτε τὰ πολλὰ αὐτοῦ ρωσικὰ καὶ ἑλληνικὰ παράσημα, σύμβολα ταῦτα ἀποκαλῶν τῆς ἀνθρωπίνης ματαιοφροσύνης.

Περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμπάρη, περὶ οὗ ἔμπροσθεν εἵπομεν, ὅτι ἐπεθύμησε *μεγάλως* νὰ εὐεργετήσῃ τὴν γενέτειραν αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτινος ἢ ἐπιθυμία ἐματαιώθη κυρίως ὡς ἐκ τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τῆς ἀβελτηρίας τῶν προὔχόντων αὐτῆς, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως τῆς Μεσημβρίας οἱ ἑξῆς ἐγκωμιαστικοὶ στίχοι πονηθέντες ὑπὸ Δ. Μανουὴλ Σαμίου.

- « Ξένος καὶ παρεπίδημος εἰς πόλιν Μεσημβρίας
- » ὑπάρχων ἐθεώρησα, ἴδρυσιν ἐκκλησίας.
- » Μαθὼν δὲ ὅτι πλούσιος ἐν Ὀδησσῷ Ρωσσίας
- » ὑπάρχει ὅστις καὶ δωρεῖ γῆπεδα καὶ οἰκίας
- » σχολεῖον νὰ ἀνεγερθῇ τῇ ἑαυτοῦ δαπάνῃ,
- » ὡς καὶ γὰρ ἐγείρεται (φιλόμουσος ὢν πάνν)
- » ἐθαύμασα τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἄκραν φιλοπατριάν,
- » πρόθεσιν τὴν φιλόμουσον καὶ εὐγενῆ καρδίαν.
- » Ὅθεν μὲ ὀλιγομαθῆ καὶ ναυτικὴν γραφίδα
- » πρὸς ἄνδρα τὸν μεγάλθυμον, προσάδω ὅπως οἶδα.
- » Χαῖρε σχολῆς καθιδρουτά, καὶ στεφηνφόροι μουσαι
- » κηρύττουσι προστάτην των, Σὲ δακτυλοδεικτοῦσαι.
- » Χαῖρε, Ἄνερ φιλόμουσε, καὶ ἡ πατρίς σου χαίρει
- » καὶ τὰς εὐχαριστίας τῆς προθύμως σοὶ προσφέρει.

- » Σοὶ μόνον ἐναπέκειτο, Ἀλέξανδρε Κουμπάρη,
 » τὸ σκάφος τῆς πατρίδος Σου, ὁ πλοῦτος Σου γὰ ἄρρη
 » ἀπὸ θαλάσσης ζωφερῆς, λίαν κυμαινομένης
 » καὶ μεταφέρει εὐτυχῶς εἰς ἀσφαλεῖς λιμένας.
 » Ἡ μεγαλοδωρία Σου ἰδοὺ τὸ σκότος αἴρει
 » τῆς ἀμαθείας καὶ λαμπρὸν φῶς τῆς παιδείας φέρει.
 » Ἴδοὺ ναοὶ ἐγείρονται ὡς καὶ λαμπρὰ σχολεῖα
 » διὰ γὰ λάμψη εἰς αὐτὰ οὐράνιος παιδεία.
 » Πλήθος συρρέουσι μαθητῶν ὡς μελισσῶν τὰ σμήνη,
 » ἢ μνήμη σου θὰ εὐχωνται ἀθάνατος γὰ μείνη.
 » Ὡς οὖν νεόδμητον γὰρ ἐγείρεις τῇ πατρίδι
 » σχολὴν ἐπίσης καὶ κοσμεῖς πολυτελείας μ' εἶδη,
 » οὕτω πατρίς Σοὶ εὐχεται ἐπισκευῆς λιμένος
 » ν' ἀναφανῆς ὁ πρωτοουργός, ὡς τῶν λοιπῶν ἀσμένως.
 » Τότε δὴ, τό τ' ἐμπόριον ὁμοῦ καὶ ναπηλίαν
 » θὰ ἐμυρνώσης παρευθὺς κί' αὐτὴν τὴν γεωργίαν.
 » Ἀγαλλομένη δὲ ἡ πατρίς διὰ τὴν εὐτυχίαν
 » ἣς ἀπολαύσει, θὰ φωνῇ μὲ πρόθυμον καρδίαν.
 » Θεέ, τὸν εὐεργέτην μας Κουμπάρην γὰ διέπης
 » ἀλύμαντον καὶ ἀβλαβῆ παντὸς κακοῦ γὰ σκέπης.
 » Θεέ, εἰς συγγενεῖς αὐτοῦ δὸς ἄκραν εὐζωίαν,
 » βίον μαζοῦν, ἀνώδυνον, καὶ διαρκῆ ὑγίαν».

Ἐν Μεσημβρίῳ τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1857

Δ. ΜΑΝΟΥΗΛ, Σάμιος

(Ἐκ τῶν τοῦ Μαργαρίτη Κωνσταντινίδη, ἄλλοτε γραμματέως τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης.

Μνημόσυνα

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Πλήρης ἡμερῶν καὶ εἰς ἡλικίαν 92 ἐτῶν, κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1934 ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ὁ σεβαστὸς γέρον Ἀναστάσιος Σταμούλης ἐκ Σηλυβρίας τῆς Προποντίδος—ὁ πατὺς τῆς Θράκης. Ὁ Ἄν. Σταμούλης κατεχόμενος ἀπὸ φιλόραχιον πνεῦμα, οὐδέποτε ἔπαυσεν ἀσχολούμενος μὲ τὰς ἀρχαιότητος καὶ τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν συλλογικὴν ἐργασίαν σπανίων ἀρχαιολογικῆς ἀξίας ἀντικειμένων καὶ κειμηλίων ἱστορικῶν, ὡς καὶ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ μνημεῖα πάσης ἐποχῆς. Ἐργαζόμενος καὶ δαπανῶν ἐκ τοῦ πλοῦτου τοῦ ἀφειδῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Θράκης μετὰ τοῦ ἀρχαιολόγου G. Seur καὶ τὴν συλλογὴν ἀρχαιοτήτων, ὧν ἐξαιρετικὴ ὑπῆρξεν ἡ *χαλκῆ κεφαλὴ τῆς Περίνθου Θράκης* ἢ δημοσιευθεῖσα εἰς τὰ «*Θρακικά*»¹⁾, μετὰ τῆς ἀξιολόγου περιγραφῆς τοῦ ἀρχαιολόγου De la Coste Messelière κατὰ μετάφρασιν, καὶ δωρηθεῖσα εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ἄλλὰ καὶ ἡ μεγάλη νομισματολογικὴ συλλογὴ αὐτοῦ, ἢ ἐπίσης δωρηθεῖσα εἰς τὸ Νομισματ. Μουσεῖον, καταταχθεῖσα ἐπιστημονικῶς καὶ ἐρμηνευθεῖσα καὶ δημοσιευθεῖσα εἰς ἰδιαιτέρον τεῦχος, δαπάναις τοῦ υἱοῦ του Μιλτ. Σταμούλη γερουσιαστοῦ, ἀποτελεῖ ἤδη σπουδαῖον ἀπόκτημα τοῦ Νομισμ. Μουσείου μας.

Τὸν ζῆλον πρὸς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην μεταδώσας ὁ αἰδίδιμος, καὶ εἰς ὅλα τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ τὰ μέλη, ἀνέδειξε φιλαρχαίους καὶ φιλίστορας καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας του, ὧν ἡ κ. Ἑλπ. Μ. Σαραντὴ κατέστη καὶ λαογράφος ἀξιόλογος.

Τὸ **ΑΡΧΕΙΟΝ** τοῦ *Θρακικοῦ καὶ λαογραφικοῦ Θησαυροῦ* ἐξαίρον τὸν πατριαρχικὸν καὶ βιβλικὸν τὴν μορφήν τοῦτον ἄνδρα τῆς Θράκης, τὸν τιμήσαντα τὸ θρακικὸν ὄνομα διὰ τῶν πραγματικῶν ἔργων του καὶ τῆς φιλοπατρίας του, συνιστᾷ ὡς παράδειγμα ἀξιομίμητον εἰς τοὺς πλουσίους Θράκας, οἵτινες πρέπει χάριν τῆς Θράκης νὰ χρησιμοποιήσουν μέρος ἀπὸ τὰ πλοῦτη των.

Π. Π.

Σ. τ. Δ. Περὶ τοῦ διαπρεποῦς Θρακὸς ἀρχαιολόγου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Χρ. Τσουντα, θανόντος τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1934, θὰ δημοσιεύσωμεν μελέτην τοῦ κ. Δημ. Εὐαγγελίδη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

¹⁾ Τόμος Β'. σ. 265-274.

Ο ΛΑΜΑΡΤΙΝΕ

ΣΤΗ ΘΡΑΚΙΚΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗ

1833

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΙΔΙΟΧΕΙΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Ὁ Lamartine τὴν ἐποχὴ τοῦ ταξιδιοῦ του κατὰ
σχέδιασμα πού σώζεται.

Ο ΛΑΜΑΡΤΙΝΕ

ΣΤΗ ΘΡΑΚΙΚΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗ (1833)

Ἡ φιλοξενία του στὸ ἑλληνικὸ σπίτι τοῦ Γ. Μαυρίδη
καὶ ἡ ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία του.

Ὁ ἔξοχος καὶ νοσταλγὸς ποιητὴς τῆς Γαλλίας Alph. de Lamartine κατὰ τὰ 1833 διαβαίνοντας τὴ Θράκη, ὅταν ταξίδευε στὴν Ἀνατολή, ἔφθασε ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη στὴ Φιλίππουπολη. Στὴν ἑλληνικώτατη αὐτὴ πολιτεία κατέλυσε καὶ φιλοξενήθηκε στὸ σπίτι τοῦ Γ. Μαυρίδου, ὁμογενοῦς εὐπατριῶ-
δου, ποὺ γεννήθηκε στὴ Φιλίππουπολη καὶ ἐμπορευόταν στὴ Βιέννη.

Νὰ πῶς περιγράφει ὁ ἴδιος στὸ βιβλίον του : «Voyage en Orient par M. de Lamartine T. 2me, Paris 1869» σ. 249-50 τὴ συνάντησή του μὲ τὸ Γ. Μαυρίδη στὴ Φιλίππουπολη :

«Reparti d'Andrinople pour Philippopoli ; la route traverse des défilés et des bassins boisés et riants, quoique déserts, entre les hautes chaînes des montagnes du Rhodope et de l'Hémus. Trois jours de marche. Beaux villages. Le soir, à trois lieues de Philippopoli, j'aperçois dans la plaine une nuée de cavaliers turcs, arméniens et grecs, qui accourent sur nous au galop. Un beau jeune homme, monté sur un cheval superbe, arrive le premier, et touche mon habit du doigt ; il se range ensuite à côté de moi ; il parle italien, et m'explique qu'ayant été le premier qui m'ait touché, je dois accepter sa maison, quelles que soient les instances des autres cavaliers pour me conduire ailleurs. Le kiaia du gouverneur de Philippopoli arrive ensuite, me complimente au nom de son maître, et me dit que le gouverneur m'a fait préparer une maison vaste et commode et un souper, et qu'il veut me retenir quelques jours dans la ville ; mais je persiste à accepter la maison du jeune grec, M. Maurides».

Ἡ φιλοξενία τοῦ ποιητῆ στὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τοῦ Μαυρίδη, ἦταν ἑλ-
ληνικώτατη καὶ ἐγκαρδία. Ὁ ποιητὴς μαγεύτηκε τόσο ἀπὸ τὶς πολλὰς πε-
ριποιήσεις καὶ τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους καὶ τὴ μόρφωση τοῦ οἰκοδεσπότη
καὶ τῆς ὅλης οἰκογενείας, ὥστε φεύγοντας ὄχι μόνον σ' ὄλο του τὸ ταξίδι δὲν

ἔπαυσε ν' ἀλληλογραφῆ μὲ τὴν οἰκογένεια καὶ νὰ ἐκφράζῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του γιὰ τὴ φιλοξενία, στέλλοντας δῶρα πρὸς διαπίστωσίν της, ἀλλὰ καὶ σὲ μακρὸ μετέπειτα χρόνον ¹⁾ ἐξακολουθοῦσε νὰ παρέχῃ καὶ ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν οἰκογένεια Μαυρίδου, ἀνταλλάσσοντας ἐγκάρδιες ἐπιστολές.

Τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς τὰ πρωτότυπα, καθὼς καὶ τὴ μετάφρασὴ τους, ποὺ διασώθηκαν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Μαυρίδου, τὰ δημοσιεύουμε παρακάτω. Καὶ μῶλο ποὺ τίποτε τὸ ἰδιαίτερο δὲν ἔχουν γιὰ τὴ Θράκη, ὅμως ὁ καθένας μπορεῖ νὰ νιώσῃ ὅτι ἀποτελοῦν τεκμήριον τῆς ἐλληνικότητος τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, ποὺ μόνον μποροῦσε νὰ ἔρθῃ σ' ἐπιαφῆ πρὸς ξένους, ἀλλὰ καὶ ἕμνο πρὸς τὸ φιλόξενο τῶν ἑλλήνων, ποὺ θαυμάσια μποροῦσαν νὰ ἱκανοποιήσουν μὲ τοὺς τρόπους καὶ τὴ γλωσσομάθειά τους πάντα ξένο.

Οἱ Βούλγαροι ἐνετοίχισαν μιὰ πλάκα ἀναμνηστικὴ στὴν πρόσοψη τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ σώζεται ἀκόμα, ὅπως φαίνεται καὶ στὴ φωτογραφία. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ποιητὴς de Lamartine οὔτε κἂν τοὺς ἀναφέρει μέσα στὸ ἔργο του ὅτι ὑπάρχουν στὴ Φιλιππούπολη, γιὰτὶ μονίχα τρεῖς φυλές ὀνομάζει: τοὺς Ἑλληνας, Ἀρμένηδες καὶ Τούρκους.

Στὸ ἴδιον βιβλίον σελ. 250-51 νὰ πῶς περιγράφει τὴ φιλοξενία καὶ διαμονὴ του στὴ Φιλιππούπολη.

«Nous entrons dans Philippopoli au nombre de soixante à quatre-vingts cavaliers; la foule est aux fenêtres et dans les rues pour voir ce cortège; nous sommes reçus par la sœur et les tantes de M. Mauridès: maison vaste et élégante; beau divan percé de vingt-quatre fenêtres et meublé à l'euro péenne, où le gouverneur et le chef des différentes nations de la ville viennent nous complimenter et prendre le café. Trois jours passés à Philippopoli, à jouir de l'admirable hospitalité de M. Mauridès. à parcourir les environs et à recevoir et rendre les visites des Turcs, des Grecs et des Arméniens.

Philippopoli est une ville de trente mille âmes, à quatre journées d'Andrinople, à huit journées de Sophia, située au bord d'un fleuve, sur un monticule de rochers isolés au milieu d'une large et fertile vallée; c'est un des plus beaux sites naturels de ville que l'on puisse se représenter; la montagne forme une corne à deux sommets, tous les deux également couronnés de maisons et de jardins, et les rues descendent en serpentant circulairement, pour en adoucir les pentes, jusqu'aux rives du fleuve, qui circule lui-même au pied de la ville et l'enveloppe d'un fossé d'eau courante; l'aspect des ponts, des jardins, des

¹⁾ Μιὰ ἀπὸ τίς ἐπιστολές χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ 1855. ἦτοι 22 ἔλα χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴ φιλοξενία.

Ἡ ἐν Φιλιππουπόλει οἰκία τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἀποβιώσαντος ἐνταῦθα ὁμογενοῦς Ἀχιλλέως Μαυρίδου ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφιλοξενήθη ὁ Lamartine διερχόμενος ἐκ Φιλιππουπόλεως τὸν Ἰούλιον 1833, κατὰ τὸ ταξιδιόν του εἰς Ἀνατολήν.

Κατὰ τὸ 1925 οἱ Βούλγαροι ἐνετοίχισαν ἐπὶ τῆς ἄνω οἰκίας πλάκα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Dans cette maison le Poète Lamartine a habité lors de son voyage en Orient: Juillet 1833» χωρὶς ν' ἀναφέρουν, ὅτι ἡ οἰκία ὑπῆρξεν Ἑλληνικὴ καὶ ὅτι ὁ ποιητὴς ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου Γεωργίου Μαυρίδου, — πατρὸς τοῦ ἀειμνήστου Ἀχιλλέως Μαυρίδου, — ἐμπόρου ἐν Βιέννῃ καὶ Φιλιππουπόλει. (Ἰ. Λ. Μ.)

maisons, des grands arbres qui s'élèvent des rives du fleuve, de la plaine boisée qui sépare le fleuve des montagnes de la Macédoine, de ces montagnes elles-mêmes dont les flancs sont coupés de torrents dont on voit blanchir l'écume; et semés de villages ou de grands monastères grecs, fait du jardin de M. Mauridès un des plus admirables points de vue du monde; la ville est peuplée par moitié de Grecs, d'Arméniens et de Turcs. Les Grecs sont en général instruits et commerçants; les principaux d'entre eux font élever leurs enfants en Hongrie; l'oppression des Turcs ne leur semble que plus pesante ensuite; ils soupirent après l'indépendance de leurs frères de la Morée: J'ai connu là trois jeunes Grecs charmants, et dignes; par leurs sentiments et leur énergie d'esprit, d'un autre sort et d'une autre patrie».

Ο Lamartine ταξιδεύοντας προς τη Σόφια, έπεσε άρρωστος στο Υανι-Κέυι, χωριό Βουρζάγικο. Από κεί γράφει ο συνοδός του Καμπιάς το έξης πρώτο γράμμα στο Γ. Μανούδη.

Υανι Κέυι, 8 Αυγ 1833.

Monsieur,

Lorsque nous vous avons dit adieu avec tant de regret, j'étais loin de penser que nous aurions encore recours, aussitôt, à l'obligeance inépuisable de *nos amis*, de cette si excellente famille au sein de laquelle nous avons trouvé un accueil si touchant qui, depuis, a été le sujet de tous nos entretiens. Nous avons eu à regretter plus d'une fois de n'avoir pas cédé aux instances du bon Mr Mavridi. Au lieu de terminer la convalescence de mon ami Mr de Lamartine, le voyage a ajouté au malaise qu'il ressentait encore en partant et la fièvre est revenue. Il arriva en assez bon état à *Tatar Bazargik*: Nous y fûmes bien logés et magnifiquement traités par *Achmet Bey*.

Nous en partîmes Lundi un peu tard. En venant ici le malade souffrit tellement qu'il fut tenté plus d'une fois de rétrograder pour reprendre notre bon gîte de la veille, mais comme le trajet était court il se décida à continuer. A son arrivée ici, la fièvre est revenue, les douleurs de poitrine ont augmenté et il a été si souffrant que nous avons été obligés de nous arrêter ici, dans un pays malheureusement sans aucune ressource. Avant-hier son état nous a tellement inquiétés que nous avons envoyé demander à Tatar Bazargik le médecin du prince que nous avons vu en passant (Mr Louis Assino). Il vint dans la nuit d'avant-hier et il est reparti aujourd'hui pour aller prendre, chez lui, des remèdes.

Notre malade, qui ne peut rien manger, a grande envie d'avoir de l'orge, dont nous avons eu plusieurs fois la soupe chez Mr. Mavridi.

Ayez la bonté, Monsieur, de le prier d'avoir la bonté de nous en envoyer un peu par le retour de notre tartare. Si même on en vend à Philippopoli priez également Mr Mavridi de nous en acheter une petite provision. Le malade désire aussi un peu de confiture de cerises. Soyez assez bon pour nous en envoyer.

Comme nous manquons de tout nous prions Mr Mavridi d'acheter et de nous envoyer une demi-douzaine de gobelets et, aussi, six tasses ou bols de différentes grandeurs, en faïence ou en porcelaine, comme nous en avons vu ensemble au Bazar.

Mr Mavridi voudra bien remettre le montant (la note) de ce qu'il aura dépensé, au tartare et nous lui en enverrons le montant.

Le malade et Madame de Lamartine me chargent de vous prier d'être l'interprète de toute leur reconnaissance, de tous leurs sentiments auprès de toute la famille de Mr Mavridi. Soyez le mien aussi, Monsieur, et recevez pour vous tous l'expression de notre estime bien distinguée et de notre dévouement.

F. de CAPMAS ¹⁾

Comme j'écris très mal, il faudra que vous ayez recours à votre dictionnaire, et, afin de vous faciliter la lecture de ma lettre, je joins ici la note des commissions que nous demandons à Mr Mavridi, en français et, à côté, en grec.

Articles que Mr Georges Mavridi aura la bonté de remettre à l'envoyé, au porteur de la présente lettre :

Orge d'Allemagne	=	<i>Faro</i>
Confitures de cerises	=	<i>Vicino glico</i>
Deux ocques de bougies en cire	=	<i>Ayo-kéria</i>
Six gobelets	=	<i>Potiria tou nerou</i>
Six bols ou tasses de différentes grandeurs, en porcelaine blanche ou de couleur	=	<i>Eccè Flizania, Mègala kè Micra ya soupa</i>

Au moment où je vais cacheter, *fermer*, ma lettre, la fièvre du malade augmente tellement que nous vous prions de nous envoyer *de suite* le meilleur médecin que vous avez à Philippopoli. Nous supposons que c'est celui que nous avons vu chez vous et qui est grec. Priez-le de venir en toute diligence,

Envoyez-nous aussi des *pommes (mila)*.

¹⁾ 'Ο Καπμάς, που ήταν συνοδός και πιθανόν γραμματέας του ποιητή, γράφει το πρώτο γράμμα από το Υέπν-Κέσι, όπου ο ποιητής άρρώσθησε βαρεια, σε κάποιον άνθρωπο του Μαυριδίου, που τον έγνωρίσε στο διάστημα της φιλοξενίας.

Yani-Kéui, 8 Αυγούστου 1833

Κύριε,

"Όταν σ'ας αποχαιρετήσαμε με τόση λύπη, δέν πιστεύαμε ποτε, πώς θά είχαμε ζητήσει τόσο γρήγορα τή συνδρομή τής ανεξάντλητης ευγενείας τών φίλων μας, τής τόσο εξαίρετης οικογενείας, πού στους κόλπους της βρήκαμε τόσο συγκινητική υποδοχή, κ' έκτοτε παραμένει τό παντοτεινό θέμα τών συνομιλιών μας.

Πολλές φορές μετανιώσαμε, γιατί δέν υποχωρήσαμε στην επιμονή του καλού κ. Μαυρίδη. Αντί τού ταξίδι νά συμπληρώσει τήν ανάρρωση του φίλου μου de Lamartine, αύξησε περισσότερο τήν αδιαθεσία του, απ' όση αισθανότανε αναχωρώντας, και ό πυρετός ξαναήρθε.

"Εφθάσε σ' άρκετά καλή κατάσταση στο Τάταο-Παζαοτζίκι. Εκεί έγ-κατασταθήκαμε καλά και μ'ας περιποιήθηκε υπέροχα ό Achmet Bey. Απ' εκεί φύγαμε Δευτέρα λίγο άργά. Όταν φθάσαμε έδω (Yéni Kéui), ό άρρωστος υπέφερε τόσο, ώστε πάνω από μιá φορά δοκίμισε νά γυρίσει, για νά ξαναόθη στο καλό καταφύγιο τής προτεραιάς. Μά επειδή ή διαδρομή ήταν μικρή, αποφάσισε νά εξακολουθήσουμε τό δρόμο μας.

"Όταν φθάσαμε έδω, ό πυρετός ξαναήρθε, οι πόνοι του στήθους μεγάλωσαν και τόσο υπέφερε, πού υποχρεωθήκαμε νά σταματήσουμε σέ τόπο, όπου δυστυχώς δέν βρίσκεις τίποτε. Προχθές ή κατάστασή του τόσο μ'ας άνησύχησε, ώστε στείλαμε στο Τάταο-Παζαοτζίκι νά ζητήσουμε τόν γιατρό του πρίγκηπα, πού είχαμε δεϊ περνώντας, (Mr Louis Assino). Ήρθε τήν προχθεσινή νύχτα και έπέστρεψε σήμερα, για νά φέρη από τό σπίτι του φάρμακα.

"Ό άσθενής μας, πού τίποτε δέ μπορεί νά φάη, επιθυμεί πολύ νά έχη φίλο, πού πολλές φορές φάγαμε σούπα στο σπίτι του κ. Μαυρίδη. Εύχρηστηθήτε, κύριε, νά παρακαλέσετε τόν κ. Μ. νά μ'ας στείλη λίγο με τόν Τάταο, πού θά γυρίσει. Αν μάλιστα πουλοῦν φάρο στη Φιλιππούπολη παρακαλέστε τον νά μ'ας προμηθέψη λίγο.

"Ό άρρωστος επιθυμεί λίγο γλυκό βίσνο. Έχετε τήν καλωσύνη νά μ'ας στείλετε καμπόσο. Επειδή μ'ας λείπει τό π'αν, παρακαλοῦμε τόν κ. Μαυρίδη νά μ'ας στείλει μιση δωδεκάδα ποτήρια νερού, ή φλυτζάνια διαφόρου μεγέθους από φαγιάντζι ή πορσελάνη, από κείνα πού είδαμε στην άγορά μαζί.

"Ό κ. Μαυρίδης άς εύχρηστηθή νά παραδώσει τή σημείωση του πο-σοῦ πού θά ξοδευτῆ στον Τάταο, και μεις θά του στείλουμε τό ποσό.

"Ό άρρωστος και ή κ. de Lamartine μ' επιφορτίζουν νά σ'ας παρακα-λέσω νά γίνετε ό διεργμηνέυς τής ευγνωμοσύνης των, και τών αισθημάτων των πρὸς τήν οικογένεια του κ. Μαυρίδη, επίσης και τών ιδιων μου, και νά δεχθῆτε και σεις, κύριε, τήν έκφραση τής εζόχου εκτιμήσεως και άρο-σιώσεός μας.

F. de CAPMAS

Ἐπειδὴ γράφω πολὺ ἄσχημα θ' ἀναγκασθῆτε νὰ προστρέξετε στὸ λεξικό σας· καὶ γιὰ νὰ διευκολύνω τὴν ἀνάγνωσθ' τῆς ἐπιστολῆς μου ἐπισυνάπτω τὴ σημείωση αὐτῶν ποὺ ζητοῦμε ἀπὸ τὸν κ. Μανροῖδη νὰ μῆς προμηθεύσει, γαλλικά καὶ πλάγι ἑλληνικά.

(ἀκολουθεῖ ἡ σημείωση)

Τώρα ποὺ πρόκειται νὰ σφραγίσω τὸ γράμμα μου, ὁ πνεστὸς τοῦ ἄρρωστου ἀνεβαίνει τόσο πολὺ, ποὺ σᾶς παρακαλοῦμε νὰ μῆς ἀποστείλετε ἀμέσως τὸν καλύτερο γιὰ τὸ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ὑποθέτομε ὅτι εἶναι ἑκείνος, ποὺ εἶδαμε στὸ σπίτι σας, καὶ εἶναι Ἕλλην. Παρακαλέστε τον νὰ ἔρθῃ τὸ γρηγορότερο. Στείλτε μας καὶ μῆλα (mila) *.

Στὸ «Ταξίδι» του νά, πῶς ἱστορεῖ ὁ ποιητὴς τὴ φιλοξενία τοῦ Achmet Bey καὶ τὴν ἀρρώστεια του.

«Le jeune prince qui possède et gouverne Tatar Bazargik est le fils de l'ancien vizir Hussein Pacha. Il nous reçoit avec une hospitalité chevaleresque, nous donne une maison construite à neuf au bord d'une rivière qui entoure la ville, maison vaste, élégante, commode, appartenant à un riche Arménien : à peine y sommes-nous installés, que nous voyons arriver quinze ou vingt esclaves, portant chacun un plateau d'étain sur la tête ; ils déposent à nos pieds sur le plancher une multitude de pilaus, de pâtisseries, de plats de gibier et de sucreries de toute espèce des cuisines du prince ; on m'amène deux beaux chevaux en présent, que je refuse ; des veaux et des moutons pour nourrir ma suite».

Ὁ Le lendemain . . . arrivés au pied du Balkan, je trouve tous les principaux habitants du village bulgare d' Yenikeui qui nous attendent, prennent les rênes de nos chevaux, se placent à droite et à gauche de nos voitures, les soutiennent de la main et des épaules, les soulèvent quelquefois pour empêcher la roue de couler dans les précipices, et nous conduisent ainsi dans le misérable village où mes Tartares nous ont devancés : les maisons, éparées sur les flancs ou les croupes de deux collines séparées par un profond ravin, sont entourées de jolis

* *Σημείωση τῆς Δ.* — Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἔχει στὸ πρωτότυπο ὑστερόγραφο μὲ τὰ ἑξῆς :

Βέτρην εἰς Γεννηκιογιού.

Monsieur le Chevalier de la Martine· διὰ προσταγίστου διλαδὶ τοῦ ὑψηλοτάτου Μουσιου ντελα Μαρτίνε. Τὸ ἔγραψεν διὰ προσταγῆς του ὁ Σεκρετάριος του Μουσιου Κάπμας

τῆ 8 αὐγούστου Νέου 1833

διὰ Φιλιππούπολιν.

vergers et de prairies ; toutes les montagnes sont cultivées à leur base, et couvertes de belles forêts sur leur croupes ; les cimes sont de rochers. Ces maisonnettes bulgares sont bâties en claie, et couvertes de branches d'arbres avec leurs feuilles : nous en occupons sept à huit, et nos moukres, Tartares et cavaliers, bivaquent dans les vergers ; chaque maison n'a qu'une chambre, et la terre nue sert de plancher. Je prends la fièvre et une inflammation de sang, suite de chagrin et de fatigue ; je passe vingt jours couché sur une natte dans cette misérable chaumière sans fenêtre entre la vie et la mort. Admirable dévouement de ma femme, qui passe quinze jours et quinze nuits sans fermer les yeux, à côté de mon lit de paille ; elle envoie dans les marais de la plaine chercher des sangsues ; les Bulgares finissent par en découvrir : soixante sangsues sur la poitrine et les tempes diminuent le danger. Je sens mon état : jè pense nuit et jour à ma femme abandonnée, si je venais à mourir à quatre cent lieues de toute consolation, dans les montagnes de la Macédoine : heures affreuses ! Je fais appeler M. de Capmas et lui donne mes dernières instructions en cas de ma mort ; je le prie de me faire ensevelir sous un arbre que j'ai vu en arrivant au bord de la route, avec un seul mot écrit sur la pierre, ce mot au-dessus de toutes les consolations :—Dieu.—Le sixième jour de la fièvre, le péril déjà passé, nous entendons un bruit de chevaux et d'armes dans la cour : plusieurs cavaliers descendent de cheval ; c'est le jeune et aimable Grec de Philippopoli, M. Mauridès, avec un jeune médecin macédonien et plusieurs serviteurs déchargeant des chevaux chargés de provisions, de meubles, de médicaments. Un Tartare, qui traversait le Balkan pour aller à Andrinople, s'était arrêté au camp de Philippopoli, et avait répandu le bruit qu'un voyageur franc était tombé malade et se mourait à Yénikeui ; ce bruit parvient à M. Mauridès à dix heures du soir ; il présume que ce Franc c'est son hôte : il envoie chercher son ami le médecin, rassemble ses domestiques, fait charger sur ses chevaux tout ce que sa prévoyance charitable lui fait juger nécessaire à un malade, part au milieu de la nuit, marche sans s'arrêter, et vient, à deux journées de route, apporter des secours, des remèdes et des consolations à un inconnu qu'il ne reverra jamais. Voilà de ces traits qui rafraichissent l'âme, et montrent la généreuse nature de l'homme dans tous les lieux et dans tous les climats. M. Mauridès me trouva presque convalescent : ses affaires le rappelaient à Philippopoli ; il repart le même jour, et me laisse le jeune médecin macédonien : c'était un homme de talent et d'instruction ; il avait fait ses études médicales à Semlin, en Hongrie, et parlait latin. Son talent nous fut inutile ; la

tendresse, la présence d'esprit et l'énergie de résolution de ma femme avaient suppléé à tout : mais sa société nous fut douce pendant les vingt mortelles journées de séjour à Yénikeui, nécessaires pour que la maladie se dissipât, et que je reprisse des forces pour remonter à cheval».

Γράμμα δεύτερο, γραμμένο ἀπὸ τὸ Σεμλίνο μετὰ τὸ χέρι τῆς κ. de Lamartine.

Au Lazaret de Semlin, 4 Septembre 1833

Monsieur,

Nous nous empressons de tenir notre promesse en vous annonçant notre heureuse arrivée à Semlin. Nous ne cessons de parler des marques d'amitié que nous avons reçues de vous, et nous ne désirons rien tant que de vous en prouver notre reconnaissance, et dès que nous serons arrivés à Vienne Monsieur de Lamartine s'occupera d'en trouver des moyens¹. Au reste s'il réussit il croira avoir plus fait pour les Européens que pour vous, en leur procurant un Consul à Philippopoli tel que vous, dont la protection pour les voyageurs sera si précieuse, et exercée d'une manière si aimable. Dès que nous aurons quelque chose d'intéressant à vous mander à cet égard nous aurons le plaisir de vous écrire. Nous avons vu Monsieur Pescari votre correspondant et nous avons déposé au magasin du Lazaret l'huile de rose en sa présence, en bon état et telle que vous nous l'avez confiée.

Nous vous prions de faire mille compliments de notre part à Madame votre sœur et à Madame votre tante, ainsi qu'à Monsieur Papalambri et Monsieur Birdas, et nous n'oublierons aucune des personnes que nous avons eu le plaisir de voir dans notre séjour à Philippopoli, qui sera toujours un des plus agréables souvenirs de notre voyage. Agréez l'assurance de nos sentiments les plus distingués.

M. — E. de LAMARTINE

Λοιμοκαθαστήριο Σεμλίνου 4 Σεπτεμβρίου 1833

Ἐκτελώντας τὴν ὑπόσχεσή μας σὰς εἰδοποιούμε γιὰ τὴν εὐτυχῆ ἀφιξὴ μας στὸ Σεμλίνο.

Πάντα μιλάμε γιὰ τὰ ἔξοχα φιλικὰ σας δείγματα, ποὺ τύχαμε στὸ σπίτι σας. Καὶ τίποτε δὲν ἐπιθυμοῦμε περισσότερο, ὅσο νὰ σὰς ἀποδείξουμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας. Μόλις φθάσωμε στὴν Βιέννη, ὁ κ. Lamartine θ' ἀσχοληθῆ νὰ βρεῖ τὰ μέσα. Πάντως, ἂν τὸ ἐπιτύχῃ, νομίζει ὅτι θὰ ἐξυπηρετήσῃ

1. Ἡ Lamartine ὑποσχέθηκε νὰ διορίσῃ τὸ Γ. Μαυροῖδη πρόξενο τῆς Γαλλίας στὴ Φιλιππούπολη καὶ τὸ πέτυχε.

Ἡ γυναίκα Mariana-Elisa de Lamartine

τοὺς εὐρωπαίους, πῶς πολὺ παρὰ ἑσᾶς, προσπαθώντας νὰ διορισθῇ γιὰ χάριν τοὺς πρῶξενος, πὺν ἡ ὑποστήριξή του στοὺς ταξιδιωτῆς θὰ εἶναι τόσο πολὺτιμη καὶ θὰ γίνεται μὲ τρόπο τόσο εὐγενικό. Μόλις θὰ ἔχωμε νὰ σᾶς ἀναγγεῖλωμε κάτι τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ζήτημα, μ' εὐχαρίστηση θὰ σᾶς τὸ γράψωμε. Εἶδαμε τὸν κ. Pescari, τὸν ἀντιπρόσωπό σας, καὶ καταθέσαμε στὴν ἀποθήκη τοῦ λοιμοκαθαροτηρίου μπροστά του τὸ ροδέλαιο σὲ καλὴ κατάσταση καὶ ὅπως μᾶς τὸ ἐμπιστευθήκατε.

Σᾶς παρακαλοῦμε δὲ νὰ διαβιβάσετε ἐκ μέρους μας μύριους χαιρετισμοὺς στὴν κ. ἀδελφῆ σας καὶ τὴν κ. θεία σας ὡς καὶ στὸν κ. Παπαλάμπρη καὶ τὸν κ. Μπῆρνταν καὶ δὲ θὰ λησμονήσωμε κανένα ἀπὸ ὅσους εἶχαμε τὴν εὐχαρίστηση νὰ δοῦμε κατὰ τὴν διαμονή μας στὴν Φιλιππούπολη, πὺν θὰ εἶναι πάντοτε μὴ ἀπὸ τὶς πῶς εὐχάριστες ἀναμνήσεις τοῦ ταξιδιοῦ μας.

Δεχθῆτε τὴ διαβεβαίωση τῶν πῶς διακεκριμένων αἰσθημάτων μας.

M.- E. de LAMARTINE *

Γράμμα τρίτο, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιον ποιητῆ στὸ Γ. Μαυρίδη.

St Point, 27 Septembre 1834.

Il est bien aimable à vous, Monsieur, de penser quelquefois à nous, et je ne veux pas tarder plus longtemps à vous en remercier. J'ai lu avec un sensible plaisir votre dernière lettre et tout ce qu'elle contient d'affectueux pour Madame de Lamartine et pour moi. Vous avez été toujours si bon pour nous, que nous sommes trop heureux de trouver une occasion de vous être agréables à notre tour. Je m'étonne seulement que votre nomination d'Agent Consulaire Français ne vous soit pas encore parvenue, le Ministre des affaires étrangères, Mr le Duc de Broglie, me l'ayant annoncée depuis longtemps. Je pense au surplus que vous n'avez éprouvé qu'un retard momentané et que vous êtes maintenant en possession de vos nouvelles fonctions.

Veillez nous rappeler très particulièrement au souvenir de votre aimable famille, et agréer l'assurance de mes sentiments affectueux et de ma considération distinguée.

Comte ALPH. de LAMARTINE

P. S. Recevez mes compliments sur vos progrès dans la langue Française.

* Σημ. τῆς Δ. Τὸ δεῦτερον γράμμα, διπλωμένο καὶ σφραγισμένο μὲ βουλοκέρι. ἔχει στὴ ράχη γραμμένη τὴ διεύθυνση :

Monsieur monsieur George Mavridi

Philippopolis

Δοθὶ εἰς χερῶν του Κυρίου κυρίου τζορτζὶ Μαυρίδι.

Φιλιπποπολι.

St Point 27 Septembre 1834

Είναι πολὺ εὐγενικό, κύριε, ἀπὸ μέρους σας νὰ μᾶς θυμῆστε κάπου-κάπου καὶ δὲ θέλω ν' ἀργήσω πὺ πολὺ γιὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω.

Μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση διάβασα τὸ τελευταῖο σας γράμμα καὶ ὅλα ὅσα με τόση συμπάθεια γράφετε τόσο γιὰ τὴν κ. de Lamartine ὅσο καὶ γιὰ μένα. Εἶσθε πάντοτε τόσο καλὸς γιὰ μᾶς, ὥστε εἶμαστε πολὺ εὐτυχεῖς, ὅτι βρισκουμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς φανοῦμε καὶ μεῖς εὐχάριστοι.

Ἀπορῶ μονάχα, ὅτι ὁ διορισμὸς σας ὡς Πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἀκόμη δὲν σᾶς ἤρθε, ἀφοῦ εἶναι καιρὸς τοῦ ὁ κ. Ὑπ. τῶν Ἐξωτερικῶν, δοῦξ de Broglie, μοῦ τὸ ἀνήγγειλε.

Φρονῶ, ὅτι δὲ δοκιμάσατε παρὰ ἀπλῶς μιὰ προσωρινὴ ἀργοπορία καὶ ὅτι τώρα πλὴν θὰ κατέχετε τὸ νέο σας ἀξίωμα. Νὰ προσφέρετε σᾶς πικρακιλῶ ὅλως ἰδιαιτέρως τοὺς χαιρετισμούς μας στὴν ἀξιαγάπητη οἰκογένειάν σας, νὰ δεχθῆτε δὲ καὶ σεῖς τὴ διαβεβῶσιση τῶν φιλικῶν μας αἰσθημάτων καὶ τὴν ξεχωριστὴ μου ἐκτίμηση.

Comte ALPH. DE LAMARTINE

Υ. Γ. Δεχθῆτε τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν προόδόν σας στὴ Γαλλικὴ γλῶσσα.

Γράμμα τέταρτο, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο ποιητὴ πρὸς τὸν Γ. Μαυρίδη.

Je m'empresse, Monsieur, de répondre à l'aimable lettre que vous avez bien voulu m' écrire, et je commence par vous dire tout le plaisir que m'ont fait éprouver les bonnes nouvelles que vous me donnez de votre famille et de vos affaires. Je suis trop heureux de l'occasion que vous m'offrez de vous être agréable pour ne pas la saisir avec empressement, et je vais écrire une lettre pressante à Mr le Ministre des Affaires Etrangères pour solliciter en votre faveur l'établissement d'une agence consulaire de France à Philippopolis. Je ne sais si je parviendrai à l'obtenir, mais vous pouvez être certain que je ferai tous mes efforts pour réussir. Il me serait bien doux, vous pouvez le croire, de vous prouver ainsi le bon souvenir que j'ai conservé de votre excellent accueil.

Mme de Lamartine et moi nous sommes bien sensibles aux vœux que votre aimable famille daigne former pour nous. Recevez avec nos remerciements l'assurance de nos sentiments toujours dévoués et affectueux.

Mâcon 3 Sbre 1841

ALPH. de LAMARTINE

P. S. Veuillez remercier Mr le Docteur Démétrius Mpurdas de Macédoine de ses phrases obligeantes pour moi.

Φωτογραφία τοῦ ποιητῆ, πού τὴν ἔστειλε στὴν οἰκογένεια Γ. Μανριδῆ
μὲ τὴν ιδιόχειρὴ ὑπογραφή του.

Ὁ Γεώργιος Μαυρίδης, πού γεννήθηκε στά 1800, στή Φιλιππούπολη, καί πέθανε αὐτοῦ στά 1875. Παντρεύθηκε στήν Πόλη τόν καιρό πού κηρύχθηκε ὁ Κριμαϊκός πόλεμος. Γυναίκα πήρε τή Ζωή Γενή-Ντουριά ἀπό τό Φανάρι τῆς Πόλης. Ὁ ἀδερφός της Θεολόγος Γενή-Ντουριάς εἶναι ὁ παπύς τοῦ σημερινοῦ Θεολ. Γενή-Ντουριά, μηχανικοῦ ὕδραυλι-
κοῦ. Ἄποχτησε δώδεκα παιδιά. Ἄπ' αὐτά ἐπέζησαν α) ἡ Ἄγλαΐα, γυναίκα τοῦ Ἄθ. Φιλιππίδου, β) ἡ Πηνελόπη, γυναίκα τοῦ Ἄριστοβ. Βενθύλου, γ) τό δωδέκατο παιδί τοῦ ὁ Ἀχιλλέας (Ἀναστάσιος) Μαυρίδης, τοῦ ὁποίου ἡ χήρα κ. Κλειώ Μαυρίδου ἐτῶν 70 (κόρη Ἄριστ. Γιαμαλίδου ἐξ Αἰνίου), μᾶς παρεχώ-
ρησε γιά δημοσίευση τίς ἐπιστολές τοῦ

Lamartine.

Σπειδω, κύριε, νάπαντήσω στήν ευγενικιά σας επιστολή, πού ευχαρ-
σηθήκατε νά μου γράψετε και απ' αρχής σας εκφράζω ὅλη μου τήν ευχαρί-
στηση πού μου ἔκαμαν νά αισθανθῶ τὰ καλὰ νέα, ὅσα μου δίνετε γιά τήν
οικογένειά σας και γιά τίς ὑποθέσεις σας.

Θεωρῶ πολύ ευτυχῆ τόν ἑαυτό μου, γιατί μου δίνετε τήν ευκαιρία,
και ἐπωφελοῦμαι αὐτῆς πολύ πρόθυμα, γιά νά σας φανῶ χρήσιμος. Θά
γράψω ἐπείγουσα ἐπιστολή πρὸς τόν Ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν, παρακα-
λῶντας αὐτόν νά ἰδρῦσει γιά χάρη σας στή Φιλιππούπολη προξενικό προ-
κτορεῖο τῆς Γαλλίας. Δέν γνωρίζω ἂν θά κατορθώσω νά τό ἐπιτύχω, ἀλλά
βεβαιωθῆτε ὅτι θά καταβάλω κάθε προσπάθεια γιά τήν ἐπιτυχία. Θά μου
ἦταν, πιστεύσατε, πολύ ευχάριστο νά ἀποδείξω ἔτσι τήν ἀγαθὴν ἀνάμνηση,
πού διεφύλαξα ἀπὸ τὴν ἐξαιρετὴ ὑποδοχὴ σας.

Ἡ κ. Lamartin και ἐγὼ εἴμεθα πολύ συγκινημένοι ἀπὸ τίς εὐχές,
πού εὐχρηστήθηκε ἡ ἀγαπητὴ οικογένειά σας νά μᾶς στείλει. Λεχθῆτε μαζί
μὲ τίς ευχαριστίες μας και τὴ διαβεβαίωση τῶν αισθημάτων μας πάντοτε
μὲ ἀγάπη και ἀφοσίωση,

Μάcon, 8 Ὀκτωβρίου 1841

ALPH. de LAMARTINE

Υ. Γ. Ευχαριστήστε παρακαλῶ ἐκ μέρους μου τὸ γιατρὸ κ. Δημ.
Μπέρντα—ἀπὸ τὴ Μακεδονία—, γιά ὅσα καλὰ εἶπε γιά μένα.

Γράμμα πέμπτο, γραμμένο μὲ τὸ χέρι τῆς κ. M. E. de Lamartine.

Samedi, Février 1855

31 Rue de la Ville l'Evêque Paris

Vous ne pouvez douter, Monsieur, du grand intérêt que nous
prenons Mr de Lamartine et moi à tout ce qui vous regarde. Nous
avons gardé une vive reconnaissance de l'hospitalité cordiale que vous
nous avez donnée chez vous à Philippopoli et de la sollicitude que vous
avez eue pour mon mari pendant sa maladie à Yéni-keui. Dès que Mr
de Lamartine a reçu votre lettre il a fait les démarches les plus pres-
santes auprès du Ministre des Affaires Etrangères et des deux Chefs
du personnel du Commerce. Malheureusement ce que vous demandez
paraît bien difficile si ce n'est impossible à obtenir. Ces Messieurs ont
objecté qu'en temps de guerre lorsque la France et la Turquie com-
battent ensemble contre la Russie, il n'est pas possible de prendre
sous protection française un sujet Russe et de le faire ainsi entrer sur
territoire Turc.

Lorsque Mr de Lamartine a fait observer qu'il avait entendu
parier du précédent, ils ont répliqué que ce n'est pas possible, que si
jamais on l'avait fait ce ne pouvait être qu'en temps de paix et du con-
sentement des deux partis intéressés.

Mr de Lamartine espère encore obtenir qu'il en soit référé à l'Ambassadeur de France, Mr le Comte de Bourgueny, à Vienne, afin de prendre quelques informations. Je vous écris pour vous prévenir en cas qu'on vienne à prendre des renseignements auprès de vous ou sur votre position, et si vous connaissez le fait d'un passeport donné sous les mêmes conditions vous ferez bien de vous procurer le nom et les preuves pour les faire connaître à l'Ambassadeur.

Il serait bien aussi que vous en informiez Mr de Lamartine afin qu'il puisse en tirer parti en votre faveur.

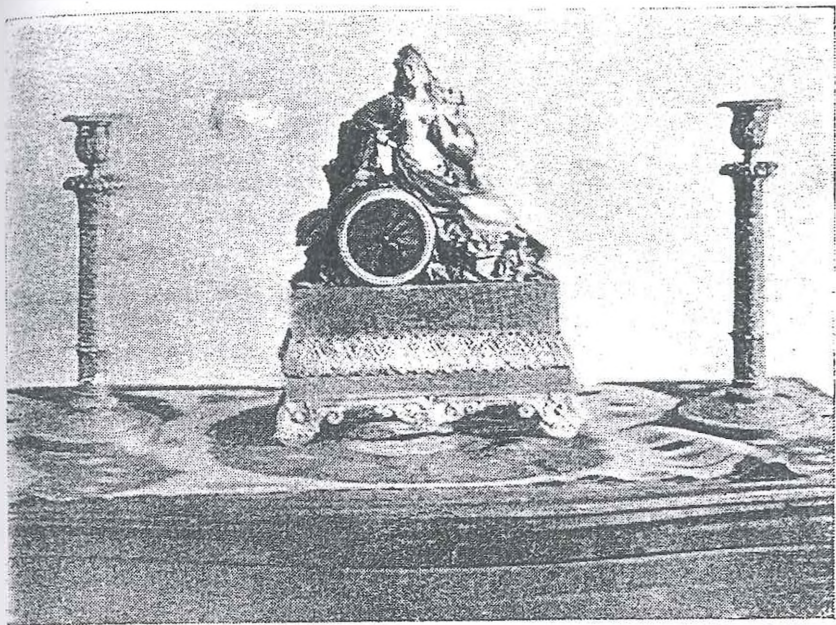
Soyez bien assuré que Mr de Lamartine et moi-même ne négligerons rien pour vous être utiles. Croyez que je partage sincèrement tous ses sentiments d'estime et de considération particulière pour vous et votre famille.

M.-E. de LAMARTINE

Σάββατο, Φεβρουάριος 1855

31 Rue de la Ville l'Evêque Paris

Δὲ μπορεῖτε ν' ἀμφιβάλλετε, κύριε, γιὰ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον, ποὺ ἐγὼ καὶ ὁ κ. Lamartine ἔχουμε γιὰ κάθε τι ποὺ σὰς ἀφορᾷ. Ἔχουμε διαφυλάξει ζωηρὰ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν ἐγκάρδιο φιλοξενία, ποὺ μᾶς χαρίσατε στὸ σπιτικό σας στὴ Φιλιππούπολη, γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας πρὸς τὸ σύζυγό μου τὸν καιρὸ τῆς ἀρρώστειας του στὸ Γενί-Κιόϊ. Μόλις ὁ κ. Lamartine ἔλαβε τὸ γράμμα σας, ἔκαμε τὰ πλιὸ ἔντονα διαβήματά του στὸν ὑπουργὸ τῶν Ἑξωτερικῶν καὶ τοὺς προσωπάρχους τοῦ Ἐμπορίου. Δυστυχῶς ἐκείνο, ποὺ ζητᾶτε εἶναι πολὺ δύσκολο, ἂν ὄχι ἀδύνατο, γιὰ νὰ πιτύχει. Οἱ κύριοι αὐτοὶ πρόβαλαν τὴν παρατήρηση, ὅτι σὲ καιρὸ πολέμου, ποὺ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Τουρκία μάχονται ὡς σύμμαχοι τῆ Ρωσσία, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ προστατευθῆ ἓνας Ρῶσος ὑπήκοος, γιὰ νὰ μπῆ στὸ Τουρκικὸ ἔδαφος. Ὅταν ὁ κ. de Lamartine ἔκαμε τὴν παρατήρηση ὅτι εἶχεν ἀκούσει νὰ γίνεται λόγος γιὰ προηγούμενο ὁμοίας φύσεως, ἀπήντησαν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατό, καὶ ὅτι ἂν ποτε ἔγινε κάτι παρόμοιο, δὲν ἔγινε παρὰ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ μὲ τὴ συγκατάθεση τῶν δύο ἐνδιαφερομένων μερῶν. Ἐλπίζει ἀκόμα ὁ κ. Lamartine νὰ ἐπιτύχει ν' ἀποτανωθῶν στὸν πρεσβευτὴ τῆς Γαλλίας Comte de Bourgueny στὴ Βιέννη, γιὰ νὰ πάρουν μερικὲς πληροφορίες. Σὰς γράφω δὲ γιὰ νὰ σὰς εἰδοποιήσω ὅτι ἂν ἐρχότανε νὰ πάρουν πληροφορίες ἀπὸ σὰς, ἢ γιὰ τὴν κατάστασή σας ἢ καὶ ἂν σεῖς γνωρίζετε γεγονόσ ποὺ ἐξεδόθη διαβατήριο μὲ τοὺς ἰδίους ὄρους, θὰ κάμετε καλὰ νὰ πληροφορηθῆτε γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τίς ἀποδείξεις, γιὰ νὰ τίς γνωστοποιήσουν στὸν κ. πρεσβευτή. Ὅμοίως θὰ ἦταν καλὸ νὰ εἰδοποιήσετε τὸν κ. de Lamartine γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐνεργήσῃ γιὰ σὰς. Νὰ εἰσθε δὲ βέβαιος ὅτι ὁ κ. de Lamartine

Τὰ δῶρα, ποῦ ἔστειλεν ὁ ποιητὴς στὴν οἰκογένεια Γ. Μαυρίδη, ὡς ἀνάμνηση
τῆς φιλοξενίας καὶ τῶν περιποιήσεων, ποῦ τοῦ ἐπεδαφιλέυσαν
στὴ Φιλιππούπολη

Fate partem iustis que
noni pax in fronte sua
longum. Le vote. Les amies
se proposent par contre de
recommencer, quand le moins
est fidèle, et quand elle
aura subi tout. Les amis
à dire plus. C'est de nous
dans l'âme, les amis sont
autres en l'âme.

Monsieur de Lamartine
Faites moi l'honneur de m'écrire
à la Postage des Bontés.
A. D. Lamartine.

(N. M. de la ville de Paris)

Σελίδα από αυτόγραφο γράμμα του ίδιου ποιητή Λαμαρτίνου

καὶ γὰρ δὲ θάμελήσουμε τίποτε νὰ σᾶς φανοῦμε ὠφέλιμοι. Πιστεύσατε ὅτι μετέξω εἰλικρινὰ ὄλων τῶν αἰσθημάτων τῆς ἐκτιμῆσεώς του καὶ τοῦ ἰδιαίτερου του σεβασμοῦ πρὸς σᾶς καὶ τὴν οἰκογένειά σας.

M.—E. de LAMARTINE *

Γράμμα ἕκτο, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο ποιητὴ.

Paris 28 Février 1855

Monsieur et cher ami,

Je suis heureux d'avoir arrangé non sans une extrême difficulté votre affaire. Le Ministre et les bureaux des Affaires Etrangères y ont apporté une bonne volonté qui tourne la difficulté, ne pouvant la vaincre. Votre titre de Protégé Russe rend tout presque impossible. Mais le Ministre a bien voulu écrire à Mr de Bourqueney, Ambassadeur de France à Vienne, de vous faciliter votre retour par tous les moyens en son pouvoir. Demandez donc à l'instant audience de l'Ambassadeur et soyez sûr de le trouver parfaitement disposé à vous seconder.

Je n'oublierai jamais la touchante et cordiale hospitalité que vous m'avez donnée dans votre honorable famille à Philippopoli. Si les événements vous forçaient à quitter momentanément votre patrie, sachez que mon foyer en France sera toujours le vôtre. Les années ne prescrivent pas contre la reconnaissance quand la mémoire est fidèle et quand le cœur est juste. Les huit jours passés chez vous vous rendront toujours une patrie chez moi.

Madame de Lamartine partage mes sentiments comme elle a partagé vos bontés.

ALPH. de LAMARTINE

31 Rue La ville l'Evêque à Paris

Παρίσι 28 Φεβρ. 1855

Κύριε καὶ ἀγαπητὴ φίλε,

Εἶμαι εὐτυχὴς γιατί ἔχω ταχτοποιήσει ὄχι χωρὶς μεγάλη δυσχέρεια τὴν ὑπόθεσή σας. Ὁ κ. Ὑπουργὸς καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἐπέδειξαν καλὴ θέληση γιὰ τὸ ζήτημά σας, πὸν παρεκάμψε τίς δυσχέρειες, ἐφ' ὅσον δὲ μποροῦσαν νὰ τίς μεταβάλλουν. Ὁ τίτλος σας τοῦ προστατευομένου Ρώσου, καθιστᾷ σχεδὸν τὸ πᾶν ἀδύνατο,

* Σημ. τῆς Δ.—Τὸ γράμμα αὐτὸ γράφτηκε εἴκοσι χρόνια μετὰ τὴ φιλοξενία. ὅταν καὶ προμήθευε στὸ Μαυρίδι. Ρῶσο ἐπίησο, διαβατήρια ἀπὸ τὴ Βιέννη στὴ Φιλιππούπολη, πρῶγμα δυσκολώτατο τότε ἐξ αἰτίας τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Τὰ διαβατήρια αὐτὰ σώζονται μαζί μ' ὅλη τὴν ἀλληλογραφία στὰ χεῖρα τῆς γήρας Ἀχιλλ. Μαυρίδου.

ἀλλ' ὁ Ὑπουργὸς εὐαρεστήθηκε νὰ γράφει στὸν κ. Bourgueney, τὸ Γάλλο πρεσβευτὴ στὴ Βιέννη, νὰ διευκολύνει τὴν ἐπάνοδό σας μὲ ὄλα τὰ δυνατά του μέσα. Ζητήστε λοιπὸν ἀμέσως ἀκρόαση ἀπὸ τὸν πρεσβευτὴ καὶ νὰ εἰσθε πεπεισμένοι ὅτι θὰ τὸν εὔρετε ἀπολύτως διατεθειμένο νὰ σᾶς βοηθήσει. Δὲ θὰ λησιμονήσω ποτὲ τὴν συγκινητικὴ καὶ ἐγκάρδιο φιλοξενία ποὺ μᾶς ἔχετε παράσχει ἀνάμεσα στὴν ἔντιμο οἰκογένειά σας στὴ Φιλιππούπολη. Ἐὖν τὰ γεγονότα σᾶς ἐβίασαν νὰ ἐγκαταλείψετε τὴν πατρίδα σας γιὰ λίγο, πιστεύσατε ὅτι τὸ σπίτι μου στὴ Γαλλία θὰ εἶναι πάντοτε στὴ διάθεσή σας. Τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου δὲ σβήνει τὴν εὐγνωμοσύνη, ὅταν ἡ μνήμη εἶναι πιστὴ καὶ ἡ καρδιὰ δικαία. Οἱ ὀχτὼ μέρη, ποὺ πέρασα στὸ σπίτι σας, σᾶς προσφέρουν στὸ σπίτι μου πάντοτε μιὰ πατρίδα.

Ἡ κ. de Lamartine συμμετέχει τῶν αἰσθημάτων μου, ὅπως εἶχε συμμετάσχει καὶ τῆς καλωσύνης σας.

ALPH. de LAMARTINE

31 Rue la ville l'Evêque à Paris

ΠΟΥΛΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Περὶ τῆς αἰρέσεως τοῦ Παντελεήμονος

Ἄριθ. 15

† Ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, τιμώτατοι Δημογέροντες, χρησιμώτατοι Μαΐστορες τῶν συναφειῶν καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς θεοσώστου πόλεως ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι, καὶ εἰρήνη εἰς ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

«Εἴτις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω», εἶπεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ αὐτοῦ κεφ. α'. Ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ ἀρχέκακος διάβολος ἀείποτε δὲν ἔπαισε νὰ πολεμῇ καὶ νὰ διαταράτῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ μετὰ διαφόρους μηχανάς, καὶ φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς πολέμους, ἀλλὰ τὰ ἐπιτηδειότερα ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ μέσα ἐστάθησαν αἱ διάφοροι ψευδοδιδασκαλίαι καὶ αἰρέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξ ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ μισοκάλου ἀνεφύησαν ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν τῆς συστάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν πιστῶν, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Θεοφόροι Πατέρες διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἴσχυσαν νὰ καταστρέψωσι καὶ νὰ διαφυλάξωσιν ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ τὰς τοιαύτας διαβολικὰς πλάνας τὴν ἀμώμητον νύμφην τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας πύλαι ἄδου οὐδέποτε κατασχύσουσιν, καὶ ὁ ἔπουράνιος νυμφίος αὐτῆς ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν. Οὕτω δὲ ἀγνήν καὶ ἄμωμον παρέδωκαν εἰς ὄλον τὸν Χριστιανικὸν λαὸν τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν, συστησάμενοι νόμους καὶ κανόνας εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ συγκροτηθείσας Οἰκουμενικὰς καὶ Τοπικὰς ἱεράς αὐτῶν συνόδους, συμφώνως μὲ τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολάς καὶ παραδόσεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ρυθμίσαντες καὶ κανονίσαντες τὸ πολίτευμα καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Οὕτω τὰ γνήσια τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ μακαρῖται πρόγονοί μας, ἀκολουθοῦντες ἀκριβῶς τὰς διατάγας καὶ παραγγελίας τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων φιλοστόργου μητρὸς, ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας

Σημ. τῆς Δ. Οἱ κώδικες οἷτοι εὐρέθησαν μέσα εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ μακαρίτου Γ. Λαμπουσιάδου, ἀντιγραμμένοι παρὰ τοῦ ἰδίου.

καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς ἔθιμα καὶ παραδόσεις ἔζησαν, καὶ διήλιθον τὸ σταδίον τῆς προσκαιροῦ ταύτης ζωῆς, καὶ ἀνεπαύθησαν ἐν Κυρίῳ. Ἄλλ' ὁ μισόκαλος καὶ φιλοτάραχος διάβολος δὲν ἔλειψε καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους αὐτοὺς χρόνους νὰ ἐπιχειρηθῇ τὸ νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν τῶν Ὁρθοδόξων. Καὶ διὰ πρὸ χρόνων ὡσεὶ τεσσαράκοντα ἔξαπατήσας καὶ δελεάσας τινὰς ἀγαθοὺς καὶ ἀγαθαιμάτους θεοβλαβεῖς μᾶλλον καὶ δεισιδαίμονας ἀναχωρητὰς εἰς τὸ ἄγιον Ὄρος, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, τοῦ νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς ἄτοπα, ὥστε νὰ φροντίσωσιν ἅπ' ἐναντίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ παραδόσεων. Οἱ ρηθέντες οὗτοι δεισιδαίμονες, καίτοι πολλὰ ὀλίγοι ἀποπλανηθέντες, ὡς εἵπομεν, ἄρχισαν νὰ ἐπινοῶσι καὶ ἐφευρίσκωσιν ὡς θεοφώτιστοι δῆθεν οἱ τῷ ὄντι δαιμονοφώτιστοι, ἔργα καὶ πράξεις φερούσας οὐχί, ὡς λέγουσιν οὗτοι εἰς τὸν Παράδεισον, ἀλλὰ καθ' αὐτὸ εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, καὶ παρεξηγούντες οἱ ἀμαθέστατοι τὰ ῥητὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, νὰ προσθέτωσιν αὐτοὶ ὡς ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νεωτερισμοὺς καὶ παράλογα ἔθιμα, ἐναντία ὅπως διόλου εἰς τοὺς κανόνας τῶν Ἱερῶν συνόδων καὶ εἰς τὴν ἀνέκαθεν Ἐκκλησιαστικὴν διατέτακται, ἐπιβάλλοντες οὕτως εἰς τοὺς πιστοὺς βλάβη ἀνωφελῆ, καὶ ἀποκαθιστῶντες τὸν ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ βαρὺν καὶ δυσβίαστον ἅπ' ἐναντίας τῆς ἀποφάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ῥητῶς ἀποφρανομένου «ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρὸν ἐστί».

Τὴν πλάνην τῶν τοιούτων ἀμαθῶν ἀπατεῶνων ἅμα μαθεύουσα ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, κατ' ἀξιοχρεῶν μητρικὴν αὐτῆς πρόνοιαν, ἐφρόντισεν ἀμέσως, ἵνα ἀποσκορακίσῃ ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῶν Ὁρθοδόξων, τὰ δὲ φιλόστοργα τέκνα τῆς νὰ διαφυλάξῃ ἀμόλυντα τῆς τοιαύτης ψευδοδιδασκαλίας. Διὸ καὶ συνοδικῶς κατακρίνουσα καὶ ἀποδοκιμάσασα τὰ τοιαῦτα φλυαροῦματα καὶ κενοσπουδίας, ἀφώρισε καὶ κατεδίωξε τοὺς τε ἀρχηγοὺς τῆς πλάνης ταύτης καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ἐξαπατηθέντας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλους μὲν συνελθόντας εἰς ἑαυτούς, καὶ εὐκρινῶς μετανοήσαντας, παρεδέχθη πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς ὡς φιλόστοργος μήτηρ, καὶ συνεχώρησεν ἄλλους δὲ (πολλὰ ὀλίγους, δύο ἢ τρεῖς δηλ.) ἐπιμένοντας εἰς τὴν ἀπάτην ἐξώρισεν εἰς ἐρήμους ἀκατοικήτους, περιμένουσα εὐαγγελικῶς καὶ τούτων τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν. Ἐξέδωκε δὲ καὶ συνοδικὰ γράμματα πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξους Χριστιανούς, στηρίζουσα αὐτοὺς εἰς τὰ πατροπαράδοτα δόγματα καὶ τὰ ἱερὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα καὶ καθυποβάλλουσα εἰς φρικτὰς ἀράς τε καὶ ἐπιτίμια τοὺς ὅσοι τυγὼν ἠθελον ἀπατηθῆ εἰς τὸ ἔζη, καὶ ὑποπέση εἰς τὴν πλάνην ταύτην, καθὼς καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐστάλη τὸ τοιοῦτον Συνοδικὸν γράμμα καὶ ἀνεγνώσθη ἐπ' Ἐκκλησίαις κατὰ τὸ ἰαυτῶν, πρὸ 37 χρόνων ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου ἡμῶν κυροῦ Γαβριήλ, ὅπερ καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως εὐρίσκεται κατακεχωρημένον.

Οὕτω λοιπόν, ἀγαπητοὶ μοι Χριστιανοί, ἡ πλάνη αὕτη μόλις ἀναφα-

νεῖσα, ὡς ἄλλος δυσώδης καπνὸς διεσκεδάσθη ἀμέσως καὶ ἐξηφανίσθη σχεδὸν καὶ οὔτε ἠκούσθη εἰς καμμίαν Ἐπαρχίαν, ἕως πρὸ ὀλίγων χρόνων, καθ' οὓς ἀνεφάνη εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὁ Ψευδοκαλόγηρος καὶ ἀπαταιῶν Κικοπαντελής ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τίς οἶδε ποῦ ἔτυχε κανένα τοιοῦτον ἄλλον πεπλανημένον, καὶ παρέλαβε τὴν ψευδοδιδασκαλίαν ταύτην, καὶ ὡς ἀγρόματος καὶ ἀμαθῆς ἐπλανήθη ὁ δυστυχῆς, νομίσας τὸν ὄνπερ ἔλαβε χαλκὸν ἀντὶ χρυσοῦ καθαροῦ καὶ λαγαρισμένου. Φύσει δὲ ὢν ὑποκριτῆς καὶ πανουργος νὰ κάμη καὶ ἄλλους ὁπαδούς του, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐφοδιασθεῖς μὲ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα τῆς ὑποκρίσεως, περιῆλθέ τις ἐπαρχίας. Ἄλλ' ὅπου ἐτόλμησε νὰ μεταδώσῃ τὴν πλάνην του, γνωρισθεῖς ἀμέσως κατεδιώχθη. Τέλος κατ' ἀτυχίαν ἐφάνη καὶ ἐνταῦθα ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ ἰδῆ τοὺς συγγενεῖς του, καθ' αὐτὸ δὲ διὰ νὰ χύσῃ καὶ ἐδῶ τὸ φαρμάκι τῆς πλάνης του ὁ ἀλιτήριος. Ἀλλὰ γνωρισθεῖς καὶ ἐνταῦθα ὁποῖος προβατόσχημος λύκος εἶναι, ἀπεδιώχθη ἀπὸ τὸν σεβαστὸν προκάτοχόν μας κύριον Γρηγόριον, καὶ ἐκρούβη μερικὸν καιρὸν εἰς μίαν γωνίαν τῆς νήσου Ψαρῶν. Πρὸ δὲ δύο χρόνων παραλαβὼν τὴν σύντροφόν του ὑπόκρισιν καὶ ὑπουλότητα, ἦλθε πάλιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ παρορησιασθῆ ὡς τὸ πρότερον, ἀλλὰ κρυφίως καὶ μυστικὰ εἰσέρπυσεν ὡς ἄλλος ὄφις καὶ ἐκατοίκησεν εἰς τὸν κῆπον τῆς ἀδελφῆς του· καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ ξεπλανήσῃ αὐτὴν τὴν ἀδελφήν του, ἔπειτα δὲ νὰ τὴν μεταχειρισθῆ ὄργανον στέλλοντάς της εἰς τὴν Πόλιν, διὰ νὰ προσκαλῆ τοὺς ἀθῶους Χριστιανούς εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τρόπον τινα τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· καθὼς καὶ τὸ κατώρθωσε νὰ ὑπάγασί τινες πρὸς αὐτόν, καὶ μάλιστα ἀνόητα γυναικάρια, ἄλλοι δὲ ἔξ ἀπλότητός των, καὶ ἄλλοι ἀπὸ περιέργειαν μᾶλλον, ὅπου καὶ ἐτόλμησε πάλιν νὰ διαδίδῃ τὸ μόλυσμα τῆς πλάνης του. Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ καιρὸν καὶ εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ χύσῃ ὁ πανουργος τὸ φαρμάκι του εἰς ὄσους ἤθελεν εὖρη δεκτικούς αὐτοῦ, ἐτόλμησε νὰ ἀναδέχεται καὶ λογισμοὺς τῶν Χριστιανῶν ὁ ἀσυνείδητος, ἀναδειχθεῖς αὐτοχειροτόνητος πνευματικὸς ὁ ἀνίερος.

Τὸ ἀνοσιούργημά του τοῦτο μαθόντες ἡμεῖς εὐθέως, τὸν μετεκαλέσαμεν καὶ τὸν ἐπεπλήξαμεν διὰ τὴν τοιαύτην τόλμην του, ἱκανὴν μόνην νὰ τὸν καταδικάσῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Θεοφόρων Πατέρων. Καὶ ἀγανωρίσαντες εἰς αὐτόν συσσωματωμένην τὴν ὑπόκρισιν καὶ πανουργίαν, ἐφροντίσαμεν κατὰ τὸ Ἀρχιερατικὸν μας χρέος νὰ τὸν ἀποδιώξωμεν ἀπ' ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ μὲ τὰς πλάνας του ἡμᾶς τοὺς εὐλογημένους Χριστιανούς. Οὗτος δὲ διωχθεὶς ἐντεῦθεν μετέβη εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ ἁγίου Διδυμοτείχου ζητῶν κακεῖσε νὰ διαδώσῃ τὴν πλάνην του. Τέλος πάντων μαθοῦσα ταῦτα ἡ Ἐκκλησία τὸν ἐξώρισε πρὸ ἐνὸς ἤδη χρόνου εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅπου καὶ εὐρίσκεται ἕως τῆς σήμερον. Ἄλλ' ὁ Θεομπαίκτης οὗτος Κακοπαντελής εὔρεν, ὡς φαίνεται, καιρὸν εἰς τὰς δύο φορὰς, ὅπου ἦλθεν ἐδῶ, καὶ ἐπλάνησέ τις ἀνοήτους καὶ ἀμαθεῖς ὡσάν καὶ λόγου του, καὶ μάλιστα τινα

γυναικάρια ἄθλια, μεταδώσας εἰς αὐτοὺς τὰ φρονηματὰ του καὶ τὰς ψευδο-διδασκαλίας του, καὶ ὀνομάσας αὐτοὺς συναδελφούς του καὶ γνήσια τέκνα τοῦ Χριστοῦ.

Τὰς ἀνοησίας καὶ ἀτοπίας πάλιν τῶν τοιούτων συναδελφῶν τοῦ λαοπλάνου Κακοπαντελῆ ἀνακαλυφθεῖσας ἐσχάτως γνωρίζετε οἱ περισσότεροι ἀπὸ λόγου σας καὶ ἡμεῖς τὰς ἀποσιωπῶμεν, ἐντροπόμενοι νὰ τὰς πέρνωμεν κἂν εἰς τὸ στόμα μας. Λαβόντες δὲ συντονωτέραν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν πρόνοιαν, ὡς λόγον ὑπὲρ ὑμῶν ἀποδώσαντες ἐν τῷ φοβερῷ Κριτηρίῳ τοῦ Ἀρχιποίμενος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσαντες, ἀνεκαλύψαμεν ὅλους τοὺς πλανηθέντας, καὶ παρασυρθέντας εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ ἀπαταιῶνος τούτου Κακοπαντελῆ, ἐκ τῶν ὁποίων μετακαλέσαντες πρὸς ἡμᾶς, ἐξομολογήσαντες καὶ συμβουλευσαντες Ἀρχιερατικῶς, τοὺς πλείους τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπανεφέραμεν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἀφ' ἧς ἐκ συνεργείας τοῦ μισοκάλου καὶ ὑπὸ ἰδίας ἀπλότητος καὶ ἀμαθείας εἶχον ἀποπλανηθῆ, τινὰς δέ, δηλονότι δύο τρία γυναικάρια παρορησιαζόμενα ὡς καλογραῖται, χωρὶς νὰ εἶναι τοιαῦται, καὶ ἐνοχλῶντα τὰ ὀσπῆτια ὑμῶν ἀπεμακρύνουμεν, καὶ περιορίσαμεν μακρὰν ἀπ' ἐδῶ δι' ἡγεγονικῆς διαταγῆς, ἵνα ἐκβάλωμεν ἐκ μέσου ὑμῶν κάθε μολυσμὸν τῆς πλάνης ταύτης. Μολονότι δὲ ἡ ἀποδοκιμασία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ γνώσις τῶν προειρημένων ὑπαρχουσῶν κατὰ τῆς ψευδοδιδασκαλίας ταύτης ἁρῶν, εἶναι ἱκαναὶ τοὺς μὲν ἐξ ἀπειρίας πλανηθέντας νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ ἀληθῆ ὁδὸν τῆς σωτηρίας, τοὺς δὲ λοιποὺς Χριστιανοὺς ἀδελφούς νὰ καταστήσωσι προσεκτικοὺς εἰς τὸν κίνδυνον, χρέος μας ὅμως κρίνομεν προσέτι ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων νὰ φανερώσωμεν πρὸς ἅπαντας, ὅτι κάθε νεωτερισμὸς καὶ καινοτομία εἰς τὰ ἀρχαῖα καὶ πατροπαράδοτα δόγματα τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἶνε κατακριτέος προηγουμένως, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀποβεβλημένος. Οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ κοινὴ φλυαρία τοῦ πλάνου Κακοπαντελῆ πρέπει νὰ εἶναι μισητὴ καὶ καταφρονητέα ἀπὸ κάθε ἀληθῆ Χριστιανόν, καὶ τέκνον τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Καὶ ὅστις ἢ ὑπὸ ἀπλότητος ἢ καὶ ὑπὸ κακοβουλίας θελήσῃ νὰ μεθέξῃ αὐτῆς, ἢ ἐμέθεξεν, ἐπισύρει τὰς ἀράς τῶν ἁγίων Πατέρων, οἵτινες ὡς προεργεθῆ ἐκηρύχθησαν ἐναντίον πάσης καινοτομίας, ἀντιβαινούσης εἰς τὰ παρ' αὐτῶν νεομισμένα, καὶ δὲν θέλει κατορθώσῃ ἄλλο, εἰμὴ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς του, καὶ τὸν χωρισμὸν του ἀπὸ τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ, θεωρούμενος εἰς τὸ ἐξῆς ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως καὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ μεταδώσαντος εἰς ἡμᾶς τὴν ἁγίαν θέλησίν του διὰ τῶν θεοπνεύστων Ἀποστόλων καὶ θεοφόρων Πατέρων.

Πρῶτον λοιπόν, ἀδελφοί, ὅστις ἐξ ὑμῶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου πλανηθεὶς ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς τὰς τοιαύτας φλυαρίας, καὶ ἢ ὀλωσχερῶς, ἢ ἐν μέρει παρεδέχθη τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν αὐτήν, ἢ ἐπίστευσεν αὐτὸν ὡς ἄλλον, καὶ

ὄχι πλάνον καὶ ἀπαταιῶνα νὰ μετανοήσῃ ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας, νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Πολυεύσπλαγχνον Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐπαρώργισε βέβαια διὰ τῆς δυσσεβείας ταύτης, νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ μετανοῶν ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας νὰ ἐκπληρώσῃ πιστῶς τὸν Κανόνα, τὸν ὁποῖον θέλει τὸν ἐπιβάλει ὁ Πνευματικός του Πατὴρ πρὸς καθαρισμὸν του ἀπὸ τοῦ ῥύπου τούτου, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν καθαρὸς εἰς τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ζήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὡς Χριστιανὸς ἀληθῆς καὶ τέκνον τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποιος ὅμως μετασχὼν τῆς . . . αὐτῆς καὶ τῆς πλάνης, ὕστερον ἀπὸ τὰς νοουθεσίας ἡμῶν αὐτὰς καὶ τὰς πατρικὰς προτροπὰς δὲν γνωρίζει τὸ μέγα ἁμάρτημά του, καὶ δὲν μετανοήσῃ, ὁ τοιοῦτος ἐκτὸς τοῦ ὅτι θέλει ὑπόκεισθαι εἰς τὰς προειρημένας ἀρὰς καὶ ἐπιτίμια, θέλει ἀφορισθῇ ἐκ νέου καὶ κατακριθῇ διὰ φρικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἀφοριστικοῦ, τὸ ὁποῖον προεκαλέσαμεν ἤδη, καὶ περιμένομεν παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὅσοι δὲ ἔχουσι τοιοῦτους ἢ συγγενεῖς, ἢ φίλους, ἢ γνωρίμους, χρεωστοῦν ἐν ὀνόματι Θεοῦ νὰ τοὺς παρακινήσωσι παντὶ τρόπῳ εἰς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν, καὶ νὰ ἐκμυκτηρίσωσι τὴν πλάνην των, καὶ νὰ πείσωσιν αὐτοὺς ὅπως δύνανται, διὰ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας κακῇ τύχῃ ἐξεκόπησαν. Ἄν δὲ μ' ὄλα ταῦτα ἐπιμένωσιν εἰς τὴν πλάνην των, τότε χρεωστοῦν νὰ τοὺς φανερώσωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ αὕτη τὰ ἐπ' αὐτῆς, καὶ νὰ κόψωσι πᾶσαν φιλίαν καὶ σχέσιν μὲ αὐτούς, καὶ διόλου νὰ τοὺς ἀπομακρυνθῶσιν ὡς μεμολυσμένους καὶ ἐπικινδύνους, διὰ νὰ μὴ μεθέξωσι καὶ αὐτοὶ τῶν ἀρῶν, καὶ τοῦ ἀναθέματος, τῶν ἐπικειμένων εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους.

Ταῦτα κοινοποιοῦντες πρὸς ὅλους ὑμᾶς μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, σὰς παρακαλοῦμεν καὶ πάλιν κατ' ἐπανάληψιν, οἱ μὲν καθαρὸι νὰ φυλαχθῆτε, οἱ δὲ παρασυρθέντες καὶ ἐξαπατηθέντες νὰ προσπέσητε εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας μετανοοῦντες, ἵνα ὁ ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς καὶ ἐνανθρωπήσας διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων διαφυλάξῃ πάντας ὑμᾶς οὕτω καὶ τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ βασιλείας· οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῖν εὐχῇ καὶ εὐλογία εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αωμδ Δεκεμ. κα

Περὶ τῆς αἰρέσεως Παντελεήμονος

Ἄριθ. 16

† Ἱερώτατε μητροπολίτα Ἀδριανουπόλεως, ὑπέροτιμε καὶ Ἐξαρχε παντὸς Αἰμιμόντου ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ Συλλειτουργὲ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ τίμιοι προεστῶτες καὶ χρήσιμοι Γέροντες καὶ πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Δολιώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ πονηρὰ στρατηγήματα, εἰς τὰς ἐπιβούλους ἐνέδρας, μὲ τὰς ὁποίας ὁ ἀρχέκακος διάβολος δὲν ἔπαυσεν ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς νὰ καταπολεμῇ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτῆς λατρευτάς, ὑπῆρξε πάντοτε τὸ νὰ ἐγείρῃ ἀγγεῖα πρόσφορα καὶ ὄργανα κατὰλληλα τῇ ἰδίᾳ μοχθηρίᾳ ὑπόουλους δηλ. καὶ λαοπλάνους τινὰς ὑποκριτῆς, ἔσωθεν μὲν σχῆμα προβάτου περιβεβλημένους, καὶ μόρφωσιν εὐσεβείας ἔχοντας, πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων, ἔσωθεν δὲ λύκους βαρεῖς καὶ λυμεῶνας τῆς λογικῆς μάνδρας τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ διαφόρους καιροὺς ἄλλοι μὲν αὐτὰ τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐτόλμησαν νὰ παρασαλεύσωσιν, ἄλλοι κατὰ τῶν ἱερῶν παραδόσεων νὰ ἀντιστρατεύσωσι, καὶ ἄλλοι διαφόρους τρόπους νὰ ἐκχύσωσι τὸν Σατανικὸν τὸν πρὸς ψυχικὴν βλάβην καὶ ὄλεθρον τῶν εὐσεβῶν.

Καὶ μ' ὄλον ὅτι περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεὸς Ἄπόστολος προσφωνεῖ λέγων: «Εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίσηται παρ' ὃ παρελάβετε, κἂν ἄγγελος ἢ ἐξ οὐρανοῦ, ἀνάθεμα ἔστω». Καὶ οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἡμῶν διὰ τῶν θεοπνευστῶν αὐτῶν λόγων ἐξελέγξαντες πᾶν εἶδος ἑτεροδιδασκαλίας, ὑπέδειξαν ἡμῖν τὴν ἀληθινὴν καὶ σωτήριον ὁδόν, καὶ αὐτὴ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ κοινὴ τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὁρθοδόξων χριστιανῶν μήτηρ, καὶ οἱ κατὰ τόπους Πνευματικοὶ ποιμένες δὲν λείπουσιν ἐπαγρυπνεῖν αἰετοτε ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀσφαλείας τοῦ λογικοῦ τοῦ Χριστοῦ ποιμνίου, μ' ὄλον τοῦτο μὲ ἱκανὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς μας εἶδομεν ἐσχάτως νὰ παρεισφορῆσῃ αὐτόθι φθοροποιὰ τις καὶ ψυχῶλεθρος λύμη, διαδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀγύρτου ἐκείνου ψευδοκαλογήρου ὑποκριτοῦ Παντελεήμονος, καὶ περιστρεφομένη εἰς αὐτὸ τὸ τῆς θείας μεταλήψεως γραπτὸν μυστήριον. Καθότι ὁ κατάρατος ἐκεῖνος, λείψανον ὢν, φαίνεται, τῶν πρὸ χρόνων, θεία παραχωρήσει, ἀναφανέντων κολυβάδων λεγομένων, τοὺς ὁποίους ἔκτοτε κατεδίωξε καὶ ἐστηλίτευσεν ἀφορίσασα τὰς ἀκαιρολογίας των ἢ τοῦ Χριστοῦ ἔκκλησία, καὶ κατακρίναςα διὰ συνοδικοῦ Τόμου, σπερμολογῶν καὶ οὗτος, καὶ ἀνακινῶν τὰς πλάνας ἐκείνων τοῦ νὰ μεταδίδωνται τὰ ἄχραντα μυστήρια συνεχῶς, καὶ ἀνίπτους χερσὶ καὶ ψυχαῖς ἀμυήτοις, ὃ ἔστιν ἀνεξομολογήτως καὶ ἀδιακρίτως, ἔφθασε, νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἰδίαν κακοφροσύνην ἀνοήτους τινὰς καὶ ἀστηρίκτους τῆν διάνοιαν, γυναῖκας καὶ ἀνδρας, ὡς τε προσερχόμενοι τοῖς θείοις μυστηρίοις νὰ μεταλαμβάνωσι φεῦ! ἀδοκιμάστως καὶ ἀνεξομολογήτως καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἀφοῦ ἀπέτυχον τῆς ἀνοήτου τόλμης, ἐμποδισθέντες καλῶς καὶ προπόντως ὑπὸ τῆς φιλῆς ὑμῖν Ἱεροτήτός της, νὰ τολμῶσιν εἰς φρικωδέστερον ἀτόπημα, ἐπιχέοντες οἶνον εἰς ἀντίδωρον καὶ κρυφίως εἰς τοὺς οἴκους των ὡς ἱερὰ μυστήρια μεταλαμβάνοντες οἱ ἀνόητοι τὰ μηδεμιᾶς Ἱερουργίας καὶ χάριτος τυχόντα, καθὼς ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοκλαίτου ἐκείνου, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἀγρυπτικὰς καὶ θεοκαπήλους θεωρείας του.

Καὶ μ' ὀλονότι τόσον ὁ ἀγύρτης ἐκεῖνος ὑπέστη ἀξίαν τῶν τολημάτων

τὴν δίκην, παιδευθεὶς μὲ δριμυτάτην ἐξορίαν, καθὼς καὶ οἱ ἐκ τῆς συμμορίας του ἀμετανόητοι καὶ ἀδιόρθωτοι φανέντες ἀπεμακρύνθησαν, καὶ πρόρριζον ἀνεσπίασθη τὸ κακόν, μ' ὄλον τοῦτο πρὸς τελείαν ἐξάλειψιν τῆς ψυχωλέθρου καὶ Σατανικῆς φθοροποιᾶς ταύτης λύμης, καὶ κοινὴν πληροφορίαν καὶ ὁδηγίαν πάντων ἡμῶν τῶν αὐτόθι εὐσεβῶν καὶ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἔγνωμεν ἐκδοῦναι καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν Γράμμα, δι' οὗ γράφοντες Συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμῶν Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερετίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ Συλλειτουργῶν, πρῶτον μὲν ἐξηγῶμεν πρὸς πάντας περὶ τῆς κοινωνίας τῆς θείας Εὐχαριστίας καθὼς φρονεῖ καὶ πρεσβεύει ὁρθῶς ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ὅτι ἡ μετάληψις τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὀφείλει νὰ γίνηται ἀπαραιτήτως διὰ δοκιμῆς ἐκάστου εὐσεβοῦς κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον λέγοντα «Δοκιμαζέτω ἕκαστος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» ἡ δὲ δοκιμὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ γίνηται ποτε δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τῶν Πνευματικῶν Πατέρων, οἵτινες ἔχουσι τὴν ἄδειαν καὶ τὰς πνευματικὰς ὁδηγίας παρὰ τῶν ἀγίων Ἀρχιερέων πῶς πρέπει νὰ ἐξετάζωσι καὶ ἀνερευνώσι τὰ βάρη τῶν καρδιῶν τῶν ἐξομολογουμένων, διὰ νὰ συγχωρῶσι πρὸς τοὺς ἀξιίους τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Καὶ πρὸς τοῦτο οὐδεὶς καιρὸς ὑπάρχει ὠρισμένος, ἀλλ' ἕκαστος Χριστιανὸς δοκιμασθεὶς διὰ τοῦ Πνευματικοῦ αὐτοῦ Πατρὸς ἐν τῇ ἐξομολογήσει λάβη τὴν παρ' αὐτοῦ ἄδειαν προσερχέσθω μετὰ φόβου θεοῦ πρὸς μετάληψιν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὡς τε ἡ πρόχειρος, καὶ ἐν ἀδοκιμάστῳ τρόπῳ καὶ ἀνεξομολογήτως κοινωνία αὐτῶν, καθὼς ὁ παράφρων ἐκεῖνος ἐδίδασκεν, ὑπάρχει λίαν ἐφάμαρτος, καὶ ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ ἀχράντου Σώματος καὶ τοῦ τιμίου Αἵματος κρῖμα ἑαυτῶ ἐσθίει καὶ πίνει. Ἀκολούθως δὲ συμβουλευόμεν καὶ παραινοῦμεν πατρικῶς, καὶ ἐκκλησιαστικῶς παραγγέλλομεν, ἵνα ὅσοι τῶν Χριστιανῶν ὅπωςδῆποτε ὑπὸ ἀπλότητος καὶ ἀμαθείας σκανδαλισθέντες, καὶ ἀπατηθέντες, ἀπεπλανήθησαν ὑπὸ τῆς διεστραμμένης καὶ βλασφημοῦ ἑτεροδιδασκαλίας καὶ κακοφροσύνης τοῦ κακεργάτου ἐκείνου Παντελεήμονος, ἐπιστρέψωσιν ἤδη ἐν θεαρέστῳ μεταμελείᾳ εἰς τὴν εὐθειαν καὶ σωτηριώδη ὁδόν, προσπίπτοντες τῷ θεῷ ἑλέει, καὶ φρονοῦντες τοῦ λοιποῦ καὶ ἀκολουθοῦντες, καθὼς φρονεῖ καὶ δοξάζει ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, καὶ καθὼς αἱ Ἀποστολικαὶ καὶ Πατρικαὶ διατάξεις διακελεύονται περὶ τοῦ θεοῦ καὶ φρικτοῦ μυστηρίου τῆς θείας Μεταλήψεως. Ὅσοι δὲ καθ' οἰονδήτινα τρόπον ἐθελοκακοῦντες, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τυφλώττοντες, καὶ τῇ Σατανικῇ γνώμῃ ἐπιμένοντες, ἄλλως πως, καὶ καθὼς ἐκεῖνος ὁ κακόφρων ὁδηγὸς αὐτῶν, ψυχολέθρως δοξάζουσι καὶ πρεσβεύουσιν, ἢ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀνοήτους καὶ ἀνοσιουργοὺς πράξεις καὶ ἀνιέρους τελετὰς θεοκαπῆλως μετέρχονται, τοὺς τοιοῦτους, ἄνδρας ἢ γυναῖκας, ἔχομεν ἀφωρισμένους καὶ κατηραμένους παρὰ Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὀλομελείας ὡς μέλη σεση-

πότα ἀποκεκομμένους, καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ πάσαις ταῖς Πατρικαῖς καὶ Συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπευθύνους. Καὶ ἐάν ποτε φωραθῶσιν οἱ τοιοῦτοι λυμαινόμενοι καὶ ἄλλους τῶν ὀρθοφρονούντων Χριστιανῶν, καθὼς καὶ οἱ ὀποιανδήποτε ἄλλην καινὴν δόξαν καὶ ἑτεροδιδασκαλίαν καὶ νεωτερισμὸν περὶ τὴν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Πίστιν τολμήσαντες γὰρ παρεσιάξωσι, γινωσκέτωσαν, ὅτι θέλουν δοκιμάσει τὴν αὐστηρίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγανακτήσεως, παιδεύόμενοι καὶ τιμωρούμενοι καὶ μετανοοῦντες ἀνωφελῶς. Ταῦτα ἐκ προνοίας Ἐκκλησιαστικῆς ἀξιολογῆσεως συμβουλευόμεν πᾶσιν ὑμῖν ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.

Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος Γης.

(Κῶδιξ Ἰαριθ. 4 σελ. 554—555).

Περὶ τοῦ Νοσοκομείου. (Κ. 4 ἀριθ. 405).

Ἰαριθ. 17.

Ἐν ἔτει 1785 Δεκεμ. α' παραστήσαντες ἐνώπιον ἡμῶν τοὺς τε τιμωτάτους προκριτωτέρους γέροντας τῶν ἐνταῦθα πρώτων πέντε θουρετίων, τῶν γουναράδων δηλ. τῶν μπακάλιδων, τῶν καυταντζίδων, τῶν καλπακτζίδων καὶ τῶν ἀμπατζήδων, τῶν καὶ ἐπιτροπευόντων ἀνὰ τριετίαν καὶ τὸ ἐνταῦθα εὐρισκόμενον νοσοκομεῖον τῆς πολιτείας ταύτης Ἰαδρ/λεως, παρόντων καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως, ἐζητήσαμεν παρὰ τῆς τιμιότητος αὐτῶν ἰδεῖν τὸν λογαριασμὸν τοῦ Νοσοκομείου, εἰς τὸν κατάλογον τῶν τε Ἰαφιερωμάτων καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Μὴ ὄντων δὲ ἔμφανῶν τούτων δι' ἀκριβοῦς τινος παλαιοῦ κωδικέλλου, μετὰ πολλοῦ μόλις κόπου ἠδυνήθημεν συλλέξασθαι τὴν καταγραφὴν τῶν Ἰαφιερωμάτων αὐτοῦ, τῶν μὲν ἀπὸ τινων εὐρεθέντων σημειωμάτων, τῶν δὲ ἀπὸ μνήμης τῶν παλαιῶν γερόντων. Καὶ δὴ συνανακεφαλαίωσαντες ἅπαντα τὰ γνωρισθέντα ἡμῶν, δεῖν ἔγνωμεν καταγράψασθαι καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῷ παρ' ἡμῶν τούτῳ γεγεννημένῳ Κώδικι τῆς μητροπόλεως, ὅπως εἴεν τοῦ λοιποῦ οἰονεῖ τι φῶς ὅσοις μέλει τῆς ἀρίστης κοινωφελοῦς τῶν δημοσίων καταστάσεως, ὥστε ἀκοπον εἶναι τούντεῦθεν τὴν γνῶσιν τούτων, καὶ τοῖς πολλοῖς εὐκατάληπτον. Ἐγνωμεν οὖν ἐξ' ὧν ἡμῖν ἐδηλώθησαν, ὅτι τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο ἔχει ἕως τοῦ νῦν Ἰαφιερῶματα γρ. τὸν ἀριθ. 1375 ἦτοι... ὧν τοκίζομένων ἔτησίως εἰς μέρη σίγουρα ἐκ τοῦ δουλεωμένου χρονικοῦ διαφόρου αὐτῶν θέλουσι πληροῦνται τὰ συμβαίοντα χρονικὰ αὐτοῦ ἔξοδα. Τὰ Ἰαφιερῶματα δὲ ταῦτα τίνων εἰσί, καὶ ὅπου, ἰδοὺ κατωτέρω ὀνομασίᾳ καταγράφομεν.

Γρ. 500 Ἰαφιερῶθησαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον παρὰ τοῦ μακαρίτου
X' Παναγιώτου X' Κώνστα, ἅτινα ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ
1754 ἔτους ἐδόθησαν καὶ τὸ θουρέτιον τῶν γουνα-

	ράδων, ἅτινα τρέχουσι κατ' ἔτος πρὸς τεσσαράκοντα γρ. 40	
Γρ. 600	ἀφιερώθησαν εἰς τὸ Νοσοκ. παρὰ τοῦ μακαρίτου Χ'' Ἰω. Ἀρξιμάνογλου, καὶ ἐδόθησαν ἀνὰ 300 γρ. καὶ τὰ δύο ρουφέτια ἀμπατζίδων καὶ μοῦζματζίδων καὶ τρέχουσι πρὸς 8 %	» 48
» 275	ἀφιερώθησαν εἰς τὸ Νοσοκ. παρὰ τοῦ μακαρίτου Χ'' Λεόντα Ἀργυροκαστρίτου, τὰ ὅποια εἶναι εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας δουλεύοντα κατ' ἔτος τὰ δέκα πρὸς ἕνδεκα, οἷς προστετέθησαν ἤδη δι' ἡμετέρας	
» 100	προτροπῆς καὶ γρ. 100, ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου Δικαιοφύλακος Μανωλάκη Γουνάρεως.	
» 25	Καὶ ἔτη ἕκ δεδουλευμένων διαφόρων γρ. 25 καὶ συμ- περιελήφθησαν εἰς μίαν ὁμολογίαν γρ. 400, τὰ εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας τρέχοντα τὰ δέκα πρὸς ἕνδεκα	» 40
1.500	ἴτοι εἰς χίλια πεντακόσια γρ. συμποσοῦνται τὰ το-	128

κίζόμενα δι' ὁμολογιῶν ἄσπρα τοῦ Νοσοκομείου ἔχοντα κατ' ἔτος διάφορον γρ. 128. Τῶν ὁποίων αὐτῶν ὁμολογιῶν αἱ διορίαι ἐτάχθησαν ἄπασαι ἀπὸ α' Ἰανουαρίου, καὶ ἐπεδόθησαν οἱ μὲν ὁμολογίαι εἰς τὸ ρουφέτι τῶν μπακίλιδων, ὡσὺν ὁποῦ τό γε νῦν ἔχον ἢ τιμότης των εἰρέθησαν ἐπιτροπεύοντες, ἢ δὲ ποσότης τῶν ἀντικρῶν συμειομένων διαφόρων καταγραφείσα ἔν τινι καταστάτῳ ἐπεδόθη τῷ ἤδη ἐπιστατοῦντι Πολυχρόνῳ Μπακάλῃ, ὅπως παραλαμβάνων οὗτος τὰ διάφορα ἐν τῇ διορίᾳ, πληροῦ δι' αὐτῶν τὰς τρεχούσας χρείας τοῦ Νοσοκομείου. Πρὸς τοῖς χρονικοῖς οὖν τούτοις διαφόρους ἔχει λαμβάνειν ὁ κατὰ καιρὸν ἐπιστάτης καὶ παρὰ τοῦ παγκαρίου τῆς μητροπόλεως κατ' ἔτος γρ. 50 (+ 128=178) ἕνεκα τῆς ἐν τῇ μητροπόλει συνάξεως τοῦ δίσκου τῶν ὀσπηταλίων εἰς τόσον, ὁποῦ γίνονται ὅλα τὰ χρονικά εἰσοδήματα γρ. 178. Τὰ συμβησόμενα δὲ ἐν τῷ μεταξὺ νέα ἀφιερώματα ἢ πολλὰ ἢ ὀλίγα νὰ μένωσι πεφυλαγμένα παρὰ τοῖς τιμιωτάτοις μαιστοροῖσι τοῦ ρουφετίου, ὅπου ἤθελε τύχη τηνικαῦτα ἐπιτροπεῖον, ἕως οὐ νὰ δώσῃ τὸν λογαριασμὸν, καὶ συναζομένης ἀρκετῆς ποσότητος ἀφιερωμάτων, νὰ βάλλωνται εἰς μέρος σίγουρον διὰ νὰ τοκίζωνται. Ὅφειλει λοιπὸν ὁ κατὰ καιρὸν τυχὸν ἐπιστάτης διδόναι καθαρὸν λογαριασμὸν εἰς τοὺς Μαιστοροὺς αὐτοῦ, καὶ ἢ τιμότης των νὰ δίδωσιν εἰς τὸ μετ' αὐτοὺς διορισθησόμενον ἐπιτροπεῖον ρουφετίον. Οὕτω κέκριται παρ' ἡμῶν εὐλογον, καὶ ἀπεφασίσθη κοινῇ γνώμῃ ὅλων τῶν γερόντων τῆς πολιτείας, διὰ νὰ μένη αἰείποτε τὸ Νοσοκομεῖον ἐν καλῇ καταστάσει, καὶ νὰ οἰκονομῶνται καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ μετ' ἀρίστην διοίκησιν. Καὶ διὴ εἰς ἕνδειξιν τῆς καλῆς αὐτοῦ ταύτης συστάσεως, καὶ ἀσφάλειαν, κατεστρώθη καὶ τοῦτο ἐν τῷ παρόντι ἡμέτερω Κώδικι τῆς μητροπόλεως.

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Καλλίνικος βεβαιοῖ

Ἄριθ. 18.

Ἐν ἔτει αψ' ἡ Δεκεμ. ι'. Παραστησάμενοι ἐνώπιον ἡμῶν τὸν ἐντιμώτατον ὑσιτάριον τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως Κυρίτζη Βασιλάκην μαεζάσην Μπεγδάνογλου καὶ τινας ἄλλους ἐντιμοτάτους κληρικούς καὶ χρησίμους γέροντας τῆς πολιτείας Ἀδρ/λεως, ἐζητήσαμεν παρὰ τοῦ διαληφθέντος Κυρίτζη Βασιλάκη, ἐπιτρόπου ὄντος τῆνικαῦτα τοῦ ἐνταῦθα Νοσοκομείου ἰδεῖν τὸν λογαριασμὸν αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἐφάνησαν πολλῶ τῷ μέτρῳ πλεονάζοντα τὰ ἔξοδα τῶν κυρίων χρονικῶν εἰσοδημάτων τοῦ Νοσοκομείου, ἔγνωμεν, κοινῇ συσχευόμενοι, διόρθωσίν τινα ἐπιθεῖναι τῷ πράγματι, *αἶτε θεοφιλεῖ καὶ ἀξιεπαίνω*. Ὅθεν καὶ ἐφ' οἷς προεῖχε τὸ Νοσοκομεῖον κυρίοις χρονικοῖς εἰσοδήμασι γρ. 178 ἦτοι... ὡς ὄπισθεν φαίνεται, φιλοτιμησάμενοι ἡμεῖς ὑπεσχέθημεν διδόναι κατ' ἔτος εἰς τὸ Νοσοκ. ἀνά γρ. 50 ἦτοι π. ἀφιερώθησαν δὲ ἔτι τῆς ἡμετέρας Ἀρχιερατικῆς προτροπῆς καὶ παρὰ τῶν τιμιωτάτων πραγματευτῶν Γκιοντζίδων γρ. τὸν ἀριθ. 1,200 ἦτοι... ἅτινά εἰσι δάνεια εἰς τέσσαράς τινας ἔξ αὐτῶν τῶν ἰδίων μεμερισμένα ἀνά τριακόσια γρ. τοκίζόμενα δι' αὐλικῆς ὁμολογίας τὰ 10 πρὸς 11 τὸν χρόνον. Εὐρέθησαν δὲ καὶ ἄλλα τινὰ 300 γρ. ἔξ ἀφιερώματός τινος ἀνωνύμου Χριστιανοῦ εἰς τὸν ἐντιμώτατον ὁφεντάριον κυρ. X'' Κυριάκην Νικολάου μπακάλην, περὶ ὧν καὶ δέδωκεν ἡδὴ ἡ ἐντιμότης του αὐλικὴν ὁμολογίαν, πληροῦν κατ' ἔτος λόγῳ διαφόρου τὰ δέκα πρὸς ἔνδεκα. Ἐτι δὲ καὶ εἰς τὴν κοινότητα τοῦ ὄουφρείου τῶν μπακάληδων εὐρέθησαν γρ. 200 ἦτοι δ. ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου X'' Πάνου, περὶ ὧν ἐγένετο αὐλικὴ ὁμολογία ἐκ μέρους τῶν τιμιωτάτων μαϊστόρων μπακάλιδων, τοῦ διδόναι κατ' ἔτος τὰ δέκα πρὸς ἔνδεκα διάφορον. Καὶ ἄλλα τινὰ 200 γρ. εὐρέθησαν ἀφιέρωμα τοῦ ποτὲ Σίμου μπακάλη, διηρημένα ἀνά 100 εἰς δύο τινὰς μαϊστορας τῶν μπακάλιδων τοκίζόμενα δι' ὁμολογιῶν ὡσαύτως τὰ δέκα πρὸς ἔνδεκα. Διὰ πλείονα μέντοι πρόσοδον τοῦ Νοσοκομείου ὄρισάμεθα ἐρανίζεσθαι καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν παγκαρίων τῶν ὧδε ἐκκλησιῶν διὰ τῶν ἐν αὐταῖς περιοδευόμενον δίσκον, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς μητροπόλεως κατ' ἀποκοπὴν ἀναλόγως, ὡς τε συμποσοῦσθαι καὶ ἔξ αὐτῶν γρ. 120 ἦτοι ἕκ. τὸν χρόνον, ὅπως ἀφθονωτέρως ἐκτελῶνται τὰ τε εἰς βελτίωσιν τοῦ Νοσοκομείου καὶ τὰ εἰς θεραπείαν τῶν ἐν αὐτῷ ξένων πτωχῶν ἀσθενῶν. Ἐκτιθέμεθα τοίνυν ἐνταῦθα πρῶτον μὲν τὰ ἔξ ἀρχῆς ὄντα ἀφιερώματα ὀνομαστί, ὡς ὄπισθεν φαίνονται μετὰ τῶν ἐτησίων ἐκ τούτων προσόδων· ἐπομένως δὲ καταστρωννύμεθα ἐν τῷ παρόντι Κώδικι καὶ τὰ ἡδὴ προστεθέντα νέα τινὰ ἀφιερώματα καὶ ἀοριγενῆ χρονικά εἰσοδήματα, ἵνα μὴ ὁ βάσκανος τῶν καλῶν ἐχθρὸς τῇ ἀγχιιστρόφῳ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου φορᾶ καὶ ταῦτα μετὰ πολλῶν ἄλλων τῷ τῆς λήθης βυθῷ παραπέμψηται· ἐφεξῆς δὲ καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑπὲρ τῶν καλῶν ἀιούτως πεπονηκότας, τοῦ τε ψυχικοῦ κέρδους καὶ τῶν μισθῶν ὑστερήσειεν. Ἔστω οὖν τὰ ἔξ ἀρχῆς μὲν τάδε:

Γρ.	500	ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου Χ'' Παναγιώτου εἰς τὸ ρουφρέτιον τῶν Γουναράδων τοκιζόμενα τὸν χρόνον	γρ.	40
»	300	ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου Χ'' Ἰω. Ἀρξιμάνογλου εἰς τὸ ρουφρέτιον τῶν Ἀμπατζίδων	»	24
»	300	ἀφιέρωμα τοῦ αὐτοῦ Χ'' Ἰω. Ἀρξιμάνογλου εἰς τὸ ρουφρέτιον τῶν Μπوسματζίδων	»	24
»	400	ἀφιέρωμα τοῦ Χ'' Λεόντα Ἀργυροκαστρίτου καὶ Μυωλάκη εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας.	»	40
Γρ.	1.500	Ἐδίδοντο καὶ ἀπὸ τὸ παγκάριον τῆς μητροπόλεως διὰ τὸν δίσκον κατ' ἔτος.	»	50
			γρ.	178

Ἴδου δὲ καὶ τὰ ἤδη προστεθέντα.

		Ἐξ ἰδίων μας ὑπεσχέθημεν ἐκ φιλοτιμίας διδόναι κατ' ἔτος εἰς τὸ Νοσοκομεῖον	γρ.	50
Γρ.	300	ἀφιέρωμα τῶν τιμωτάτων πραγματευτῶν Γκιοντζίδων εἰς τὸν Δημητρακούδην Χ'' Θεοδώρου	»	30
»	300	ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν εἰς τὸν ἐντιμώτατον ρεφερεντάριον Χ'' Κυριακῆν Νικολάου	»	30
»	300	ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν εἰς τὸν Χ'' Βλασιάκην τὸν ποτέ Χ'' Πάνου	»	30
»	300	ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον τὸν ποτέ Χ'' Σταΐκου	»	30
»	300	ἀφιέρωμα τινος ἀνωνύμου εἰς τὸν ἐντιμώτατον ρεφερεντάριον Χ'' Κυριακῆν Νικολάου	»	30
»	200	ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου Χ'' Πάνου καὶ τὸ ρουφρέτιον τῶν μπακάλιδων	»	20
»	100	ἀφιέρωμα τοῦ ποτέ Σίμου εἰς τὸν ἀνεπιρὸν αὐτοῦ Γιαννάκην τὸν ποτέ Κώτζιου	»	10
»	100	ἀφιέρωμα τοῦ αὐτοῦ Σίμου εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Χ'' Σταΐκου	»	10
			γρ.	240

Γρ.	1.500	ἡ ποσότης τῶν ἐξ ἀρχῆς ὄντων ἀφιερωμάτων αἱ ἐκ τούτων πρόσδοι	γρ.	178
»	1.900	ἡ ποσότης τῶν ἤδη προστεθέντων ἀφιερωμάτων αἱ ἐξ αὐτῶν χρονικαὶ πρόσδοι	»	240
Γρ.	3.400	ἡ ποσότης τῶν ὅλων ἀφιερωμάτων τοῦ Νοσοκομείου ἡ ποσότης ὅλων τῶν χρονικῶν προσόδων	γρ.	418

Ἐφεξῆς δὲ ἐκτιθέμεθα καὶ τὰ ἤδη ἀπὸ τοῦ παγκαρίου ὀρισθέντα κατ' ἀποκοπὴν καὶ δι' ἡρώτων μὲν

Τὸ παγκάριον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου	250
» » » » » Νικολάου	20
» » » » Παναγίας Κολυκαρέας	15
» » » » Τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ	15
» » » » Τοῦ Ἁγίου Ἰω. τοῦ βαρέως	15
» » » » Τῶν Ταξιαρχῶν	5
Ἐκ τῶν ἄσπρων τῆς τυροποληθείσης Ἐκκλησίας τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων	15
» » » » » τοῦ Ἁγίου Δημητρίου	10

Ὅλη ἡ ποσότης τῶν χρονικῶν εισοδημάτων ἀπὸ διαφόρων

καὶ τῶν ἐραυζομένων ἀπὸ τοῦ παγκαρίου Γρ. 538

δι' ὧν ἔχει ὁ κατὰ καιρὸν τυχὼν Ἐπιστάτης τοῦ Νοσοκομείου ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῷ συμβαίοντα ἔξοδα εἰς ἐπίσκεψιν, καὶ τροφήν τῶν ἐν αὐτῷ πτωχῶν ἄσθενῶν, καὶ πληρωμὴν τῶν ὑπηρετούντων αὐτοὺς δούλων. Τῶν δὲ δι' ὁμολογιῶν τοκιζομένων ἄσπρων αἱ διορίαι ἐτάχθησαν ἅπασαι ἀπὸ α^α Ἰανουαρίου, καὶ αἱ ὁμολογίαι ἐνεχειρίσθησαν ἤδη αὐθις τῷ ἐντιμοτάτῳ ὄστιαρῳ προορηθέντι Κυρίτῃ Βασιλάκῃ. Ὅφείλει δὲ ἡ ἐντιμότης του ἐπιμελεῖσθαι ὅσον τὸ δυνατὸν μετὰ ζήλου καὶ Χριστιανικῆς προαιρέσεως τῆς καλῆς οὐτοῦ διοικήσεως, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἀυξήσεως, καὶ διδόναι ἡμῖν ἐν καιρῷ τὸν λογαριασμὸν αὐτοῦ ἐν καθαρῷ καταστίχῳ οὗ ἕνεκα καὶ κτήσεται μυριοπλάσιονας τοὺς μισθοὺς ἐκ χειρὸς Κυρίου καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ
(Τόμ. 4, σελ. 405—407)

Ἄριθ. 19

Ἐν ἔτει 1803 Μαρτίου 15. Κατάστιχον τῶν χρονικῶν κυρίων εισοδημάτων τοῦ Νοσοκομείου, τῶν μὲν ἐξ ἀφιερωμάτων, τῶν δὲ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν κατ' ἀποκοπὴν διορισθέντων παρ' ἡμῶν κοινῇ γνώμῃ τῶν τε ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς κατ' ἡμᾶς μητροπόλεως καὶ τῶν χρησιμωτάτων γερόντων τῆς πολιτείας ταύτης Ἀδριανουπόλεως.

Ἄπερ ἔχουσι λαμβάνειν κατ' ἔτος οἱ κατὰ καιρὸν διοριζόμενοι Ἐπίτροποι καὶ Ἐπιστάται τοῦ Νοσοκομείου τούτου ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὑποσημειομένων μερῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν τὰ ἐξ ἀφιερωμάτων ὑποσημειοῦνται:

Γρ. 60 ἀπὸ Χ'' Κυριάκον μπακάλην διὰ γρ. 600

ἀφιέρωμα τῶν κιοντζίδων, τοκισμένα εἰς αὐτὸν δι' ὁμολογίας αὐτοῦ.

» 30 ἀπὸ Ζῶτον μπακάλην διὰ γρ. 300

ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν κιοντζ. τοκισμ. εἰς αὐτὸν δι' ὁμολ. αὐτοῦ.

» 36 ἀπὸ Παναγιώτην Κιοντζῆν διὰ γρ. 360

ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν κιοντζ. τοκισμ. εἰς αὐτὸν δι' ὁμολ. αὐτοῦ.

» 45 ἔτι ἀπὸ τὸν αὐτὸν Κιοντζῆν διὰ γρ. 454

ἀφιέρωμα τῶν αὐτῶν κιοντζ. τοκισμ. εἰς αὐτὸν δι' ὁμολ. αὐτοῦ.

Γρ. 5 ἔτι ἀπὸ τὸν αὐτὸν Παναγιώτην διὰ γρ. 50

ἀφιέρ. τῆς Χατζῆ Καρυφυλλούδας

» 177

γρ. 1774

» 40 ἀπὸ ἐσνάφι τῶν γουναράδων διὰ γρ. 500

ἀφιέρωμά τινος Χριστιανοῦ τοκισμένα εἰς αὐτούς.

» 60 ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας διὰ γρ. 600

ἀφιέρωμά τινων χριστιανῶν τοκισμ. εἰς αὐτὴν δι' ὁμολογ. αὐτῶν.

» 30 ἀπὸ τὸ ἐσνάφι τῶν ἀμπατζίδων γρ. 300

ἀφιέρωμά τινων χριστιανῶν τοκισμ. εἰς αὐτούς δι' ὁμολογ. αὐτῶν.

» 30 ἀπὸ τὸ ἐσνάφι τῶν ποσματζίδων γρ. 300

ἀφιέρωμά τινων χριστιανῶν τοκισμ. εἰς αὐτούς δι' ὁμολογ. αὐτῶν.

» 10 ἀπὸ Γιαννάκην Κώτζιογλου διὰ γρ. 100

ἀφιέρωμά τινος Χριστιανοῦ τοκισμ. εἰς αὐτὸν δι' ὁμολογ. αὐτοῦ.

» 40 ἀπὸ Ἀθανασάκην Τζασθάρ ὄγλου γρ. 400

ἀφιέρωμά τινος Χριστιανοῦ τοκισμ. εἰς αὐτὸν δι' ὁμολογ. αὐτοῦ.

» 387

γρ. 3,974

» 3 ἀπὸ τρίτου μεριδίου μπακάλικου διὰ γρ. 130 τιμηθέντος, κειμένου εἰς Ἱμπραάμ πασά ἐργοστηρίου τοῦ ποτὲ Χ'' Σλάβη.

» 25 ἀπὸ τὸ ἐσνάφι τῶν μπακάλιδων ἐξ ἀφιερώματος εἰς αὐτούς τοῦ Χ'' Πέλλου μπακάλη.

Ἴδου δὲ εἰς τὰ ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς πολιτείας κατ' ἀποκοπὴν διορισθέντα.

Γρ. 50 ἀπὸ τὸ παγκάριον τῆς μητροπόλεως.

» 10 » » » τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

» 20 » » » τοῦ ἁγίου Νικολάου.

» 20 » » » τῆς Παναγίας Κολυκαρέας,

» 20 » » » τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

» 15 » » » τοῦ ἁγίου Ἰωάννου βαρέως.

» 5 » » » τῶν Ταξιαρχῶν.

» 5 » » » τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

145 σοῦμμα τῶν ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν.

425 » καὶ τῶν ἀφιερωμάτων.

560 δρ. ὅλον τὸ χρονικὸν κύριον εἰσόδημα.

Ταῦτα οὖν τὰ καταγραφθέντα παραλαμβάνοντες ἐτησίως παρὰ τῶν σημειωθέντων μερῶν οἱ νῦν ἀποκατασταθέντες παρ' ἡμῶν Ἐπίτροποι καὶ ἐπιστάται τοῦ Νοσοκομείου τούτου ὅ,τε Ἀντωνάκης Γούναρης, ὁ Χ'' Θεοδωράκης μπακάλης καὶ ὁ Χριστόδουλος καλπακτζῆς, κοινῇ γνώμῃ καὶ τῶν τιμωτάτων γερύντων καὶ προεστώτων τῆς πολιτείας ταύτης, διρεῖλουσι διοι-

κεῖν καὶ ἐξοικονομεῖν Χριστιανικῶς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦτο καὶ φροντίζειν ἐπιμελῶς, καὶ ἐπισκέπτεσθαι προθύμως, ὅλας τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ, καὶ παραμυθίαν ἅμα καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐν αὐτῇ κατὰ διαφόρους καιροὺς κατακειμένων ἀσθενῶν, διδόναι τε ἡμῖν λογαριασμὸν κατ' ἔτος ἐν καθαρῷ καταστίχῳ περὶ τε τῶν εἰσοδημάτων καὶ δαπανημάτων τούτου. Καὶ περὶ πάντων τούτων τῶν ψυχαφελῶν αὐτῶν ἀγωνισμάτων καὶ προμηθειῶν, ἔξουσι τὸν μισθὸν ἐκ θεοῦ ἀπειροπλάσιον, προσεπικαυπούμενοι πάντως καὶ τὰς ἡμετέρας Ἀρχιερατικὰς εὐχὰς τε καὶ εὐλογίας.

Πρὸς τούτοις οἱ νῦν ἀποκατασταθέντες Ἐπιτρόποι καὶ ἐπιστάται τοῦ Νοσοκομείου τούτου ὄτε Ἀντ. Γούναρης ὁ Χ' Θ. μπακλ. καὶ ὁ Χριστ. καλπ. ἐπώλησαν ἄχρηστά τινα καὶ σεσαθρωμένα ρουχικὰ διὰ γρ. 40.

ἔτι ἐπώλησαν καὶ πακηρικὰ τινα ἄχρηστα ὄκ. 22. » 27, ἄσπρ. 60

Παρέλαβον δὲ καὶ εἰς χειρὰς τῶν καζάνια 2, μακήρια μεγάλα 3, ἔτι μπακούμ μικρὸν ἓν, σινία 2, καραβάνας μίαν, ἱμπρίκι ἓν, ταψία δύο, τεντσερέδες 3, τυχάνι ἓν, μαστραπᾶ 1. Τὰ ὅποια συμποσοῦνται εἰς ὄκ. 31. ἔξιστρόματα τρία μὲ μαλλιὰ· μαξιλάρια δέκα μὲ μαλλιὰ· παπλώματα 3· μαξιλιράκι μικρὸν ἓν· τζέρογες 4. Γιάμπολης κάππαις δύο· προσόβικη κάππα μίαν. τζαπία 3· δικέλι ἓν καὶ μπαλτᾶν ἓνα. Τὰ ὅποια αὐτὰ εἶναι ἔνδον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντων.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γαβριήλ βεβαιοῖ (σελ. 336).

Κουτεῖον τῶν πτωχῶν

Ἄριθ. 20

Ἐν ἔτει αψπς. Δεκεμβρ. α' Ἐλιθόντες ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως οἱ δύο ἐπιστάται τοῦ κοινοῦ κουτείου τῆς ἐλεημοσύνης, ὄτε Χ' Γεώργης Γούναρης καὶ ὁ Χ' Σταΐκος μπακάλης, παρόντων καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἄλλων χρησίμων γερόντων τῆς πολιτείας, ἔδωκαν τὸν λογαριασμὸν τοῦ κουτείου τούτου ἐν καθαρῷ καταστίχῳ. Καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν μετενεχθέντα τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις περὶ ἐλεημοσύνης περιεχόμενα κουτιά, ἠνοίχθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων. Τὰ συναχθέντα δὲ ἐν ἐνὶ ἔτει ὀλοκλήρῳ ἔστησαν γρ. τὸν ἀριθ. 186 καὶ ἄσπρ. 103, οἷς προστεθέντα καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τριῶν ῥουφετίων ἐτησίως διδόμενα τῶν καυταντζίδων καὶ καλπακτζίδων καὶ ἀμπατζίδων γρ. τὸν ἀριθ. 136 ἔγιναν τὰ πάντα γρ. τὸν ἀριθ. 322 καὶ ἄσπρ. 103, καὶ ἐπεδόθησαν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτρόποις καὶ ἐπιστάταις τῆς ἐλεημοσύνης, τῷ τε Χ' Γεώργη καὶ Χ' Σταΐκῳ, οἵτινες καὶ παραστάντες ἐνώπιον ἡμῶν ἤδη ἐν ἔτει αψπς. Δεκεμβ. α'. παρόντων αὐθις καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως καὶ τινων χρησίμων γερόντων τῶν ρουφετίων τῆς πολιτείας ἔδωκαν πάλιν λογαριασμὸν καὶ τοῦ ἐνισταμένου ἔτους ἐν καταστίχῳ καθαρῷ τῶν ὧν παρέλαβον εἰσοδημά-

των καὶ τῶν ὧν ἐδαπάνησαν ἐξόδων εἰς ἐλεημοσύνας. Παραλαβόντες λοιπόν, ὡς ἄνωτέρω διείληπται, ἀπὸ τε τῶν κουτείων καὶ τῶν τριῶν θρουφετίων τὰ πάντα γρ. 322 καὶ ἀσπ. 103, ἐδαπάνησαν εἰς ἐλεημοσύνας κατὰ τὸ δειχθὲν ἡμῖν κατάστιχον αὐτῶν γρ. τὸν ἀριθ. 558 καὶ ἀσπρ. 57· ὅθεν περισσεύουσι τὰ ἔξοδα τῆς συνάξεως γρ. τὸν ἀριθ. 236, τὰ ὅποια ἔχουσι νὰ τὰ λάβουν οἱ διαληφθέντες δύο ἐπίτροποι. Τῆς οὖν διὰ τῶν κουτείων συναγομένης ἐλεημοσύνης μὴ ἱκανῆς γινομένης, πρὸς χρονικὴν αὐτάρκη τῶν ἐνδεῶν θεραπείαν, ἐκρίθη εὐλογον παρ' ἡμῶν, κοινῇ γνώμῃ ὄλων τῶν γερόντων, ὅπως ἐφ' ἑκάστω παγκαρίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν διορισθῆ νὰ δίδηται μία ῥητὴ διωρισμένη ποσότης ἐλεημοσύνης καὶ τὸ προειρημένον κουτεῖον καὶ ἡ γενομένη χρονικὴ σὺνάξις τῶν περιεχομένων κουτείων νὰ μένη εἰς τὸ παγκαρίον εἴτε πλεονεκτηεὶ τὴν διωρισμένην ποσότητα, εἴτε ἔλλειπει. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ παγκαρίου τῆς μητροπόλεως ἐκρίθη εὐλογον νὰ δίδονται

κατ' ἔτος ἀπὸ α'. Δεκεμβ.	Γρ. 60	Μὴ ἱκανῶν δὲ φαινομένων καὶ τούτων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς προσηκούσης ἐλεημοσύνης ἐν ἐνὶ ὁλοκλήρῳ ἔτει, κοινῇ συσκευάμενοι μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως, καὶ τινῶν τιμιωτάτων γερόντων τῆς πολιτείας ταύτης Ἄδρ/λεως ἐγνωμεν διόρθωσίν τινα καὶ θεραπείαν ἐπιδοῦναι τῷ πράγματι, θεαρέστῳ ὑπάρχοντι καὶ θεοφιλεῖ, ἵνα μὴ κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἀνοικονόμητον φθάσαν, ἀποσβεσθῆ τέλεον, καὶ ἐκλείψῃ τὸ τοιοῦτον ψυχωφελέστατον καὶ Χριστιανικὸν τῷ ὄντι ἀξιεπαῖνον καὶ θεαρέστον ἐπιχείρημα
τοῦ ἁγίου Γεωργίου	» 50	
τοῦ ἁγίου Νικολάου	» 35	
τοῦ ἁγ. Ἰω." τοῦ Βαρέως	» 25	
τῆς Κολυκαρέας	» 30	
τοῦ ἁγίου Στεφάνου	» 30	
τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ	» 25	
τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγ. Τάφου	» 20	
τοῦ » » Σινᾶ ὄρους	» 10	
τῶν Ταξιαρχῶν	» 10	
τοῦ ἁγίου Δημητρίου	» 10	
τῶν ἁγίων Ἀποστόλων	» 15	
Γίνεται ὅλος ὁ ἔρανος τοῦ παγκαρίου	γρ. 320	

τῆς ἐλεημοσύνης. Ἔδοξε δὲ ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς παρενθεθείσι γέρουσι Χριστιανοῖς, ἵνα πρὸς τῇ εἰρημένῃ διορισθείσῃ ποσότητι τοῦ ἐράνου τῶν παγκαρίων τῶν Ἐκκλησιῶν, προστεθεῖσα καὶ ἄλλη τις διωρισμένη ποσότης ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας ταύτης, Ἄδρ/λεως, ἥτις καὶ κατὰ κοινὴν ἀπάντων συναίνεσιν ἔδοξεν εἶναι γρ. 500, κατ' ἔτος διδόμενα παρὰ τῶν ἐπιστατούντων τῆς πολιτείας εἰς τοὺς τυχόντας ἐπιστάτας τοῦ κουτείου ὡς καὶ τοῦ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρ. γρ. 136, ὅπου δίδονται ἐτησίως παρὰ τῶν τριῶν θρουφετίων ὡς ἔφημεν ἄνωτέρω εἰς τόσον, ὅπου νὰ γίνεται ὅλη ἡ χρονικὴ ποσότης 320 + 500 + 136 = 956, τὰ ὅποια λαμβάνοντες κατ' ἔτος οἱ Ἐπίτροποι νὰ ἐκτελῶσι δαφνιλῶς τὸ θεαρέστον τοῦτο ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης, ἀφθόνως μεταδιδόντες τοῖς χρεῖαν ἔχουσι. Διωρίσθησαν δ' αὐθις οἱ αὐτοὶ Ἐπιστάται ὡς καλῶς καὶ Χριστιανικῶς ἐκδουλεύσαντες ὅ,τε Χ' Γεώργης καὶ ὁ Χ" Σταῖκος, ὅθεν καὶ δφείλουσι δοῦναι ὡσαύτως λογαριασμὸν ἐνώπιον ἡμῶν ἐν καθαρῷ κατα-

στίχῳ, διὸ καὶ θέλουσιν ἔχει μισθὸν ἐκ Θεοῦ πολλαπλάσιον διὰ τὴν μετὰ πίστεως Χριστιανικὴν αὐτῶν ἐκδούλευσιν, προσεπικαρπούμενοι καὶ τὰς ἡμετέρας πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

† Ὁ Ἄδριανουπόλεως Καλλίνικος βεβαιοῖ.

Ἄριθ. 21

Τὰ καλῶς καὶ θεοφιλῶς καὶ προνοητικῶς τοῖς θείοις σκηνώμασι δι' ὠφέλειαν, οἰκοδομὴν τε καὶ σύστασιν ἐπινοούμενα, δι' ὧν ἀποσοβεῖται καὶ διαιλύεται πᾶσα κακὴ καὶ ἐπιβλαβὴς ἀκαταστασία καὶ ἀνωμαλία, κάλλιστά ἐστιν ἀναντιρρήτως καὶ ἐπαινετά τε σφόδρα, καὶ πάσης τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, καὶ δὴ καὶ στεροῦς βεβαιώσεως, ἐν Θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις ἁρεστά. Διὸ καὶ κατὰ χρέος ὀφείλομεν ἀντέχεσθαι τούτων, καὶ θεοφιλῶς ἐνστερνίζεσθαι, καὶ τὸν ἐνόντα τρόπον ἐπικυροῦν ἀπαραιτήτως, καὶ στεροῦν πρὸς ἀσφαλεστάτην διαμονὴν καὶ συντήρησιν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τῇ παρὰ Θεοῦ ἐλεηθείσῃ ἡμῖν ταύτῃ ἐπιχοργία, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ Ἄδριανουπόλεως εὐρεθέντι τινὰ πρὸ χρόνων ἀφιερωμένα ψυχικὰ μακαρίτου τινὸς Χ'' Παναγιώτου τοῦ Χ'' Κώνστα διὰ διαφόρους χρείας τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ περιστατουμένων πτωχῶν, καὶ μὴδὲ μίαν σύστασιν ἔχοντα ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἔμμενον ἀβέβαια, ἄκρῶ τε καὶ τὰ πλείω σχεδὸν ἀνερόγητα. Ταύτη τοι περὶ τούτων οὐκ ὀλίγη φροντίδα καταβαλόντες, συνεσκεψάμεθα κοινῇ μετὰ τε τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης μητροπόλεως καὶ τῶν προκριωτέρων γερόντων τῆς πολιτείας περὶ τῆς ἐνδεχομένης καλῆς καταστάσεως τῶν ἀφιερωμάτων τούτων, διαμονῆς τε καὶ ἀσφαλείας. Ἐνεφανίσθησαν οὖν ἡμῖν κατὰ πρῶτον πέντε αὐλικαὶ ὁμολογίαι, γεγραμμέναι ἀπὸ τοῦ 1757 ἔτους, τῶν πέντε πρώτων ρουφετίων, τῶν γουναράδων δηλ. τῶν μπακάλιδων, τῶν κωνταντζίδων, τῶν καλπακτσίδων καὶ τῶν ἀμπατζίδων ἑκάστη περιλαμβάνουσα ἀνὰ πεντακόσια γρ. ἀφιερωθέντα παρὰ τοῦ προορηθέντος Χ'' Παναγιώτου. Καὶ τῆς μὲν τῶν γουναράδων ὁμολογίας τὰ 500 γρ. εἶναι τοῦ ἐνταῦθα Νοσοκομείου, καὶ ἀντικρὺ ἐναργῶς σεσημείωται, οἷτινες ὀφείλουσι διδόναι κατ' ἔτος λόγῳ διαφόρου ἀπὸ α^{ns} Ἰανουαροῦ. τῷ κατὰ καιρὸν τυχόντι ἐπιστάτῃ τοῦ Νοσοκομείου 40 γρ. Τῆς δὲ τῶν μπακάληδων ὁμολογίας τὰ ἄσπρα εἶναι τῶν ὄρφανῶν ἀηλικῶν βρεφῶν, οἱ ὅποιοι ὀφείλουσι διδόναι κατ' ἔτος λόγῳ διαφόρου, καθὰ καὶ ἄχρι τοῦδε ἐδίδοντο, εἰς τὸ παγκάριον τῆς μητροπόλεως ἀπὸ α^{ns} ὁμοίως Ἰανουαρίου 40 γρ. πρὸς ἀνατροφὴν τῶν ὄρφανῶν. Τῆς δὲ τῶν κωνταντζίδων ὁμολογίας εἶναι δι' ἐλευθέρωσιν πτωχῶν παιδίων ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ Χαρατζῆ. Τῶν δὲ λοιπῶν δύο ὁμολογιῶν, τῶν καλπακτσίδων καὶ ἀμπατζίδων εἶναι δι' ὑπανδρείαν πτωχῶν κοριτζίων. Ἐκρίθη λοιπὸν εὐλογον, καὶ ἀπεφασίσθη κοινῇ γνώμη ἀπάντων, ὅπως τὰ τρία ταῦτα ὀφρέτια, τῶν κωνταντζίδων, τῶν καλπακτσίδων καὶ τῶν ἀμπατζίδων διδῶσι κατ' ἔτος ἀπὸ α^{ns} ὡσαύτως Ἰανουαροῦ. εἰς τὸ

ἤδη συστηθὲν κουτεῖον τῶν πτωχῶν λόγῳ διαφόρου τῶν εἰς αὐτοὺς ἄσπρων ἀνὰ γρ. 40, διὰ τὰ τελειοῦνται αἱ τυχοῦσαι χρεῖαι τῶν πτωχῶν διὰ τῶν ἐλεημοσυνῶν τούτων παρὰ τῶν ἤδη διορισθέντων δύο ἐπιστατῶν τοῦ κουτείου τούτου. Ἐνεφανίσθη δὲ ἡμῖν καὶ ἄλλη τις ὁμολογία τῶν καλπακτιζίδων ἐν ἧ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ εἰρημένου Χ'' Παναγιώτου ἔτι γρ. 200, διὰ τὰ ἐπισκευάζωσιν ἐκ τοῦ διαφόρου τῶν ἄσπρων τούτων τὸ εἰς Καραγάτσι εὐρισκόμενον καλδιρίμι καὶ πηγάδιον· ἐστοχάσθημεν λοιπὸν καὶ περὶ τούτου εὐλογώτερον νὰ δίδωσιν οἱ καλπακτιζίδες τὸ διάφορον καὶ τούτων τῶν ἄσπρων γρ. 16 εἰς τὸ αὐτὸ κουτὶ τῶν πτωχῶν εἰς χεῖρας τῶν ἐπιστατῶν τούτου κατὰ τὴν α'' ὁμοίως τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ ἂν κἀν χρεῖα νὰ μερεμετισθῇ ποτὲ ἢ τὸ πηγάδιον ἢ τὸ καλδιρίμι νὰ τὰ μερεμετίζουσιν οἱ τυχόντες ἐπιστάται τοῦ κουτείου. Ἐδείχθη δὲ ἡμῖν καὶ ἕτερα ὁμολογία τῶν μπακάλιδων γρ. 650, δοθέντων παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Χ'' Παναγιώτου, ἵνα ἐκ τοῦ διαφόρου τούτων δίδωνται εἰς τὸ χάψι τοῦ Χαρατζῆ ἐκάστῳ Χριστιανῶ ἀνὰ δύο ἄσπρων ψωμίον καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἅτινα ὀφείλουσι διδόναι, ἢ τιμότης των κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν ἀπροφασίστως. Διορίσθησαν δὲ εἰς τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον κουτεῖον τῶν πτωχῶν παρ' ἡμῶν ἐπιστάται, εἰδήσει καὶ γνώμῃ ὄλων τῶν Γερόντων τῆς πολιτείας ὅ,τε Χ'' Γεώργης Γούναρης καὶ ὁ Χ'' Σταῦκος μπακάλης εἰς τὸ νὰ ἐπιστατῶσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ χριστιανικῶς εἰς τὰς ἐλεημοσύνας ταύτας, νὰ λαμβάνωσι ὅλα τὰ εἰρημένα ταῦτα διάφορα κατὰ τὸ κατάστιχον ὅπου τοὺς ἐδόθη παρ' ἡμῶν καὶ τὰς συνάξεις ὄλων τῶν κουτειῶν, ὅπου συνάζονται εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας διὰ τοὺς πτωχοὺς, καὶ οὕτω νὰ βοηθῶσιν εἰς τὰς χρεῖας τῶν ἀληθῶς ἀναγκευμένων πτωχῶν προσώπων, κρατοῦντες καθαρὸν λογαριασμὸν τῶν τε εἰσοδημάτων καὶ τῶν ἐξόδων, διὰ τὰ δίδωσι κατ' ἔτος ἀκριβῆ λογαριασμὸν τοῦ κουτείου τούτου ἐν καθαρῷ κατασίχῳ. Αἱ ἀνωτέρω δὲ πᾶσαι ὁμολογίαι τῶν ἀριερωμάτων τοῦ Χ'' Παναγιώτου εἰσὶν εἰς χεῖρας τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος Λογοθέτου ἱεραλεπῆ Ἀθανασάκη Ἀμην. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐσημειώθη καὶ τοῦτο ἐν τῷ παρόντι κώδικι δι' ἀσφάλειαν.

ἄψπε'. Δεκεμ. δ'

† ὁ Ἀδριανουπόλεως ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς

Ἀριθ. 22

ἄψψ=1799 Μαρτίου α'. Ἐλθόντες ἐνώπιον ἡμῶν οἱ Ἐπίτροποι καὶ Ἐπιστάται τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Σχολῆς ὅ,τε Γεωργάκης Γούναρις καὶ ὁ Ζώτος μπακάλης, παρέδωκαν ἡμῖν ἀκριβῆ λογαριασμὸν ἐν καθαρῷ κατασίχῳ περὶ τε τῶν εἰσοδημάτων καὶ δαπανημάτων αὐτῆς. Καὶ πρὸς τοῖς τρισὶ χιλιάσι γροσίοις, ἄπερ ἐξ ἐράνων τῶν ἐνταῦθα προκριωτέρων Χριστιανῶν

συλλεχθέντα καὶ προικονομηθέντα, ἦσαν ἐτοκισμένα εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας ταύτης, καὶ ἐκ τοῦ τόκου αὐτοῦ ἐπληροῦτο καὶ ἐδίδοτο ὁ μισθὸς τοῦ κατὰ καιρὸν διδασκάλου τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης Σχολῆς, λογαριάζαντες καὶ οὗτοι τὰ ὅσα συνῆξαν ἐκ τε τῶν ἀφιερωμάτων τοῦ παρὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοῦ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἀπάσαις τῆς πολιτείας ταύτης καθ' ἑκάστην τῶν ἐν αὐταῖς τελουμένων πανηγύρεων περιερχομένου δίσκου περὶ τοῦ Ἑλλ. τούτου Σχολείου ἀπὸ τοῦ 1795 ἔτους Ἰουνίου κη μέχρι τῆς σήμερον, ἀφελλόμενοι δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπισυμβάντα αὐτῷ ἔξοδα, ἀφῆκαν ἤδη ἄσπρα τοῦ εἰρημένου Ἑλληνομουσείου τὰ πάντα γρ. 3795, εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας ταύτης τετοκισμένα δι' ἐνυπογράφου αὐτῆς ὁμολογίας γρ. 3,000, ἔτι εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν δι' ἐνυπογράφου ὁμολογίας γρ. 420. Εἰς τὸ ἐσνάφι τῶν μπακάλιδων δι' ἐνυπογράφου αὐτῶν ὁμολογίας γρ. 360 μετὰ τοῦ δεδουλευμένου αὐτῶν διαφύρου, καὶ εἰς τὸν ῥηθέντα Ζῶτον=3795 τὰ πάντα ὡς ἄνωθεν. Αὐτὰς οὖν τὰς ὁμολογίας παρέλαβον οἱ ῥηθέντες, ὅ τε Γεωργάκης Γούναρις, καὶ ὁ Ζῶτος, μπακάλης, ἀποκατασταθέντες αὐθις παρ' ἡμῶν Ἐπίτροποι καὶ ἐπιστάται τοῦ Ἑλλ. τούτου σχολείου εἰδήσει τε καὶ γνώμῃ καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ τιμιωτάτων γερόντων καὶ προσεστώτων τῆς πολιτείας ταύτης, ἐπὶ τῷ ἐπιστατεῖν ὁμοίως ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπιμελεῖσθαι προθύμως περὶ τῆς καλῆς τῶν ἄσπρων τούτων οἰκονομίας τε καὶ αὐξήσεως, καὶ ἐν καιρῷ διδόναι ἡμῖν περὶ τούτων ἀκριβῆ λογαριασμὸν ἐν καθαρῷ κατασίγῳ, οἷτινες καὶ ἔξουσι τὸν μισθὸν περὶ τούτου πολλαπλάσιον παρὰ Θεοῦ, προσεπικαρπούμενοι πάντες καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

† Ὁ Ἀδ/λεως Γαβριήλ (σελ. 453)

Ἱ. Αριθ. 23

1801 Ἀπριλ. 24. Δηλοποιεῖται ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητ/λεως Ἀδ/λεως, ὅτι τὰ ἄσπρα ἔχει ἄσπρα ἢ ἐνταῦθα Ἑλλ. Σχολῆ γρ. 4420, ἐδόθησαν τὰ μετὰ 2420 τῇ κοινότητι τῶν μαϊστόρων τοῦ ρουφρείου τῶν μπακάλιδων. Τὰ δὲν 2.000 γρ. τῇ κοινότητι τῶν μαϊστόρων τοῦ ρουφρείου τοῦ γουναράδων ἐπὶ συμφωνία τόκου 10 % τὸν χρόνον· καὶ τὸ διάφορον αὐτῶν νὰ δίδηται ἀνυπερθέτως τὸν καθ' ἑκαστον χρόνον τοῖς τιμιωτάτοις ἐπιτρόποις τῆς Ἑλλ. ταύτης Σχολῆς, τῷ τε κύρῳ Γεωργάκῃ Ἰωσήφ καὶ τῷ κύρῳ Ζῶτῳ μπακάλῃ, καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐγχειρίζεται λόγῳ μισθοῦ εἰς τὸν κατὰ καιρὸν διδασκαλικῶς προϊστάμενον ἐν τῇδε τῇ Ἑλλ. Σχολῇ. Τὰ δὲ ἄσπρα αὐτὰ νὰ εἶναι ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα εἰς τὸ διηνεκές, καὶ νὰ μὴν ἔχη τινὰς ἄδειαν ἢ ἔξουσίαν, νὰ τὰ σηκώσῃ, ἢ νὰ τὰ πάρῃ· ὡσάν ὅπου εἶναι ἀπὸ ἐλεημοσύνας τῶν χριστιανῶν, ὅθεν καὶ εἰς μνήμην διηνεκῶς καὶ ἀσφάλειαν κατεστρώθη ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδικι.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γαβριήλ
βεβαιοῖ (αὐτόθι).

Σημ. Αἱ ἄνωθεν δύο χιλιάδες ὅπου εἶχον οἱ Γουναράδες δι' ὁμολογίας τοῦ Σχολείου, ἐπέρασαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίαν δι' αὐλικῆς ὁμολογίας, ἢ ὅποια ὁμολογία ἐδόθη εἰς τὸ ρουφρέτι τῶν Γουναράδων εἰς φύλαξιν. αῶα σεπτεμ. ιϛ, ἢ ἑτέρα ἐξεσχίσθη.

† Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γαβριήλ βεβαιοῖ.

Ἄριθ. 24

Ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ τούτῳ κώδικι δηλοποιεῖται περὶ τῆς ἐνταῦθα ἐν Ἀδρ/λει Ἑλλ. Σχολῆς, ἧς ὁ τόπος ἦν ἀνέκαθεν βιρανὲς τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως, ἐν ᾧ ἐθεμελιώθησαν δύο ὀντάδες ὑπὸ τῆς κοινότητος τῆς πολιτείας ταύτης, καὶ ἠγοράσθησαν ἐξεπίτηδες ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως διὰ 2,500 γρόσια, δι' ἐπιστασίας τοῦ Παν. καὶ Σεβ. ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότης Ἀγ. Ἀδ/λεως κ. κ. Γαβριήλ, διὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ διηνεκὲς Ἑλλ. Σχολή, καθὰ καὶ τὸ αὐλικὸν αὐτῆς γράμμα περιεχόμενον, φυλάττεται εἰς τὸ παγκάριον τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως, τὴν ὁποίαν ταύτην Ἑλλ. Σχολήν, δὲν ἔχει τινὲς ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν οὔτε νὰ χαλάσῃ, οὔτε νὰ τὴν πωλήσῃ, ἀλλ' οὔτε τὰ ἄσπρα αὐτῆς, ὅπου εἶναι εἰς τὰ δύο ρουφρέτια τῶν τε μπακάλιδων καὶ γουναράδων γρ. 4,420 νὰ τὰ σηκώσῃ ἢ νὰ τὰ περιλάβῃ. Ὅστις δ' ἂν ἤθελε τολμήσῃ διὰ νὰ πωλήσῃ αὐτὴν ταύτην τὴν Ἑλλ. Σχολήν, ἢ τὰ ἄσπρα αὐτῆς ἤθελε ζητήσῃ νὰ τὰ λάβῃ, νὰ εἶναι πορὰ τῆς μακαρίας καὶ παναγίας Τριάδος ἀφορισμένος καὶ ἐπικατάρατος, καὶ χωρισμένος ἀπὸ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ὑστερημένος ἀπὸ κάθε χάριν καὶ εὐλογίαν Θεοῦ. ἔχει δὲ καὶ τὰς ἀράς τῶν ἐπτά οἰκουμενικῶν ἁγίων συνόδων, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν κατέστρωται ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ κώδικι:

ἔτει τῆς θεογονίας, αῶα ἀπριλίῳ κδ'.

† Ὁ Ἀδρ/λεως Γαβριήλ βεβαιοῖ (σελ. 454)

Ἄριθ. 25

Ἀπὸ τοῦ 1802 — 1803 ἐπιστάτης ἦτο ὁ Χ' Ἀθανάσιος μακαρίας	Γρ. 4,533
οὗτος παρέλαβε ἀπὸ τοὺς προκατόχους του	» 2,447
εἰσέπραξε δὲ καὶ οὗτος ἐξ ἀμειρωμάτων, τόκων, δίσκων κλπ.	Γρ. 6,980
ἐξώδευσε δὲ εἰς μισθοὺς τοῦ διδασκάλου καὶ εἰς τὰς ἄλλας	» 1,778
χρείας τῆς σχολῆς	<u>5,202</u>

Ταῦτα δὲ ἦσαν δεδανεισμένα πρὸς 10 % δι' αὐλικῶν ὁμολογιῶν.

† Ἀδρ/λεως Γαβριήλ βεβαιοῖ. (455)

Ἄριθ. 26

Ἰσον ἀπαράλλακτον τῆς πρωτοτύπου ὁμολογίας

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβεβαιοῖ.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς ἐντυπογράφου καὶ ἐμ-

μαρτύρου ὁμολογίας δηλοποιεῖ, ὅτι πολλῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ταύτῃ ἐκτιθεμένων ὁσημέραι βρεφῶν, πρὸς δὲ καὶ Χριστιανῶν ἄλλοις οὐκ ὀλίγον καμνόντων νοσήμασι, συνήγετο παρὰ πάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας μου φιλελεημόνων Χριστιανῶν, αὐτῶν τούτων χάριν ἀμφοτέρων ἱκανή τις, καὶ θαυμάσια ἐλεημοσύνη, ὡς καὶ εἰς γο. ὄγκον προοῖονσα προβῆναι χιλίων' ἑρ' οἷς τῶν ἐπαρχιωτῶν του Χριστιανῶν σὺν ἐμοὶ σκεπτομένων, ὅπου ἂν παρακατατιθέντα, μὴ μόνον ἐν ἀσφαλεῖ διὰ παντός εἶη, ἀλλὰ καὶ τινὰ πλείω παράσχοι τὴν ὑφ' ἑλπίαν τοκίζόμενα, ἔδοξε περὶ τούτων πᾶσι κοινῇ, παραθέσθαι καὶ πιστεῦσαι ταῦτα τῇ ἐπαρχίᾳ ἐμοὶ τε δηλ. παραδόντας τῷ τέως αὐτῶν προοισταμένῳ καὶ τοῖς ὑπ' ἐμὲ οὐδέν ἦττον ἐκ διαδοχῆς τῆδε ἀρχιερατεύουσιν αὐτὰ παραπέμψαντας. Οὕτως οὖν γνώμη κοινῇ, καὶ συναινέσει πάντων ὁμοῦ τῶν ἐπαρχιωτῶν μου προεστώτων καὶ λοιπῶν Χριστιανῶν, παραλαβὼν δανειακῶς τὰ προδηλωθέντα ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλεημοσύνης συνηγμένα χίλια γο., ἀπεπλήρωσα μὲν εὐθύς ἕτερον τῆς ἐπαρχίας μου χρῆος ἰσάριθμον, ὑπόσχομαι δὲ περὶ αὐτῶν καὶ διορίζομαι καὶ αὐτὸς μὲν κατ' ἔτος λόγῳ διαφόρου πληροῦν γο. 120 καὶ τοῖς ἀεὶ ἀρχιερατεύοντας ἐν Ἀδριανουπόλει ὀφείλειν ἀπαραιτήτως καὶ ἀμετακινήτως ποιεῖν αὐτὸ τοῦτο, πληροῦντας δίχα τινὸς ὅλως ἀντιλογίας, ἢ προφάσεως τὰ αὐτὰ 120 γο. τοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει Χριστιανοῖς. Ἐπιμένοντας ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ἀπαραιμείωτου, εἰς τε τῶν ἐκθέτων ὄρφανῶν παιδίων ἀνατροφὴν καὶ περιθαλίψιν, καὶ τῶν ἐν ὀπηταλίοις νοσοῦντων Χριστιανικῶν νοσοκομίαν τε καὶ ἐπίσκεψιν. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσά μου ἐνυπόγραφος καὶ ἐσφραγισμένη ὁμολογία, ἐπὶ τε βεβαιώσει τοῦ Παναγιώτου καὶ Σεβ. ἡμῶν αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἴκου. Πατρ. κ. κ. Παϊσίου, καὶ μαρτυρία Πανιερωτάτων καὶ λογιωτάτων συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων, καὶ ἐδόθη τοῖς ἐπαρχιωταῖς μου Χριστιανοῖς — ἀψίβ Σεπτεμ. α'.

Σφραγίς † Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος ὑπόσχεται.

† Καληθδόνος Νικόδημος, † Βεροοίας, † Κρήτης Γεράσιμος, † Ἀγγιᾶλου Καλλίνικος, † Μεσημβρίας Γρηγόριος, † ὁ Βιζύνης, † ὁ Λυτίτζης Μεθόδιος

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Διονύσιος ἐπλήρωσε. ἀψίβ'. ὀκτωβ. κ'.

† » Νικηφόρος » 1775 » κγ'.

† » Καλλίνικος » 1780 » κ'.

† » Γαβριήλ » 1793 Σεπτεμ. 30.

† » Κύριλλος » 1810 Δεκεμ. 21.

† » Δωρόθεος » 1814 Φεβρ. 5.

† » Νικηφόρος » 1821 Ἰουνίου 12.

† » Γρηγόριος » 1830 Σεπτεμ. 14.

† » Γεράσιμος » 1840 Ἰουνίου 24.

Ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου κώδικος τοῦ μετοχίου
τῆς Ἁγίας Λαύρας.

Ἐν ἔτει ,απβα, Ἐν μηνί Μαίῳ ,αζ.

Ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος τῶν προηγουμένων τῆς μεγίστης Λαύρας Σεραφεῖμ ἐκ Μυτιλήνης καὶ μουσικός, ἡγούμενος εἰς τὸν ἐν τῇ Ἐδ)λει ναὸν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου καὶ βλέπων, ὅτι δὲν ἦτο κανένα φῶς μήτε κατάστιχον ἦτοι κόνδιξ, ὅπου νὰ περιέξη τὰ τοῦ μετοχίου ὑπάρχοντα, τὰ τε ἐν τῷ μετοχίῳ καὶ τὰ ἐκτός, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχουσιν τὰς κανδήλας πάντη πεπαλαιωμένας καὶ ἰσπερημένην ἱερῶν ἀμφίων ἐκεῖθεν βοηθεῖα τοῦ πρωτομάρτυρος. . . καὶ ἀνεκαίνισα ὅλας τὰς κανδήλας πρὸς δὲ καὶ ἱερὰ ἀμφια ἀπετέλεσα, ἄπερ ἅπαντα ἐκτάδην καὶ ἐπὶ λεπτοῦ θέλω καθυπογράψω. . . ὅμως ὁ θάνατος τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἡγουμενεύσαντος μοὶ ἐπροξένησε μεγαλωτάτην ζημίαν, φόβους τε καὶ τρομούς ἀνηκέστους. . . εἰς τὴν ἄθλιαν καὶ ἀξιολόγητον Ἀδριανούπολιν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπλήρωσα εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἦτον ἀρχαία συνήθεια νὰ πληρῶνωνται καὶ οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ ἢς μὴν ἀντισταίνῃ εἰς τὴν συνήθειαν.

Ἐν ἔτει ,απβγ, Αὐγούστου ιε'. ὧδε σημειῶνω καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν Ἡγουμένων.

«Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐνάτης ὥρας τῆς ἡμέρας τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτ. ἢ τῶν ἡγουμένων ἐναλλαγὴ οὕτως γίνεται. Ἄμφοτεροὶ οὐ Ἡγούμενοι πορεύονται ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιήσαντες μετανοίας τρεῖς ἀσπάζονται αὐτήν, κάκειθεν ἔρχονται καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, καὶ ποιῶσιν οὕτως, μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθόντες καὶ πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Στεφάνου, κάκεισε βαλὼν ὁ παλαιὸς ἡγούμενος μεάνοιαν καὶ ἀσπασάμενος αὐτὴν τίθησιν ἔμπροσθεν αὐτῆς τὸ κλειδί τῆς Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ ἀπέρχεται, καὶ ὁ νέος ποιησάμενος ὁμοίως, λαμβάνει ἐκεῖθεν τὸ τιθὲν ἐν αὐτῇ κλειδί, καὶ ἀπελθὼν ἵσταται εἰς τὸ ἡγουμενικὸν στασίδιον. Ὅμως ἔχει νὰ δίδῃ ὁ παλαιὸς ἡγούμενος τῷ νέῳ κηρία ὀκιάδ. εἴκοσι πέντε παραλήκια, ἦτοι εἴκοσι πέντε ἑκατοσταῖς ἔχει δὲ καὶ ὁ νέος νὰ δίδῃ τῷ παλαιῷ τὸ ἡμισυ ἐμβατοίκιον, ὅπου δίδει εἰς τὴν λαμπρὰν πρὸ μηνῶν εἴς' πρὸς τούτοις ἔχει νὰ δίδῃ αὐτῷ καὶ τὸν λογαριασμὸν τῶν ὄλων ἔσναφίων ὅπου μνημονεύονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, ὁμοίως ἔχει νὰ δίδῃ καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἀμπελιῶν, ὅσα ἤθελαν ἀκολουθήσει, ἔτι δὲ ὅσον κηρί ἤθελεν ἔχει χυμένον ὁ παλαιὸς ἡγούμενος, τὸ λαμβάνει ὁ νέος μὲ τὴν τιμὴν, ὅπου πολιτεύεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς ἤθελαν συμφωνήσει ἀναμεταξύ τους.»

Ἐνταῦθα ὑποσημειῶνω ὅλα τὰ ἐν τῷ μετοχίῳ.

Ἐν πρώτοις ἔχει ἐπάνω ὀντάδες 9 ἐκτός τοῦ ἡγουμενίου καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἱερομονάχων κατοικουμένων καὶ τοῦ ἀρχονταρικίου καὶ μαγειρείου. Ἐκ-

τῶν εἰρημένων ὀνδάνδων ὁ εἷς καὶ πρῶτος δέδοται τῷ ἔσναρίῳ τῶν ἀμπατζίδων, οἵτινες ἐν τῷ εἰρημένῳ τὰς ὀμηγύρεις ἐπιτελοῦσι καὶ τὰς τυχούσας ὑποθέσεις τοῦ ἔσναρίου ἐπιθεωροῦσι, πρὸς δὲ καὶ μνημονεύονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δίδουσι 9 κατ' ἔτος τῷ ἡγουμένῳ γρ.: 1η ἐπρόσθεσα δὲ ἔτι δύο ὄθιν γίνονται γρ. 15.

Περὶ τῶν ὑπογείων ἦτοι ἴζιμπῶν,

Ἐκκεῖνά εἰσιν ὄλα 7, ἐν οἷς κάθηνται παπουτζίδες καὶ ἐργάζονται, καὶ ἐπάνω αὐτῶν εἰσιν ἄλλοι 7 ἐνθάδε ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐστὶ τῶν παπουτζίδων καὶ βάλλουσι μετὰ τὰ μπακιρικά τους πρὸς δὲ καὶ τὴν λεγομένην λόντζιαν ἐπιτελοῦσι ἀνθ' ὅτου δίδουσι καὶ οὗτοι κατ' ἔτος τῷ ἡγουμενεύοντι γρ. 6 ἐπίσης καὶ οἱ ὀνδάδες πληρώνουν ὄλοι καθ' ἕνας ἀπὸ γρ. 6. Τὰ δὲ ὑπόγεια ἐπλήρωναν τὸ πρῶτον ἀπὸ γρ. 8, εἶτα ἐπρόσθεσα ἔτι ἕν καὶ γίνονται 9, ἀπὸ δὲ τὸ μέρος τῆς Ἐκκλ. εἶναι ἄλλοι 6 ὀνδάδες καὶ οὗτοι ἀπὸ γρ. 6. (αἱ ἴζιμπαι μὲ τους ὀνδάδες ἀπὸ γρ. 16. Τοῦ Δημητράκη ἡ ἴζιμπα χωρὶς ὄντ᾽ ἀπὸ γρ. 12. νεωτέρα γραφή).

Ἐν σελ. 13 καὶ 14 ἔχει καταγραφὴν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ λειψάνων ὅσα εὔρε καὶ ὅσα ἀφιέρωσεν ὁ ἴδιος. Εἰς ταῦτα δὲ προσθέτει ὁ διάδοχος του τάδε.

Ἀπὸ 1784 ἡγουμενεύων ἐγὼ ὁ Γεράσιμος ἐκ Χίου ἐν τῷδε τῷ μετοχίῳ ἐπρόσθεσα ἔτι ἱερὰ ἄμφια κόσμου χάριν τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἔχει ἀριθμησιν καὶ τούτων.

Ἐν ἔτει αἴψβ.

ἀφιέρωσα καὶ γὼ ὁ νῦν ἡγούμενος Ἰγνάτιος Συμωναῖος φελόνια 4, ὧν τὸ ἕν εἶνε καλὸν ὀνομαζόμενον Ἀλτίν-Σαραῖ μὲ κλαδάκια χρυσᾶ ἀξίας γρ. 100.

1796.

ἀφιέρωσα καὶ γὼ ὁ ἡγουμενεύων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου Χρυσανθοῦ ἐκ νήσου Πάρου. ἐχρῶσσε τὸ δεσποτικόν, τὸν ἄμβωνα.

(σελ. 25) ἀφίνω καὶ ἐν ἀμπέλι κατὰ τὸ Χαδίμ ἀγᾶ δοννούμια 6 καὶ μισὸν Σεράφ. εἰς ταῦτα προσέθεντο οἱ διάδοχοί του 3 ἕτερα. ἀλλ' εἰς τῶν κατόπιν ἡγουμένων ἔχει τὴν ἐξῆς σημείωσιν: «Αὐτὰ τὰ ἀμπέλια εἶνε ὡσάν νὰ μὴ ἦτον, συμπερωτέρον ὁμοῦ νὰ μὴ ἦτον» (ὁ Χρυσανθος ἀναφέρεται τῷ 1801).

σελ. 43. Τὸ ἔτος 1889 Δεκεμ. 24 Κυριακῇ ἐξημέρωμα πρὸς τὸ Σάββατον ἔσπερας κατὰ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς νυκτὸς πυρκαϊὰ ἐξεροράγη ἐκ τοῦ πλησίον τοῦ Γιαχανᾶ τοῦ κ. Ἀντωνάκη, ἀπετέρωσεν οἰκίας, ξυλουργία, καφενεῖα καὶ αὐτὸ ὅλον τὸ Μααρίφ πρὸς τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃ τὸ μετόχιον καὶ ὁ καὸς παρανάλωμα τοῦ πυρός, ἐὰν δὲν μᾶς ἐπροστάτετε ὁ θεράπων τοῦ Χριστοῦ ἅγιος Στέφανος· διότι εἰς τοιαύτην θέσιν ἤλθομεν, ὥστε νὰ ἐκκενώσωμεν ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μεταφέρωμεν αὐτὰ εἰς τὸν περιβόλον τῆς ἱερ. Μητροπόλεως ὄλα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας ὡς καὶ τὰ ἐπιπλα τῶν δωματίων μας. Αὕτη ἡ πυρκαϊὰ εἶνε

τρίτη φορά ὡς διηγοῦνται οἱ ἐνταῦθα Χριστιανοί, ἀλλ' ἡ τρομερώτερα καὶ καταστρεπτικώτερα εἶνε αὕτη. Εἰς τὴν ὥραν τῆς τρομερᾶς πυρκαϊᾶς κατὰ τὰς πεντέξι ὥρας τῆς νυκτὸς τρεῖς τουλοῦμπες καὶ 500 ἄνθρωποι ἦτον ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἰς τὰς 26 10/βρίου παραμονὴν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐσκεπάσθη ἡ Ἐκκλησία. Τὰ σκευὴ ὁμως τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας μετεφέρθησαν ἀμέσως τὴν ἰδίαν Κυριακῇ, πολυέλαιοι, μαννάλια, εἰκόνες κτλ. ἐστολίσθηκεν ἡ ἐκκλησία χωρὶς νὰ χαθῆ οὔτε τὸ παραμικρόν. Τὸ ἐσπέρας ἐτελέσθη ὁ ἑσπερινὸς καὶ τὸ πρωὶ τῶν Χριστουγεννῶν ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία. Ἐγὼ δὲ ἐπετρόπευα αὐτὸ τὸ ἔτος τὸν ἅγιον Ἄδ/λιεως κύριον Ματθαῖον. Ταῦτα ἐγράφησαν ἐνταῦθα διὰ ἐνθύμησιν.

1890 Ἰανουαρ. 14 Προηγ. Βασίλειος Λαυριώτης.

Τῷ 1782 ἐπειδὴ ὑπῆρχε συνήθεια τὰ πανηγυρίζοντα ἐσνάφια νὰ φέρωσιν ἔξωθεν τὸ κηρίον, συμφωνήθη μὲ τὸν ἡγούμενον Σεραφεῖμ νὰ φέρωσι τὸ κηρίον καὶ αὐτὸς νὰ τὸ χύνη ἐπλήρωνον 70 παρδ. τὴν ὁκτὸν φριαστικά.

σελ. 56. Ἐδῶ σημειῶνουμεν τὰ ὅσα δίδομεν εἰς τὴν μητροπόλιν διὰ τοὺς δύο δίσκους, ὁποῦ μαζεύονται εἰς τὸ παγκάρι μας. Ἐν πρώτοις δίδομεν διὰ τὸν δίσκον ὁποῦ μαζεύονται διὰ τὰ ὄργανα τὸν κάθε μῆνα γρ. πέντε, τὰ ὁποῖα ἐστάθη συνήθεια ἀπὸ τὸν μακαρίτην Νικηφόρον Ἀρχιερέα. Ἐτέρα συνήθεια δίδομεν τῶν Χριστουγεννῶν Γεμένι κατὰ δκ. δύο, καὶ τὴν Λαμπρὰν ἄλλαις δύο ὁκάδες. Ἐτι διὰ τὸν ἕτερον δίσκον, ὁποῦ μαζεύεται ἐπ' ὀνόματι τῶν σπηταλίων, τὸ πρῶτον μὲν χωριστόν, καὶ εἶτι ἐσυναζόνταν τὸ καθ' ἕτος ἕπερον, ὁμως εἰς τὴν ἐπιτροπικὴν τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου ἐπὶ Καλλινίκου ἀρχιερέως εἰς τὰ 1786 ἔγινεν ἀπόφασις καὶ ξεκοπή, ὁποῦ νὰ δίδομεν τὸν κάθε χρόνον εἰς 10 Δεκεμβρίου γρόσια 30.

Ἐτέρα σημ. καὶ τὸ ἐμβατοῖκι τὸ δεκαπενταύγουστον γρ. ἑκατὸν καὶ δέκα τὸν διάκονον καὶ δύο τοὺς προμικηρίους 1819 Γρηγόριος.

σελ. 57. Ἐδῶ σημειῶνω διὰ τὰ ἐξωτερικὰ χάριτζια καὶ πεσκέσια, ὁποῦ δίδομεν τὸν καθ' ἕκαστον χρόνον. Ἐν πρώτοις εἰς τὸν τζιοπχανέ, ὅταν ἔλθῃ καινούριος Τζεμπιτζίμπασης γείτονας μας ἔχει νὰ τοῦ δίδῃ πεσκέσια ὁ ἡγούμενος μίαν ὁκ. καίβη γεμένικον, καὶ μίαν ὁκ. ζάχαριν καὶ μίαν ὁκ. ἁγιοκέρι ὁκτὼ κηριά, καὶ πέντε ὁκ. λεπτόκαρα. Καὶ τοὺς ἀνθρώπους του μέσα: Τοῦ ὀντάμπασι 60 παρδ. καὶ τοῦ τζαοῦσι 60 παρδ. Τοῦ καρὰ-κουλουκτζῆ μισὸ γρόσι, καὶ τοῦ Σακά μισὸ γρ. καὶ ἂν ἔχη τζοχανταρέους ὁ ἁγῶς ἀπὸ μισὸ γρ. τὸν καθ' ἕνα καὶ τοῦ καβετζῆ μισὸ γρ.

Τοῦ αὐτοῦ ἁγῶ πᾶσα λαμπρὴ = (λαμπρῆ) ἔχει νὰ δίδῃ ἀπὸ ἕνα τζορέκι καὶ 100 αὐγά. Ὁμοίως καὶ τοῦ ὀντάμπασι καὶ τζιαοῦσι ἀπὸ ἕνα μικρὸν τζορέκι ἀπὸ 50 αὐγά τοῦ καθ' ἑνός. Καὶ τοῦ καφετζῆ, ὅταν φέρῃ εἰς τὸ μετόχιον τὸν καβὲ μίαν ζολότα. Πάλιν τοῦ ἰδίου ἁγῶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἕνα ἁρνί, καὶ τοὺς ἀνθρώπους του καθὼς διαλαμβάνει ἄνωθεν παρόδες τοῦ καθ' ἑνός.

Ἰδοὺ σημειώνω καὶ διὰ τὸν Ἰμάμι τοῦ μαχαλὲ τὴν κάθε λαμπρὸν ἀπὸ ἓνα τζορέκι καὶ ἀπὸ 50 αὐγά, καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἓνα ἀρνί.

Τοῦ Μειμάρι κάθε λαμπρὸν ἀπὸ 5 γρ., τὰ ὁποῖα τὰ δίδει εἰς χεῖρας τοῦ σέφ κεχαγιῶ τῆς μητροπόλεως.

1820 Ἀὐγ. 15. Ἐπληρώθησαν γρ. 3,500 ἄτινα ἐχρεώσται ἡ Ἐκκλ. εἰς διαφόρους καὶ ἀπηλλάγη πλέον πάσης οφειλῆς.

σελ. 65. Σημειώσεις α'. ὁ ἔβραϊος φέρνει ἐκ μέρους τοῦ γιουμπρουκίου ἕξ ὀκ. κηρίου χυμένον καὶ δικάρια καὶ πεντάρια, ἡ δὲ πληρωμὴ τούτου τοῦ κηρίου δίδεται μετὰ ταῦτα, λαμβάνει καὶ ὁ ἔβραϊος ἓνα γρ. ἀγιάκ-τερι ἥτοι ποδοκόπι. ἡ τιμὴ του ποικίλλει. Τῷ 1797 ἐπλήρωσε 3 γρ. καὶ 40 ἄσπρ. τὴν ὀκ. ἐπολιτεύετο δὲ τὸ κηρί παρδ. 110 ἡ ὀκ.

Σημ. γ'. Τὰ στασίδια τοῦ γυναικωνίτου πωλοῦνται μόνον εἰς ἓν πρόσωπον· μετὰ τὸν θάνατόν του περιέρχεται πάλιν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἐκκλ. καὶ οὐχὶ τῶν οἰκείων.

σελ. 67. Σημ. δ'. Ὁ προσετώς ἓνα μόνον Ἑλλάν λαμβάνει, διὰ τὴν συνοδίαν του δὲ λαμβάνει εὐσάτια· πληρώνονται δὲ αὐτὰ, ὡς καθὼς πληρώνονται ἀπὸ ὄλων, δίδει μετέπειτα μπακτοῖσι τοῦ κολτζήμπασι γρ. 5 καὶ ἓνα γρ. εἰς τοὺς 4 ἀνθρώπους του, ὁποῦ τὸν ἀκολουθοῦν, ἥτοι τὸν καθ' ἓνα ἀπὸ παρ. 10.

σελ. 67. Σημ. ε'. Τὴν λαμπρὸν δίδομεν εἰς τὸν Τζεμπτζήμπασι 100 αὐγά καὶ ἓνα τσουρέκι, εἰς δὲ τὸν ὄντάμπασι του καὶ σακὰν αὐγά 50 καὶ ἓνα τσουρέκι τοὺς δύο. Εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῶν ἀρνιῶν ἓνα ἀρνί τὸν τζεμπτζήμπασι καὶ δύο γρ. τὸν ὄντάμπασι καὶ σακὰν. Εἰς δὲ τὸ Μπαϊράμι ἐρχονται οἱ ἀνθρώποι του διὰ χαιρετισμὸν καὶ τοὺς δίδεις ὀλίγους παράδες, ὡς ἓνα γρόσι καὶ οὐχὶ ἄλλο δι' αὐτόν.

Σημ. Ὅταν πηγαίνουν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μετὰ τὸ ἀρνί δίνουν τῷ σακὰ ἓνα γρ. τὸν ὄντάμπασι 1 γρ. καὶ 20 παρὰδ. Ὁ κὺρ Καλλίνικος ἐπρόσθεσε μία ὀκὰ κηρί λαμπάδες 8 εἰς τὸ δαμαζάνι, τὰς ὁποίας δὲν εἰμπόρεσα νὰ τὰς ἀποφύγω καὶ ταῖς ἔδιναι κάθε χρόνον.

σελ. 68. Σημ. ς'. Διὰ τὸν μεϊμάρη τὸν μεγάλον καὶ τὸν μικρόν.

»Τὴν λαμπρὸν αὐγά 100 καὶ ἓνα τζιορέκι εἰς τὸν μεγάλον, εἰς τὸν μικρόν αὐγά 50 καὶ ἓνα τζιορέκι, λαμβάνει ἔτι ὁ μέγας διὰ χεῖρός τῆς πολιτείας κατὰ τὸν καιρὸν τῆς λαμπρῆς ἢ πρὸ γρ. 5, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ Ἐκκλ. δίδωσιν αὐτῷ· καὶ αὐταὶ μετὰ χεῖρι τῆς πολιτείας. Ὁ μικρὸς δὲ ἐρχόμενος ἐνταῦθα ἀείποτε τὸν φιλοδωρεῖς μόνος σου. Ἔδιδά δὲ ἐγὼ εἰς αὐτόν τὸν κάθε μῆνα ἓνα ἐξηντάρι, ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαῖον αὐτόν νὰ τὸν ἔχῃ μετὰ τὸ καλόν, διὰ νὰ μὴν ἤθελε σοὶ προσενήση καμμίαν ζημίαν.—Ναθαναήλ.

Σημ. ζ'. Διὰ τὸν Ἰμάμη τὸν μαχαλὲ, δίδεις τὴν λαμπρὸν 50 αὐγά καὶ ἓνα τζιορέκι, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῶν ἀρνιῶν τοῦ στέλνεις ἓνα ἀρνί.

Σημ. η'. Διὰ τὸ κουτὶ τὸ Σιναιτικόν, ὄλαις ταῖς Κυριακαῖς τοῦ χρό-

νου νὰ γυρῶσῃ, καὶ ὄχι ἄλλην ἐροτήν. Ὁ Ναθαναὴλ ἐξώδευσε 1863 γρ. πρὸς ἐπιδιορθώσεις καὶ καλλωπισμὸν τοῦ τε ναοῦ καὶ τοῦ μετοχίου.

σελ. 71. Σημ. θ'. Ἐπειδὴ εὖρον τὴν πολιτείαν νὰ συνάξεται ἐνταῦθα, ἤτις ἐβάσταξε μὲ κυρὰν δύο ὀντάδες πρὸς 13 γρ. τὸν χρόνον, καὶ ἕτερον ὀντᾶ εἰς τὸ κάτω μέρος διὰ κιμουρλίκι πρὸς 6 γρ. κυρῶ, θεωρεῖται δὲ τὴν μεγάλην ταύτην συμφορὰν ὅπου μῦς ἐσυνέβη ἀπὸ τὴν ἀπροσεξίαν ἐκείνων τῶν προκατόχων μου, ὅπου ἐσύστησαν ἐνταῦθα πολιτείαν, ὅπου τόσον ἐκατήντησε χρόνον μὲ τὸν χρόνον, ὅπου νὰ μὴν ἐξουσιάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Διότι καθ' ἑκάστην ἐδῶ ἐσυνάζοντο αἱ τρεῖς φυλαί, Χριστιανοί, Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι, ἐδῶ μποσταντζήδες, μουζουράδες καθ' ἑκάστην. ἐδῶ φυλακὴ διὰ τὰ δοσίματα, ἐδῶ φωναῖς, κρίσαις διάφοραις, πασαλίδες ὅταν ἀκολουθοῦσε νὰ ἔλθῃ κανένας Πασάς· σχεδὸν ὅλον τὸ μετόχιόν μας ἦτο κατασκληρωμένον καὶ ἐξουσιάζόμενον ἐκ τῶν ἄνωθεν. Μὲ τὴν θέλησιν λοιπὸν καὶ χάριν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἑσαφρίου μας τῶν εὐλογημένων μπακάλιδων, ἐξαιρέτως τοῦ Χατζῆ κύρ Κωνσταντῆ εὐγάλαμεν μὲ μεγάλους κόπους καὶ ἰδρώτας τὴν κοινὴν πολιτείαν, καὶ μετ' αὐτῆς ὅλα τὰ δεινά, ὅπου ἀκολουθοῦσαν ἐνταῦθα καὶ ἐλυτρώθημεν. Ἄς προσέξῃ λοιπὸν ὁ κατὰ καιρὸν ἡγουμενεύων, μὴν ἠθελε ἀπατηθῆ καὶ ἐμβάσῃ πλέον ἐνταῦθα πολιτείαν, καθὼς ἀπατηθῆ καὶ ὁ προηγούμενος κύρ Σεραφεῖμ (ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἐσυστήθη). Ὁ προηγούμενος Ναθαναὴλ.

1800. Ὁ ἡγούμενος Χρῦσανθος ἔχει σημείωσιν τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια ἔκαμε πρὸς ἐπισκευὴν καὶ καλλωπισμὸν καὶ πλουτισμὸν τοῦ μετοχίου γρ. 3,040.

1805. Τὰ ὅσα ἐξώδευσεν ὁ προηγούμενος Χρῦσανθος 1,675.

1809. Δεκεμ α'. Ἐλαβα τὸ κλειδὶ τῆς Ἐκκλ. μὲ κόπον πολὺν καὶ μὲ δύναμιν τοῦ ρουφρετίου τῶν μπακάλιδων ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ κύρ Διονυσίου προηγουμένου. Ἐπειτα ἐσηκώθη καὶ συνοδεία του ὁ προηγούμενος Δανιὴλ Κρητικὸς ἕως ὅτου ἐπῆγεν εἰς τὸ Μοναστήρι· ἐξωδευθήσαν μὲ χεῖρι τοῦ ρουφρετίου ἀπὸ Ἰανουο. πέντε ἕως τὸ Πάσχα γρ. 2,500

2,500

ἔπειτα ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὸ ἅγιον ὄρος 1810 ἕως Μαρτίου 20-1811 ἐδώσαμεν τζερεμὲν

1,500

4,000

μὲ τὸ νὰ ἔπεσεν ἐξωτερικῶς ἕως ὅπου ἀπέθανεν εἰς τὴν πόλιν 1812 Ἰουνίῳ μηνί. Ἐξωδευθήσαν διὰ τὰ τείχη τοῦ τζερχανέ τῶν ὀντάδων μας καὶ τῆς Ἐκκλ. τοῦ τείχους τοῦ δεξιοῦ χοροῦ καὶ στασιδίων

γρ. 3,368

» 1,000

» 220

8,688

εἰκόνες τοῦ νέου τέμπλου

» 1,722

10,310

τῷ 1811 ἔτι ἔξοδα

Ἐπειτα ἔχει σημειώσιν: μετὰ τὸ νὰ μὴν ἔδωσε ὁ προκατόχος μου κύριος Διονύσιος τὰ χίλια κηρία παραλήκρια μηδὲ ἐγὼ μηδὲν ἄφησα εἰς τὸν διάδοχόν μου κύριον Ἰλαρίωνα. Παρθένος.

1814. Ὁ Γεωργίου Παχώμιος ἐφρόντισε περὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀφιερωμένων τῷ μετοχίῳ.

1816. Καλλίνικος προηγούμενος.

σελ. 94. Ἔτος 1819 Ἰδοὺ φανερώνομεν διὰ τὸ σπῆτι τοῦ σχολείου ὅπου εὐρίσκετο εἰς τὸν μαχαλὲν τοῦ Κιγικίου, ὅπου εἶναι ἡ κατοικία τῶν παπάδων. Ἐπειδὴ καὶ οἱ ἰδικοί μας ἐνοῦνται, οἱ εὐρισκόμενοι κατὰ τὸ Κιγικί ἐσύστησαν ἕν σχολεῖον εἰς τὸν μαχαλὲ τοῦ Καρα μπουλοῦτ μέσα εἰς τὸ Κασίμ-πασᾶ Σαράϊ, καὶ τὸ ἀφείρωσαν εἰς τὴν Ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Στεφάνου κατὰ τὸν ἐδικὸν μας καιρὸν, διὰ τὸ ὁποῖον θέλομεν διὰ νὰ εἰξεύρη ὁ κατὰ καιρὸν προεστὴς τὸ πῶς καὶ μετὰ τί συμφωνίαν ἔγινε, διὰ νὰ γίνεται ἰδεῶτος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ θέλει εἰξεύρει, ὅτι τὸ χοτζέτι του οὔτε εἰς τὸ μοναστήριον εἶνε, οὔτε εἰς τὸν μαχαλὲ, ἀλλ' εἶνε μέσα εἰς τὴν κάσσαν τοῦ ἔσναφιῦ τῶν μπακαλίδων. Τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἔχη τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ τὸ πουλήσῃ καὶ τὸ χοτζέτι δὲ εἶνε γραμμμένο ἐπάνω εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ γράφει μέσα: Στέφανος Ἀθανασίου. Καὶ εἶνε διὰ τοὺς παπάδες ἕνας ὀνόμας καὶ ἕν προσκυνητάριον, καὶ τὸ ἐπίλοιπον κτίριον ἕως τὴν ἐπάνω πόρταν τοῦ δρόμου, τὰ ὁποῖα τὰ ἔκτισα ὄντας προεστειὼν ἐγὼ εἰς τὴν Ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ κατοικία τῶν παπάδων, ὅπου νὰ κάθωνται ἐκεῖ διὰ χρείαν καὶ ἀνάγκην τοῦ μαχαλέ· καὶ διὰ τὴν ἄλλην διοίκησιν τοῦ ὁσπητίου οἱ ἐπίτροποι καὶ μαχαλεῖδες νὰ ἔχουν τὴν φροντίδα, νὰ μὴν ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ τοὺς προστάξῃ ὁ κατὰ καιρὸν προεστὴς. Αὐτοὶ νὰ βάλλουν καὶ νὰ εὐγάλλουν τὸν διδάσκαλον, ὅποιον θέλουν νὰ φέρουν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα καὶ διὰ τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου τῶν καὶ διὰ τὰ ἄλλα ὅλα νὰ μὴν ἀνακατεύεται ὁ κατὰ καιρὸν προεστὴς, ἀλλοῦ νὰ εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν μαχαλεῖδων καὶ τῶν ἐπιτρόπων, ὁποῦ αὐτοὶ τοὺς ἤθελαν ἐκλέξουν, χωρὶς νὰ τοὺς διατάξῃ ὁ κατὰ καιρὸν ἡγούμενος. Πρὸς τούτοις δὲ εἶνε καὶ ἕνας δίσκος εἰς τὴν Ἐκκλ. ὁ ὁποῖος γυρίζει διὰ τὸ σχολεῖον· καὶ εἰς αὐτὸ νὰ μὴν ἔχη νὰ τὸν ἐμποδίξῃ ὁ κατὰ καιρὸν προεστὴς, ἀλλὰ νὰ εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μαχαλέ καὶ τῶν ἐπιτρόπων, ὁ ὁποῖος γυρίζει διὰ τὸ σχολεῖον· καὶ διὰ τοὺς ἐπιτρόπους δὲ καὶ διδάσκαλον καὶ ἄλλα νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἐξουσιάζῃ ὁ κατὰ καιρὸν προεστὴς, μόνον ἡ κατοικία τῶν παπάδων νὰ εἶνε εἰς τὴν ἐπίσκεψίν του, καὶ οἱ κατὰ καιρὸν παπάδες νὰ εὐρίσκωνται καὶ νὰ μὴν λείπουν ἀπὸ τὴν ἐνορίαν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν διὰ κατοικίαν, ὡς καθὼς εἴπομεν, τὸ Σχολεῖον. Δι' ὅλα αὐτὰ ἐδόσαμεν ἀπὸ μέρους τοῦ μοναστηρίου ἕνα βεβαιωτικὸν γράμμα, ὡς καθὼς προεγράψαμεν, καὶ ἐλάβαμεν καὶ ἀπὸ τοὺς μαχαλεῖδες ἄλλο ἕν, κατὰ τὴν συμφωνίαν ὁποῦ ἐστήσαμεν, καὶ οὔτε ὡς καθὼς γράφομεν θέλει ἐξακολουθήσῃ: ὁ κατὰ . . . προεστὴς χωρὶς κανένα λόγον, καὶ αὐτὸ εἶνε κτῆμα

τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὅπου στέκεται καὶ εἶνε ὁ Ἅγιος Στέφανος κτῆμα ἀδιάσειστον καὶ ἀναπόσπαστον καὶ τελείως ἀπαρασάλευτον χωρὶς κανένα ἐμπόδιον καὶ δίσκος διὰ τοῦτο περιπατεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸ νὰ εἶνε κτῆμα παντοτεινὸν καὶ ἀπαρασάλευτον καὶ κύριον κτῆμα. ὁποῦ κανένας λόγος, κανένα καιρικὸν συνάντημα νὰ μὴν εἶνε ἐμπόδιον κανένα καὶ ὁ δίσκος νὰ γυροῖξῃ ὑστερινὸς καθὼς ἦτον. Ἴδου σημειῶνω καὶ τὰ ἔξοδα γο. 807 παρ. 23.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ αἰδιμιος Παχώμιος ἀφίνει εἰς τὸ σχολεῖον καὶ πλεῖστα ἔπιπλα καὶ σκευὴ, ὧν ὑπάρχει τακτικὴ καταγραφὴ ἐν σελ. 77 τοῦ κώδικος. Ὁ ἴδιος ἐξώδευσε καὶ ἕτερα γο. 500 καὶ 32 παρ. διὰ μερεμέτι τῆς Ἐκκλησίας.

1817. Οἱ ἀλεγοπῶλαι ἀφιέρωσαν πολυέλειον χρυστάλλινον.

Σελ. 103. Σημείωσις εἰς τὰ 1814 διὰ τὰ ὅσα ἔγιναν καὶ ἀφιερώθησαν εἰς τὸν καιρὸν ἐμοῦ Καλλινίκου τοῦ Κεφαλληνιαίου, εἰς ἔπιπλα, ἐπιδιορθώσεις καὶ ἱερὰ σκευὴ καὶ ἄμφια γο. 3,474, ἦτο ἐγγράμματος

Σελ. 107. 1819 Φεβρουαρίου 20 ἡμέρα πέμπτη πρώτη ἐβδομάδι τῆς μεγάλης ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἔλαβα τὴν ἐπιστισίαν τοῦ μετοχίου μας τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχ. Στεφ. ἐλάχιστος Γρηγόριος διάδοχος τοῦ μακαρίτου Ἰακώβου.

Σελ. 108. 1820 πρὸς τὰ τέλη Ἰουλίου ἤλθον ἐγὼ ὁ προηγούμενος Γιβριήλ.

Σελ. 110. 1823. Ἐκρίθη εὐλογον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἐκεῖ ἐνοριτῶν νὰ περιφέρηται ὁ δίσκος τοῦ σχολείου οὐχὶ τελευταῖος ἀλλὰ δεύτερος. αὐκγ' Νοεμ. προηγούμενος Νεόφυτος.

1818. Ὁ Σωφρόνιος ἐξώδευσε γο. 4,558.

1847. Σημείωσις νὰ γίνηται μνημόσυνον τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπὲρ τοῦ Ναΐδεν τσορματζῆ ὅστις ἔδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλ. γο. 1000, ἐπὶ Σωφρονίου προηγούμενου.

1829. Σεπτεμ. 16 ἀνεκαινίσθη ἡ Ἐκκλ. τοῦ ἁγίου Στεφάνου διὰ συνδρομῆς ἐμοῦ Σωφρονίου ἡγουμενεύοντος. Ἐξωδεύθησαν γο. 6,785.

1837. Ὁ προηγούμενος Ἰεζεκιήλ ἔχει σημείωσιν τῶν ἐξόδων διὰ μερεμέτια γο. 1784.

1849. Αὐγούστου 15. Ἁγάπιος Θεσσαλονικέως ἔμεινε μέχρι τῷ 1864 ἐξώδευσε δι' ἐπισκευὰς καὶ ἀνακαινίσεις 36,602.

1864. Καισάριος δς ἔκαμε σημείωσιν τῶν ἐσφαρίων τὰ ὅποια πανηγυρίζουν καὶ τὶ δίδουν.

1870. Αὐγούστου 16. Λήγει καὶ ἡ περίοδος τῆς ἡγουμενίας του, ἐξώδευσε 13,477.

1870. Δευτέρα περίοδος Καισαρίου. Διὰ τὸ νέον κτίριον καὶ τὴν καινὴν θύραν ὡς δοῶνται μὲ τὴν ἀγορὰν τοῦ καλῆ ἐξώδευσε ὁ ἴδιος γο. 45,594 καὶ 10,000 ἡ ἁγία Λαύρα ἔτι δὲ διὰ τὸ καμπαναρεῖον διὰ τὰ μουμ-

τζίδικα καὶ λοιπὰ τὸ ὅλον μετὰ τῆς πρώτης του περιόδου ἔξοδα 96,352. Κατὰ τὸ ἔτος 1872 Φεβ. 10 ἐτελεύτησεν ὁ αἰδιδιμος καθὰ σημειοῖ ὁ ἱεροδικακός αὐτοῦ Παντελεήμων Λέσβιος.

1883. Αὐγ. 10 ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἐνταῦθα τετελευτηκῶτων ἡγουμένων Δανιὴλ καὶ Στεφάνου, τῶν ὁποίων αἱ μὲν κάραι μετηνέχθησαν εἰς Ἁγίαν Λαύραν, τὰ δὲ ὄσια ἐναπετέθησαν ὁμοῦ ἐν τῷ νεκροταφείῳ Γιλδιριμίῳ· ἡ πλάξ φέρει ἐπιγραφὴν Δανιὴλ. ἐνταῦθα κεῖται καὶ ὁ Καισάριος.

1710. Αὐγούστου 15. Ἡγουμιενούκτος τοῦ κυρ Ἰωσήφ καὶ ἐξετάζων τὸν μαχαλᾶν ὁποῦ ὁρίζει ὁ ἅγιος Στέφανος εἶνε αὐτός· α' ὁ μαχαλᾶς, ὁποῦ ὀνομάζεται Κιγίκι. β'. μπουτζοῦκ Τεπέ, ἕως εἰς τὸ Σταμπὸλ-γιοιλοῦ. γ'. Τὸ μενζιλ-ἀχιρί. δ'. Παπᾶς-μαχαλεσί ἕως Μαβρουδι μπαχτζεσί. ε'. Χοροζλοῦ ἕως καὶ τὸ Ἀγάτζ παζαρί, ς' ἀπὸ Κουλε-καπουσοῦ ἕως ἐπάνω ὅλον τὸ τζι-αρσί. Ταῦτα ἐγράφησαν διὰ τὴν σημείωσιν τῶν προγενεστέρων πρὸς σαφήνειαν.

*Πρακτικὸν περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐνορίας τοῦ Μετοχίου ληφθὲν
ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Ἱερῶς Μητροπόλεως*

Αἰδεσιμώτατοι Ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες ἐν τῇ Ἱερῶ Ἐκκλ. τῆς Ἁγ. Τριάδος ἐν Κιγικίῳ εὐχόμεθα πατρικῶς ὑμᾶς ἐν Κω...

Ἄριθ. Πρωτ. 751.

Προκειμένου περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀναφύσεως, ὡς μὴ ὄφριλε, μεταξὺ τῆς αἰδεσιμότητός σας καὶ τοῦ πανοσιωτάτου Προηγουμένου κ. Κοσμᾶ Λαυριώτου, Ἐκκλησιαστικοῦ προΐσταμένου τῆς Ἱερῶς Ἐκκλ. τοῦ ἁγ. Στεφάνου, ὅστις καὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ χρονολογουμένης ἀπὸ 25 Ἰουλίου ἔ. ἔ. ἀνηνέχθη ἡμῖν παραπονούμενος κατὰ τῆς αἰδεσιμότητός σας ὡς παρ' ἐνορίαν ἀγιάζοντας οἰκίας τινὰς καὶ ἐργαστήρια εἰς τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ ἀνήκοντα, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸ κατὰ Σεπτέμβριον μῆνα τοῦ 1852 ἐκδοθὲν Σιγγίλιον γράμμα, ἐν ᾧ ὡς ἐνορία τῆς ἁγίας Τριάδος ὁρίζεται τὸ Κιγικίον, ἐκ δὲ τῶν βιβλίων τῆς Δημαρχίας βεβαιωθέντες, ὅτι τὸ τελευταῖον ὄριον τοῦ Κιγικίου πρὸς Δυσμάς κατέρχεται μέχρι τοῦ Δερσάμ φούρνου καὶ κατὰ συνέπειαν ἔδει, ἵνα τὰ σημεία, περὶ ὧν ἀνεφύη ἡ μεταξὺ τῆς αἰδεσιμότητός σας καὶ τῆς πανοσιότητός του διαφορὰ, ἦτοι ἡ οἰκία τοῦ Δισπλέ, ἐν ἣ κατοικεῖ ὁ Ἕλλην Πρόξενος καὶ τὸ ἀντικρυ αὐτῆς παντοπωλεῖον τοῦ Κωνστ. Τοπχανελῆ ὑπάγονται εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὡς κατωτέρω κείμενα τοῦ ἠθέντος Δερσάμ φούρνου, ἐν τούτοις πρὸς ἄρσιν πάσης τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀφορμῆς φιλονεικιῶν μεταξὺ τῆς αἰδεσιμότητός σας καὶ τῆς Πανοσιολ. ἀποφασίζομεν, ἵνα τὰ διαληφθέντα σημεία, ἦτοι ἡ οἰκία τοῦ Δισπλέ καὶ τὸ ἀντικρυ αὐτῆς παντοπωλεῖον τοῦ Κωνστ. Τοπχανελῆ ἀποτελῶσι τοῦ λοιποῦ τὸ τελευ-

ταῖον ὄριον τῆς ἐνοριακῆς δικαιοδοσίας τῶν ἱερέων Κιγικίου, ἐχόντων τὴν ἡδειαν, ἵνα αὐτοὶ ἀγιάζωσι τὰ σημεῖα ταῦτα, ἥτοι τὴν οἰκίαν Δεσπλὲ καὶ τὸ παντοπωλεῖον τοῦ Κωνστ. Τοπχ. Κάτωθεν ὅμως τῶν σημείων τούτων ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει ἐπιτρέπεται αὐτοῖς, ἵνα κατέρχωνται πρὸς ἀγιασμόν εἴτε οἰκίας εἴτε ἐργαστηρίου· διότι τότε χαρακτηρισθήσονται ὡς παρ' ἐνορίαν ἱεροπράττοντες καὶ θέλουσιν ἐπομένως καταστῆ ἄξιοτιμώρητοι. Οὕτω γινώσκειτε ἢ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογία εἴη μετὰ τῆς αἰδεσιμότητός σας.

Ἐν Ἀδρ/πόλει τῇ 22 8)βρίου 1883

Ὁ Ἀδρ/λεως Νεόφυτος

Σημ. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ προηγουμένου Σεραφεῖμ τὸ κηρίον εἶχε παρὰδ. 70 ἢ ὀκτῶ, ἐν ᾧ βραδύτερον ὑψώθη εἰς παρ. 110 καὶ γρ. 3.

Περὶ τῶν ἑορτῶν τῶν ἐσναφίων.

1783. Δεκεμ. 27 Τὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Στεφάνου ἑορτάζον ἐσνάφι τῶν ὀαφτάδων τὸ πρῶτον ἔφερε κηρὶ ὀκ. 9 καὶ ἐτέλει τὴν πανήγυριν. Ἐπρόσθεσα ὅμως ἐγὼ ἔτι κηρὶ ὀκ. 6 τὸ ὅλον 15 μὲ τὴν συμφωνίαν: ὡς πλησιαζούσης τῆς ἑορτῆς νὰ φέρῃ τὸ ἐσνάφι τῶν ὀαφτάδων εἰς τὸν ἡγούμενον κηρὶ ὀκ. 15 ἢ καθὼς πολιτεύεται νὰ τῷ φέρωσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν, καὶ οὕτω νὰ ἐκτελῇ ὁ ἡγούμενος τὴν πανήγυριν. νὰ δίδουν προσέτι εἰς τὸν ἡγούμενον γρ' 10 κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, ὅπου μνημονεύεται ἐν ὄλω τῷ χρόνῳ, δίδει ὁμοίως καὶ ὁ ἡγούμενος εἰς αὐτὸ τὸ ἐσνάφι χουλιάρια 200 καὶ 5 ὀκ. φροντούκια κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως.

Εἰς τῶν ἡγουμένων σημειοὶ: Ἐλαβα διὰ τὸ κηρὶ γρ. 50 καὶ διὰ 400 χουλιάρ. γρ. 25 ἀλλαχοῦ δέ. μὲ τὸ κηρὶ ὁ ἡγούμενος ἐκτελεῖ τὴν πανήγυριν ὅσον κηρὶ ἤθελεν ἐξοδευθῆ, κάμνοντας λαμπάδες εἰς τὰ ἕξ μανουάλια ἀπὸ 3 ἢ 4 ὀκ. τὴν κάθε λαμπάδα· ἐπειδὴ τὸ πρῶτον μίαν μόνον λαμπάδα ἔβαλαν εἰς τὸν ἑορταζόμενον ἄγιον, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μανουάλια *γετέκια* κηργιὰ ἐπάνω εἰς τὰ ξύλινα, ἅπερ καὶ μέχρι τοῦδε σώζονται εἰς τὸ σκευοφυλάκιον.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΡΑΚΗΣ

(Ἐκ τοῦ Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου Μανασεΐδου, διδασκάλου)

Α΄ ΤΗΣ ΑΙΝΟΥ

Τὰ κύρια ὀνόματα παραφθειρόμενα ἀποκόπτουσι τὰς κανονικὰς αὐτῶν καταλήξεις, ἢ καὶ συχνότατα προσλαμβάνουσι μεγειθυντικὰς ἢ ὑποκοριστικὰς καταλήξεις.

Καὶ τὰ μὲν ἀρσενικὰ προσλαμβάνουσι τὰς ἐξῆς: ης, κός, ἄκος, ὄς, ἄκης, ἀκάκης, οὔδης, ἔλλης, πούλος, ἔλλος.

Τὰ δὲ θηλυκὰ τὰς ἐξῆς: ω, οὔδα, οὔλα, (ι)τσα, ική, ικα, ισα, ίνα, ουλιά, (γ)κώ, ούκα, ούκώ, ιωτή, ένα.

Α Ἀγγελος, -οὔδης, -ής, -άκης. Ἀγγέλικα, Ἀγγελική, Ἀγγελίνα, Ἀγγελιώ, Ἀγγέλω. Ἀγοραστή, Ἀγοραστός. Ἀδημάκης, -άκος. Ἀθανάσιος, Ἀθανασάκης, Ἀθανασός, -άσης. Ἀθανασ-ία, -ώ, -οὔδα. Ἀλέκος. Ἀλεξάνδρα, -ω, -οὔδα. Ἀλέξανδρος, -ής. Ἀλέξιος, -ης, -οὔδης. Ἀμβρόσιος. Ἀμερινή. Ἀμοιράς, -έλλης, -οὔδης. Ἀμοίρ(ι)σα, -σοῦδα, -σώ. Ἀναγώστης. Ἀναστασ-ία, -ιά, -οὔδα. Ἀναστάσιος, -ίος, -ης, -έλλος, -οὔδης. Ἀνάστος. Ἀνδρέας, -οὔδης. Ἀνδρῆκος. Ἀνδρόνικος. Ἀνέξ-α, -ίνα. Ἀνέστης. Ἀνθεμία. Ἀνθή, -ουλιά, -οὔλα. Ἀνθιμος. Ἀνν-α, -ίκα, -ιτσώ, -οὔδα. Ἀντών-ιος, -άκης, -οὔδης. Ἀπόστολ-ος, -άκης, -οὔδης, -ης. Ἀραλιώ. Ἀργυρο-ή, -ώ. Ἀργυρο-ός, -ης, -άκης, -όπουλος. Ἀρετή. Ἀριληώ, (= Χαριλάη). Ἀριλάκης (= Χαρίλαος). Ἀριστ-ή, -εῖτσα. Ἀρσελία. Ἀρχοντ-ής, -έλλος. Ἀρχόντω. Ἀσάνν-α, -ιώ, -οὔδα. Ἀσάνν-ης, -άκης. Ἀσημ-ής, -οὔδης. Ἀσημ-ή, -ίνα, -οὔδα. Ἀτίμισσα καὶ Ἀτούμισσα. Ἀϋθέντειρα (;) παραφθείρεται εἰς τὰ: Ἀϋφέντρα, Ἀϋφεντρή, Ἀϋφεντροῦδα κθξ. ἂν δὲν εἶναι παραφθορὰ τοῦ Ἀμφιρῖτη.

Β Βαδένα (προφ. badéna). Βαΐτσης. Βαλασ-ή, -οὔδα. (προφ. βαλ.) Βαλ-ής, -οὔδης. (προφ. βαλ.) Βαλιώ. (προφ. βαλ.) Βαρθάρα. Βασιανή. Βασίλειος, -ης, -ίκης, -οὔδης. Βασιλικ-ή, -οὔδα. Βασιλικός. Βασίλω. Βάσος. Βατίτσης. Βενε-ία, -ιά, -η, -ω. Βερτζς. (προφ. βερ.) Βερτομής. (προφ. βερ.) Βλάσιος, -άκης, -οὔδης, -ής. Βοχωρ-ή, -οὔδα. (προφ. βοχ.) Βορانیω. Βοραχιόλλης.

Γ Γαροφαλιά, -ίτσα. Γαρόφαλλοσ. Γεράσιμοσ. Γεώργιοσ -ησ, καί -ησ, -άκησ, -ούδησ, -οσ, -ακούδησ, Γεώρινησ. Γραμμιάτ-ω, -ούδα. Γραμμένοσ.

Δ Δαμασκ-ηνή, Δαμάσκω. Δαμασκηνόσ. Δαμιανόσ. Δάφνη -ούδα. Δέσποινα -ίτσα, -ιώ, -ούδα, Δέσπω. (Δημήτηρ ἦ) -τρούλα. Δημήτρο-οσ, -όσ, -άκησ, -ακούλησ, -ακουλησ: -ησ. Δήμ-οσ, -ακοσ, -ουδησ, .οὔτσοσ. Διαλεχτή. Διαμαντ-ήσ, -άκησ. Διονύσιοσ. Διώνϋσ. Δοκηνησιώ, -σίτσα, -ούδα. Δοξάκησ. Δοξαρηήσ. Δοξία. -ούδα, Δούκ-ασ, -άκησ. Δούκιν-α-αούδα. Δράκοσ. Δροσία, -ίτσα.

Ε Εἰρήν-η, -ιώ, -ούλα, -ούδα. Ἐλέν-η, -ιώ, -ίτσα, -κω. Ἐλευθέρο-ιοσ, -ησ, -άκησ, -άκοσ. Ἐρασμία. Εὐάγγελοσ, -ηνόσ, -άκησ. Εὐαγγελ-ίτσα, -ούδα. Εὐανθί-α, -ανή. Εὐγενί-α, -ιώ, -ική. Εὐγέν-ιοσ, -άκησ, Εὐδοκία. Εὐλαλία. Εὐσταθίοσ, Στάθ-ησ, -άκησ. (Εὐ)σταθίτσα. Εὐφροτίνα. Εὐφροσύν-η, -ιώ.

Ζ Ζαρίφησ. Ζαφειρο-ή, -ώ, -ούδα. Ζαφείρο-ιοσ, -άκησ. Ζαμπέτα. Ζαμπέτοσ, Ζαχαρο-ίασ, -ήσ, -άκησ. Ζαχαρο-ία, οὔδα. Ζαμπελιώ. Ζῆσοσ, -ησ. Ζωγράφω, -ούδα, -ίνα. Ζωή, -ήτσα, -γούδα

Η Ἡλίασ. Ἡλιόσ.

Θ Θαλάσσω. Θεανώ. Θεοδοσία. Θεοδόσ-ιοσ, -ησ, Θεοδώρ-α, -ιά, -ούλα, -ίτσα, Θεόδωρ-οσ, -ήσ, -άκησ, -ακούδησ. Θεοπηγή. Θεοπούλα, -ιά, -ίτσα, Θεωνάσ, -ήσ. Θεωνίτσα. Θεοφάνησ. Θεοφανώ, -ιώ. Θωμαή. Θωμαγή.

Ι Ἰωάννα. Γιαννούδα. Γιαννούλα. Γιαννούλω. Ἰωάννησ. Γιάνν-ησ, -άκησ, -άκοσ, -ακούδησ, -ακάκησ, -κοσ, -τσέλλησ. Ἰσίδωροσ παρεφθ. εἰσ τὸ Σιδέρησ.

Κ Καλ-ή, -ίτσα, -ούδα. Κάλλιοσ. Κανάκησ, Καναν-ή, -ούδα. Κανιώ. Κάντιν-α, -ιώ. Καρουοφύλλησ. Καρουοφύλλω. Κασάνδρα. Κατήγκω. Κατίνα. Κερασσ-ιά, -ίνα. Κοζινάκησ. Κοζινή. Κοκκώνη, Κομνηνή. Κόμνο-σ, -ηνόσ, -ηνάκησ, -ηνακούδησ. Κονδυλιά. Κριτήσ. Κρουστάλησ. Κρουσταλ-ιά -ένια. Κυράνν-α, -ούδα. Κυράτσ-α, -ούδα. Κυριαζήσ. Κυριακή, -ίτσα, -ούλα. Κυριακόσ, -άκοσ, -άκησ. Κυρ(ί)κοσ. Κυρμεγάλοσ. Κύροσ. Κω(ν)σταντ-ίνοσ, -ήσ, -άκησ. οὔδησ. Κω(ν)σταντ-ώ, ινιά, -νούλα. Κώ(ν)στ-ασ, -άκησ, -ούδησ, -αρέλλοσ.

Λ Λάζαρ-οσ, -ήσ. Λάμπ(ρ)οσ. Λαμπρυν-ή, -ώ. Λαμπρυν-όσ, -άκησ, -ούδησ. Λασκαρ-ίνα, -ινιώ, -ινούδα. Λάσκαρ-ισ, -άκησ. Λεμονήσ. Λεμονιά. Λεμπέρησ. Λοξάνδρα. Λοξάν-η, -ιώ. Λουκ-άσ, -άκησ, -ίδησ. Λουλούδ-ω, -ιά.

Μ Μαλαγματ-ίνα, -ένια. Μάλιοσ (ἸΑλβ.). Μάλτ-α, -ούδα. Μάνθοσ. Μανουήλ, -ώλησ, -ουλάκησ, -ουλήσ, ουλούδησ. Μαργαριταρ-ένια, -ούδα. Μαργαρίτησ. Μαρ-ία, -ιώ, -ιγώ, -ιγίτσα, -ιωτή, -ούκα, -ούκω, -ιωρίτσα, -ιωλίτσα, -ωδίτσα, -ουσάκη. Μαριάνθη. Μαρίνα. Μαρίν-οσ, -ησ. Μάρκοσ. Μαρούλησ. Μαρτίνησ. Μανρήσ. Μανρ-οειδήσ, -ουδήσ -ειδήσ. Μελαγχροινή. Μελανδη-

νός. Μελπώ. Μερόπη. Μεταξούδα. Μηλένια. Μηνᾶς. Μῆτρος, -ούτσης. Μιμῆκος· ἐκ τοῦ Μιχαήλ. Μιχ-αήλ, -άλης, -αλιός, -αῆλος, -αήλης, -αλάκης, -αλακούδης, -αἰλαράς· (μεγ.). Μίχος ἐκ τοῦ Μιχαήλ. Μενεξιά. Μοναξιά. Μορφία, -ια, -ούλα, -ω. Μόσχινα. Μόσχος. Μύτσος, -έλλης, -ούδης.

Ν Νάννος. Νεραντζίς. Νεραντζιά. Νικόλ-αος, -ας, -άκης, -ουδης, -ακούδης, -ός, Κόλιας (* Ἄλβ.).

Ξ Ξανδρῶ (=Χρυσανδρῶ :) Ξανθόπουλος. Ξάνθος. Ξαφ-ίνα,-ένια, οὔδα. =Χρυσ. — Ξοβέργης=Χρυσοβέργης ἢ Ἰξοβέργης ; Ξόπλος, ἤς, =Χρυσόπουλος. Ξούλα. =Χρυσούλα.

Π Παγῶνα. Παλογ-ιώ,-ίνα, οὔδα, Παναγ-ιώτης,-ιωτάκης,-ής,-ος. Πανταξίς. Παντελής. Πανώραια. Παρασκευάς. Παρασκευ-ή,-ώ,-ούλα. Πατσώ. Πατσεύω, Πουτσούλα. Πιράσχος, Παρίσ-ος,-ης. Πασχίλ-ης, άκης, άκος. Πασχαλ-ίνα,-οὔδα. Περιζούδα. Πιπίνα. ἐκ τοῦ Δέσποινα. Πολίτης. Πολιτούδα. Πολυζώης. Πολυζώνης. Πολυχρόνης.

Ρ Ῥάλ-ης, οὔδης. Ῥαλιά,-ιώ,-ούκα, ἴσα, οὔδα. Ῥήγαιν-α,-ιώ. Ῥήγας. Ῥηγούδα. Ῥόδ-ω,-οὔδα,-ιανή. Ῥοδόκλεια. Ῥοδόπη. Ρουσσέτα.

Σ Σαραντ-ής,-ηρός. -νουδης. Σεβαστ-ή,-ίνα. Σεβαστ-ός,-ουδης, ὄπουλος. Σεμιρ-ή,-οὔδα. Σιδέρης,-άκος, (ἐκ τοῦ Ἰσίδωρος.) Σκάρολ-ος, άτος, άτης. Σμαράγδ-α, ή, ἴσα. Σμαρῆ. Σουλτάν-α, η,-ιώ, οὔδα. Σοφ-ή,-ία,-οὔδα,-ούλα, ἴσα-ιανή. Σπάσος. Σπυρίδ-ων,-άκης, Σπύρος. Σταμάτ-ης,-άκης. Σταμάτω. Σταῦρος,-άκης,-ηρός,-πουλος,-ής. Σταυρούλα. Στέλιος, Στέργιος, Στέφαν-ος,-άκης,-ής. Στέφος. Στρατηγῶ. Στρατή(γη)ς. Στυλιαν-ή,-ω. Στυλιανός. Συρματένια Σύρωμ. Συρόπουλος. Σωτήρ(ης),-άκης.

Τ Ταρσή(τσα). Τασ-ώ,-ιώ,-ούλα,-οὔδα. Τάσ-ος,-ουδης. (ἐκ τοῦ Ἄναστάσιος,-ία). Τριανταφυλλ-ιά,-οὔδα,-ίσα. Τριαντάφυλλος.

Φ Φαν-ιώ,-οὔδα. Φεβρών-α,-ία. Φραγκ-οὔδης,-όπουλος. Φραντζ-έσκος,-ής. Φύλακτος. Φωτινιώ. Φώτ-ιος,-ης, άκης.*

Β' ΚΕΣΣΑΝΗΣ

Ἐκάστη οἰκογένεια τοῦ χωρίου Χατζηγηγρίου (Κεσσάνης) ἔχει κατάλογον τῶν ὀνομάτων τῶν ἀποθανόντων συγγενῶν αὐτῆς, ἵνα μνημονεύωνται ὅποτεν θέλουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐὸν κατάλογον τοῦτον ὀνομάζουσι *ψυχοχάρτιον*. Καὶ πολλὰ τῶν ψυχοχαρτίων ἔχουσι ὀνόματα τριῶν γενεῶν παρελθουσῶν. Πολλὰ δὲ ὀνόματα ἐξέπνευσαν μετὰ τῶν φερόντων αὐτά. Ἐκ τούτων τῶν ψυχοχαρτίων ἀντεγράφησαν τὰ ἐφεξῆς ὀνόματα.

* Σημ. Τὸ χειρόγραφον ἐλλειπές.

Α ᾿Αγγελίνα, ᾿Αθανασούλης, ᾿Αλέξω, ᾿Ανάστος, ᾿Ανθεμία, ᾿Αποστολιά, ᾿Αργυροῦ, ᾿Αργυρόπ(ου)λος, ᾿Αργύρω (—ου), ᾿Αριλάκης (ἐκ τοῦ Χαρίλαος), ᾿Αριλιά, ᾿Αρχοντής, ᾿Ασανίνα, Αὔφεντούλω, Αὔφέντρα, Αὔφεντροῦ, Αὔφροατίνα, ᾿Αξιώτης.

Β Βαγιάνης, Βαρσάμης, Βαρσαμίνα, Βενέτω, Βεργίνα, Βλοτίνα, (ἐν Γανοχ.)

Γ Γαροφαλιά, Γαροφάλω.

Δ Δάφνη, Δεσποινιά, Δέσπω, Δημάκος, Δημήρης (᾿Αλβ. :) Διαλεχτή, Δοξᾶ (=ιά). Δούκινα.

Ζ Ζαχαράκης.

Θ Θεοπούλα.

Κ Καλλίνω, Καννελιά, Καφηρένια, Κουρασίνα, Κουρτέσσα, (Βουλγ. :) Κρουσιαλένια. Κρουστάλλης, Κυπαρίσσης, Κυρατσούδα, Κυριαζής, Κωσταντινιά.

Λ Ληγωνίδας (Λεωνίδας). (Ἡ)λιάσκος, Λιμονής, Λιμονιά.

Μ Μάλιος (᾿Αλβ. :) Μαλτούδα, Μαργιώλω, -ίτσα, Μενεξᾶ (=ιά), Μηλιένια, Μηλήτσα, Μητρος, Μόρφω, -ία, -ιά, Μπογδάνης (Βλάχ. :)

Ν Νεραντής, Νεραντσᾶ (=ιά).

Ξ Ξάνθος. Ξαρίνα (=Χρυσαρίνα), Ξένη (᾿Ιμβρω), Ξόπουλος (=Χρυσόπ.), Ξουλιᾶ (Χρυσ.), Ξουπούλα (=Χρυσοπ.)

Π Παγώνα, Παράσχος, Πασχάλης, Πασχαλίνα, -λουδα, Πέγκος (᾿Αλβ. :) Πέμας (᾿Αλβ. :), Περζοῦλα, Πολύσω (Πολύζω), Πολίτης, Πολίτω.

Ρ Ρηγώτα, ᾿Ρόϊδω.

Σ Σαραντής, Σεβαστός, Σιδέρης, Σκαφάτος, Σκάφος, Σουλτάνα, -ιώ, Σπύρος, -ιδάκης, Σταμάτης, Σταυροηνός, Στρατής, Συρματένια, Σύρω.

Τ Ταρσή(τσα), Τασῶ (ιώ), Τόλιος (=Χριστόδουλος), Τράντος (᾿Αλβ. :)

Φ Φανής, -άκος, Φανιώ, Φίλιω, Φραντζής, Φροσυνή, Φωστήρα (᾿Ιμβρω), Φώτω.

Χ (Χ)αριλάκης, Χαριτωμένη, Χριστοδουλήτσα, Χριστοφίλης, Χρυσάκης, Χ(ρ)υσάφης, Χρυσῶ, -ήτσα, οὔλα, Χρυσοβέργης, Χρυσοφύλλης.

Γ' ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

(Κ. Κουρτίδου)

᾿Αναστάης, ᾿Αναστασία, ᾿Αναστασιά, Τάσια, Τασία, Τασούλα, Τασιώ, Τάσιον, ᾿Ανέστης. ᾿Απόστουλος, ᾿Απουστόλς, ᾿Απουστολάκης, Πουστόλς, Πότουλας (ὑποκ. ᾿Αδρ.), Πουτιόλς (ὑποκ. Σ.), ᾿Απουστολιά (Σ.), ᾿Αθανάσιος, Θανάης, Θανασάκης, Θανασούδς, Θανάσου, Θανασιός, Νάσιους, ᾿Αρ-

γύρς, Ἀργυράξ, Ἀργύρου, Ἀργυρώ, Ἀσημένια, Ἀντώνης, Ἀντώνς, Ἀντουνάκς, Ἀντουνιά, Ἀγουραστός, Ἀγουραστή, Ἀρχόντου, Ἀρχοντής, Ἀνα, Ἀννίτσα, Ἀννιώ, Ἀνέζου (Σ.), Ἀφένδρα (Σ.), Ἀλέξανδρους, Λιξάνδρης, Ἀλέξ, Ἀλέκους, Λέτσιους, Ἀλέξου (Σ.), Λιξάνδρου (Σ.), Ἀγγελίος, Ἀγγελίς, Ἀγγελᾶξ, Ἀγγέλου, Ἀγανή (ὑπ. Σ.), Ἀηδόνου (Σ.), Ἀνθή, Ἀνθου, Ἀθηνᾶ, Ἀραλιώ ἢ Ραλλοῦ ἢ Ραλλούκα.

Βασίλης, Βασίλς, Βασιλειός, Βασιλάξ, Βασίλου, Βάγια, Βέργου (Σ) Βλάσιους-Βλαΐς, Βλασάκς, Βαγγέλις, Βαγγελιάκς, Βαγγελούδα, Βαγγέλου.

Γεώργης, Γεώρς, Γιουργούδ' Γιουργάκς, Γιουργή, Γιώργους, Γιουγού (Σ.), Γραμματόν (Σ.). Γερακίνα (Σ.).

Δημήτρης, Δημητρός, Δημητράκς, Μουτιός, Μήτης, (Καρουαί), Μήτηλης (Σ.) Δημήτρου, Μούτιου (Σ.), Δουήλης (Σ.), Δέσποινα, Δεσποινιώ, Δισπέν' Δέσπου, Διαμαντής, Διαμαντάκς, Διαμαντώ. Δάφνη (Σ.), Νταφνή (Ἄδρ.) Διαλεχτή (Σ.), Δούκας.

Εὐδοκία, Βδοκία, Αὐδονκία, Ηῦδók'. Βδουκέν'. Ηῦθυμία, Ηῦγέν', Ηῦγέγκου, Ηῦγινία. Ηῦθίμς, Θύμιους. Εὐστάθιους, Στάθιους, Στάθης, Σταθακς. Λευθέρς, Λευτέρς, Λευτεράκς. Ἡλισάβητ, Ἡλσάφ, Σάβητ (Σ.) (διὸ ἑορτάζουν τοῦ ὁσίου Σάββα). Ἐλένη, Ἐλέν', Ἐλέγκου, Ληνιώ, Ἐληνίτσα, Ληνία.

Ζαφείρς, Ζαφειράκς, Ζαφειριώ, Ζαφείρου, Ζήσης, Ζώης, Ζησάκς.

Θεόδουρς, Θεοδώρς, Θουδουρής, Θουδουράκς, Θουδουρούδς, Θουδώρα, Θόδου (Σ.), Θιοδόης, Θιουδουσιά, Θουμάς, Θαλάσσου.

Ἰωάννης, Γιάνς, Γιάννης, Γιαννάης, Γιαννακός, Γιαννουδ', Γιαννουδς, Γιαννάικους, Γιάννου, Γιαννούλα.

Κουσταντίνοϋς, Κουσταντής, Κουστής, Κώστιας, Κουσταντιός, Κότσιους (περιποιητ.), Κουτσούκς (ὑποκ.), Κώστου (ἢ, Κιουπλίου Σουφλί), Κότης (ὀ) (Ἄδρ. προάστεια). Κιρασίνου (ἢ, Σ.) ἔκ τοῦ κιράσιον. Κουριέσης -ω ἢ Κουριτής—Κουριτέσα (ἢ Σ.). Κυριακός, Κυργιάκς, Κυργιάκους, Κυργιακή (ἢ), Κυργιακίτσα, Κυργιαζής Κυράννου (ἢ, Σ.), Κομνιανός (Σ. Ὁ), Καλούδα (ἢ), Καλούδου (ἢ, Σ.). Καμαργιάνης (Λαδιά), συνηθέστατον ἔκ τοῦ καμαρό—Γιάννης ἤγουν Γιάννης πὸν καμαρόνει, εἶναι καμαρομένος.

Λουλούδου (ἢ, Σ.), Λιμονιά (ἢ, Σ.). Λάμπους -Χαρολάμπης, Λαμπούδς, Λάμπου (ἢ, Σ.).

Μαρία, Μαρίγια, Μαργώ, Μαργιουτή, Μαργιουρίτσα, Μαργή (περιπ. Ἄδρ.), Μαργίφρα, Μάρου (Σ. Καρουαί), Μαρούδα (Σ. Κουπλί), Μαροδγιά (Σ.), Μαργαρίτς, Μαλίτους (Ἄκαλιάνι), Μαγδαληνή, Μαυρουδής, (περιποιητ. Σ.), Μηλιά (Σ.) Μίνους (Καρουαί), Μιχαήλ, Μιχάλς, Μιχαλάκς, Μιχαλιός, Μιχαλούδς, Μίχους, Μιλάχρου (ἢ, Σ.), Μέλπου (ἢ, Σ.), Μαλαμάτου, Μαλαματένια, Μαλαματίτσα (Σ. Α), Μάλτα, Μαλτούδα (Σ Α.), Μαλή.

Νεραντζιά, Νιραντζούδα.

Ξάνθου, Ξανθή.

Πασχάλς, Πάσκους, Πασκαλιὰ, Πανταζής, Πουλύμηρις, Πουλυζρόνς, (Πουλίωνς περιπ. Σ.), Πουλύμερους, Πουλυζώη, Παναγιώτης, Παναγιώτς, Παναϊτούδς, Πάνους, Πανάτας, Παναγιώτου, Παναγιουτάκς, Πανούης, Παγούνου (Σ.), Περιστέρα (Ντουγαντζή Σ.), Πανόργια (Σ.), Πέγιους (Σ.), Πέτου (Σ.), Πέμας (Σ.).

Ρόϊδου (Σ.).

Στέφανους, Στιφάνς, Στιφανής, Στιφανάκς, Στιφανακούδς, Στεφανούδς, Στέφους, Σουτήης, Σουτηράκς, Σουτηρής, Σουτηρώ, Σταύρους, Σταυρουδς, Σταυράκς, Σταυρινός ἢ Σταυρινής (Σ.), Σταμάτης, Σταμάτς, Σταμάτα (Σ.) Μάτια (ὑποκ.), Στάμου, Σταμούλου, Σοφία, Σουφιά, Σουφίτσα, Σουλτάνα, Σουλτανιώ, Σουλτανίτσα, Σμαραΐδα, Σμαραιΐδή, Σμαραιΐδίτσα, Στέργιους, Στυργιανός (Στυλιανός), Σιδέρης, Σιδέρες, Σιδηρής, Σιδηρή, Σιδηρίτσα, Σιφτελιά (Σ. ροδακινιά), Σίριμον (Σ.), Σιοματένια, Σιοματούδα.

Τριαντάφυλλους, Τρανδάφυλλης, Ντάφυλλης (ὑποκ.) Τριανταφύλλου, Τριάντου (Σ.).

Φανή, Φανίτσα, Φρόσου.

Χρήστους, Χρηστάκης, Χρηστάκς, Χρηστακός. Λύτσιους (ὑποκ. Σ.), Χρῦσου, Χρυσώ, Χρυσή, Χρυσούδα, Χριστόδουλους, Κστόδουλος ("Ακαλάνι), Χρυσάφης, Χρυσάφς, Κσάφς ("Ακαλάνι).

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑΤΑ ΜΗΝΩΝ

ΣΟΥΦΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΟΡΤΑΙ

"Αϊ Βασίλς (Σ. Α.), Τ' "Αϊ Βασιλιού, Πρωτουχρονιά. Τὰ Φῶτα (Σ.), Τὰ Φουτά (Α.), Τὰ Θεοφάνεια. "Αἷς Γιάννς (Σ.), Τ' "Α-Γιαννιῦ (Α.). "Αἷ Θιοδόης (Σ.). "Αἷ Ἀντώνς. "Αἷ Θανάης. "Αἷ Γληγόρης ἢ τ' "Α Γληγοριοῦ (Σ.). "Αἷ Γρηγόρης (Α). Τρεῖς Ἀρχιερεῖς (Σ.), Τρεῖς Ἱεράρχ' ("Αδρ.). Παπαντή (Σ. Α.). Φρ: Παπαντή, Παπαντή, γιορτουλάρ καπαντί. = (Με τὴν Ὑπαπαντὴν ἔκλεισαν οἱ γιορτές). "Αἷ Χαράλαμπος. Μισουσαράκοστου (τῆς Σταυροπροσκυνήσεως). Σαράντα Μάρτυρις (Σ.), "Αἷ Σαράντς ("Αδρ.). Κατσιβελολάζαρους (Σ.), τοῦ φτωχοῦ Λάζαρου (Α.). Λίζαρος (Σ.), τοῦ Λάζαρου ("Αδρ.). Τοῦ Βαγιό (Σ.), τοῦ Βαγιοῦ (Α.). Βαγγελισμός (Σ.), τοῦ Βαγγελισμοῦ (Α.). Πασκαλιὰ (Σ.), Πάσκα ἢ Πασκαλιὰ ἢ "Αἷ Ἀνάσταση (Α.). "Αἷ Τριάδα, (παραδόξως ἢ Τρίτη τῆς Διακαινησίμου) (Σ.). Παναγιὰ (Σ.), Ἡ Ζωοδόχου Πηγὴ (Α.). Τοῦ Θουμᾶ τν' ἡμέρα (Σ.), Τοῦ Θουμᾶ Κυριακῆ (Α.). Εἰκοσπέντε τῆς Πασκαλιᾶς (Σ.), εἰκοσπέντε τοῦ Πάσκα (Α.). Ἀναληψιός (Σ.), τῆς Ἀναλήψεως (Α.). Πενήντα τῆς Πασκαλιᾶς ἢ

κλίνητι στὰ γόνατα (Σ.). Ἄϊς Γιώργς. (τ) Ἄϊ Γιώργης (Α.). Ἄϊ Κουστιαν-
τίνους (Σ. Α.). Ἄϊ Γιάννς (Σ.), τ' Ἄ Γυαννιού (Α.). Ἄϊ Ἀπουστόλ' ἢ
Δώδικα Ἀπουστουλάδης (Σ), τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἢ Ἄϊ Ἀπόστουλος
(Α). Ἄϊ Ἀνάργυροι. Ἄϊ Τσιούρκους (Κήρυκος· γεωργικὴ ἑορτὴ, πάλαι
ποτὲ ἐν Σουφλίῳ. Σῶζεται πῶς). Ἄϊ Ἡλίας (Σ.), τοῦ Προφήτου Ἡλία
(Α). Ἀγία Παρασκηυή (Σ.), Ἀϊ Παρασκηυή (Α). Ἀϊ Παντελεήμονας. Ἀϊ
Σουτήρας (Σ.), τοῦ Ἄϊ Σωτήρος (Α). Τρανὴ Παναγιὰ (Σ.), τῆς Πανα-
γίας, Παναγιὰ, Δεκαπενταύγουστου (Α.). Ἀννιάμερα (Σ.), Ἀννιάμειρα (Α.)
= ἢ ἀπόδοσις. Ἄϊς Γιάννς (Σ.) τ' Ἀγιαννιού (Α.) = ἢ ἀποτομὴ. Ἀγία
Ζών'. Μικρὴ Παναγιὰ (Σ.), τῆς Παναγίας (Α.) = ἢ γέννησις τῆς Θεοτόκου.
Δικατέσσιρις τοῦ Σταυροῦ (Σ.), τοῦ Σταυροῦ (Α.) = ἢ ὕψωσις. Ἀϊ Δημή-
τρης. Ἀϊ Νέστουρας. Ἀϊ Ἀξιός (Σ.), τῶν Ταξιαρχῶν ἢ Ταξιάρχης ἢ Ἀϊ
Στρατίχους (Α.). Ἀϊ Φίλιππας. Παναγιὰ πού τῶν τὰ ψάρια (Σ.), Τὰ εἰ-
σόδια (Α.). Ἀϊ Κατηρίνα. Ἀϊ Ἀνδριάς (Σ.) Ἀγίους Ἀνδρέας (Α.). Ἀϊ
Νικόλας, προηγουμένης Βαρβάρα, Σάββας ἢ Ἀϊ Σάββας. Ἀϊ Σπυρίδου-
νας. Ἀϊ Μόδεστους (γεωργικὴ) (Σ.) καὶ ἐν μέρει (Α.). Κστός ἢ Χριστός
(τρεῖς μέρες) (Σ.), Τοῦ Χριστοῦ (Α.).

ΜΗΝΕΣ

Γεννάς' διότι γεννῶνται τὰ πρόβατα ἢ τρανὸς μῆνας.

Φλεβάς, διότι παρόντων οἱ φλέβες τῆς γῆς ἢ μικρὸς μῆνας καὶ
γουλjiούκς=χωρὶς νοηρά. (μικρός).

Μάρτς γδάρτς, διότι ἐκδέχεται μὲ τὸ ἀπροσδόκητον ψυχὸς του, ὅπως
μυθολογεῖται ὅτι ἐπάγωσε τὴ γοαία μὲ τὰ γίδια τῆς, πού τὸν περικρόνησε,
ἐξ οὗ καὶ ἡ δημόδης ρήτρα: *Μάρτς, γδάρτς, κ' η' γὰ κ' τὰ κατόκια μ'*. Στὸ
Σουφλὶ καλεῖται καὶ *ξηρουκουφινάς*, γιατί ξηραίνει τὰ κοφίνια ἀπὸ τὰ
ἐπιτήδεια ὡσαύτως *ξηρουδαρινάς*, γιατί καίονται τὰ εἰς τοὺς σταύλους
(δαμνία) συσσωρευμένα ξύλα, οἷον ἄροτρα, ζυγοί, κτλ. Ἐπίσης καὶ *παλου-
κοζάρτς*, γιατί ἔλλειπει ξύλων ἐξ ἀφορίας καίονται τὰ *παλούγια*.

Ἀπρίλς, Μάις, Θεοτῆς ἢ Θεοισιῆς, Ἀλωντῆς ἢ Ἀλουμισιῆς, Ἀγγου-
στους ἢ Ἀγγουσιος, Σταυρός (ὡς ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ). Ἀϊ Δημή-
τρης (ὡς ἐκ τῆς ἑορτῆς), Ἀνδριάς (ὡς ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου),
Δεκέμβρης ἢ Δκέμβρης ἢ Θκέμβρος.

Αἱ ὀνομασίαι αὗται ἀπαντοῦν μᾶλλον εἰς τὰ χωρία.

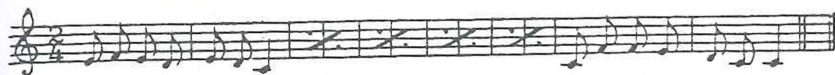
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΤΩΝ (ΑΝ. ΡΩΜ.) ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ *)

1 — ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑ ¹

Χε.λι.δό.να πέρα.σε τον πρωτόσκολο κι'έ.μας.

Χε.λι.δό.να πέρα.σε τον πρωτόσκολο κι'έ.μας.

1. Χελιδόνα πέρασε
 απ' τή Μαύρη θάλασσα ²
 ἔκατσε καί λάλησε
 καί γλυκά κελάηδησε.
 Ποίοναν ³ πρωτολάλησε ;
 τὸν πρωτόσκολο ⁴ κι' ἔμας.

2. — Μάρτι, Μάρτι μου καλέ,
 καὶ Φλεβάρι φοβερέ,
 κι ἄν φλογίσης κι ἄν τρικνίσης ⁵
 καλοκαίρι θά μυρίσης,
 κι ἄν χιονίσης κι ἄν κακίσης
 πάλιν ἀνοίξι θ' ἀνθίσης.

*) Τινά τῶν ἐν τῇ προκειμένη συλλογῇ τραγουδιῶν ἀνέρχονται μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἔτι πορρωτέρω. Ἦδοντο δὲ τὰ τραγούδια κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἰδίως οἰκογενειακὰς συναναστροφὰς (βιγνέρες), κατὰ τοὺς γάμους καὶ τὰ συμπόσια. Τὰ χορευτικὰ ἐχορευόντο συγχρόνως. Διεσώθησαν μέχρι σήμερον ἀνά τὰ στόματα τῶν ἐναπολειφθέντων ἀπογόνων τῶν παλαιῶν τῆς πόλεως Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Τινά δὲ εἶναι γνωστὰ σήμερον καὶ εἰς Βουλγαρίδας ὑπερεξηκοντούτιδας· τοσοῦτον ἦσαν διαδεδομένα καθ' οὓς χρόνους ἐπεκράτει ὁ ἑλληνισμὸς ἐν τῇ πόλει. Πρὸς καθορισμὸν κατὰ προσέγγισιν τοῦ χρόνου τῆς συνθέσεως ἐκάστου τραγουδιοῦ ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ ὑποσημειωθῇ τὸ ὄνομα, ἡ ἡλικία καὶ ὁ χρόνος τοῦ θανάτου τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ νῦν μεταδότου αὐτοῦ. Ἡ παρασημαντικὴ τοῦ μέλους τῶν κατεγράφη ὑπὸ τοῦ Φιλιππουπολίτου κ. Χρήστου Ἐρξόστου, τελειοφοίτου τοῦ ἐν Βιέννῃ φιδείου καὶ δεξιότηνου βιολιστοῦ, εἰς ὃν ἐκφράζω δημοσίᾳ τὰς μεγάλας μου εὐχαριστίας.

Τῶν τραγουδιῶν εἶναι ἄλλα μὲν ἐπιχώρια, ἄλλα δὲ Θρακικὰ καὶ ἄλλα Πανελληνικά. Πλὴν τούτων ὅμως ἦδοντο καὶ πολλὰ τῶν ἐν ταῖς παλαιότεραις ἑλληνικαῖς λυρικαῖς ἀνθολογίαις καταγεγραμμένων, οἷον τὰ: τοῦ Θαλείδου «Εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου», «Ἔ' Ἄργυρᾷ πανσέληνος», τοῦ Σολωμοῦ «ἠ Φαρμακωμένη», «ἠ Ξανθοῦλα», «ἠ Ἀγάπησέ μ' Ἀνθυλλά μου», «Χαράζει ἠ αὐγοῦλα», τοῦ Βαλαωρίτου «Φροσού-

3. Σὺ καλὴ νοικοκυρά,⁶
βάλε τὰ πατίκια ⁷ σου
κι ἔμβα στὸ κελλάρι ⁸ σου,
φέρ' εἰκοσοχτῶ αὐγά
γιὰ ἑμᾶς τὰ τέσσερα,
τάλλα γιὰ τὸν δάσκαλο.
4. Καὶ στὸ σπίτι καὶ στὴ χώρα ⁹
μέσα ἐδῶ, ποῦρθαμε τώρα
ὄλο γειὰ κι' ὄλο χαρά,
στὸν ἀφέντη, τὴν κυρά,
στὰ παιδιά καὶ στοὺς γονεῖς,
σ' ὄλους τους τοὺς συγγενεῖς.
5. Μέσα Μάρτις, ὄξου ψύλλ',
ὄξ' ὄχτροί, σᾶς τρών οἱ σκύλ',
μέσα φίλοι, μέσα φτήνια
καὶ χαρές, χοροί, παιχνίδια.
Καὶ φέτος καὶ τοῦ χρόνου
καὶ τοῦ χρόνου μὲ τῆς υἰγείας σας. Ἄμην.

νη μου, θά πάω στὰ ξένα», τοῦ Ζαλοκώστα «Χαρά τῆς πρώτης μου ζωῆς», τοῦ Ἀγ. Παράσχου «Δρέφατε πάλιν ἐρασταί», τοῦ Ρήγα Φερραίου «Ὡ παιδιά μου, ὄρανά μου», «Ὡς πότε παλληκάρια» καὶ τὰ ἀγνώστων ποιητῶν καὶ μελοποιῶν: «Ἐτίναξε τὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά», «Στὸν τόπον ποῦ σὲ πρωτοεῖδα», «Μὲ μιὰ ματιά ποῦ μ' ἔρριμες», «Σ' ἓνα δενδρὶ ἀκούμπησα», «Ἐπὶ δένδρον πυκνὸν καθημένη», «Εἶναι μιὰ μελαγχροινή», «Πάρ' τὴν καρδιά μου», «Ἄνοιξε τὸ παρήθυρο», «Ὅταν βγαῖνη τὸ φεγγάρι», «Μὲ ῥόδα μὲ τριαντάφυλλα» κτλ.

Σημειωτέον ὅτι τὸ μουσικὸν αἰσθημα παρὰ τοῖς Φιλιππουπολίταις ἀνεπτύχθη ἀρκούντως διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ 1879 εἰσαγωγῆς τῆς φωνητικῆς καὶ ὀργανικῆς μουσικῆς εἰς τὰ Ζαριφεία διδασκαλεῖα τῶν τε ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων μετακληθέντος ὑπὸ τῆς Κοινότητος ἐκ Βερολίνου τοῦ Ἀδόλφου Gebauer ὡς διδασκάλου τῆς μουσικῆς καὶ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῇ 1892 τοῦ μουσικοῦ συλλόγου «Ὁρφεὺς», συζηροτήσαντος ἀρίστην πνευστῶν καὶ ἐγγρόθων ὀργάνων ὀρχήστραν μετὰ χορῶδίας ἐφήβων. Ἐκτοτε ἐλαϊκεύθησαν καὶ πολλὰ σχολικὰ ἔσματα προσηρμοσμένα εἰς Γερμανικὰς ἰδίως μελωδίας, οἷον τὰ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Μάλτου καὶ ἄριες μελοδραμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Gebauer ἐμελοποίησεν ἱκανὰ χάριν τῶν τροφίμων τῶν Ζαριφείων. Οὕτω οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Ζαριφείων, ἄρρενές τε καὶ θήλειες μέχρι τοῦ 1894, ὅποτε κατηργήθη τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Gebauer,¹ εἶχον τὴν φωνὴν καὶ τὴν ἀκοὴν μουσικῶς καλλιεργημένην, οὐκ ὀλίγοι δὲ τούτων ἀνεδείχθησαν καὶ εὐφωνοὶ τραγουδισταί, ὡς ὁ Ν. Γιαννόπουλος ἰατρός, Χρ. Χαμαδάς ἰατρός, Δημ. Νέμτσουλου ὀδοντοῖατρός, Κωνστ. Θωμίδης νομικός, Πέτρ. Κιτανίδης ἐμπορομεσίτης, περιζήτητος ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, καὶ αἱ Αἰκατ. Θωμίδου κυρία στρατηγοῦ Κίρκωφ, Μαρία Κλεάνθους, Θεοσ. Βογαζλῆ κυρία Χρυσάφη. Μνημιονευτέοι δὲ καὶ οἱ δεξιοὶ κλειδοκνυβαλισταὶ μαθηταὶ τοῦ Gebauer: Κωνστ. Ἀντωνιάδης ὀφθαλμιάτρος, Μαρία Γκεμισογκερδάνη, κυρία Μιχ Κοϊμτζόγλου, Ζωὴ Βενθύλου κυρία ἰατροῦ Βυζαντίου, καὶ Ἀριάνη Πινδίου κυρία Παπαλάμπρου. Ἐκ τῶν τροφίμων δὲ τοῦ συλλόγου «Ὁρφεὺς», οὗ μουσικοδιδάσκαλος διετέλεσεν ὁ Τσέχος Ἀντώνιος Teiner ἐπὶ ἔτη μνημιονευτέοι, ὁ προειρημένος βιολιστῆς Χρ. Ἐρᾶσσης καὶ ὁ κλειδοκνυβαλιστῆς Θησεὺς Πίνδιος, ἀποθανῶν διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικοῦ Ὄρειου.

¹ Ὁ σύλλογος «Ὁρφεὺς» κατελύθη μετὰ τῆς κοινότητος τῇ 1906 λεηλατηθέντος

¹ Σημ. τ. Δ. — Ἐπανελήφθη τὸ μάθημα νομίζομεν τῇ 1900 διὰ τῆς μετακλήσεως τοῦ καθηγητοῦ Tort διδάξαντος μέχρι τῆς καταλύσεως τῶν Ζαριφ. διδασκαλειῶν.

2 — Ο ΛΑΛΗΤΑΣ ΜΑΝΩΛΗΣ ¹⁰

Βρέ Μανόλι, βρέ λεβέντη, δέν λα. λείς κα. λά,
 νά χο. ρεύσουν τὰ κο. ρί. τσια μέ τόν ταμπου. ρᾶ, νά χο. ρεύσουν
 τὰ κο. ρί. τσια μέ τόν ταμπου. ρᾶ. - ρᾶ. "Ε. πε. σε ὁ ταμπου. ρᾶς
 καὶ τσακίστηκε, πά. ειγ κό. ρη νά τόν πάρ' καὶ ζα. λί. στη. κε.

- 1.—Βρέ Μανόλι, βρέ λεβέντη, δέν λαλείς ¹¹ καλά.
 νά χορεύσουν τὰ κορίτσια μέ τόν ταμπου. ρᾶ.
- 2.—Βρέ Μανόλι, βρέ λεβέντη, βρέ καλό παιδί,
 τήν καλή γυναίκα πώχεις δέν τήν χაίρεσαι.
- 3.—Ποῦ τήν εἶδες καί τήν ξέρεις καί κακολογᾶς:
 —Μές ς τόν γκιούλ - μπαχτσέ ¹² τήν εἶδα, τοῦ περπάταγε.
- 4.—Κι' ἄν τήν εἶδες κι' ἄν τήν ξέρης, πές μου τί φορεῖ;
 —Πράσινο σαλβάρ ¹³ φοροῦσε κι' ἄλ'κο ἄντερι ¹⁴
5. Κεντημένη βρακοζούνα κι ἄσπρα γεμινιά ¹⁵
 καί ς τόν κόρφο της ¹⁶ τόν ἄσπρο εἶχε μιάν ἐλιά.

τοῦ καταστήματός του κατὰ τὸ ἀνθελληνικὸν κίνημα, τέκνον ὁμοῦ αὐτοῦ εἶναι ὁ καὶ νῦν ὑφιστάμενος καὶ πολλὰ μέλη ἀριθμῶν Βουλγαρικὸς φθικὸς σύλλογος, ὃν μέλη τινὰ ἀποχωρήσαντα τοῦ «Ὁρφῶς» καὶ ἐνωθέντα μετὰ Βουλγάρων συμπολιτῶν ἴδρυσαν τῷ 1896 καὶ οὗ μουσικοδιδάσκαλος εἶναι ἀπὸ ἐτῶν ὁ κλειδοκρηβαλιστῆς καὶ μουσικοσυνθέτης Βουκουρεσλίου, συντελέσας τὰ μάλιστα εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς Φιλιππουπολίταις Βουλγάρους.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ συλλογῇ καταγεγραμμένων τραγουδιῶν, ἅτινα εἶναι κοινὰ καὶ ἄλλοις ἔλλησιν, ἔχουσι παραλλαγὰς, προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις, πιθανῶς δὲ καὶ τὸ μέλος διάφορον ἐν γένει ἢ ἐν μέρει.

6. Κι ὁ Μανόλις μεθυσμένος δὲν τὴν ρώτησε,
ἔβγαλε τὸ δαμασκί του ¹⁷ καὶ τὴν ἔσφαξε.
7. Τὸ πρῶτὸ ξενηστικώθηκε ¹⁸ καὶ τὴν ἔκλαιε:
— Σήκου πάπια μ', σήκου χήνα μ', σήκου κι ἄλλαξε
8. νὰ σ' ἴδουν τὰ παλληκάρια νὰ τρελαίνωνται
νὰ σ' ἴδουν κι οἱ γενιτσάροι νὰ ζουρλαίνωνται.
9. νὰ σ' ἴδουν οἱ παντρεμμένοι νὰ μαραίνωνται
νὰ σ' ἰδῶ κι ἐγὼ ὁ καημένος, νὰ σὲ χαίρωμαι.

(Ἐπῶδος εἰς ἐκάστην στροφὴν)
Ἔπεσε ὁ ταμπουράς καὶ τσακίστηκε ¹⁹
πάει ἡ κόρη νὰ τὸν παρ' καὶ ζαλίστηκε.

3 — ΤΟΥΡΚΟΣ ΜΕ ΓΥΡΕΥΕΙ ²⁰

Mán.να μπά, μάν.να μπα, Τουῦρκος με γυ. ρεύ. ει
Ἄν. τε. ρί μου χά. ρι. γε ὄ. λο με λου. λού. δια,

Τουῦρκος με ἄ. γά. πη. γε θέ. λει νὰ με πᾶ. ρη.
ράφ. της, πού τὸ ἐρ. ρα. ψε ὄ. λο με τρα. γού. δια.

- 1—Μάννα μπά ²¹, μάννα μπά.
Τουῦρκος με γυρεύει,
Τουῦρκος με ἀγάπησε
θέλει νὰ με πάρη,
Ἄντερὶ μου χώρισε
ὄλο με λουλούδια,
ράφτης, πού τὸ ἔραψε
ὄλο με τραγούδια.
- 2—Μάννα μπά, μάννα μπά κτλ.
Στὸ πηγάδι ρίχνομαι,
Τουῦρκο ἐγὼ δὲν παίρνω.
—Μπουναρτζῆ ὄλουραμ τζάνι μ

- μπέν σανὰ μπουλούραμ, ²²
- 3 - Μάννα μπά, μάννα μπά κτλ.
Λουλουδάκι γίνομαι,
ς τὸν μπαχτσέ φυτρώνω.
—Ταιτσεκλή ὄλουραμ τζάνι μ,
μπέν σανὰ μπουλούραμ ²³.
- 4—Μάννα μπά, μάννα μπά κτλ.
Στὸ ποτάμι ρίχνομαι,
γίνομαι ψαράκι.
—Μπαλικτση ὄλουραμ τζάνι μ
μπέν σανὰ μπουλούραμ ²⁴.

4 — Η ΘΕΟΠΗ ²⁵

θε. ο - πή στο πα. ρα. θῦ. ρι καὶ ὁ δια. κος στήναῦ.
 λή. ζά. χαρ' τὴν πετροβο. λου. σε στο δε. ξί της τὸ βυ. ζί.

1 Θεοπή²⁶ ς τὸ παραθύρι
 καὶ ὁ διάκος ς τὴν αὐλή
 ζάχαρ τὴν πετροβολοῦσε
 ς τὸ δεξί της τὸ βυζί.

3 νά φιλῶ καὶ τὴν ἐλιά σου
 ς τὸ λευκὸ σου τὸ λαιμό,
 νά φιλῶ καὶ τὰ βυζιά σου,
 ἄχ καὶ νά λιποθυμῶ.

2 —Κρέμασε τὸ ρεπαντί²⁷ σου
 ἀπ' τὰ παραθύρια σου,
 νά πιασθῶ ν' ἀνέβω ἐπάνω
 νά φιλῶ τὰ φρύδια σου,

4 —Τί εἶν' αὐτά, ποὺ κάνεις, διαῖκο,
 μὲ αὐτὴ τὴν Θεοπή
 ἄν τὸ μάθη ὁ δεσπότης²⁸,
 ἐξορία σου, ντροπή.

5 — Η ΟΜΜΟΡΦΗ ΑΝΝΕΤΤΑ ²⁹

Στὸ σου. κα. κά. κι περ. πα. τεῖ, σάν ἄγ. γε.
 λος γυ. ρί ζει ἡ ὄμορφη Ἄν. νέτ. τα μου, τῆς Βιέννας κα. να.
 βέτ. τα, τρα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα.

Στὸ σουκάκι³⁰ περπατεῖ,
 σάν ἄγγελος γυρίζει,
 ἡ ὄμορφη Ἄννέττα μου,
 τῆς Βιέννας καναβέττα.³¹

Χίλια γροσάκια ξῶδευσα
 γι' αὐτὰ τὰ ἔρμα μῆλα,³²
 νά τὰ φορῇ ἡ Ἄννέττα μου
 τώρα ποὺ ἔμειν' χήρα.

6 — Ο ΔΥΣΕΡΩΣ ΙΟΡΔΑΝΗΣ ³³

Ἴορ- δά- νης πάει στὴν πό- λι νὰ φέ- ρη πραγ- μα-
 τειές φουστά- νια καὶ κα- πέλλα ς τὸν πάνω μαχαλᾶ.

- 1 Ἴορδάνης πάει στὴν Πόλι νὰ φέρη πραγματειές, ³⁴
 φουστάνια καὶ καπέλλα ς τὸν πάνω μαχαλᾶ. ³⁵
- 2 Ἐγὼ μὲ τὸν Ἴορδάνη καφέ δέν ἤπιαμε,
 γιατί μὲ ἀγαποῦσε καὶ δέν τὸν ἤθελα.
- 3 Ἐγὼ μὲ τὸν Ἴορδάνη χαρτιὰ δέν παίξαμε,
 γιατί μὲ ἀγαποῦσε καὶ δέν τὸν ἔπαιρνα.

7 — Η ΘΕΩΝΙΤΣΑ ³⁶

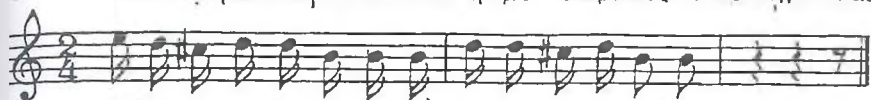
Ὁ- λες αἰᾶρχον- το- ποῦλ- λες μας μὲ γέλοια καὶ χα-
 ρές, καημέν' ἢ θε- ω- νί- τσα σου μὲ πί- κρες καὶ χο- λές

- 1— Ὅλες αἰᾶρχοντοπούλλες ³⁷ μας
 μὲ γέλια καὶ χαρές,
 καημέν' ἢ Θεωνίτσα σου
 μὲ πίκρες καὶ χολές.
- 2— Τί ἔχεις, Θεωνίτσα μου,
 καὶ μέρα νύχτα κλαίς;
 κι ἐμένα τὴ νενέκα ³⁸ σου
 γιατί δέν μου τὸ λές;
- 3— Τί νὰ σου πῶ, νενέκα μου,
 τί νὰ σου διηγηθῶ
 ς τοῦ Θανασάκ' τὸν ἔρωτα
 πλέον δέν νταγιαντῶ. ³⁹
- 4— Ποῦ σ' εἶδε, Θεωνίτσα μου.
 καὶ σε ὠμίλησε;
 — Κάτ' ς τὸν ὄντᾶ μ', νενέκα μου.
 ποῦ φακιολίζουμαν. ⁴⁰
- 5 *Ἐσκυψε καὶ μὲ φίλησε
 καὶ δαιμονίσθηκα
 κι ἀπ' τὴν πολλὴ ἀγάπη του
 πάγω νὰ τρελαθῶ.
- 6— Καὶ σὰν σε φίλησ', κόρη μου,
 τί σου ἐδώρησε;
 — Σαράντα ρουμπιέδες ⁴¹ καὶ
 τῆς Βιέννας λαχοῦρί. ⁴²

8 — Ο ΜΠΟΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ ⁴³

Στοῦ Μπο.μπότσο.γλου τό σπίτι.τι τρέμ' οὐ.ρα.νός νά πέ.ση,στόχα.

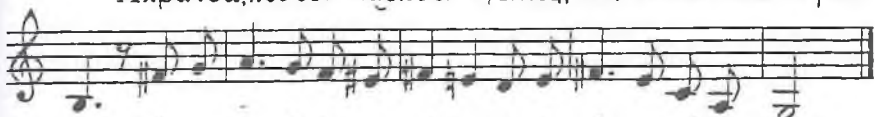
τώγ' ἡ Να.στα.σέ.τσα κιό Μπομπότσα καταπό.δι.

1. Στοῦ Μπομπότσογλου ⁴⁴ τό σπίτι 2. —Τί ν' αὐτά, πού κάμνεις, Μπότσα, τρέμ' ὁ οὐρανός νά πέση. μέ αὐτήν τή Ναστασέτσα ; Στο κατώγ' ἡ Ναστασέτσα ⁴⁵ Δέν ἐντρέπες' ἀπ' τόν κόσμο, κι ὁ Μπομπότσα καταπόδι. δέν φοβάσαι τόν Δεσπότη ;
3. — Τί νά ντρέπωμ' ἀπ' τόν κόσμο ; Τόν Δεσπότη δέν φοβοῦμαι. Ἔχω γρόσια καί παράδες καί τῆς δίνω τρεῖς χιλιάδες.

9 — Η ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟΣ ΚΟΡΗ ⁴⁶

Μπράτσα, πού δέν τ'αἰ.δ' ἡ.λιος, πῶς τ'ά πιά. νουνοί για.

τροί κι'ε.νας εἰς τόν ἄλ.λον λέ.γει, δέν ὤ. παρ.χει πιά ζω. ἡ.

- 1 Μπράτσα, πού δέν τ'αἰδ' ὁ ἥλιος. 4 Ἔσκυψε κι αὐτή τοῦ λέγει πῶς τ'ά πιά νουν οἱ γιατροί ! ἀκρυφά σιγά ρ τάφτι : κι ἕνας εἰς τόν ἄλλον λέγει : — Ἄκουσε, ἀγαπητέ μου, — δέν ὑπάρχει πιά ζωή. ἐγὼ δέν θά ζήσω πιά.
- 2 Τόν πατέρα της φωνάζει 5 Σάν πεθάνω, ἀγαπητέ μου, μέ λιπόθυμη λαλιά, στόλισε τόν τάφον μου καί τοῦ λέγει : — Ἄχ, πατέρα, ὅμορφα, ὅπως θελήσης, ἐγὼ δέν θά ζήσω πιά. ὅλα γιά τή χάρι μου.
- 3 Φέρ'τε καί τόν ἔραστή μου. 6 Καί τόν λόγον της δέν σώνει, θέλω νά τόν ἀσπασθῶ. πέφτει καί λιποθυμᾷ. Νά κι' ὁ ἔραστής της ἦρθε Τρέξαν μάννα της κι' ἀδέρφια, γιά νά τόν στερν' ἀσπασθῇ. μὰ δέν τοὺς μιλάει πιά.

10 — Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ ⁴⁷

Πή-δη-ξεν ὁ πόν-τι-κας ἀπ' το πα-ρα. θύ - ρι,

μάν-να του τόν ἔ - λε-γε, πού πᾶς γιέμ' ζα-φεί - ρι.

1 Πήδηξεν ὁ πόντικας
ἀπ' τὸ παραθύρι.
μάννα του τὸν ἔλεγε:
ποῦ πᾶς γιέ μ' ζαφείρι: ⁴⁸

4 Κι εἶχε καὶ μιὰ ὄμορφη,
ἥλιος καὶ φεγγάρι
κι ἀστραφταν τὰ δόντια της,
σάν τὸ μαργατάρι.

2— Ἐχ' ἀμπέλια ς τὰ βουνά
πάω νὰ τὰ κλαδεύσω
θὰ μάσω τὲς ὄμορφες
νὰ γλυκοφιλεύσω

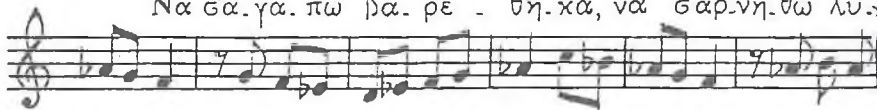
5 Σφάζε, μάννα μ', τὸν πιτνό. ⁵²
κάμ' τον καβουμέτσα, ⁵³
βάλ' ἀμάξια λάδι δυὸ
καὶ πιπέρι δέκα.

3 πῶχουν μάτια σάν καυκιά, ⁴⁹
φρύδια σάν γαϊτάνια, ⁵⁰
πῶχουν τὰ ματόφυλλα
κλώσι' ⁵¹ ἀπὸ μανδηλία

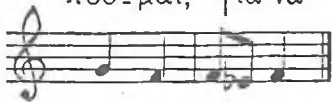
6 Φόρτωσαν τὸν γάϊδαρο
νὰ κοιλά ρουβίθια
καὶ ς τὰ καπουλάκια του ⁵⁴
τριάντα κολουκύθια.

11 — ΝΑ Σ' ΑΓΑΠΩ ΒΑΡΕΘΗΚΑ ⁵⁵

Νὰ σ' ἀ-γα. πῶ βα. ρέ - θη-κα, νὰ σ' ἀρ-νη-θῶ λυ-

πού-μαι, γιὰ νὰ σὲ πᾶ - ρω δὲν μπο-ρῶ γι' αὐτόπα

ρα-πο νοῦ-μαι.

Νὰ σ' ἀγαπῶ βαρέθηκα, νὰ σ' ἀρνηθῶ λυποῦμαι,
γιὰ νὰ σὲ πάρω δὲν μπορῶ, γι' αὐτὸ παραπονοῦμαι.

Οί φίλοι μου γειναν έχθροι κι οί αδερφοί μου ξένοι
κι ή μάννα πού μ' έγέννησε, δέν θέλει νά με ξέρη.

"Αν θέλῃς, κόρη μου, παντρεία, αν θέλῃς, σύ παντρεύσου
νά σε, φλουριά Βενέτικα καί κάνε τά προικειά σου.

12 — ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ⁵⁶

Σαύτην τήν γει-το-νεί-τσα μιὰ νέ-α ἄ-γα-πῶ,
μιὰ νέ-α μαυ-ρομμά-τα δέ-κα ό-χτώ χρο-νῶ.

1 Σ αὐτήν τήν γειτονείτσα ⁵⁷
μιὰ νέα ἀγαπῶ,
μιὰ νέα μαυρομμάτα
δεκαοχτώ χρονῶ.

3 Μάννα μ', σάν ἀρρωστήσω
καί πέσω ς τά βαριά.
μήτε γιατρό δέν θέλω.
μήτε τά γιατρικά.

2 Μήτε ς τήν πόρτα βγαίνει
μήτε ς τόν ἡλιακό ⁵⁸
μήτε ς τὸ παραθύρι,
δυὸ λόγια νά τῆς πῶ.

4 Μάννα μ, καί σάν πεθάνω
νά με περάσητε,
π' αὐτήν τήν γειτονείτσα,
π' αὐτόν τόν μαχαλά,

5 πῶχ' ὀμορφα κορίτσια,
γιὰ νά με κλάψουνε
κι ὀμορφα παλληκάρια,
γιὰ νά με θάψουνε.

13 — ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ⁵⁹

Κα-ρά-βι, κα-ρα-βά-κι, πού πάς γιαλό, για-λό
μέ τὰ πα-νιά-πλω-μέ-να μέ γα-λα-νό σταυρό,
ἄν εἶ-σαι γιά τήν πό-λι περ μου νάρθῶ κι' ε-γώ

1—Καράβι, καραβάκι,
 πού πάς γιαλό, γιαλό,
 μέ τὰ πανι' ἀπλωμένα,
 μέ γαλανό σταυρό,
 ἄν εἶσαι γιά τὴν Πόλι, ⁶⁰
 πές μου νάρθῶ κι ἐγώ.

2—Καημένο παλληκάρι,
 πού στέκει ς τὸ γιαλό,
 δὲν εἶμαι γιά τὴν Πόλι,
 εἶμαι γιά τὰ νησιά,
 μέ τῶμορφα κορίτσια
 καὶ τὰ γλυκὰ κρασιά.

14 — ΠΑΡ' ΤΟΝΕ, ΚΟΡΗ Μ' ⁶¹

Πάρ'το. νε κό. ρημ' τὸν Τούρκον ἄν.τρα, νὰ σέ φω.
 νά. ζουν χανούμ Σουλ.τά. να.

Πρότασις :

1. —Πάρ'τονε, ⁶² κόρη μ',
 τὸν Τούρκον ἄντρα,
 νὰ σέ φωνάζουν,
 χανούμ Σουλτάνα.
2. —Πάρ'τονε. κόρη μ',
 τὸν Τούρκον ἄντρα,
 ἔχει καὶ σπίτια.
 ἔχει καὶ μάντρα.
3. —Πάρ'τονε. κόρη μ',
 τὸν Γκιούλ-Χασάνη,
 θὰ σε φορέση
 χρυσὸ φουστάνι.
4. —Πάρ'τονε, κόρη μ',
 ἔχει βαπόρι,
 θὰ σέ γυρίζη,
 Σμύρνη καὶ Πόλι.
5. —Πάρ'τονε, κόρη μ',
 ἔχει καράβι,
 θὰ σέ ταῖζει ⁶³
 μαῦρο χαβιάρι.

Ἀπάντησις :

- 1 —Δὲν τόνε θέλω
 τὸν Τούρκον ἄντρα,
 νὰ με φωνάζουν
 χανούμ Σουλτάνα.
2. —Δὲν τόνε θέλω,
 δὲν τόνε παίρνω
 φωτιά ς τὰ σπίτια.
 λύκοι ς τὴ μάντρα.
3. —Δὲν τόνε θέλω
 τὸν Γκιούλ-Χασάνη
 καὶ θὰ φορέσω
 καλόγριας μαῦρα.
4. —Δὲν τόνε θέλω,
 δὲν τόνε παίρνω,
 πέρδικα γίνομ',
 ς τὰ δάση μπαίνω.
5. —Δὲν τόνε θέλω,
 δὲν τόνε παίρνω.
 Τούρκα δὲν γίνομ',
 κάλλιο πεθαίνω.

15 — ΑΝΟΙΞΕ ΜΟΥ, ΣΜΑΡΑΓΔΙΤΣΑ ⁶⁴

Στοῦ σχολειοῦ τὴν ἀραδίτσα. ρα. δι. τσα εἶ. χε μιά μικρὴ πορτίτσα, τὰ. κα,
 τού. κα, τὴν πορ. τί. τσα: Ἄ. νοι. - ξέ μου Σμα. ρα. γ. δι. τσα.

1 Στοῦ σχολειοῦ τὴν ἀραδίτσα
 εἶχε ⁶⁵ μιά μικρὴ πορτίτσα.
 Τάκα-τούκα τὴν πορτίτσα;
 — Ἀνοιξέ μου, Σμαραγδίτσα. ⁶⁶

2— Δὲν σ' ἀνοίγω, τσιλιμπάκο, ⁶⁷
 εἶσαι Τοῦρκος καὶ φοβοῦμαι·
 μάννα μ' πάγει ς τὰ βαμβάκια
 κι ἀδερφός μου ς τάργαστήρι,

3 νά μοῦ φέρη ἄλ ⁶⁸ μετάξι,
 νά κεντήσω τὸ τσαρτσάφι, ⁶⁹
 νάρθ' ὁ Δῆμος νά πλαγιάση
 τὴ Παρασκευὴ τὸ βράδυ.

16 — ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ Αΐ ΓΙΩΡΓΗ ⁷⁰

Ἐ. να μι. κρό Τουρ. κό. που. λο, ἔ. να βα. σι. λο.
 παί. δι ἀ. γά. πη. γε μιά Χρι. στια. νή καὶ θέ. λει
 νὰ τὴν πὰ. ρη. Ἡ κό. ρη κλαίει κι' ὀ. δύ. ρε. ται
 Δὲν θέλει νὰ τουρκεύ. ση.

Ἐνα μικρὸ Τουρκόπουλλο, ἕνα βασιλοπαιδί
 ἀγάπησε μιά Χριστιανὴ καὶ θέλει νὰ τὴν πάρη.
 Ἡ κόρη κλαίει κι ὀδύρεται, δὲν θέλει νὰ τουρκεύσῃ.

- Παίρνει τὸν κάμπο, τὸ βουνό, ὡς τὸ δάσος μέσα μπαίνει'
 5 τοῦ ἁγίου-Γεώργι ἀντίκρουσε τὸ ἅγιο μοναστήρι.⁷¹
 Στὴν ἐκκλησιά του κρύβεται, ὡς τὰ γόνάτα τῆς πέφτει
 καὶ τὸν μεγαλομάρτυρα παρακαλεῖ μὲ κλάμμα :
- Ἄγιε-Γεώργι ἀπ' τοῦ Τουρκόπουλλου τὰ χέρια γλύτωσέ με,
 θά σε στολίσω μάλαμμα κι ὀλόγαρο ἀσήμι.
- 10 Ἄνοιγουνε τὰ μάρμαρα καὶ μπαίν' ἡ κόρη μέσα.
 Φτάνει καὶ τὸ Τουρκόπουλλο καβάλλα ὡς τ' ἄλλο γό :
 Πεζεύει καὶ παρακαλεῖ τὸν ἅγιο γιὰ τὴν κόρη.
 Τάζει ἀμάξι' ἀγιόκερο, τουλούμια μὲ τὸ λάδι
 καὶ τὸ στεφάνι του χρυσὸ μ' ἄδρῦ μαργαριτάρι
- 15 καὶ Χριστιανὸς νὰ βαφτιστῆ, νὰ πάρῃ τὸν ὄνομά του.
 Ἄνοιγουνε τὰ μάρμαρα καὶ βγαίν' ἡ κόρη ἔξω.
 Τὴν πιάνει τὸ Τουρκόπουλλο ἀπ' τὰ μαλλιά κι ἐπάνω
 ὡς τὸ ἄλλο γό του τὴν πετᾶει κι αὐτὸ καβαλλικεῦει
 καὶ φέρνει τὴν ὡς τὸν ποταμὸ⁷² καὶ νὰ πνιγῆ τὴν ρίχνει.
- 20 Μὰ τὸ ποτάμι ζωντανὴ τὴν βγάζ' ὡς τὴν ἀμμουδιά τους.
 ὅπου λευκαῖναν Χριστιανές κι ἀπλῶναν τὰ πανιά του.
 — Ποιὸς εἶδε καὶ ποιὸς ἄκουσε τέτοι' ἀπ' τὸν ἁγίου-Γεώργι.
 νὰ παραδίνῃ Χριστιανὴ ὡς τοῦ ἄπιστου τὰ χέρια :

17 — ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ⁷³

Ἄγις Γιοβάννης κι ἡ Παναγία κλαίει.

- ⁷⁴ Ἄγις Γιοβάννης κίνησε κι ἡ Παναγία κλαίει.
 Παίρνουν ζερβά, παίρνουν δεξιά, κανέναν δὲν γνωρίζουν.
 Γνώρισαν τὸν ἀφέντη⁷⁵ τους, ποῦ ἦταν σταυρωμένος.
- Χριστέ μ', γιατί σέ σταύρωσαν οἱ παρανόμοι Ἑβραῖοι ;
 5 οἱ παρανόμοι.⁷⁶ τὰ σκυλιά, οἱ τρεῖς καταραμένοι ;
 Καὶ εἶπαν καὶ ὡς τὸν Φαραῶ νὰ κάμ' τρία πιρόνια⁷⁷
 κι ἐκεῖνος ὁ παράνομος βάζει καὶ φκειάνει πέντε.
- Βρέ Φαραῶ, ποῦ τ' ἀφκειασες⁷⁸, πρέπει νὰ μᾶς διδάξης.
 — Τὰ δυὸ βάλ'τε ὡς τὰ χέρια του, τὰ δυὸ ὡς τὰ δυὸ του πόδια.
- 10 τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ βάλτε το ὡς τὴ καρδιά του.
 Ἡ Παναγιά, σὰν τ' ἀκούσεν, ἔπεσε κι ἐλιγώθη,⁷⁹
 σταμνὶ νερὸ τῆς ἔρριξαν, ἕνα κανάτι μόσχο,
 γιὰ νὰ τῆς ἔρθ' ὁ λογισμὸς, γιὰ νὰ τῆς ἔρθ' ὁ νοῦς τῆς.
 Καὶ σὰν τῆς ἦρθ' ὁ λογισμὸς καὶ σὰν τῆς ἦρθ' ὁ νοῦς τῆς,
- 15 ζητᾶει ποτάμι νὰ πνιγῆ γιὰ τὸν μονογενῆ τῆς.
 — Σύρε, μητέρα μ', ὡς τὸ καλὸ καὶ τὴν τιμιωτέραν,⁸⁰
 γιατί ἂν σφαγῆς, μητέρα μου, θὰ σφάζεται κι ὁ κόσμος
 καὶ ἂν πνιγῆς, μητέρα μου, θὰ πνιγῆται κι ὁ κόσμος.

καὶ ἂν ριχθῆς, μητέρα μου, θὰ ρίχνηται κι ὁ κόσμος,
 20 Σύρε, μητέρα μ', ς τὸ καλὸ καὶ τὴν τιμιωτέραν
 καὶ πήγαινε καὶ βούτηξε ἀφρᾶτο παξιμάδι
 καὶ κάμε τὴν παρηγοριά, νὰ κάμνη ὁ κόσμος ὅλος
 καὶ τὸ μεγαλοσάββατο σὺ νὰ με περιμένης.

18 — Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ⁸¹

Νᾶταν οἱ κάμποι θάλασσα καὶ
 νὰ πνίγονταν οἱ Τάταροι, πού
 τὰ βουνὰ ποτάμια, τραλαλαλα λαλα λα λαλα λα
 φέραν τὰ φιρμάνια
 λαλαλα λαλα λαλα. Ἄρβανίτες παινεμένοι
 Νάτος, νάτος, πού κοιμάται
 πούν' ὁ Ἄλη πασᾶς καημένοι
 καὶ κανένα δὲν φοβάται.

- 1 Νᾶταν οἱ κάμποι θάλασσα καὶ τὰ βουνὰ ποτάμια.
 νὰ πνίγονταν οἱ Τάταροι, ⁸² πού φέραν τὰ φιρμάνια. ⁸³
- 2 Ἐμένα λέν Ἄλη-πασᾶ, μὲ λένε καὶ μπαρούτι.
 δώδεκα χρόνια πολεμῶ μὲ τὸν σουλτάν Μαχμούτη.
- 3 Σήκω καημέν' Ἄλη πασᾶ καὶ βάλε τὸ φακίολι, ⁸⁴
 νὰ διῆς καὶ τὴν Βασιλική. ⁸⁵ σκλάβα τὴν πάν ς τὴν Πόλι.

(Ἐπωδὸς ἐκάστης στροφῆς)

Ἄρβανίτες παινεμένοι,
 πούν' ὁ Ἄλη-πασᾶς καημένοι.
 Νάτος, νάτος, πού κοιμάται
 καὶ κανένα δὲν φοβάται.

19 — Ο ΚΟΝΤΟΣ ΚΟΝΤΟΥΤΣΙΚΟΣ ⁸⁶

Ένας κοντός κοντούτσικος εἶχ' ὄμορφ. ψη γυ. ναῖ
κα κιή χώρα τόν έ. ζού. λευ. ε κιή χώρα τόν ζουλεύει.

- Ένας κοντός κοντούτσικος εἶχ' ὄμορφ. ψη γυναῖκα
κι ἡ χώρα τόν ζούλευε κι ἡ χώρα τόν ζουλεύει.
Τόν ἔρριξαν πир'σά φλουριά δόσιμο νά πληρώνη,
ν' ἀναγκαστῆ τὴν ὄμορφη γυναῖκά του ν' ἀφήση.
- 5 Πουλεῖ χωράφια ἀθέριστα, χωράφια θερισμένα.
Έκατσε καὶ λογάριασε, τὸ χρέος του δέν βγαίνει.
Πουλεῖ ἀμπέλια ἀτρούγητα, πουλεῖ καὶ τρυγημένα.
Έκατσε καὶ λογάριασε, τὸ χρέος του δέν βγαίνει.
Πουλεῖ μπαχτσέδες δεκαοχτώ, πουλεῖ δώδεκα μύλους.
- 10 Έκατσε καὶ λογάριασε, τὸ χρέος του δέν βγαίνει.
Πουλεῖ δυὸ σπίτια δίπατα μ' αὐλές μαρμαρωμένες.
Έκατσε καὶ λογάριασε καὶ πάλι δέν τὸν φτάνουν.
Ἀλλάζει τὴ γυναῖκά του σάν τὴ καλὴ τὴ νύφη
κι ἀπ' τὸ χεράκ' τὴν ἔπιασε καὶ ς τὸ παζάρ' τὴν βγάζει.
- 15 Ἐννιά τελιάλοι τελιαλοῦν καὶ δέκα τὴν κυττάζουν.
— Ποιὸς θέλ' ἀγγελικὸ κορμί, δαχτυλιδένια μέση;
τά μάτια τς κάμνουν δυὸ πουγκιά, τὰ φρύδια τς τρεῖς χιλιάδες
καὶ τὸ κορμί τς τ' ἀγγελικὸ ἀμέτρητες χιλιάδες.
Κανέννας δέν εὑρέθηκε, κανέννας νά τὴν πάρη.
- 20 Βγαίνει ἕνα μουτσόπουλο κι αὐτὸ τὴν ἀγοράζει.
Ἀπ' τὸ χεράκ' τὴν ἔπιασε καὶ ς τὸ καράβ' τὴν πάγει.
Στὰ γόνατά του τὴν κρατᾶει καὶ τὴν φιλεῖ στο στόμα.
— Κόρη μ', ποιά εἶν' ἡ μάννα σου, ποιὸς εἶναι ὁ μπαμπᾶς σου;
μὴν ἔχης κανέν' ἀδερφό ξενιτευμένο χρόνια;
- 25 — Ἡ μάννα μ' εἶναι ἀπ' τὴ Χιὸ κι ὁ κύρις ἀπ' τὴν Αἶνο
κι' ἔχω ς τὴν ξενιτεῖα ἀδερφό δώδεκα τώρα χρόνια.
— Ὁ ἀδερφός σου εἶμ' ἐγὼ χρόνια ξενιτευμένος.
Τὴν παίρνει ἀπ' τὸ χεράκι της, ς τὸν ἄντρα της τὴν πάγει.
— Πάρ' τὴν, γαμβρέ μου, πάρε τὴν καὶ τράβα ς τὴ δουλειά σου
- 30 καὶ τὰ φλουριά, πού σ' ἔδωκα, ἄς εἶναι χάρισμά σου.
Τὸ φίλημα, πού φίλησα, ἄς εἶν' ὁ ἀσπασμός μου.

20 — ΤΡΕΛΑΙΝΟΜΑΙ, ΜΑΝΝΟΥΛΑ ΜΟΥ ⁸⁷

Τρε. λαινο.μαι μαν.νοῦλα μου για μιὰ γειτο.νο πού.λα
 μου, τρεῖς χρόνους πού τὴν ἀ - γα - πῶ, τρεῖς χρόνους πού τὴν
 ἀ - γα. πῶ καὶ ντρέ.πο.μαι νὰ τῆς τὸ πῶ.

1—Τρελαίνομαι, μαννούλα μου,
 για μιὰ γειτονοπούλλα μου.
 τρεῖς χρόνους πού τὴν ἀγαπῶ
 καὶ ντρέπομαι νὰ τῆς τὸ πῶ.

2 Σύρε, μάνα μ', καὶ πέ της το,
 κρυφά κουβέντιασέ της το.
 —Μετά χαράς μου, γιούκα μου,
 θά πάρω καὶ τὴ ρόκα μου.

3 Πῆρε τὴ ρόκα της καὶ πᾶει.
 Βρίσκει τὴν κόρη, πού κεντᾶει :
 —Καλή σου μέρα, λυγερή.
 Καλῶς τὴ μάνα τὴ Χρυσῆ.

4—Κόρη μ', ὁ γιός μου σ' ἀγαπᾶει,
 μὰ ντρέπετ', δέν σ' τόμολογᾶει.
 —Σὰν μ' ἀγαπάει καὶ ντρέπεται.
 ς τὸ σπῆτι μου τί ἔρχεται ;

5—Μὰ σὰν τὸν ἀγαπᾶς κι ἐσύ,
 τότε σᾶς δίνω τὴν εὐχή.
 —Πές τον νὰ ἔρθῃ τὸ πρῶι,
 νὰ πιούμε τὸν καφέ μαζύ.

21 — Η ΚΥΡΑ ΜΑΡΙΩΡΑ ⁸⁸

Ἄ! κυ.ρά Μα. ριῶ ρα, ἀν.τρασέπει.να. σε,
 μὰ σὰν πεί.να.σε καὶ τί, ὁ χο.ρός κα.λα κρα.τεῖ,
 τὰ πα.πού.τσια μου ξεσκῶ, τὸν χο.ρό δέν πα.ραι.τῶ.
 κ.λ.π.

1— "Α! κι ρά Μαριώρα, ἄντρας σ'
|πείνασε

— Μὰ σὺν πείνασε καὶ τί ;
ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ, ⁸⁹
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ,
τὸ ψωμί 'ναι σὺ τὸ χαμπάρι ⁹⁰
καὶ ἄς πάγη, νὰ τὸ πάρη.

2— "Α! κυρὰ Μαριώρα, ἄντρας σ'
|δίψασε.

— Μὰ σὺν δίψασε καὶ τί ;
ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ,
τὸ νερὸ 'ναι στὸ σταμνί
καὶ ἄς πάγη κεὶ νὰ πιῇ.

3— "Α! κυρὰ Μαριώρα, ἄντρας σου
|ψυχομαχᾷ

— Μὰ σὺν ψυχομαχᾷ καὶ τί ;
ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ,
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ,
τὸ θυμιάμα σὺ τὸ χαρτί
κι ἡ λαμπάδα σὺ τὸ καρφί.

4— "Α! κυρὰ Μαριώρα, ἄντρα σ'
|πέθανε.

— Μὰ σὺν πέθανε καὶ τί ;
ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ
τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
τὸν χορὸ δὲν παραιτῶ,
οἱ γυναῖκες ἄς τὸν κλάψουν
κι οἱ παπάδες ἄς τὸν θαψουν.

22 — Η ΑΠΟΝΗ ⁹¹

Πα.ρα.κα.λῶ σε, φῶς μου, δός μου σα.γιτ.τες δύο
νὰ πάω νὰ σα.γιτ.τεύ.σω τὴν κόρη π'ἄ.γα. πῶ.
κλαί.ω, δα.κρύ.ζω, λυώ.νω σὺν τὸ κε.ρί,
μὰ ντρέπο.μαι νὰ σοῦ τῶ εἶ πῶ, πῶς ε'ἄγα.πῶ πο.λύ.

1 Παρακαλῶ σε, φῶς μου,
δός μου σαγιττες ⁹² δύο,
νὰ πάω νὰ σαγιττεύσω
τὴν κόρη, π' ἄγαπῶ.

2 Σαγιττεμένο μ' ἔχεις,
πληγὴ δὲν φαίνεται,
κι ἄλλος ἀπὸ ἐσένα
γιατρός δὲν γένηται.

3 Ἐγὼ κι ἂν ἀποθάνω,
τὸ μνήμά μ' ἄς χαρῆ,
ἔλα ρ τὸ λείψανό μου
κι ἄναψ' ἓνα κερί.

4 Φαρμάκι πότισέ με
καὶ κάμνεις ψυχικό
καὶ μὴ φοβάσαι, φῶς μου,
δὲν κάμνεις φονικό.

5 Ἐβγα ρ τὸ παραθύρι,
νὰ ἰδῆς τὸ χάλι μου,⁹³
πῶς πέφτ' ἀπ' τὸ κεφάλι
αὐτὸ τὸ σάλι μου.

6 Ἐγὼ ἤμουν πουλλάκι,
ἐλεύθερο πουλλι
ρ τούς περασμένους χρόνους
μὲ μιὰ καλὴ βουλή.

(Ἐπῳδός)

7 Τρέμω, δακρῦζω,
λυώνω σὰν τὸ κερί,
μὰ ντρέπομαι νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ
πῶς σ' ἀγαπῶ πολὺ.

23 — Ἡ ΕΛΕΝΗ⁹⁴

Σὰν παίρ.νης τὸν κα. τή. φο.ρο. Ἐ.λέ.νη μου, Ἐ. λέ.νη, τὴν ἄ. κρη στὸ ποτά. μι, Ἐ.λέ.νη φι.λη.μέ.νη.
Τρα λα λα λα λα λα λα τρα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα λα.

1 Σὰν παίρνης τὸν κατήφορο, — Ἐλένη μου, Ἐλένη,
τὴν ἄκρη ρ τὸ ποτάμι, — Ἐλένη φιλημένη,	
2 μὲ τὸ πλατὺ πουκάμισο, — Ἐλένη μου, Ἐλένη,
μὲ τᾶσπρο σου ποδάρι, — Ἐλένη τσιμπημένη,	
3 χαμήλωσε τὸ φέσι σου, — Ἐλένη μου, Ἐλένη,
καὶ σκέπασε τὰ φρύδια, — Ἐλένη δαγκαμένη,	
4 νὰ μὴ φανῆ τὸ φίλημα, — Ἐλένη μου Ἐλένη,
ποῦ σ' ἔχω φιλημένη, — Ἐλένη ἀγκαλιασμένη.	

24 — ΒΑΡΚΑ ΘΕΛΩ ⁹⁵

Βάρκα θέ_λω, θέ_λωνάρματώ_σω, βάρκα θέ_λω θέ_λωνάρμα_.
 τώ_σω μέ σα_ράν. ρί_α ρί_α ρό_ μέ σα_ράν. τα δυό κουπιά_.

- 1 Βάρκα θέλω - θέλω ν' άρματώσω ⁹⁶
 μέ σαρά - ρία ρία ρό - μέ σαράντα δυό κουπιά,
 και μ' έξήντα - ξήντα παλληκάρια
 νά σε κλέ - ρία ρία ρό - νά σε κλέψω μιá βραδειά.
- 2 Νά σε πάγω - πάγω ς την 'Αθήνα
 ς ένα ύ - ρία ρία ρό - ς ένα ύψηλό βουνό
 νά σου κάμω - κάμω κι ένα σπίτι
 μαρμαρο - ρία ρία ρό - μαρμαροπελεκητό.
- 3 Νά σου πάρω - πάρω και μιá δουλα
 νά την λέ - ρία ρία ρό - νά την λέγουν Μαργαρώ
 νά σου πάρω - πάρω κι έναν δούλο,
 νά τον λέ - ρία ρία ρό - νά τον λέγουν Δημητρό.

25 — ΠΩΣ ΤΟ ΤΡΙΒΟΥΝ ΤΟ ΠΙΠΕΡΙ ⁹⁷

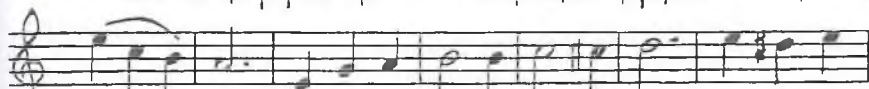
Πῶς τὸ τρί_μω_ρέ, πῶς τὸ τρί_ πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέ_ρι
 Τοῦ διαβο_μω_ρέ, τοῦ διαβό, τοῦ διαβόλου οἱ κα_λο_γέροι;
 Μέ τὸ χέ_μω_ρέ, μέ τὸ χέ_ μέ τὸ χέ_ ρι οἱ κα_λο_γέ_ροι,
 μέ τὸ πό_μω_ρέ, μέ τὸ πό_ μέ τὸ πό_δι οἱ κα_λο_γέ_ροι.

- Πῶς τὸ τρί—μωρέ, πῶς τὸ τρί—, πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι
τοῦ διαβό—μωρέ, τοῦ διαβό—, τοῦ διαβόλου οἱ καλογέροι ;
- Μὲ τὸ χέ—μωρέ, μὲ τὸ χέ—, μὲ τὸ χέρι οἱ καλογέροι,
μὲ τὸ πό—μωρέ, μὲ τὸ πό—, μὲ τὸ πόδι οἱ καλογέροι.
- Πῶς τὸ τρί—μωρέ, πῶς τὸ τρί—, κτλ.
- Μὲ τὸ γό—μωρέ, μὲ τὸ γό—, μὲ τὸ γόνα οἱ καλογέροι
μὲ τὴ φτέ—μωρέ, μὲ τὴ φτέ—, μὲ τὴ φτέρνα οἱ καλογέροι.
- Πῶς τὸ τρί—μωρέ, πῶς τὸ τρί— κτλ.
- Μὲ τὴ μύ—μωρέ, μὲ τὴ μύ—, μὲ τὴ μύτη οἱ καλογέροι.
μὲ τὸ στό—μωρέ, μὲ τὸ στό—, μὲ τὸ στόμα οἱ καλογέροι.
- Πῶς τὸ τρί—μωρέ, πῶς τὸ τρί—κτλ.
- Μὲ τὴ γλῶ—μωρέ, μὲ τὴ γλῶ—, μὲ τὴ γλῶσσα οἱ καλογέροι.
μὲ τὰ δό—μωρέ, μὲ τὰ δό—, μὲ τὰ δόντια οἱ καλογέροι,
- Πῶς τὸ τρί—μωρέ, πῶς τὸ τρί—κτλ.
- Μὲ τὰ χεῖ—μωρέ, μὲ τὰ χεῖ—, μὲ τὰ χεῖλια οἱ καλογέροι.
μὲ τὸν κῶ—μωρέ, μὲ τὸν κῶ—, μὲ τὸν κῶλο οἱ καλογέροι.

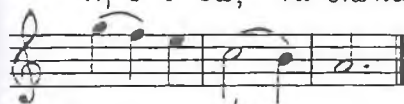
26 — ΜΑΝΝΑ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ⁹⁸

Μὲ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ βγῆκα νὰ περπα-

τή - - σω, νὰ διῶ καὶ τὴν ἀγάπη μου, νὰ τὴν κα-

λη - σπε. ρι - σω.

Μὲ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ βγῆκα νὰ περπατήσω. ⁹⁹
νὰ διῶ καὶ τὴν ἀγάπη μου, νὰ τὴν καλησπερίσω. ¹⁰⁰

Καλησπερίζω δυὸ ψυχές, μάννα καὶ θυγατέρα·
ἢ μάννα ἦταν πέρδικα κι ἢ κόρη περιστέρα.

Τὴν περιστέρ' ἀγάπησα, τὴν πέρδικα κυττάζω.
Κάλλιο νᾶχα τὴν πέρδικα παρά νὰ τὴν θαυμάζω.

Καλησπερίζω μιὰ θεά, μιὰ λεμονιά μὲ τάνθη
μιὰ νεραντζοῦλα φουντωτή, ποῦ μ' ἔβαλε ς τὰ πάθη.

27 — ΣΑΝ ΗΜΟΥΝ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ ¹⁰¹

Σάν ἡ-μουν παλλη-κά-ρι δέ-κα-ο-χτώ χρο-νῶ, τὰ
 μάρ-μαρα πα-τοῡ-σα καὶ ἔ-στα-ζαν νε-ρό.
 ΕΠΩΔΟΣ.

1. 2.
 τι-ριλίμ τι-ρί-ρι-ρί-ρι-λιμ. ρί-ρι-λιμ.

1 Σάν ἤμουν παλληκάρι
δεκαοχτώ χρονῶ,
τὰ μάρμαρα πατοῦσα
καὶ ἔσταζαν νερό.	2 Ὁ ἥλιος βασιλεύει
κι ἡ μέρα σώνεται
κι ὁ Γιάννης ὁ τσαπκίνης ¹⁰²
δὲν πριμαζώνεται ¹⁰³
3 Ὁ ἥλιος βασιλεύει
ς τὴν ταμπακέρα σου,
κι ἐγώ, κυρά μ', θά πάρω
τὴν θυγατέρα σου.	4 Ὁ ἥλιος βασιλεύει
ς τὰ δέντρα, ς τὲς κορφές,
κόρη μου, θά σε πάρω,
μὴ κάθησαι καὶ κλαῖς.

28 — Η ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΑ ¹⁰⁴

Ἐ-ψές ς τὸ ὄ-νει-ρό μου, ἐ ψές ς τὸν ὕ-πνο μου εἶ-
 ὅα μιά μαυρομ-μά-τα ὀ-πού με ζύ-πνη-γε.

1 Ἐψές ς τὸ ὄνειρό μου,
ἔψές ς τὸν ὕπνο μου
εἶδα μιά μαυρομμάτα,
ὅπου μ' ἐξύπνησε.	2 Σηκώνωμ' ὁ καημένος
ἀπὸ τὸν ὕπνο μου,
τὰ ροῦχά μου ἰσιάζω ¹⁰⁵
καὶ πάω νὰ τὴν εὐρῶ.
3 Σ τὸν δρόμο, ποῦ πηγαίνω,
εὐρίσκω μιά μηλιά
μὲ μῆλα φορτωμένη
κι ἀπάνω μιά ξανθιά,	4 Κάμνω νὰ κόψω μῆλα,
πιάνω τὸ χέρι της
Χριστέ καὶ Παναγιά μου
ἄς γείνω ταίρι της.

29 — ΕΞΟΡΚΙΣΜΟΣ ¹⁰⁶

Εἰς τὴν ἀκμὴν, πού μ' ἔφερες, ἀνί. σως καὶ μ' ἀφή. σης, ὅλου τοῦ

κόσμου τὰ βου. νὰ τρε. λός νὰ τρι. γυ. ρί. σης.

- 1 Εἰς τὴν ἀκμὴν, πού μ' ἔφερες, ἀν ἴσως καὶ μ' ἀφήσης, ὅλου τοῦ κόσμου τὰ βουνὰ τρελός νὰ τριγυρίσης.
- 2 Ἐάν ἐσύ δὲν ἤσουν, ἐγὼ δὲν θ' ἀγαπούσα, ἀγάπη δὲν θὰ γνώριζα καὶ ἥσυχθὰ ζούσα.
- 3 Ἄν ἴσως σὺ μὲ ἀρνηθῆς καὶ κἀνης ἄλλο ταῖρι, σκλάβο νὰ σὲ πουλήσουνε ς τῆς Μπαρμπαριάς ¹⁰⁷ τὰ μέρη.
- 4 Ἐνόσω θὰ κυκλοφορῇ τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας, θὰ σ' ἀγαπῶ, πουλάκι μου, μὲ ὄλον μου τὸ σέβας.

30 — ΔΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ¹⁰⁸

Γιὰ μαῦρα μά. τια χά. - - νο. μαι, γιὰ γα. λα. νὰ πε. θαι. - - νω, γιὰ φρύ. δια τσακ. μα. λί. τι. κα σχί. ζω τὴν γῆ καὶ μπαί. - ἴνω.

Γιὰ μαῦρα μάτια χάνομαι, γιὰ γαλανὰ πεθαίνω, γιὰ φρύδια τσακμαλίτικα ¹⁰⁹ σχίζω τὴν γῆ καὶ μπσίνω.

Στὸ παραθύρι κάθεται, καὶ μῆλο καθαρίζεις, τὸ δάχτυλό σου ἔκοψες κι ἐμένα φοβερίζεις.

Στὸ παραθύρι κάθεται, ξηρὰ ἦταν τὰ ξύλα κι ἀπὸ τὲς νοστιμάδες σου ἀνθοῦν καὶ κάμνουν φύλλα.

"Όσα φτερά και πούπουλλα ¹¹⁰ ἔχει τὸ περιστέρι,
τόσες φορές σέ φίλησα κι' ἡ μάνα σ' δέν τὸ ξέρει.

"Όσα φτερά και πούπουλλα ἡ μαύρη μ' ἔχει κότα,
τόσες φορές σέ φίλησα ς τοῦ κατωγειοῦ τὴν πόρτα.

Βλέπεις ἀντίκρα τὸ δεντρί, ποῦ κάμνει τάνασονι ; ¹¹¹
τόσες ὠραίες φίλησα. καμμιά δεν εἶπε «σῶνε!» ¹¹²

31 — Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ¹¹³

Κο. ρι. τσά. κι ἔ. να βρά.δου πῆ.γα στὸν πνευματι.κό, ἀ.πό
μέσ' ἀπ' τὴν καρ.διά μου τὰ μαρ.τή. τὰ μαρτήματα μ' νά 'πῶ.

1—Κοριτσάκι, ἕνα βραδῦ
πῆγα ς τὸν πνευματικό. ¹¹⁴
ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν καρδιά μου
τὰ μαρτήματά μ' νά 'πῶ.

3 Ψές τὸ βράδου ς τὸν ὄντα μου
ἦρθ' ὁ νιός, ποῦ μ' ἀγαπᾷ
καὶ μου πῆρ' ἕνα φιλάκι
ἀπ' τὸ στόμα μου γλυκά.

5—Σιώπα, σιώπα. δέσποτά μου.
μὴ τ' ἀκούσ' ἡ γειτονειά
καὶ τὸ μάθη κι ὁ δεσπότης ¹¹⁶
καὶ σου κόψη τὰ μαλλιά ¹¹⁷

2—Καλὴ ἡσπέρα, δέσποτά ¹¹⁵ μου.
ἦρθα νά ξεμολ.γηθῶ
κι ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν καρδιά μου
τὰ μαρτήματά μ' νά 'πῶ.

4—Τὸ φιλεῖ δέν εἶναι κρίμα.
εἶναι πρᾶμμα φυσικό,
νά κι ἐγὼ θά σε τὸ πάρω.
κοριτσάκι μου τρελό.

6—Τὰ μαλλιά μου κι ἂν μοῦ κόψη
τὴ ζωὴ μου δέν μπορεῖ,
κι ἀπ' τὰ χέρια μου δέν φεύγει
τέτοιο ἀγγελικό κορμί.

32 — ΧΑΡΗΤΕ ΣΕΙΣ ΟΙ ΝΕΟΙ ¹¹⁸

Ξύ. πνα καὶ μὴν κοιμᾶσαι, χρυ.σό μου κα.να.ρί.νι, ἔβ.
γα κι' ἀ.πό τὴν κλί.νη, ν'ἀ. κοῦς πῶς τραγου.δῶ.

<p>1 Ξύπνα καί μὴν κοιμᾶσαι,
χρυσό μου καναρίνι,
ἔβγα κι ἀπὸ τὴν κλίνη
ν' ἀκούς, πῶς τραγουδῶ.</p> <p>3 λαγούς, περδίκια νά βρω,
πουλλάκια νά σκοτώσω
καί σένα νά γλυτώσω
κορμί μ' ἀγγελικό.</p> <p>5 Νά! βλέπω ἕνα πύργο,
πού λάμπει σάν τὸν ἥλιο,
πουλλι κάθετ' ἐπάνω
καί γλυκοκελαδεῖ.</p> <p>7 Χαράν, χαράν χαρήτε,
καιρὸν μὴν καρτερεῖτε,
γιατὶ ὁ καιρὸς διαβαίνει
καί δὲν γυρίζει πιά».</p> | <p>2 Σηκῶνομ' ὁ καημένος
σάν παραπονημένος,
βάζω τὰ ἄρματά μου
καί πάω νά κυνηγῶ,</p> <p>4 Ψιλή βροχὴ μὲ πιάνει,
πολὺ μοῦ κακοφάνη,
κλίνη, γιὰ νά πλαγιᾶσω
δὲν ἔμπορῶ νά βρῶ.</p> <p>6 Καί ς τό κελᾶδημά του
τό ἄκουσα νά λέγη:
«Χαρήτε σεῖς οἱ νέοι,
πού ἔχετε καιρὸ.</p> <p>8 Ἔτσ' εἶναι κι ἡ νεότης,
χρυσό μου καναρίνι,
μαραίνεται καί σβήνει
λυώνει σάν τὸ κερί.</p> |
|---|---|

33 — Η ΕΥΔΟΚΙΤΣΑ ¹¹⁹

Στῆς μαντζουρά-νας τὸν ἀν-θό "ε -πε-σα ν'ἀ-πο-κοιμηθῶ,
λί-γον ὕ-πνο γιὰ νά πά-ρω, τὴν ἀ-γά-πη μου γιὰ νά βρῶ.

<p>1 Στῆς μαντζουράνας τὸν ἀνθὸ
ἐπέσα ν' ἀποκοιμηθῶ,
λίγον ὕπνο γιὰ νά πάρω,
τὴν ἀγάπη μου γιὰ νά 'βρω.</p> <p>3 Παντρεύουν τὴν ἀγάπη μου
τὸ κάμνουν γιὰ γινάτι ¹²¹ μου'
καί τὴν δίνουν ς τὸν ἐχθρό μου
γιὰ τὸ πείσμα τὸ δικό μου.</p> | <p>2 Εἶδ' ὄνειρο ς τὸν ὕπνο μου'
ἦτ' ὄνειρο ς τὸν ξύπνο μου'
νείρομαι ¹²⁰ τὴν πεθερά μου,
τὴ Βδοκίτσα τὴ θεά μου.</p> <p>4 Ἄγιε Νικόλα γείτονα,
ἄς μ' ἔπαιρνες, νά γλύτωνα. ¹²²
Ἄγιε Γεώργι καθαλλάρι,
κάνε μας τὰ δυὸ ζευγάρι.</p> |
|---|---|
- 5 Μὰ τὴν ἀγιά Κυριακή,
σένα θὰ πάρω Εὐδοκή'
μὰ τὸν ἅγιο Κωνσταντῖνο,
θὰ σε πάρω, δὲν σ' ἀφίνω. ¹²³

34 — Η ΘΗΣΚΟΥΣΑ ΚΟΡΗ ¹²⁴

Στῆς ζωῆς τὴν αὐγὴ θάποθάνω, ὦ θεέ μου, εἶν' ἄδικο κρίμα, τέτοια νιά νά κατέβω στὸ μνήμα μὲ τὴν ἄσπρη τοῦ γάμου στολή

- 1 Στῆς ζωῆς τὴν αὐγὴ θ' ἀποθάνω.
 ὦ Θεέ μου, εἶν' ἄδικο κρίμα,
 τέτοια νιά νά κατέβω ς τὸ μνήμα
 μὲ τὴν ἄσπρη τοῦ γάμου στολή.
- 2 Μαραμένα τῆς νεότης μου τάνθη
 πίπτουν ὄλα χλωμά εἰς τὸ χῶμα
 καὶ τὸ γέλιο μου λείπ' ἀπ' τὸ στόμα,
 ἄχ τοῦ στήθους μου σβὴν' ἡ πνοή.
- 3 Πληγωμένα μου ἔχω τὰ μέλη
 καὶ τὸ αἷμα ς τὰς φλέβας παγώνει
 γιαιτρικὸ πιά ς ἐμένα δὲν μένει
 παρὰ μόνον ἔν βλέμμα γλυκύ.
- 4 Σὰν κλωνάρι μυρτιάς μαραμμένο,
 τὸ κορμί μου χειμῶνας τὸ δέρνει,
 τὸ ποτάμι τοῦ Χάρου μὲ παίρνει
 ς τὰ θολὰ τοῦ καὶ μαῦρα νερά.
- 5 Πρὶν ἡ δόλια τὸν κόσμον γνωρίσω,
 τὴν ζωὴν πρὶν χαρῶ θ' ἀποθάνω.
 Γράψατέ μου ς τὸν τάφον ἐπάνω,
 πῶς ς τὸν κόσμον δὲν εἶδα χαρά.
- 6 Κλαύσατέ μου τῆς δόλιας τὰ κάλλη
 σεῖς λουλούδια, βρυσσοῦλες, βουνά μου,
 ς τὰ χρυσόξανθα τώρα μαλλιά μου
 θά φορέσω στεφάνι νεκροῦ.

35 — Ο ΛΙΑΚΟΣ ¹²⁵

Μὴν τὸν εἶδατε, τὸν ἀπαντήσατε. τὸν Λιάκο τὸν λεβέντη τὸν ἀρχιληστή.

- 1— Μὴν τὸν εἶδατε, τὸν ἀπαντήσατε,
 τὸν Λιάκο τὸν λεβέντη, τὸν ἀρχιληστή;

- 2 — Ψές τόν είδαμεν, τόν άπαντήσαμεν
ς ένός παπᾶ τὸ σπίτι, πού ἔτρωε κι ἔπινε.
- 3 — Τί ἔτρωε κι ἔπινε, τί ἔτρωε κι ἔπινε;
— Ἄρνια καί κοτοπούλλια καί γλυκό κρασί.
- 4 Τὸν κερνούσανε, τὸν τραγουδούσανε
πέντ' ἔξ παπαδοπούλλες, μὰ ἡ μικρότερη,
- 5 ἡ μικρότερη, ἡ ὀμορφότερη
συχνά τὸν κουβεντιάζει καὶ τὸν ἔλεγε:
- 6 — Δέν παντρεύεσαι, δέν προξενεύεσαι,
νά πάρης Βλαχοπούλλα. σάν κι ἐμένανε.
- 7 — Δέν παντρεύομαι, δέν προξενεύομαι.
νά πάρω Βλαχοπούλλα, σάν κι ἐσένανε.

36 — Η ΤΡΕΛΟΚΟΡΗ ¹²⁶

Δέν σε τοῦπα, τρε.λο.κό. ρη, στὸ για.λό. μὴν κα. τε.βῆς;

ὁ για.λός κά.μνει φορτοῦ.νες, μὴ σε πά.ρη καὶ δια.βῆς.

ὁ γιαλός κάμνει φορτοῦνες, μὴ σε πά.ρη καὶ διαβῆς καὶ διαβῆς.

- 1 — Δέν σε τοῦπα, τρελοκόρη, σ τὸ γιαλό μὴ κατεβῆς;
ὁ γιαλός κάμνει φορτοῦνες, μὴ σε πάρη καὶ διαβῆς.
- 2 — Κι ἂν μὲ πάρη, ξέρω πλέκει, ¹²⁷ βγαίνω ὄξου σ τὰ νησιά.
τὸ κορμί μου κάμνω βάρκα, τὸ φουστάνι μου πανιά, ¹²⁸
- 3 τὰ ποδάρια μου κατάρτι καὶ τὰ χέρια μου κουπιά,
τὸ κεφάλι μ' καπιτάνιο καὶ παντέρα ¹²⁹ τὰ μαλλιά.
- 4 — Τρελοκόρη, τὰ μυαλά σου μάζωξε ¹³⁰ γιὰ νά σωθῆς,
καὶ μὴ παίξης μὲ φορτοῦνες, εἶναι φόβος νά χαθῆς.

37 — Η ΜΗΛΙΤΣΑ ¹³¹

Μη. λι. τσα ποῦσαι ς τὸν κρημνὸ μὲ μῆ. λα φορ. τω.
 μέ. νη, τὰ μῆ. λα σου λι. μπί. στη. κα, μὰ τὸν κρημνὸ φο.
 βοῦ. μαι.

Μηλίτσα, ποῦ 'σαι ς τὸν κρημνὸ μὲ μῆλα φορτωμένη,
 τὰ μῆλά σου λιμπίστηκα. ¹³² μὰ τὸν κρημνὸ φοβοῦμαι.
 — Μὰ σάν φοβᾶσαι τὸν κρημνὸ. Ἐλ' ἀπ' τὸ μονοπάτι,
 νά σε χορτάσω φίλημα, νά σε φορτώσω μῆλα,
 τὰ μῆλα νᾶν' τῆς μάνας σου καὶ τὰ φιλιὰ δικά σου.

38 — Η ΑΠΙΣΤΟΣ ΣΥΖΥΓΟΣ ¹³³

Ση. κώ. θη. κα με. γά. νυχ. τα νὰ πάω στο πα. να
 γύ. . . ρι δέν πάω μακρυὰ, δέν πάω σι. μα. δώ. δε. κα
 ὦ. ρες δρό. . . μο.

Σηκώθηκα μεσάνυχτα νὰ πάω ς τὸ πανηγύρι. ¹³⁴
 Δέν πάω μακρυὰ, δέν πάω σιμά, δώδεκα ὥρες δρόμο.
 Ξέχασα τὸ ρολόγι μου, γυρνῶ γιὰ νὰ τὸ πάρω
 βρίσκω τὲς πόρτες ἀνοιχτές καὶ τὸν ὄντᾶ στρωμένο,
 5 βρίσκω καὶ τὴ γυναῖκά μου μ' ἄλλον ἀγκαλιασμένη.
 Νὰ τὴν ξυπνήσω μὲ νερό, φοβοῦμαι μὴ κρυῶση.

- νά τήν ξυπνήσω μέ ρακί, ¹³⁵ φοβοῦμαι μήν πεθάνη.
 Στέκομαι, συλλογίζομαι, τί πρέπει νά τήν κάνω.
 Βγάζω τὸ κοφτερὸ σπαθί καὶ παίρνω τὸ κεφάλι τς:
 10 τὸ βάζω μέσα ς τὸ χιμπέ, ¹³⁶ τὸ πάω μπαξίς ¹³⁷ ς τὴ μάννα τς.
 Μὲ ἀντικρύζει μέ χαρὰ καὶ μ' ἐρωτᾶει μέ γέλιοι:
 — Γυιέ μου, γαμπρέ μ', τί μοῦ φερες ἀπὸ τὸ παναγύρι;
 — Βάλε τὸ χέρι σ' ς τὸ χιμπέ καὶ πάρε τὸ μπαξίσι σ'.
 Βάζει τὸ χέρι τς ς τὸ χιμπέ καὶ βγάζ' ἕνα κεφάλι,
 15 κεφάλι μέ ξανθὰ μαλλιά καὶ μέ χρυσοὺς περτσέδες. ¹³⁸
 Τὸ γνόρισε σὺν μάννα τς κι ἀρχίνισε νά κλαίη.
 — Δὲν εἶχε κρίσι νά κριθῆς, δεσπότης νά χωρίσης ¹³⁹
 καὶ τέτοιο ἔκαμες κακὸ σὺ γυιέ μου καὶ γαμπρέ μου;

39 -- Η ΜΕΛΑΝΕΙΜΟΝΟΥΣΑ ΕΛΕΝΗ ¹⁴⁰

Αὐ_ τὰ τὰ μαῦ_ρα, πού_φορεῖς, Ἐ_λε_νη μου, δὲν
 1. 2.
 τὰ δὲν τὰ φο_ρεῖς γιὰ λύ_πη, λύ_πη, μόν' τὰ φο_ρεῖς γιὰ
 ὁμ_μορφιά, Ἐ_λέ_νη μου, καὶ γιὰ καὶ γιὰ τὸ ζα_ρι_φλί_κι
 καὶ γιὰ καὶ γιὰ τὸ ζα_ρι_φλί_κι.

1 Αὐτὰ τὰ μαῦρα, πού φορεῖς,
 Ἐλένη μου,
 δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύπη
 μόν' τὰ φορεῖς γιὰ ὁμορφιά,
 Ἐλένη μου,
 καὶ γιὰ τὸ ζαριφλίκι ¹⁴¹

2 Αὐτὰ τὰ μαῦρα πού φορεῖς,
 Ἐλένη μου,
 ἐγὼ θά σε τὰ βγάλω
 καὶ θά σε βάλω τὰ χρυσά,
 Ἐλένη μου,
 καὶ τότε θά σε πάρω.

3 Πῶς περπατεῖς λεβέντικα,
 Ἐλένη μου,
 καὶ τρέμουν τὰ βυζιά σου!
 Πότε θά ἔρθῃ ὁ καιρός,
 Ἐλένη μου.
 νάρθῶ ς τὴν ἀγκαλιά σου.

40 — ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ ¹⁴²

Κά.τω στο Βάλ.το., στα χω.ριά
Ξε.ρό.με.ρο και "Α. γρα. φα, μέσ' ς τὰ
πέντε βι. λα. ε. τια φά. τε, πιε. τε, βρέ α. δέρφια.

1 Κάτω ς τὸ Βάλτο, ς τὰ χωριά
"Αγραφα καὶ Ξερόμερο,
μέσ ς τὰ πέντε βιλαετία ¹⁴³
φάτε, πιέτε βρέ ἀδέρφια.

2 Ὅπου 'ν οἱ κλέφτες οἱ πολλοί.
ἀρματωμένοι ς τὸ φλωρί,
κάθονται καὶ τρών καὶ πίνουν
καὶ τὴν "Αρτα φοβερίζουν.

3 — Βρέ Τούρκοι κάθεστε καλά,
γιατὶ σᾶς καίμε τὰ χωριά.
Θέλομε τ' ἀρματωλίκι,
γιατὶ ἐρχόμεθα σάν λύκοι.

4 Πιάνουν καὶ γράφουν μιὰ γραφή,
χέζουν τὰ γένια τοῦ Καδῆ. ¹⁴⁴
Γράφουνε καὶ ς τὸ Κομπότι,
χαιρετοῦν καὶ τὸ Δεσπότη. ¹⁴⁵

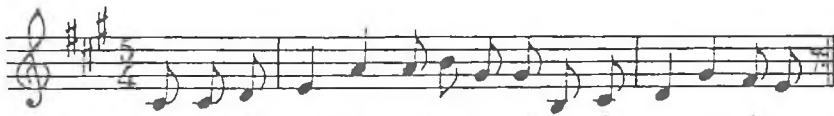
41 — ΑΤΥΧΗΣ ΓΑΜΟΣ ¹⁴⁶

Πε. φά.σι.σα νὰ παντρευθῶ, γυ. ναῖ κα γιά νὰ πάρω. Έ.
πρό.σε.χα ὁ δύ.στυ.χος μὴν τύ.χη καὶ σο.κά.ρω Γυ.
ναῖ.κα ηῦ.ρα, φί.λοι μου, στα χά.διά.να.θραμ.μένη, Μῆ
μοῦ τὴν ὄμ.μα. τιά.ξη.τε τὴν τρίς.κα.τα.ρα.μέ.νη.

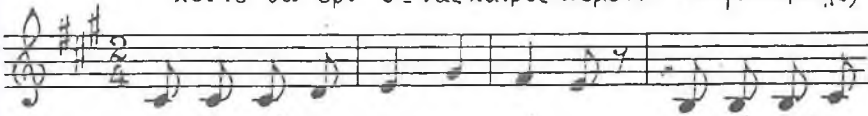
1 Πεφάσισα νὰ παντρευθῶ γυναίκα γιά νὰ πάρω.
'Επρόσεχα ὁ δύστυχος μὴν τύχη καὶ σοκάρω. ¹⁴⁷
Γυναίκα ἦθρα, φίλοι μου, στα χἀδι' ἀναθραμμένη.
Μῆ μου τὴν ὀμματιάξητε ¹⁴⁸ τὴν τρίς καταραμένη.

- 2 Οί ψύλλοι καί οί κόριτζες ἦσαν τὰ μετρητά της
καί οί ἀράχνες τοῦ σπιτιοῦ μονάχα τὰ προικειά της.
Ρωτᾶτε γιά τήν ὁμορφιά; ὁμορφη πέρα-πέρα'
τὸ πρόσωπό της ὠμοιαζεν ἴδια μὲ τὴ χολέρα.
- 3 Τὸ ἓνα μάτι σὰν αὐγὸ, τὸ ἄλλο σὰν βαρέλι,
ἡ μύτη της τρεῖς πιθαμές, τὸ στόμα της πανέρι. ¹⁴⁹
Ρωτᾶτε γιά τὸ φαγητό; ἦτανε δελικάτη. ¹⁵⁰
εἶχε στομάχι ἀδύνατο, μόλις τσιμποῦσε ¹⁵¹ κάτι !
- 4 Δύο ὀκάρικα ψωμιά βουτοῦσε ζτὸν καφέ της
καί μιὰ μισὴ ὀκὰ τυρὶ ἦταν τὸ καφελετὴ ¹⁵² της.
Ρωτᾶτε γιά τήν προκοπή; ἦτανε προκομμένη'
νοικοκυρὰ ὡς τήν κορφή δαχτυλοδειχτομένη.
- 5 Τὴν πλύσι της τὴν ἔβαζε Μαΐου δέκα πέντε'
τὰ ροῦχά της ἦταν ὑγρά ὡς 'Ιουνίου πέντε . . .

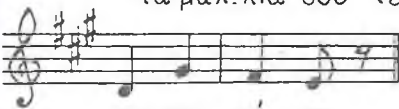
42 — ΠΑΤΙΝΑΔΑ ¹⁵³

"Α-σπρηά-φρά-τη φράουλα πό-τε θά κοκ-κι-νή-σης;
πό-τε θά ἔρθ' ἕ-νας καιρός κι ἐμένα ν' ἀ-γα-πή-σης;

Τὰ μαλ-λιά σου ξε-πλεγ-μέ-να καί ρτές πλάτες
τὰ μαλ-λιά σου τέ-λι-τε-λι κι ἡ καρδιά μου

σου ριχ-μέ-να.
σέ-να θέ-λει.

- 1 *Ασπρη, ἀφράτη φράουλα πότε θά κοκκινίσης;
πότε θά ἔρθ' ἓνας καιρός κι ἐμένα ν' ἀγαπήσης;
Τὰ μαλλιά σου ξεπλεγμένα
καί ρτές πλάτες σου ριχμένα.
Τὰ μαλλιά σου τέλι-τέλι ¹⁵⁴
κι ἡ καρδιά μου σένα θέλει.
- 2 *Όταν σ' ἐγέννα ἡ μάννα σου, ὄλα τὰ δέντρ' ἀνθοῦσαν
καί τὰ πουλλάκι' ἀπ' τές φωλιές κι ἐκεῖνα κελαηδοῦσαν

Τὰ μαλλιά σου κι ὁ λαιμός σου
 σκλάβο μ' ἔκαμαν δικό σου.
 Τὰ μαλλιά σου κι ὁ λαιμός σου
 θά με φάγουν κι ὁ καημός σου.

- 3 "Ἄσπρ' εἰς' ἐσύ κι ἄσπρα φορεῖς κι ἄσπρά 'ναι τὰ βυζιά σου
 κι ἄσπρα λουλούδια φύτρωσαν ἀπ' τὴν περπατησιά σου.
 "Ἐλα, ἔλα, σάν σε λέω ¹⁵⁵
 μὴ με τυραννῆς καὶ κλαίω.
 "Ἐλα, ἔλα σὺ μ' ἐμένα,
 νὰ περνᾷς χαριτωμένα.

43 — Η ΠΑΠΑΔΙΑ ¹⁵⁶

κο - ρί. τσιαμπάτε ς τὸ χο - ρό, νὰ μά . θη .
 νὰ διῆ. τε κεν. τη. τέσ πο . διές και ἄ . σπρες

μά. θη. τε τρα. γού. δια. Τραλα λα τρα λα λα λα λα
 ἄ. σπρες φουστα. νέλ. λες.

λα, τρα λα λα τρα λα λα λα λα λα.

Κορίτσια μπάτε ς τὸ χορό, νὰ μάθητε τραγούδια,
 νὰ διῆτε κεντητές ποδιές και ἄσπρες φουστανέλλες,
 νὰ διῆτε και μιὰ παπαδιά, πού πάει με τοὺς λεβέντες.
 Πάει κι ὁ παπᾶς ἀπὸ κοντὰ θερμοπαρακαλῶντας:

- 5 — Κοντοκαρτέρα, παπαδιά, δυὸ λόγια νὰ σου κραίνω,
 μωρή, ¹⁵⁷ πού τ' ἄφκες τὰ παιδιά, τὸ ἔρημο τὸ σπίτι;
 — Σύρε, παπᾶ μ', ς τὸ σπίτι σου, σύρε και ς τὰ παιδιά σου
 κι ἐγὼ θὰ πάγω με τοὺς νιούς και με τὰ παλληκάρια.
 — Μωρή, πού ἔχεις τὰ ἱερά, νὰ πάω νὰ λειτουργήσω;
 10 — Φωτιά νὰ κάψῃ τὰ ἱερά κι ἔσένα και τὸ σπίτι.

44 — ΤΟ ΑΡΚΑΔΙ ¹⁵⁸

Σαβ.βά.τουμέ.ρα ἤ.τα.νε, πλησι.α. ζε τὸ βρά.δυ,
 πού φέ.ρα.νε τὸ τρο.με.ρό, πε.ρί.φη.μο Ἀρ.κα.δι.

- 1 Σαββάτου μέρα ἦτανε, πλησίαζε τὸ βράδυ,
 πὺ φέρανε τὸ τρομερὸ περίφημο Ἀρκάδι.
- 2 Ἀρκάδι μου, τί ἔπαθες καὶ σ' ἔφεραν δεμένο;
 Στὸ Κίζ-καλέ ¹⁵⁹ σ' ἀράξανε μαῦρο κι ἀραχνιασμένο.
- 3 Ἀρκάδι μου περήφανο, ποῦ εἶν' ἡ ὁμορφιά σου;
 π' ὄλ' ἡ Εὐρώπη θαύμαζε τὰ κατορθώματά σου;
- 4 Ἀρκάδι μου περίφημο, πῶς πῆγες κι ἐγελάσθης
 καὶ σάν τὸ ἔρημο πουλλι ἐπῆγες καὶ ἐπιάσθης;
- 5 Πολὺς λαὸς συνάχθηκεν ἐπάνω ς τὸ γιουφύρι, ¹⁶⁰
 γιὰ τὸ Ἀρκάδ' μιλούσανε μὲ πικραμένα χεῖλη.

45 — Η ΜΑΡΟΥΛΑ ¹⁶¹

Μαροῦλα μ' πανε γιὰ νε.ρό κιέ.γώ.στὴ βρούσι καρ.τε.ρῶ.

1 Μαροῦλά μ', πᾶνε γιὰ νερό
 κι ἐγώ ς τὴ βρούσι καρτερῶ. 2 Νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
 νὰ πᾶς ς τὴ μάννα σ' ἀδειανή. 3 Κι ἂν σ' ἐρωτήσ' ἡ μάννα σου,
 —Κόρη μου, ποῦν' ἡ στάμνα σου; | <ol style="list-style-type: none"> 4— Μάννα μου, στραβοπάτησα
 κι ἔπessa καὶ τὴν τσάκισα. 5— Δὲν εἶναι στραβοπάτημα,
 μόν' εἶν' ἀγάπης τσάκισμα. 6 Δὲν εἶναι στραβοπάτημα,
 μόν' εἶναι σφιχταγκάλισμα. ¹⁶² |
|---|--|

46 — ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΑΛΑ ΜΑΣ ΧΡΟΝΙΑ 163

"Αχ! ἄς βγάλω τὰ γυαλιά μου γιὰ νὰ κλάψω τὰ παλιά μου, τὰ κα
 λά παλιά μας χρόνια, ποῦναι τώ-ρα πε-ρι-φρόνια. Ποῦν' ἐ-
 τα στο-
 κει-νοί οἱ και-ροί μας, τὰ σαλ-βά-ρια, τὰ ζω-νά-ρια,
 λι-δια τὰ βα-ρεά μας, ἰν-τι-σε-δες, μαργα-τά-ρια;
 Ζου-λια-ρο-γα-τες φευ-γα-τε' ἀπ' τῆ Ζού-λια σας γε-
 λᾶ-τε! τώ-ρα παίρ-νω τὸ δο-ξά-ρι καὶ σᾶς δι-νω-ς τὸ το-μά-ρι.

- 1 "Αχ! ἄς βγάλω τὰ γυαλιά μου
 γιὰ νὰ κλάψω τὰ παλιά μου.
 τὰ καλά παλιά μας χρόνια.
 ποῦναι τώρα καταφρόνια!
 Ποῦν' ἐκεῖνοι οἱ καιροὶ μας,
 τὰ σαλβάρια, τὰ ζωνάρια. ¹⁶⁴
 τὰ στολίδια, τὰ βαρεά μας. ¹⁶⁵
 ἰντεσέδες, ¹⁶⁶ μαργαρτάρια: ¹⁶⁷
- 2 Τώρα σᾶς ψαλιδοκέρια ¹⁶⁸
 μὲ καπέλλο ἢ μὲ φέσι
 καὶ μὲ γάντια εἰς τὰ χέρια
 ποιά καρδιά θὰ σᾶς ἀρέση;
 "Αχ! σάν ἤμουν κι ἐγὼ νέα
 κι εἶχα ἄντρα καφουμάλη, ¹⁶⁹
 μήπως ἦταν ς τῆ παρέα
 σάν ἐμένα καμμιὰ ἄλλη;
- 3 Πῶς μὲ εἶχ' ὁ μακαρίτης!
 νὰ μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ,
 καὶ ποτές του δὲν νθυμοῦμαι,
 νὰ μοῦ εἶπε βαρειά λέξι.
 "Ὅταν ἤθελα νὰ πλέξω
 τὰ τετράκοχα ¹⁷⁰ πλεξούδια, ¹⁷¹
 ἔλεγε τὸ πρόσωπό μου,
 «φέξε ἤλιε ἢ θὰ φέξω».
- 4 Ἕμεῖς ἤμαστε κρυμμένες
 ς τὸ κλουβὶ σάν τὰ κανάρια'
 ποῦ νὰ ἰδοῦνε τῆ σκία μας
 τὰ καημένα παλληκάρια!
 Τώρα σεῖς ἀπὸ τὸν δρόμο
 ἔχετε συμμαζωγμὸ; ¹⁷²
 Πάλ' ἐγὼ γραιὰ γυναῖκα
 κάθουμαι καὶ πολεμῶ. ¹⁷³

Ἐπὼδὸς ἐκάστης στροφῆς :

- 5 Ζουλιαρόγατες φευγατε'
 ἀπ' τῆ ζούλια σας γελᾶτε!
 Τώρα παίρνω τὸ δοξάρι ¹⁷⁴
 καὶ σᾶς δίνω ς τὸ τομάρι! ¹⁷⁵

47 — Η ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΟΥ ¹⁷⁶

Καραμπατζόπλο ¹⁷⁷ ἀγάπησα, καραμπατζή ¹⁷⁸ θά πάρω
 κι ἂν δὲν γενῶ καραμπατζοῦ, θά πέσω νά πεθάνω.

Ἔχει τὰ μάτια του γλυκά, τὸ στόμα ζαχαρένιο,
 κορμωστασιά λεβέντικη καὶ τὸ πουγκὶ γεμάτο.

- 5 Τὰ ροῦχά του μοσχοβολοῦν καὶ τὰ κοντούρια ¹⁷⁹ τ' τρύζουν,
 λυγιέται σ τὸ περπάτηγμα σάν λεμονιάς κλωνάρι.
 Σανὰ σεβέραμ ντουνγιαντά, ¹⁸⁰ κάμε τὸ ψυχικὸ σου,
 γιὰ νά χαρῶ τὰ νιάτᾶ μου καὶ τὰ καλὰ προικιά μου. ¹⁸¹

48 — ΤΟ ΚΑΛΟ ¹⁸²

1 Ἄχ! ὅσα κι ἂν τοῦ λέγω
 τοῦ κάκου τοῦ μιλω'
 αὐτὸς τὸ ἴδικό του
 μοῦ λέγει λό-λό-λό.

2 Ἐνα μονάχα ξέρει,
 πῶς εἶναι τὸ καλὸ
 κι εὐρίσκειτ' ἀποκάτου
 σιμά σ τὸν ἀφαλό.

3 Χαρτιά καὶ ζάρια ὄχι
 παιχνίδια τῶν τρελῶν,
 ἀλλὰ τῶν τροπατόρων
 παιχνίδι τὸ καλόν.

4 Κι ὡς ὁ Ἰαδὰμ κι ἡ Εὐᾶ
 δὲν εἶχανε βρακὶ
 κι αὐτὸς κατὰ τὴν τάξι
 τὸ ρίχνει παρεκεῖ,

5 Μπαμπάκα ¹⁸³ μέσα, ἔξω
 τὸν εἶχα ἐδῶ κι ἐκεῖ,
 πῶς ἤξερε, πῶς ἦταν
 μπαμπάσ καὶ σ τὸ βρακί;

6 Ἄν εἶν' κοντὴ ἡ νόφη,
 — τὸ λέγουν οἱ κοινοί, —
 ἰδοῦ σιμά τὸ μέτρον.
 μετρᾶτε, νά φανῆ.

49 — ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΟΡΕΑΝ ¹⁸⁴

Κάθεται βασιλοκόρη σ τοῦ γιαλοῦ τὰ κάγκελα ¹⁸⁵
 καὶ σ τὸν γκεμετζή φωνάζει: «Γκεμετζή, ¹⁸⁶ ἔλα ἐδῶ·
 μ' ἦρθε γράμμ' ἀπὸ τὴν πόλι μὲ χαμπέρι ¹⁸⁷ ἀπ' τὸν Μοριᾶ
 καὶ μοῦ γράφουνε σ τὸ γράμμα, πῶς πατήσαν τὸν Μοριᾶ.

- 5 Πῆραν πρᾶμμα, πῆραν γρόσια, πῆραν Χιώτικα φλουριά.
 πῆρανε καὶ κοριτσάκια ὅλα μὲ ξανθὰ μαλλιά·
 πῆρανε καὶ παλληκάρια ὅλα μὲ γυμνὰ κορμιά».

50 — ΟΑΡΙΣΤΥΣ

1 Στὸν αἶ Νικόλα μαχαλᾶ
 σ ἕνα τοικμᾶ-σοκάκι ¹⁸⁸
 βγῆκεν ἀέρας δυνατὸς
 κι ἄνοιξε παραθύρια.

2 Σηκῶθηκαν οἱ περδέδες ¹⁸⁹ τοὺς
 καὶ φάν'καν οἱ τζελβέδες. ¹⁹⁰
 Ὁ Μάρδας δίνει τὰ φλουριά
 κι ὁ Μπίρδας τοὺς ρουμπιέδες ¹⁹¹

51 — ΤΟ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΛΟ ¹⁹²

- Σ τῆς Σαλονίκης ¹⁹³ τὸ τσαρσί ¹⁹⁴ μέσα ς τὸ μπιζεστέني ¹⁹⁵
 πέντε ραφτάδες ἔρραφταν μιᾶς νέας τὸ φουστάνι
 κι ἕνα μικρὸ ραφτόπουλλο ράφτει καὶ τραγουδᾷει :
- Φουστάνι μου ψιλόρραφτο, πού σ' ἔχω ς τὴν ποδιά μου,
 5 ἔτσι μέσ ς τὴν ἀγκάλια μου νά εἶχα τὴν κυρά σου.
 Καὶ ἡ κυρά τὸν ἄκουσε πάν' ἀπ' τὸ παραθύρι.
 — Βρὲ μούλωνε ¹⁹⁶ ραφτόπουλλο· ράφτε καὶ νά μουλώνης·
 ξέρεις, ἂν πῶ ς τὸν μάστορη ψωμί νά μὴ σε δώση
 κι ἂν εἶν' ἡ ρόγα σου ἑκατό, πενήντα νά σε δώση ;
- 10 — Ἐσύ ἂν πῆς ς τὸ μάστορη ψωμί νά μὴ με δώση
 κι ἐγὼ θὰ πῶ ς τὴ μάννα σου, πῶς σ' ἔχω φιλημένη,
 δέκα φορές σε φίλησα κι ἔννια σ' ἔχω τσιμπήσει.
 — Ἐ! μούλωνε, ραφτόπουλλο, καὶ μὴ με καταδώσης·
 θὰ γείνω γῆς νά με πατάς, γεφύρι νά περάσης
- 15 κι ἕνας μεγάλος γκιούλ-μπαχτσές, γιὰ νά με σεργιανίζης.

52 — Η ΚΑΚΗ ΜΗΤΡΥΙΑ ¹⁹⁷

- Μικροῦτσικος ς τὰ χρόνια του, μεγάλος ς τὸ σχολειό του.
 Τὸν σχόλασ' ἡ δασκάλα του νά πάη νά προγεύση. ¹⁹⁸
 Παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ ς τὸν δρόμο του νά εὕρη
 ς τὸ σπίτι μὲ τὴ μάννα του καὶ τὸν καλὸ πατέρα τ'.
- 5 Μὰ βρῆκ' ἐκεῖ τὴ μάννα του, μὲ ξένο παλληκάρι.
 — Τί εἶν' αὐτά, μαννοῦλά μου, τί θέλ' τὸ παλληκάρι ;
 σάν ἔρθῃ ὁ πατέρας μου, ἐγὼ θὰ μαρτυρήσω.
 — Τί εἶδες, βρὲ διαβόλου γιέ, καὶ θὰ τὸ μαρτυρήσης ;
 — Ὁ,τ' εἶδαν τὰ ματάκια μου, αὐτὸ θὰ μαρτυρήσω.
- 10 Τὸν πιάν' ἀπ' τὰ χεράκια του καὶ σάν ἀρνὶ τὸν σφάζει
 καὶ μαγειρεύ' τὲς πλάτες του ὁ ἄντρας τῆς νά φάγη.
 Νά κι ὁ πατέρας τ' ἔρχεται καβάλλα ς τάλογό του,
 φέρνει κι ἕνα χρυσὸ πουλλί, νά παίζ' ὁ Κωνσταντίνος ;
 — Ποῦναι, γυναίκα, τὸ παιδί μ', ποῦναι ὁ Κωνσταντίνος ;
- 15 τὸν ἔφερα χρυσὸ πουλλί, ὅταν σχολνᾷει ¹⁹⁹ νά παίζη.
 — Τὸν ἔλουσα, τὸν χτένισα καὶ ς τὸ σχολειὸ τὸν στέλνω,
 γιὰ νά τὸν μάθουν γράμματα καὶ τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια.
 — Ποῦναι, δασκάλα, τὸ παιδί μ', ποῦναι ὁ Κωνσταντίνος ;
 — Τὸν διάβασα, τὸν σχόλασα καὶ ς τὴν μητριὰ τ' τὸν στέλνω,
- 20 νά πάη γιὰ τὸ μεσήμερο μαζὺ τῆς νά προγεύση.
 — Δὲν εἶν' γυναίκα, τὸ παιδί μ', δὲν εἶν' ὁ Κωνσταντίνος.
 — Κάτσε νά φάς, κάτσε νά πιῆς, κάτσε νά τραγουδήσης
 κι ὁποῦ ἔναι, τώρα γρήγορα θάρθῃ κι ὁ Κωνσταντίνος.
 Στρώνει τραπέζι ὀλόλευκο καὶ κουπα φιλδισένια ²⁰⁰
- 25 καὶ τὰ χουλιάρια, ²⁰¹ πού θὰ φάν ἦταν χρυσασημένια.
 Τοῦ βγάζει τὰ ματάκια του ς ἔν' ἀσημένιο πιᾶτο

- κι ἐκεῖνα ἀποκρίθηκαν μέ λυπηρὴ φωνίτσα:
 — Ἄν εἶσαι λύκος φάγε με κι ἂν εἶσαι λάμια²⁰² πιέ με
 κι ἂν εἶσαι ὁ πατέρας μου, κλάψε καὶ φίλησέ με.
 30 Τὴν πιάν' ἀπ' τὰ μαλλάκια της καὶ ς τὸ σακκὶ τὴν βάζει
 καὶ τὴν φορτώνει ς τᾶλογο, ς τὸ μύλο τὴν πηγαίνει.
 — Ἄλεσε μύλε, ἄλεσε μιᾶς ἄγνωμης κορμάκι
 καὶ κάμ' ἀλεύρι κόκκινο σάν τοῦ παιδιοῦ μ' τὸ γαῖμα.
 νὰ ἔρχωνται οἱ ὄμορφες νὰ παίρνουν κοκκινάδι.

53 — Ο ΚΙΤΣΟΣ²⁰³

- Τοῦ Κίτσοῦ ἡ μάννα κάθονταν ἀντίκρου ς τὸ ποτάμι.
 μέ τὸ ποτάμι μάλωνε καὶ τὸ πετροβολοῦσε.
 — Ποτάμι γηᾶ²⁰⁴ λιγότευσε, γηᾶ κάμ' ὀλίγο πίσω.
 γιὰ νὰ περάσω ἀντίπερα, πέρα ς τὰ κλεφτοχώρια,
 5 πῶχουν οἱ κλέφτες σύνοδο. τὰ δώδεκα πρωτᾶτα.²⁰⁵
 Σ τὸν δρόμον, ὅπου πήγαине, ς τὸν δρόμο ποῦ πηγαίνει,
 βρίσκει τὸν Κίτσον ἐμπροστὰ ς τὰ σίδερα δεμένο·
 χίλιοι τὸν πήγαინαν μπροστὰ καὶ δυὸ χιλιάδες τίσω.
 Κι ἡ μάννα του τὸν ἔλεγε κι ἡ μάννα του τὸν λέγει:
 10—Κίτσο, ποῦ τᾶχεις τᾶρματα καὶ τὰ χρυσᾶ τσαπράζια;²⁰⁶
 — Μάννα λουλή,²⁰⁷ μάννα ζουρλή, μάννα ξεμουαλισμένη,
 δὲν κλαῖς τὰ ἔρ'μα νειᾶτά μου, δὲν κλαῖς τὴ λεβεντιά μου,
 μόν' κλαῖς τὰ ἔρ'μα τᾶρματα καὶ τὰ χρυσᾶ τσαπράζια:
 — Κᾶλλιο. Κίτσο, νὰ χάνουσαν, νὰ χανες τὸ κεφάλι.
 15 παρὰ νὰ χάσης τᾶρματα τὰ πατρικοδομένα.²⁰⁸

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΤΩΝ

1.— 1. Τὸ χελιδόνισμα τοῦτο ἦδετο τὴν πρώτην Μαρτίου ἐκάστου ἔτους μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ παιδῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως. Οὗτοι κρατοῦντες ὁμοίωμα χελιδόνος ζύλινον περιεφέροντο ἀνά τὰς οἰκίας τῶν συμπολιτῶν καὶ ἀνήγγελλον τὴν ἐναρξίν τοῦ ἔκρος κατ' ἐντολὴν τῶν διδασκάλων των, δι' οὗς συνέλεγον καὶ ὡς διὰ τὸ Πάσχα. Τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν ἔθιμον ἦτο ἀρχαιότατον, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ περισηθέντος ἀρχαίου ἀπὸ τῶν κλασσικῶν ἡδῆ χρόνων χελιδονίσματος. (Anthol. Lyrica, Hiller, Lipsiae, σελ. 324, ἀρ. 44). Τὸ παρὸν εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ ποτὲ ᾄδόμενον ὁμοιοτρόπως (Ἰδε, Π. Βρετοῦ, ἔθνικόν ἡμερολόγιον, ἔτ. 1868, σελ. 109), ἀλλ' οὐχὶ πλήρες, διότι ἐκεῖνο ἔχει στίχους 48 καὶ μετὰ τινων παραλλαγῶν. Ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι μετηνέχθη εἰς τὴν Φιλιππούπολιν ὑπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλίας μετακινηθέντων εἰς αὐτὴν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Ἄρα εἶναι ἐν τῶν παλαιότερων δημοδῶδων ἀμάντων. Ἦδετο ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ γράφοντος ταῦτα, ἀποθανόντος τῷ 1885 ἐν ἡλικίᾳ 65 ἐτῶν.

2. ὁ Εὐξείνιος Πόντος· τὸ Θεσσαλικὸν ἔχει Ἄσπρη Θάλασσα, τ. ἔ. τὸ Αἰγαῖον.

3. ποιόναν, πρόφερε πχιόναν, θηλ. ποιάναν-πχιάναν, ἀντὶ ποῖον-ποιάν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἔναν-κανέναν.

4. πρωτόσκολος = ὁ ἐν τῇ σχολῇ πρῶτος μαθητῆς, ὅστις ἐξετέλει καὶ καθήκοντα ὑποδιδασκάλου καὶ ἐπιστάτου.

5. τζικνίζω (τζίκνα·κνίσα ;· κνίζω) = περικαίω ἐπιπολαίως· λέγεται καὶ τζουρουφλίζω.

6. νοικοκυρὰ = οἰκοδέσποινα· νοικοκύρις = οἰκοδέσποτης· ἐκ τοῦ· τὸν οἰκοκύριον· πρὸλ. νῶμος (τὸν ὄμον), νουρὰ (τὴν οὐράν), νόχθος (τὸν ἔχθον).

7. πατίκια, τὰ· ἐκ τοῦ πατῶ· εἶδος ἐμβόδων, συνήθως κεκεντημένων. Ἐκαλοῦντο οὕτω, διότι ἐπατοῦντο ἐπισθεν κατὰ τὴν πτέρναν πρὸς εὐκόλον τοῦ ποδὸς ἐμβολῆν. Πᾶσα παρθένος ὤφειλε νὰ κεντήσῃ ζεύγη τινὰ τοιοῦτων διὰ τὴν προικὰ τῆς. ἄτινα νυμφευομένη ἐδωρεῖτο εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς του (συμπεθερικόν).

8. κελλάρι, τὸ· ἐκ τοῦ λατ. cella· ἀποθήκη, ἐν ἣ κατετίθεντο καὶ διεφυλάσσοντο τὰ πρὸς διατροφήν τῆς οἰκογενείας ὄψα καὶ τροφίμα, ὡς τοιοῦτον συνήθως ἐχρησίμευεν ἄχρηστὸν τὴ τῆς οἰκίας θωμάτιον, μὴ φωτιζόμενον ἐπαρκῶς.

9. χῶρα = πόλις, εἰς οὗ καὶ τὸ Βουλγαρικόν· χῶρα = ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι.

2.— 10. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου, ἀποθανούσης τῷ 1892 ἐν ἡλικίᾳ 42 ἐτῶν. Μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Ἦδετο ὡσαύτως καὶ ἐν Ἀθριανουπόλει· μετὰ τινων παραλλαγῶν πλήν τῆς ἐπιφθοῦ. Ἰδε Θρακικά, τ. I, 1928 σελ. 421.

11. λαλῶ = παίζω ἐγχορδόν τὴ ὄργανον ἄθων συγχορῶς. Ὅθεν λαλητᾶς = ὄργανο-παίκτης, λαλήματα = μουσικὰ ἐν γένει ὄργανα.

12. γκιὸνλ-μπαχτσές, ἢ λ. τουρκικὴ = ροδόκηπος.

13. σαλβάρι, ἢ λ. τουρκικὴ = βράκκα, συνήθως μεταξωτῆ.

14. ἄλ.κο ἄντερί, αἱ λ. τουρκικαί. Ἄλικος = πορφυροῦς, ἄντερί = περσικὸς κάν-
δης, ἱμάτιον.

15. γεμινιά, τὰ = ὑποδήματα ἐλαφρά δερμάτινα· πιθανῶς ἐκ τοῦ λατινικοῦ gemi-
nias = ζιπλοῦς.

16. κόρφος, ὁ = κόλπος, στήθια.

17. δαμασκή, τὸ = ἐγγχειρίδιον, ἀκινάκης μετὰ γλυφῶν· ἐκ τοῦ Δαμασκόσ, ὅπου
συνήθως κατασκευάζοντο.

18. ξηνησικῶνομαι = ἀνανήφω, συνέρχομαι ἐκ τῆς μέθης.

19. τοακίζομαι = θραύομαι, ἢ λ. μεταπεποιημένη ἐκ τοῦ ἤχου τσακ-τσακ.

3.— 20. Ἦζετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης
Λάμπρου Δημητριάδου. Ἐν τοῖς Θρακικοῖς, τόμ. II, ἐτ. 1929, σελ. 417 φέρεται μεταξὺ
τῶν τραγοιδιῶν Ἀδριανουπόλεως, τῆς συλλογῆς Λαμπουσιᾶδου ὅπ' ἀρ. 12, ἀλλὰ συμπε-
φυρμένον μετ' ἄλλου ὁμοίας φύσεως «Πάρτονε, κόρη μ, τὸν Τοῦρκον ἀντρα».

21. μπά, ἐπιφώνημα θαυμαστικόν ἢ σχετλιαστικόν = φεῦ.

22. Ἀπάντησις τοῦ Τούρκου παρισταμένου τουρκιστί : = φρεατορύκτης γίνομαι ψυχῇ
μου καὶ ἐγὼ σ' εὐρίσκω.

23. Τουρκιστί = κηπουρὸς γίνομαι, ψυχῇ μου καὶ ἐγὼ σ' εὐρίσκω.

24. Τουρκιστί = ἀλιεὺς γίνομαι, ψυχῇ μου, καὶ σ' εὐρίσκω.

4.— 25. Ἦζετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, ἀποθανούσης τῷ 1900 ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν.
Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Θεοπέη, συντετηγμένους
τύπος τοῦ Θεοπέμπτου.

26. Σύζυγος τοῦ ἐμποροῦ Γεωργίου Σαμαρᾶ, ἐλευθέρων ἡθῶν καὶ ὠραιστᾶτη. Ὁ
ἀρχιδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Νικηφόρου Ἄνθιμος καὶ εἶτα ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν ἕνεκα
ἀθεμίτων σχέσεων πρὸς αὐτὴν ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἔμοθυμαδόν
τῷ 1827 προέβησαν εἰς τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐξορίαν αὐτοῦ. Διακωμωποῦμένου καὶ δι' ἄσεμνου
ἔρωτος, ὅπερ ἐνηχρεῖ ἕναυλον εἰς τὰ ὦτα τῶν πολιτῶν καὶ τραγωδεῖται εἰσέτι (18'9) εἰς
γάμους καὶ συμπόσια». (Γ. Τσουκαλά, Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ τριανδρεία αὐ-
τῆς κτλ. Κων/πολις, ἐτ. 1859, σελ. 105).

27. ρεπαντί, τὸ, ἢ λ. ξένη = εἶδος περιειλήματος, ζώνης.

28. δεοπάτης = μητροπολίτης, ἢ συνήθης παρὰ τῷ λαῷ προσωνομία τῶν ἐπι-
σκοπῶν.

5.— 29. Τὸ ἔρωμα ἀναφέρεται εἰς τὴν ὠραίαν καὶ εὐγενῆ θέοποιαν Ἀννέτταν. θυγατέρα
τοῦ μεγαλεμπόρου Κατζίηλαζάρου ἀμπατζή, πρῶτην σύζυγον τοῦ ἱατροῦ Δ. Μπίρδα ἧ 1855
(ἴδε Θρακικά, παράρτημα τόμ. Γ, ἐτ. 1931, σελ. 139) καὶ εἶτα μετὰ τὴν διαζυγεῖν τῆς,
γενεμένην τῇ 1 Φεβρ. 1838, (Κωδ. μητροπόλεως Φιλ./πόλεως 1781-1845, σελ. 288), μεθ'
ἱκανοῦ χρόνου χηρεῖαν συζευχθεῖσαν τὸν ἔμπορον Ἀργυρίτζ. Συνετέθη ὑπὸ τινος φιλοσκόμ-
μονος κατὰ τὴν χηρεῖαν τῆς διὰ τὸν ἀπαρηγόρητον ἐπὶ τῷ παθῆματι τοῦ ἱατροῦ. Ὅπως
κατορθώσῃ ἢ Ἄννέτα νὰ λάβῃ διαζύγιον παρὰ τοῦ τότε Μητροπολίτου Νικηφόρου, διότι ὁ
σύζυγός τῆς ἀγαπῶν αὐτὴν σφοδρὰ δὲν συγκατένευε, κατέφυγεν ἕνεκα τοῦ ἀφορήτου βίου
τῆς διὰ τὸν προαιπισμὸν τοῦ ἱατροῦ εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν, ἧτις ἐπέδωκε τὸ δια-
ζύγιον, πεισθέντος τοῦ ἱεροδικαστοῦ περὶ τῆς δικαίας αἰτήσεώς τῆς. Παρομιώδης κατέστη
τὸ λεχθὲν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ τοῦ συνηγόρου τῆς : «μοῦμ μπογοιούκ, ζαντάν ἐσφάκ», δηλ.
κτὰ κηρίον μέγα, ἢ κηροδόχος μικρά».

Τὸ ἔρωμα ἦζετο, ὡς καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἱατρὸν, ὑπὸ τῆς Θεοφα-
νοῦς Ἰ. Οὐζούνουλου, ἀποθανούσης τῷ 1904 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυ-
γατρὸς αὐτῆς Σμαροῆς Ἰ. Οὐζούνουλου.

30. σουκακάκι, ὑποκορ. τοῦ σοκάκι, ἢ λ. τουρκικῆ· ἢ ὁδός· τὸ ὑποκορ. = ὁδός μι-
κρά, ἀδιέξοδος.

31. καναβέττα = κιδωτίδιον, ἐκ ξύλου κατασκευασμένον μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ
φιλοκαλίας, ἐν ᾧ ἐπιθέντο διάφορα φιαλίδια καὶ κρυστάλλινα σκευή. Αἱ καναβέτται τότε
ἦσαν περιζήτητοι καὶ ἐκμαίζοντο εἰς τὴν πόλιν ἐκ Βιέννης ὑπὸ τῶν ἐπανακαμπτόντων ἐκεί-
θεν ἐμπόρων Φιλιππουπολιτῶν. Ἡ λ. ξένη.

32. μήλα τὰ = μηλωτή, γούνα.

6.— 33. ἤδεται ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς I. Οὐζούνογλου, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐ-
τῆς Μαρίας I. Οὐζούνογλου.

34. πραγματεῖες ἐν τῷ πλήθ. = κυρίως ὑφάσματα· πραγματευτῆς = ὁ ὑφασμα-
τέμπορος.

35. πάνω-μαχαλᾶς = ἢ ἐπὶ τῶν λόφων, 2ηλ. τῆς ἀκροπόλεως, συνοικία, ὅπου
ἦσαν αἱ οἰκίαι τῶν πλουσίων καὶ εὐγενῶν.

7.— 36. ἤδεται ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης
Λάμπρου Δημητριάδου. Δυστυχῶς ἡ μεταδότρια θέν ἐνθυμεῖται ὀλόκληρον τὸ ἄσμα· ἐκ τι-
νων ὅμως μεμονωμένων στίχων, οὓς ἐνθυμεῖται, φαίνεται ὅτι ὁ κύρ Θανασάκης δρῆψας τὸν
ανθὸν τῆς Θεωνίτσας ἐγκατέλειπεν αὐτήν. Αὕτη δὲ ἐκ λύπης ἀπέθανε καὶ ἀφῆκε τὸ λαχούρι
εἰς τὰς φίληνάδες τῆς, ὅπως ἐνθυμῶνται τὲς νοστιμάδες τῆς.

37. ἀρχοντοπούλλα = ἡ τοῦ ἀρχοντος, τοῦ πλουσίου, τοῦ εὐγενοῦς κόρη.

38. νερέκα. ὑποκορ. τύπος τῆς τουρκικῆς λέξ. νερέ = μῆτηρ· πρὸλ. μπαμπάκας ἐκ
τοῦ μπαμπᾶ.

39. νταγιαντῶ ἢ λ. τουρκικῆ = ἀντέχω. ὑπομένω, βαστῶ.

40. φακιολίζομαι, ἐκ τοῦ φακιόλι = εὐτρεπίζω τὴν κεφαλήν μου.

41. ρουμπιές = χρυσῶν νόμισμα τουρκικόν καταργηθὲν ἅμα τῇ ἐκκοπῇ τῆς λίρας·
ἐν Ἰνδίας εὐχρηστεῖται.

42. λαχουρί καὶ λαχούρι = πολύτιμον μάλλινον ὑφασμα. Κυρίως βιομηχάνημα Ἰνδι-
κόν, ὀνομασθὲν ἐκ τῆς πόλεως Λαχώρη. ἐν ἡ κατασκευάζεται.

8.— 43. ἤδεται ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης
Λάμπρου Δημητριάδου.

44. Ὁ Μπομπότσογλου, εὐπορος κτηματίας, ἦτο δαινὸς γυναικοθήρας. Οὐδεμίαν ὀνη-
ρέτρια ἀπέχωρει τοῦ οἴκου τοῦ ἀδελφῆς. Πρὸς κάλυψιν ὅμως τῶν σκανδάλων πάσας ἤμειβε
βασιλικῶς καὶ τὰς ἐπιτιμίας προικίζων καὶ νυμφεύων μετὰ πενήτων ἐπαγγελματιῶν ἢ ἐρ-
γατῶν.

45. Ναστασίτσα. ὑποκορ. τοῦ Ἀναστασία· μετασχηματισμοὶ αὐτοῦ : Ναστασία.

9.— 46. ἤδεται ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς
αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Ἀναφέρεται εἰς δηλητηριασθεῖσαν ὠραίαν καὶ εὐγενῆ
νεάνισα, διότι οἱ γονεῖς τῆς ἤρνοντο νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸν μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς
καρδίας τῆς γάμον καὶ ὑπέβαλλον αὐτήν εἰς πολλοὺς περιορισμούς.

10.— 47. ἤδεται ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς
αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου.

48. ζαφείρι = τάπητες· προσωνομία τοῦ λίαν πεπλημένου παιδός· = πολυτίμη
μου, ὡς ὁ τάπητες, ἐξ οὗ ἢ λέξις.

49. καυκί, τό : ἐκ τοῦ καῦκος = κύλιξ, ὀφθαλμοὶ στρογγύλοι ὡς αἱ κύλικες, με-
γάλοι.

50. γαῖτανι, τό· ἡ λ. τουρκικὴ, λιπτή ταινία, περιήμιον, κορδόνι.

51. κλώσι, τό· ἐκ τοῦ κλώθω = θύσανος.

52. πιτ νός—πεινός, ἀλέκτωρ.

53. καθαμέτσας, ἡ λ. τουρκικὴ ἐκ τοῦ καθαρμās = φαγητόν παρασκευαζόμενον δι' ἀφθόνου βουτύρου ἢ ἐλαίου, ντομάτας καὶ μυρωδικῶν ἢ κατάληξις -έτσας, ὑποκοριστικὴ· πρβλ. Θωμέτσας, Κοσμέτσας.

54. καπούλι τό, ὑποκορ. καπουλάκι = τὰ νῦτα τοῦ ἵππου, ὄνου κτλ. πιθανῶς ἐκ τοῦ λατινικοῦ *Capula*.

11.— 55. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου.

12.— 56. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Ἄδεται ὡσαύτως ὑπὸ τῆς Βουλγαρίδος Αἰκατερίνης Ἀλεξάνδρου Εὐστάθιου, συνταγματάρχου, ἡλικίας 66 ἐτῶν.

57. γειτονεῖτσα, ὑποκοριστ. τοῦ γειτονεῖα.

58. ἡλιακός = ἐξώστης.

13.— 59. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Ἐκ τοῦ περιεχομένου εἰκάζεται ὅτι τὸ ἔξομα εἰσῆχθη εἰς Φιλιππούπολιν ἐκ τινος Παρευξείνουποντιοῦ πόλεως.

60. Πόλις ἡ· = ἡ Κωνσταντινουπόλις, ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν πόλις, ἡ βασιλεῖς τῶν πόλεων· ἐκ τοῦ εἰς τὴν Πόλιν ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ τουρκῶννον *Ἰσταμπόλ*.

14.— 61. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου, ἀποθανούσης τῷ 1929 ἐν ἡλικίᾳ 84 ἐτῶν. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Φέρεται παρηλλαγμένον ἐν τοῖς Συμμίτοις λαογραφικοῖς Ἀδελφικοῦ Θράκης Ἐφης Πλάτεια. Θρακικὰ, τόμ. IV, ἐτ. 1933, σελ. 259, ἀρ. 5.

62. ὁ τύπος τόνα ἀντὶ τοῦ τὸν θέν εὐχρηστῆ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Φιλιππουπολιτῶν· ὅθεν φαίνεται ὅτι τὸ ἔξομα εἰσῆχθη ἐκ τῶν παραλίων καὶ μετσοκευάσθη. Τοῦτο διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῶν λέξεων *βαπόρι* (ἀτμόπλοιον) καὶ *καράβι* (πλοῖον).

63. ταῖζω, ἡ λ. τουρκικὴ = τρέφω ὡς αἱ μητέρες τὰ νήπια τῶν.

15.— 64. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου.

65. εἶχε = ἦτο, ὑπῆρχε· φαίνεται μοι βουλγαρισμός (*imiasche—imia*).

66. Σμαραγδίτσα· ὑποκορ. τοῦ Σμαράγδα, ὅθεν Σμαραγδή, συγκεκομμένον καὶ ἠπλοποιημένον Σμαρώ· δνόματα λίαν εὐχρηστα ἐν Φιλιππουπόλει.

67. τοιλεμπάκος, ὑποκ. τοῦ τοιλεμπής· ἡ λ. τουρκικὴ· τίτλος εὐγενείας.

68. ἄλ καὶ ἄλικος, ἡ λ. τουρκικὴ = πορφυρός.

69. τσαρτσάφι, τό· ἡ λ. τουρκικὴ = αινδὸνη.

16.— 70. Ἦδετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Πρβλ. καὶ Λαμπουσιάδου, δημοτικὰ τραγούδια Ἀθριανουπόλεως, Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἐτ. 1929, σελ. 418, ἀρ. 13 καὶ 422, ἀρ. 21. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔξοματι ἡ παραλλαγή εἶναι μεγάλη καὶ τὸ τέλος διάφορον. Ὁ Τούρκος θέν ἀλλαξοπιστεῖ, ἀλλὰ μισεῖ τὴν κόρην καὶ τὴν ρίπτει εἰς τὸν ποταμόν, ὅπως πνιγῆ αὕτη, προφανῶς θελήσας νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἅγιον διὰ τοῦ τάγματός του. Ὁ ἅγιος ὁμως σφῆζε τὴν ζῶην καὶ τὴν πίστιν τῆς κόρης καὶ ἐν τούτῳ ἔγκριται τὸ θαῦμά του.

71. Ἔῤαι τὸ ἐπὶ τῆς Ροδόπης, παλαιόν, δίωρον ἀπέχον τῆς Φιλιππουπόλεως πρὸς νότον. Ἦε *Μυρτ. Ἀποστολίδου*, ἣ ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. V, ἔτ. 1934, σελ. 236-245.

72. ποταμός ὁ Ἰβρος.

17.— 73. Ἦετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου.

74. *Γιοβάννης* = Ἰωάννης· εὐχρηστον παρά τοῖς βρραίοις Ἑλλησι Θραξῖν ἐκ τοῦ Ἱταλικοῦ *Δζιοβάννι*, ἐσφαλμένως ὑπολαμβάνεται Βουλγαρικόν· διότι παρά τοῖς Βουλγάροις λέγεται Ἰβάν καὶ οὐχὶ Γιοβάν.

75. *ἄφέντης* = κύριος καθ' ἀπλοποίησιν ἐκ τοῦ αὐθέντης· συναφύρθη μετὰ τοῦ συνωνύμου τουρκικοῦ *εἰφέντης*.

76. *παράνομοι*, ἀλλὰ *παράνομος*, πρὸλ. *ἄνθρωποι-ἄνθρωπος*.

77. *πιρόνι*, τὸ = ἦλος, καρφίον, ἐκ τοῦ *περόνη* (πέριω).

78. *φκειάνω* = κατασκευάζω· ἐκ τοῦ *φτειάνω* (εὐθύς).

79. *λιγώνομαι*, ἐκ τοῦ *ὀλίγος* = λιποθυμῶ.

80. τὴν *τιμωτέραν*, ἐννοητέον ὁδόν. Πάντως ὁμως ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ· τὴν *τιμωτέραν* τῶν Χερουθεῖμ καὶ ἐνδοξότεραν τῶν Σεραφεῖμ κτλ.

18.— 81. Ἦετο ὑπὸ τοῦ Σωτηρίου Ἀράπογλου, ἀποθανόντος τῷ 1909 ἐν ἡλικίᾳ 90 ἐτῶν, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Σωτ. Ἀράπογλου.

82. *Τάταροι* = οἱ Βουλγαρικοὶ τεχυδρόμοι, οἵτινες ἦσαν συνήθως Γάταροι, ὡς καλοὶ καὶ καρτεροὶ ἵππεῖς.

83. *φιρμάνια* τὰ ἢ λ. τουρκ. αἱ αὐτοκρατορικαὶ διαταγαὶ ἐνταῦθα αἱ πρὸς τὸν Χουραϊτ-πασά διαταγαὶ περὶ τοῦ φόνου τοῦ Ἀλῆ.

84. *φακιόλι*, τὸ = σκουφός.

85. Ἡ *περιώνυμος* χριστιανὴ σύζυγος τοῦ πασᾶ, ἣτις μετὰ τὸν φόνον του ἤχθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παραμειληθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἔτυχε περιθάλψεως παρὰ τοῦ Πατριαρχείου. Ἀποσταλείσα εἶτα εἰς τὴν γενέτειράν της ἀπέθανεν ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ.

19.— 86. Ἦετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Πρὸλ. *Πολίτου Ἐκλογαί*, 86.87, σελ. 137-138. Λογογραφία, τόμ. V, σελ. 605-606. Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. I, ἔτ. 1928, σελ. 127. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ παραλλαγαὶ μεγάλαι.

20.— 87. Ἦετο ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Πρὸλ. καὶ *M. Παπαχριστοδοῦλου*, Θρακιώτικα τραγούδια, Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἔτ. 1929, σελ. 393, ἀρ. 4. Σαραντακκλησιώτικο. Ἐνταῦθα πληρέστερον καὶ τελειότερον.

21.— 88. Ἦετο ὑπὸ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἐγγόνου αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου.

89. *ξεσκῶ-ξεσχῶ* ἐκ τοῦ *ἐσκορίζω*.

90. *χαμπάρι*, ἢ λ. τουρκικὴ=ἀποθήκη.

22.— 91. Ἦετο ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γιαννουπόλου, ἱατροῦ, ἀποθανόντος τῷ 1894 ἐν ἡλικίᾳ 30 ἐτῶν, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Ὁ καλλιθέλαδος καὶ εὐθυμὸς ἀείποιος καὶ τοῖς πᾶσι προσφιλέτης Γιαννουπόλος ἀποφοιτήσας τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων

διετέλεσεν ἐπὶ τινὰ ἔτη δημοδιδάσκαλος. Ἐξασφαλίσας τὴν ὑποστήριξιν φίλων του ἐσοπού-
θασε τὴν ἱατρικὴν ἐν Ἀθήναις. Δυστυχῶς ὁ ζύστηνος μετὰ τὴν ἀναγούρυσίν του ὡς ἱατροῦ
μετὰ τοῦ θαυμοῦ ἄριστα ἔπαθεν ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐνοσηλεύθη ἐν Βιέννῃ ἐπὶ τινὰ
χρόνον, ἀλλ' ἢ νόσος ἦτο ἀνάτατος. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν μετὰ τινὰ χρόνον ἐν τῇ
ἀπελευθέρωσιν του ἠτύχησεν.

92. σαγίττα, = βέλος· λατ. sagitta, ρ. σαγιτετεύω = τοξεύω.

93. χάλι, τό· ἢ λ. τουρκικὴ = κακὸν κατάντημα. συμφορά.

23.— 94. Ἄδεται ὑπὸ τῆς Ἐλευθερίας Βασιλ. Ἐξαρχίδου, ἡλικίας 57 ἐτῶν. μαθούσης
αὐτὸ παρὰ τοῦ συζύγου της ἀποθανόντος τῷ 1931 ἐν ἡλικίᾳ 68 ἐτῶν.

24.— 95. Ἦδeto ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της Μυρ-
τίλου Ἀποστολίδου.

96. ἄρματων κυριολεκτικῶς ἐξοπλίζω - ἐφοπλίζω· ἐκ τοῦ ἄρματα, λατίν. ar-
mum-a = ὄπλα.

25.— 97. Ἦδeto καὶ ἐχορεύετο μετὰ μεγάλῃς εὐθυμίας ἐν συμποσίοις παρὰ τῇ λαϊκῇ τᾷ
ᾤκει κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Βισήχθη ἐπὶ Ἠπειροῦ. Μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ Μυρτίλου Ἀπο-
στολίδου μαθόντος αὐτὸ παρὰ τοῦ πατρὸς του.

26.— 98. Ἄδεται ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς Χατζῆ Ἰωάννου Κοῦμτζόγλου ἡλικίας 70 ἐτῶν. Ὁ-
σαύτως ἦδeto ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου, τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου καὶ
τοῦ Βασίλ. Βασιλάκογλου.

99. Ἄνε! περπατήσω φέρεται καὶ σιργιανίσω· σιργιανίζω ἐκ τῆς τουρκ. λ. σιρ-
γιάνι = περίπατος πρὸς ἀναψυχὴν καὶ θέαν.

100. καλησπερίζω ἐκ τοῦ καλή σπέρα (καλὴν ἐσπέραν)· ἀνάλογον καλημερίζω
ἐκ τοῦ καλή μέρα.

27.— 101. Ἄδεται ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Χατζῆ Λουκά ὑπερεδδομηγονταπενταετοῦς· ἦτο δὲ
κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐκ τῶν λαϊκωτάτων χορευτικῶν ἄσμάτων. χορευό-
μενον ἄμα.

102. τσαπκίνης, ἢ λ. τουρκικὴ = ἐπιρροπῆς εἰς τοὺς πότους, τὰς διασκεδάσεις· ἀνά-
γωγος, ἀνήθικος.

103. περιμαζώνομαι κατὰ κώφωσιν καὶ ἀποβολὴν τοῦ ε τῆς περι-περιμαζώνομαι
= ἔρχομαι εἰς τὴν οἰκίαν ἀπὸ τῆς εἰς διάφορα ρικνοκταστικὰ κέντρα περιπλανήσεως.

28.— 104. Ἦδeto ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Ἀθανασίου Κάλφρογλου, ἀδελφοῦ τῆς Σμαραγδῆς Θωμᾶ,
ἀποθανόντος τῷ 1892 ἐν ἡλικίᾳ 75 ἐτῶν· μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Γεωργίου Ἀθ.
Κάλφρογλου.

105. λιάζω = διευθετῶ, τ. ἔ. ἐνδύομαι καὶ εὐτρεπίζομαι. Εἶναι ὁμοῦ καὶ παραλλαγή
τοῦ στίχου : «παίρω τοὺς δυὸ μου σκύλους».

29.— 106. Ἦδeto ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐν Δερμὲν-δερέ (νῦν Φερδινάνδοσον), δίωρον ἀπέχον-
τος τῆς Φιλιππουπόλεως, Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἁγίας Φωτεινῆς ἱερέως Παπακωνσταντίνου,
ἀποθανόντος τῷ 1890 ἐν προδεδηκυῖα ἡλικίᾳ. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Πελα-
γίας Παπακωνσταντίνου, ἡλικίας 68 ἐτῶν. Εἰκάζεται ὅτι τὸ ἄσμα εἰσήχθη ἐκ Κωνσταντι-
νουπόλεως. Τὴν παλαιότητα αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἡ μνημονευομένη ἐν αὐτῷ βουλεμπορία. Ὅστε
χρονολογητέον πρὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἦτο δὲ τὰ μέγιστα διαδεδομένον.

107. Μπαρμπαραῖά, ἢ Βαρβαρία. τ. ἔ. ὄλη ἡ βάρβα ἢ πλὴν τῆς Αἰγύπτου παραλία.—
Μαρσάκον, Ἀλγέριον, Τήνις καὶ Τρίπολις, ὅπου ἄλλοτε ἤχημαζεν ἡ βουλεμπορία.

30 -- 108 ἤθετο ὑπὸ τοῦ δικαστήμου βολοιστοῦ καὶ ἀιζοῦ Βασίλ. Βασιλάκογλου, ἀποθανόντος τῷ 1900 ἐξηκονταετούς. Οὗτος ἔχων μικρὰν ὀρχήστραν ἐξ ἐγγόρων ὀργάνων καὶ κλαρινέτου ἦτο περιζήτητος εἰς τοὺς γάμους καὶ τὰ συμπόσια διὰ τὰ τραγούδια του, πρὸ παντός τὰ τουρκικὰ (ἀμανέδες-σαμπαί).

109. *τοακμαλίτικος*, ἢ λ. τουρκική = τοξοειδής.

110. *πούπουλλον* = πύλλον, πιθανῶς ἐκ τοῦ λατ. *pullus* νεοσσός.

111. *ἀνασόνι*, τό = ἄνησον

112. *σώνει*, τριτοπροσώπως = ἀρκεῖ, φθάνει.

31. — 113. ἤθετο ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Καρτουνιάδου, ἀποθανόντος τῷ 1931 ἐν ηλικίᾳ 70 ἐτῶν.

114. *πνευματικός* = ὁ ἐξομολογητὴς ἱερέυς.

115. *δέσποτα* = προσαγόρευσις τῶν ἱερέων.

116. *δεσπότης* = ἀρχιερέυς, μητροπολίτης καὶ ἐν γένει ἐπίσκοπος· *δεσποτικόν*, τό = ἡ μητρόπολις.

117. *κόπτειν τὰ μαλλιά* = καθαίρειν τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, διότι ἡ κουρά τῆς κόμης προηγεῖτο τῆς καθαιρέσεως.

32. — 118. ἄδεται ὑπὸ τῆς Ἀργυρίτσας Βλαχίδου, ηλικίας 80 ἐτῶν, μαθούσης αὐτὸ παρὰ τῆς μητρὸς τῆς. ἤθετο ὡσαύτως ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου καὶ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου.

33. — 119. ἤθετο ὑπὸ τῆς Χυρικλείας Κωνστ. Ἀθ. Κάλυρογλου, ἀποθανούσης τῷ 1885 ἐν ηλικίᾳ 42 ἐτῶν· μεταδίδεται ὑπὸ τῆς ἀνεψιάς αὐτῆς Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου, ἐκμαθούσης αὐτὸ παρὰ τῆς μητρὸς τῆς Μαρίας Δ. Δημητριάδου.

120. *νείρωμαι* = ἐκ τοῦ *δνειρον* = *δνειρεύομαι*.

121. *γενάτι*, τό, ἢ λ. τουρκική = *πέτομα*.

122. *γλυτώνω* μετ. καὶ ἀμετ. = σφάζω καὶ σφάζομαι· ἐκ τοῦ *ἐκλυτρῶω-ῶ*, *ἐκλυτρῶω*.

123. Οἱ μνημονευόμενοι ἄγιοι ἔχουσι τὰς ἐκκλησίας των ἐν τῇ πόλει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀπὸ τοῦ 1767 ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀρμενίους παραχωρηθεῖσα αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς μητροπόλεως, ὑποτίθεται ὅτι τὸ ἄσμα εἶναι προγενέστερον τοῦ χρόνου τούτου.

34. — 124. ἄδεται ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς Χατζῆ Ἰωάννου Κοῦμτζόγλου. ἤθετο ὡσαύτως ὑπὸ τῆς Μαρίας Λάμπρου Δημητριάδου. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ὠραίαν κόρην τοῦ ἱατροῦ Τζαζάλου ἀποθανούσαν ἐκ φυματιώσεως εἰς τὸ ἄθος τῆς ηλικίας τῆς πρὸ ὀγδοηκονταετίας περίπου.

35. — 125. ἄδεται ὑπὸ τῆς Ἀργυρίτσας Βλαχίδου, πρὸλ. *Κ. Παπαϊωαννίδου*, Σύμμεικτα λογογραφικὰ, Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἐτ. 1929, σελ. 153, ἀρ. 8. Ἐνταῦθα μετὰ παραλλαγῶν καὶ προσθηκῶν. Πρὸλ. ὡσαύτως αὐτέθει, σελ. 416 ἀρ. 6, *Λαμπουσιάδου*. Ἀδριανουπόλεως τραγούδιον. Εἰκάζεται ὅτι εἰσῆχθη εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐγκαταστάτων εἰς αὐτὴν Βοσκοπολιτῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς γενετήρας των τῷ 1769.

36. — 126. ἤθετο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου. Μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μαρίας τῆς Ἀποστολίδου.

127. *πλέκει* τὸ ἀπαρεμφατικός τύπος τὸ *πλέκειν* ἀντὶ *πλέειν* = νήχεσθαι, κολυμβᾶν πρὸλ. τὰ ἀνάλογα : *φαγεῖ(ν)* *πιεῖ(ν)*, *φιλεῖ(ν)*.

128. *πανιά* = ἰστία.

129. *παντέρα*, ἢ λ. ἰταλική (*pendeo*) = σημαία.

130. *μαζώνω*, ρ. ἀόρ. *μάζωζα*· ἐκ τοῦ *μαζύ* (δμαδόν ἢ ἐκ τοῦ *μάζα*) κατὰ τὸ

μεταξύ λέγεται καὶ μαζεύω = συλλέγω. Ἐντάθθα ἀντὶ τοῦ περιμαζεύω=περισυλλέγω.

37.—131. Ἦδεται καὶ ἐχρηστέτο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίτου, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μυρτίλου Ἀποστολίτου.

132. λιμπίζομαι = ἀγαπῶ σφόδρα, ἐπιθυμῶ, ἐφίεμαι· συνών. τῷ ὀρέγμαι. Ἡ λ. ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ λιούμπα = ἀγαπῶ. ἢ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ lieben.

38.—133. Ἄδεται ὑπὸ τῆς Ἀναστασίας Νικολάου Κασκλή, ἡλικίας 55 ἐτῶν. μαθούσης αὐτὴ ἐν τῇ γενετικῇ τῆς μητρὸς τῆς κώμῃ Βοδενοῖς ἐπὶ τῆς Ροδόπης, ἀκραιφνῶς ἐλληνικῇ μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

134. παραγούρι, τό = ἐμποροπανηγύρις, ἐκ τοῦ πανήγυρις κατ' ἀπομοίωσιν· πρὸς μονακτήρι-μαναστήρι, ἐδόντες-ὀδόντες, ὀδαλός-ὀβολός, ἐδευρος-ἐδδομος κτλ.

135. ρακί, τό ἢ λ. τουρκικὴ = οἶνόςπνευμα πρὸς πόσιν.

136. χιμπές, ὁ ἢ λ. τουρκικὴ = μάριπος, σακκίδιον.

137. μπαξίς, τό ἢ λ. τουρκικὴ = δῶρον.

138. περτσές, ὁ ἢ λ. τουρκικὴ = κρώστυλος, πλεξοῦδα.

139. Δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τοῦ δικαστηρίου νὰ εὑρῆς τὸ δικαίον σου καὶ νὰ λάθῃς διαζύγιον παρὰ τοῦ μητροπολίτου, ἀλλὰ προσέθης εἰς τοιοῦτον ἐγκλημα :

39.—140. Ἦδεται ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίτου, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μυρτίλου Ἀποστολίτου.

141. ζαριφλίκι, τό ἢ λ. τουρκικὴ ἐκ τοῦ ζαρίφης = λεπτοφυής, εὐγενής, χαρίεις· ἄρα = λεπτοφυία, χάρις.

40.—142. Ἦδεται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Νέμτρογλου ἐξ Ἀγράφων ἀποθανόντος τῷ 1862 ἐν ἡλικίᾳ 78 ἐτῶν. Μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ Μυρτίλου Ἀποστολίτου. ἀκούσαντος αὐτὸ παρὰ τοῦ Δημητρίου Νέμτρογλου, ἐγγόνου τοῦ Ἰωάν. Νέμτρογλου. μαθόντος αὐτὸ παρὰ τοῦ πατρὸς του Ζήση.

143. Βιλαέτι, ἡ λ. τουρκικὴ = διοικητικὴ περιφέρεια, τοπαρχία, νομός.

144. καθῆς, ὁ = ἡ λ. τουρκικὴ = ἱεροδικαστής.

145. δεσπότης = ἐπίσκοπος, ἀρχιερεὺς.

41.—146. Ἦδεται φθίνοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ τῆς κυρίας Εὐ. Λακίηλ, νῦν ὑπερ-ἐβδομηκοντούτιδος. Φαίνεται ὅτι εἰσῆχθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

147. σοκάρω. ἡ λ. ἄλλως ἄγνωστος παρὰ τοῖς Φιλιππουπολίταις = πέσει ἔξω, ἀποτύχω· ἐξοκέλλω, ἐκ τῆς Ἰταλικῆς :

148. ὀμματιάζω καὶ ματιάζω = βλακύνω.

149. πανέρι, τό, ἐκ τοῦ λατίν. panarium (ἀρτοθήκη), καλῶς· τὸν ἀνοικτόν.

150. ἐκ τοῦ Γαλλ. délicat = ἀδρός.

151. τοιμπῶ· μτρ. διὰ τῶν βακτύλων γεύομαί τινος ἐλάχιστα λιμνῶν ὡς τὰ πτηνὰ διὰ τοῦ ράμφους.

152. Παραψορὰ τῆς γαλλ. λ. café au lait, = τὸ πρωτὶνὸν ρόφημα.

42.—153. Ἦδεται ὑπὸ τοῦ Πέτρου Κιτανίδου, ἀποθανόντος τῷ 1924 ἐν ἡλικίᾳ 52 ἐτῶν. μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ Μυρτίλου Ἀποστολίτου.

154. τέλι, ἡ λ. τουρκικὴ = λεπτόν σῶμα.

155. λέω (λέγω)· ὠσούτως πᾶω (πάγω), στρέω (στρέγω).

43.—156. Ἦδεται καὶ ἐχρηστέτο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίτου, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μυρτίλου Ἀποστολίτου.

157. *μωρῆ-μωρῆ*, προσφώνησις ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ: ὅς δ' ἂν εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ *μωρῆ*. Ἐκ τοῦ *μωρῆ* γίνεται τὸ *μπρῆ-βρῆ* (μρέ) κατὰ συγκοπὴν.

44.—158. Ἦθετο ὑπὸ τοῦ Λάμπρου Δημητριάδου, ἀγωνιστοῦ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, ἀποθανόντος τῷ 1907 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν. μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἑλένης Λάμπρου Δημητριάδου. Ἀναφέρεται εἰς τὸ τροφοδοτοῦν τὴν Κρητικὴν ἐπαναστασιν ἀτιμόπλοιον. ὅπερ συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

159. *Κίζ-καλέ*, τουρκῶνυμον = Παρθενόκαστρον παρὰ τῷ Ἑλλησπόντῳ.

160. *γιουφύρι* ἐκ τοῦ *γεφύρι* κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ φθόγγου γε τοῦ *γεφύρι* πρὸς τὸν φυ. Πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Κερατινοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως *γεφύρας*, ἣτις κατεκλύθη ὑπὸ πλήθους, θέλοντος νὰ ἴδῃ τὸ πλοῖον, ὅπερ διεθόθη ὅτι θὰ ἦγετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ μεταδρατικὸς φθόγγος τοῦ υ (ου) εἰς *ιου* (Γερμ. *ü*), ὅθεν εὐσφίζεται καὶ ἐν τοῖς *γιουλάρι* (γύλη), *χιούσι* (χύσις), *χιουμῶ* (χυμῶ), *λογιούρ* (λόγυρον), *γιουμῶζω* (γεμίζω).

45.—161. Ἦθετο καὶ ἐχορεύετο ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης Ἀποστολίδου, μεταδίδεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Μυρτ. Ἀποστολίδου.

162. Πρὸλ. καὶ Ἔφης *Πλιάτσικα*, Σύμμικτα λαογραφικὰ Ἀθδημιοῦ Θράκης, Ἑρκικά, ἔτ. 1933, τόμ. IV, σελ. 260. ἀριθ. 7.

46.—163. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς Ζωῆς Μαρίνου Ἀμπατζῆ, ἡλικίας 70 ἐτῶν, μαθούσης αὐτὴ παρὰ τῆς μητρὸς τῆς.

164. Ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐνδύματα τῶν ἀνδρῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

165. *στολίδια βαριά* = πολύτιμα κοσμηματα, ὅσον ἐνώτια, βακτυλίδια, πόρπαι.

166. *ἐντισέδες*, οἱ: ἡ λ. τουρκικῆ, = χρυσᾶ ψέλλια μετὰ πολυτίμων λίθων, ὅσον ταπείρων, σμαράγδων, ἀδαμάντων.

167. *μαργαριτάρια*, τὰ = περιβέραια ἐκ μαργαριτῶν.

168. *φαλιδοκέρια* ὀνομάζονται χλευαστικῶς οἱ φραγκοφορεμένοι νέοι ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῶν πρὸς τὴν ψαλίδα, δι' ἧς ἐκόπτοντο αἱ θρυαλίδες τῶν καιομένων κηρίων (ἀλειμματοκηρίων).

169. *καψομάλης*, (καψιμάλης) ὁ: ἡ λ. τουρκικῆ = ὁ κατὰ συνικίας εἰσπράκτωρ τῶν ζημοσίων φόρων.

170. *τετράκοχος* ἐκ τοῦ *τετράκοχος* = ὁ ἔχων τέσσαρας κόγχας. γωνίας, τετράπλευρος.

171. *πλεξούδι*, τὸ = πλόκαμος· συνήθως λέγεται ἡ *πλεξούδα*.

172. *συμμαζωγμός* ἐκ τοῦ *συμμαζώνω*. Ἡ ἔννοια: περιφέρεισθε διαρκῶς ἀνά τὰς δεύς.

173. *πολεμῶ* μτρ. ἀγωνίζομαι, ἐργάζομαι μοχθοῦσα πρὸς διατροφήν σας.

174. *δοξάρι*, ἐκ τοῦ *τοξάρι* (τόξον)· ἐνταῦθα = ραβδίον.

175. *τομάρι* = δέρμα, σῶμα.

47.—176. Ἦθετο ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Οὐζούνογλου, καρραμπιτζῆ, ἀποθανόντος τῷ 1907 ἐν ἡλικίᾳ 75 ἐτῶν, μεταδίδεται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Μαρίας Ἰ. Οὐζούνογλου. Ἔχει τὸ μέλος τῆς ἀπίστου συζύγου.

177. ἀντὶ *καρραμπιτζόπουλλον*. Ἡ κατάληξις *-πουλλος* ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *pullus* κατὰ Γ. Χατζηθάκιν, *-πουλος* ἐκ τοῦ *πῶλος* κατ' ἄλλους σπανίζει ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Φιλιππουπολιτῶν εὐχρηστοῦσης ἀντ' αὐτῆς τῆς αὐτοσήμεου τουρκικῆς *-ογλου*, ὅσον: Ἀντώνογλου, Κοσμόγλου, Ἀργύρογλου, Νίκογλου κτλ. Εὐχρηστεῖ ὁμοῦς ἡ ὀδδετέρου γένους *-πουλλον* καὶ δὴ συγκεκομμένη πρὸς δηλώσιν ὑποκορισμοῦ, ὅσον Τουρκόπλο, βασιλόπλο, κηνόπλο, παιδόπλο, ποντικόπλο, σωληκόπλο, νυχτόπλο (νυκτερίς), γκαρκόπλο (κόραξ) κτλ.

178. *καραμπατζής* ἡ λ. τουρκικὴ καὶ σύνθετος ἐκ τοῦ *καρά* (μαῦρος) καὶ *ἀμπατζής*. Ἀμπατζήδες ἐκαλοῦντο οἱ ράπται ἐνδυμάτων ἀνδρῶν ἐξ ἀμπαῶ, μαλλίνου χονδρῶ ὑφάσματος ὑφανομένου κυρίως ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν Αἴμον χωρίοις καὶ ὁ ἔμπορος ἀμπαῶν. Τὸ ἐν Φιλιππούπολει τῶν ἀμπατζήδων ρουφέτιον ἦτο τὸ ἀρχαιότερον, πολυπληθέστερον καὶ πλουσιώτερον. Τὰ ἀρχεῖα αὐτοῦ συντεταγμένα ἑλληνιστὶ ἀνέρχονται εἰς τὸ 1685, ἐξεβόθησαν δὲ ἐπιμελεῖα ἡμῶν ὑπὸ τῆς ἐν Φιλιππούπολει Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης ἐν τῇ ἐπιτηρῆσει τῶν ἐτῶν 1931 καὶ 1932. Περὶ τοῦ ρουφετίου τῶν ἀμπατζήδων καὶ τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ ἴδε : Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἐτ. 1929, δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππούπολεως σελ. 325-363. Ἐκ τῆς Φιλιππούπολεως μέχρι σχεδόν τοῦ 1874 ἐγένετο μεγάλη ἐξαγωγή ἀμπαῶν εἰς πᾶσαν τὴν μεγάλην τότε Ὀθωμανικὴν ἀποκρατορίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀνατολίην καὶ τὴν Συρίαν. Συνήθως οἱ ἀμπατζήδες χάριν ἀσφαλείας συνώβριον αὐτοὶ τὰ ἐμπορεύματα τῶν εἰς τὴν ξένην. Οὗτοι ἐκαλοῦντο *καραμπατζήδες*, πιθανῶς ἕνεκα τῶν κινδύνων, οὓς διέτρεχον καὶ τῶν ἐν τοῖς ταξιδίοις κακουχιῶν, ἃς ὑφίσταντο, = μαῦροι, βελαίτοι ἀμπατζήδες. Οἱ τοιοῦτοι ὅμως καὶ ἐπλουτίζοντο καὶ ἦσαν περιζήτητοι ὡς γαμβροὶ οὐ μόνον ὡς εὐποροὶ, ἀλλὰ καὶ ὡς κοσμογυρισμένοι καὶ εὐγενεῖς τοῦ τρόπου.

179. *κοντούρα*, τὰ ἡ λ. τουρκικὴ = ὑποδήματα λέγεται καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος, ἡ *κοντούρα*, πλ. οἱ *κοντούρες*.

180. ἡ φράσις τουρκικὴ = σένα ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον.

181. Περὶ τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα κίωνα προικοδοτήσεως τῶν Φιλιππουπολιτίδων, ἴδε. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. II, ἐτ. 1929, Τύπος συμφωνητικοῦ προικοδοτήσεως, σελ. 361-369.

48.—182. Ἦθετο ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Γ. Κατζοπούλλου ἰσθμιανοῦς ἐνενηκονταετοῦς φθίνοντος τοῦ παρελθόντος κίωνος ἐπὶ τοῦ μέλους τοῦ «Σὰν ἡμῶν παλληκάρια». Πιθανῶς δὲ εἶναι στιχοῦργημα τοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἦτο λόγιος καὶ στιχοῦργός.

183. *Μπαμπάκας* ὑποκορ. θωπευτικῶς τῆς τουρκ. λ. *μπαμπάς* = πατήρ. Πρβλ. τὸ Ὀμηρικόν *πάππας*.

49.—184. Μεταδίδεται ὑπὸ τῆς Ἀν. Νικ. Ποπῶρ ἄνευ μέλους. Προφανῶς τὸ ἄσμα ἀναφέρεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

185. *κάγκιλα*, τὰ = δρόφρακτα, περιβολοί· ἐνταῦθα ἐξέδρα μετὰ δροφρακτῶν παρὰ τῇ ἀκτῇ.

186. *γκαιμετζής*, ἡ λ. τουρκικὴ = καραδοκίρις, λευδοῦχος. Ἐρωτᾶται οὗτος ὑπὸ τῆς κόρης περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῇ ἀγγελλομένων.

187. *χαμπέρια*, τὰ ἡ λ. τουρκικὴ = νέα, εἰδήσεις.

50.—188. *σοκάκι* ἡ λ. τουρκ. = δόξ ἀδιέξοδος ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐπὶ τοῦ λόφου Εὐμολπίδος.

189. *περδές*, ἡ λ. τουρκ. = παραπέτασμα.

190. *τζελβέδες* οἱ, ἡ λ. τουρκ. = ἐρωτικὴ συντυχία, ἧτις ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Μάρδα καὶ τοῦ Μάρδα μεγαλεμπόρου ἀκριβᾶ.

191. *ρουμπιέδες*, οἱ = τουρκικὸν χρυσοῦν νόμισμα. Κυρίως ὅμως Ἰνδικόν.

51.—192. Μεταδίδεται ἄνευ μέλους ὑπὸ τῆς Βουλγαρίδος Ἀναστασίας Νικολάου Ποπῶρ συνταγματάρχου, ἡλικίας 55 ἐτῶν, Φιλιππουπολιτίδος. Πρβλ. καὶ Λαογρ. τόμ. I, σελ. 643 ἐκ Σωζοπόλεως καὶ Ἐρακικὰ, τόμ. III, σελ. 271, 26.

193. *Σαλονίκη κα9* ἀποποιήθην ἐκ τοῦ *Θεσσαλονίκη* πρβλ. Ζόπολις (Σωζόπολις)· *κουμάρι* (cucurbita) κτλ.

194. *τσαρσί*, τό· ἢ λ. τουρκικὴ = ἀγορά.

195. *μπεξεστένι*, τό· ἢ λ. τουρκικὴ, λιθόκτιστον πρὸς ἀσφάλειαν κτίριον ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ θολωτόν, ἐν ᾧ πολλὰ ἰζιωτῶν πρακτῆρια. Ἐν πάσῃ Τουρκικῇ πόλει ὑπάρχον μπεξεστένια.

196. *μουλώνω* = *σιωπῶ*· ἐκ τοῦ *mulus* ἢ ἐκ τοῦ *μυλλαίνω* (;).

52.- 197. Μεταβιβάζεται ὑπὸ τῆς Ἀναστασίας Νικολάου Παταλῆ ἀνυ μέλους.

193. *προγεύω* κυρίως τὸ πρῶτον φραγγτόν, τὸ ἄριστον, ἀκράτισμα συνεκδοχ. δεῖ καὶ τὸ γεῦμα ὡς ἐνταῦθα.

199. *σχολνῶ* ἐκ τοῦ *σχολή-σκολάζω*, μετ. καὶ ἀμετ. = ἀπολύω τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τοῦ σχολείου περὶ κτηνῶν τῶν ἡμερησίων μαθημάτων, ὅθεν εὐκαιρῶ.

200. *φιλδισένιος* ἐκ τῆς τουρκικῆς λ. *φιλδīs* = ἐλεφαντῶδους.

201. *χουλιάρι* ἐκ τοῦ *κοχλιάριον*· *χουλιάρος* δεῖ ἢ *κοχλιαροθήκη*.

202. *λάμια*, τὸ μυθολογούμενον περὶ τὸν τετράπουν τέρας μετ' οὐράς ὡς ὄφεις, ὡς ἀπεικονίζεται ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀκοντίζοντος αὐτὸ μέλλον νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς βασιλοπούλας.

53.- 203. Ἄδειται ὑπὸ τῆς Ἀργυρίτσας Βλαχίδου.

204. *γῆά* = ἦ· μετὰ τὸν προσχηματισμὸν τοῦ *α*; πρβλ. *αὐτόνα*, *ἐκείνονα*, ὁ φθόγγος ἧὰ ἐτρέπη εἰς *γῆά* πρβλ. *γιατρός*, *διὰ-διὰ-γιά*.

205. *πρωτᾶτον* = ἀρχηγεῖον· τὰ ἀρχηγεῖα τῶν θώδεκα συμμαχιῶν.

206. *τσαπράζια*. τὰ· ἢ λ. τουρκικὴ = τὰ παραστήματα τοῦ θπλιζμοῦ.

207. *λουλός* = ἀνόητος· ἐκ τοῦ *δλωλός* καθ' ἀπλοποίησιν, τ. ἔ. ὁ ἀπωλέσας τὸν νοῦν.

208. *πατρικοδομένα* = πατροπαράδοτα, τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς παραδοθέντα εἰς τὸν υἱὸν πρὸς φύλαξιν, οἰκογενειακὰ ἱερὰ κειμήλια.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΙΣ ΘΡΑΙΚΙΚΑΣ ΛΕΞΕΙΣ

I.

κ α ρ α κ ά ξ α

Ἡ *καρακάξα* εἶναι πτηνὸν τῆς οἰκογενείας τῶν κορακιδῶν. ἡ *pica caudata*. *κίσσα* (εἶτε *κίττα*) ἢ *μακρόουρος*, ¹ γαλλ. *pie-grièche*. Ἐν Ρόδῳ ἢ *καρακάξα* λέγεται καὶ ἀπλῶς *κίσσα* (Π. Βενετοκλέους Βραχεῖαι Παρατηρήσ. κτ. σ. 57)· ὁ Δουκάγγιος (ἐν λ. *καρακάξα*) ἀποδίδει τὸ «καρακαζούδι» διὰ τοῦ *puillus picae*· ὁ δὲ Π. Γεννάδιος (Γεωργικά Ἀνάλεκτα χογρ. σ. 44) «καρακάξα. κίσσα, *pica glandaria*».

Πόθεν ἡ λέξις; ² Νομίζω ὅτι ἐπλάσθη τὸ σύνθετον *κορακάκισσα* ἐκ τῶν *κοράκα* + *κίσσα*, ὅπερ ἀνταποκρίνεται ἀληθῶς πρὸς τὸ ἀκριβὲς εἶδος τοῦ πτηνοῦ ὡς κόρακος καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα. Καὶ πρᾶγματι τύπος *καρακάκισσα* (δι' ἀφομοιώσεως ὑποχωρητικῆς τοῦ ο εἰς α καὶ τῆ ἐπιδράσει τοῦ τουρκ. *καγα*—) ³ μαρτυρεῖται ἐκ Μακεδονίας (πβ. τὴν παροιμ.

¹) Πβ. τὸ ἐξ Ἠπειροῦ «κορακάτσια μακρονούρα | γλήγορη μαγειρευτούρα».

²) Ὁ μακαρίτης συνάδ. Στ. Δεινάκις εἶχε προτείνει ἄλλοτε ἐν ἀνακρινώσει τῆς Ἐπιστημον. Ἑταιρείας (βλ. ἐν Ἀθηνᾶ 33,201) παραγωγὴν τῶν λέξεων *καρκαντζᾶς*, *καλικαντζοῦ*, *καλιτζακοῦ* καὶ *καρακάξα* ἐκ τῆς λ. *καρκάτσι*. Ἄλλ' ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ἐργασίᾳ του (Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐννοίας τοῦ καιῖν ἐν Ἀθηνᾶ 42, 217 κξ.) ἀπέφυγε νὰ ἀναφέρῃ τοιαύτην τινὰ τοῦ *καρακάξα* ἐτυμολογίαν, ἐνῶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέξεων, *καρκαντζᾶς*, *καλικαντζοῦ*, *καλιτζακοῦ* κ.ἄ.

³) Λέγεται μὲν πολλαχού *κοράκα*, π.χ. ἐν Οἰνούντι (Φ. Κουκουλέ Οἰνουνητικὰ σ. 211), ἐν Κύπρῳ καὶ ἀλλαχού, ἀλλὰ *καράκα* ἐν Σύμῳ. Αἶν. κά., τοπν. *Καρακονέρι* ἐν Αἰτωλ., *Καρακοσκιά* ἐν Τριφυλίᾳ, *καρακομύτης* καὶ τοπν. *Καρακόκρημο* (Ἀθηνᾶς 45, 265) ἐν Κέα, *Καρακάσι* χωρίον ἐν Ἀργολίδι κἄ. Ἀλλὰ πλείστα ἔχομεν ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ Πόντου, εἰς τοὺς ὁποίους τόπους τὸ τουρκ. *καγα* συνεχύθη τελείως πρὸς τὸ *κορακο*— οὕτως ἐκ Πόντου *καράκι*, *καρακίδ'* (κορακίδιον)=εἶδος ἐπισπαστροῦ, *καρακωτήρι* (Οἰνὴ) καὶ *καρακωτέρ'* = μάνδαλος, καὶ ρ. *καρακῶνα* Πόντου καὶ Μ. Ἀσ. (R. M. Dawkins Modern Greek in Asia Minor σελ. 607α) καὶ *χαρα-*

«Ἄν ἄκουε ὁ θεὸς τὲς καρακάκισες, δὲν χινὰ πομείν' κᾶνα γοιάρ'») καὶ ἐκ Κύπρου (Ἐθ. Σακελλαρίου Κυπριακά 2,576 ἐν λ. καρακάξα). Ἐκ τοῦ καρακάκισσα δι' ἀποβολῆς τοῦ ι (τοῦ μεταξὺ κ καὶ σ) προῆλθεν ὁ πανελλήνιος τύπος καρακάξα¹ (Th. Heldreich, La Faune de la Grèce 40—D. Békélas, Faune 17 κλπ.). Μετὰ τσιτακισμοῦ δ' ἐκφερομένη ἐνιαχοῦ ἡ λέξις θὰ ἐλέγετο καὶ ὑπὸ ἄλλον τύπον *κορακάτσισσα (korakátsissa) καὶ *καρακάτσισσα, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθον ἐκ μὲν τοῦ πρώτου (δι' ἀνομοιωτικῆς ἀποβολῆς τοῦ ἐν τῇ ληγουσῆ σ) τὸ ἐν Ἡπειρῷ κορακάτσια, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου *καρκακάτσα, ὅθεν ὁ παρὰ Ducange καρκακάτσα (ἐὰν ὁ τύπος ἔχη ὑγιῶς καὶ δὲν πρόκειται κακῆ μεταγραφῆ τοῦ καρκακάτσα), καὶ τὸ ἐν Ζακύνθῳ (N. Πολίτου Παροιμ. 4.428 «οἱ καρκακάτσιας νά ἴχανε τὴν ὀμιλία, || μὲ ταῖς γυναῖκες εἰκόλα ἐκάναν συντροφία») καὶ Ἰμβρῷ καρκακάτσα. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ ὁ τύπος (ὃν παρέχει ὁ Πολίτης αὐτόθι 3,554) καρκακάτσα εἶναι ἀντὶ τοῦ *καρκακάτσα, προελθόντος κατὰ τὸν γνωστὸν νόμον τοῦ Kretschmer ἐκ τοῦ καρκακάτσα, καὶ ὅχι, ὡς ὁ μακαρίτης Πολίτης, ὑποκοριστικὸν τοῦ τουρκ. κάργκα, εἰς ὃ ἐκεῖνος ἀνάγει καὶ αὐτὸ τὸ καρκακάτσα.

Ὁ δὲ L. Ronzevalle (Les emprunts turcs dans le grec vulgaire κλπ. σελ. 133) ἐρωτᾷ μήπως ἐν τῇ λ. ὑπόκειται τὸ σύνθετον kara karga (καρὰ κάργα). Ἄλλ' ἢ ὑπόθεσις εἶναι προφανῶς ἄτοπος διὰ τὸν γνωρίζοντα ὅτι φωνητικῶς τὸ καρκακάτσα οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ καταλήξῃ εἰς καρκακάτσα.

Εὐκόλως ἤδη ἐξηγοῦνται οἱ λοιποὶ τῆς λέξεως τύποι. Καὶ τὸ μὲν καρκακάτσα (Ζάκ. Ἀνακοῦ κ. ἄ.) προῆλθε δι' ἀμοιβαίας μεταθέσεως τοῦ ρ καὶ τοῦ κ, τὸ καρκακράτσα (Λακων.) παρετυμολογικῶς πρὸς τὸ κράτσει, κράτσει, ἐκρατσει κτ., τὸ κρκακάτσα (Κ. Οἰκονόμου Δοξίμ. 2,84) διὰ τῆς κατὰ τὸν νόμον τοῦ Kretschmer ἐκπτώσεως τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ α (πρ. τὸ ἀνωτέρῳ καρκακάτσα) καὶ διὰ τινος ἴσως παρετυμολογίας πρὸς τὴν κραγγὴν τοῦ πτηνοῦ καὶ ἐν γένει τῶν κοράκων κρᾶ-κρᾶ (πρ. καὶ κρκακρούνα = κρκακκουρούνα), τὸ χαρκακάτσα (Ἡπ.) καὶ χαρκακάτσα Duc. (ἐν Ἡπειρῷ καὶ σύνθ. χαρκακαζότσακνο ἐκ γλωσσοδέτου: «χαρκακάτσα μὲ τὰ χαρκακαζότσακνα») παρετυμολογικῶς πρὸς τὸ χάρκακας, χαράσσω ἢ διὰ τὸ χάσκω (ὁ Δοκ. ἐθησαύρισεν ἐκ τῆς Ῥωμανοῦ τοῦ Νικηφόρου Γραμματικῆς τὸ «χαίνω ὧσόν τὸ

κῶνω καὶ (Συνασός) φαρκακῶνω = κλείω τὴν θύραν μὲ καρκαί. διὰ κορακιδίου (Ἄμισ., Τραπεζ., Χαλδία, Μ. Ἀσ.), β) κλείω (Καπαδ.), γ) πνίγω, ἀπαγχονίζω (Ἄρτα) τὸ μέσ. καρκακῶνομαι (Ἡπειρ.)=πιάνομαι ἀπὸ τὸ κρῦσ' καὶ οὐσ. καρκακῶμιαν (Κοτύωρ.) καὶ ἐπίθ. ἀκαράκωτος (αὐτόθι=ὁ μὴ κλεισμένος μὲ καρκαί, Ἄρχ. Πόντου 2 [1929], 144) κτλ.

1) Τοιαύτη συγγώνευσις δύο συμφώνων μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν φθόγγου ι (ἢ καὶ ου) παρατηρεῖται ἰδίως μὲν εἰς τὰ βόρεια ἰδιώματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ νότια· πρ. τὸ πανελλήνιον κάτσει ἀντὶ κάθισε, τὸ Σάμιον σκούψα ἀντὶ σκούψισα-σκούπισα, ἀράψ ἀντὶ ἀράπ'ς, ἄτσα (ἄκουσα), Τούρτσα (Τούρμισσα) κᾶπ. (βλ. Ἀνθ. Παπαδόπουλον Γραμματ. 47).

καρκαζούδι» *Hisco sicut pullus picae*) ἢ τέλος διὰ τὸ *χρυσοκαρκαζα* (*coracias garrula*).

Ἐποκοριστικῶς ἔχομεν *καρκαζάκι* Ἠπ. (πρ. ἁσμάτιον «κάξα - καρκαζά με τὰ καρκαζιάκι»), *καρκαζόπουλλο* Πελοπ. (Μιχ. Λελέκου Ἐπιδόριον 154 «καρκαζα με τὰ καρκαζόπουλλα» καθαρογλώσσημα), *καρκαζούδι* Κύπρ. (Ἰ. Αἰ. Σακελλαρίου 2,164) καὶ *καρκαζούδι* παρὰ Ducange ἐν λ. καὶ Σακελλαρίῳ ἐνθ' ἄν. (τὸ ζ' ἀντὶ ξ' ἴσως καὶ παροτυμολογικῶς πρὸς τὸ -ζούδι).

Προσθητέον εἰς τὰ ἀνωτέρω περὶ τῆς συνθέσεως *κοράνα* + *κίσσα* ὅτι δὲν εἶναι αὕτη μοναδική· οὕτως ἐπλάσθησαν σύνθετα *τραγέλαφος* (τράγος + ἔλαφος), *θεάνθρωπος*, *ιστιοκόπη*, νέον *κατοικοδημότης*, ἐπίθ. *καλοκάγαθος* καὶ ἄλλα παρατακτικὰ σύνθετα (γενικῶς περὶ τούτων βλ. Γ. Χατζιδ. Ἀκαδ. Ἀναγν. 2,342 κέξ.).

Κ ο υ κ κ ο υ β ἄ γ γ ι α

Ἐκ Θράκης μαρτυροῦνται οἱ ἐξῆς τῆς ἀνωτέρω λέξεως τύποι: *κουκκουβάγχα* (καὶ ἐν Σηλυβρ. *κουκκουβαγρίπλο* καὶ ρ. ἐν Αἴνῳ *κουκκουβαγίζω*) ἢ *κουκκουβάχα*, *χουχουβάγχα*, *χουχλουβάγχα*, *κουκκουμαύκα* (Σαρκελλ.) καὶ *κουκκουμαύχα* (Ἀδριανούτ.). Γενικῶς δὲ εἶναι πράγματι ἀρκετὰ διδακτικὴ καὶ ἀξιοσημεῖωτος ἢ πολυτυπία τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων τῆς γλάντζος, τῶν ὁποίων τὰς παθήσεις θὰ παρακολουθήσωμεν κατωτέρω.

Βέβαιον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐποικήθησαν κατὰ μίμησιν τῶν φωνῶν τοῦ πτηνοῦ (ὀνοματοποιία). Ἐπειδὴ δέ, ὡς γνωστὸν (πρ. Γ. Χατζιδάκι Γεν. Γλωσσ. 493), τὴν μεγάλην τῶν ἔξωθεν ἤχων ποιηλίαν δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ἀκριβῶς διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ν' ἀναπαραγάγωμεν, διὰ τοῦτο μιμούμενοι φωνάζ, ἤχουζ, ψόφουζ κτ. μεταβάλλομεν αὐτὰ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀκουσίως καὶ ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ χρόνους. Οὕτω δι' ὀνοματοποιίας *κόκκυξ* μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομάζετο τὸ γνωστὸν πτηνόν, *κοῦκκος* δὲ ἐκ τῆς φωνῆς *κοῦκκου* ὑφ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων. Καὶ αἱ γλαυκες, ὅπως τὸ πάλαι, οὕτω βεβαίως καὶ τῶρα κράζουσι ἐν τούτοις δὲν ἀποδίδομεν ἡμεῖς σήμερον τὴν φωνὴν αὐτῶν, ὅπως οἱ παλαιοί, διότι ἐκεῖνοι μὲν εἶχον ἐπιφώνημα *κικκαβαῦ* (Ἀριστοφάν. Ὀρν. 261) ἢτοι περίπου *κικκαβάου*. οἱ δὲ σημερινοὶ ἔχομεν κυρίως μὲν τὸ μὴ πολὺ ἐκεῖνου ἀπέχον *κουκκουβάου*, κατὰ τύπους ἡμῶν καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅπως *κουκκουφάου*, *κουκκουβίου*, *κουκκουφίου*, *κουκκουμάου* (ἐν Θράκῃ κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ φίλου κ. Π. Παπαχριστοδοῦλου κοῦκκου — κουκκουμάου), *χουχουβάου*, *χουχουβίου* κτ.

Ἐκ τοῦ *κουκκουβάου* ἐγένετο οὖσ. *κουκκούβα* (ἦ, ἐν λεξ. Γαζῆ) καὶ ἄρσεν. *κουκκουβάς* (Πουλλολόγ. στ. 470 καὶ 472 [ἐκδ. Wagner σ. 193]; βλ. καὶ Ν. Ἀποστολίδην ἐν Παρνασσῶ 1 [1877], 129) καὶ 136· ἡ λ. λέγεται ἐπίσης ἐν Καρπ., Καλύμν., καὶ Σύρ.), ἄλλως *κουκκουᾶς* (Γῆλ.) καὶ *κουκκουφᾶς* (Κύπρ., ὅθεν παρὰ Μαχαροῦ [ἐκδ. Κ. Σάβη] 493,30 καὶ ὅς τοπν. Σύρ.), ἔπειτα *κούκκουβας* (Κάρυστ καὶ ὡς τοπν. Μάν.)· ἐν Πόντῳ *κουκκουδᾶς*, *κούκκουδας*. Ἐκ τῆς φωνῆς *κουκκουβίου* (οὕτως ἐν Μέσ. Εὐβ.) τὸ *κουκκουβεδ* (Σομαν. ἐν λ.) καὶ *κουκκουβια* (Κύμ.), ἐκ δὲ τῆς φωνῆς *κουκκουφλου*² (ἐπίσης ἐν Μ. Εὐβ.) *κουκκουφία* (αὐτόθ.) καὶ *κουκκουφίο* (ὁ, ἐν Βονα, Α. Pellegrini I dial. (Grecocal. 154)). Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω *κουκκουβεδ* παρήχθη τοπων. *Κουκκουβεάς* πιθανῶς, οὗ τύπ. εἶναι τὸ ἐν Σελίνῳ Κρήτ. τοπων. *Κουκκουβές*. Ὑποκοριστικά δὲ τῆς λ. *κούκκουβας* εἶναι *κουκκουβίτος* (Ἄνδρο. Σχιάθ.) καὶ *κουκκουβίτινα* (Ἄττικ.) καὶ τοπων. (ὄν. ὄρους) *Κουκκουβίτσα* (Ι. Νουζάκι Ἑλλην. χωρογρ. 1, 281).

Ἀνάγκην ἐξετάσεως ἔχουν οἱ ποικιλώτεροι τύποι τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τοῦ πτηνοῦ τῆς λ. *κουκκουβάγια*· ὁ τύπος ἀπαντᾷ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα πλην τῆς Κύπρου, τῆς Λωδεζανήσου καὶ ἄλλων τινῶν νήσων καὶ ὅπου ἀκούονται οἱ παρόμοιοι τὸν ἦχον τύποι τῆς λ. Ἄνευ γ ἦτοι *κουκκουβάα* ἀκούεται πολλαχού (Ἡπειρ., Θράκ., Κάρυστ., Σάμ. κ. ἄ.), εἰς δὲ τὰ βόρεια ἰδιώματα *κουκ'βάγια* (Λέσβ. κ. ἄ.) ἢ *κουκ'βάα* (Σάμ., Τῆν. [Κώμη]). Ἐπειτα *κουκκουβαγιά* (Λέσβ. ὡς τοπν. ἐν Κέα, καὶ ἐν Ὀνομαστικῶ Βεροῦ—Ἰαννούλη 150), ὅπερ διὰ τροπῆς γι εἰς δγι ἐν Νισύρῳ (ὡς γνωστόν, δ καὶ γ ἐναλλάσσονται) *κουκκουβαδιά*. Τὸ ἐν Σύμῃ *κουκκουβάδα* (ἀντὶ *κουκκουβάγια*) προσέλαβε παρετυμολογικῶς τὴν κατάληξιν *-άδα* (πβ. *πουλλάδα*, *φογάδα* κττ.). Ἐπίσης ἐκ τοῦ πρώτου καὶ κοινοῦ τύπου *κουκκουβάγια* προήλθε δι' ἀμοιβαίας τῶν φθόγγων β καὶ j (γι) μεταθέσεως τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ *κουκκουγιάβα* ἐν Θεσσαλίᾳ (Ἄχ. Τζαρτζάνου Περὶ τῆς Θεσσαλ. διαλ. 16) καὶ ἐν Ἡλείρῳ (Ἄγνιᾷ Προβέξ.) καὶ διὰ συγῆσεως τοῦ γ *κουκκουιάβα* (Ἄιβάνι), μεγεθυντικὸν δὲ *κουκκούγιαβους* ἐν Θεσσαλίᾳ (Ἄχ. Τζαρτζάνου ἐνθ' ἄν.). Τὸ Χίον *κουκκουγιάβλα* βεβαίως προήλθεν ἐκ τοῦ *κουκκουγιάβα* (ὅπερ ἀντὶ *κουκκουβάγια* διὰ μεταθέσεως) κατ' ἐπίδρασιν τοῦ Κυκλαδικοῦ τύπου *κουκκουμ-άβλα*.

Ἐξ ὑποθετικοῦ *κουκκουβάγτος*, ἄρσσεικοῦ τοῦ *κουκκουβάγια*, προέκυψαν διὰ μεταθέσεως τοῦ φθόγγου j (γι) οἱ ἐν Κύπρῳ ἀπαντῶντες τύποι *κουκκουβγιάος* καὶ (Κυπρ. Χρον. 1,50) *κουκκουβιάος*, τρίτος *κουκκου-*

¹) Τὸ ἐν Χίῳ τοπν. *Κουκουβάς* σχετίζει ὁ κ. Κ. Ἀμαντος (ἐν Ἀθηνῶ 23 [1911]: 488 καὶ 26 [1915] Λεξ. Ἀρχ. 41) πρὸς τὸ *κούκουμος* (Λατιν. *cucuma*).

²) Βλ. κατωτέρω τὴν ἐν Κύπρῳ φωνὴν *κουκκουφίο*.

φκιάος¹ (ἦτοι -βγιάος εἰς -φκιάος, ὡς ἔρκαλεν, κόφκω κλ. ἀντὶ ἔβγαλεν, κόβγω, βλ. Χρ. Παντελίδου Φωνητ. 46), ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ καὶ ὡς τοπων., καὶ *κουκκουφκιάς* (ἦτοι αο>α, καθ' ἃ καὶ μερμηγκοφιάς, ψωμοφράς κτ. ἀντὶ -φρά[γ]ος) καὶ τούτου φηλ. *κουκκουφκιά*. ἀπαντῶν ἐπίσης ἐν Κύπρῳ καὶ ὡς τοπων. Ὅπως δὲ τὸ *κουκκουβγιάος* ἔγινε *κουκκουφκιάος-κουκκουφκιάς*, οὕτω καὶ τὸ ἀνωτέρω *κουκκουββιάος* ἔγινε *κουκκουφβιάς* (τοῦ ὁποῖου ὁ πλῆθ. *κουκκουφιάδες* παρὰ Μαχαιοῦ ἐκδ. Dawkins 668²¹) ἢ κατὰ τὴν φωνὴν *κουκκουφίου*². Ἐκ τοῦ *κουκκουβγάλοι* (πληθυντικοῦ τοῦ **κουκκουβγάγιος*) ἠδύνετο νὰ προκύψῃ τύπος *κουκκουβάτοι* καὶ ἕτερος (ii>i) *κουκκουβάοι*, οὗ ἔνικ. *κουκκουβάος* μαρτυρούμενος. Ὁ δ³ ἐν Μέσ. Εὐβ. τύπος *κουκκουφάγλα* ἐκ τοῦ *κουκκουβγάγια* κατὰ τὴν φωνὴν *κουκκουφάου* ἢ *κουκκουφίου*. Ὁ ἐν Μεγίστῃ τύπος *κουκκουβάλα* καὶ (δι³ ἐκπτώσεως τοῦ β) *κουκκουάλα* ἐκ τοῦ *κουκκουβάου*, ἴσως κατὰ τὰ εἰς -άλα.

Ἐκ τοῦ ἐν Θράκῃ ἤχου *κουκκουμάου*³ (καὶ δὴ *κούκκου-κούκκου-μάου*!) προήλθεν ὁ ἐκεῖ ἀπαντῶν τύπος *κουκκουμαύκα*⁴, ὁ δὲ μετὰ τοῦ ἡμιφώνου *κουκκουμλαύκα* κατὰ τὸ *κουκκουβίου*, *κουκκουββιάος*, *κουκκουββιάβα* κτ. Ὅπως πρὸς ἐρμηνεῖαν τοῦ ἀνωτέρω *κουκκουμαύκα*, οὕτω καὶ διὰ τὸ *κουκκουμαύλα* τῶν Κυκλάδων (**Αἰωρογ. Θήρ. Ἴος, Μήλ. Νάξ. Πάρο. Σέριφ. Σίφν.*) θὰ καταφύγωμεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν φωνὴν *κουκκουμάου* τὸ μόνον δύσκολον εἶναι ὁ καθορισμὸς τῆς καταλήξεως ἐκείνης -λα ἢ -βλα⁵.

¹) Α. Κυριακίδου Λεξ. Ἑλληνοαγγλ. 899 καὶ Γ. Λουκά Φιλολ. Ἐπιστ. 144.

²) Κατὰ τοῦ πτηνοῦ, τὸν θάνατον προσημαίνοντος κατὰ τὴν καὶ ἐν Κύπρῳ δοξασίαν τοῦ *κλαῦ*, λέγεται, ὡς ἀνεκοίνωσεν εἰς ἐμέ ὁ κ. Χρ. Παντελίδης, εἶδος ἀράς (πρὸς ἀντιπερσποδὸν κακῆς ἐπιδράσεως τῶν φωνῶν τοῦ *κουκκουφκιάου*) «*κουκκουφίο φίο φίο | νά σε χέσω καὶ νά φύω*».

³) Ἐννοεῖται ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποκλεισθῇ ὑπαρξίς μὴ παραδοθείσης ἀρχαίας τοῦ πτηνοῦ φωνῆς *κικυμαῦ* (ἢ *κικυμαῦ*) παρὰ τὸ παραδεδομένον *κικκαβαῦ*, ἀφοῦ παρὰ τὸ *κικκάβη* ἐλέγετο ἢ *γλαῦξ* καὶ *κικυμῖς*. Λατιν. *cicuma* (βλ. Θησαυρὸν Ἑλλ. Γλώσσης ἐν λ.).

⁴) Δὲν εἶναι ἀπίθανον ἐπὶ τὸν σχηματισμὸν εἰς -αύκα νὰ ἐπέδρασεν ἄλλη τις λέξις, ὡς τὸ *καύκα*. Τὰ δὲ μαρτυρούμενα ρ. *κουκκουβακίζω* (= «*crier comme un coq*»), Λεξ. Δοσιθέου Κομᾶ 353) καὶ ἐπίρρ. *κουκκουβακιστᾶ* (αὐτόθ.) δὲν ἀποκλείουν τὴν ὑπόθεσίν μου, ὅτι ἐκ τοῦ οὗσ. *κουκκουόβα* ἐπλάσθη ὑποκορ. **κουκκουββάκι* καὶ τούτου μεγαθ. **κουκκουββάκα* (= *γλαῦξ*) καὶ τότε ἐκ τοῦ *κουκκουμάου* ἢ ἐκ τοῦ παρὰ τὴν φωνὴν ταύτην τουρκ. ὄν. τῆς γλαυκὸς *kukuman* κατὰ τὸ **κουκκουββάκα* ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωμεν **κουκκουμάουκα* ὅθεν *κουκκουμάφκα*. Καὶ ταῦτα ἐν παρόδῳ ὡς ὑποθετικά.

⁵) Ἐκ τίνος *κουκκουμάου* ἄλα (ἦτοι «*κουκκουμάου!* ἔλα») ἴσως ἠδύνετο νὰ προέλθῃ (διὰ συμφωνοποιήσεως τοῦ φθόγγου ου) τύπος *κουκκουμάβλα* ἢ ὑπόθεσις δὲν εἶναι βεβαίως ἀσφαλῆς, διότι πρὸς πηγὸν θεωρούμενον μεγάλου κακοῦ ἄγγελον δὲν ἠδύνετο νὰ ἀπευθύνεται τοιαύτῃ πρόσκλησις (ἔλα). Ἄλλη ὑπόθεσις εἶναι ἢ πρόσληψις τῆς *κιταλ*. -άλα τοῦ ἐν Μεγίστῃ τύπου *κουκκουβάλα*, ἦτοι *κουκκουμάου* (β)άλα > *κουκκουμάβλα*.

Ἐκ τῆς φωνῆς *χουχουβάου* προσέκυψεν ὁ ἕτερος τύπος *χουχουβάγλα* ("Ἡπειρ., Θράκ., Πελοπον. [Ἄρκαδ. Μεσσην. κἀ.]), ὅπως καὶ ἐκ φωνῆς τινος *χωχωβάου* προῆλθε πιθανῶς ὁ ἐν Καρδίττῃ *χωχωβάγλα* (ἢ *χοχοβάγια*, ὡς ἀναγράφει ὁ Th. Heldreich *La Faune de la Grèce* 31)· ἐπίσης *χουχ'βάλα* (Αἰτωλ.), *χουχουγλάβα* (Αἰβάνι), *χουχουβάλα*. Παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἔχομεν ζεύγη ἐκ τῶν δύο παραλλήλων φωνῶν *κουκκουβάου* καὶ *χουχουβάου*: *κουκκουβάγια-χουχουβάγια* (καὶ *κουκ'βάγια-χουχ'βάγια*), *κουκκουγλάβα-χουχου(γ)λάβα*, *κουκκουβάλα-χουχουβάλα*.

Καὶ τώρα περὶ ἄλλων τινῶν τύπων. Ἐκ φωνῆς *χουχουβίου* ἐγένετο τὸ ἐν Σιατίστῃ *χουχουβιάλα* (-βγιάλα). Πρὸς ἐριμνησίαν δὲ τοῦ *χουχλουβάγλα* (καὶ —βάγια) ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ἐπὶ τὸ *χουχουβάγλα* ἐπίδρασιν ἄλλης τινὸς λέξεως ἢ φωνῆς· ὁ κατ' Ἀριστοτέλη *αἰγώλιος* (*ulula aluco* L.) λέγεται κοινῶς *γκλιώνης*, ἀλλὰ καὶ *χούχουλας*, *χουχουλόγερας* (Κορινθ. κἀ.)· ἠδύνατο λοιπὸν ἐκ συγχύσεως νὰ ληφθῇ * *χουχουλοβάγλα* τὸ ὁποῖον εἰς τὰ βόρ. ἰδιώματα θὰ ἐπροφέρετο *χουχ'λουβάγλα* (οὕτως Ἡπειρ. καὶ Θράκ. [Γένα]), καθ' ἃ καὶ *κουκ'βάγια*, *χουχ'βάγια*.

μ ι σ ε ρ ὸ ς

Τὸ ἐπίθ. σημαίνει ἐν Θράκῃ «πτηρὸς, βεβλαμμένος τοὺς ὀρθαλιμοὺς» (Θρακικά 4 [1933], 316). Ἐπειδὴ δὲ παρέχει ἐνδιαφέρον, θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἐτυμολογικὴν ἀρχὴν του.

Περὶ τῆς λ. διέλαβε πρῶτος ὁ αἰίδιμος Κοραῖς ("Ἀτακτα 4, 163) καὶ ἀνήγαγε τὸ ἐπίθ. εἰς τύπον τινὰ *ἡμισερὸς* ἢ *ἡμισυρὸς*. Ὁ δὲ Χατζιδάκις κατόπιν, ταύτην τοῦ Κοραῖ τὴν ἐτυμολογίαν ὑποστηρίζων, εἶπε (ΜΝΕ 1, 65) ὅτι ἡ λ. ὠρομήθη ἀπὸ τοῦ *ἡμιους*—*μισός*. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κύριον μέρος τῆς λ., οὐδεὶς ἀσφαλῶς δύναται ν' ἀντείπῃ· ἀφοῦ τὸ *μισός* καὶ τὸ *μισερὸς* συμπίπτουν² ἐν πολλοῖς σημασιολογικῶς, ἀναιριβόλως εἰς τὸ *μισερὸς* ὑπόκειται τὸ ἐπίθ. *μισός*¹ (ἀρχ. ἡμιους). Ἄλλὰ νομιζῶ ὅτι ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν -*ερὸς* δὲν δύναμεθα νὰ δεχθῶμεν ἀναγωγὴν τῆς λ. εἰς τὸ μὴ παραδοθὲν *ἡμισυρὸς* (ἡμιους+ -ρὸς) ἢ *ἡμισερὸς* (ἡμισ+ -ερὸς), διότι τὸ *μισερὸς* κατ' ἑμὲ εἶναι ἀσφαλῶς νέον.

Παρατηρεῖται ὅτι σχηματίζονται ἐπίθετα εἰς -*ερὸς* ἔξ ο ὕ σ ι α σ τ ι κ ῶ ν, ὡς ἀμιουδερός, βροχερός, γαλατερός, ἡσκιερός, θροαιφερός, κροπερός, μπαμπακερός, παθερός (=ἐμπαθής), στομαχερός, φαρμακερός, φρωτερός κλπ. Ἐπίσης σχηματίζονται ἐπίθετα ἐκ ρ η μ α τ ι κ ῶ ν ἐ π ι θ ἔ τ ω ν καὶ κα-

¹) Περὶ τούτου βλ. Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ 2, 112.

θόλου ἐκ ρημάτων διὰ τῆς προσθήκης τῆς αὐτῆς καταλήξεως, ὡς ἀβγατιστερός, ἀγαπητερός, γλαλιστερός, καταχτερός (ἀντὶ καταταχτερός), λυπητερός (καὶ κατὰ τοῦτο θλιβητερός), νοητερός (=εὐφρυνής), φρανταχτερός κλ., ἔπειτα (παρὰ τὸν ἑνεστῶτα) ἀστραφτερός, κοφτερός, λαμπερός κἀ. Καὶ ἐξ ἐπιθέτων εἶναι ἀληθῆς ὅτι ἄλλα ἐπίθετα σχηματίζονται μετ' ἄλλης νέας ἐπιθετικῆς καταλήξεως: πρ. -ικός, εὐγενής—εὐγενικός κτ., -ώδης, καπυρός—καπυρώδης, κύριος—κυριώδης, λεπρός—λεπρώδης κτ., -ουλλός, βαθύς—βυθουλλός, μακρὺς—μακρουλλός κτ., -ωπός, κίτρινος—κιτρινωπός, κόκκινος—κοκκινωπός κτ. κτ. Ἄλλ' ἐπίθετα εἰς -ερός ἔξ ἄλλων καὶ' αὐτὸ ἐπιθέτων (ὄχι ρηματικῶν) παρηγμένα τῇ προσθήκῃ τῆς καταλ. ταύτης ἐγὼ τοιλάχιστον πλὴν τοῦ προθυμερός (=πρόθυμος), ὃ ἐν Ἐρωτοκρ. καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ, ἀσφαλῆ δὲν ἠδυνήθηεν νὰ ἀνεύρω· καί, ἂν δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπάρχουν, πάντως δύναται νὰ προκαθορισθῇ ὅτι θὰ εἶναι ἐλάχιστα. Πβ. καὶ τὰ ἐπίσης σπάνια καθαρᾶτος (ἀπὸ τοῦ καθαρός) καὶ ποικιλᾶτος (βλ. Γ. Χατζιδ. ἐν Ἐθηνῶ 29, 206).

Διὰ ταῦτα κρίνω ὅτι ἡ λ. πρέπει νὰ ἐξηγηθῆ ψυχολογικῶς. Ὅπως τὸ ἐπίθ. *θλιβητερός* προέκυψεν ἐκ τοῦ *θλιβερός* κατ' ἐπίδρασιν τοῦ συνων. *λυπητερός* (καθ' ἃ ὁ Χατζιδάκις ἐν Ἐθηνῶ 29 [1917], 205), κατ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸ ἐπίθετον *μισός* ἠδύνατο πράγματι νὰ ὑποστῇ ἐπίδρασιν ἀναλογικὴν ἄλλου τινὸς ἐπιθέτου εἰς -ερός, συνωνύμου ἢ ἀντιθέτου. Ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν φράσεις τινάς, ὅπως «ἔτσάκισε τὸ πόδι του κ' ἔμεινε *μισός*· ὅταν εἶχε τὸ πόδι του, δὲν ὑπαρχε *γυερότερο* κορμὶ ἢ τὸ ζωρῶ», «*μισός* ἐγὼ νὰ ποιεῖω μ' ἓνα χέρι καὶ δούλευα, φίλε μου, καλύτερα ἀπὸ ἓνα *γυερό*», «ἦταν ὁ κακόμοιρος *γυερός* καὶ κατάντησε *μισός*» καὶ ἄλλας, ἀγόμεθα ἀδιστακτικῶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐπὶ τὸ *μισός* ἐπενέργεια τοῦ ἀντιθέτου *γυερός* (ἀρχ. ὑγιηρός²) ἔδωκε τὸ νέον ἐπίθετον *μισερός*. Ὅπως λοιπὸν λέγομεν *γυερός* ἀνθρωπος (= ὑγιής, δυνατός κλ.) καὶ *γυερό* κεφάλι, — κόκκαλο, κορμὶ κλ., ἔπειτα *γυερά* πόδια, χέρια, — μάτια, — μυαλά κλ. ἢ περὶ ζώων *γυερό* ἄλογο, — βό(ι)δι, — γαῖδουρι κλ. ἢ περὶ πραγμάτων *γυερό* παννὶ (ἢ ὑφασμα), — ξύλο, σπῖτι κλ. (= ὁ δυνατός, ὁ πολὺ ἀντέχων κλ.) καὶ *γυερή* πίττα (= ἀκέρατος, σῆος, ἄρτιος, ἀντίθ. *μισός*, *μισερός* = ὁ ὄχι ἀκέρατος, ἑλληπής), κατὰ τοῦτο

1) Βλ. Ἐρωτοκρ. ἐκδ. Στ. Ξανθοῦδιδ. 678 καὶ Κ. Ἀναγνωστόπουλον ἐν Ἐθηνῶ 38 (1926), 181· ἐπίσης ἐν Θησ. Βλάχου, ἐπίφρ. δὲ -α καὶ ἐν Θυσία Ἀβραάμ 20, 220.

2) Πῶς τὸ *υγιής* ἐγένετο *υγιηρός* (τὸ ὅποιον ἤδη παρὰ Πινδάρω «υγιηρὸν ἄκος» καὶ Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ); δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι τὰ δύο ἐπίθετα, ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέμ. (υγι—εια) πλασθέντα, ἐλέγοντο παραλλήλως, ὅπως γλυκύς — γλυκερός, λιγύς — λιγυρός καὶ εἶ τι ἄλλο. Ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα ἀνεῦ ἄλλων ἐνδείξεων νὰ εἰπώμεν ὅτι παρὰ τὸ *ἡμισυς*, τὸ ὅποιον, σημειωτέον, δὲν εἶχε τὴν νέαν σημασίαν τοῦ *μισός* (= *μισερός*), ἐλέχθη ποτὲ *ἡμισυρός* ἢ *ἡμισερός* (μετ' τὴν διάφορον σημασίαν τοῦ *μισερός*), ἀφοῦ ἐκείνου μὲν δὲν παρεδόθη, τὸ δὲ νέον ἔχει πανελλήνιον ἑκτασιν:

τὸ *γερὸς* ἀντὶ τοῦ ἀντιθ. *μισὸς* ἐλέχθη τὸ νέον παρεκτεταμένον ἐπίθ. *μισερὸς*. Εἶναι δὲ *μισερὸς* ὁ βεβλαμμένος τὸ σῶμα, ὁ μέλος τι τοῦ σώματος ἔχων βεβλαμμένον, ὁ (ἐκ γενετῆς ἢ παθήσεως ἢ τραύματος) ἐλαττωματικός, σημαδιακός· καὶ ἰδίως μὲν *μισερὸς* εἶναι ὁ κατὰ τοὺς πόδας ἢ τὰς χεῖρας ἠκρωτηριασμένος, κολοβωμένος, πηρός, κοιν. *σακιάτης* (ἦτοι *κυλλός*, *χωλός*), ἔπειτα ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς *μισερὸς* = *τυφλός* (**Ἀδριανούτ*), ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν = *τραυλός*, *ψευδής* (*Καλάμαι*) κ.ά., καὶ γενικῶς = *λωβός*.

*Ὅπως δὲ παρὰ τὸ *γερὸς* λέγεται *γερεύω* (=καθιστῶ τινα ὑγιᾶ, θεοραπεύω καὶ ἀμετρ. γίνομαι ὑγιής), οὕτω καὶ παρὰ τὸ ἀντίθ. *μισερὸς* τὸ ρ. *μισερέω* ὡς ἀμετρ. = γίνομαι *μισερός*: «ἐμισέρεψα» (Θήρ.), «μισέρεψε τὸ ζῆν» (Σκίαθ.) κλ.· καὶ ὡς μετρ. = καθιστῶ τινα ἀνάπηρον, *σακατεύω*: «θιά σε *μισερέψω*» (Συρ.). Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπιθέτου κατὰ τὰ *κολοβώνω*, *πληγώνω*, *μαχαιρώνω*, *σκοτώω* κττ. ἐπλάσθη καὶ ρ. *μισερώνω*, τὸ ὁποῖον καὶ παρὰ DuCange (ἐν λ. *μισός*).

II

Λί καταπτόρω παρατηρήσεις (πλὴν τῶν τριῶν τελευταίων) ἀναφέρονται εἰς ὕλικὸν δημοσιευθὲν εἰς τὸ *Λ'* τεύχ. τοῦ «*Ἀρχαίου*» τούτου.

**Ἀρχαίου* 1,63 «*τ. Τί ξυνίξς τὰ μοῦτρα σ' :*» καὶ «*8. ξύνσε τὰ μοῦτρα τ' =*δυσηρεστήθηκε».

*Ἄξιопαρατήρητος εἶναι ἡ χρῆσις «*ξινίξω τὰ μοῦτρα μου*» ἀντὶ «*ξινίξουν τὰ μοῦτρα μου*», ὅπως θὰ ἐλέγετο *ἀρχικῶς*. Εἰς τὴν φράσιν δὲ «*ξινίξουν τὰ μοῦτρα του*» ἢ μεταφορᾶ ἐγένετο φυσικῶς ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον γινομένων συσπάσεων, ὅταν τρώγη τις ὄξινον καρπὸν (ὡς *λειμόνι* κττ.). *Ὅπως δηλ. ὄξινος καρπὸς οὐτινος γενόμεθα ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα φυσικὸν *δυσσάρεστησίν* τινα, ἐκδήλωσιν δὲ τοῦ *δυσσάρεστον* συναισθήματος τῆς συσπάσεως τοῦ προσώπου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ *δυσάρεστον* συμβάν, ἀγγελμα κττ. ὁμοίως «*ξινίξουν τὰ μοῦτρα*» τινός, ἦτοι αἰσθάνεται *δυσάρεστον* συναισθημα. Καὶ οὕτω τὸ *ξινίξω* ἀπὸ ἀνεταβύτου (=γίνομαι *ξινός*) κατήνησεν ἐκ φράσεων, ὅπως «*τί ξινίξεις τὰ μοῦτρα σου :*» (=διατὶ *συσπᾶς* τὸ πρόσωπόν σου ἦτοι τίς ὁ λόγος δι' ὃν *δυσσηρεστήθης* ;), νὰ σημάνη *συστέλλω*, *συσπῶ* (ἐνν. τὸ πρόσωπόν μου διὰ *δυσάρεστον* συναισθημα, *δυσσάρεστησιν* κττ.).

αὐτόθι σ. 55 «*74. Ὅταν χηρέψ' ὁ παπαῆς, ἢ παπαδὶ ἅπαντροεῦται*».

Περὶ τῆς παροιμιώδους ταύτης φρ. ὁ φίλος κ. Π. Παπαχριστοδοῦλου σημειώνει «*ἄγνωστο τὸ νόημά της*», διότι εἶναι ἀδιανόητος πράγματι, ὅπως ἔχει. *Ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιχειρήσω ἐξηγήσιν τινα. Νομίζω ὅτι ἡ φράσις ἀπεσπάσθη ἐκ *παπαμυθίου*. εἰς τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιάζετο πλὴν ἄλλων καὶ *ἱερεὺς* *χηρεύσας*, μὴ δυναίμενος *φυσικᾶ* νὰ νυμφευθῆῖ *πάλλιν*, ἂν καὶ τοῦτο ἀπε-

τέλει διακαῆ πόθον τον, ἐξ ἄλλου δὲ (ἴσως πρὸς τιμωρίαν του) παππαδιά, ἢ ὁποῖα χηρεύουσα δύναται νὰ ὑπανδρευθῆ ἔκ νέου, διότι πράγματι δὲν ἀπαγορεύουν οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας τὸν γάμον χήρας πρεσβυτέρου. Ἐκ τοιούτου τινὸς μύθου ἀπέμεινεν ὡς ὑπόλειμμα ἡ φράσις

«Ὅταν χηρέψη ὁ παππᾶς, . . .
ἢ παππαδιά; — παντρεύεται!»

ἦτοι: ἐχήρευσεν ὁ παππᾶς; αἶ, τότε δὲν ἔχει πρὸς ἄλλη παππαδιά· ἐχήρευσεν ἢ παπαδιά; ἐνκόλωτάτα «παντρεύεται», ἂν μόνον θελήσῃ. Τὸ συλλογικὸν ἔργον τοῦ Ἀρχαίου τοῦ Θρακικοῦ Θησαυροῦ ἴσως μῖς δώση εἰς τὸ μέλλον πληρεστέραν ἐρμηνείαν.

αὐτόθι 66 «ζῆ καὶ ζώνται», ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις σημαίνει ὅτι ζῆ τις πολὺ κακὴν ζωὴν, εἶναι κακοζώητος.

Τὸ δεύτερον ρῆμα, ζών'ται, δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ὄχι ἀκριβῆ τῆς φράσεως ἔννοιαν. (Πράγματι δὲ «ζῆ καὶ ζών'ται» ἠδύνατο νὰ λέγεται μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ζῆ κἀνείς πολὺ στενόχωρον οἰκονομικῶς ζωὴν, τόσον ὥστε ἀναγκάζεται διαρκῶς νὰ ζώνεται, ἦτοι γινώμενος ἔνεκα τῆς πενίας καὶ τῆς νηστείας ἰσχνότερος σφίγγει ὀλονὲν περισσότερον τὴν ζώνην του). Φυσικωτέρα κατ' ἐμὲ ἐρμηνεία εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Ὑποθέτω ὅτι ἡ φράσις, ὡς ἀπάντησις εἰς ἐρώτησιν «ζῆ ὁ δεῖνα;» ἢ «πῶς περνᾷ ὁ δεῖνα, πῶς ζῆ;», ἦτο κατ' ἀρχὴς «ζῆ καὶ σὼ ν ε τ α ι», ἦτοι ζῆ μὲν, ἀλλὰ κάμνει τέτοια ζωὴ τοῦ ὀλοένα σώνεται, φθίνει, γίνεται καχεκτικὸς καὶ ἔλεεινός (διότι δὲν ἔχει νὰ φράγῃ, τὸν τροφὸν ὅμως καὶ οἱ στενοχώριε). Ἐπειδὴ δὲ τὸ βῆρος τῆς ἐννοίας τῆς φρ. περιέχει τὸ ρ. ζῆ (τὸ ὁποῖον καὶ ἐπαναλαμβάνεται: πῶς ζῆ; — ζῆ καὶ σώνεται), τοῦτο ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὸ ἀκόλουθον ρῆμα σώνεται (καὶ ἄλλως οἱ φθόγγοι σ καὶ ζ εἶναι συγγενεῖς), ὥστε ἔγινε ζώνεται ἢ τὸ ὁποῖον ἔδιδεν ἐπίσης συγγενῆ ἔννοιαν. (Πάντως ἡ φρ. δὲν ἀποτελεῖ ἀρὰν καὶ ἄρα δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀντιλαμβάνει, περὶ τῆς ὁποίας βλ. Στ. Τραχίλην ἐν Λαογρ. 8 [1921—5], 376—8).

77 ζουγρός. Ὁ τύπος τοῦ ἐπιθέτου προῆλθεν ἐκ τοῦ σγουρός (πρόφ. ζγουρός) διὰ μεταθέσεως τοῦ γ. Περὶ τοῦ ὅτι σγουρός ἐκ τοῦ σβουρόμαλος σβουρός καὶ ὄχι ἐκ τοῦ γυρός, ὡς ἠτυμολόγησεν ὁ Κοραῆς ("Ἀτακτα 1, 332), πραγματεύομαι ἀλλαχοῦ ἐκτενῶς.

133 «ξ α ν ά μ α ν α, ἐπίρο. = καὶ πάλι, ἐκ νέου».

Ὅπως τὸ λεγῶ ἐκ τοῦ λέ(γ)ω γῶ, οὕτω καὶ τὸ ἐπίρο. ξανάμαννα εἶναι σύνθετον ἐκ τῆς ἐν συντάξει ἐκφορᾶς Ἐὰν δ' ἀναλύσωμεν τὰς ὑπὸ τοῦ

1) Ἡ φρ. «ζῆ καὶ ζένει καὶ βρωμοζένει (Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ 1, 288) οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὸ «ζῆ καὶ ζώνεται».

κ. Π. Παπαχριστοδούλου παρεχομένης φράσεις: «ξανάμανα δὲ βηγαίνω», «ξανάμανα τίποτε δὲ λέγω», «νὰ πάγω γὼ ξανάμανα μαζί τ'»; «ξανάμανα πέ μ' τέτοιο λόγο καὶ ἂ δγῆς», βλέπομεν ὅτι τὸ ἐπίρρημα εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ ἁπλοῦ ξανά. Ἄλλὰ ποῖον τὸ β' συνθετικόν; Πιστεύω ἀδιστακτως ὅτι εἶναι ἡ κλητική *μάννα*, νομίζω δὲ ὅτι τὸ ὄλον «ξανά, μάννα» ἔλέγετο συζητοῦντα ὑπὸ τῶν παίδων πρὸς τὴν μητέρα των, ἢ ὁποῖα συνεβοῦνεν αὐτῇ, ἀπέστελλέ που κττ. Εἰς τὸ στόμα παιδίου πρῶγματι ἤρμοζον φράσεις, ὡς «ξανά, μάννα, δὲ βηγαίνω», «νὰ πάγω γὼ ξανά, μάννα, μαζί τ'»; κτλ. Ἐκ τῆς συζητῆς δ' ἐπαναλήψεως τῆς φρ. «ξανά, μάννα» ὄχι μόνον ὑπὸ παιδίου πρὸς τὴν *μάννα* του, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλων προσώπων πρὸς οἰκεῖα πάντως πρόσωπα καὶ ἔπειτα πρὸς οἰαδήποτε ἄλλα, ἐπαγινώθη αὕτη ὡς μία λέξις (ἀπολεσθέντος τοῦ τόνου τῆς β' λέξεως) «ξανάμαννα», τῆς ὁποίας ἡ σημασία ἀπετροβή εἰς τὴν τοῦ ἁπλοῦ ξανά, ὡς δεικνύει ἡ φρ. «ξανάμαννα πέ μ' τέτοιο λόγο ἂ δγῆς» κ. ἄ.

136 «ξ ε π ε λ ι ο ὕ μ' = δὲ στενοχωριοῦμαι, ξεκουράζομαι, εἶμαι ἡσυχος. . . 2) βασίζομαι, στηρίζομαι. . .».

Ποία εἶναι ἡ πρώτη μορφή τῆς λέξεως; Νομίζω ὅτι πρόκειται εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον, τὸ *ξεπελοῦμαι*, σύμπτωσις δύο διαφόρων ἀρχῆς ρημάτων. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ μέσ. *ἐξυπολύομαι* (τοῦ ἐνεργ. ἐξυπολύω, μεταγν.). κοινῶς *ξυπολεμέμαι*, ἦτοι ὑπολύω τοὺς πόδας μου, λύω καὶ ἀποβάλλω τὰ υποδήματά μου, βγάζω τὰ παπούτσι μου καὶ κατέληξε φυσικῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ καταλύω, ξεκουράζομαι, ἡσυχάζω (πρ. τὰ ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω λήμμα παραδείγματα «μὴ ξεπελευθεύσαι, παιδί μ'», «τί ξεπελυθῆκες, μπρέ»;). Τούτου μετοχή *ξεπελυμένος* (ἦτοι κοιν. ξυπολυμένος) = ὁ ἄφροντις, ὁ μὴ στενοχωρούμενος (ἐν Θράκη), ὡς «τί ξεπελυμένος ἄνθρωπος!», καὶ παράγωγος οὐσ. *ξεπελυμός* ὁ. = ἀμεριμνησία, τεμπελιά. Τὸ δεύτερον *ξεπελοῦμαι* εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ κοινῶς *ξαπολεμέμαι* (ἦτοι ἐξαπολύομαι), ὅπερ σημαίνει καταλείπω (ἀφίνω) τὸν ἑαυτὸν μου, ὅπως ἀφίνομαι: τὸ ὅτι δὲ ἀφίνω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς χεῖρας ἄλλου, σημαίνει ὅτι ἔχων ἐμπιστοσύνην *στηρίζομαι εἰς αὐτόν*. Οὕτω προσέκρινεν ἡ σημασία αὕτη εἰς τὰ παραδείγματα: «σὲ μένα σὰ ξεπελυθῆς, σὴθ' κες!», «πολὺ ξεπελυθῆκες, παιδί μ'». Συνέπεσον δὲ τὸ *ξυπολοῦμαι* καὶ τὸ *ξαπολοῦμαι* (ἢ -*μέμαι*, ἀμφότερα ἀντι-*λοῦμαι*) εἰς τὸν τύπον *ξεπελοῦμαι* ὡς ἐξῆς ἢ πρόθ. *ξε-* εἰσῆλθεν εἰς ἀμφότερα (ἀντι *ξυ-* καὶ *ξα-*) παρετυμολογικῶς, τὸ δὲ *ο*, τὸ παρὰ τὸ *λ*, δὲν ἐτροπήει εἰς *ε* φωνητικῶς (ὡς ἀλεπού, ἄλετρο, θελός, μελόχα κλ. ἀντι ἀλωπού, ἄροτρο, θολός, μολόχα), ἀλλὰ ἢ πρόθ. *πε-* ἀντι ἀπὸ ἀναλογικῶς ἐλήφθη ἐκ τῶν παρεχόμενων χρόνων, δι' ὃ τὸ ἁπλοῦν *πελοῦ* (ἀντι ἀπολύω πρ. *ξεπεβγάξω* Θράκ., *ἀπεξυλώνω* Χίος, *πεθαίνω* κοιν., *ἀπεντιῶ* Πόντ., *πεσώνω* Κύπρ. καὶ ἄλλα πολλά, περὶ ὧν βλ. I. Βογμτζίδην ἐν Λεξ. Ἑλογ. [1918/20], 149).

137 ξεποδύλιγω = «χαλῶ ἓνα κουβάρι κλωστή, ἓνα μακαροῦ».

Τὸ ρῆμα εἶναι ἀξιοσημεῖωτον ὄχι τόσον ὡς σύνθετον (ξε+¹ποιυλίγω, τὸ δὲ ¹ποιυλίγω ἐκ τοῦ ἀπό + (υλίγω), ὅσον ὡς ἀπλοῦν. Ἐκ τῆς συνεικροῦσ τόν, τὴν τυλίξε κτ. ἐγένετο τὸ (υλίγω. Πολὺ ἐνδιαφέρων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐνεστώτος τυλίγω (εἰς -γω). Εἶναι γνωστὸν ὅτι τῶν εἰς -σσω ρημάτων διετέθησαν ἐν τῇ νέᾳ ἄλλα μὲν κατὰ τὰ εἰς -ξω, ἄλλα δὲ ἀλλιοῦ κατὰ τὰ περισπώμενα. Ἐκ τούτων τὸ τυλίσσω (ἀρχαῖον καὶ νέον οὕτως) ἔληξεν ἐτύλιξα: τυλίξω (οὔτω πολλαχοῦ καὶ ἐν Θράκη), ἐνιαχοῦ δέ, ὡς ἐν Μεσσηνίᾳ, τυλάω καὶ τυλάου (παρὰ τὸ τυλίγω). Κοινὸς ὁμοῦς εἶναι ὁ τύπος τυλίγω (καὶ ἐν Θράκῃ). Ὁ ἀνώμαλος οὗτος ἐνεστώς ἔληξεν οὕτως (εἰς -γω) ἀναλογικῶς πρὸς ἄλλα κατὰ τὸ σχῆμα ἀνοιξα-ανοίγω¹, διάλεξα-διαλέγω, ἐπνίξα-πνίγω (ἐν Τριφυλίᾳ πινίγω-ἐπίνιξα), ἐλέχθη καὶ ἐπλεξα-πλέγω (ἀντὶ πλέκω) καὶ τὸ ἐτύλιξα-τυλίγω (ὄθεν καὶ τυλιγάδι).

138 ξεφοριῶ = ξεποτυλίγω, βγάζω τὴν κλωστή ἀπὸ πλεχτό, ὅπως «ξέφορισα τὴν κάλτσα μ¹», «ξεφορίσ'κε τὸ κουβάρο¹» κτλ.

Ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν εἶναι εὐκόλος ἡ ἀναγωγή τοῦ ρήμ. ξεφορεῶ εἰς παλαιόν. Θὰ προσπαθῆσω παρὰ τοῦτο νὰ ἐξεύρω τὸ παλαιόν. Ὡς γνωστὸν, συνώνυμον τῆς λέξ. με τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὴν φο. «ξέφορίσ'κε τὸ κουβάρο¹», εἶναι τὸ κοινὸν ξετυλίγω (ἐκτυλίσσω), με τὴν σημασίαν δὲ τοῦ ξεπλέκω εἶναι συνώνυμα ξηλώνω κοιν. καὶ εἰδικώτερον ξεφτυῖζω μὲν ἐπὶ ὑφάσματος, ξεπαρραλῶ δὲ ἐπὶ πλεκτοῦ. Εἰς πάντα δὲ τὰ ἀνωτέρω ρήματα (ξετυλίγω, ξεπλέκω, ξηλώνω, ξεπαρραλῶ, ξεφτυῖζω καὶ εἴ τι ἄλλο, πάντα μετὰ τῆς προθ. ξε-) ὑπόκειται γενικῶς ἡ περιεκτικώτερα ἔννοια τοῦ ἐξάγειν νῆμα, κλωστήν κτ. ἀπὸ τινος περιεπιλεγμένου, συμπεπιλεγμένου, τοῦ φέρειν ἔξω. Οὕτω ξετυλίγω τὸ κουβάρι σημαίνει ἀπλώνω τὸ (συγκεντρομένον εἰς τὴν ἀγαθίδα) νῆμα, ξεπλέκω = τὸ πεπιλεγμένον διαλύω εἰς τὸ ἀπλοῦν νῆμα, ξηλώνω καὶ ξεπαρραλῶ = ἀφαιρῶ τὰς ραφάς, ξεφτυῖζω = ρθειρῶ τὰ ἐνυφασμένα νήματα κτ.

Καὶ σημασιολογικῶς καὶ ἐτυμολογικῶς τὰ λεχθέντα μᾶς ὀδηγοῦν πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ ξέφρησα (οὔτω γραπτέον), ξεφορεῶ εἰς τὸ ἀρχ. ρ. ἐκφορέω -ῶ (μέλλ. ἐκφρήσω, ἄορ. ἐξέφρησα), τὸ ὁποῖον σημαίνει ἐκφέρειν, ἐξάγω¹ ἐκ τοῦ ἀορ. Ἐξέφρησα καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα εἰς -εῶ—εῶσμαι ἐσηματίσθη ἐνεστώς ξεφορεῶ (ἀντὶ ξεφορῶ). Ἀκριβῶς τὸ ὅμοιον ἐγένετο καὶ εἰς ἄλλο ρ. τῆς νέας Ἑλληνικῆς συνώνυμον τὸ ξεφτυῖζω καὶ ξεφτωῶ ἀπὸ ἀορ. ἐξέφτυσα, ὃ ὁποῖος ἐκ τοῦ ἐξέπτυσσα-ἐκπτύσσω (βλ. Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ 1,273).

141 «ὀλόριος = θωλερός: Ὀλόριος, σὺ γοισίν¹. Εἶδες τὸν παλιόγερο, ὀλόριος στέκεται».

¹) Πβ. καὶ Γ. Χατζιδάκιον ἐν ΜΝΕ 1, 282.

Ἡ λ. οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ *τριζω*, *τριζᾶτος* κττ. ὡς β' συνθετικόν. «Ὁλόθριζος σὰ γοτσάν'» σημαίνει εὐθιυτενής, ὀλίσιος, ποῦ 'χει κορμί λαμπάδα, εὐσταλέστατος' καὶ «ἀλόθριζος στέκεται» ὁ γέρωσ=οὐδόλως κάμπεται τὰ νῶτα, φαίνεται ἀκμαιότατος καὶ ὀλίσιος. Κατὰ ταῦτα β' συνθετικόν εἶναι τὸ ἐν Σαρακκλ. ἐπίθ. *θριζός*=ὄρθιος (*θριζος* ἐν Κρήτῃ = ἄκαμπτος, δύστροπος κττ.) τὸ δὲ *θριζός* συνάπτω πρὸς τὸ Ἰταλικόν ρ. *dirizare* ἢ *dirizare* = εὐθύνω, ἀνυψῶ κττ. Ὅπως δὲ παρὰ τὸ *ἴσος* ἐλέχθη σύνθ. *ὀλίσιος*, *ὄρθος*: *ὀλόρθος*, οὕτω καὶ *θριζός*: *ὀλόθριζος*.

Πολλὰ κοινὰ, ὡς π. χ. ἐν Μεσσηνίᾳ, λέγεται «*κοτσονᾶτος* γέρωσ'» παρὰ τοῦτο λέγεται *κοτσονᾶτος*. Πόθεν αἱ λέξεις; Ἡ εἰς τὸ ἀνωτέρω *ὀλόθριζος* παράθεσις «σὰ γοτσάν'» μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν ἔρμηνειαν τοῦ *κοτσονᾶτος* εἶναι τοῦτο παράγωγον τοῦ *κοτσάνι* καὶ σημαίνει τὸν ἔχοντα τὸ σῶμα ὅχι κεκμηκὸς καὶ κεκυφός, ἀλλὰ θαλερόν (ὅπως θαλερόν εἶναι τὸ *κοτσάνι*), κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὸν παρὰ τὸ βίος τῆς ἡλικίας του ἀκμάζοντα, θάλλοντα. Ὁ τύπος *κοτσονᾶτος* ἐκ τοῦ *κοτσονᾶτος*, παρετυμολογικῶς ὑπεισελθόντος τοῦ ο ὡς κατ' ἐξοχὴν συνθετικῶ φωνήεντος

142 «*ὀ ρ τ ι ᾶ* = ἡ καλὴ ἐπιφάνεια τοῦ παννιῶ. Τὸ ἀντίθετο *ξεστρεμνᾶ*» καὶ 138 «*ξ ε σ τ ρ ε μ ν ι ᾶ* = ἀνάποδη μεριά τοῦ παννιῶ».

Διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων δηλοῦνται αἱ δύο ὄψεις ὑφάσματος ἢ ἐνδύματος. Ἡ κοινῶς *καλή* (ὑπονοουμένου *ὄψι*), ἐν Κύπρῳ *ἴσα* λέγεται κατὰ ταῦτα ἐν Θράκῃ *ὄρτᾶ* ταύτης τῆς λ. πρώτη μορφή δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη παρὰ τὸ *ὄρθῆ* (ὄψι), καθ' ἃ καὶ *καλή* τὸ *ὄρθῆ* ἐν Θράκῃ ἐκφωνεῖται *ὄρτῆ* (ὄρτος, ὀλόρτος κττ.), παρεξέταθη δὲ εἰς *ὄρτᾶ* κατὰ πολλὰ ἄλλα, ὡς ἴκρη-ἄκρια κττ. (βλ. Γ. Χατζιδάκι ΜΝΕ 2, 309). Ἡ δὲ κοινῶς *ἀνάποδη* (ὄψι) λέγεται ἐν Θήρᾳ *ἀξενάστροφη* (ἐπίθ. ἐξανάστροφος), ἐν Θράκῃ δὲ, ὡς εἶδομεν, *ξεστρεμμᾶ* (ἢ *ξεστρεμνᾶ*) ἢ *ξεστριμμᾶδα* (Καλαμίτσι, Περίστασ.) καὶ *ξεστριμμένο* (Περίστασ.).

Ἐκ τοῦ ἀρχ. ρ. *ἐκστρέφω*, σημαίνοντος καὶ «στρέφω τὸ ἐντὸς ἔξω, γυρίζω ἐξανάστροφα (ἀπὸ τὴν ἀνάποδη)», προῆλθε τὸ νέον *ξεστρέφω* (ἐν Θράκῃ *ξιστρέφω*, ἐν Κύπρῳ *κᾶ. ξηστρέφω*). Τούτου μετοχὴ παθ. παρακ. εἶναι *ξεστρεμμένος* (ἀρχ. ἐξεστραμμένος), *ξιστρεμμένος* βόο. ἰδιώμ. (Γέννα Θράκης) καὶ *ξιστριμμένος* (Περίστασ.) πβ. τὴν ἐκ Γένας παροιμ. «*ὄρτῶ καὶ ξεστρεμμένο καὶ καινούργιο μπαλωμένο*», ἢ ὁποία λέγεται περὶ τῶν πτωχῶν τῶν μετὰ πολλῆς προσοχῆς διατηρούντων τὰ ἐνδύματά των. Σημαίνει δὲ *ξεστρέφω* ὅ,τι καὶ τὸ ἀρχ. ἐκστρέφω ἦτοι γυρίζω τὸ ἐνδυμα ἀπὸ τὴν ἀνάποδη. Ἐκ τοῦ οὖσ. *ξέστρεμμα* (= τὸ ἐκστρέφειν ἐνδυμα κττ.), παραγώγου τοῦ ρ. *ξεστρέφω*, καὶ κατὰ τὸ ἀντίθ. *ὄρτᾶ*, τὸ *μερεᾶ* κττ.), ἐγένετο τὸ οὖσ. *ξεστρεμμᾶ*, μετὰ δὲ τῆς καταλ. -ᾶδα τὸ *ξεστρεμμᾶδα*, καθ' ἃ καὶ *ὄρτῆ* —

ὄρτιά—ὄρτιάδα· ἐκ τοῦ ξεστρεμμιά καὶ τὸ ρ. ξεστρεμμιάζω ἢ ξεστρεμμιάζω (=ξεστρέφω).

145 «παλιούτσκα — παλιούτσκα, ἐπίρρ. = σιγά, σιγά: ἦρτι κοντά μας παλιούτσκα παλιούτσκα».

Ἡ λ. βεβαίως οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τοῦ παλαιὸς - παλαιούτσικος (διότι πῶς ἠδύνατο ποτὲ τὸ παλαλά νὰ σημάνη *ἠρέμα, ἀθορούβως, σιγά* :). Εἰς τὸ Ἴστορ. Λεξ. 1, 50α ἀναγράφεται *ἀγαληούτσικα* λῆμμα (ἐν Ἀδριανουπόλει ἡγαληούτσ'κα) ἐκ τούτου τὸ σύνθ. ἐπίρρ. *ἀπαγαλλούτσικα*, ἀπαντῶν ἐν Θεσσαλία, ἐκ τούτου δὲ διὰ σιγήσεως τοῦ γ καὶ τῆς μετὰ τοῦτο συγχωνεύσεως τῶν δύο α εἰς ἓν καὶ τέλος τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἀρχικοῦ α (πρὸς δὲ τοῦ ἀτόμου ι) ὁ ἐκ Θράκης τύπος *παλλούτσ'κα*.

145 φελεμένι τό, = εἶδος βαμβακονήματος κατάλληλον πρὸς ὕφανσιν.

Τὸ νῆμα, ὁ μίτος λατινιστὶ ἐλέγετο *filum*, ἰταλιστὶ δὲ σήμερον *filamento*. Προφανῶς δὲ τὸ νῆμι *φελεμένι*. τὸ ὁποῖον οἱ Θραῖκες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπρομηθεύοντο, ἦτο εὐρωπαϊκόν, ὥστε δικαιολογεῖται ἡ ἀναγωγή τῆς λ. *φελεμένι* εἰς τὸ *filamento*, ἄρα ἡ ξένη τοῦ νήματος ὀνομασία. Νομίζω λοιπὸν ὅτι τὸ ἰταλ. *filamento*, παραλειφθείσης τῆς τελευταίας αὐτοῦ συλλαβῆς (ἄλλως δὲ τὸ ἑλλην. *νέμα, γνέμα* ἠδύνατο νὰ ἐπιδοράσῃ), κατέληξεν εἰς **φιλαμένι*, ἐκ τοῦ ὁποῖου διὰ τροπῆς τοῦ παρὰ τὸ ὕγρον ι εἰς ε καὶ τοῦ α ὁμοίως εἰς ε (περὶ τοῦ β' τούτου πβ. καὶ ἀλεκάτη, πελάτι κτ. ἀντὶ ἡλακίτη, πιάτι, βλ. Γ. Χατζιδ. ἐν Ἀθηνῶν 24, 20) προέκυψε τὸ *φελεμένι, φελεμένι*.

145 νεῖρτο τό, = ὄνειρον.

Ἡ λ. δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἔχη ἄλλην ἀρχὴν παρὰ τὸ *ὄνειρον*, ἀλλὰ ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθῇ πῶς τύπος *νεῖρτο* προῆλθεν ἐξ ἐκείνου. Κοινῶς, ὡς γνωστὸν, λέγομεν τὸ οὐδ. *ὄνειρο* (πληθ. ὄνειρα), ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων καὶ ἀρσενικῶς *ὄνειρος* (ὄ). Ὁ πληθ. *ὄνειρατα*, ἀπαντῶν ἤδη παρ' Ὀμήρῳ ν 87 καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν συχνός, σφύζεται μέχρι σήμερον εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἐκ τοῦ τὰ *ὄνειρατα* προῆλθεν ὁ τύπος *νεῖρατα* καὶ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Kretschmer *νεῖρτα* κατὰ τὸν τύπον δὲ τοῦτον ἀναλογικῶς ἐλέχθη καὶ ἑνικ. *νεῖρτο* (τό). Ὁμοίως, καθ' ἃ ὁ κ. Χατζιδ. ἐν Ἀθηνῶν 29, 213, τὸ διὰ μεταθέσεως (ἀπὸ τοῦ *ὄνειρατα*) γενόμενον *εἰνόρατα* ἐν Χίῳ, ἐν δ' Αἰτωλία ἀκούομενον *εἰνόρατα*, ἔδωκεν ἑνικὸν *εἰνόρτο*. Κατὰ ταῦτα *νεῖρτο* καὶ *εἰνόρτο* εἶναι τύποι τῆς λ. *ὄνειρο*.

146 χινόπουρου.

Περὶ τῆς λ. ἠδύνατο νὰ ὑποστηρικθῇ ὅτι ἐγένετο παρετυμολογικῶς πρὸς τὸ *χύνω* (διότι *χύνει τὰ φύλλα* τῶν δένδρων) ἐκ τοῦ *φθινόπωρο* (οὕτω

πολλαχοῦ, ἀρχ. φθινόπωρον), ἦτοι *χυνόπωρο*. Τοῦτο πιστεύων καὶ ἐγὼ ἠρμηνεύσα ἐκ τοῦ *χυνόπωρο* δι' ἀφομοιώσεως τοῦ *ν* εἰς *μ* τὸν ἐκ Κέας τύπον *χυμόπωρο* (ἐν Byzant. — Neugriech. Jahrbücher 11, 133). Τώρα νομίζω ὅτι εἶναι προτιμότερα ἄλλη ἔρμηνεῖα. Ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν πρώτων βροχῶν (πρωτοβροχία) κατὰ τὰ φθινόπωρον *ἀρχίζει* — ὡς κοινῶς λέγεται — *ὁ χειμῶνας*, δέχομαι σύμφυρσιν ὡς προσφορωτέραν πρὸς ἔρμηνεῖαν καὶ τῶν δύο τύπων : *χεινόπωρο* καὶ *χειμόπωρο*, ἦτοι *χειμ[ῶνας + φθιν]όπωρο* καὶ *χειμ[ῶνας + φθιν]όπωρο*.

* *

Θρακικῶν 1,480 «*ἀ σ κ α μ ν ι ἄ* (ἦ) καὶ *τκαμνιά* = ἡ συκαμινέα, ἡ μορέα καὶ *ἀσκάμνα* καὶ *σκάμνα* ὁ καρπός, τὰ ἄλλως μοῦρα λεγόμενα».

Σκαμνεά καὶ *ἀσκαμνεά* εἶναι βεβαίως ἡ συκαμινέα¹⁾ προῆλθον δὲ οἱ τύποι, ὁ μὲν *α'* δι' ἐκπτώσεως τοῦ παρὰ τὸ *σ* φθόγγου *ι* καὶ τοῦ ἑτέρου παρὰ τὰ ἔρρινα (*σκαμνεά*, πβ. καὶ *κύμνος* <κύμινον>) ἡ πρώτη ἐκπτώσις εἰς τὴν λέξιν αὐτὴν ἀνήκει εἰς νόμον τῶν βορειῶν ἰδιωμάτων, ἡ δὲ δευτέρα παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ νότια (οὕτω πολλαχοῦ λέγεται *συκαμνεά* καὶ *συκαμιά*). Ὁμοίως καὶ ὁ καρπὸς *σκάμινον* — *σκάμνο*, *ἀσκάμνο*. Ἄξιον σημειώσεως θεωρῶ τὸν ἐν Θήρᾳ καὶ ἄλλαχοῦ τύπον *σύκαμνο* ὡς πρὸς τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου, ὁ ὁποῖος ἔγινε κατ' ἀναλογίαν πρὸς πολλὰ ἄλλα ἀποτελοῦντα ζεύγη δένδρων καὶ καρπῶν ὅπως λέγεται (ἀ)μυγδαλέα — (ἀ)μύγδαλο, βερικοκεά — βερικόκο, καστανεά — κάστανο, κουμαρεά — κούμαρο, μεσπιδεά — μέσπιλο, ρωδακινεά — ρωδάκινο, τζίτζυφεά — τζίτζυφο, φραγούσεια — φραγούσειο κλπ., οὕτω καὶ παρὰ τὸ *συκαμνεά* ἐλέχθη *σύκαμνο* (ἀντὶ συκαμινέα : σκάμινον).

αὐτόθι 2,475 φηλόσταχτη (ἐν λ. θερμοῦς) = τὸ μετὰ στάχτης μεμιγμένον θερμὸν ὕδωρ, δι' οὗ καθαρίζουσι τὰς παροψίδας.

Ἡ λ. πρέπει νὰ γραφῆ *φιλόσταχη* ἀντὶ *φελόσταχη*, ὅπερ διὰ τροπῆς τοῦ *φ* εἰς τὸ συγγενὲς *φ* ἐκ τοῦ *φελόσταχη* (οὕτω πολλαχοῦ)· πράγματι δὲ πολλαχοῦ *φελός*, *φελώνω* (καὶ εἰς τὰ βόρ. ἰδιώματα καὶ *φουλός*, *φουλώνω*) ἀντὶ *θολός*, *θολώνω*.

Σ. Ψάλλη Θρακικά 51 καὶ 210 «*χ α ρ α σ μ ἄ δ α*, ἡ ῥωγιμή».

Περὶ τῆς λ. *χαρμάδα* βλ. Γ. Χατζιδάκιν Einleitung 100. Τὸ δὲ *χαρμάδα* νομίζω ὅτι ἔληξεν εἰς *-σμάδα* ἦτοι ἐγένετο *χαρασμάδα* κατ' ἐπίδρασιν τοῦ συνωνύμου *σχι-σμάδα*. (Περὶ τοῦ τρίτου συνωνύμου *ἀραμάδα* βλ. τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα ἐν Byzant.-Neugr. Jahrb. 11, 122¹⁾).

¹⁾ Διορθωτέον τὸ αὐτόθι σημ. «Πβ. Ξανθοῦδ. κλ. . . ἀπιθάνως ἐτυμολογοῦντα. . .» εἰς «ἀπιθάνως δεχόμενον ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λ. (ἀραμάδα) ἐκ τοῦ χαρμῶδ ἐπίδρασιν τοῦ ἐπιθ. ἀρύς».

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

Πρὸ ἑνὸς περιόπου ἔτους ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ Ἐπιστήμη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ Τσουντα ἔχανε ἓνα ἐκ τῶν ὑπερόχων ἔργατῶν αὐτῆς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Θράκη ἔν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς τέκνων. Ὁ Τσουντας ἀνήκεν εἰς τὴν φροτεινὴν πλειάδα τῶν Θρακῶν λογίων, τοῦ Κουροτίδη, τοῦ Παπαδοπούλου, τοῦ Βιζυηνοῦ, οἵτινες μὲ τὸν μεγάλον Κουμιανοῦδην ἐπὶ κεφαλῆς ἐλάμπρυναν τὴν νεοελληνικὴν διανόησιν τῆς παρελθούσης γενεᾶς. Μὲ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Κουμιανοῦδη πρὸ πάντων ἡ φυσιογνωμία τοῦ Τσουντα δὲν εἶχε μόνον τοπικὴν, ἀλλὰ καὶ φυσικὴν συγγένειαν μεγάλην. Ἡ πολυμέρεια τῆς γνώσεως, ἡ καθαρότης τῆς διανοίας, ἡ λιτότης τῆς ἐκφράσεως, ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ χαρακτῆρος, ἦσαν κοινὰ γνωρίσματα καὶ κοινὰ ἀρεταὶ τῶν δύο τούτων Θρακῶν, οἵτινες ἐπέτροτο ν' ἀποβοῦν οἱ θεμελιωταί, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ κορυφαῖοι ὁδηγοὶ τῆς μόνης ἐν Ἑλλάδι δημοιοργικῆς ἐπιστήμης, οἷα εἶναι ἡ Ἀρχαιολογία. Ἐν εἰς τὸν διεθνή στίβον τῆς ἐπιστήμης ἡ Ἑλλὰς ἔχει κάποιαν θέσιν, εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι τὴν θέσιν αὐτὴν χρεωστεῖ πρωτίστως εἰς τοὺς δύο τούτους Θρακᾶς.

Ὁ Χρῖστος Τσουντας ἐγεννήθη εἰς τὴν Στενήμαχον τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμιλίας τὸ 1857 Μαθητεύσας κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς γενετείρας καὶ τῆς Φιλίππουπόλεως, ἦλθεν ἔπειτα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐτελείωσε τὸ Γυμνάσιον καὶ κατοπιν ἐστάλη εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ σπουδάσῃ δαπάναις εὐπόρου θείου του μηχανικός καὶ πρὸς τοῦτο ἐφοίτησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον τοῦ Ἀνοβέρου. Ἄλλ' ἔχων μέσα του τὸ ζῶπιον τῆς πρὸς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ἀγάπης, ἀρῆκεν ἔνωρις τὰς μηχανικὰς καὶ ἐτόρηε εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς. Γενόμενος δὲ μαθητὴς τοῦ μεγάλου Βρούν, διδάσκοντος τότε ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἔδρας τοῦ Μονάχου τὴν Ἀρχαιολογίαν, διεκρίθη ὁ Τσουντας μεταξὺ τῶν παντοδαπῶν συμφοιτητῶν του διὰ τὴν βαθεῖαν κρίσιν καὶ τὴν λεπτὴν παρατήρησιν, ἀνηγορεύθη δὲ διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰένας τὸ 1880 μὲ τὸν βαθμὸν Ἄριστα.

Ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιστροφή τοῦ Τσουντα ἐφωδιασμένου μὲ γνώσεις σπανίας, καὶ μὲ μέθοδον ἀρίστην, καὶ προικισμένου μὲ εὐφυΐαν καὶ εὐθυ-

κροσίαν ἀπαράμιλλον, συνέπεσε μὲ τὰς μεγάλας ἀνασκαφὰς τοῦ Σηλήμαν. Ὁ ἐπιφανὴς Γερμανὸς εἶχεν ἤδη φέρει εἰς φῶς ὀλόκληρον κόσμον μνημείων καὶ πολιτισμῶν, ὃ ὁποῖος ἀνέμενε τὸν ἐρμηνευτὴν του. Τοιοῦτος ἀνεδείχθη ταχέως ὁ νεαρὸς Θορξέ, διορισθεὶς ἔφορος ἀρχαιοτήτων εἰς τὰς Μυκῆνας. Αὐτὸς ἔκαμε τὴν μεθοδικὴν ἐξέτασιν καὶ ἔδωκε τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὰ κωσμοϊστορικὰ τοῦ Σηλήμαν εὐρήματα καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐφώτισε μὲ τὰς παρατηρήσεις του τὰ ἐξ αὐτῶν προκύψαντα δύσκολα καὶ σκοτεινὰ προβλήματα. Ὁ μέγρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἄγνωστος καὶ ἄσημος νέος, γίνεται μονομιᾶς αὐθεντία μοναδικὴ εἰς τὴν προϊστορικὴν ἀρχαιολογίαν, τὸ δὲ βιβλίον του «Μυκῆναι καὶ Μυκηναῖος Πολιτισμὸς» ποῦ ἐξεδόθη τὸ 1893, περιήρημον εἰς πρωτοτυπίαν καὶ συνθετικὴν δύναμιν, μεταφράζεται εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἀπὸ τὸν Ἀμερικανὸν καθηγητὴν Μάννατ τὸ 1897.

Ἡ δοῦσις καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ Τσοῦντα δὲν περιορίζεται εἰς τὴν Ἀργολίδα, τῆς ὁποίας εἶναι ἔφορος, ἀλλ' ἐπεκταθεῖσα καὶ εἰς τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, στέρεται ὑπὸ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας μὲ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ δημοσίευσιν τῶν περιήρημων χρυσῶν ποτηρίων τοῦ Βαφειοῦ, μὲ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Ἰεροῦ τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Σπάρτην κλπ. Μετατοπίζεται κατόπιν καὶ εἰς τὴν νησιωτικὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Τσοῦντα ἔρχεται εἰς φῶς ὁ Κυκλαδικὸς πολιτισμὸς τῆς ἀρχαιοτέρας χαλκῆς ἐποχῆς. Καὶ ὕστερα εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου ὡς καρπὸς ἀδρός τῶν Θεσσαλικῶν τοῦ Τσοῦντα ἐρευνῶν βλέπει τὸ φῶς τὸ μνημειῶδες ἔργον του: «Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις τοῦ Διμηνίου καὶ Σέσκλου» τὸ 1908, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῶν νεολιθικῶν ἐν Ἑλλάδι ἐρευνῶν.

Μετὰ ὑπερκοσασετῆ γόνιμον καὶ πολυμερῆ ἐρευνητικὴν ἐργασίαν, τῆς ὁποίας τὰ πορίσματα γεμίζουσι τοὺς τόμους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, διωρίσθη ὁ Τσοῦντας καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (1904), ὅπου ἐδίδαξε τὴν Ἀρχαιολογίαν ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη, ἀποσυρθεὶς προτοῦ ἀκόμη καταληφθῆ ἀπὸ τὸ ὄριον ἡλικίας. Ἡ δὲ εὐδοκίμησις του ὡς διδασκάλου ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν του ὡς ἐφόρου, δι' αὐτὸ δὲ δικαίως ἐξακρατηρίσθη ὡς ὁ καλύτερος καθηγητὴς ποῦ ἐγνώρισεν ἡ φιλοσοφικὴ Σχολὴ τὰ τελευταῖα σαράντα χρόνια. Ἡ ἀπὸ τῆς ἔδρας διδασκαλία τοῦ Τσοῦντα, λιτή, ἀπέριττος, χωρὶς ῥητορικὰ σχήματα, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὸν φόρτον τῶν βιβλιογραφικῶν παραπομπῶν, σαφὴς καὶ ἐπαγωγός, δὲν ἐνεθουσίαζε μόνον τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ ἔθελγε καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀθρόως συρρέοντας ἀκροατὰς του. Τῆς διδασκαλίας του δὲ λαμπρὸν καὶ ἔσαι μνημεῖον ἀποτελεῖ τὸ ἔργον του: Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης, τὸ ὁποῖον, ὑπέικων εἰς τὰς παρακλήσεις μαθητῶν καὶ θυμασιῶν, ἐξέδωκεν ὁ σοφὸς διδάσκαλος μετὰ τὴν ἐκ τῆς διδακτικῆς του ὑπηρεσίας ἀποχώρησίν του.

Πλὴν τῆς καθαρῶς ἀρχαιολογικῆς ὁ Τσοῦντας εἶχε καὶ φιλολογικὴν καὶ

ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν σπανίαν. Ἐκινεῖτο μὲ καταπλήσουσαν ἐνημεροσύτητα εἰς τὸν ἀρχαῖον βίον, δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν, ἢ δὲ μοναδικὴ γνῶσις τοῦ ὁμηρικοῦ βίου εἶχεν ἀναδείξει αὐτὸν ἓνα τῶν μεγαλυτέρων ὁμηριστῶν. Ἀπαράμιλλος δὲ ὑπῆρξε καὶ εἰς τὴν ἐκλαΐκευσιν ἐπιστημονικῶν ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ μικροεργασίαι, ὑποδείγματα ὕφους καὶ συνθετικῆς δυνάμεως καὶ πρῶτυπα πολυγωνοσίας συνάμα καὶ ἀπλότητος.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ ἐπιστήμονος, εἰς τὸν Χρῖστον Τσοῦνταν θαυμάζομεν πρὸ παντὸς τὸν ἀνθρώπον. Ἡ σεμνότης τοῦ ἡθους καὶ ἡ ἀγνότης τοῦ χαρακτῆρος, ἡ μετριοφροσύνη, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ μεγαλοψυχία του, ἡ ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τὰ ταπεινὰ πάθη καὶ ἡ λύτρωσις του ἀπὸ τὰς μικροφιλοδοξίας ποὺ βίαιανίζουσιν συνήθως ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, ἡ ἀπλὴ καὶ φιλοσοφικῆς λιτότητος ζωὴ του, τὸν ἀνυψώνουν εἰς ἀληθινὰ ἰδανικὴν φυσιογνωμίαν, ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἀντλοῦν αἱ νεώτεροι γενεαὶ χρήσιμα ἠθικὰ διδάγματα.

ΣΩΚΡ. Β. ΚΟΥΓΕΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Κωνσταντίνου Δ. Παπαϊωαννίδου, Ἱστορία τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας — Σωζοπόλεως (ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι σήμερον). Θεσσαλονίκη 1933. Σελ. 160. Σχ. 8^ο.

Ὁ μακαρίτης συγγραφέας καταλέγεται στοὺς φιλότιμους ἐρευνητῆς τῶν περασμένων γενεῶν, πὺν θεωροῦσαν ὑποχρέωσή τους νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ἐξιστόρηση τῶν περιπετειῶν, πὺν γνώρισε ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ καθενὸς πατρίδα.

Στὸ ἔργο του ὁ Παπαϊωαννίδης, ἀφοῦ μᾶς δώσῃ τὴ γεωγραφικὴ περιγραφή τῆς σημερινῆς Σωζόπολης (σελ. 5—17), μπαίνει στὸ κύριον ἔργο του κ' ἐξετάζει κατὰ κεφάλαια 1) τὴν Ἀπολλωνία (ὅπως λεγότανε στὴν ἀρχαιότητα ἢ Σωζόπολη) ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἰδρύσεώς της ὡς τὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ (σελ. 33—40)· 2) τὴ Σωζόπολη ἀπὸ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνες ὡς τὰ δικὰ μας χρόνια (σελ. 41—96)· 3) τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἀπολλωνίας—Σωζόπολης (σελ. 97—101)· 4) τὰ κάστρα τῆς Σωζόπολης (σελ. 102—103) καὶ 5) τὶς ἀνασκαφές, πὺν ἔγιναν σ' αὐτὴν καὶ τὰ πορίσματα πὺν ἔδωσαν (σελ. 104—127). Σὰν παράρτημα τῆς ὅλης συγγραφῆς δημοσιεύεται ἀνέκδοτη μελέτη τοῦ συγγραφέα μὲ θέμα τὴν «Ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς Σωζοπόλεως». Τὸ βιβλίον, πρέπει νὰ σημειώσω, κοσμείται ἀπὸ λίγα ὄραϊα σκίτσα τοῦ Σωζοπολίτη ζωγράφου μας κ. Γουναρόπουλου, παρμένα ἀπὸ τὴ σύγχρονη Σωζόπολη.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω κεφάλαια τοῦ βιβλίου περισσότερον προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον μας ἐκεῖνον πὺν ἀναφέρεται στὶς τύχες τῆς πολιτείας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πὺν τελειωτικὰ ὑποτάχθηκε στοὺς Τούρκους. Ὁ συγγραφέας δὲν εἶναι βέβαια μεθοδικὰ παρασκευασμένος, ὥστε νὰ μᾶς δώσῃ ἀνάγλυψη, συνθετικὴ καὶ συμμετρικὴ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδας του. Ἐκδηλα εἶναι σ' αὐτὸν τὰ συνηθισμένα ἐλαττώματα ὄλων τῶν ἐρασιτεχνῶν. Ἔτσι—γιὰ ν' ἀναφέρω ἕνα—δύο παραδείγματα αἰσθητῆ εἶναι στὸ βιβλίον τοῦ ἡ ἔλλειψη καταλόγου βιβλιογραφίας. Θὰ νόμιζε κανεὶς πὺς τὴ σημαντικὴ αὐτὴ ἔλλειψη αὐθόρμητα θὰ τὴν ἐσιμύκρυνε ὁ συγγραφεὺς παραλέποντας, ὅταν εἶναι ἀνάγκη, σὲ κείμενα καὶ συγγραφεῖς, πὺν τοῦ στάθησαν βοηθοὶ στὴ συγγραφὴν του καὶ πὺν συχνὰ γνῶμες τοὺς ἀναφέρει. Δυστυχῶς οὐτ' αὐτὸ δὲ γίνεται.

Ἄπειρα εἶναι τὰ σημεία, ὅπου κατατρίβεται σ' ὀλότελ' ἀσήμαντες πολὺς φρογὲς πληροφορίαι, ὅπως κάνει ἀναφέροντας τὸν ἐρχομὸν διάσημου ταχυδαχτυλοῦργου στὴ Σωζόπολη (σελ. 75). Κατατρίβεται ἀκόμη ἐξαιρετικὰ στὶς ἐσωτερικὰς πολιτικὰς διαμάχαις τῆς Σωζόπολης στὰ τελευταῖα χρόνια. Κι ὅπως

είναι φυσικό, ἄφοῦ πρόκειται γιὰ σύγχρονά του γεγονότα, τὰ γραφόμενά του εἶναι ζήτημα, ἂν μπορούν νὰ διεκδικήσουν τὸ προσὸν τῆς ἀμεροληψίας, ἀπαραίτητο βέβαια σὲ μιὰ σοβαρὴ ἱστορικὴ ἐργασία.

Τὸ ἔργο, ἂν καὶ δὲν ἐκπληρώνει τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης, μορεῖ μολαταῦτα νὰ θεωρηθῆ καλὸ βοήθημα γιὰ κείνους ποὺ θέλουν νὰ ἔχουν μιὰν ἰδέα τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς μιᾶς πολιτείας, ποῦ, ἂν καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, διατήρησε χάρη στὴ ζωτικότητα τῆς ἐπὶ αἰῶνες τὴν ἑλληνικὴ τῆς ζωῆ, τὸν ἑλληνικὸ τῆς πολιτισμὸ.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΡΙΑΡΑΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ *

- Αγιάσμα (τοπν.) 79.
 * Άγιος Δοξιάρης (Ταξιαρχῶν,) 146.
 * Αγιαδημητηριγιατός, 146.
 άγκήσια, 143.
 άδεξιμιός, 46.
 άδρί, 49.
 * Άδριανού, 75.
 * Αί-Γιώργης Στεργιανός, 50.
 * Άλη-τσειτί πασά τζαμισί, 61.
 * Άλη-τσειτί πασά τσαρσισί, 61.
 * Άλωπος, 100.
 άμπακας, 69.
 * Άμπέλιος, (τπν.) 79.
 * Άναθεματίστρα, (τπν.) 79.
 άξίνω, 145
 * Άξτους=Άγουςτος, 146.
 * Άρακλειά, 61, 62.
 άράν-ταράν, 64.
 * Άραπιά, 73.
 άριέ, 143,
 άρμένηδες (τό χαμόμηλον) 144.
 * Άρμενιά, 83.
 άρμενιάζομαι, 16.
 άρμέν'σα, 14.
 άχαρα, 87.
 * Άχμέτης Σουλτάν, 97.
 * Άψαλον, 38.
 βάβω, 144.
 Βαρδακλίμνη (τπν.) 89.
 βαρελάκια (παιδιά), 149.
 βασκαντός (ή), 34.
 βατζής, 144.
 Βενετιά, 77.
 βέργα πήδηξε, 13.
 βλάσκα (άραποσίτι), 152.
 βλαστουργιά, 34.
 bodéka, 144.
 βουβαλοτούλουμο, 50.
 Βούλα, 144.
 βουλή, 43.
 βρυκολακάδες, 10.
 βῶκος, 66.
 Γαλατάδα (χωρ.) 38.
 Γανωμένη καντήλα, 32.
 γαρσβανιά, 144.
 γατζέλ, 144.
 γεγγουνός, 119.
 γεμίνι, 227.
 Γενιτσάρης, 50.
 gζάν', 145.
 γιαγατζής, 114.
 γιαγκίνι, 73.
 γιαλαμάς, 22.
 γιαρένισσα, 82.
 γιασεμάκι, 73.
 γιμηνιά, 112.
 Γκαγκλᾶς, 149.
 γκαίτα, 43.
 γκεμιτζής, 257.
 γκιόλα, 145.
 γκογκούνα, 152.
 γλυκόστιχο, 75.
 γλυφτοπίνakas, 67.
 σορτζέλ', 144.
 γούρνα, 145.
 γραμματικούδ, 144.
 γραμματικός (δάσκαλος), 144.
 Γρηγόριος Ε' Πατριάρχ. 103.
 γριβέλα, 143.
 δάνω, 34.
 διβουλος-τρίβουλος, 67.
 Δικίβς, 147.
 διλί, 53.
 διλικάτη, 253.
 διπλωτά, 53.
 δρολίκ' 72.
 δρομί, 44.
 δωδεκάρα, 104.
 * Έδιρνέ, 61.
 * Έξαμήλιον, 50.
 έσνάφιον, 102.
 ζάπι, 98.
 ζαρζαβατοής, 103.
 ζαχάρκουκία, 44.
 ζή και ζώνεται, 279.
 ζιάρρα, 20.
 ζόρια, 60.
 ζούβελη, 148.
 ζουγρός, 279.
 ήθος, 73.
 ήλιακός, 233.
 ήμερούσιον, 128.

* Οί άριθμοί φανερώνουν σελίδας.

- θράκα, 145.
 καβάδι, 45, 49.
 καβουρμέτσα, 232.
 καγγιοφρύδα, 35.
 κακιώνομαι, 75
 κάλαντο, 33.
 καλέδες, 60.
 καλορίζικο, 60.
 κάλφας, 104, 117.
 καμύτσι, (παιδιά), 147.
 καμώνω, 143.
 κανόνι, 149.
 Καραγάτσι, 37.
 καρακάξα, 271.
 καραμπατζής, 257.
 Καρκαντζέλ' (οί), 10.
 Καρσιγιακαλής, 103.
 κασάπης, 58.
 κατήκ', 145.
 Κατωμαχαλιώτισσα, 32.
 Καψίδα (τπν.), 79.
 καπέγια, 65.
 κεπέγκι, 66.
 κεφίζης, 97.
 κιούνκια, 60.
 κληματασιδάδινα, 32.
 κλυζά, 39.
 κοιλάρφανο, 23.
 κόνδα, 60.
 κοντσές, 73.
 κοπέλι, 50.
 κοπελιά, 51.
 κόριτζα, 253.
 κοτσάρα, 145.
 κοιμτζής (χρυσοχόος), 112.
 κουκκουβάγια, 273—276.
 κουκουάρα (άραποσίτι), 152.
 κούμπελα, 33
 κουντούρι (τό), 257.
 κουρδουκέλια, 64.
 κουρελίδα (ή), 152.
 Κόντρα, (τπν.) 79.
 Κουτσούκ, 97.
 κραχτάδες, 14.
 κρίνα (ή), 152.
 κύρης (πατέρας), 149.
 κωλόπανον, 15.
 κωλοσέρνομαι, 72.
 κωλοχωματούσα, 30,
 Λαζαροσάββατο, 148.
 λάμια, 259,
 Λαμπρίνα (δν.), 121.
 Λαμπρό (φεγγάρι). 145.
 λάσπη, 63.
 λαχαίνω, 72.
 λαχουρί, 230.
 λεγένι, 58.
 λειανώματα, 124.
 λεπτούτσκα, 58.
 ληγμοσύνη, 112.
 Λιονταριό, 51.
 λουγάρι, 49.
 Λουκοβίτσα (τπν.), 79.
 λυχνιστήρα (ή), 35.
 μακαργιά, 111.
 μακάρι, 154.
 μακρογαϊδούρα (παιδιά), 148.
 μακρουλός (παιδιά), 149.
 μαλάθα, 143.
 μαναγιά, 46.
 μανταλίζω, 57.
 μαντατοφόροι, 9.
 μαντήλωμα, 42.
 Μαρασλής, 103, 104.
 Μαρμαρόγουρνα (τπν) 79.
 μάστωρ, 110.
 Ματρόνης (ό), 122.
 μαυροτήγανο, 28.
 Μαυρουδής, 84,
 Μέγας (άνεμος), 151.
 μεργκήζια, 144.
 μετόχι, 116.
 μηλίνα, 12.
 Μικρός (Φεβρ.), 146.
 μισερός, 276.
 Μισίρι (άραποσίτι). 152.
 Μιχαήλ (στρατιωτικός), 100.
 Μίσκοβια, 97.
 μουλώνω, 258.
 μούντζουρο, 54.
 μούσπουλου, 65.
 μούτος, 145.
 μπαμπάκα, 257.
 μπάμπω, 122.
 Μπάμπου-Μάρτα, 8.
 Μπαρμπαριά, 245.
 μετζιστένι, 162.
 μελίδα, 149.
 μεπερελίδκα, 71.
 μέτσα (τά), 144.
 μπινάς, 73.
 μπλόκο, 60.
 μπολετή, 51.
 μπούλα, 148.
 μπουραζάν, 43.
 μπρογκίδια, 145.
 ναλετλεμέ, 61.
 ναλτσαλίτικου, 14.
 νείρτο, 145, 283.
 νεροπεπενέλι, 152
 νέστια, 35.
 Νικόλαος μάγιστρος και
 Έτερος πρωτοσπαθάριος, 99.
 Νάγιους (Νβέριους), 146.
 νταβούλι, 43.
 νταγιαντώ, 74.
 ντιλμπιντέρης, 37.
 ντουγιαντάς, 257.
 Ξάμπλητσος (τπν.), 79,
 ξανάμαννα, 279.

- ξαρίζω, 133.
 ξάστριγια (λανάρι), 133.
 ξαυγίζω (καθαρίζω), 134.
 ξελαιμίζομαι, 135.
 ξεμπαγιλτίζω, 53.
 ξεπαραλλαντίζουμ', 136.
 ξεπαραλλῶ, 136.
 ξεπεβγάζω, 136.
 ξεπελιουμ', 136, 280.
 ξεποδολίγω, 281.
 ξερογοπανίζω, 137.
 ξεροχάνω, 137.
 ξεστρεμνιά, 282.
 ξεστρεμνιάζω, 138.
 ξεφορτῶ, 281.
 ξινίζω τὰ μούτρα μ', 278.
 ξινομῶ, 37.
 ξιποντυλίγω, 137.
 ξουφλιάζουμ, 139.
 ξυλοπινάκι, 139.
 ξύστρος, 140.
 ξήρας, 140.
 ὀλοίσθια, 141.
 ὀλόιριζος, 141.
 ὄμνοστος, 141.
 ὀρτιά, 142, 282.
 ὀσπίδα, 142.
 ὄφρουδα, 68.
 ὀχιός, 151.
 ὀχτρομαχιά, 142.
 παλαμαριά, 56.
 παλαμίζω, 151.
 παλιούτσ'κα, 283.
 Πανοῦσα, 32.
 Παναγίας σπίτι, 62.
 παπαδίτσα (χόρτ), 147.
 Παρακάλοβο (τπν.), 79.
 πάσματα, 63.
 Πασχαλιά, 19.
 πατρικοδομένο, 259.
 Παυλικιᾶνοι, 120.
 πελεκιδᾶς, 152.
 περτσιά, 144.
 Πετρίτσα (τπν.), 79.
 Πετρίτσι (τπν.), 79.
 πινακοπλύτσ', 22.
 πισκέσι, 51.
 πιτκός, 55.
 πλαντάζω, 53, 72, 74.
 πλέμα, 85.
 πούξινος, 72.
 πουτανοκαφασοῦσα, 32.
 πουτούρα, 126.
 προγεῶ, 258.
 προγκῶ, 37.
 Προῦσα, 92.
 πυροστιές, 24.
 Ραβδίνα (τπν.), 79.
 ρεπαντή, 229.
 ρεύγομαι, 69.
 ριζικό, 51.
 Ρίλλας (μονή), 98.
 ριμπί, 63.
 Ροκοῦσα, 32.
 ρουκῶνομαι, 145.
 ρουμπιές, 230, 257.
 ρουφέτιον, 104, 105.
 Σαραντοβρούσεις, (τπν) 79.
 σαραντίζω, 16, 17.
 σκαμαγκίζει, 85.
 σκαμνιά, 284.
 σκαμνίτσα (παιδιά), 148.
 σκανιάρης, 147.
 Σκλόια (τοῦ), 79.
 σκοτιδα, 72.
 σ'νί, 44.
 σ'νικο (μέτρ. 6 ὀκ.), 147.
 σομούν' 145.
 σόπες, 60.
 σορβάτκα (ή), 151.
 στιά (φωλιά), 153.
 στλιβῶνει, 68.
 στοιχειά, 21.
 στοιχῶ, 117.
 Στραβή (τπν.), 79.
 συκλάκ, 16.
 Συμεών Ἁγιος ὁ Στυλίτης, 39.
 σύντραπελος, 146.
 συφέρι, 37.
 συχώριο, 112.
 ταμλᾶς, 72.
 τάπσα, 150.
 τεπτίλι, 97.
 τεζέκες, 143.
 τεσκερές, 111.
 τέτα, 145.
 τζαγανό, 66.
 τζαούσης, 110.
 τζελβές, 257.
 τραγοῦδ' τς νύφς, 43.
 Τρανός (Ἰανουάριος), 146.
 Τραπέζ' τς Παναγίας, 40.
 τσαγκανός, 147.
 τσάγια, 144.
 τσακλακλίτικο, 245.
 τσαλαπάτημα, 21.
 τσάπλιακος, 57.
 τσεμπερί, 21.
 τσέργα, 66.
 τσεσμέ, 61.
 τσιγνιτῶ, 37.
 τσιγκλι (παιδιά), 147.
 ταικμάς, 105.
 ταικνίζω, 225.
 ταικούρι (τό), 147.
 Τσιπρωχῶρι (τοπν.), 79.
 τσιράκι, 110.
 τύλημα, 59.
 ὕψωμα, 59, 146.
 φακιολίζομαι, 230.

φελεμένι, 145, 283.
 φιλενάδες, 12.
 Φιλιππούπολις, 80, 97, 102, 103, 105.
 φιλόσταχτη, 284.
 φλωρί, 41.
 Χαϊλάω, 143.
 χαλκάδες, 22.
 χαραμί, 51.
 χαρασμάδα, 284.
 χαρντάλ, 63.
 χάρτζι, 60.
 Χασάν Ἀγᾶς, 97.
 χατζήδικα, 47.

Χατζηκάλτσεφ Κ., 106.
 Χειρομυλίζω, 40.
 χεινόπουρου, 283.
 χίτς, 64.
 Χριστόπιττα, 43, 44.
 Χρυσανθος πατρ. Ἱεροουαλήμ, 97.
 χτένια (πν.), 79.
 χωρατεύω, 153.
 Ψαστίκ', 72.
 ψειροδιαλέγομαι, 37.
 ψουμολιμάζω, 68.
 ψυχάλισμα, 77.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

α') καθ' ἕλην

- Αἰνίγματα :** σ. 54—55 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.)
Ἀστρολογία : Μῆνες Σουφλίου—Ἀδριανουπόλεως.
Γάμος : Ἀδριανουπόλεως, 11—12 (Κ. Κουρτίδης). — Γάμος καὶ γαμήλια ἔθιμα καὶ ἕσματα, 42—46 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.)
Ἄσματα : Ἦ Ἀη-Γιώργη τραγούδια (2) 50—51 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.)
 Βαίτικα, 52—53 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.)—Ἀποκριατικο τραγούδι, 53—54 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.) — Δίστιχα ἐρωτικά καὶ ἄσματα τοῦ θέρους καὶ τῆς ἐργασίας, 55—56 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.) — Ἄσματα ἐν παιδιαίς, 57—58 (Σκορδέλης Βλ.) — Νανούρισμα, 58—59 (Σκορδέλης Βλ.) — Λιανοτράγουδα Ἀδριανουπολίτικα, 73—79 (Παπαχριστοδούλου Πολ.) — 24 Τραγούδια Θρακικά μὲ Ἐύρωπ. παρασημ., 81—96 (Παπαχριστοδούλου Μόσχ.) — Τραγούδια τῶν Φιλιππουπολιτῶν μὲ Ἐύρωπ. παρασ., 225—270 (Ἀποστολίδης Μυρτίλ.).
Βιβλιοκρισία : Ἱστορ. τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας—Σωζοπόλεως.
Γλωσσικά : Ἐτυμολογίαι, 131—132 (Φιλήντας Μ.) — Γλωσσάριο Σαραντα Ἐκκλησιῶν, 133—142 (Παπαχριστοδούλου Πολ.) — Γλωσσάριο Δογάνκιοῖ Μαλγάρων, 143—145 (Δεληγιάννης Βασίλ.) — Σκόρπια λόγια ἀπὸ τὰ γύρω τῆς Ἐθράκης, 147—153 (Πουλάκης Θωμ.) — Διάφορα ἐκ τοῦ Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου Στενιμάχου, 153—154 (Σκορδέλης Βλ.) — Ἐτυμολογικά καὶ σημασιολογικά εἰς Θρακ. λέξεις, 271—284 (Γεωργακᾶς Δημ.).
Γλωσσοδέτες κλπ. Παίγντα λεκτικά, 59 (Σκορδέλης Βλ.)
Εὐχαινεκὶ κατάραι κλπ. α' εὐχές, β' ὄρκοι, γ' κατάραι Σαρανταεκκλησιῶν 71—72 (Παπαχριστοδούλου Πολ.)
Δημῶδη ἄσματα : Κάλαντο Χριστουγένων ἐν Μαλγάρους, 33 (Δεληγιάννης Βασίλ.) — Τοῦ Ἀγίου-Βασιλείου — τῶν Φώτων, 34 (Δεληγιάννης Βασίλ.)
Δημῶδης ἱατρική : Θεραπεία γιαλαμᾶ ἐν Ἀδρῆπόλει, 22 (Κουρτίδης Κων.)
Εὔρετήριο : 290—293.

- Θάνατος :** Ἐθιμα θανάτου, 47—48.— II Μνημόσυνα, 48.— III Πένθος, 48—49.
Τάφοι καὶ ἐπιγραφαί, 49 (Παρασκευόπουλος Χαράλ.)
- Ἱστορία :** Χρονογραφικὰ γεγονότα Φιλιππουπόλεως ἐκ χειρογράφων, 80.—
Χρονογραφικὰ γεγονότα ἐκ βιβλίων χειρογράφων, 97—98 (Σκορδέλης Βλ.)
Κωνσταντῖνος Ἄλωπος κριτὴς Θράκης καὶ Μακεδονίας, 99—101 (Κων-
σταντόπουλος Κωνστ.)— Τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Ἐσναφίου,
102—103 (Ἀποστολίδης Μυρτίλ.)— Ἐπιγραφή, 155 (Ἰωάννης Ἀναστ.)— Κυ-
ριακος Κούμπαρης, 156—159 (Κωνσταντινίδης Μαργαρίτης) — Ὁ Λαμαγι-
ενη ἐστὶ Θρακικὴ Φιλιπούπολη (1833), 163—168 (Παπαχριστοδοῦλου Πολ.)
— Ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν τῆς Μητροπόλεως
Ἀδριανουπόλεως, 188—217.— Μνημόσυνα : Ἀναστ. Σταμούλης, 160 (τοῦ
Περιοδικοῦ).
- Λατρεία :** Ἐπάνοδος χελιδόνων ἐν Ἀδριανουπόλει.— Πρωτοχρονιά.— Πρώτη
Μαρτίου.— Ἐορτὴ Ἁγίας Μαρίνης.— Τὰ Δωδεκάημερα καὶ οἱ Βρυκολα-
κάδες, 7—11 (Κουρτίδης Κων.)— Τὸ πάντρεμα τοῦ τζακιοῦ ἐν Μαλγά-
ροις, 33 (Δεληγιάννης Βασίλ.)— Ἐορτολόγιο Σουφλίου καὶ Ἀδριανουπό-
λεως, 223—224.
- Μαγεία :** Σφαγὴ ἀλέκτορος γιὰ στοίχειωμα οἰκοδομῶν ἐν Ἀδριανουπόλει,
24 (Κουρτίδης Κων.)— Κατάδεσμος εὐτυχίας ἐν Ἀδριανουπόλει, 25 (Κουρ-
τίδης Κων.)
- Μαγικαὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι :** Βασκανία ἐν Ἀδριανουπόλει, 20—21 (Κουρ-
τίδης Κωνστ.)— Ἀποτροπὴ εὐλογίας ἐν Ἀδριανουπόλει, 22 (Κουρτίδης
Κωνστ.)— Ἐγκατάλειψις ἀσθενείας λεχοῦς ἐν Ἀδριανουπόλει, 22 (Κουρ-
τίδης Κων.)— Δίωξις χοιράδων καὶ πυρετοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, 22—23
(Κουρτίδης Κωνστ.)— Ἀποτροπὴ χαλάζης ἐν Ἀδριανουπόλει, 24 (Κουρ-
τίδης Κωνστ.)— Πρόκλησις βροχῆς ἐν Ἀδριανουπόλει, 24 (Κουρτίδης
Κωνστ.)— Τὰ μορεφόφυλα εἰς τὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν ἐν Ἀδριανου-
πόλει, 25 (Κουρτίδης Κ.)— Δεισιδαιμονίες κατ' ἀναλογίαν ἐν Ἀδριανου-
πόλει, 26 (Κουρτίδης Κ.)— Ἀποτροπαὶ ἐν Ἀδριανουπόλει, 27 (Κουρτίδης
Κωνστ.)— Δεισιδαιμ. κατ' ἀναλογίαν ἐν Ἀδριανουπόλει, 27 (Κουρτίδης Κ.)
— Ἄλλαι δεισιδαιμ. ἐν Ἀδριανουπόλει, 28—31 ἔ(Κουρτίδης Κ.)— Δεισι-
δαιμονίες καὶ πίστεις, 59 (Σκορδέλης Βλ.)— I Δεισιδαιμονίες κατὰ τὴν
ἐγκυμοσύνην, 39—40— II Δεισιδαιμονίες κατὰ τὴν γέννησιν καὶ λοχείαν,
40— III Τὰ κατὰ τὴν βάπτισιν, 40—41.
- Μαντικὴ :** φλυαρία γυναικῶν ἐν Ἀδριανουπόλει, 25 (Κουρτίδης Κ.)— Ἀπαν-
τήματα κακὰ ἐν Ἀδριανουπόλει, 27 (Κουρτίδης Κ.)— Ὀνειρον ἐν Ἀδρια-
νουπόλει, 27 (Κουρτίδης Κων.)
- Νεκρολογία :** Χρῖστος Τσοῦντας (Κουγέα Σωκρ.), 285—287.
- Ὄνόματα κύρια Ἑλλήνων Θράκης :** τῆς Αἴνου, 218—220— Κεσσάνης, 220—221
Ἀδριανουπόλεως καὶ Σουφλίου, 221—223.
- Παιδιαὶ καὶ παιδικ. τραγούδια,** ἐν Μαλγάροις, 35—37 (Δεληγιάννης Β.).
- Παιδίον :** Τὸ παιδί ἐν Ἀδριανουπόλει, 13—14 (Κουρτίδης Κων.)— I Ἐγκυμο-
σύνη 39—40— Γέννησις, λοχεία, 20— Βάπτισις, 40—41— Ἀνάδοχος, 41
(Παρασκευόπουλος Χαράλ.)
- Παράδοσις :** Στοιχεῖα ἐν Ἀδριανουπόλει, 21—22 (Κουρτίδ. Κ.)— Παράδοσις
περὶ γκιώνη ἐν Ἀδριαν., 23— Παράδοσ. περὶ ἄρκτου ἐν Ἀδριαν., 23—24
— Τὰ ὑπὸ κεραινοῦ κτυπηθέντα δένδρα, ὁ Προφήτης Ἥλιος ὡς φορεὺς
τῶν κεραινῶν ἐν Ἀδριαν., 24— Διάττοντες ἀστέρες ἐν Ἀδριαν., 24—25

(Κουρτίδ. Κ.)—Τί λέει τὸ χελιδόνι γιὰ τὴν Ἄνοιξη—Τί λέει τὸ πουλί γιὰ τὸν καιρὸ ἐν Μαλγάρους, 35 (Δεληγιάννης Β.)—Παράδ. περὶ Ἀρακλείας Προποντιδος, 60—62 (Παπαχριστοδοῦλου Πολ.)—Τὸ κουκούλι παράδ., 62—63 (Παπαχριστοδ. Πολ.).

Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις: α' Σαράντα· Ἐκκλησιῶν, 63—67, β' Ἀδριανουπόλεως, 67—68, γ' Αἴνου, 68—69.—Ρητά, 69—71 (Παπαχριστοδοῦλου Πολ.)—Ἐξήγησις παροιμίας 278—279 (Γεωργακᾶς Δημ.)

Τοπωνύμια: Στενιμάχου. 79—80 (Σκορδέλης Βλ.).

β') κατὰ συγγραφεῖς

Ἀποστολίδου Μυρτίλ.: Τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐσναφίου τῶν τεκτόνων, 102—130. — Τραγούδια τῶν Φιλιππουπολιτῶν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, 225—270.

Γεωργακᾶ Δημητρ.: Ἑτυμολογικὰ καὶ σημασιολογικὰ εἰς Θρακικὰς λέξεις, 271—284.

Δεληγιάννη Βασιλ. (δημοδιδασκάλου): Σύμμικτα λαογραφικὰ Δογάνκιοι καὶ Μαλγάρων, 33—37.

Κευγέα Σωκρ.: Χρῖστος Τσουντας (νεκρολογία) 285—287.

Κουρτίδη Κ. ἱατροῦ: Δεισιδαίμονες συνήθειαι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ (1822—1860), 5—36

Κωνσταντοπούλου Μ. Κωνστ.: Κωνσταντῖνος Ἀλωπός, κριτῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, 99—101.

Μανασσείδου (διδασκάλου): Κύρια ὀνόματα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Θράκης καὶ Ἐορτολόγιον Σουφλίου Ἀδριανουπόλεως, μῆνες, 218—224.

Παπαχριστοδοῦλου Πολυδ. Γλωσσάριον Σαρανταεκκλησιῶν, 133—146. — Ὁ Λιμαρτίνε στὴ Θρακικὴ Φιλιππούπολη (1883) 163—188. — Ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν ἐκ Κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, 189—217. — Παραδόσεις καὶ Παροιμ. φράσεις, λιανοτράγουδα κλπ. 60—80.

Παπαχριστοδοῦλου Μόσχου: Τραγούδια Θρακικὰ μὲ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν, 81—88.

Παρασκευοπούλου Δ. Χαριλ.: Σύμμικτα Λαογραφικὰ ἐξ Ἀψάλου Ἐδέσσης, 38—56.

Πουλᾶκη Δημ. ἱατροῦ: Σκόρπια λόγια ἀπὸ τὰ γύρω τῆς Θράκης, 147—152.

Σκορδέλη Βλασίου: Λαογραφικὰ Στενιμάχου, 57—59.

— Διάφορα, 153—159.

Φιλήντα Μ.: Γλωσσικά, 131—132.

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ
ΕΤΑΙΡΙΑ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 10-12 (4ος ὄροφος) 105 59 ΑΘΗΝΑ

Τηλέφ. 32 51

(Κουρτίδ. Κ.) — Τί λέει τὸ χελιδόνι γιὰ τὴν Ἐνοίξη — Τί λέει τὸ πουλί γιὰ τὸν καιρὸ ἐν Μαλγάραις, 35 (Δεληγιάννης Β.) — Παράδ. περὶ Ἀρακλείας Προποντίδος, 60—62 (Παπαχριστοδούλου Πολ.) — Τὸ κουκούλι παράδ., 62—63 (Παπαχριστοδ. Πολ.).

Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις: α' Σαράντα · Ἐκκλησιῶν, 63—67, β' Ἀδριανουπόλεως, 67—68, γ' Αἴνου, 68—69. — Ρητά, 69—71 (Παπαχριστοδούλου Πολ.) — Ἐξήγησις παροιμίας 278—279 (Γεωργακᾶς Δημ.)

Τοπωνύμια: Στενιμάχου. 79—80 (Σκορδέλης Βλ).

β') κατὰ συγγραφεῖς

Ἀποστολίδου Μυρτίλ. : Τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐναφίου τῶν τεκτόνων, 102—130. — Τραγούδια τῶν Φιλιππουπολιτῶν κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, 225—270.

Γεωργακᾶ Δημητρ. : Ἑτυμολογικὰ καὶ σημασιολογικὰ εἰς Θρακικὰς λέξεις, 271—284.

Δεληγιάννη Βασίλ. (δημοδιδασκάλου) : Σύμμικτα λαογραφικὰ Δογάνκιοι καὶ Μαλγάρων, 33—37.

Κευγέα Σωκρ. : Χρῖστος Τσουντας (νεκρολογία) 285—287.

Κουρτίδη Κ. ἱατροῦ : Δεισιδαίμονες συνήθειαι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ (1822—1860), 5—36

Κωνσταντοπούλου Μ. Κωνστ. : Κωνσταντῖνος Ἀλωπός, κριτῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, 99—101.

Μανασσείδου (διδασκάλου) : Κύρια ὀνόματα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Θράκης καὶ Ἑορτολόγιον Σουφλίου Ἀδριανουπόλεως, μῆνες, 218—224.

Παπαχριστοδούλου Πολυδ. Γλωσσάριον Σαρανταεκκλησιῶν, 133—146. — Ὁ Λαμάρτινε στῆ Θρακικὴ Φιλιπούπολη (1883) 163—188. — Ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν ἐκ Κωδίκων τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, 189—217. — Παραδόσεις καὶ Παροιμ. φράσεις, λιανοτράγουδα κλπ. 60—80.

Παπαχριστοδούλου Μόσχου : Τραγούδια Θρακικὰ μὲ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν, 81—88.

Παρασκευοπούλου Δ. Χαρίλ. : Σύμμικτα Λαογραφικὰ ἐξ Ἀψάλου Ἐδέσης, 38—56.

Πουλᾶκη Δημ. ἱατροῦ : Σκόρπια λόγια ἀπὸ τὰ γύρω τῆς Θράκης, 147—152.

Σκορδέλη Βλασίου : Λαογραφικὰ Στενιμάχου, 57—59.

— Διάφορα, 153—159.

Φιλῆντα Μ. : Γλωσσικά, 131—132.

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ
ΕΤΑΙΡΙΑ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

4ΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 10-12 (4ος ὄροφος) 105 59 ΑΘΗΝΑ

Τηλέφ. 32 1 51

